كتاب الطبقات الكبير

KİTÂBÜ'T-TABAKÂTİ'L-KEBÎR

Tabakât

İbn Sa'd (230/845)

[MUHAMMED B. SA'D B. MENÎ EL-HÂŞİMÎ EL-BASRÎ]

MEKKE, TÂİF, YEMEN, YEMÂME, BAHREYN VE KÛFE ASHÂBI TÂBİÎN VE TEBEU'T-TÂBİÎN

SİYER YAYINLARI

KİTÂBÜ'T-TABAKÂTİ'L-KEBÎR

İbn Sa'd (230/845)
[Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî]

Mekke, Tâif, Yemen, Yemâme, Bahreyn
ve Kûfe'de Bulunan Sahâbîler ile
Onlardan Sonra Kûfe'de Bulunan Fıkıh
ve İlim Ehli Olan Tabiîn ve Başkaları

VIII

Çeviri Editörü
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Çeviri:
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ASLAN [1-254]
Prof. Dr. Mustafa EKİNCİ [255-534]

SİYER YAYINLARI

Siyer Yayınları: 25
Siyer Serisi: 15

Eser Adı
Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr
[Thk: Dr. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hanci, 1. baskı, Mısır 2001]

Yazar
İbn Sa'd (230/845)
(Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî)

Çeviri Heyeti
Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI
Prof. Dr. Ali BAKKAL
Prof. Dr. Hikmet AKDEMİR
Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ
Prof. Dr. Mustafa EKİNCİ
Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN
Doç. Dr. Mehmet AKBAŞ
Yrd. Doç. Dr. Abdullah YILDIZ
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ASLAN
Yrd. Doç. Dr. Ayhan ERDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Mahmut POLAT
Yrd. Doç. Dr. Mehmet DİLEK
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Vehbi ŞAHİNALP
Yrd. Doç. Dr. Veysel KASAR
Yrd. Doç. Dr. Yasin KAHYAOĞLU

Çeviri Editörü
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Yayın Editörü
M.Ali ALİOĞLU

Son Okuma
Hüseyin YILDIRIM
Abdulkadir ALTINHAN
Ömer KAYMAZ
Mehmet İMECE

Kapak
Mehmet Emrullah İNCEARIK

Mizanpaj
Siyer Yayınları

ISBN

978-605-9283-34-2

Nişanca Mah. Zekai Dede Sk. No: 22 Eyüp/İstanbul
Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46
Gsm: (0554) 930 07 04 Web: www.siyeryayinlari.com

Bu eserin e-kitap çevrimi **SaveAs Bilişim** tarafından yapılmıştır.
www.saveas.com.tr

KISALTMALAR

(a): aleyhis’s-selâm, aleyha’s-selâm (*Allah’ın selâmı onun üzerine olsun*)
b.: ibn (*oğlu*)
(c): celle celâlüh (*Şanı yücedir*)
bt.: bint (*kızı*)
(E): Editör
h.: Hicrî
m.: Miladî
(k): kerremellahu vecheh (*Allah onu şereflendirsin*)
(M): Mütercim
(r): radiyallahu anhu-radiyallahu anhâ (*Allah ondan razı olsun*)
(rh): rahimehullah (*Allah’ın rahmeti üzerine olsun*)
(sas): sallallahu aleyhi ve sellem (*Allah’ın selamı ve duası onun üzerine olsun*)
v.: Vefatı

RESÛLULLAH'IN VEFATINDAN SONRA MEKKE'DE İKAMET EDEN SAHÂBÎLER

2303. Ebû Sebre b. Ebû Rühm ﴿أبو سبرة بن أبي رهم﴾

[Ebû Sebre b. Ebû Rühm] b. Abdüluzzâ b. Ebû Kays b. Abdüvüd b. Nasr b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey. Ebû Sebre'nın annesi, Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay'ın kızı Berre'dir.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Resûlullah'ın vefatından sonra *Bedir* savaşına katılan Muhacirlerin hiç birisi *Mekke*'ye geri dönmedi. Sadece Ebû Sebre, Peygamber'in (sas) vefatından sonra *Mekke*'ye döndü ve *Mekke*'de ikamet etmeye başladı. Bundan dolayı Müslümanlar ondan hoşlanmaz oldular. Ebû Sebre'nin çocukları ise bu durumu yalanlayarak babalarının *Mekke*'den hicret ettikten sonra *Mekke*'ye geri dönüp orada ikamet etmeye başladığı söylentisini reddediyorlar. Ebû Sebre'nin çocukları bu olayın gündeme getirilmesine kızıyorlardı. Ebû Sebre b. Ebû Rühm, Osman'ın (r) hilafeti zamanında vefat etti.

2304. Ayyâş b. Ebû Rebî'a ﴿عياش بن أبي ربيعة﴾

[Ayyâş b. Ebû Rebî'a] b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Annesi, Mahreme b. Cendel b. Übeyr b. Nehşel b. Dârim'in kızıdır. Esmâ Temîm kabilesindendir. Ayyâş, Ebû Cehil b. Hişâm'ın anne tarafından kardeşidir. Ayyâş, *Habeşistan*'a hicret edenlerden biriydi. *Habeşistan*'dan döndükten sonra Resûlullah'ın vefatına kadar *Medine*'de kalmaya devam etti. Resûlullah'ın (sas) vefatından sonra Suriye'ye cihat etmeye gitti ve Allah yolunda cihad etti. Sonra *Mekke*'ye geri döndü ve vefat edinceye kadar burada kaldı. Onun oğlu Abdullah b. Ayyâş ölünceye kadar *Medine*'de kalmaya devam etti.

2305. Abdullah b. Ebû Rebî'a ﴿عبد الله بن أبي ربيعة﴾

[Abdullah b. Ebû Rebî'a] b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Annesi ise Muharribe b. Cendel b. Übeyr b. Nehşel b. Dârim'in kızı

Esmâ'dır. Abdullah'ın Cahiliye'deki ismi Bahîr idi. Müslüman olduktan sonra Resûlullah (sas) ona Abdullah ismini verdi. Ömer b. el-Hattâb, Abdullah'ı *Yemen*'e vali tayin etti.

2306. el-Hâris b. Hişâm ﴿الحارث بن هشام﴾

[el-Hâris b. Hişâm] b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Annesi ise Muharribe b. Cendel b. Übeyr b. Nehşel b. Dârim'in kızı Esmâ'dır. el-Hâris b. Hişâm *Mekke*'nin fethi esnasında Müslüman oldu. el-Hâris, Resûlullah (sas) vefat edinceye kadar *Mekke*'de kalmaya devam etti. Ebû Bekir'in hilafeti zamanında *Suriye*'ye gidip *Fihl* ve *Ecnâdeyn* savaşlarına katıldı. el-Hâris, Ömer'in hilafeti zamanında 18 yılında vuku bulan *Amavâs* vebasında vefat etti.

2307. İkrime b. Ebû Cehil ﴿عكرمة بن أبي جهل﴾

Ebû Cehil'in ismi ise Amr b. Hişâm b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm'dur. İkrime'nin annesi ise Benî Hilâl kabilesinden Yerbû'nun kızı Ümmü Mücâlid idi. İkrime, *Mekke*'nin fethi esnasında Müslüman oldu ve *Mekke*'de ikamet etmeye devam etti. Veda Haccı sırasında Resûlullah (sas), İkrime'yi Hevâzin kabilesine zekât memuru olarak görevlendirdi. Resûlullah (sas) vefat ettiğinde İkrime, *Tebâle*'de idi. İkrime daha sonra cihad etmek üzere *Suriye*'ye gitti. İkrime, Ebû Bekir'in hilafeti zamanında *Ecnâdeyn* savaşında şehit oldu.

2308. Abdullah b. es-Sâib ﴿عبد الله بن السائب﴾

[Abdullah b. es-Sâib] b. Ebü's-Sâib b. Âbid b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Abdullah'ın künyesi *Ebû Abdurrahman* idi. Abdullah'ın annesi ise Urve Zü'l-Bürdeyn'nin kızı Remle idi. Annesi Benî Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'a kabilesindendi. Abdullah, *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu. Abdullah b. ez-Zübeyr'in hilafeti zamanında ölünceye kadar *Mekke*'de yaşamaya devam etti.

> *Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi; dedi ki: Bana Abdülmelik b. Cüreyc haber verdi. O da Abdullah b. Ebû Müleyke'den şöyle dediğini rivayet etti:*

İnsanlar Abdullah b. es-Sâib'i defnettikten sonra kabrinin üzerinden kalkıp gitmeye başladılar. Abdullah b. Abbâs ise onun kabri üzerinde durdu ve onun için dua ettikten sonra oradan ayrıldı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. O Ebû Uyeyne'den, o da Dâvûd b. Şâbûr'dan şunu rivayet etti: Dâvûd b. Şâbûr, Mücâhid'in şöyle söylediğini duydum dedi:

Bizler dört meziyetimizden dolayı iftihar ediyorduk. Bizler, fakihimiz, tarihçimiz, müezzinimiz ve kârîmiz ile iftihar ediyorduk. Fakihimiz İbn Abbâs idi. Müezzinimiz Ebû Mahzûre idi. Kârîmiz Abdullah b. es-Sâib idi. Tarihçimiz ise Ubeyd b. Umeyr idi.

2309. Hâlid b. el-Âs ﴿خالد بن العاص﴾

[Hâlid b. el-Âs] b. Hişâm b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Annesi, el-Velîd b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm'un kızı Âtike idi. Hâlid, İkrime b. Hâlid ve şair el-Hâris b. Hâlid'in babaları idi. Hâlid b. el-Âs, *Mekke*'nin fethi esnasında Müslüman oldu. *Mekke*'de ikamet etti. Burada zürriyeti vardı. Hâlid b. el-Âs *Mekke*'ye vali de oldu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. O İbn Uyeyne'den, o İbn Cüreyc'den, o da Atâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Mahzûre, Hâlid b. el-Âs'ı mescidin kapısında görmeden ezan okumazdı.

2310. Kays b. es-Sâib ﴿قيس بن السائب﴾

Kays, Mücâhid'in mevlası(efendisi) idi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Abdülhamîd b. İmrân anlattı. O Musa b. Ebû Kesîr'den, o da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere bir fakir doyumu kadar fidye gerekir."[1]ayeti benim mevlam Kays b. es-Sâib hakkında indi. Kays orucunu bozmuştu ve bozduğu her gün için bir miskini doyuruyordu.

2311. Attâb b. Esîd ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Attâb b. Esîd] b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay. Annesi ise Ebû Amr b. Ümeyye b. Abdüşems'in kızı Zeyneb[2] idi. Attâb, *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu. Resûlullah (sas), *Mekke*'den *Huneyn*'e giderken Attâb b. Esîd'i *Mekke*'de namaz kıldırmak için tayin etti ve ona şöyle dedi: "Seni kimlere tayin ettiğimi biliyor musun?" Attâb, "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." diye cevap verdi. Resûlullah (sas), "Seni Allah'ın ehline tayin ettim." dedi. Attâb o sene yani 8. yılda Haccı ikame etti. Resûlullah (sas) vefat ettiğinde Attâb b. Esîd *Mekke* valisi idi.

2312. Kardeşi Hâlid b. Esîd ﴿خالد بن أسيد﴾

[Hâlid b. Esîd] b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye b. Abdüşems. *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu ve orada yaşamaya devam etti.

2313. el-Hakem b. Ebü'l-Âs ﴿الحكم بن أبي العاص﴾

[el-Hakem b. Ebü'l-Âs] b. Ümeyye b. Abdüşems. Annesi, el-Hâris b. Ubeyd b. Ömer b. Mahzûm'un kızı Rukayye idi. el-Hakem, *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu. Osman'ın hilafeti zamanına kadar *Mekke*'de yaşamaya devam etti.[3] Osman (r) halife olunca el-Hakem'in *Medine*'ye girmesine müsaade etti. el-Hakem, Osman'ın hilafeti zamanında *Medine*'de öldü. el-Hakem, Mervân b. el-Hakem'in babası ve Osman'ın amcası idi.

2314. Ukbe b. el-Hâris ﴿عقبة بن الحارث﴾

[Ukbe b. el-Hâris] b. Âmir b. Nevfel b. Abdümenâf b. Kusay. Ukbe'nin annesi ise İyâd b. Râfi'in kızı Hadîce veya Ümâme idi. Annesi Huzâ'a kabilesindendi. Ukbe, *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu.

> *Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı. O da Abdullah b. Ebû Müleyke'nin şunu dediğini rivayet etti: Ukbe b. el-Hâris'in şöyle dediğini duydum:*

Ebû İhâb'ın kızı Ümmü Yahya ile evlendim. Siyah bir kadın yanımıza geldi ve "Ben ikinize süt emzirdim." dedi. Ben bu durumu Peygamber'e sordum. Resûlullah (sas) benden yüz çevirdi. Ben, "Kadın yalan söylüyor."

dedim. Resûlullah (sas) “Yalan söylediğini nereden biliyorsun? Kadın söyleyeceğini söylemiş. Sen o kadından vazgeç.” dedi.

2315. Osman b. Talha ﴿عقبة بن الحارث﴾

[Osman b. Talha] b. Ebû Talha. Ebû Talha’nın ismi Abdullah b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr b. Kusay idi. Osman’ın annesi, Ensârdan Sa’d b. eş-Şüheyd’in kızı es-Sülâfe[4] es-Suğrâ idi.

Muhammed b. Sa’d, Muhammed b. Ömer’in şöyle dediğini söyledi: Osman b. Talha *Mekke*’ye geri döndü. Mu’âviye b. Ebû Süfyân’ın hilafetinin ilk yıllarında ölünceye kadar *Mekke*’de yaşamaya devam etti.

2316. Şeybe el-Hâcib ﴿شيبةالحاجب﴾

[Şeybe el-Hâcib] İbn Osman b. Ebû Talha b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr b. Kusay. Annesi, Umeyr b. Hâşim b. Abdümenâf b. Abdüddâr b. Kusay’ın kızı Ümmü Cemîl idi. Şeybe, *Huneyn*’de Kureyş ile beraber Hevâzinlilerin üzerine yürümüştü. Orada Müslüman oldu. Şeybe, Safiyye bt. Şeybe’nin babasıdır. Şeybe, Yezîd b. Mu’âviye dönemine kadar *Mekke*’de kalmaya devam etti.

2317. en-Nudayr b. el-Hâris ﴿النضير بن الحارث﴾

[en-Nudayr b. el-Hâris] b. Alkame b. Kelede b. Abdümenâf b. Abdüddâr b. Kusay. en-Nudayr’ın künyesi *Ebü’l-Hâris* idi. en-Nudayr’ın annesi, el-Hâris b. Abdüddâr b. Kusay’ın kızı idi. en-Nudayr, *Huneyn*’de Müslüman oldu. Resûlullah (sas), *Huneyn* ganimetlerinden ona yüz deve vermişti. en-Nudayr, Ali b. Ebû Tâlib’in *Bedir* savaşında Resûlullah’ın (sas) emri üzerine *es-Safrâ*’da[5] öldürdüğü en-Nadr b. el-Hâris’in kardeşiydi. en-Nudayr’ın evlatlarından birisi de Süfyân b. Uyeyne ve başkalarının ondan rivayet ettiği Muhammed b. el-Mürtefi b. en-Nudayr idi.

2318. Ebü’s-Senâbil b.Ba’kek ﴿أبو السنابل بن بعكك﴾

[Ebü’s-Senâbil] b. Ba’kek b. el-Hâris b. es-Sebbâk b. Abdüddâr b. Kusay. Annesi, Evs b. Ebû Amr’ın kızı Amre olup Benî Uzre kabilesindendir. Evs b. Ebû Amr, Subey’a bt. el-Hâris el-Eslemiyye’nin dostu idi.

2319. Safvân b. Ümeyye ﴿صفوان بن أمية﴾

[Safvân b. Ümeyye] b. Halef b. Vehb b. Huzâfe b. Cümah b. Amr b. Husays b. Ka’b b. Lüey. Safvân’ın künyesi Ebû Vehb idi. Annesi, Ma’mer b. Habîb b. Vehb b. Huzâfe b. Cümah’ın kızı Safiyye idi. Safvân, *Huneyn*’de Müslüman oldu. Resûlullah (sas), Huneyn ganimetlerinden ona elli deve vermişti.

Bize Ali b. Ebû Abdullah b. Ca’fer haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Âdem anlattı; dedi ki: Bize İbnü’l-Mübârek anlattı. O Yunus’tan, o ez-Zührî’den, o Sa’îd b. el-Müseyyeb’den, o da Safvân b. Ümeyye’den şöyle dediğini rivayet etti:

*Huneyn’*de Allah’ın Resûlü bana ganimet verdi. O ana kadar Resûlullah’tan nefret ediyordum. Bana öyle ganimetler vermeye devam etti ki, en sevdiğim insanlardan birisi oldu.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Safvân b. Ümeyye’ye “Hicret etmeyenin İslâmı yoktur.” denildi. Bunun üzerine Safvân *Medine*’ye gitti ve Resûlullah’a durumu anlattı. Resûlullah (sas) ona, *“Eğer Mekke’nin yamaçlarına dönmezsen sana darılırım.”* dedi. Bunun üzerine *Mekke*’ye döndü ve insanlar *Cemel* vak’asına gitmeye başladığı zamana kadar orada kaldı. Safvân 30 yılının Şevvâl ayında öldü. O, insanların *Cemel* vak’asına katılmalarını teşvik ediyordu.

2320. Ebû Mahzûre ﴿أبو محذورة﴾

İsmi Evs b. Mi’yar b. Levzân b. Rebî’a b. Avîc b. Sa’d b. Cümah. Annesi Huzâ’a kabilesindendir. İbn Sa’d, Ebû Mahzûre’yi nisbet ederken şöyle diyenleri de duydum dedi: İsmi Semüre b. Umeyr b. Levzân b. Vehb b. Sa’d b. Cümah. Ebû Mahzûre’nin baba ve anneden bir kardeşi vardı ve ismi Evs olup *Bedir* savaşında kâfir olarak öldü. Ebû Mahzûre, *Mekke*’nin fethi sırasında Müslüman oldu. *Mekke*’de ikamet etmeye devam edip hicret etmedi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Yahya b. Hâlid b. Abdullah b. Ebû Dücâne haber verdi. O ez-Zübeyr b. el-Münzir b. Ebû Useyd es-Sâ’idî’den, o babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) *Mekke*'yi fethettiği gün Ebû Mahzûre yanına geldi ve Peygamber'e (sas) şöyle dedi: "Ya Resûlullah! senin için ezan okuyayım mı?" Resûlullah (sas) ona, *"Oku!"* dedi. Ebû Mahzûre Bilâl ile beraber ezan okudu. Resûlullah (sas) *Medine*'ye döndükten sonra Ebû Mahzûre ezan okumak üzere *Mekke*'de kaldı ve hicret etmedi.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Ebû Mahzûre'nin çocukları ve onların çocukları *Mescid-i Harâm*'da ezan okumayı bugüne kadar tevarüs ettiler. Ebû Mahzûre 59 yılında *Mekke*'de vefat etti.

2321. Mutî b. el-Esved ﴿قيس بن السائب﴾

[Mutî b. el-Esved] b. Hârise b. Nadle b. Avf b. Abîd b. Avîc b. Adî b. Ka'b. Annesi el-Acmâ adıyla bilinen Huzâ'alı Âmir b. el-Fadl'ın kızı Üneyse'dir. Mutî, *Mekke*'nin fethedildiği günde Müslüman oldu.

> *Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize Zekeriyyâ b. Ebû Zâide anlattı. O da Âmir'in şöyle dediğini rivayet etti:*

Mekke'nin fethedildiği günde Mutî'nin dışında Kureyş âsilerinden hiçbir kimse bu durumu idrak etmedi. Mutî'in ismi el-Âs idi. Resûlullah (sas) ona Mutî ismini vermişti.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Mutî, Osman'ın hilafeti zamanında öldü.

2322. Ebû Cehm b. Huzeyfe ﴿أبو جهم بن حذيفة﴾

[Ebû Cehm b. Huzeyfe] b. Gânim b. Gânim b. Âmir b. Abdullah b. Abîd b. Avîc b. Adî b. Ka'b b. Lüey. Annesi Beşîre bt. Abdullah olup Adî b. Ka'b kabilesindendir. Ebû Cehm, *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu. Ebû Cehm, Ömer b. el-Hattâb'ın şehit edilmesinden sonra vefat etti.

2323. Ebû Kuhâfe ﴿أبو قحافة﴾

İsmi Osman b. Âmir b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre b. Ka'b b. Lüey. Annesi, Kayle[6] bt. Ezâ b. Riyâh b. Abdullah b. Kurt b. Rezâh b. Adî b. Ka'b'dır.

> *Bize Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî haber verdi. O Muhammed b. İshâk'tan rivayet etti; dedi ki: Bana Yahya b. Abbâd b.*

Abdullah b. ez-Zübeyr anlattı. O babasından o da Esmâ bt. Ebû Bekir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mekke'nin fethedildiği günde Resûlullah (sas) *Mekke*'ye girip de etraftan emin olduktan sonra *Mescid*'de oturdu. Ebû Bekir, Ebû Kuhâfe'yi Peygamber'in yanına getirdi. Resûlullah (sas) onu görünce, *"Ey Ebû Bekir! Bu ihtiyarı bıraksaydın da ben yanına giderdim."* dedi. Ebû Bekir, "Ya Resûlullah! Sen ona yürüyeceğine onun senin yanına yürümesi doğru olmaz mı?" dedi. Resûlullah (sas), Ebû Kuhâfe'yi önünde oturttu; elini kalbinin üzerine koydu ve *" Ey Ebû Kuhâfe! Müslüman ol kurtulursun!" dedi*. Ebû Kuhâfe Müslüman oldu ve kelime-i şehadeti getirdi. Ebû Kuhâfe, Resûlullah'ın yanına getirildiğinde saçı ve sakalı papatya çiçeği gibi bembeyazdı. Resûlullah (sas) *"Bu adama bir çekidüzen verin; ama saçını siyaha boyamayın."* dedi.

Bize İsmail b. İbrahim b. Uleyye haber verdi. O Leys'ten, o Ebü'z-Zübeyr'den, o da Câbir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mekke'nin fethedildiği günde Ebû Kuhâfe'yi Resûlullah'ın yanına getirdiler. Saçları bir papatya çiçeği gibi bembeyazdı. Resûlullah (sas) *"Bu adamı hanımlarına götürün. Saçını başını düzeltsinler; fakat saçını siyaha boyamasınlar."* dedi.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. el-Müemmel anlattı. O da İkrime b. Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Kuhâfe'yi Resûlullah'ın yanına getirdiler. Saçları papatya çiçeği gibiydi. Resûlullah (sas) ondan biatini aldıktan sonra, *"Bu ihtiyarın saçını kınalayın."* dedi.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Hanîfe anlattı. O Yezîd b. Abdurrahman'dan, o da Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Kuhâfe'nin sakalı tutuşmuş bir çalı topu gibiydi.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Ebû Kuhâfe *Mekke*'de kaldı ve hicret etmedi. Ebû Bekir es-Sıddîk vefat ettiğinde Ebû Kuhâfe, [bıraktığı mirasın] altıda birine varis oldu. Ancak [aldığı bu] altıda biri Ebû Bekir'in

çocuklarına geri verdi. Ebû Kuhâfe 97 yaşında iken 14 yılının Muharrem ayında *Mekke*'de vefat etti.

2324. el-Muhâcir b. Kunfuz ﴿خالد بن العاص﴾

[el-Muhâcir b. Kunfuz] b. Umeyr b. Cüd'ân b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre. Annesi, el-Hâris b. Mesrûk'un kızı Hind olup Benî Ganm b. Mâlik b. Kinâne kabilesindendir. el-Muhâcir'in ismi Amr idi. *Mekke*'nin fethi esnasında Müslüman oldu. Kunfuz'un ismi Halef idi. el-Muhâcir Peygamber'den hadis rivayet etmişti.

2325. el-Muttalib b. Ebû Vedâ'a ﴿المطلب بن أبي وداعة﴾

el-Muttalib'in ismi el-Hâris b. Subeyre b. Sü'ayd b. Sa'd b. Sehm b. Amr b. Hasâs b. Ka'b b. Lüey idi. Annesi, el-Hâris b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf'ın kızı Ervâ idi.

2326. Süheyl b. Amr ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Süheyl b. Amr] b. Abdüşems b. Abdüvüd b. Nasr b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey. Annesi Hubbâ bt. Kays b. Dabîs olup Huzâ'a kabilesindendi. Süheyl b. Amr *Mekke*'den çıkıp Peygamber ile beraber *Huneyn*'e gittiğinde daha müşrik idi. *el-Ci'râne*'de Müslüman oldu. Resûlullah (sas) o gün *Huneyn* ganimetlerinden ona 100 deve vermişti. Süheyl Peygamber'den hadis rivayet etmişti.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Abdülhamîd b. Ca'fer anlattı. O babasından, o Ziyâd b. Minâ'dan, o da Ebû Sa'd b. Ebû Fedâle el-Ensârî'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Ebû Bekir es-Sıddîk, akın yapmak için bizi *Şam*'a gönderdiğinde Süheyl b. Amr ile yol arkadaşı olmuştum. Süheyl bana şöyle dedi: Resûlullah'ın *"Allah yolunda cihad edenin bir saati evde oturanın hayat boyu ibadetinden daha yücedir."* dediğini duydum. Ben ölünceye kadar ribatlarda kalacağım. *Mekke*'ye hiç dönmeyeceğim. Süheyl 18 yılında *Suriye*'de *Amavâs* vebasında öldü. Süheyl'in künyesi *Ebû Yezîd* idi.

2327. Abdullah b. es-Sa'dî ﴿عبد الله بن السعدى﴾

İsmi Amr b. Vakdân b. Abdüşems b. Abdüvüd b. Nasr b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey. Annesi, el-Haccâc b. Âmir b. Huzeyfe b. Sü'ayd b. Sehm'in kızıdır. Abdullah b. es-Sa'dî *Mekke*'nin fethi gününde Müslüman oldu.

2328. Huveytıb b. Abdüluzzâ ﴿حويطب بن عبد العزى﴾

[Huveytıb b. Abdüluzzâ] b. Ebû Kays b. Abdüvüd b. Nasr b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey. Künyesi Ebû Muhammed idi. Annesi, Alkame b. Gazvân b. Yerbû b. el-Hâris b. Münkız'ın kızı Zeyneb idi. Huveytıb b. Abdüluzzâ *Mekke*'nin fethi gününde Müslüman oldu.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Sebre anlattı. O Musa b. Ukbe'den o da el-Münzir b. el-Cehm'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Huveytıb b. Abdüluzzâ 120 yıl yaşadı. Hayatının 60 yılını Cahiliyede 60 yılını İslâm'da geçirdi. *Mekke*'nin fethi gününde Müslüman oldu. Peygamber ile beraber *Huneyn* ve *Tâif* gazvelerine katıldı. Peygamber, ona *Huneyn* ganimetlerinden 100 deve verdi. Huveytıb, Mu'âviye
b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında 54 yılında vefat etti.

2329. Dırâr b. el-Hattâb ﴿ضرار بن الخطاب﴾

[Dırâr b. el-Hattâb] b. Mirdâs b. Kebîr b. Amr b. Habîb b. Amr b. Şeybân b. Muhârib b. Fihr.

Dırâr, Kureyş'in kahramanı ve şairi idi. *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu. *Yemâme*'ye gidip orada şehit oluncaya kadar *Mekke*'de oturmaya devam etti.

2330. Ebû Abdurrahman el-Fihrî ﴿أبو عبد الرحمن الفهرى﴾

Adının Kürz b. Câbir olduğunu zikredenleri duydum.

> *Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme haber verdi. O Ya'lâ b. Atâ'dan, o Ebû Hemmâm'dan, o da Ebû Abdurrahman el-Fihrî'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Ebû Abdurrrahman el-Fihrî, Peygamber ile beraber *Huneyn* gazvesine katıldı ve bu gazveyi uzun uzadıya anlattı.

2331. Utbe b. Ebû Leheb ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

Ebû Leheb'in ismi Abdüluzzâ b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay'dır. Annesi, Harb b. Ümeyye b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay'ın kızı Ümmü Cemîl'dir. Utbe, *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu. *Mekke*'de oturmaya devam edip hicret etmedi. Peygamber ile beraber *Huneyn* gazvesine katıldı. *Huneyn* gazvesinde Resûlullah (sas), onun ashâbı ve ehli beyti ile beraber sebat gösterdi. *Mekke*'nin fethinden sonra Benî Hâşim ailesinin erkeklerinden Ebû Leheb'in çocuklarından Utbe ve Mu'attib dışında *Mekke*'de kalan kimse yoktu.

2332. Mu'attib b. Ebû Leheb ﴿ضرار بن الخطاب﴾

[Mu'attib b. Ebû Leheb] b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay. Annesi, Harb b. Ümeyye'nin kızı Ümmü Cemîl idi. *Mekke*'nin fethi sırasında Müslüman oldu. Resûlullah (sas) ile beraber Huneyn gazvesine katıldı. Huneyn gazvesinde Resûlullah (sas) ile beraber sebat edenler arasında o da vardı. Huneyn'de gözüne darbe almıştı.

2333. Ya'lâ b. Ümeyye ﴿شيبة الحاجب﴾

[Ya'lâ b. Ümeyye] b. Übey b. Ubeyde b. Hemmâm b. el-Hâris b. Bekir b. Zeyd b. Mâlik b. Hanzale b. Mâlik b. Zeydümenât b. Temîm. Ya'lâ'nın annesi, Câbir b. Vüheyb b. Nüseyb b. Zeyd b. Mâlik b. el-Hâris b. Avf b. Mâzin b. Mansûr'un kızı Münye idi. Ya'lâ b. Ümeyye, Benî Nevfel b. Abdümenâf'ın müttefiki idi. O ve babası Ümeyye ve kardeşi Seleme b. Ümeyye Müslüman oldular. Ümeyye'nin çocukları Ya'lâ ve kardeşi Seleme Peygamber ile beraber *Tebûk*'a katıldılar. Ya'lâ Ömer'den hadis rivayet etti.

> *İsmail b. Uleyye bize haber verdi; dedi ki: Bize İbn Cüreyc haber verdi. O Atâ'dan, o Safvân b. Ya'lâ'dan, o da Ya'lâ b. Ümeyye'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Ya'lâ b. Ümeyye, "Resûlullah (sas) ile beraber *el-Usre* ordusuna katıldım. Bu olay benim en güvendiğim fiillerimdendi." dedi.

2334. Huceyr b. Ebû İhâb ﴿حجير بن أبي إهاب﴾

[Huceyr b. Ebû İhâb] b. Azîz b. Kays b. Süveyd b. Zeyd b. Abdullah b. Dârim. Huceyr Benî Temîm kabilesindendir. Benî Nevfel b. Abdümenâf'ın müttefiki idi.

2335. Umeyr b. Katâde ﴿عمير بن قتادة﴾

[Umeyr b. Katâde] b. Sa'd b. Âmir b. Cündüb b. Leys b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne. Umeyr, Ubeyd b. Umeyr el-Leysî'nin babasıdır.

> *Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Süveyd Ebû Hâtim Sâhibü't-Ta'âm anlattı; dedi ki: Bana Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr anlattı. O babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:*

Ben Resûlullah'ın yanında otuyor iken bir adam geldi ve şöyle dedi: *"Ey Allah'ın Resülü İslâm nedir?"* Resûlullah (sas) ona İslâmın şeriatını anlattı. Hadis uzuncadır.

2336. Ebû Akreb ﴿أبو عقرب﴾

İsmi Huveylid b. Hâlid b. Büceyr b. Amr b. Himâs b. Ureyc b. Bekir b. Abd b. Kinâne. Ebû Akreb Müslüman oldu ve Peygamber'e (sas) Sahâbî oldu.

2337. Oğlu Amr b. Ebû Akreb ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

Peygamber'i (sas) gördü ve ondan hadis rivayet etti. O Ebû Nevfel b. Ebû Akreb'in dedesidir. Ebû Nevfel'in ismi Mu'âviye b. Müslim b. Amr b. Ebû Akreb'dir. Ebû Nevfel sonraları *Basra*'da ikamet etti ve Basralılar ondan hadis rivayet ettiler.

2338. Ebü't-Tufeyl ﴿أبو الطفيل﴾

İsmi Âmir b. Vâsile b. Abdullah b. Umeyr b. Câbir b. Humeys b. Hudey b. Sa'd b. Leys'tir.

2339. Kelede b. Hanbel ﴿كلدة بن حنبل﴾

Kelede, Safvân b. Ümeyye'nin anneden kardeşidir.

Bize ed-Dahhâk b. Mahled ve Ravh b. Ubâde anlattılar. Onlar İbn Cüreyc'den, o Amr b. Ebû Süfyân'dan o Amr b. Abdullah b. Safvân'dan o da Kelede b. el-Hanbel'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mekke'nin fethi gününde Safvân b. Ümeyye, beni bir tosun, birkaç oğlak ve bir deve yavrusu ile beraber Peygamber'in (sas) yanına göndermişti. O sırada Peygamber vadinin üst taraflarında duruyordu. İzin istemeden ve selam vermeden içeri girdim. Resûlullah bana, *"Dışarı çık ve 'Esselâmü aleyküm' de sonra içeri gir."* dedi. Bu sözünü ettiğim olay Safvân Müslüman olduktan sonra cereyan etmişti. Bu olayı bana Amr, Ümeyye b. Safvân, o da Kelede'den rivayet ederek bana haber verdi. Ümeyye bu olayı "Kelede'den bizzat duydum." demedi.

2340. Büsr b. Süfyân ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Büsr b. Süfyân] b. Amr b. Uveymir b. Sırme b. Abdullah. Büsr, Huzâ'a kabilesindendir. Peygamber (sas), Büsr'e mektup yazıp onu İslâm'a davet etmişti.

2341. Kürz b. Alkame ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Kürz b. Alkame] b. Hilâl b. Cüreybe b. Abdünühm b. Huleyl b. Hubşiyye b. Selûl. Kürz, Huzâ'a kabilesindendir. Bu şahıs, Peygamber (sas) ve Ebû Bekir *Medine*'ye hicret ederken onların izlerini takip eden kişiydi. Mağaranın ağzına gelirken "İz burada kesildi." demişti. Yine Peygamber'in (sas) ayak izlerine bakıp, *"Bu ayak izleri Makam'daki (Kâbe'deki) İbrahim'in ayak izlerinin benzeridir."* demişti. Kürz uzun bir ömür yaşamıştı. *Mekke*'nin fethedildiği günde Müslüman oldu. Mu'âviye b. Ebû Süfyân *Mekke*'deki valisine yazarak; Kürz b. Alkame hayatta ise Harem-i Şerif'in sınırlarını size tarif etsin demişti. Kürz bunu yapmıştı ve çizdiği sınırlar günümüze kadar geldi.

2342. Temîm b. Esed ﴿تميم بن أسد﴾

[Temîm b. Esed] b. Süveyd b. Es'ad b. Meşnû b. Abd b. Habter. Temîm, Huzâ'a kabilesindendir. Şair bir kişiydi. Peygamber (sas), *Mekke*'nin fethi gününde Temîm'den *Harem*'in işaret sınırlarını [nişan taşlarını] yenilemesini istemişti.

2343. el-Esved b. Halef ﴿الأسود بن خلف﴾

[el-Esved b. Halef][7] b. Es'ad b. Âmir b. Beyâda b. Sübey b. Cu'süme b. Sa'd b. Müleyh b. Amr b. Rebî'a. el-Esved, Huzâ'a kabilesindendir.

> *Abdürrezzâk dedi ki: Bize İbn Cüreyc haber verdi. O Abdullah b. Osman b. Huseym'den, o da Muhammed b. el-Esved b. Halef'ten şöyle dediğini rivayet etti:*

Babam el-Esved b. Halef, "*Mekke*'nin fethedildiği günde Peygamber'i (sas), İbn Semüre'nin evlerinin bitiştiği köşede, bu evler ile Ebû Sümâme'nin evinin arasındaki bölgede insanlardan biat aldığını gördüm." dedi.

el-Esved şöyle dedi: Bütün insanlar; çocuklar, kadınlar ve erkekler Peygamber'in (sas) yanına gelip İslâm ve kelime-i şehâdet üzerine Resûlullah'a biat ediyorlardı.

2344. Büdeyl b. Verkâ ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Büdeyl b. Verkâ] b. Abdüluzzâ b. Rebî'a b. Cürey b. Âmir b. Mâzin b. Adî b. Amr b. Rebî'a. Büdeyl, Huzâ'a kabilesindendir. Resûlullah (sas) ona mektup yazıp İslâm'a davet etmişti.

2345. Ebû Şüreyh el-Ka'bî ﴿الحارث بن هشام﴾

İsmi Huveylid b. Sahr b. Abdüluzzâ b. Mu'âviye b. el-Muhteriş b. Amr b. Zimmân b. Adî b. Rebî'a. Ebû Şüreyh, Huzâ'a kabilesindendir. Zimmân ve Mâzin iki kardeştiler.

2346. Nâfi b. Abdülhâris ﴿الحكم بن أبي العاص﴾

[Nâfi b. Abdülhâris] b. Hubâle b. Umeyr b. el-Hâris. Umeyr b. el-Hâris ise Gubşân b. Abduamr b. Amr b. Büvey b. Milkân b. Afsâ. Nâfi, Huzâ'a kabilesindendir. Nâfi b. Abdülhâris Ömer b. el-Hattâb'ın *Mekke* valisi idi.

2347. Alkame b. el-Feğvâ ﴿علقمة بن الفغواء﴾

[Alkame b. el-Feğvâ] b. Ubeyd b. Amr b. Zimmân b. Adî b. Amr b. Rebî'a. Alkame, Huzâ'a kabilesindendir.

2348. Muharriş el-Ka'bî ﴿محرش الكعبى﴾

İbn Sa'd şöyle dedi: Bazı kimseler onun isminin Muharriş[8] olduğunu söylüyor.

2349. Abdullah b. Hubşî ﴿عبد الله بن حبشى﴾

[Abdullah b. Hubşî] el-Has'amî.

2350. Abdurrahman b. Safvân ﴿عبدالرحمن بن صفوان﴾

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Abdurrahman anlattı. O Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan, o Mücâhid'den, o da Abdurrahman b. Safvân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mekke'nin fethi gününde elbiselerimi giydim ve Peygamber'in (sas) yanına gittim. Peygamber (sas), Kâbe'den çıkınca Ömer'e şunu sordum: "Peygamber Kâbe'ye girince ne yaptı?" Ömer, "İki rekât namaz kıldı." dedi.

2351. Lakît b. Sabire ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Lakît b. Sabire] el-Ukaylî. Lakît, *Mekke*'ye yakın olan Rükbe[9] ve Cildân civarında oturuyordu. *Mekke*'ye çok gelir ve uzun süre burada kalırdı.

2352. İyâs b. Abd el-Müzenî ﴿إياس بن عبد المزنى﴾

2353. Keysân ﴿كيسان﴾

[Keysân] dedi ki: Allah Resûlü (sas) yukarı kuyunun yanında bize namaz kıldırdı.

Osman b. el-Yemân dedi ki: O Amr b. Kesîr el-Mekkî'den, o Abdurrahman b. Keysân'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ı (sas) akşam, öğlen ya da ikindi namazlarının bir kısmını Seniyye-i Ulya'da kıldığını gördüm. Resûlullah (sas) bir tek elbiseye

sarılmış ve elbisesinin etrafını düğüm yapmıştı.

2354. Müslim ﴿مسلم﴾

Bize Mu'âz b. Hâni el-Basrî haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. el-Hâris b. Ebzâ el-Mekkî anlattı. O annesi Müslim'in kızı Râita'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Râita bt. Müslim, babası Müslim'in Resûlullah (sas) ile beraber *Huneyn* gazvesine katıldığını anlattı. Bu sırada Peygamber (sas) ona, "*İsmin nedir?*" diye sordu. O, "İsmim Gurâb!" dedi. Resûlullah (sas), "*Bundan sonra senin ismin Müslim olsun.*" dedi.

2355. Abdurrahman b. Ebzâ ﴿الحكم بن أبي العاص﴾

Huzâ'a kabilesinin mevlasıdır.

Bize ed-Dahhâk b. Mahled haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O el-Hasan b. İmrân'dan, o Abdullah b. Abdurrahman b. Ebzâ'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Babam Abdurrahman b. Ebzâ Resûlullah (sas) ile beraber namaz kılmıştı. Babam, "Resûlullah (sas) secde ettiği zaman tekbir getirmiyordu." dedi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Abdurrahman b. Ebzâ *Mekke*'yi idare ediyordu. Nâfi b. Abdülhâris Ömer'in yanına giderken Abdurrahman'ı kendisine halef bırakmıştı.

---

[1] Bakara 2/184.

[2] Bu isim Leiden neşrinde Ervâ olarak geçmektedir. Burada *Nesebü Kureyş* (s. 178), *Üsdü'l-gâbe* (III, 556), *Tehzîbü'l-Kemâl* (XIX, 284) ve *el-İsâbe*'de (IV, 429) geçen nakillere uydum.

[3] Yaygın olarak bilinen rivayetlere göre el-Hakem, Hz. Peygamber (sas) tarafından Mekke'den *Tâif*'e sürülmüş; Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer sürgün cezasını kaldırmayı kabul etmemişler; Hz. Osman'ın hilafetine kadar orada kalmıştır (E).

[4] Bu isim Atâ neşrinde (VI, 6) "es-Sülâme" şeklinde geçmektedir (E).

[5] *es-Safra*, *Medine* yakınlarında bir vadi ve bir köydür. Bkz. Yakut, *Mu'cemu'l-Buldân*, III, 412. (M).

[6] Kayle adı Leiden neşrinde "Kuteyle" şeklinde tahrif edilmiştir. Doğrusu, İbn Sa'd'ın dördüncü tabakada Mekke'nin fethi esnasında Müslüman olanların arasında zikrettiği Ebû Kuhafe'nin biyografisinden, *Nesebü Kureyş*'ten (s. 275) ve *İsâbe*'den (IV, 452) tespit edilmiştir.

[7] İbn Sa'd bu zatın biyografisini verirken hata yapmıştır. Başka birisi olan el-Esved b. Halef b. Abdüyağûs'un hadisini burada zikretmiştir. ez-Zehebî, İbn Sa'd'ın bu yanlışına dikkat çekmiştir. Bu ikisi farklı kişilerdir. el-Esved b. Halef b. Abdüyağûs'un hal tercümesi için Bk. *el-İsâbe*, c.I, s. 72.

[8] Başlıkta (عوش) şeklinde yazılan ismin (عوش) şeklinde olduğuna dair görüşe atıf yapmaktadır (E).

[9] *Mekke* ile *Taif* arasında bir yerdir. *Taif*'te bir vadi olduğu da söylenmiştir.

ÖMER B. HATTÂB'DAN (R) VE BAŞKALARINDAN RİVAYET EDEN MEKKELİLERDEN BİRİNCİ TABAKA

2356. Ali b. Mâcide es-Sehmî ﴿عتاب بن أسيد﴾

O, Ebû Mâcide'dir. Ebû Bekir ve Ömer'den hadis rivayet etmiştir.

2357. Ubeyd b. Umeyr b. Katâde el-Leysî ﴿عبيد بن عمير﴾

Ubeyd'in künyesi Ebû Âsım idi. Ubeyd, sika ve çok hadis rivayet eden birisi idi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Sahr b. Cüveyriye anlattı; dedi ki: Bize İsmail el-Mekkî anlattı; dedi ki:

Benî Cümah'ın mevlası Ebû Halef, Âişe'den rivayet ettiği bir hadiste adı geçen Ubeyd b. Umeyr'in künyesinin *Ebû Âsım* olduğunu bana anlattı.

Bize Affân b. Müslim anlattı; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb döneminde ilk kıssa anlatan kişi Ubeyd b. Umeyr'dir.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Habîb b. eş-Şehîd haber verdi; dedi ki:

Bir adam Atâ'ya "İslâm'da ilk kıssa anlatan kişi kimdir?" diye sordu. Atâ, "Ubeyd b. Umeyr." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O Abdülmelik'ten, o da Atâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben ve Ubeyd b. Umeyr Âişe'nin evine girmiştik. Âişe, "Bu kimdir?" diye sordu. "Ben, Ubeyd b. Umeyr'im!" diye cevap verdim. Âişe, "*Mekke* ehlinin kıssacısı mıdır?" dedi. Ubeyd, "Evet!" dedi. Âişe, "Anlattıklarını biraz kısa tut; Çünkü onu akılda tutmak zordur." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Eymen şunu anlattı:

Ubeyd b. Umeyr'in ensesine kadar gelen gür saçları vardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Abdülvâhid b. Eymen bize şunu anlattı: Ubeyd b. Umeyr'i sakalı sarı renkte iken gördüm.

2358. Ebû Seleme b. Süfyân ﴿عكرمة بن أبي جهل﴾

[Ebû Seleme b. Süfyân] b. Abdülesed el-Mahzûmî. Annesi, el-Muğîre b. Ebü'l-Âs b. Ümeyye'nin kızı Ümmü Cemîl idi. Ebû Seleme, Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayet etti.

2359. el-Hâris b. Abdullah ﴿الحارث بن عبد الله﴾

[el-Hâris b. Abdullah] b. Ebû Rebî'a b. el-Muğîre el-Mahzûmî. Annesi ümmü veleddir. Hadisi az olan birisidir.

2360. Nâfi b. Alkame ﴿لقيط بن صبرة﴾

2361. Abdullah b. Ebû Ammâr ﴿عبد الله بن أبي ربيعة﴾

Kureyşli bir adamdı. Abdullah, Ömer b. el-Hattâb'ı gösterişli bir halının üzerinde namaz kılarken gördüm dedi. Abdullah rivayeti az olan bir zat idi.

2362. Sibâ b. Sâbit ﴿كلدة بن حنبل﴾

Benî Zühre'nin müttefiki idi. Ömer'den hadis rivayet etti; fakat rivayeti az olan birisidir.

2363. Hişâm b. Hâlid el-Ka'bî ﴿هشام بن خالد الكعبي﴾

Hişâm, Huzâ'a kabilesindendir. Hadisi az olan bir kişiydi. Ömer'den hadis duydu. Hişâm, *Kudeyd*'de[10] oturuyordu. Hişâm'ın babası Hâlid, el-

Eş’ar ve Kürz b. Câbir el-Fihrî *Mekke*’nin fethi gününde öldürülmüşlerdi. Yollarını şaşırdıklarından dolayı kâfirler onlarla karşılaşmıştı ve onları öldürmüşlerdi. Hişâm, Abdullah b. Mesleme b. Ka’neb, Ebü’n-Nadr[11] Hâşim b. el-Kâsım ve Muhammed b. Ömer’den hadis rivayet eden Ebû Hizâm b. Hişâm’ın babasıdır.

2364. Abdullah b. Safvân ﴿عبد الله بن صفوان﴾

[Abdullah b. Safvân] b. Ümeyye b. Halef. Ömer b. el-Hattâb’dan rivayette bulundu.

2365. Sa’îd b. el-Huveyris ﴿سعيد بن الحويرث﴾

Sa’îd’in rivayeti azdır.

2366. Huseym ﴿خثيم﴾

el-Kâre kabilesindendi. Abdullah b. Osman b. Husaym’ın dedesi idi. Ömer’den hadis rivayet etti.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Sa’îd b. Hassân anlattı; dedi ki: Bana İyâd b. Vehb haber verdi. O da Ubeydullah b. Ebû Habîbe’den şöyle dediğini rivayet etti: el-Kâre’den bir adam olan Huseym bana haber verdi; dedi ki:*

-Sa’îd, onun İbn Huseym’in dedesi olduğunu söyledi- Ömer b. el-Hattâb’ın yanına geldi. Ömer o sırada *Merve*’nin yanında insanlara ikta veriyordu. “Ya Emîrü’l-Müminîn! Bana ve zürriyetime bir yeri ikta et.” dedi. Ömer ondan yüz çevirdi ve “Burası Allah’ın haremidir. Gelenin de gidenin de bunda hakkı vardır.” dedi.

---

[10] Kudeyd, Mekke’nin 150 km. kuzeyinde bir vadidir. (M.).
[11] Atâ neşrinde (VI, 17) “Ebü’n-Nasr” şeklinde yazılmıştır (E).

İKİNCİ TABAKA

2367. Mücâhid b. Cebr ﴿مجاهد بن جبر﴾

Mücâhid'in künyesi *Ebü'l-Haccâc*'dır. Mücâhid, Kays b. es-Sâib el-Mahzûmî'nin mevlasıdır(kölesidir).

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O el-Evzâ'î'den, o Vâsıl'dan, o es-Sâib'in mevlası olan Mücâhid b. Cebr Ebü'l-Haccâc'dan rivayet etti. Yine bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Abdülmelik b. Ebü's-Sufeyrâ anlattı. O Yunus b. Habbâb'dan, o da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Âmâ olan Mevlam(Efendim) İbnü's-Sâib'in elinden tutup ona rehberlik ediyordum. Mücâhid, "Bana güneş semanın ortasından batıya doğru yöneldi mi?" diye sorardı. "Evet!" dediğim zaman öğle namazını kılmaya başlardı.

Bize Humeyd b. Abdurrahman er-Revâsî haber verdi. O el-Hasan b. Sâlih'ten, o da İbrahim b. Abdüla'lâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mücâhid'in künyesi *Ebü'l-Haccâc* idi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bana el-Fadl b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Mücâhid'in şöyle dediğini duydum: "Kur'ân-ı Kerim'i İbn Abbâs'ın önünde otuz defa okudum."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

Mücâhid'i beyaz saçlı ve beyaz sakallı olarak gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı; dedi ki:

Mücâhid'i beyaz saçlı ve beyaz sakallı olarak gördüm.

Bize Sa'îd b. Âmir haber verdi. O Hemmâm'dan, o da Leys'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ, Tâvûs ve Mücâhid yüzük takmazlardı.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Mücâhid'i gördüğüm zaman eşeğini kaybetmiş bir çerçi[12] gibi düşünceli görüyordum.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Kays b. Müslim'den, o da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mücâhid siyah boya ile saçlarını boyamaktan nefret ediyordu.

Bize Ebû Bekir b. Ayyâş haber verdi; dedi ki:

el-A'meş'e, "Mücâhid'in tefsirinden neden çekiniyorlar?" diye sordum. el-A'meş, "Çünkü Mücâhid'in Ehl-i Kitap'tan bazı şeyler sorduğunu görüyorlardı." diye cevap verdi.

Ebû Bekir'den başkası şöyle dedi: "Mücâhid'in Câbir sahifesinden bazı hadisler getirdiğini görüyorlardı."

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da bazı arkadaşlarından şunu rivayet etti:

Mücâhid secde eder halde iken öldü.

Muhammed b. Ömer bize haber verdi; dedi ki: Seyf b. Selmân bana anlattı; dedi ki:

Mücâhid 103 yılında *Mekke*'de vefat etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

İbn Cüreyc bana, “Mücâhid öldüğünde 83 yaşındaydı.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Mücâhid secde eder halde iken 102 yılında vefat etti.

Yahya b. Sa’îd el-Kattân şöyle dedi:

Mücâhid 104 yılında vefat etti. Mücâhid fakih, âlim, sika ve hadisi çok olan birisiydi.

2368. Atâ b. Ebû Rebâh ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

Ebû Rebâh’ın ismi Eslem idi. Atâ, *Yemen* asıllı idi. *Yemen*’deki *el-Cened* taraflarından gelmişti. *Mekke*’de yetişti. Atâ, Ebû Meysere b. Ebû Huseym el-Fihrî ailesinin mevlasıdır.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi. O Süfyân b. Uyeyne’den, o Ömer b. Kays’tan, o da Atâ’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Osman’ın öldürülmesini hatırlıyorum.[13]

Bize Ya’lâ b. Ubeyd ve Esbât b. Muhammed haber verdi: Onlar Abdülmelik’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ’nın künyesi Ebû Muhammed idi.

Bize Ma’n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. el-Müemmil anlattı. O da Atâ’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ kitabı öğretiyordu. [Kaynağımız olan âlimlerin hepsi,] “Atâ sika, fakih, âlim ve hadisi çok olan birisiydi.” dediler.

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi; dedi ki: Bize Eslem el-Minkarî anlattı; dedi ki:

Ebû Ca’fer ile beraber oturuyordum. Atâ b. Ebû Rebâh Ebû Ca’fer’in yanına uğramıştı. Ebû Ca’fer, “Yeryüzünde haccın erkânını Atâ b. Ebû Rebâh’tan daha iyi bilen kimse kalmadı.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Bessâm es-Sayrefî anlattı; dedi ki:

Bir adam, Ebû Ca'fer'in yanında haccın erkânından bahsetmeye başladı. Ebû Ca'fer, "Yeryüzünde haccın erkânını Atâ b. Ebû Rebâh'tan daha iyi bilen bir insan kalmadı." dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn haber verdi; dedi ki:

Katâde, "Atâ b. Ebû Rebâh haccın erkânını en iyi bilen kişiydi." diyordu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Eslem el-Minkarî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir bedevî geldi ve "Ebû Muhammed nerede?" diye sormaya başladı. Orada hazır olanlar Sa'îd b. Cübeyr'i işaret ederek "O adamdır." dediler. Bedevî tekrar "Ebû Muhammed nerededir?" diye sordu. Sa'îd, "Bizim burada Atâ ile işimiz yoktur." dedi.

Bize el-Fadl Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Seleme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bu hadis ilmini Allah rızası için okuyan üç kişiden başkasını görmedim. Bu üç kişi Atâ, Tâvûs ve Mücâhid idi.

Bize Ali b. Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da İsmail b. Ümeyye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ konuşmaya başladığı zaman kendisine soru sorulduğunda tasdik eder gibi başını sallar ve konuşmasına devam ederdi.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Bize Müslim b. Hâlid anlattı. O da Ya'kûb b. Atâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Babam en çok alışveriş konusunda titiz davranıyordu.

Bize İsmail b. Abdullah b. Hâlid es-Sükkerî haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Süleym anlattı. O da Muhammed b. Abdullah b. Amr b. Osman b. Affân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ b. Ebû Rebâh'tan daha iyi bir müftü görmedim. Onun meclisinde Allah'ın zikri hiç kesilmezdi. Konuşması ve sorulara cevap vermesi çok güzeldi.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bana Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Mu'âz b. Sa'îd el-A'var bana şunu anlattı:

Atâ'nın yanında oturuyorduk. Bir adam, bir hadis okumaya başladı. Oturanlardan biri onun sözünü kesti. Bu durumu gören Atâ sinirlendi ve "Bu nasıl ahlaktır, bu nasıl terbiyedir? Benim yanımda bazen hadis okuyanlar olurdu. Ben hadisi onlardan daha iyi bildiğim halde ilk kez duymuş gibi onları dinlerdim." dedi.

Amr b. Âsım dedi ki: Ben bu konuşmayı Abdullah b. el-Mübârek'e anlattığımda Abdullah b. el-Mübârek, "Ayakkabılarımı çıkarmadan önce Mehdî'nin yanına gidip bunu ondan duymak isterim." dedi.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Melîh anlattı; dedi ki:

Bir adamla beraber hacca gitmiştim. Bir konuyu sormak için Atâ b. Ebû Rebâh'ın yanına gittim. Onun yanında oturuyorken zenci bir adam saçlarına kına sürüyordu. *Mekke* emirinin temsilcisi geldi ve o zenciyi yerinden kaldırdı. Ben de Atâ'nın yanına bir daha gitmedim.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da İbn Cüreyc'den şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ bir şeyi anlatmaya başladığı zaman ben ona, "Bu anlattığın hadis mi, yoksa bir görüş mü?" diye sorardım. Atâ, anlattığı şey hadis ise "ilim", görüş ise "bu bir görüştür" derdi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb haber verdi. O Leys'ten, o da Abdurrahman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Vallahi Ebû Bekir'in imanı yeryüzündeki bütün insanların imanından daha yüksektir. Bütün Mekkelilerin imanı Atâ'nın imanına denk gelmez.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O İbn Cüreyc'den o da Atâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ anne ve babası ölü oldukları halde onların hayrına yemek yedirirdi. Atâ ölünceye kadar bu hayrı yapmaya devam etti.
Ebû Nu'aym dedi ki: Fıtır sadakasını kastediyor zannediyorum.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Mu'âviye el-Mağribî anlattı; dedi ki:

Atâ b. Rebâh'ı gördüm. Alnında secde izi bulunuyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Fıtır bize şunu anlattı:

Atâ'yı sakalını sarıya boyarken gördüm.

Muhammed b. Sa'd bazı âlimlerin şöyle dediğini duydum dedi:

Atâ; kara, bir gözü kör, yassı burunlu, çolak, bir ayağından topal birisiydi. Son yıllarında tamamen kör oldu. Mekkeliler, fetva için onun ve Mücâhid'in yanına gidiyorlardı. Ama en çok Atâ'nın yanına gidiyorlardı.

Süfyân b. Uyeyne, el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Ömer şöyle dediler:

Atâ 115 yılında *Mekke*'de vefat etti.
Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Atâ vefat ettiğinde 88 yaşında idi.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Melîh anlattı; dedi ki:

Atâ 114 yılında vefat etti. Ölüm haberi Meymûn'a ulaşınca, "Atâ kendisi gibi birisini halef bırakmadı." dedi.

2369. Yusuf b. Mâhek ﴿الأسود بن خلف﴾

Annesinden hadis rivayet etti. Annesinin ismi ise Müseyke idi.

Bize Haccâc b. Muhammed haber verdi. O da İbn Cüreyc'den şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ'ya, "Yusuf b. Mâhek ölmeyi temenni ediyor." dedim. Atâ, Yusuf'un bu temennisini tuhaf buldu ve şöyle dedi: "İstediği şeyin ne olduğunu nereden bilsin ki?"

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. Ebû Halîfe anlattı; dedi ki: Bana Mâhek'in kızı Ümmü Yusuf anlattı; dedi ki:

Yusuf, ölümü geldiğinde elbiseleri ile kefenlenmeyi vasiyet etti. Yusuf, elbiselerini toplamıştı. Öldüğü zaman yüzüne ve tabut örtüsüne kafurhan (koku) sürülmesini istemedi. Yusuf, "Ayaklarımı bir sarıkla bağlayın." dedi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

Yusuf b. Mâhek 113 yılında öldü.

[İbn Sa'd,] "Başkalarının 114 yılında öldüğünü söylediğini duydum." dedi. Sika ve hadisi az olan birisiydi.

2370. Miksem ﴿مقسم﴾

Abdullah b. Abbâs'ın arkadaşı. Miksem, Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel b. el-Hâris b. Abdülmuttalib'in mevlasıdır. Künyesi *Ebü'l-Kâsım*'dır. İbn Abbâs'ın yanından ayrılmadı ve ondan rivayet etti. İbn Abbâs'a olan yakınlığından ve ona yaptığı hizmetlerden dolayı bazı insanlar ona " İbn Abbâs'ın mevlasıdır." diyorlardı. Oysa o Abdullah b. el-Hâris'in mevlasıdır. [Kaynağımız olan âlimler] 101 yılında öldüğüne dair ittifak içinde oldular. Hadisi çok fakat zayıf olan birisiydi.

2371. Abdullah b. Hâlid ﴿عبد الله بن خالد﴾

[Abdullah b. Hâlid] b. Esîd b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye b. Abdüşems b. Abdümenâf. Annesi ise Sakîf'ten olan Abdullah b. Huzâ'î b. Esîd'in kızı Rayta idi.

Abdullah b. Hâlid'in hanımları ve çocukları çoktu.

Şeybe b. Osman b. Ebû Talha b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr b. Kusay'ın kızı Ümmü Huceyr isimli hanımından Hâlid, Ümeyye ve Abdurrahman isminde üç oğlu vardı.

Osman b. Affân'nın kızı Ümmü Sa'îd isimli hanımından Osman isminde bir oğlu vardı.

Cübeyr b. Mut'im b. Adî b. Nevfel b. Abdümenâf'ın kızı Ümmü Habîb isimli hanımından Abdülazîz ve Abdülmelik isimli oğulları vardı.

Abduamr b. Hısn b. Huzeyfe b. Bedr el-Fezârî'nin kızı es-Sirriyye isimli hanımından İmrân, Ömer, el-Kâsım, Ümmü Amr ve Zeyneb isminde çocukları vardı.

Murâd kabilesinden olan el-Husayn b. Abdüyağûs b. el-Ezrak'ın kızı Müleyke isimli hanımından Muhammed, el-Husayn, el-Muhârik, Ümmü Abdülazîz, Ümmü Abdülmelik, Ümmü Muhammed ve Meryem isimli çocukları vardı.

Ebû Osman isimli oğlunun annesi ise ümmü veleddir.

el-Hâris isimli oğlunun annesi de bir ümmü veleddir.

Abdullah b. Hâlid'in hadisi azdı.

2372. Abdurrahman b. Abdullah ﴿عبد الرحمن بن عبد الله﴾

[Abdurrahman b. Abdullah] b. Abdurrahman b. Sâbit b. Ebû Humeyda b. Amr b. Üheyb b. Huzâfe b. Cümah. [Kaynağımız olan âlimler] Abdurrahman'ın 118 yılında *Mekke*'de vefat ettiğine dair görüş birliği içinde oldular. Abdurrahman sika ve çok hadis rivayet eden birisi idi.

2373. Abdullah b. Ubeydullah ﴿عبد الله بن عبيد الله﴾

[Abdullah b. Ubeydullah] b. Abdullah b. Ebû Müleyke b. Abdullah b. Cüd'ân b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre. Annesi, el-Velîd b. Ebû Husayn b. el-Hâris b. Âmir b. Nevfel b. Abdümenâf'ın kızı Meymûne idi. Ebû Müleyke'nin ismi Züheyr idi. Abdullah b. Ubeydullah'ın zürriyeti yoktur.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Hayyân haber verdi; dedi ki:

Abdullah İbn Ebû Müleyke'nin şöyle söylediğini duydum: "İbnü'z-Zübeyr beni kadı tayin etti."

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı. O da İbn Ebû Müleyke'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbnü'z-Zübeyr beni *Tâif*'e kadı tayin etti. İbn Abbâs'a, "Bu adam beni *Tâif*'e kadı tayin etti. Senden bazı konuları sormam gerekir." dedim. İbn Abbâs, "İstediğin zaman bana yazarak sorabilirsin." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Abdülmelik b. Ebü's-Sufeyrâ anlattı; dedi ki:

İbn Ebû Müleyke bana, "*Tâif*'te kadılık yaptım." dedi.

Bize Ebû Bekir b. Muhammed b. Ebû Mürre el-Mekkî haber verdi; dedi ki: Bana Nâfi b. Ömer anlattı; dedi ki: İbn Ebû Müleyke bana şöyle dedi:

Ebû Müleyke insanların namazda uzun sûreler okunduğundan rahatsız olduğunu görünce bana şöyle dedi: "Ben, bir rekâtta el-Melâike(el-Fatır) suresinin tümünü okurdum. Kimse bundan rahatsız olmamıştı."

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Abdullah b. es-Sâib'den sonra İbn Ebû Müleyke *Mekke*'de Ramazan ayında insanlara namaz kıldırırdı. Abdullah b. Ebû Müleyke, *Mekke*'de 117 yılında vefat etti. İbn Ebû Müleyke; İbn Abbâs, Âişe, İbnü'z-Zübeyr ve Ukbe b. el-Hâris'ten rivayet etti. Sika ve çok hadisi olan birisiydi.

2374. Kardeşi Ebû Bekir b. Ubeydullah ﴿عبد الله بن السعدى﴾

[Ebû Bekir b. Ubeydullah] b. Abdullah b. Ebû Müleyke b. Abdullah b. Cüd'ân. Ebû Bekir'in annesi ise el-Velîd b. Ebû Hüseyn b. el-Hâris b. Âmir b. Nevfel b. Abdümenâf'ın kızı Meymûne idi. Oğlu Abdurrahman'ın annesi ise Mus'ab b. Abdurrahman b. Avf b. Abd Avf b. Abd b. el-Hâris b. Zühre'nin kızı Avne idi. Abdullah'ın Ebû Bekir'den hadis rivayet ettiği söylenir. Ebû Bekir rivayeti az olan bir zat idi.

2375. Ebû Yezid ﴿أبو يزيد﴾

Ebû Ubeydullah b. Ebû Yezid'in babasıdır. Oğlu ondan hadis rivayet etti.

2376. Ebû Necîh ﴿أبو نجيح﴾

Sakîf kabilesinin mevlası'dır. O Ebû Abdullah b. Ebû Necîh'tir. Ebû Necîh'in ismi Yesâr'dı. Hadisi az olan birisiydi.

el-Vâkıdî şöyle dedi: Ebû Necîh 109 yılında vefat etti.

2377. Abdullah b. Ubeyd ﴿عبد الله بن عبيد﴾

[Abdullah b. Ubeyd] b. Umeyr b. Katâde el-Leysî.

Bize Şihâb b. Abbâd el-Abdî haber verdi. O da Dâvûd el-Attâr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr Mekkeliler içinde dili en fasih olan insandı.

Bize el-Fadl b. Ârim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan anlattı; dedi ki: Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr hasta iken yanında olan bir adam bana anlattı; dedi ki:

Abdullah'a "Ne arzularsın?" denildi. Abdullah, "Okuması güzel olan bir kârînin yanımda Kur'ân-ı Kerim okumasından başka bir şeyi arzulamam." dedi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr *Mekke*'de 113 yılında öldü. Sika, salih ve hadisi olan birisiydi.

2378. Amr b. Abdullah﴿عمرو بن عبد الله﴾

[Amr b. Abdullah] b. Safvân b. Ümeyye b. Halef b. Vehb b. Huzâfe b. Cümah el-Cümahî. Annesi, Mutî b. Şüreyh b. Âmir b. Avf b. Ebû Bekir b. Kilâb'ın kızıdır. Amr b. Abdullah'tan Amr b. Dînâr ve ez-Zührî rivayet etti. Hadisi az olan birisiydi.

2379. Safvân b. Abdullah ﴿عبد الله بن صفوان﴾

[Safvân b. Abdullah] b. Safvân b. Ümeyye b. Halef b. Vehb b. Huzâfe b. Cümah. Annesi, Vehb b. Ümeyye b. Ebü's-Salt es-Sekafî'nin kızı Hakka'dır.

Safvân b. Abdullah b. Safvân'ın çocukları ise Abdullah ve Âmine idi. Anneleri, Ümeyye b. Safvân'ın kızı Ümmü'l-Hakem idi. ez-Zührî ondan

rivayet etti. Hadisi az olan birisi idi.

2380. Yahya b. Hakîm ﴿عمير بن قتادة﴾

[Yahya b. Hakîm] b. Safvân b. Ümeyye b. Halef. Annesi, Übey b. Halef'in kızıdır.

Yahya b. Hakîm'in çocuğu, Şürahbîl idi. Şürahbîl'in annesi Kelede b. el-Hanbel'in kızı Hüseyne idi. Yahya b. Hakîm, Yezîd b. Mu'âviye'nin *Mekke* valisi idi. Yahya b. Hakîm'den hadis rivayet edilmiştir.

2381. İkrime b. Hâlid ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[İkrime b. Hâlid] b. el-Âs b. Hişâm b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. İkrime'nin annesi ise Küleyb b. Hazn b. Mu'âviye b. Hafece b. Amr b. Ukayl'ın kızıydı.

Oğlu Abdullah'ın annesi, Benî Ukayl b. Ka'b'den olan Abdullah b. Küleyb b. Hazn'ın kızı Atike idi. Oğlu Hâlid'in annesi, Abdullah b. Küleyb b. Hazn'ın kızı Hafsa idi. Çocukları Süleyman ve Ümmü Sa'îd'in anneleri ise ümmü veled idi. İkrime sika ve hadisleri olan birisiydi.

2382. Muhammed b.Abbâd ﴿محمد بن عباد﴾

[Muhammed b. Abbâd] b. Ca'fer b. Rifâ'a b. Ümeyye b. Âbid b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Annesi, Abdullah b. es-Sâib b. Ebü's-Sâib el-Mahzûmî'nin kızı Zeyneb idi. Hadisi az olan sika birisidir.

2383. Hişâm b. Yahya ﴿عبيد بن عمير﴾

[Hişâm b. Yahya] b. Hişâm b. el-Âs b. Hişâm b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Hişâm'ın annesi ise Ebû Habîb b. Ümeyye b. Ebû Huzeyfe b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm'un kızı Ümmü Hakîm'dir.

Hişâm b. Yahya'nın çocukları ise Yahya, Abdurrahman ve İsmail olup anneleri, Hâlid b. Hişâm b. el-Âs b. Hişâm b. el-Muğîre'nın kızı Ümmü Hakîmdir. Hişâm b. Yahya'nın birkaç hadisi vardır.

2384. Müsâfi b. Abdullah ﴿مسافع بن عبد الله﴾

[Müsâfi b. Abdullah] el-Ekber b. Şeybe b. Osman b. Ebû Talha. İsmi Abdullah b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr b. Kusay. Annesi ise ümmü veleddir.

Müsâfi b. Abdullah'ın çocukları ise Abdullah, Mus'ab ve Abdurrahman idi. Çocuklarının anneleri, Abdullah b. Vehb b. Osman b. Ebû Talha b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr b. Kusay'ın kızı Sa'de'dir. Müsâfi'nin hadisi azdı.

2385. Abdülhamîd b. Cübeyr ﴿عبد الحميد بن جبير﴾

[Abdülhamîd b. Cübeyr] b. Şeybe b. Osman b. Ebû Talha. Annesi, Ebû Amr b. el-Hacn b. el-Murakka'nın kızı idi. Ebû Amr, Ezd kabilesinin Gâmid kolundandır.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî, el-Hacn b. el-Murakka'nın Peygamber'in (sas) yanına geldiğini zikretti. Abdülhamîd sika ve az hadisi olan birisiydi. İbn Cüreyc ve Süfyân ondan hadis rivayet ettiler.

2386. Abdurrahman b. Târık ﴿عبد الرحمن بن طارق﴾

[Abdurrahman b. Târık] b. Alkame b. Ganm b. Hâlid b. Ureyc b. Cezîme b. Sa'd b. Avf b. el-Hâris b. Abdümenât b. Kinâne. Abdurrahman'ın hadisi azdı.

2387. Nâfi b. Sercis ﴿عقبة بن الحارث﴾

Sika fakat hadisi az olan birisiydi.

2388. Müslim b. Yennâk ﴿مسلم بن يناق﴾

Hadisi az olan birisiydi.

2389. İyâs b. Halîfe el-Bekrî ﴿عتاب بن أسيد﴾

Hadisi az olan birisiydi.

2390. Ebü'l-Minhâl ﴿أبو المنهال﴾

İsmi Abdurrahman b. Mut'im'dir. Hadisi az olan birisiydi.

2391. Ebû Yahya el-A'rec ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

İsmi Mısda olup Ensârî Mu'âz b. Afrâ'nın mevlasıdır. Birkaç hadisi vardı.

2392. Şair Ebü'l-Abbâs ﴿أبو عقرب﴾

İsmi es-Sâib b. Ferrûh olup Benî Cezîme b. Adî b. ed-Dîl b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne'nin mevlasıdır. Hadisi az olan birisiydi. Şair bir insandı. İbnü'z-Zübeyr'in halifeliği zamanında *Mekke*'de ikamet ediyordu; fakat Emevilere meyli vardı.

2393. Atâ b. Mînâ ﴿عمير بن قتادة﴾

Hadisi az olan birisiydi.

---

[12] Merkeb üzerinde mal satan gezgin satıcı (M).

[13] Hz. Osman'ın öldürülmesi hâdisesini hatırlayacak yaşta olduğunu söylüyor (E).

ÜÇÜNCÜ TABAKA

2394. Ümeyye b. Abdullah ﴿أمية بن عبد الله﴾

[Ümeyye b. Abdullah] b. Hâlid b. Esîd b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye b. Abdüşems. Annesi Şeybe b. Osman b. Ebû Talha b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr b. Kusay'ın kızı Ümmü Huceyr'dir. Hadisi azdı.

2395. İbrahim b. Ebû Hıdâş ﴿عبدالرحمن بن صفوان﴾

[İbrahim b. Ebû Hıdâş] b. Utbe b. Ebû Leheb b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay. Annesi ise Benî ed-Dîl'den olan Erâke'nin kızı Safiyye idi. İbrahim b. Hıdâş'ın oğlu Utbe'nin annesi ise es-Sekâsik kabilesinden olan Kays b. Târık'ın kızı Hind idi. Kays b. Târık Himyer'in müttefikiydi.

2396. Muhammed b. el-Mürtefi ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Muhammed b. el-Mürtefi] b. en-Nudayr b. el-Hâris b. Alkame b. Kelede b. Abdümenâf b. Abdüddâr b. Kusay. Annesi ise ümmü veleddir. Muhammed b. el-Mürtefi'nin oğlu Ca'fer'in annesi de ümmü veleddir. Muhammed b. el-Mürtefi sika fakat hadisi az olan birisiydi.

2397. İbnü'r-Rehîn ﴿أبو عقرب﴾

Bedir savaşında kâfir olarak öldürülen en-Nadr b. el-Hâris b. Kelede'nin çocuklarındandır.

2398. el-Kâsım b. Ebû Bezze ﴿ضرار بن الخطاب﴾

Mekkeli bir ailenin mevlasıdır.

Muhammed b. Ömer dedi ki: el-Kâsım, *Mekke*'de 124 yılında vefat etti. Sika, hadisi az olan birisiydi. Muhammed b. Sa'd'ın rivayetine göre Ebû Bezze'nin ismi Nâfi idi.

2399. el-Hasan b. Müslim ﴿قيس بن السائب﴾

[el-Hasan b. Müslim] b. Yennâk. Tâvûs'tan önce vefat etti. Tâvûs ise 106 yılında vefat etti. el-Hasan b. Müslim'in kardeşi Hirz bir adama şöyle dedi: "*Kûfe*'ye gidersen Leys b. Ebû Süleym'e söyle ki İbn Hasan b. Müslim'in kitabını geri versin." Çünkü kitabı ondan almıştı. el-Hasan b. Müslim sika birisiydi ve hadisleri vardı.

2400. Amr b. Dînâr ﴿عتاب بن أسيد﴾

Bâzân'ın mevlasıdır. Amr, Ebnâ'dandır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bir adam Tâvûs'un şöyle dediğini bana anlattı:

Bu İbn Dînâr kulaklarını her âlime huni yapmıştı.[14]

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bana Süfyân b. Uyeyne'den rivayetle haber verildi. O Zem'a b. Sâlih'ten, o da İbn Tâvûs'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Babam, "*Mekke*'ye gidersen Amr b. Dînâr'ın yanına git. Çünkü Amr b. Dînâr kulaklarını âlimlere huni yapmıştı." dedi.

Süfyân şöyle dedi: Amr Mescid'e gelmemezlik yapmazdı. Bir merkebin üzerine bindirilip Mescid'e getiriliyordu. İlk başlarda ben küçük olduğum için onu merkebe bindiremiyordum. Sonra büyüdüm ve onu merkebin üzerine yerleştirmeye başladım. Evi mescitten uzaktı. Kaç yaşında olduğunu bilmiyorduk. Eyyûb şöyle diyordu: Amr'ın herhangi bir kimseden rivayet ettiğini ona haber veriyordum. Sonra da "Bunu sana yazmamı istiyor musun?" dediğimde İbn Dînâr, "Evet!" yaz diyordu.

Süfyân şöyle dedi: Amr b. Dînâr'a Süfyân yazıyor denildi. Amr b. Dînâr bu duruma ağladı ve şöyle dedi: "Ben, benim adıma yazanları men edebilir miyim?"

Süfyân şöyle dedi: "Ben ondan bir şey yazmadım. Onunla sadece ezber yapıyorduk."

Abdürrezzâk, Ma'mer'den rivayetle şöyle dedi: Amr b. Dînâr'ın şöyle dediğini duydum: "Bizden görüşümüzü soruyorlardı. Söylediğimiz şeyleri hemen yazıyorlardı. Sanki söylediklerimiz taşlar üzerine işlenmiş değişmeyen nakışlar gibiydi. Oysa söylediğimiz o görüşümüzü değiştirebiliriz." Bir adam Amr b. Dînâr'a soru sordu. Amr cevap

vermeyince adam, “Bu söylediğim bende vardır. Bana cevap ver.” dedi. Amr b. Dînâr, “Vallahi senin nefsindeki *Ebû Kubeys* dağı gibi olsa benim için bir kıl değerindedir.” dedi.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki: Süfyân anlattı; dedi ki: Amr b. Dînâr dedi ki:

İbn Hişâm bana, “Otur insanlara fetva ver. Sana bolca para veririm.” dedi. “İstemem.” dedim.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki:

Amr b. Dînâr hadisi anlamı ile veriyordu. Fakih bir adamdı.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki: Süfyân’ın şöyle dediğini duydum:

Eyyûb’a bazı konularla ilgili sorular yazdım. Ben onları Amr b. Dînâr’dan sormuştum.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki: Süfyân bize şunu anlattı:

Amr b. Dînâr saçlarını ve sakalını kına ile boyamıyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Amr b. Dînâr 126 yılında vefat etti. Memlekette fetva veriyordu. Amr ölünce onun yerine İbn Ebû Necîh fetva vermeye başladı. Amr b. Dînâr sika, sebatlı ve hadisi çok olan birisiydi.

2401. Ebü’z-Zübeyr ﴿أبو المنهال﴾

İsmi Muhammed b. Müslim b. Tedrüs’tür.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi. O Yahya b. Sa’îd’den, o Hakîm b. Hizâm b. Huveylid’in mevlası Ebü’z-Zübeyr’den rivayet etti. Muhammed dedi ki: Bana Huşeym’den rivayetle haber verildi. O

Haccâc'dan ve İbn Ebû Leyla'dan, onlar da Atâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Câbir b. Abdullah'ın yanında hadis öğreniyorduk. Dışarı çıktığımızda öğrendiklerimizi tekrar etmeye çalışırdık. İçimizde hadisi en iyi ezberleyen Ebü'z-Zübeyr idi.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi. O da Süfyân'ın şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'z-Zübeyr saçlarına kına yakmıyordu.

Hârûn b. Ma'rûf dedi. O İbn Uyeyne'den, o da Ebü'z-Zübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Câbir'in yanında olduğumuz zaman hadis sormak için Atâ beni teşvik ederdi. Sika ve hadisi çok olan birisiydi. Ancak Şu'be ondan gördüğü bir muameleden dolayı onu terk etti.

2402. Ubeydullah b. Ebû Yezîd ﴿عبد الله بن أبي ربيعة﴾

Kâriz[15] ailesinin mevlasıdır. Kâriz ailesi Benî Zühre'nin müttefiki Benî Kinâne'dendir.

Süfyân şöyle dedi: Ubeydullah b. Ebû Yezîd'e, " İbn Abbâs'ın yanına kimlerle gidiyordun?" dedim. Ubeydullah b. Ebû Yezîd, "Atâ ve sıradan insanlarla beraber gidiyordum. Tâvûs ise has adamlarla geliyordu." dedi. Süfyân dedi ki: Ubeydullah b. Ebû Yezîd'e, " İbn Abbâs hangi işleri yapıyordu? Onda gördüğün şeyleri bize anlat." dedim. [Süfyân] dedi ki: Ben Ubeydullah b. Ebû Yezîd'i görmeden önce İbn Cüreyc ondan bahsediyordu ve "Ubeydullah b. Ebû Yezîd ihtiyar bir adamdır." diyor; bize onun öldüğünü vehmettiriyordu. Bir gün ben *Mekke*'de iken bir evin önünde duruyordum. Bir adam geldi ve "Ubeydullah b. Ebû Yezîd'in yanına gidelim." dedi. Ben, "Ubeydullah b. Ebû Yezîd kimdir?" diye sordum. Adam, "Bu evde bulunan İbn Abbâs ile görüşmüş ihtiyar bir adamdır. Şimdi yaşlanmış ve dışarı çıkamaz durumdadır." dedi. "Sizinle beraber onun yanına girmek istiyorum." dedim. "Girebilirsin." dediler. Beraber yanına girdik. Ona sorular sormaya başladılar; o da cevap veriyordu. Ben İbn Cüreyc'in kendisinden rivayet ettiği hadisleri ona

sordum. İbn Cüreyc'den duyduklarımın aynısını tekrar etti. Sonra İbn Cüreyc'in yanına gittim. İbn Cüreyc hadis söylemeye başlayınca, "Bunları Ubeydullah b. Ebû Yezîd'den duydum." deyince, İbn Cüreyc "Sen Ubeydullah b. Ebû Yezîd ile görüşebildin mi?" dedi. [Süfyân] dedi ki: "Bundan sonra o ölünceye kadar ona muhalefet etmedim."

Muhammed b. Ömer bize şunu haber verdi: Süfyân b. Uyeyne'ye sordum: "Ubeydullah b. Ebû Yezîd ne zaman öldü?" 126 yılında dedi. Ubeydullah, sika ve hadisi az olan birisiydi.

2403. el-Velîd b. Abdullah ﴿عمرو بن عبد الله﴾

[el-Velîd b. Abdullah] b. Ebû Muğîs. Hadisi azdı.

2404. Abdurrahman b. Eymen ﴿حجير بن أبي إهاب﴾

2405. Abdurrahman b. Ma'bed ﴿عبد الحميد بن جبير﴾

2406. Abdullah b. Amr el-Kârî ﴿عمرو بن عبد الله﴾

Hadisi azdı.

2407. Kays b. Sa'd ﴿محمد بن عباد﴾

Kays'ın künyesi ise *Ebû Ubeydullah* idi. Atâ b. Ebû Rebâh'a halef olmuştu ve onun meclisinde oturuyordu. Onun sözüyle fetva veriyordu. Bunu tek başına yapıyordu; fakat uzun yaşamadı. Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında 119 yılında öldü. Sika, fakat hadisi az olan birisiydi.

2408. Abdullah b. Ebû Necîh ﴿عبد الله بن أبي نجيح﴾

Künyesi *Ebû Yesâr*'dır. Abdullah, Sakîf kabilesinin mevlasıdır.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki: Süfyân bize şöyle haber verdi:

İbn Ebû Necîh saçlarına kına yakmıyordu. Veba'dan önce öldü. Veba ise 131 yılında meydana gelmişti.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Abdullah b. Ebû Necîh *Mekke*'de 132 yılında öldü. Sika ve hadisi çok olan birisiydi. Kaderiyyeci söylemleri

olduğu zikrediliyor.

2409. Süleyman el-Ahvel ﴿صفوان بن أمية﴾

İbn Ebû Necîh'in dayısı idi. Sika birisi olup salih hadisleri vardı.

2410. Abdülhamîd b. Râfi ﴿عبد الحميد بن جبير﴾

Abdülhamîd, Süfyân es-Sevrî'den rivayet etti. Hadisi azdır.

2411. Hişâm b. Huceyr ﴿خالد بن العاص﴾

Süfyân b. Uyeyne dedi ki: İbn Şübrüme Hişâm b. Huceyr'i kastederek bana dedi ki:

Mekke'de onun benzeri yoktu. Sika birisiydi; fakat hadisleri azdı.

2412. İbrahim b. Meysere ﴿إياس بن عبد المزنى﴾

Mekkeli bir ailenin mevlasıdır.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki: Süfyân şunu haber verdi:

İbrahim b. Meysere, hadisi duyduğu gibi söylüyordu.

Abdurrahman b. Yunus'tan başka kişiler şöyle dedi:

İbrahim b. Meysere, Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında öldü. Sika ve hadisi çok olan birisiydi.

2413. Abdurrahman b. Abdullah ﴿عبد الرحمن بن عبد الله﴾

[Abdurrahman b. Abdullah] b. Ebû Ammâr. Kureyşli bir adamdı. Babası ise "Ömer'i bir gösterişli halının üzerinde namaz kılarken gördüm." diyen adamdı. Abdurrahman, sika ve hadisleri olan birisiydi.

2414. Hallâd b. eş-Şîc [16] ﴿خلاد بن الشيخ﴾

2415. Abdullah b. Kesîr ﴿عبد الله بن كثير﴾

[Abdullah b. Kesîr] ed-Dârî. Sika birisiydi ve salih hadisleri vardı.

2416. İsmail b. Kesîr ﴿عقبة بن الحارث﴾

Bize Ebû Nu'aym el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

İsmail b. Kesîr'in künyesi Ebû Hâşim idi. Sika ve çok hadisi olan birisiydi.

2417. Kesîr b. Kesîr ﴿كثير بن كثير﴾

[Kesîr b. Kesîr] b. el-Muttalib b. Ebû Vedâ'a b. Subeyre[17] b. Sü'ayd b. Sa'd b. Sehm. Annesi Amr b. Ebû Akreb'in kızı Âişe'dir. Ebû Akreb ise Huveylid b. Abdullah b. Hâlid b. Büceyr b. Himas b. Ureyc b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne'dir. Süfyân b. Uyeyne, Kesîr b. Kesîr'i gördü ve ondan rivayet etti. Kesîr'in zürriyeti yoktur. Kesîr, şair ve hadisi az olan birisiydi.

2418. Sudayk b. Musa ﴿صديق بن موسى﴾

[Sudayk b. Musa] b. Abdullah b. ez-Zübeyr b. el-Avvâm. Künyesi Ebû Bekir'dir. Annesi, Mücemmi b. Zeyd b. Câriye b. el-Attâf'ın kızı Ümmü İshâk'tır. Benî Amr b. Avf'tandır. İbn Cüreyc, Sudayk b. Musa'dan rivayet etti.

2419. Sadaka b. Yesâr ﴿صدقة بن يسار﴾

Ebnâ'dandır.[18] Mekkeli bir ailenin mevlasıdır. Abbâsilerin ilk yıllarında vefat etti.

Süfyân b. Uyeyne şöyle dedi: Sadaka b. Yesâr'a, "Hâricî olduğunuzu iddia ediyorlar." dedim. "Daha önce onlardan idim; ancak Allah beni onlardan kurtardı." dedi. Sadaka *el-Cezîre* (Mezopotamya) asıllı idi. Sika, hadisi az olan birisiydi.

2420. Abdullah b. Abdurrahman ﴿عبد الرحمن بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Abdurrahman] b. Ebû Hüseyn. Sika, fakat hadisi azdı.

2421. Ömer b. Sa’îd ﴿عبيد بن عمير﴾

[Ömer b. Sa’îd] b. Ebû Hüseyn.

2422. Osman b. Ebû Süleyman ﴿عثمان بن أبي سليمان﴾

[Osman b. Ebû Süleyman] b. Cübeyr b. Mut’im b. Adî b. Nevfel b. Abdümenâf b. Kusay. Sika olup birkaç hadisi vardı.

2423. Humeyd b. Kays ﴿محرش الكعبي﴾

[Humeyd b. Kays] el-A’rec. ez-Zübeyr b. el-Avvâm’ın ailesinin mevlasıdır. Mekkelilerin kârisi idi. Sika ve çok hadisi olan birisiydi.

Bize Muhammed b. Yezîd b. Huneys haber verdi; dedi ki: Vüheyb b. el-Verd’in şöyle dediğini duydum:

el-A’rec Mescit’te okuyordu. Kur’ân-ı Kerim’i hatmettiği zaman insanlar etrafında toplanırdı. Kur’ân-ı Kerim’i hatmettiği gece Atâ da yanına gelmişti.

Süfyân b. Uyeyne şöyle dedi: Humeyd el-A’rec, Mekkeliler içinde farzları en iyi bilen ve onlarla amel eden kişiydi. Mekkeliler sadece onun kıraatı üzerine ittifak ederlerdi. Kıraatı Mücâhid’den öğrenmişti. *Mekke*’de ondan ve Abdullah b. Kesîr’den daha iyi kâri yoktu.

2424. Kardeşi Ömer b. Kays ﴿محرش الكعبي﴾

Lakabı Sendel idi. Ömer b. Kays, küfürbaz ve aceleci birisiydi. Bundan dolayı onun hadisine önem vermediler. Hadisinde zayıf bir kişidir.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Ömer b. Kays, Mâlik hakkında kötü söz söyledi ve şöyle dedi: “Bazen hata yapıyor; bazen de şaşırıyor.” Olay *Mekke* valisinin yanında meydana geldi. Mâlik ona dedi ki: “İnsanlar böyledir. Şeyh aklını yitirmiştir.” Bu sözleri Mâlik’e ulaştı. “Bundan sonra asla onunla konuşmayacağım.” dedi.

2425. Mansûr b. Abdurrahman ﴿منصور بن عبد الرحمن﴾

[Mansûr b. Abdurrahman] b. Talha b. el-Hâris b. Talha b. Ebû Talha b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr. Annesi, Şeybe el-Hâcib b. Osman b. Ebû

Talha’nın kızı Safiyye’dir. Mansûr b. Abdurrahman’ın çocukları ise Emetü’l-Kerîm ve Safiyye’dir. İkisinin anneleri ümmü veleddir.

Bize Hişâm b. Muhammed haber verdi. O da babasından şöyle rivayet etti:

Mansûr b. Abdurrahman’ı Hâlid b. Abdullah zamanında Kâbe’ye örtüsünü takarken gördüm. O zaman yaşlıydı. Sika ve hadisi az olan biriydi.

2426. Sa’îd b. Ebû Sâlih ﴿سعيد بن الحويرث﴾

129 yılında vefat etti. Hadisi azdı.

2427. Abdullah b. Osman ﴿عبد الله بن عثمان﴾

[Abdullah b. Osman] b. Huseym. el-Kâre’den olup Benî Zühre’nin müttefiki idi. el-Abbâs’ın hilafetinin son yıllarında, Ebû Ca’fer’in hilafetinin ilk yıllarında vefat etti. Sika birisiydi ve salih hadisleri vardı.

2428. Dâvûd b. Ebû Âsım ﴿إياس بن عبد المزنى﴾

[Dâvûd b. Ebû Âsım] es-Sekafî. Sika, fakat hadisi az olan birisiydi.

2429. Müzâhim b. Ebû Müzâhim ﴿المطلب بن أبى وداعة﴾

Hadisi azdı.

2430. Mus’ab b. Şeybe ﴿عتبة بن أبى لهب﴾

[Mus’ab b. Şeybe] b. Cübeyr b. Şeybe b. Osman b. Ebû Talha b. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr. Annesi, Abdullah b. Şeybe b. Osman b. Ebû Talha’nın kızı Ümmü Umeyr’dir. Hadisi azdı.

2431. Yahya b. Abdullah ﴿يحيى بن عبد الله﴾

[Yahya b. Abdullah] b. Sayfî el-Mahzûmî. Sika idi. Birkaç hadisi vardır.

2432. Vüheyb b. el-Verd ﴿عتبة بن أبى لهب﴾

[Vüheyb b. el-Verd] b. Ebü'l-Verd. Benî Mahzûm'un mevlasıdır. *Mekke*'de ikamet ediyordu. Çok ibadet edenlerden biriydi. Vaaz ve zühd alanında hadisleri vardı. İsmi Abdülvehhâb'dır. Fakat küçültme şekliyle ona Vüheyb deniliyordu. Abdullah b. el-Mübârek ve başkaları ondan rivayet etmişlerdir.

2433. Kardeşi Abdülcebbâr b. el-Verd ﴿عبدالجبار بن الورد﴾

İbn Ebû Müleyke ve başkalarından rivayet etti.

2434. Hâlid b. Mudarris[19] ﴿قيس بن السائب﴾

2435. Süleyman ﴿سليمان﴾

Benî el-Bersâ'nın mevlasıdır. Hadisi azdı.

2436. Amr b. Yahya ﴿خالد بن أسيد﴾

[Amr b. Yahya] b. Kamitta. Hadisi azdır.

2437. Ya'kûb b. Atâ ﴿صفوان بن أمية﴾

[Ya'kûb b. Atâ] b. Ebû Rebâh. Birkaç hadisi vardı.

2438. Abdullah ﴿عبد الله﴾

Esmâ'nın mevlasıdır. Hadisi azdır.

2439. Abdurrahman b. Ferrûh ﴿عبد الرحمن بن طارق﴾

2440. Menbûz b. Ebû Süleyman ﴿أبو سبرة بن أبي رهم﴾

İbn Uyeyne ondan rivayet etti. Hadisi azdır.

2441. Verdân ﴿وردان﴾

Mekke'de bir kuyumcu idi. Süfyân b. Uyeyne ondan rivayet etti. Verdân şöyle dedi: İbn Ömer'den altına karşı altını sordum.

2442. Zürzür ﴿زرزر﴾

Süfyân b. Uyeyne şöyle dedi: Zürzür, Cübeyr b. Mut'im'in mevlasıdır. Hadisi azdı.

2443. Abdülvâhid b. Eymen ﴿عكرمة بن أبي جهل﴾

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Eymen anlattı; dedi ki:

Babamın bana anlattığına göre babam, Utbe b. Ebû Leheb'in kölesi idi. Utbe ölünce çocukları babamı tevarüs ettiler. İbn Ebû Amr babamı satın aldı ve onu hürriyetine kavuşturdu. Ancak Utbe'nin çocukları mevlalığı şart koşmuşlardı. Bunun üzerine Âişe'nin yanına gitti ve durumu ona izah etti. Âişe, Peygamber'in Berîre hadisini ona anlattı.

2444. Muhammed b. Şerîk ﴿خالد بن العاص﴾

Vekî b. el-Cerrâh ve Ebû Nu'aym el-Fadl b. Dükeyn ondan [hadis] rivayet etti.

---

[14] Alimleri çok dinlerdi (M).

[15] Bu isim Leiden neşrinde "Kâiz" şeklinde geçmektedir. Ben Halîfe'nin *Tabakât*'ı (s. 282), İbn Zebr'in *Vefeyât*'ı (I, 294) ve *Tehzîbü'l-Kemâl*'de (XIX, 178) geçen rivayetlere uydum.

[16] İbn Hacer bu ismi *et-Tabsîr*'de (II, 797) "eş-Şîc" şeklinde kaydetmiştir. Leiden neşri ve takip eden neşirlerde isim "eş-Şeyh" şeklinde yanlış okunmuştur.

[17] Subeyre (صبيرة) ismi Leiden neşrinde Dubeyre (ضبيرة) şeklinde yazılmıştır.

[18] Ebnâ, Seyf Zû Yezen zamanından itibaren *Yemen*'de yaşayan İranlılardır.

[19] Leiden neşrinde de hakkında bilgi verilmeden zikredilmiştir.

DÖRDÜNCÜ TABAKA

2445. Osman b. el-Esved ﴿عثمان بن الأسود﴾

[Osman b. el-Esved] el-Cümahî. Osman 150 yılında *Mekke*'de vefat etti. Sika ve çok hadisi olan birisiydi.

2446. el-Müsennâ b. es-Sabbâh ﴿المثنى بن الصباح﴾

el-Müsennâ, Ebnâ'dandır.
Muhammed b. Ömer şöyle dedi: el-Müsennâ 149 yılında vefat etti.
Başkaları ise şöyle dedi: el-Müsennâ 147 yılında vefat etti.

Bize İbn Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Bana Dâvûd b. Abdurrahman el-Attâr[20] şunu anlattı:

Bu mescitte el-Müsennâ b. es-Sabbâh ve ez-Zencî b. Hâlid'den daha çok ibadete düşkün kimse görmedim. el-Müsennâ'nın hadisleri vardır; fakat zayıf birisidir.

2447. Ubeydullah b. Ebû Ziyâd ﴿عبد الله بن السعدى﴾

Mekkeli bir ailenin mevlasıdır. 150 yılında vefat etti.

2448. Abdülmelik b. Abdülazîz ﴿عبد الملك بن عبد العزيز﴾

[Abdülmelik b. Abdülazîz] b. Cüreyc. Künyesi Ebü'l-Velîd'dir. Cüreyc, Cübeyr'in kızı Ümmü Habîb'in kölesi idi. Ümmü Habîb, Abdülazîz b. Abdullah b. Hâlid b. Esîd b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye'nin dostu idi. Bu yüzden Abdülmelik onun mevlalığına geçmişti.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

İbn Cüreyc, Süfyân b. Mu'âviye'nin valiliği zamanında İbrahim b. Abdullah'ın ayaklanmasından bir sene önce *Basra*'ya yanımıza geldi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

İbn Cüreyc'den bir hadisi bir hadisçiye okumanın ne demek olduğunu sordum. "Senin gibi birisi bunu sorar mı? İnsanlar sahifede ihtilafa düştüler. Sahifenin içindekini okumadan ben ondan hadis rivayet ederim demeye başladılar. Ama onu okuduğu zaman da aynı şeyleri söyler oldular." dedi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Sebre anlattı; dedi ki:

"İbn Cüreyc sünnet olan hadisleri bana yaz." dedi. Ben 1.000 hadis yazıp ona gönderdim. Bu hadisleri ne ben ondan işittim, ne de o benden işitmiştir.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bu olaydan sonra İbn Cüreyc'in şöyle dediğini duydum: "Ebû Bekir b. Ebû Sebre bize çok hadis okudu."

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Ebü'z-Zinâd şunu anlattı:

İbn Cüreyc, Hişâm b. Urve'nin yanına geldi ve "Ey Ebü'l-Münzir! Filan adama verdiğin sahife senin hadisin mi?" dedi. Hişâm b. Urve, "Evet!" dedi.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bu olaydan sonra İbn Cüreyc'in şöyle dediğini duydum: "Hişâm b. Urve bize sayısız hadisler söyledi."

İbn Cüreyc şöyle dedi: *Yemen*'i dolaştım. Yemenlilere bir sandık dolusu ilim dağıttım.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: İbn Cüreyc 76 yaşında iken 150 yılının Zilhicce ayının ilk haftasında öldü. Sika ve hadisi çok olan biriydi.

2449. Hanzale b. Ebû Süfyân ﴿الحكم بن أبي العاص﴾

[Hanzale b. Ebû Süfyân] b. Abdurrahman b. Safvân b. Ümeyye b. Halef b. Vehb b. Huzâfe b. Cümah. Annesi, Benî Ureyc b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne'den olan Amr b. Ebû Akreb'in kızı Hafsa idi. Ebû Ca'fer'in hilafeti esnasında 151 yılında vefat etti. Sika birisi olup hadisleri vardı.

2450. Zekeriyyâ b. İshâk ﴿عياش بن أبي ربيعة﴾

Abdürrezzâk şöyle dedi: Babam bana, "Zekeriyyâ b. İshâk'ı bırakma." dedi. Onu bir yerde Ebû Necîh'in yanında gördüm. Bunun üzerine yanına

gittim; fakat beni hatırlamadı. Bir ara çölde yaşamaya başladı. İbnü'l-Mübârek'in onun yanına gittiğini ve kitabını ona çıkardığını duydum. Zekeriyyâ sika ve çok hadisi olan birisiydi.

2451. Abdülazîz b. Ebû Revvâd ﴿أبو عبد الرحمن الفهرى﴾

Abdülazîz, el-Muğîre b. el-Muhalleb b. Ebû Sufre el-Atekî'nin mevlasıdır.

Bize Ahmed b. Muhammed el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Abdülazîz b. Ebû Revvâd 159 yılında *Mekke*'de vefat etti. Hadisleri vardı. Mürcie'ye mensub idi. İbadet, iyilik ve Allah korkusu taşımak ile meşhur birisi idi.

2452. Seyf b. Süleyman ﴿الحارث بن هشام﴾

Bazılarına göre de İbn Ebû Süleyman. Benî Mahzûm'un mevlasıdır. 156 yılından sonra *Mekke*'de vefat etti. Sika ve çok hadisleri olan birisiydi.

2453. Talha b. Amr ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Talha b. Amr] el-Hadramî. 152 yılında *Mekke*'de vefat etti. Hadisi çok, fakat oldukça zayıf birisiydi. Ondan rivayet edenler olmuştur.

2454. Nâfi b. Ömer ﴿شيبةالحاجب﴾

[Nâfi b. Ömer] el-Cümahî. Bize Şihâb b. Abbâd el-Abdî haber verdi; dedi ki: Nâfi b. Ömer 169 yılında *Mekke*'de vefat etti. Sika, fakat hadisi az olan birisiydi.

2455. Abdullah b. el-Müemmel ﴿عبد الله بن المؤمل﴾

[Abdullah b. el-Müemmel] el-Mahzûmî. Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Abdullah b. el-Müemmel *Mekke*'de Hüseyn'in şehid edildiği yılda veya ertesi yılda öldü. Abdullah sika ve hadisi az olan birisiydi.

2456. Sa'îd b. Hassân ﴿خلاد بن الشيخ﴾

[Sa'îd b. Hassân] el-Mahzûmî. Hadisi az olan birisiydi.

2457. Abdullah b. Osman ﴿عبد الله بن عثمان﴾

[Abdullah b. Osman] b. Ebû Süleyman. Hadisi azdı.

2458. Muhammed b. Abdurrahman ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

[Muhammed b. Abdurrahman] b. Abdullah b. Ebû Rebî'a. Hadisi az olan birisiydi.

2459. İbrahim b. Yezîd ﴿سهيل بن عمرو﴾

[İbrahim b. Yezîd] el-Hûzî. Ömer b. Abdülazîz'in mevlasıdır. *Mekke*'deki el-Hûz mağarasında[21] yaşadığı için el-Hûzî lakabını almıştır. 151 yılında *Mekke*'de vefat etti. Hadisleri vardır; fakat zayıf birisiydi.

2460. Rebâh b. Ebû Ma'rûf ﴿رباح بن أبي معروف﴾

Hadisi azdı.

2461. Abdullah b. Lâhik ﴿عبد الله بن لاحق﴾

2462. İbrahim b. Nâfi ﴿خالد بن العاص﴾

2463. Abdurrahman b. Ebû Bekir ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

[Abdurrahman b. Ebû Bekir] b. Ebû Müleyke. Abdurrahman, "Cebre'nin kocası" adıyla biliniyordu. Zayıf hadisleri vardı.

2464. Sa'îd b. Müslim ﴿صفوان بن أمية﴾

[Sa'îd b. Müslim] b. Kamâzîn. Hadisi azdı.

2465. Hizâm b. Hişâm ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Hizâm b. Hişâm] b. Hâlid el-Eş'arî el-Ka'bî. Hizâm *Kudeyd*'de oturuyordu. en-Nadr b. el-Kâsım ve Muhammed b. Ömer b. Mesleme b. Ka'neb ve başkaları ondan rivayet etmiştir. Sika ve hadisi az olan birisiydi.

2466. Abdülvehhâb b. Mücâhid ﴿هشام بن خالد الكعبي﴾

[Abdülvehhâb b. Mücâhid] b. Cebr. Babasından rivayet ediyordu. Hadiste zayıf birisiydi.

2467. İbn Ebû Sârâ [22]﴿شيبة الحاجب﴾

---

[20] Bu isim *Tehzîbü'l-Kemâl* ve *Tehzîbü't-Tehzîb'*de bu şekilde geçmekte olup doğrusu budur. Leiden neşri ile takip eden neşirlerde "el-Utâridî" şeklinde tahrif edilmiştir.

[21] Metinde geçen "şi'b" kelimesi, "vadi" anlamına da gelir (E).

[22] Leiden neşrinde bu şekilde tercemesi olmadan yer almıştır.

BEŞİNCİ TABAKA

2468. Süfyân b. Uyeyne ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Süfyân b. Uyeyne] b. Ebû İmrân. Künyesi Ebû Muhammed idi. Benî Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'a'dan olan Benî Abdullah b. Rüveybe'nin mevlasıdır.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Süfyân b. Uyeyne bana şöyle haber verdi:

[Süfyân b. Uyeyne] 107 yılında doğdu. *Kûfe* ahalisindendi. Babası, Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin adamlarından biriydi. Hâlid, *Irak* valiliğinden azledilince ve Yusuf b. Ömer es-Sekafî vali tayin edilince Hâlid'in adamlarını takibe almaya başladı. Bundan dolayı Hâlid'in adamları etrafa kaçmaya başladılar. Uyeyne b. Ebû İmrân da *Mekke*'ye kaçtı ve buraya yerleşti.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki:

Süfyân b. Uyeyne'nin şöyle dediğini duydum: "Sohbetine katıldığım ilk kişi Abdülkerîm b. Ümeyye idi. Onun sohbetine katılırken 15 yaşındaydım. Abdülkerîm 126 yılında öldü."

Süfyân şöyle dedi: 116 yılında hacca gittim. 120 yılında yine hacca gittim. 123 yılında ez-Zührî, halife İbn Hişâm ile beraber hacca geldi. Hişâm 124 yılında yola çıktı. Yanında Sa'd b. İbrahim olduğu halde ona soru sordum. Hadis konusunda bana cevap vermedi. Sa'd ona, "Gencin sorusuna cevap ver." dedi. ez-Zührî, "Onun hakkını vermedim mi?" dedi.

Süfyân şöyle dedi: O zaman ben 16 yaşındaydım.

Süfyân şöyle dedi: 150 ve 152 yıllarında *Yemen*'e gittim. O sırada Ma'mer hayatta idi. es-Sevrî benden bir yıl önce onun yanına gitmişti.

Süfyân'nın yeğeni el-Hasan b. İmrân b. Uyeyne b. Ebû İmrân bana şöyle haber verdi:

Amcam Süfyân'ın 197 yılında yaptığı son haccında onunla beraber hacca gittim. Bir topluluk içinde iken namaz kıldı; yatağına uzandı ve şöyle dedi: 70 yıldır bu mekâna geliyorum. Her geldiğimde, "Allah'ım son gelişim olmasın!" diye dua ediyordum. Bu duamı tekrarlamaktan dolayı Allah'tan utanmaya başladım. Süfyân, son haccından dönerken 198 yılının Receb ayının ilk gününde Cumartesi günü vefat etti. *el-Hacûn*'da defnedildi. Süfyân, sika, ağırbaşlı hadisi çok ve hüccet birisiydi. 91 yaşında iken vefat etti.

2469. Dâvûd b. Abdurrahman ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

[Dâvûd b. Abdurrahman] el-Attâr.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî el-Mekkî haber verdi; dedi ki:

Dâvûd el-Attâr'ın babası Abdurrahman Hristiyan idi. *Suriye* asıllı bir adamdı. Tabiblik yapıyordu. *Mekke*'ye gelip yerleşti. Çocukları *Mekke*'de dünyaya geldi ve Müslüman oldular. Çocuklarına Kitabı, Kur'ân-ı Kerim'i ve Fıkhı öğretiyordu. Dâvûd, el-Cübeyr b. Mut'im b. Adî b. Nevfel b. Abdümenâf'ın mevlası oldu. Dâvûd b. Abdurrahman 100 yılında doğdu. Babası Abdurrahman *Mescid-i Harâm*'ın *Safa* tarafındaki minaresinin altında oturuyordu. Onunla ilgili bir darb-ı mesel söyleniyor; "Abdurrahman'dan daha kâfir!" deniliyordu. *Mescid*'e ve ezana yakınlığına ve oğullarının Müslüman olmasına rağmen kendisi Müslüman olmadı. Çocukları gizli Müslüman olmuştu. Abdurrahman çocuklarına terbiyeli olmaları ve iyi ahlaklı Müslümanlarla oturup kalkmalarını tavsiye ederdi. Dâvûd b. Abdurrahman 174 yılında *Mekke*'de öldü. Hadisi çok olan birisiydi.

2470. ez-Zencî ﴿وردان﴾

İsmi Müslim b. Hâlid b. Sa'îd b. Cürce'dir. Suriye asıllı idi. Süfyân b. Abdülesed el-Mahzûmî'nin ailesinin mevlasıdır.

Bize Ebû Bekir b. Muhammed b. Ebû Mürre el-Mekkî haber verdi; dedi ki:

Müslim b. Hâlid, kırmızıya çalan beyaz tenli idi. ez-Zencî ismi ise küçük iken ona takılan bir lakap idi.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki:

ez-Zencî b. Hâlid, fakih ve âbid bir insandı. Senenin tümünü oruçlu geçirirdi. Künyesi *Ebû Hâlid* idi. Hârûn Reşîd'in hilafeti zamanında 180 yılında *Mekke*'de vefat etti. Hadisi çoktu; ancak hatası ve karıştırması çok olan birisiydi. İyi bir adamdı; fakat hatası çok olan birisiydi. Dâvûd el-Attâr hadiste ondan daha iyidir.

2471. Muhammed b. İmrân ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Muhammed b. İmrân] el-Hacebî. Hadisi azdı.

2472. Muhammed b. Osman ﴿صفوان بن أمية﴾

[Muhammed b. Osman] el-Mahzûmî. Hadisi az olan birisiydi.

2473. Yahya b. Süleym ﴿محرش الكعبى﴾

[Yahya b. Süleym] et-Tâifî. *Mekke*'ye yerleşti ve ölünceye kadar orada kaldı. Cilt hastalığını tedavi ediyordu. İsmail b. Kesîr ve Abdullah b. Huseym'den hadis rivayet etti. Sika ve hadisi çok olan birisiydi.

2474. el-Fudayl b. İyâd ﴿أبوجهم بن حذيفة﴾

[el-Fudayl b. İyâd] et-Temîmî. Benî Yerbû'tan idi. Künyesi Ebû Ali idi. *Horasan*'daki *Ebîverd* köyünde doğdu. Yaşlı iken *Kûfe*'ye geldi. Mansûr b. el-Mu'temir ve başkalarından hadis dinledi. Sonra ibadete koyuldu ve *Mekke*'ye yerleşti. Hârûn Reşîd'in hilafeti zamanında 187 yılının başında vefat edinceye kadar *Mekke*'de kaldı. Sika, ağırbaşlı, faziletli, âbid ve Allah'tan çok korkan birisiydi. Hadisi çoktu.

2475. Abdullah b. Recâ ﴿عبد الله بن رجاء﴾

Künyesi *Ebû İmrân* idi. Sika ve hadisi çok olan birisiydi. Topaldı. *Basra* kökenliydi. *Mekke*'ye göçtü ve ölünceye kadar orada yaşadı.

2476. Bişr b. es-Serî [23] ﴿خالد بن العاص﴾

2477. Abdülmecîd b. Abdülazîz ﴿عبد المجيد بن عبد العزيز﴾

[Abdülmecîd b. Abdülazîz] b. Ebû Revvâd. Künyesi Ebû Abdülhamîd idi. Hadisi çok, fakat zayıf olan birisiydi. Mürcie fırkasına mensuptu.

2478. Abdullah b. el-Hâris el-Mahzûmî [24] ﴿عبد الله بن الحارث المخزومى﴾

2479. Hamza b. el-Hâris ﴿عتبة بن أبى لهب﴾

[Hamza b. el-Hâris] b. Umeyr. Sika, fakat hadisi az olan birisiydi.

2480. Ebû Abdurrahman el-Mukri ﴿هشام بن خالد الكعبى﴾

İsmi Abdullah b. Yezîd'dir. 213 yılının Receb ayında *Mekke*'de vefat etti. Aslı *Basra* şehrindendi. Sika ve çok hadisi olan birisiydi.

2481. Osman b. el-Yemân ﴿قيس بن السائب﴾

[Osman b. el-Yemân] b. Hârûn. Künyesi Ebû Amr idi. 212 yılının Zilhicce ayının ilk gününde *Mekke*'de vefat etti. Birkaç hadisi vardı.

2482. Müemmel b. İsmail ﴿علقمة بن الفغواء﴾

Sika fakat yanlışı çok olan birisiydi.

2483. el-Alâ b. Abdülcebbâr ﴿الحكم بن أبى العاص﴾

[el-Alâ b. Abdülcebbâr] el-Attâr. Basralı idi. *Mekke*'ye yerleşti. Hadisi çok olan birisiydi.

2484. Sa'îd b. Mansûr ﴿المثنى بن الصباح﴾

Künyesi Ebû Osman idi. 227 yılında *Mekke*'de vefat etti.

2485. Ahmed b. Muhammed ﴿محرش الكعبى﴾

[Ahmed b. Muhammed] b. el-Velîd el-Ezrakî. Sika ve hadisi çok olan birisiydi.

2486. Abdullah b. ez-Zübeyr ﴿عبد الله بن لاحق﴾

[Abdullah b. ez-Zübeyr] el-Humeydî el-Mekkî. Benî Esed b. Abdüluzzâ b. Kusay kabilesindendir. Süfyân b. Uyeyne'nin arkadaşı ve râvîsi idi. 219 yılının Rebîülevvel ayında *Mekke*'de vefat etti. Sika ve çok hadisi olan birisiydi.

---

[23] Metnin orijinalinde bu şekilde tercemesi olmadan yer geçmektedir.

[24] Müellif bu şekilde yalnızca ismini zikretmiş, hakkında bilgi vermemiştir (M).

TÂİF'E YERLEŞEN SAHÂBÎLER

2487. Urve b. Mes'ûd ﴿قيس بن السائب﴾

[Urve b. Mes'ûd] b. Mu'attib b. Mâlik b. Ka'b b. Amr b. Sa'd b. Avf b. Sakîf (o Kasî'dir) b. Münebbih b. Bekir b. Hevâzin b. Mansûr b. İkrime b. Hasafe b. Kays b. Aylân b. Mudar. Ebû Urve'nin künyesi Ebû Ya'fûr idi. Annesi, Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay'ın kızı Sübey'a'dır.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. Yahya anlattı. O da ilim sahibi başka birinden şöyle dediklerini rivayet etti:

Peygamber, *Tâif*'i muhasara ettiğinde Urve b. Mes'ûd *Tâif*'te değildi. *Cüreş*'te mancınık ve dabbâbe (tanka benzer bir savaş aracı) eğitimi alıyordu. Resûlullah (sas) *Tâif*'ten ayrıldıktan sonra Urve *Tâif*'e geldi. O sırada Allah onun kalbine İslâm sevgisini koydu. Bunun üzerine Hicri 9. yılın Rebîülevvel ayında *Medine*'ye gelip Resûlullah'ın (sas) huzuruna çıktı ve Müslüman oldu. Resûlullah (sas) onun Müslüman olmasına sevindi. Ebû Bekir es-Sıddîk'in evine yerleşti; Fakat el-Muğîre b. Şu'be, onu orada bırakmayıp kendi evine aldı.

Sonra Urve kavmini İslâm'a çağırmak için Resûlullah'tan (sas) izin istedi. Resûlullah (sas) *"Bunu yaparsan seni öldürürler."* dedi. Urve, "Ben uykuda olsam dahi beni uyandırmaya cesaret edemezler." dedi. Urve *Medine*'den çıktı. Beş gün yürüdükten sonra akşam memleketi *Tâif*'e vardı ve evine girdi. Bunu duyan Sakîfliler yanına geldiler ve Cahiliye selamı ile onu selamladılar. Urve bu selamı kabul etmeyerek, "Cennet ehlinin selamı ile selam verin." dedi. Bunun üzerine onu dövdüler ve bazı eşyalarını aldılar. Buna rağmen Urve hemşehrilerine yumuşak davrandı. Hemşehrileri onun yanından çıkarken tehditler savurdular. Urve sabahleyin bir odasında ezan okumaya başlayınca Sakîf her taraftan ona saldırdı. Sakîf kabilesinden Evs b. Avf isminde biri ona ok attı ve elindeki bir damarı yaraladı. Kanı durmadı. Bunun üzerine Gaylân b. Seleme, Kinâne b. Abduyâlîl, el-Hakem b. Amr ve el-Ahlâf'ın (Müttefiklerin) liderleri silahlanıp, "Ya hepimiz

ölürüz, ya da Benî Mâlik'in ileri gelenlerinden on kişiyi intikam için öldürürüz." dediler.[25] Urve b. Mes'ûd işin vahametini görünce, "Benim için savaşmayın. Ben kanımı sadaka olarak o adama bağışladım. Bu Allah'ın bana lütfettiği bir şehadettir. Muhammed'in peygamberliğine şehadet ederim ki, beni öldüreceğinizi zaten Peygamber bana söylemişti." dedi. Sonra yakınlarını çağırarak onlara, "Ölürsem beni, Resûlullah (sas) buradan ayrılmadan önce öldürülen şehitlerin yanına gömün." dedi. Ölünce onu şehitlerin yanına gömdüler. Urve'nin ölümü Resûlullah'a (sas) ulaşınca *"Urve'nin durumu Yâsîn'in sahibi gibidir. Kendi kavmini Allah yoluna çağırdı fakat onlar onu öldürdüler."* dedi.

2488. Ebû Müleyh b. Urve ﴿النضير بن الحارث﴾

[Ebû Müleyh b. Urve] b. Mes'ûd b. Mu'attib b. Mâlik.

Urve b. Mes'ûd öldürülünce oğlu Müleyh b. Urve ve yeğeni Kârib b. el-Esved b. Mes'ûd Tâiflilere şöyle dediler: "Siz Urve'yi öldürdünüz! Hiçbir konuda sizinle bir arada bulunmayız." Urve'nin oğlu ve yeğeni Peygamber'in (sas) yanına gelip Müslüman oldular. Resûlullah (sas) onlara:*"İstediğiniz kimseye mevla olunuz."* dedi. Onlar ise "Allah ve Resûlü'nü mevla edindik." dediler. Peygamber, *"Dayınız Ebû Süfyân b. Harb'ın müttefiki olun."* dedi. Bunu yaptılar ve el-Muğîre b. Şu'be'nin yanına gidip 9 yılının Ramazan ayında Sakîf heyeti Peygamber'in (sas) yanına gelip onunla [görüşmeler yapıp] anlaştıktan sonra Müslüman oluncaya kadar *Medine*'de kaldılar. Urve'nin oğlu ve yeğeni Ebû Müleyh ve Kârib b. el-Esved Sakîf heyetiyle geri döndüler. Ebû Müleyh Resûlullah'a şöyle dedi: "Babam 100 miskal altın borcu ile öldü. Eğer uygun görürsen onun borcunu İlâhe'nin -yani el-Lât'ın- altınlarından ödemek istiyorum." dedi. Resûlllah (sas), *"Öde!"* dedi.

2489. Kârib b. el-Esved ﴿الأسود بن خلف﴾

[Kârib b. el-Esved] b. Mes'ûd b. Mu'attib b. Mâlik. Urve b. Mes'ûd'un yeğenidir. Müleyh b. Urve babasının borcunu Resûlullah'a (sas) anlatınca Kârib b. el-Esved de şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Babam el-Esved b. Mes'ûd da amcam Urve kadar borç bıraktı. Babamın borcunu el-Lât putunun malından ödemek istiyorum." Resûlullah (sas), *"el-Esved kâfir olarak öldü."* dedi. Kârib, "Babamın borcu benden istenir. Ben onu ödemek

istiyorum.” dedi. Resûlullah (sas), *“O zaman öde.”* dedi. Böylece Urve ve el-Esved’in borcu Tâğiye’nin [el-Lât] malından ödendi.

2490. el-Hakem b. Amr ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[el-Hakem b. Amr] b. Vehb b. Mu’attib b. Mâlik. Resûlullah’ın yanına gelen ve Müslüman olan Sakîf heyeti arasında idi.

2491. Gaylân b. Seleme ﴿خالد بن العاص﴾

[Gaylân b. Seleme] b. Mu’attib b. Mâlik b. Ka’b b. Amr b. Sa’d b. Avf b. Sakîf. Seleme b. Mu’attib’in annesi, Ezd kabilesinden olan Küseyre b. Sümâle’nin kızı Künne’dir. Evs b. Rebî’a b. Mu’attib onun annebir kardeşi olup ikisi de Künne’ye nisbet edilirler. Gaylân b. Seleme şair idi. Kisrâ’nın yanına gidip *Tâif*’te ona bir saray yaptırmasını talep etti. Kisrâ ona bir saray yaptı. İslâm gelince Gaylân Müslüman oldu. Gaylân’ın 10 hanımı vardı. Resûlullah (sas) ona, “Hanımlarından dört tanesini seç. Geri kalanları bırak.” dedi. Gaylân, “Hanımlarım şimdiye kadar yanımda hangisinin daha kıymetli olduğunu bilmiyorlardı. Bugün bunu öğreneceklerdir.” dedi. Gaylân hanımlarının yanına gelerek istediğine “Gel!”, istemediğine “Git!” diyerek dört tanesini seçti; geri kalanları bıraktı.

> *el-Velîd b. Müslim dedi ki. O da İbn Lehî’a’dan, o Yezîd b. Ebû Habîb’den, o Urve b. Gaylân b. Seleme’den, o da babasından şöyle rivayet etti:*

Nâfi, Gaylân b. Seleme’nin kölesi idi. Peygamber’in (sas) yanına kaçtı ve Müslüman oldu. O zaman Gaylân müşrik idi. Daha sonra Gaylân da Müslüman olunca Peygamber tekrar Nâfi’i Gaylân’ın velayetine verdi.

2492. Oğlu Şürahbîl b. Gaylân ﴿عياش بن أبي ربيعة﴾

[Şürahbîl b. Gaylân] b. Seleme b. Mu’attib. Resûlullah’ın yanına gelen ve Müslüman olan Sakîf heyeti arasında idi. Şürahbîl 60 yılında vefat etti.

2493. Abdüyâlîl b. Amr ﴿عبد ياليل بن عمرو﴾

[Abdüyâlîl b. Amr] b. Umeyr b. Avf b. Ukde b. Gıyere b. Avf b. Sakîf. Resûlullah’ın (sas) yanına gelen ve Müslüman olan Sakîf heyetinin başkanı

idi. Abdüyâlîl, Urve b. Mes’ûd’un yaşıtı idi.

2494. Oğlu Kinâne b. Abdüyâlîl ﴿عبدالجبار بن الورد﴾

[Kinâne b. Abdüyâlîl] b. Amr b. Umeyr b. Ukde b. Avf. Saygıdeğer birisiydi. Sakîf heyeti ile beraber Müslüman oldu.

2495. el-Hâris b. Kelede ﴿الأسود بن خلف﴾

[el-Hâris b. Kelede] b. Amr b. İlâc. İsmi Umeyr b. Ebû Seleme b. Abdüluzzâ b. Gıyere b. Avf b. Sakîf. el-Hâris Arapların tabibi idi. Resûlullah (sas), hasta olan kimselere el-Hâris’in yanına gitmesini ve hastalığının tedavisini ondan sormasını tavsiye ediyordu. Ziyâd’ın annesi Sümeyye, el-Hâris b. Kelede’nin [cariyesi] idi.

2496. Oğlu Nâfi b. el-Hâris ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Nâfi b. el-Hâris] b. Kelede. O, *Basra*’ya yerleşen Ebû Abdullah idi. *Basra*’da at yetiştiriciliği yapıyordu.

2497. el-Alâ b. Câriye ﴿سهيل بن عمرو﴾

[el-Alâ b. Câriye] b. Abdullah b. Ebû Seleme b. Abdüluzzâ b. Gıyere b. Avf b. Sakîf. el-Alâ Benî Zühre’nin müttefiki idi.

2498. Osman b. Ebü’l-Âs ﴿رباح بن أبي معروف﴾

[Osman b. Ebü’l-Âs] b. Bişr b. Abdüdühmân b. Abdullah b. Hemmâm b. Ebân b. Yesâr b. Mâlik b. Hutayt b. Cüşem b. Sakîf. Osman b. Ebü’l-Âs Sakîf heyetiyle beraber Resûlullah’ın (sas) yanına gelmişti. Heyetin en genci olduğundan heyetin bineklerinin yanında bırakıyorlardı. Sakîf heyeti yatmak için hayvanlarının yanına geldiklerinde Osman gizlice Resûlullah’ın (sas) yanına geldi ve onlardan önce Müslüman oldu. Resûlullah’tan İslâm hakkında bilgi alıyor ve Kur’ân-ı Kerim’i öğrenmeye çalışıyordu. Hatta birkaç sureyi ezberlemişti. Resûlulah yattığı zaman Osman, Ebû Bekir’in ve Übey b. Ka’b’ın yanına gelir ve onlardan sureleri öğrenmeye çalışırdı. Bundan dolayı Resûlullah (sas) Osman’ı beğendi ve sevdi.

Sakîf heyeti Müslüman olduktan sonra Resûlullah (sas) onlara bir ahidname yazdı. Heyet memleketine geri dönmeye karar verince

Resûlullah’a, “Bizden bir emir tayin et.” dediler. Resûlullah (sas) en küçükleri olmasına rağmen Osman’ı emir tayin etti. Çünkü Osman’da İslâm’a karşı bir tutku görmüştü.

Osman şöyle dedi: Resûlullah’ın bana söylediği son sözü şuydu: *“Ezanı için ücret istemeyen bir müezzin seç. Kavmine imamlık yaptığın zaman en zayıfı düşün. Tek başına namaz kıldığın zaman ise kendi durumuna göre kıl.”*

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Abdurrahman b. Ya’lâ b. Ka’b es-Sekafî anlattı. O da Abdullah b. el-Hakem’den, Osman b. el-Âs’ın şöyle dediğini işittiğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) beni *Tâif*’e vali tayin etti. Bana son söylediği şuydu: *“Namazı insanlar için kısa tut.”*

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi. O Zâide’den, o Abdullah b. Osman b. Huseym’den, o Dâvûd b. Ebü’l-Âs’tan, o da Osman b. Ebü’l-Âs’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) beni *Tâif*’e vali tayin ettiği zaman bana söylediği son sözü şuydu: *“Namaz’ı kılarken kısa tut. Alak ve benzeri sureleri oku”*

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Muhammed b. Sâlih anlattı. O da Musa b. İmrân b. Mennâh’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) vefat ettiğinde *Tâif* valisi Osman b. Ebü’l-Âs idi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı. O da Mutarrif’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Osman b. Ebü’l-Âs’ın künyesi *Ebû Abdullah* idi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Osman b. Ebü’l-Âs, Resûlullah (sas) vefat edinceye kadar *Tâif*’teki görevine devam etti. Ebû Bekir es-Sıddîk ve Ömer’in hilafetinde de yerinde kaldı. Ömer *Bahreyn*’e vali tayin etmek istediğinde Osman b. Ebü’l-Âs’ı tavsiye ettiler. Ömer, “Resûlullah’ın (sas) *Tâif*’e emir tayin ettiği kişiyi ben azledemem.” dedi. “Ey Emîrü’l-müminîn!

Yerine beğendiği bir kişiyi halef seçmesini istersin. Böylece onu azletmiş sayılmazsın.” dediler. Ömer, “Bu olur.” dedi. Bunu üzerine Osman b. Ebü’l-Âs’a “Beğendiğin birini yerine halef seç ve yanıma gel.” diye yazdı. Osman yerine kardeşi el-Hakem b. Ebü’l-Âs’ı halef bırakıp Ömer’in yanına geldi. Ömer onu *Bahreyn*’e vali tayin etti. *Bahreyn* valiliğinden azledilince ailesiyle beraber *Basra*’ya yerleşti. *Basra*’nın şerefli ailesi oldular. Bugün *Basra*’da “Osman Körfezi” diye bilinen yer ona nisbet edilmişti.[26]

2499. Kardeşi el-Hakem b. Ebü’l-Âs ﴿عبد الرحمن بن طارق﴾

[el-Hakem b. Ebü’l-Âs] b. Bişr b. Abdüdühmân. Peygamber’e (sas) sahâbî oldu.

2500. Evs b. Avf ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Evs b. Avf] es-Sekafî. Benî Mâlik’in bir ferdi idi. Urve b. Mes’ûd’u okla öldüren kişiydi. Bu olaydan sonra Sakîf Heyeti ile beraber Resûlullah’ın yanına gelip Müslüman oldu. Resûlullah (sas) Sakîf heyetini dinlemeden önce [Evs], Ebû Müleyh b. Urve ve Kârib b. el-Esved b. Mes’ûd’dan korktuğu için bunları Ebû Bekir’e şikayet etti. Ebû Bekir Ebû Müleyh ve Kârib’e “Siz Müslüman değil misiniz?” diyerek ona dokunmamalarını tenbih etti. “Evet, biz Müslümanız.” dediler. Ebû Bekir, “Bu adam Müslüman olmaya gelmiş. Şu anda korumamızın altındadır. Zaten Müslüman olursa kanı size haram olur.” dedi. Sonra Ebû Bekir aralarını bularak onları barıştırdı. Evs b. Avf 59 yılında vefat etti.

2501. Evs b. Huzeyfe ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Evs b. Huzeyfe] es-Sekafî.

> *Bize ed-Dahhâk b. Mahled, el-Fadl b. Dükeyn, Abdülmelik b. Amr Ebû Âmir ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Abdurrahman es-Sekafî anlattı; dedi ki: Bana Osman b. Abdullah b. Evs anlattı. el-Fadl b. Dükeyn, Muhammed b. Abdullah ve Ebû Âmir dediler ki: Onlar dedesi Evs b. Huzeyfe’den rivayet ettiler. Yine ed-Dahhâk b. Mahled dedi ki: O amcası Amr b. Evs’ten, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:*

Sakîf heyeti olarak Resûlullah'ın yanına geldiğimizde Ahlâfîler Muğîre b. Şu'be'ye konuk oldular. Mâlikîler ise Resûlullah'ın (sas) kubbesine yerleştiler. Yatsı namazından sonra Resûlullah (sas) onların yanına gelir ve ayakta onlara konuşma yapardı. Ayakta durmaktan yorulduğu zaman bir ayağını dinlendirirdi. Resûlullah (sas), en çok *Mekke* ehli ve Kureyş'ten olan şikayetlerini onlara anlatırdı. *"Mekkelilerle yaptığımız savaşlar, bazen bizim aleyhimize bazen onların aleyhine oluyor."* diyordu. Bir gün Resûlullah (sas) gelen heyetin yanına gelmedi. Biz, "Niye bu gece yanımıza gelmedin?" dedik. Resûlullah (sas) *"Bu gece bir cin taifesi karşıma çıktı. Bu arada bir hizbi okuyordum; onu bitirmeden Mescid'den çıkmak istemedim."* dedi.

Muhammed b. Abdullah el-Esedî hadisi şöyle devam ettirdi:

Sabahleyin Resûllullah'ın sahâbîlerine şöyle dedik: Resûlullah (sas) *"Bir cin taifesi karşıma çıktı ve ben Kur'ân-ı Kerim'in son hizbini okuyordum."* dedi. "Kur'ân-ı Kerim'i hiziplere nasıl bölüyordunuz?" dedik. Sahâbîler "Üçer, beşer, yedişer, dokuzar, onbirer, onüçer sure şeklinde hiziplere ayırırdık. En faziletli hizip kaf ve sonrası olan hiziptir." dediler.

Bize Yusuf b. el-Garık haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Abdurrahman et-Tâifî haber verdi. O Abdürabbih b. el-Hakem ve Osman b. Abdullah'tan rivayet etti. Bunların hepsi Evs b. Huzeyfe'den şöyle dediğini rivayet ettiler:

Tâif'ten el-Ahlâf ve Benî Mâlik'ten 70 erkek olarak yola çıktık. Ahlâfiler el-Muğîre b. Şu'be'nin evine misafir oldular. Resûlullah (sas) bizleri *Mescid*'i ile evi arasındaki bir kubbeye yerleştirdi.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Evs b. Huzeyfe *el-Harre* gecelerinde vefat etti.

2502. Evs b. Evs ﴿عبيد بن عمير﴾

[Evs b. Evs] es-Sekafî.

Bize Ubeydullah b. Musa ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân şöyle haber verdi. Yine bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Cenâb anlattı. Bunların hepsi Abdullah b. İsa'dan, o Yahya b. el-Hâris'ten, o Ebü'l-Eş'as es-San'ânî'den, o da Evs b. Evs es-Sekafî'den haber verdi:

Süfyân hadisinde şöyle dedi: “Resûlullah dedi ki:”

Ebû Cenâb hadisinde şöyle dedi: “Resûlullah’ın (sas) şöyle dediğini duydu:” *“Kim Cuma günü yıkanıp erkenden imamın yanına oturup hutbeyi dinlerse, attığı her adım için bir senenin orucu ve namazı kadar ona ecir yazılır.”*

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd ve Abdülmelik b. Amr Ebû Âmir haber verdiler; dediler ki: Bize Şu’be anlattı. O en-Nu’mân b. Sâlim’den şöyle dediğini rivayet etti: Dedesi Evs b. Evs olan bir adamın şöyle dediğini işittim:

Dedem namazda iken bana işaret ile “Ayakkabımı ver.” dedi. Ona ayakkabısını verdim. Ayakkabısıyla namaz kıldı ve “Resûlullah’ı (sas) ayakkabısıyla namaz kılarken gördüm.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays b. er-Rebî anlattı. O Umeyr b. Abdullah el-Has’amî’den, o Abdülmelik b. el-Muğîre et-Tâifî’den, o da Evs b. Evs ya da Uveys b. Evs’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’ın (sas) yanında yarım ay kaldım. Ayakkabılarıyla namaz kıldığını gördüm Tükürürken de sağına ve soluna tükürdüğünü gördüm.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Sözü edilen kişi Evs b. Evs’tir. Şu’be onun ismini daha sağlam bir şekilde kaydetmiştir. Kays’ın şüpheye düştüğü gibi şüpheye düşmemiştir.[27]

2503. el-Hâris b. Abdullah ﴿الحارث بن عبد الله﴾

[el-Hâris b. Abdullah] b. Evs es-Sekafî.

Bize Affân b. Müslim ve Yahya b. Hammâd haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Avâne haber verdi. O Ya’lâ b. Atâ’dan, o el-Velîd b. Abdurrahman’dan, o da el-Hâris b. Abdullah b. Evs es-Sekafî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb’dan, boşanacak olan hayızlı kadının durumunu sordum. Ömer, “Son ahdi, Kâbe’yi tavaf etmesi olsun.” dedi. Ya’lâ dedi ki: [el-Hâris b. Abdullah,] “Resûlullah (sas) da bana böyle fetva vermişti.” dedi. Ömer,

“Elin dert görmesin! Resûlullah’a (sas) sorduğum bir şeyi sen de bana sordun ki ona muhalefet etmeyeyim!” dedi.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Bize Ebû Gassân Mâlik b. İsmail el-Nehdî bu hadisi anlattı. Fakat isminde yanlış yaptı; dedi ki: Bize Abdüsselâm b. Harb anlattı. O Haccâc’dan, o Abdülmelikten, o Abdurrahman b. el-Beylemânî’den, o Amr b. Evs’ten, o da Abdullah b. el-Hâris b. Evs’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber’in (sas) şöyle dediğini duydum: “*Kim Hac ya da umre yaparsa son ahdi Kâbe’ye olsun.*”

Muhammed b. Sa’d dedi ki: O kişi -Ebû Avâne’nin Ya’lâ b. Atâ’dan kaydettiği gibi- el-Hâris b. Abdullah b. Evs idi.

2504. el-Hâris b. Evs [28] ﴿المثنى بن الصباح﴾

[el-Hâris b. Evs] es-Sekafî. Resûlullah’a (sas) sahâbî oldu ve ondan rivayet etti.

2505. eş-Şerîd b. Süveyd ﴿صديق بن موسى﴾

[eş-Şerîd b. Süveyd] es-Sekafî.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O Katâde’den, o Amr b. Şu’ayb’dan, o da eş-Şerîd b. Süveyd es-Sekafî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) “*Bir evin komşusu, ev için başka kimselerden daha önceliklidir.*” dedi. eş-Şerîd, Amr b. eş-Şerîd’in babasıdır. Peygamber onu atına almış ve Ümeyye b. Ebü’s-Salt’ın şiirinden okumasını istemişti. eş-Şerîd, “Resûlullah’a (sas) şiirler söyledim.” dedi. Resûlullah (sas) “*[Ümeyye b. Ebü’s-Salt] neredeyse Müslüman olacaktı.*” diyordu. eş-Şerîd b. Süveyd, Yezîd b. Mu’âviye b. Ebû Süfyân’nın hilafeti zamanında öldü.

2506. Nümeyr b. Hareşe ﴿مجاهد بن جبر﴾

[Nümeyr b. Hareşe] es-Sekafî. Resûlullah’ın (sas) yanına gelen Sakîf heyeti arasında idi.

2507. Süfyân b. Abdullah ﴿سفيان بن عبد الله﴾

[Süfyân b. Abdullah] es-Sekafî. *Tâif*'e vali olmuştu. Peygamber'e (sas) gelen *Tâif* heyeti içinde idi.

2508. el-Hakem b. Süfyân ﴿قيس بن السائب﴾

[el-Hakem b. Süfyân] es-Sekafî.

2509. Ebû Züheyr b. Mu'âz ﴿الأسود بن خلف﴾

[Ebû Züheyr b. Mu'âz] es-Sekafî.

2510. Kerdem b. Süfyân ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[Kerdem b. Süfyân] es-Sekafî.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize İbn Cüreyc anlattı; dedi ki:

Kerdem b. Süfyân es-Sekafî Resûlullah'ın (sas) yanına geldi ve "Ya Resûlullah! Ben, *Büvâne*'de[29] on deve adak kesmeyi nezir yaptım." dedi. Resûlullah (sas) *"Bu adağı yaparken nefsinde Cahiliye'den kalma bir duygu var mıydı?"* diye sordu. Kardem, "Vallahi hayır, ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Resûlullah (sas), *"O zaman git onları kes."* dedi.

2511. Vehb b. Huveylid ﴿عقبة بن الحارث﴾

[Vehb b. Huveylid] b. Zuveylim b. Avf b. Ukde b. Gıyere b. Avf b. Sakîf. Müslüman oldu ve Peygamber'in (sas) sahâbîsi oldu. Resûlullah (sas) hayatta iken vefat etti. Benî Gıyere onun mirasında anlaşmazlığa düştüler. Resûlullah (sas) onun mirasını Vehb b. Ümeyye b. Ebü's-Salt'a verdi.

2512. Vehb b. Ümeyye ﴿مجاهد بن جبر﴾

[Vehb b. Ümeyye] b. Ebü's-Salt b. Rebî'a b. Avf b. Ukde b. Gıyere b. Avf b. Sakîf. Müslüman oldu ve Peygamber'in (sas) sahâbîsi oldu. Babası ise şair olan Ümeyye b. Ebü's-Salt idi.

2513. Ebû Mihcen b. Habîb ﴿عكرمة بن أبي جهل﴾

[Ebû Mihcen b. Habîb] b. Amr b. Umeyr b. Avf b. Ukde b. Gıyere b. Avf b. Sakîf. Şair ve hadisleri olan birisiydi.

2514. el-Hakem b. Hazn ﴿صفوان بن أمية﴾

[el-Hakem b. Hazn] el-Külfî. Benî Külfe b. Avf b. Nasr b. Mu'âviye b. Bekir b. Hevâzin'dendir.

Bize Sa'îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Şihâb b. Hırâş b. Havşeb anlattı; dedi ki: Bana Şu'ayb b. Zürayk et Tâifî anlattı; dedi ki:

Resûlullah'ın (sas) sohbetine katılmış el-Hakem b. Hazn el-Külfî isminde birisiyle oturdum. el-Külfî dedi ki: Yedi veya dokuz kişi olarak Resûlullah'ın yanına gitmiştik. Resûlullah'ın yanına girdiğimizde, "Bizim için dua edesin diye ziyaretine geldik." dedik. Resûlullah (sas), bizi misafir etti ve biraz hurma ikram etti.[30] Yanında birkaç gün kaldık ve Cuma namazına katıldık. Resûlullah (sas) ayağa kalktı ve elindeki asanın üzerine dayandı. Güzel ve latif sözler söyledikten sonra, *"Ey insanlar! Allah'ın bütün emirlerini yerine getirmeye gücünüz yetmez. Yapabildiğiniz kadarını yapın ve Allah'tan umut kesmeyin."* dedi.

2515. Züfer b. Hursân ﴿عمير بن قتادة﴾

[Züfer b. Hursân] b. el-Hâris b. Hursân b. Zekvân b. Külfe b. Avf b. Nasr b. Mu'âviye b. Bekir b. Hevâzin. Peygamber'in (sas) yanına gelip Müslüman oldu.

2516. Mudarris b. Süfyân ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

[Mudarris b. Süfyân] b. Hafâce b. en-Nâbiğa b. Uter b. Habîb b. Vâile b. Dühmân b. Nasr b. Mu'âviye b. Bekir b. Hevâzin. Peygamber'in (sas) yanına gelip Müslüman oldu ve onunla beraber *Huneyn* gazvesine katıldı. el-Abbâs b. Mirdâs şiirinde onu zikretti.

2517. Yezîd b. el-Esved ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Yezîd b. el-Esved] el-Âmirî. Benî Süvâe'dendir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Huşeym haber verdi. O Ya'lâ b. Atâ'dan, o Câbir b. Yezîd b. el-Esved es-Süvâî'den o babasından rivayet etti. Yine bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi. O Şu'be'den, o Ya'lâ b. Atâ'dan, o Câbir b. Yezîd b. el-Esved es-Süvâî'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Veda Haccı'nda Peygamber ile beraber sabah namazını *Minâ* mescidinde kıldık. Namazı bitirdikten sonra Resûlullah (sas) etrafına baktı ve namaz kılmayan iki kişiyi gördü. *"Bu iki adamı bana getirin."* dedi. Titrek haldeki iki adam getirildi. *"Sizi namazdan alıkoyan nedir?"* diye sordu. "Ya Resûlullah! Biz yolda iken namazlarımızı kıldık." dediler. Resûlullah (sas), *"Namaz kılmakta olan imamın yanına geldiğinizde onunla namaz kılın. Bu namaz sizin için nafile olur."* dedi.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi. O Sa'îd b. es-Sâib et-Tâifî'den, o babasından, o da Yezîd b. el-Esved'den şunu rivayet etti:

Yezîd b. el-Esved müşriklerle beraber *Huneyn* gazvesine katıldı. Daha sonra Müslüman oldu. Yezîd Peygamber'e (sas) Sahâbî oldu. Künyesi Ebû Hâcize idi.

2518. Ubeydullah b. Mu'ayye ﴿عبد الله بن خالد﴾

[Ubeydullah b. Mu'ayye] es-Süvâî.

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve Humeyd b. Abdurrahman er-Revâsî haber verdi. Onlar da Sa'îd b. es-Sâib et Tâifî'den şöyle dediğini rivayet ettiler:

Benî Âmir b. Sa'sa'a'nın bir kolu olan Benî Süvâe'den Ubeydullah b. Mu'ayye isminde bir ihtiyardan duydum.

Vekî hadisinde şöyle dedi: Ubeydullah, Peygamber zamanında veya ona yakın bir zamanda doğdu.

Humeyyid şöyle dedi: Ubeydullah, Cahiliye döneminde yaşamıştı. *Tâif* muhasarasında Resûlullah'ın (sas) iki sahâbîsi *Tâif*'in Benî Sâlim kapısında öldürüldü. Bu adamları Resûlullah'ın (sas) yanına taşıdılar. Resûlullah (sas) vuruldukları ya da bulundukları yerde gömülmelerini emretti. Bu iki sahâbî

vuruldukları yer ile Resûlullah'ın (sas) bulunduğu yer arasında defnedildi; bulundukları yerde onlara iki kabir yapıldı.

2519. Ebû Rezîn el-Ukaylî ﴿صديق بن موسى﴾

İsmi Lakît b. Âmir b. el-Müntefik'tir.

> *Bize Affân b. Müslim, Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî ve Yahya b. Abbâd haber verdiler; dediler ki: Bize Şu'be anlattı. O en-Nu'mân b. Sâlim'den, o Amr b. Evs'ten, o da Ebû Rezîn'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Peygamber'in (sas) yanına gittim ve "Benim babam ihtiyar biri. Hacca ve umreye gidemiyor ve yolculuk yapamıyor." dedim. Resûlullah (sas), *"Babanın yerine hac ve umre yap."* dedi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Yalnız Ebü'l-Velîd "yolculuk yapamıyor." kısmını zikretmedi. Bu kısmı Affân ve Yahya b. Abbâd zikretti.

2520. Ebû Tarîf ﴿أبو طريف﴾

---

[25] Câhiliye döneminde Tâifliler, el-Ahlâf ve Benî Mâlik olmak üzere iki gruba ayrılmışlardı. Urve b. Mes'ûd'a saldıranlar Benî Mâlik grubundan olan kimselerdi (E).

[26] Yâkût'ta şöyle denilmektedir: "Şattu Osman" *Basra*'da bir mekândır. Burası ölü bir yerdi. Osman b. Ebü'l-Âs burayı ihya etmişti.

[27] İbn Sa'd, yukarıdaki iki rivayet arasındaki farka işaretle sözü edilen kişinin Evs b. Evs olması lazım geldiğini söylemektedir (E).

[28] "Evs" adı Leiden neşri ile takip eden neşirlerde "Üveys" şeklinde tahrif edilmiştir. Doğrusu şu kaynaklardan tespit edilmiştir: *Üsdü'l-gâbe*, I, 379; *Tehzîbü'l-Kemâl*, V, 214; *el-İsâbe*, I, 564.

[29] Buvane, Yanbu şehrinin yukarısında deniz sahilinde bulunan bir bir putun bulunduğu yerdi. Cahiliyye döneminde Kureyşliler burayı ziyaret eder ve adına adak keserlerdi. (M.).

[30] O sıralarda durumlar kötüydü, fakirlik vardı (M).

SAHÂBÎLERDEN SONRA TÂİF'TE YAŞAYAN FAKİH VE HADİSÇİLER

2521. Amr b. eş-Şerîd ﴿الحارث بن هشام﴾

[Amr b. eş-Şerîd] b. Süveyd es-Sekafî.

2522. Âsım b. Süfyân ﴿قيس بن السائب﴾

[Âsım b. Süfyân] es-Sekafî. Ömer b. el-Hattâb'dan rivayet etti.

2523. Ebû Hindiyye ﴿أبو هندية﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan rivayet etti. Kendisi Sa'îd b. el-Müseyyeb'in kendisinden rivayet ettiği Muhammed b. Ebû Hindiyye'nin babasıdır.

2524. Amr b. Evs ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Amr b. Evs] b. Huzeyfe es-Sekafî. Babasından rivayet etti.

2525. Abdurrahman b. Abdullah ﴿عبد الرحمن بن عبد الله﴾

[Abdurrahman b. Abdullah] b. Osman b. Abdullah b. Rebî'a b. el-Hâris b. Hubeyyib b. el-Hâris b. Mâlik b. Hutayt b. Cüşem b. Sakîf. Annesi, Ebû Süfyân b. Harb b. Ümeyye'nin kızı Ümmü'l-Hakem'dir. Dayısı, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'dır. Ümmü'l-Hakem'in oğlu denen kişi kendisidir. Dedesi Osman b. Abdullah *Huneyn* gününde müşriklerin bayrağını taşıyordu. Ali b. Ebû Tâlib onu öldürmüştü. Resûlullah (sas) şöyle demişti. "Allah onu uzak tutsun! Kureyş'i sevmiyordu." Abdurrahman b. Abdullah, Osman b. Affân'dan hadis duymuştu. *Kûfe* ve *Mısır*'a vali olmuştu. Çocukları şimdi *Şam*'da ikamet etmektedirler.

2526. Vekî b. Udüs ﴿محمد بن المرتفع﴾

Şu'be, Ya'lâ b. Atâ'dan rivayetle ismini böyle zikretmiştir. Vekî, Ebû Rezîn el-Ukaylî'nin yeğeni idi. Künyesi *Ebû Mus'ab*'dır. Amcası Ebû

Rezîn’den rivayet etmişti. Ya’lâ b. Atâ ise ondan rivayet etti. Hammâd b. Seleme ve Ebû Avâne’ye gelince şöyle demişlerdi: Ya’lâ b. Atâ’dan, Vekî b. Hudus’tan…

2527. Ya’lâ b. Atâ ﴿خالد بن أسيد﴾

Emevilerin son yıllarında *Vâsıt*[31] geldi ve buraya yerleşti. Şu’be, Huşeym, Ebû Avâne ve bunların arkadaşları Ya’lâ’dan hadis dinlediler.

2528. Abdullah b. Yezîd﴿عبد الله بن كثير﴾

[Abdullah b. Yezîd] et-Tâifî. 120 yılında vefat etti.

2529. Bişr b. Âsım﴿لقيط بن صبرة﴾

[Bişr b. Âsım] b. Süfyân es-Sekafî. Babasından rivayet etmişti.

Vekî’in Muhammed b. Abdullah b. Eflah et-Tâifî’den, onun Bişr b. Âsım b. Süfyân es-Sekafî’den naklettiği bir rivayete göre Ömer b. el-Hattâb zekât memurlarını yaz mevsiminin başında gönderiyordu.

2530. İbrahim b. Meysere ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

2531. Utayf b. Ebû Süfyân ﴿المطلب بن أبي وداعة﴾

140 yılında vefat etti.

2532. Ubeyd b. Sa’d ﴿محمد بن عباد﴾

2533. Muhammed b. Ebû Süveyd ﴿النضير بن الحارث﴾

2534. Ebû Bekir b. Ebû Musa ﴿عثمان بن أبي سليمان﴾

[Ebû Bekir b. Ebû Musa] b. Ebû Şeyh.

2535. Sa’îd b. es-Sâib ﴿علقمة بن الفغواء﴾

[Sa’îd b. es-Sâib] et-Tâifî. Vekî, Humeyd er-Revâsî ve Ma’n b. İsa Sa’îd b. es-Sâib’den hadis rivayet etmişlerdir.

2536. Abdullah b. Abdurrahman ﴿عبد الرحمن بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Abdurrahman] b. Ya’lâ b. Ka’b es-Sekafî. Vekî, Ebû Âsım en-Nebîl, Ebû Nu’aym, Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve başkaları ondan rivayet etmişti.

2537. Yunus b. el-Hâris ﴿عثمان بن الأسود﴾

[Yunus b. el-Hâris] et-Tâifî. Vekî b. el-Cerrâh, Ebû Âsım en-Nebîl ve başkaları ondan rivayet etmiştir.

2538. Muhammed b. Abdullah ﴿عمرو بن عبد الله﴾

[Muhammed b. Abdullah] b. Eflah et-Tâifî. Vekî ve başkaları ondan rivayet etmiştir.

2539. Muhammed b. Ebû Sa’îd es-Sekafî ﴿محمد بن أبي سعيد الثقفي﴾

2540. Muhammed b. Müslim ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Muhammed b. Müslim] b. Sevsen et-Tâifî. *Mekke*’de ikamet etti. Vekî b. el-Cerrâh, Ebû Nu’aym, Ma’n b. İsa ve başkaları ondan rivayet etmiştir.

2541. Yahya b. Süleym ﴿محرش الكعبي﴾

[Yahya b. Süleym] et-Tâifî. *Mekke*’ye yerleşti ve burada öldü. Cilt hastalığını tedavi ediyordu.

---

[31] Emevilerin Irak’ta kurduğu bir askeri garnizon şehridir.

YEMEN’E YERLEŞEN SAHÂBÎLER

2542. Ebyad b. Hammâl ﴿مسلم بن يناق﴾

[Ebyad b. Hammâl] el-Me’ribi. Himyer kabilesindendir.

Muhammed b. Sa’d ve Abdülmün’im b. İdrîs b. Sinân şöyle dediler:

Ebyad, Ezd kabilesindendir. Amr b. Âmir’in neslinden olup *Me’rib*’e yerleşen Ezd kabilesindendir.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Yahya b. Kays el-Me’ribî anlattı. O babasından, o Sümâme b. Şerâhîl’den, o Sümey b. Kays’tan, o Şümeyr’den, o da Ebyad b. Hammâl’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebyad b. Hammâl, Resûlullah’ın yanına gelerek ondan *el-Milh*’i[32] (tuzluk) kendisine ikta etmesini istedi. Resûlullah (sas) da *el-Milh*’i ona verdi. Ebyad gidince bir adam Resûlullah’a (sas), “Ona ne verdiğini biliyor musun? Ona el-Mâü’l-idd’i[33] verdin.” Bunun üzerine Peygamber (sas) ona tahsis ettiği yeri geri aldı. Dedi ki: Resûlullah’a (sas) “Erâk [misvak] ağaçlarının bulunduğu hangi yerler koruluk olabilir?” diye sordum. “*Deve tırnaklarının ulaşamadığı yerler.*”[34] dedi.

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Ferec b. Sa’îd anlattı; dedi ki: Bana amcam Sâbit anlattı. O babasından, o da dedesi Ebyad b. Hammâl’dan şunu rivayet etti:

Ebyad b. Hammâl Resûlullah’ın (sas) yanına *Medine*’ye gitti. Kendisi ve Kinde asıllı üç kölesi ile beraber Müslüman oldu. Ebyad, Resûlullah (sas) ile 70 hulle [elbise] üzerine anlaştı. Resûlullah’tan (sas) *Me’rib*’deki *el-Milh*’i ikta olarak istedi. Resûlullah (sas) *el-Milh*’i ona ikta olarak verdi. Resûlullah (sas) daha sonra *el-Milh*’i ondan aldı ve *el-Cevf*’te (vadide) yani *Murâd Cevf*’inde bulunan batak bir araziyi ona verdi.

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Ferec b. Sa'îd anlattı; dedi ki: Bana amcam Sâbit anlattı. O babasından, o da dedesi Ebyad b. Hammâl'dan şunu rivayet etti:

Ebyad b. Hammâl'ın yüzünde yara izi vardı. Resûlullah (sas) onun yüzüne el sürüp dua etti. O yaradan iz kalmadı.

2543. Ferve b. Müseyk ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Ferve b. Müseyk] b. el-Hâris b. Seleme b. el-Hâris b. ez-Züeyb b. Mâlik b. Münebbih b. Gutayf b. Abdullah b. Nâciye b. Yuhâbir. Yuhâbir, Mâlik b. Üded olup Mezhic'dendir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. Amr b. Züheyr anlattı. O Muhammed b. Umâre b. Huzeyme b. Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ferve b. Müseyk el-Murâdî 10 yılında Kinde'yi terk ederek Resûlullah'a (sas) tabi olmak üzere onun yanına geldi. Şerefli bir adamdı. Sa'd b. Ubâde onu evinde misafir etti. Ertesi gün *Mescit*'te Resûlullah'ın (sas) huzuruna çıktı ve "Ben arkamda bıraktığım kavmimin yerine geldim." dedi. Resûlullah (sas), *"Kime misafir oldun?"* dedi. Ferve, "Sa'd b. Ubâde'ye misafir oldum." dedi. Resûlullah (sas) "Allah Sa'd b. Ubâde'yi mübarek kılsın." dedi. Daha sonra Ferve Resûlullah'ın (sas) meclislerine katılıp Kur'ân-ı Kerim'i, İslâm'ın farzlarını ve şeriatını öğrendi. Sonra Resûlullah (sas) onu Murâd, Zübeyd ve Mezhic'e vali tayin etti. Onunla beraber Sa'îd b. el-Âs'ı zekât memuru olarak gönderdi. Sa'îd b. el-Âs, Resûlullah (sas) vefat edinceye kadar orada kalmaya devam etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. Amr anlattı. O Mihcen b. Vehb el-Huzâ'î'den, o da akrabalarından şöyle dediklerini rivayet etti:

Resûlullah (sas) Ferve b. Müseyk'e 12 ûkıyye[35] hediye etti. Ayrıca ona asil bir deve ve *Umân* işi bir elbise de hediye etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Amr b. Züheyr anlattı. O da Muhammed b. Umâre b. Huzeyme b. Sâbit'ten

şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) vefat edince Ferve, Müslümanlığında devam etti. Başkaları gibi irtidat etmedi. Yanındaki adamlarıyla irtidat edenlerin üzerine hücum ediyordu.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Hişâm b. Muhammed el-Kelbî şöyle dedi:

Ferve b. Müseyk şair idi.

2544. Kays b. Mekşûh ﴿عثمان بن الأسود﴾

Mekşûh'un ismi Hübeyre b. Abdüyağûs b. el-Guzeyyil b. Seleme b. Beddâ b. Âmir b. Avbesân b. Zâhir b. Murâd. Hübeyre b. Abdüyağûs, Murâd kabilesinin lideri idi. Tedavi maksadıyla ateşle yakıldığı için Mekşûh ismini almıştır. Oğlu Kays b. Mekşûh Mezhic kabilesinin kahramanı idi. Kays, Resûlullah'ın (sas) yanına gelmişti. O, *Yemen*'de yalancı peygamber el-Esved el-Ansî'yi öldüren kişidir.

2545. Amr b. Ma'dîkerib ﴿الحكم بن أبي العاص﴾

[Amr b. Ma'dîkerib] b. Abdullah b. Amr b. Usm b. Amr b. Zübeyd es-Sağîr. Zübeyd es-Sağîr'in adı Münebbih b. Rebî'a b. Seleme b. Mâzin b. Rebî'a b. Münebbih. Mezhic kabilesindendir. Amr b. Ma'dîkerib Arapların kahramanı idi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Amr b. Züheyr anlattı. O da Muhammed b. Umâre b. Huzeyme b. Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Ma'dîkerib, Zübeyd kabilesinden on kişi ile *Medine*'ye geldi. Atının yularını elinde tutmuş bir halde şehre girdi ve şöyle dedi: "Benî Amr b. Âmir'in bu şehirdeki lideri kimdir?" "Sa'd b. Ubâde!" denildi. Atını yularından çekerek Sa'd'ın kapısının önüne geldi. Sa'd evinden çıkarak onu hoş bir şekilde karşıladı. Onlara ikramda bulunduktan sonra gelen heyeti Peygamber'in (sas) yanına götürdü. Amr, Peygamber'in (sas) yanında Müslüman oldu. Burada birkaç gün kaldı. Resûlullah (sas), bütün gelen heyetlere verdiği gibi Amr'a da hediyeler verdi. Amr daha sonra memleketine döndü. Resûlullah (sas) vefat edince Amr irtidat etti. Daha

sonra tekrar Müslüman oldu ve *Irak*'a göçtü. *Irak*'ta başta *Kâdisiyye* savaşı olmak üzere birçok savaşa katıldı ve güzel işler yaptı.

2546. Surad b. Abdullah ﴿عبد الله بن رجاء﴾

[Surad b. Abdullah] el-Ezdî. Cüreş'te yaşıyordu.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. Amr b. Züheyr anlattı. O Münîr b. Abdullah el-Ezdî'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Surad b. Abdullah el-Ezdî akrabalarından on kişilik bir grupla *Medine*'ye geldi. Ferve b. Amr el-Beyâdî'nin yanına misafir oldular. el-Beyâdî onlara ikramda bulundu. Surad, Resûlullah'ın (sas) meclislerine katılıyordu. Resûlullah (sas) Surad'ı beğendi; onu akrabalarının emiri tayin etti ve *Yemen*'de müşriklerle savaşmasını istedi. Surad, Resûlullah'ın (sas) emri üzerine Cüreş'e geri döndü. Cüreş o zaman korunaklı bir şehir olup oraya sığınmış Yemenli kabileler vardı. Surad, buradaki kabileleri İslâm'a davet etti. Müslüman olanı kendi safına aldı; olmayanlarla savaştı.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Sâlih anlattı; dedi ki: Musa b. İmrân b. Mennâh bize şunu anlattı:*

Resûlullah (sas) vefat ettiği zaman Cüreş şehrinin valisi Surad b. Abdullah el-Ezdî idi.

2547. Namat b. Kays ﴿نمط بن قيس﴾

[Namat b. Kays] b. Mâlik b. Sa'd b. Lüey b. Selmân b. Mu'âviye b. Süfyân b. Erhab. Hemdân kabilesindendir. 10 yılında kabilesinden birkaç kişi ile heyet halinde Resûlullah'ın (sas) yanına gelmişti.

2548. Huzeyfe b. el-Yemân ﴿صديق بن موسى﴾

[Huzeyfe b. el-Yemân] el-Ezdî.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Sâlih anlattı; dedi ki: Bize Musa b. İmrân b. Mennâh şunu anlattı:*

Resûlullah (sas) vefat ettiğinde *Debâ*[36] valisi Huzeyfe b. el-Yemân idi.

2549. Sahr el-Gâmidî ﴿عتاب بن أسيد﴾

Ezd kabilesindendir.

2550. Kays b. el-Husayn ﴿عقبة بن الحارث﴾

[Kays b. el-Husayn] Zü'l-Gussa b. Yezîd b. Şeddâd b. Kanân b. Seleme b. Vehb b. Abdullah b. Rebî'a b. el-Hâris b. Ka'b. Mezhic kabilesindendir. Kays b. el-Husayn, Hâlid b. el-Velîd ile beraber Resûlullah'ın (sas) yanına gelmişti. Resûlullah (sas) onu Benî el-Hâris'e emir tayin etti. Ona bir ferman yazdı; on iki ûkıyye ve güzel kokular hediye etti. Kays, yanındaki adamlarıyla beraber *Yemen*'deki *Necrân*'a geri döndüler. Dört ay sonra Resûlullah (sas) vefat etti.

2551. Abdullah b. Abdülmedân ﴿عبد الله بن عبد المدان﴾

Abdülmedân'ın ismi Amr b. ed-Deyyân idi. ed-Deyyân'ın ismi Yezîd b. Katan b. Ziyâd b. el-Hâris b. Mâlik b. Rebî'a b. Ka'b b. el-Hâris b. Ka'b'dır. Mezhic kabilesindendir. Abdullah, Hâlid b. el-Velîd ile beraber Resûlullah'a (sas) gelen heyetin içinde idi. O zaman ismi Abdülhacer idi. Resûlullah (sas) ona, *"Sen kimsin?"* dedi. "Ben Abdülhacer'im." dedi. Resûlullah (sas), *"Bundan sonra senin ismin Abdullah'tır."* dedi.

2552. Kardeşi Yezîd b. Abdülmedân ﴿عبدالجبار بن الورد﴾

[Yezîd b. Abdülmedân] b. ed-Deyyân b. Katan b. Ziyâd b. el-Hâris b. Mâlik. Saygın ve şair bir kişiydi. Peygamber'in (sas) yanına gelen heyetin içindeydi.

İbn Sa'd dedi ki: Hişâm b. el-Kelbî şöyle dedi:

Lider ya da idareci olan kimseye ed-Deyyân deniliyordu.

2553. Yezîd b. el-Muhaccel ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

el-Muhaccel'in adı, Mu'âviye b. Hazn b. Mev'ele b. Mu'âviye b. el-Hâris b. Mâlik b. Ka'b b. el-Hâris b. Ka'b'dır. Mezhic kabilesindendir. Hâlid b.

el-Velîd ile Necrân'dan gelen heyetin içinde idi. Hâlid, bu heyeti kendi evinde misafir etti. Babasının el-Muheccel ismini almasının sebebi vücudundaki bir beyaz şeritten dolayıdır. Bir grubun veya bir manganın reisi oldu.

2554. Şeddâd b. Abdullah ﴿عبد الله بن لاحق﴾

[Şeddâd b. Abdullah] el-Kanânî. Benî el-Hâris b. Ka'b'dandır. Hâlid b. el-Velîd ile beraber gelen heyetin içinde idi.

2555. Abdullah b. Kurâd ﴿عبد الله بن كثير﴾

Benî el-Hâris b. Ka'b'dendir. Hâlid b. el-Velîd ile beraber *Necrân'*dan gelen heyetin içinde idi. Resûlullah (sas) ona 10 ûkıyye hediye verdi. Sonra hemşehrileriyle beraber memleketine geri döndü. Dört ay geçtikten sonra Resûlullah (sas) vefat etti.

2556. Zür'â Zû Yezen ﴿محمد بن عباد﴾

Himyer'dendir.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. Muhammed b. Suhbân anlattı. O Zâmil b. Amr'dan, o da Şihâb el-Havlânî'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Zür'â b. Zû Yezen Müslüman oldu. Resûlullah (sas) ona şöyle bir mektup yazdı: *"Muhammed, Allah'tan başka ilah olmadığına ve kendisinin kulu ve peygamberi olduğuna şehadet eder. Sonra Mâlik b. Mürâre er-Rühâvî bana, senin Himyer'den ilk Müslüman kimse olduğunu ve müşrikleri öldürdüğünü anlattı. Hayırları bekle ve ümitvar ol."*

2557. el-Hâris b. Abdükülâl ﴿أبو السنابل بن بعكك﴾

2558. Nu'aym b. Abdükülâl ﴿إياس بن عبد المزنى﴾

2559. en-Nu'mân Kaylu Zû Ru'ayn ﴿أبو السنابل بن بعكك﴾

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. Muhammed b. Suhbân anlattı. O Zâmil b. Amr'dan, o Şihâb b.*

Abdullah el-Havlânî'den şunu rivayet etti:

Abdükülâl'ın oğulları el-Hâris ve Nu'aym, en-Num'an Kaylu Zû Ru'ayn, Me'âfir ve Hemdân[37] Müslüman oldular. Resûlullah (sas), Übey b. Ka'b'ı çağırarak onlara şöyle bir mektup yazmasını istedi: "*Gönderdiğiniz elçi Medine'ye yanımıza geldi. Sizin mesajlarınızı bize bildirdi. Müslüman olduğunuzu ve müşrikleri öldürdüğünüzü bize söyledi. Allah sizleri hidayete erdirdi. İyi işler yaparsanız, Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederseniz, namaz kılar ve zekâtı verirseniz ganimetlerden Allah ve Resûlü'nün hissesi olan beşte biri ve müminlere farz kılınan zekâtı verirseniz kurtulursunuz.*"

2560. Mâlik b. Mürâre ﴿صدقة بن يسار﴾

[Mâlik b. Mürâre] er-Rühâvî. Rühâ, Mezhic kabilesinden bir batındır. Resûlullah (sas) Mâlik'e bir mektup verdi ve bu mektubunu Himyer krallarına götürmesini istedi. Resûlullah, Mu'âz b. Cebel'i *Yemen*'e gönderdiğinde yanında Mâlik de vardı. Onlara sahip çıkılmasını da yazdı.

2561. Mâlik b. Ubâde ﴿صدقة بن يسار﴾

Mâlik, Resûlullah'ın (sas) Mu'âz b. Cebel ile *Yemen*'e gönderdiği ve onlar için mektup yazıp onları tavsiye ettiği elçilerdendir.

2562. Ukbe b. Nemir ﴿عقبة بن نمر﴾

Ukbe de Resûlullah'ın (sas) Mu'âz b. Cebel ile beraber *Yemen*'e gönderdiği elçilerdendi. Resûlullah (sas) Zür'â Zû Yezen'e bir mektup göndererek bu elçilere sahip çıkmasını istemişti. Gönderdiği bu elçilerine sakayı toplayıp

2563. Abdullah b. Zeyd ﴿عبد الله بن زيد﴾

Abdullah da Resûlullah'ın Mu'âz b. Cebel ile beraber *Yemen*'e gönderdiği elçilerdendi.

2564. Zürâre b. Kays ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Zürâre b. Kays] b. el-Hâris b. İdy[38] b. el-Hâris b. Avf b. Cüşem b. Ka'b b. Kays b. Sa'd b. Mâlik b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir. 11 yılında

Muharrem ayının ortasında Resûlullah'ın (sas) yanına gelen en-Neha heyeti içinde idi. 200 kişi olarak gelmişlerdi. el-Hades'in kızı olan Remle'nin evine misafir olduktan sonra Resûlullah'ın (sas) huzuruna çıktılar. *Yemen* valisi olan Mu'âz b. Cebel'e biat vererek ve Müslümanlığı kabul etmiş olarak gelmişlerdi. Zürâre Resûlullah'a (sas), "Ya Resûlullah! Bu yolculuğum esnasında acayip bir rüya gördüm." dedi. Resûlullah (sas), *"Ne gördün?"* dedi. Zürâre, "Memlekette bıraktığım bir eşek alacalı bir oğlak doğurdu." dedi. Resûlullah (sas) ona *"Hamile olan bir cariyeni geride bıraktın mı?"* dedi. Zürâre, "Evet ey Allah'ın Resûlü! Hamile olan bir cariyemi bırakıp geldim." dedi. Resûlullah (sas), "Senin cariyen bir çocuk doğurdu ve çocuk senin çocuğundur." dedi. "Niye alacalıdır?" diye sordu. Resûlullah (sas), "Yanıma yaklaş!" dedi. Ona yakalaşınca, *"Senin kimseye göstermediğin sedef hastalığın var mıdır?"* diye sordu. "Evet. Seni hak üzere gönderene yemin ederim ki, bunu kimse bilmiyordu. Senden başkası buna muttali olmamıştır." dedi. Resûlullah (sas), *"Gördüğün rüya budur."* dedi.

[Zürâre,] "Bir de en-Nu'mân b. el-Münzir'i, üzerinde iki küpe, iki kol bileziği ve iki sedef bilezik[39] olduğu halde gördüm." dedi. Resûlullah (sas), *"en-Nu'mân Arapların kralıdır. En güzel elbisesi ve gösterişi ile ortaya çıkmıştır."* dedi.

[Zürâre,] "Bir de yerden çıkan dişsiz bir koca karı gördüm." dedi. Resûlullah (sas), *"Bu, dünyanın geri kalan halidir."* dedi. [Zürâre,] "Bir de yerden çıkan ve oğlum Amr ile benim arama giren bir ateş gördüm. "Lezâ lezâ![40] Bana kör ve gören yemeklerinizi ailenizi ve mallarınızı bana yedirin." diyordu." dedi. Resûlullah (sas) şöyle dedi: *"Bu âhir zamanda ortaya çıkacak bir fitnedir."* "Ey Allah'ın Resûlü! Fitne nedir?" diye sordu. *"İnsanlar liderlerini öldürecekler. Bir başın parçaları gibi çarpışacaklar."* dedi. Resûlullah (sas) parmaklarını birbirine geçirerek şöyle devam etti: *"Kötülük yapan iyi yaptığını zanneder. Mü'minin kanı diğer mü'min için su içmek gibi basit olur. Eğer oğlun ölürse sen bu fitneyi göreceksin. Eğer sen ölürsen oğlun bu fitneyi görecektir."* [Zürâre,] "Ya Resûlullah! Dua et ki, ben bu fitneye yetişmeyeyim." dedi. Resûlullah (sas), *"Allah'ım! Bu fitneye yetişmesin."* diye dua etti. Zürâre öldü. Oğlu Amr ise kaldı. Amr, *Kûfe*'de Osman'ın hilafetini reddedenler arasındaydı.

2565. Ertât b. Ka'b ﴿صفوان بن أمية﴾

[Ertât b. Ka’b] b. Şerâhîl b. Ka’b b. Salâmân b. Âmir b. Hârise b. Sa’d b. Mâlik b. en-Neha. Peygamber’in (sas) yanına geldi ve Müslüman oldu. Resûlullah (sas) ona bir sancak bağladı. Bu sancağını *Kâdisiyye*’de taşıyordu. *Kâdisiyye*’de ölünce kardeşi Düreyd b. Ka’b sancağı aldı ve o da öldürüldü.

2566. el-Erkam b. Yezîd ﴿عتاب بن أسيد﴾

[el-Erkam b. Yezîd] b. Mâlik b. Abdullah b. el-Hâris b. Bişr b. Yâsir b. Cüşem b. Mâlik b. Bekr b. Avf b. en-Neha. Peygamber’in (sas) yanına geldi ve Müslüman oldu.

2567. Veber b. Yuhannis ﴿كثير بن كثير﴾

Yemen’deki Ebnâ’dandı. Peygamber’in (sas) yanına geldi ve Müslüman oldu. Daha sonra Peygamber’in (sas) yanından ayrılıp *Yemen*’deki Ebnâ’nın yanına gitti. en-Nu’mân b. Büzürc’ün[41] kızlarına konuk olunca, kızlar da Müslüman oldular. Feyrûz b. ed-Deylemî’ye mektup yazdı; Müslüman oldu. Veber, Merkebûz’a mektup yazdı; o da Müslüman oldu. Merkebûz’un oğlu Atâ b. Merkebûz San’a’da Kur’ân-ı Kerim’i cem eden[42] ilk kişiydi. Bâzân da 10 yılında *Yemen*’de Müslüman oldu ve bu durumunu Resûlullah’a (sas) bildirdi.

2568. Feyrûz b. ed-Deylemî ﴿ضرار بن الخطاب﴾

İran kralı Kisrâ’nın Seyf b. Zû Yezen ile beraber *Yemen*’e gönderdiği İranlı Ebnâ’dandır. Bu İranlı Ebnâ Habeşlileri *Yemen*’den kovdular ve *Yemen*’e hâkim oldular. Feyrûz b. ed-Deylemî Resûlullah’ın (sas) Peygamberliğini duyunca onun yanına geldi ve Müslüman oldu. Peygamber’den hadis işitti ve ondan rivayet etti. Bazı hadisçiler, “Feyrûz b. ed-Deylemî bize anlattı.” derler. Bazıları sadece “ed-Deylemî” der. İkisi aynı kişidir. Feyrûz ed-Deylemî’yi kasdetmektedirler. Bu durumu teyid eden ise rivayet ettiği hadisin aynı olmasıdır. Hadisçiler isminde ihtilaf etmişlerdir.

Bize Ebû Âsım ed-Dahhâk b. Mahled eş-Şeybânî haber verdi. O Abdülhamîd b. Ca’fer’den, o Yezîd b. Ebû Habîb’den, o Mersed b.

Abdullah el-Yezenî'den, o da ed-Deylemî'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Ya Resûlullah! biz soğuk bir yerde yaşıyoruz. Soğuğa karşı buğdaydan elde ettiğimiz bir şarabı içiyoruz." dedim. Resûlullah (sas), *"Bu içtiğiniz şarap sarhoş ediyor mu?"* dedi. "Evet!" dedim. Resûlullah (sas), *"O zaman bunu içmeyin."* dedi. Resûlullah (sas) üç defa *"Sarhoş ediyor mu*?" diye tekrarladı. Ben üçünde de "Evet!" dedim. Resûlullah (sas), *"Öyleyse onu içmeyin."* dedi. Sonunda, "Ya Resûlullah! İnsanlar onu içmekten vazgeçmezler." dedim. Resûlullah (sas), "Vazgeçmezlerse onları öldür." dedi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Yukarıdaki hadisi aynı şekilde Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî, Muhammed b. İshâk'tan, o Yezîd b. Ebû Habîb'den, o Mersed b. Abdullah el-Yezenî'den, o da ed-Deylemî'den bize haber verdi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize İbn Ebû Sebre anlattı. O İshâk b. Abdullah'tan, o Ebû Vehb el-Ceyşânî'den, o Ebû Hırâş'tan, o ed-Deylemî el-Himyerî'den rivayet etti:

Feyrûz ed-Deylemî aynı şekilde Resûlullah'tan (sas) kader ile ilgili bir hadis rivayet etmişti. Feyrûz'un künyesi *Ebû Abdullah* idi.

Abdülmün'im b. İdrîs şöyle dedi: ed-Deylemî'nin çocukları Benî Dabbe'ye intisab ettiler. "Cahiliye döneminde başımıza bir esaret geldi." dediler. Feyrûz, *Yemen*'de peygamberlik iddia eden el-Esved b. Ka'b el-Ansî'yi öldüren kişiler arasında idi. Resûlullah (sas), "el-Esved'i salih kul Feyrûz ed-Deylemî öldürdü." dedi. Feyrûz, Osman b. Affân'nın hilafeti zamanında *Yemen*'de vefat etti.

2569. Dâzeveyh ﴿داذويه﴾

Ebnâ'dandır. Yaşlı bir adamdı. Resûlullah (sas) hayatta iken Müslüman oldu. *Yemen*'de peygamberlik iddia eden el-Esved el-Ansî'yi öldüren kişiler arasında o da vardı. Kays b. Mekşûh, el-Esved'in akrabalarından korktuğu için el-Esved'i Dâzeveyh'in öldürdüğünü iddia etti. Kays b. Mekşûh el-Esved'in akrabalarını razı etmek için Dâzeveyh'i de öldürdü. Ebû Bekir es-Sıddîk, el-Muhâcir b. Ebû Ümeyye'ye bir mektup yazarak Kays b. Mekşûh'u bağlanarak yanına göndermesini istedi. Kays, onu bağlayarak Ebû Bekir'e gönderdi. Ebû Bekir, "Salih adam olan Dâzeveyh'i öldürdün!"

dedi ve onu öldürmeye niyet etti. Fakat Kays bunu yapmadığına dair yemin etti ve “Ey Resûlullah’ın halifesi! Benim savaş hilelerim vardır. Beni bırak ki, sana hizmet edeyim.” dedi. Ebû Bekir, Kays’ı *Irak*’a gönderip “Sadece savaş hakkında fikri alınsın; fakat idarî bir görev verilmesin.” dedi.

2570. en-Nu’mân ﴿النعمان﴾

Sebe Yahudilerindendi. Resûlullah’ın (sas) yanına gelip Müslüman olduktan sonra memleketine döndü. el-Esved el-Ansî bunu duyunca yanına çağırıp en-Nu’mân’ı parçalayarak öldürdü.

---

[32] el-Milh, tuz madeninin bulunduğu bir yerdi.(M).

[33] Suyu kesilmeyen pınar gibi sonu gelmeyen, çok olan şeyler için kullanılan bir deyimdir (E).

[34] Hz. Peygamber (sas), bu sözüyle şehirlerin yakınında bulunan ve develerin otlaması için mera olarak kullanılan yerlerin koruluk olamayacağını, halkın ortak kullanımına açık olduğunu ifade etmektedir (E).

[35] Bir ûkıyye kırk dirhemdir (M).

[36] Debâ, Uman’da bir Arap panayırı yeri idi.

[37] Me’âfir ve Hemdân kabile isimleridir (E).

[38] Leiden ve takip eden neşirlerde bu kelime “Adâ” şeklinde yazılmıştır. Ben, “Kırd veznindeki İdy ismine gelince o, Zürâre b. Kays b. el-Hâris b. İdy b. Avf…’tır” diyen *İkmâl*’in (VI, 156) sahibine uydum.

[39] Dağ keçisi ve antilop boynuzundan yapılan bir çeşit bilezik (E).

[40] Ateşin tutuştuğunu ve parladığını ifade ediyor (E).

[41] Farsçadaki “büyük” anlamına gelen (بزرگ) kelimesinin Arap telaffuzuyla ifade edilen şekli olmalıdır (E).

[42] Ezberleyen anlamında olmalıdır (E).

SAHÂBÎLERDEN SONRA YEMEN'DEKİ MUHADDİSLER BİRİNCİ TABAKA

2571. Mes'ûd b. el-Hakem ﴿عثمان بن الأسود﴾

[Mes'ûd b. el-Hakem] es-Sekafî. Ömer b. el-Hattâb ile karşılaştı ve ondan rivayet etti.

2572. Sa'd el-A'rec ﴿محمد بن عباد﴾

Ya'lâ b. Münye'nin arkadaşlarındandır. Ömer b. el-Hattâb ile karşılaştı.

2573. Abdurrahman b. el-Beylemânî ﴿عبد الرحمن بن البيلمانى﴾

Ahmaslardandır. Ömer b. el-Hattab'ın ahmaslarındandır[43].

Abdülmün'im b. İdrîs şöyle dedi: *Yemen*'de bulunan Ebnâ'dandı. *Necrân*'da oturuyordu. el-Velîd b. Abdülmelik'in valiliği zamanında vefat etti.

2574. Hucr el-Mederî ﴿حجر المدرى﴾

Hemdân'dandır. Hucr, Zeyd b. Sâbit'ten rivayet etti. Tâvûs ondan rivayet etti.

2575. ed-Dahhâk b. Feyrûz ﴿سعيد بن الحويرث﴾

[ed-Dahhâk b. Feyrûz] ed-Deylemî. Ebnâ'dandır. Babasından rivayet etti.

2576. Ebü'l-Eş'as es-San'ânî ﴿تميم بن أسد﴾

[Ebü'l-Eş'as es-San'ânî] Şerâhîl b. Şürahbîl b. Küleyb b. Âde.[44] Ebnâ'dan idi. Hayatının son yıllarında *Şam*'a gitti ve oraya yerleşti.

2577. Haneş b. Abdullah ﴿حنش بن عبد الله﴾

[Haneş b. Abdullah] es-San’ânî. Kölelerden idi. Sonra *Mısır*’a gitti. Mısırlılar ondan rivayet etti. *Mısır*’da vefat etti.

2578. Şihâb b. Abdullah ﴿مسافع بن عبد الله﴾

[Şihâb b. Abdullah] el-Havlânî.

2579. Vehb ez-Zimârî ﴿عتاب بن أسيد﴾

Yemen’in mihlâflarından[45][ücra köşelerinden] biri olan *Zimâr*’da oturuyordu. Kitapları okuyordu.

---

[43] Ahmas, diyet ödemede beşinci göbekten olan insanların akrabalık bağıdır.

[44] Leiden neşrinde, el-Kâmûs’tan naklen “Üdde” şeklinde yazılmıştır. Ben et-Takrîb, İbn Sa’d’dan nakleden el-Mizzî (XII, 408) ve İbn Asâkir’in İbn Manzûr tarafından yapılan Muhtasar’ına (X, 283) uyarak Âde şeklinde kaydettim.

[45] Mihlâf [çoğulu: mehâlîf], “küçük kent, kasaba, köy” anlamında kullanılan bir kelimedir (E).

İKİNCİ TABAKA

2580. Tâvûs b. Keysân ﴿ضرار بن الخطاب﴾

Bize Süfyân b. Uyeyne haber verdi. O İbn Ebû Necîh'ten, o el-Velîd b. Ukbe'den, o Hamza ez-Zeyyât'tan, o da Habîb b. Ebû Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs'un Künyesi *Ebû Abdurrahman* idi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

Tâvûs, Bahîr b. Reysân el-Himyerî'nin mevlasıdır ve *el-Cened*'de[46] yerleşmişti.

el-Fadl b. Dükeyn ve başkaları şöyle dedi: O Hemdân'ın mevlasıdır.

Abdülmün'im b. İdrîs şöyle dedi: O İbn Hevze el-Hemdânî'nin mevlasıydı. Tâvûs'un babası İranlı idi. Ebnâ'dan değildi. Bu ailenin mevlası oldu ve *el-Cened*'de oturuyordu.

Bize Affân b. Müslim ve Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdiler. Onlar Muhammed b. Talha'dan, o Humeyd b. Vehb el-Kureşî'den, o da Tâvûs'un çocuklarından şöyle dediklerini rivayet etti:

Tâvûs sakalını sarıya boyuyordu.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki:

Tâvûs'u, aşırı bir şekilde sakalını kırmızı kına ile boyadığını gördüm.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hanzale haber verdi; dedi ki:

Tâvûs'u saçlarını ve sakalını kına ile boyarken gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

Tâvûs saç va sakalını kına ile boyuyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

Tâvûs, yüzünü çoğunlukla başörtüsü ile kapatıyordu. Bunu Fıtr'dan sordum. O da "Evet." dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi. O da Hâni b. Eyyûb Hanefi'den[47] şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs, [başını ve] yüzünü başörtüsüyle örtüyor ve sürekli böyle örtünüyordu.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi. O da Hârice b. Mus'ab'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs yüzünü örtüyordu. Gece ise yüzünü açıyordu.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. el-Hâris anlattı; dedi ki:

Tâvûs yüzünü örterek namaz kılıyordu.

Bize Hafs b. Gıyâs haber verdi; dedi ki: Bize Leys anlattı. O da Tâvûs'tan şunu rivayet etti:

Tâvûs ince kumaşı ve ince kumaşın ticaretini yapanları sevmiyordu.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Umâre b. Zâzân anlattı; dedi ki:

Yemenli Tâvûs'u üzerinde boyalı iki elbise ile gördüm.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Eşheb Tâvûs hakkında şunu anlattı; dedi ki:

İhramlı halde iken üzerinde boyalı iki elbise gördüm.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ma'mer'den, o İbn Tâvûs'tan, o da babasından şunu rivayet etti:

Tâvûs sarık giymeyi sevmez; onu sakalının altından geçirmeyi sevmezdi.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Bize Müslim anlattı; dedi ki:

Eyyûb es-Sahtiyânî'nin Abdullah b. Tâvûs'a "Baban seferde ne giyerdi?" diye sorduğunu işittim. Abdullah, "Babam seferde iki gömlek giyerdi. Altına da bir şey giymiyordu." dedi.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bana Ya'kûb b. Kays anlattı; dedi ki:

Tâvûs'u ihramlı iken üzerinde çamurla boyanmış iki elbiseyle gördüm.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Ebû Bekir el-Müleykî anlattı; dedi ki:

Tâvûs'un iki gözü arasında secde izi gördüm.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Müslim anlattı; dedi ki:

Tâvûs'un ismini el-Hasan'ın yanında zikrettiler. el-Hasan, "Tâvûs! Tâvûs! Ailesi, bundan başka ya da daha iyi bir isim bulamadılar mı?" dedi.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize İbnü'l-Mübârek anlattı. O Ma'mer'den, o İbn Tâvûs'tan, o da babasından şunu rivayet etti:

Babamın yanında mektuplar birikince onları yakıyordu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O da Habîb b. Ebû Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs bana, "Sana hadisi anlattığım ve onu sağlamlaştırdığım zaman o hadisi başkasından sorma." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O Humeyd et-Tavîl'den, o da Tâvûs'tan şunu rivayet etti:

Tâvûs, insanlar *Arafat*'ta iken *Yemen*'den gelip *Mekke*'den önce *Arafat*'tan başladığını bize anlattı.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Bize Müslim b. Hâlid anlattı; dedi ki: Abdülkerîm b. Ebü'l-Muhârik'in şunu söylediğini duydum:

Tâvûs bize dedi ki: "Ben tavafta iken bana soru sormayın; çünkü tavaf namazdır."

Bize el-Haccâc b. Muhammed haber verdi. O İbn Cüreyc'den, o İbn Tâvûs'dan, o da babasından şunu rivayet etti:

Tâvûs, Allah'ın huzurunda iken kendisine soru sorulmasını sevmezdi.

Bize Haccâc b. Muhammed haber verdi. O İbn Cüreyc'den, o Ali b. Ebû Humeyd'den, o da Tâvûs'tan şunu rivayet etti:

Tâvûs, Ramazan bayramında ve kurban bayramında bütün cariyelerine; ister zenci, ister başkası olsun ellerine ve ayaklarına kına yakmalarını emrederdi. Tâvûs, "Bu bayram günüdür." diyordu.

Bize Muhammed b. Humeyd el-Abdî haber verdi. O da Hanzale'den şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs ile beraber yürüyordum. Kur'ân-ı Kerim'i satan insanları görünce geri döndü.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Muhammed b. Sa'îd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs, "Allah'ım! Bana mal ve evlat verme. Fakat bana iman ve ameli salih ver." duasını yapardı.

Bize el-Alâ b. Abdülcebbâr el-Attâr haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Müslim anlattı. O Amr b. Dînâr'dan, o da Tâvûs'tan

şöyle dediğini rivayet etti:

Mal ve şan-şöhret insan için zararlıdır.

Bize İsmail b. Abdullah b. Hâlid es-Sükkerî anlattı; dedi ki: Bize Yahya b. Süleym et-Tâifî anlattı. O Zem'a b. Sâlih'ten, o da Abdullah b. Tâvûs'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs'un şöyle dediğini duydum: "Bir Yahudi veya bir Hristiyan sana selam verdiği zaman 'Alâke's-selem' diye cevap ver."

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Mindel haber verdi; dedi ki: Bana Zem'a b. Sâlih anlattı. O Seleme b. Vehrâm'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bir hırsızı Tâvûs'un yanına getirdiler. Tâvûs hırsıza karşılık bir dinar verdi ve onu serbest bıraktı.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O Leys'ten, o da Tâvûs'tan şöyle dediğini rivayet etti: İbn Abbâs'ın şöyle dediği zikredilir:

Hul,[48] talaktır. Sa'îd b. Cübeyr bu durumu inkâr ediyordu. Tâvûs, İbn Cübeyr ile karşılaştı ve şöyle dedi: "Sen doğmadan önce ben Kur'ân'ı Kerim'i okuyordum. Sen daha karnını doyurma derdinde iken ben bunu duydum." dedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ma'mer'den, o İbn Tâvûs'tan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Haccâc'ı mümin diye isimlendiren Iraklı kardeşlerimize şaştım.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O Leys'ten, o da Tâvûs'tan şöyle dediğini rivayet etti:

"Ne öğretirsen kendi nefsine öğretmiş olursun. İnsanlarda emanet duygusu kalmadı." Tâvûs, hadisi harf harf sayabiliyordu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Sa'îd b. Ebû Sadaka anlattı; dedi ki: Bize Kays b. Sa'd anlattı; dedi ki:

Bizde Tâvûs, sizdeki İbn Sîrîn mertebesindedir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi. O Hammâd b. Zeyd'den, o da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam Tâvûs'a bir soru sordu. Tâvûs, "Sen boynuma bir halka geçirilip sokaklarda dolaştırılma mı istiyorsun?" diye cevap verdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi. O Hammâd b. Zeyd'den, o da Eyyûb'dan şunu rivayet etti:

Bir adam bir konuda Tâvûs'a soru sordu. Tâvûs onu azarladı. Adam, "Ya Ebû Abdurrahman! Ben senin kardeşinim." dedi. Tâvûs, "Bütün Müslümanlar kardeşimdir." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Ümeyye'den, o da Dâvûd b. Şâbûr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam Tâvûs'a, "Bizim için dua et." dedi. Tâvûs, "Bunun için bir hayır bulamadım." dedi.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bana İbn Cüreyc anlattı; dedi ki: Bana İbrahim b. Meysere şunu anlattı:

Muhammed b. Yusuf, Tâvûs'u bazı bölgelerin zekâtlarını toplamaya görevlendirdi. İbrahim şöyle dedi: Tâvûs'a, "Bu işi nasıl yaptın?" dedim. Tâvûs, "Gittiğimiz adama, 'Allah'ın vermiş olduğu nimetlerin zekâtını verir misin?' diyorduk. Bize verdiği zaman alırdık vermediği zaman onu zorlamazdık." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İshâk es-San'ânî anlattı; dedi ki:

Tâvûs ve Vehb b. Münebbih valimiz olan el-Haccâc'ın kardeşi Muhammed b. Yusuf'un yanına soğuk bir günde geldiler. Tâvûs, kürsü üstünde oturdu. Muhammed kölesine, "Bu taylasanı [siyah şal] Tâvûs'un omuzlarına at." dedi. Köle, taylasanı Tâvûs'un omuzlarına attı. Tâvûs omuzlarını hareket ettirerek taylasanı omuzlarından attı. Bunu gören Muhammed b. Yusuf kızdı. Vehb, Tâvûs'a "Onu kızdırmak istemeseydin bu taylasanı alırdın; sonra onu satıp fakirlere verirdin." dedi. Tâvûs, "Benden sonra 'Tâvûs bu taylasanı aldı.' demeyeceklerini bilseydim onu alırdım." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Nâfi haber verdi. O İmrân b. Osman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ, Tâvûs'un bu konuda söylediğinin aynısını söylerdi. Ben Atâ'ya, "Ey Ebû Muhammed! Kimden alıyorsun?" dediğimde, "Sika olan Tâvûs'tan." diyordu.

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O da Ebû Bişr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs, Kâbe'nin etrafında dönen Kureyşli gençlere, "Babalarınızın giymediği elbiseleri giyiyorsunuz; dans edenlerin yapamadığı yürüyüşle yürüyorsunuz." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O da Abdül-melik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs, hac ve umreyi cemetmiş olarak gelirdi. *Arafat*'a uğramadan *Mekke*'ye gelmezdi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Humeyd b. Tarhân'dan, o da Abdullah b. Tâvûs'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Babamla *Mekke*'ye gittiğimizde bir ayda giderdik. Dönüşte ise iki ay sürerdi. Babamıza, "Bu nedendir?" diye sorduk. Tâvûs, 'Müslüman insan evine varıncaya kadar Allah yolunda sayılır.' sözünü duydum." diyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı. O da Leys'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs ölümüne neden olan hastalığı sırasında,üstünde yattığı yatağının üzerinde secde ederek namazını kılıyordu.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi. O da Seyf b. Süleyman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Tâvûs, tevriye gününden bir gün önce *Mekke*'de öldü. O sene halife Hişâm b. Abdülmelik hacca gelmişti. 106 yılı idi. Hişâm, Tâvûs'un cenaze namazını kıldırdı. Tâvûs öldüğünde yetmiş küsur yaşındaydı.

2581. Vehb b. Münebbih ﴿مجاهد بن جبر﴾

Ebnâ'dandır. Künyesi Ebû Abdullah'tır.

Bize İsmail b. Abdülkerîm b. Ma'kıl b. Münebbih es-San'ânî haber verdi; dedi ki: Bana el-Velîd b. Müslim anlattı. O Mervân b. Sâlim ed-Dımaşkî'den, o el-Ahvas b. Hakîm'den, o Hâlid b. Ma'dân'dan, o da Ubâde b. es-Sâmit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) şöyle dediğini duydum: *"Benim ümmetimde iki adam olur. Bunlardan biri Vehb ki, Allah ona hikmeti hibe eder. İkincisi Gaylân'dır ki şeytanın fitnesinden çok ümmetim için fitne olur."*

Bize İsmail b. Abdülkerîm haber verdi; dedi ki: Bana Muhammed b. Dâvûd anlattı. O da babası Dâvûd b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini duydum: "92 kitap okudum. Bu kitapların hepsi gökyüzünden indirilmiştir. Bu kitapların yetmiş iki tanesi kiliselerde ve insanların elinde bulunmaktadır. Bunların yirmi tanesini az insan bilmektedir. Bu kitaplarda şunu buldum: Kim arzulardan bir şeyi nefsine eklerse kâfir olur."

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Bize Müslim b. Hâlid anlattı; dedi ki: Bana el-Müsennâ b. es-Sabbâh anlattı; dedi ki:

Vehb b. Münebbih 40 yıl boyunca can taşıyan hiçbir nesneye küfür etmedi. yirmi yıl akşam ile sabah arasında yeniden abdest almadı. Vehb b. Münebbih, “Otuz peygambere inen otuz kitabı okudum.” dedi.

Bize Muhammed b. Ömer ve Abdülmün’im b. İdrîs haber verdiler; dediler ki:

Vehb b. Münebbih Hişâm b. Abdülmelik’in hilafetinin ilk yıllarında 110 yılında *San’a*’da öldü.

2582. Hemmâm b. Münebbih ﴿همام بن منبه﴾

Ebnâ’dandır. Kardeşi Vehb b. Münebbih’ten daha büyüktü. Ebû Hüreyre ile görüştü ve ondan çokça hadis rivayet etti. Vehb’den önce vefat etti. 101 ya da 102 yılında vefat etti. Künyesi Ebû Ukbe idi.

2583. Ma’kıl b. Münebbih ﴿محرش الكعبى﴾

Ebnâ’dandır. Künyesi Ebû Akîl idi. Kardeşi Vehb’den önce vefat etti. Ondan rivayet edilmiştir.

2584. Ömer b. Münebbih ﴿نمط بن قيس﴾

Ebnâdandır. Künyesi Ebû Muhammed idi. Kendisinden de rivayet edilmiştir.

2585. Atâ b. Merkebûz ﴿الحارث بن هشام﴾

Ebnâdandır. Ondan da rivayet edilmiştir. Kur’ân-ı Kerim’i okudu. *Yemen*’de Kur’ân-ı Kerim’i ilk cemedenlerdendi. Vehb b. Münebbih bu duruma muttali idi.

2586. el-Muğîre b. Hakîm ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[el-Muğîre b. Hakîm] es-San’ânî. Ebnâ’dandır.

2587. Simâk b. el-Fadl ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Simâk b. el-Fadl] el-Havlânî. San’a ahalisindendir.

2588. Amr b. Müslim ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Amr b. Müslim] el-Cenedî

2589. Ziyâd b. eş-Şeyh ﴿كلدة بن حنبل﴾

Ebnâdandır. San’a ahalisindendir.

---

[46] el-Cened, Yemen’de bir bölgenin adıdır. Bkz.Yakut, Mu’cemu’l-Buldan, II, 168. (M.)

[47] “el-Hanefî” nispesi Leiden neşrinde ve takip eden neşirlerde “el-Cu’fî” şeklinde tahrif edilmiştir. Doğrusu el-Mizzî (XXX, 139) ve İbn Hacer’in *Tehzîb*’inden alınmıştır.

[48] Kadının, boşanmayı gerektirecek yasal bir gerekçesi olmadığı halde bir bedel ödeyerek erkeği boşanmaya iknâ etmesi suretiyle gerçekleşen boşama yöntemidir (E).

ÜÇÜNCÜ TABAKA

2590. Abdullah b. Tâvûs ﴿عبد الله بن حبشى﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*. Emîrü'l-Müminîn Ebü'l-Abbâs'ın hilafetinin ilk yıllarında vefat etti.

2591. el-Hakem b. Ebân ﴿عمير بن قتادة﴾

Aden ahalisindendir. 154 yılında vefat etti.

2592. Selm es-San'ânî ﴿مجاهد بن جبر﴾

Atâ'dan rivayet ediyordu.

2593. İsmail b. Şerûs ﴿أسماعيل بن شروس﴾

Kendisinden rivayet edilmiştir.

2594. Ma'mer b. Râşid ﴿كلدة بن حنبل﴾

Künyesi *Ebû Urve*'dir. Ezd'in mevlasıdır. Râşid'ın künyesi ise *Ebû Amr*'dır. Râşid Ezd'in mevlasıdır. Ma'mer, *Basra*'da oturuyordu. Sonra göç etti ve *Yemen*'e yerleşti. Ma'mer, *Basra*'dan çıktığında Eyyûb onu yolcu etti ve ona bir ziyafet verdi. Ma'mer halim, delikanlı ve iyilikleri olan bir insandı.

> *Muhammed b. Sa'd dedi ki: Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî dedi ki: Bana Ubeydullah b. Amr haber verdi; dedi ki:*

Basra'da Eyyûb'un *Mekke*'den gelişini bekliyordum. Yanında Ma'mer olduğu halde *Basra*'ya geldi. Ma'mer annesini ziyaret etmek için gelmişti. Onun yanına gittiğimde Abdülkerîm'in hadisini sormaya başladı. Ben de ona o hadisi anlattım.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: 153 yılının Ramazan ayında vefat etti. Abdülmün'im b. İdrîs şöyle dedi: 150 yılının başında vefat etti.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi; dedi ki: Süfyân b. Uyeyne'nin Abdürrezzâk hakkında sorular sorduğunu işittim. O şöyle diyordu:

"İnsanların Ma'mer hakkında söylediklerini bana söyle. Çünkü onun hakkında söylenenler kaybolmuştur." Abdürrezzâk şöyle cevap verdi: Ma'mer bizim yanımızda öldü. Onun ölümünde biz de hazır olduk. Onun hanımını kadımız Mutarrif b. Mâzin aldı.

2595. Yusuf b. Ya'kûb ﴿أبو جهم بن حذيفة﴾

[Yusuf b. Ya'kûb] b. İbrahim b. Sa'îd b. Dâzeveyh. Ebnâ'dandır. Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. *San'a* şehrinin kadısı idi. *San'a* şehrinin müftülüğünü de yapıyordu.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Yusuf b. Ya'kûb 153 yılında öldü.

Abdülmün'im b. İdrîs şöyle dedi: Yusuf b. Ya'kûb 151 yılında öldü.

2596. Bekkâr b. Abdullah ﴿عبد الله بن عبيد﴾

[Bekkâr b. Abdullah] b. Sehûk. Ebnâ'dandır. *el-Cened*'de oturuyordu. Abdullah b. el-Mübârek ve başkaları ondan rivayet etti.

2597. Abdüssamed b. Ma'kıl ﴿عبد الصمد بن معقل﴾

[Abdüssamed b. Ma'kıl] b. Münebbih. Vehb b. Münebbih'ten rivayet ediyordu.

DÖRDÜNCÜ TABAKA

2598. Rebâh b. Zeyd ﴿حجر المدرى﴾

Mu’âviye b. Ebû Süfyân ailesinin mevlasıdır.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Rebâh b. Zeyd’i görmüştüm. Ma’mer b. Râşid’in hadisi hususunda fazilet ve ilim sahibi bir adamdı.

2599. Mutarrif b. Mâzin ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

Künyesi Ebû Eyyûb’dur. *San’a* şehrinde kadılık görevini ifa ediyordu.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Mutarrif, Kinâne’nin mevlasıdır. *Menbic*’de öldü. Abdülmün’im b. İdrîs ise şöyle dedi: Mutarrif, Kays kabilesinin mevlasıdır. Hârûn Reşîd’in hilafeti zamanında *Rakka’*da vefat etti.

2600. Hişâm b. Yusuf ﴿المثنى بن الصباح﴾

Künyesi *Abdurrahman* idi. Ebnâ’dandı. *Yemen*’de kadılık yaptı. Ma’mer’den çok rivayet etti. İbn Cüreyc ve başkalarından da rivayet etti. 197 yılında *Yemen*’de vefat etti.

2601. Abdürrezzâk b. Hemmâm ﴿عبد الرزاق بن همام﴾

[Abdürrezzâk b. Hemmâm] b. Nâfi. Künyesi Ebû Bekir idi. Himyer’in mevlasıdır. 211 yılının Şevvâl ayında *Yemen*’de vefat etti. Hemmâm b. Nâfi’in rivayeti vardır. Sâlim b. Abdullah ve başkalarından rivayet etti.

2602. İbrahim b. el-Hakem ﴿عثمان بن الأسود﴾

[İbrahim b. el-Hakem] b. Ebân.

2603. Gavs b. Câbir ﴿لقيط بن صبرة﴾

2604. İsmail b. Abdülkerîm ﴿إسماعيل بن عبد الكريم﴾

[İsmail b. Abdülkerîm] b. Ma’kıl b. Münebbih. Künyesi *Ebû Hişâm*’dır. 210 yılında *Yemen*’de vefat etti.

YEMÂME'YE YERLEŞEN SAHÂBÎLER

2605. Müccâ'e b. Mürâre ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Müccâ'e b. Mürâre] b. Sülmâ b. Zeyd b. Ubeyd b. Sa'lebe b. Yerbû b. Sa'lebe b. ed-Düel b. Hanîfe b. Lüceym b. Sa'b b. Ali b. Bekir b. Vâil b. Rebî'a. Resûlullah'ın (sas) yanına gelip Müslüman olan Benî Hanîfe heyeti içinde idi.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Sa'îd anlattı. O Müccâ'e b. Mürâre'nin yeğeni olan ed-Dahîl'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:*

Hâlid b. el-Velîd *Yemâme*'ye gitmek üzere *el-İrd*[49] denen yere geldiğinde 100 atlıyı öncü olarak ön cepheye gönderdi ve "Yolda kimi bulursanız yanınıza alın." dedi. Öncü grup yola çıktılar ve yanlarında akrabalarından 23 adam olmak üzere Müccâ'e b. Mürâre el-Hanefî'yi aldılar. Müccâ'e ve adamları Benî Nümeyr'den bir adamın peşine düşmüşlerdi. Hâlid, Müccâ'e hariç diğer adamların hepsini öldürdü. Müccâ'e kavminin lideri idi ve Ona "Müccâ el-Yemâme" deniliyordu.

Sâriye b. Amr, Hâlid b. el-Velîd'e şöyle dedi: "*Yemâme* halkı ile işin varsa Müccâ'e b. Mürâre'yi yanına al." Hâlid, Müccâ'e'yi bir zincire bağladı ve onu tutukladı. Sonra onu karısı Ümmü Temîm'in yanına gönderdi. Ümmü Temîm, Müccâ'e'ye sığınma hakkı verdi. Müccâ'e de Ümmü Temîm'e Hanîfe galip gelirse ona sığınma vereceğini vaad etti. Bunun üzerine anlaştılar.

Hâlid arasıra Müccâ'e'yi yanına çağırır onunla *Yemâme*'nin durumunu, Benî Hanîfe'nin durumunu ve Müseylime'nin durumunu sorardı. Müccâ'e"Ben Müseylime'ye tabi olmadım ben Müslüman oldum" diyordu. Müccâ'e, Müseylime'nin öldürülmesinden sonra Hâlid b. el-Velîd ile *Yemâme* halkı adına barış yapan kişiydi. Hâlid b. el-Velîd, daha sonra Müccâ'e'yi beraberinde alarak Ebû Bekir es-Sıddîk'in yanına getirdi ve Müslüman olduğunu bildirdi. Ebû Bekir, Müccâ'e'yi affetti. Ona ve

beraberindeki heyete bir eman mektubu yazdı. Müccâ'e ve beraberindeki heyet memleketleri *Yemâme*'ye geri döndüler.

2606. Sümâme b. Üsâl ﴿شيبة الحاجب﴾

[Sümâme b. Üsâl] b. en-Nu'mân b. Ubeyd b. Sa'lebe b. Yerbû b. Sa'lebe b. ed-Düel b. Hanîfe el-Hanefî. Resûlullah (sas) ona uğradığında Sümâme Resûlullah'ı öldürmek istemişti. Fakat Sümâme'nin amcası onu engellemişti. Bundan dolayı Resûlullah (sas) onun ölüm fermanını vermişti. Bir gün Sümâme umre yapmak üzere yola çıkarken *Medine*'ye yakın bir yerde Resûlullah'ın (sas) elçileri onu yakalayıp Resûlullah'ın yanına getirdiler. Sümâme Resûlullah'a (sas) şöyle dedi: "Beni cezalandırırsan bir suçluyu[50] cezalandırmış olursun. Şayet beni affedersen sana şükranlarımı sunarım." Bunun üzerine Resûlullah (sas) onu affetti. Sümâme de Müslüman oldu. Resûlullah (sas) *Mekke*'ye gitmesine izin verdi. Sümâme umresini yaptıktan sonra geri döndü. Bu olaydan sonra Sümâme *Yemâme*'den Kureyş'e gelen ticareti engellemeye çalıştı. Müseylime ortaya çıkıp peygamberliği iddia etmeye başlayınca Sümâme b. Üsâl kendi kavmine şöyle bir konuşma yaptı: "Bir yerde iki peygamber olamaz. Muhammed Allah'ın Resûlü'dür. Ondan sonra peygamber yoktur ve onun ortağı başka bir peygamber olamaz." Ardından kavmine şu ayetleri okudu. ***"Ha. Mim. Bu Kitap mutlak galip, hakkıyla bilen, günahı bağışlayan, tövbeyi kabul eden, azabı çetin, lütuf sahibi Allah tarafından indirilmiştir. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur, dönüş ancak O'nadır."***[51] Bu ayetler Allah'ın kelamıdır. Müseylime'nin "Ey kurbağa vırakla. Ne şarabı engelleyebilir ne de suyu bulandırabilirsin!" sözlerine hiç benzer mi? Vallahi sizlerin de gördüğü gibi Müseylime'nin bu sözleri bir İlah'tan çıkmamıştır." Hâlid b. el-Velîd *Yemâme*'ye geldiği zaman Sümâme'ye teşekkür etti ve sağlam bir Müslüman olduğunu anladı.

2607. Ali b. Şeybân ﴿مسلم بن يناق﴾

[Ali b. Şeybân] b. Amr b. Abdullah b. Amr b. Abdüluzzâ b. Sühaym b. Mürre b. ed-Düel b. Hanîfe.

Bize Sa'îd b. Süleyman haber verdi; dedi ki: Bize Mülâzim b. Amr el-Yemâmî anlattı; dedi ki: Bize Abdullah b. Bedr anlattı. O

Abdurrahman b. Ali'den, o da heyette olan babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) arkasında namaz kılıyorduk. Resûlullah (sas) göz ucuyla rekât ve secdede belini tam doğrultmayan bir adam gördü. Namazı bitirdikten sonra *"Ey Müslümanlar rekâtta ve secdede belini tam doğrultmayanın namazı olmaz."* dedi. Daha sonra yine arkasında namaz kılıyorduk. Resûlullah (sas) namazı bitirince tek başına namaz kılan bir adam gördü. Resûlullah (sas) adamın yanında bekledi. Adam namazını bitirince ona, *"Namazını yeniden kıl. Safın arkasında tek başına namaz kılmak caiz değildir."* dedi.

Bize Ebü'n-Nadr Hâşim b. el-Kâsım haber verdi; dedi ki: Bize Eyyûb b. Utbe anlattı; dedi ki: Bize Abdullah b. Bedr anlattı. O Abdurrahman b. Ali b. Şeybân'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas), *"Rekâtında ve secdesinde belini doğrultmayana Allah bakmaz."* dedi.

2608. Talk b. Ali ﴿طلق بن علی﴾

[Talk b. Ali] el-Hanefî. Kays b. Talk'ın babasıdır.

Bize Sa'îd b. Süleyman haber verdi; dedi ki: Bize Mülâzim b. Amr anlattı; dedi ki: Bize Abdullah b. Bedr anlattı. O Kays b. Talk'tan, o da babası Talk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın yanına bir heyet olarak gittik. Yanına vardığımızda ona biat ettik. Onunla beraber namaz kıldık. Memleketimizde bir kilisemizin olduğunu haber verdik. Resûlullah'tan abdest suyundan birazını bize vermesini istedik. Bunun üzerine Peygamber su istedi. Ağzında mazmaza yaptıktan sonra suyu bir kaba koydu ve *"Memleketinize gidin. Oradaki kilisenizi yıkın ve yerine bu suyu serpin. Sonra bu yeri kendinize mescid yapın."* dedi. Biz, "Ya Resûlullah! yolumuz uzun hava da çok sıcak bu su az, yolda kurur." dedik. Resûlullah (sas), *"Yolda giderken üzerine su ilave edin onun bereketini daha da arttırır."* dedi. Bunun üzerine yola çıktık memleketimize vardığımızda kilisemizi yıktık. Getirdiğimiz suyu oraya

serpip orayı kendimize mescid yaptık ve namazlarımızı burada kılmaya başladık.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Sa’îd b. Selmân’dan başka biri Talk’tan rivayet ettiği hadiste Talk’ın şunları söylediğini rivayet etti: Resûlullah’ın (sas) yanına gelmiştim. Mescidini inşa ediyordu. Müslümanlar da ona yardım ediyordu. Ben iyi çamur yapıyordum. Elime malayı alıp çamurları karıştırmaya başlayınca Resûlullah (sas) bana bakıp “Bu Hanîfeli adam iyi çamur ustası.” dedi.

Bize Ebü’n-Nadr Hâşim b. el-Kâsım haber verdi; dedi ki: Bize Eyyûb b. Utbe anlattı; dedi ki: Bize Kays b. Talk anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’ın (sas), *“Bir kadın hörgüç üzerinde olsa bile kocasının cinsi isteğini redetmemelidir.”* dediğini duydum. Resûlullah (sas) şunu da söyledi: *“Bir gecede iki vitr olmaz.”* Bir adam Resûlullah’ın (sas) yanına geldi ve “Ey Allah’ın Resûlü! Bir insan zekerini ellerse abdest almalı mıdır?” dedi. Resûlullah (sas), *“Zeker de senin vücudunun bir parçası değil midir?”* dedi. Bir adam öğleden sonra Resûlullah’ın yanına geldi ve “Bir tek elbise giyerek namaz kılınabilir mi?” dedi. Resûlullah (sas) ona cevap vermedi; ancak ikindi vakti geldiğinde düğmelerini çözdü üst elbiselerini çıkardı sonra kollarını sıvadı ikindi namazını kıldıktan sonra, *“Bu tek elbise ile namaz olur mu?” diyen adam nerededir?”* dedi. Adam, *“Ben sordum.”* dedi. Resûlullah (sas) “Herkesin iki elbisesi var mıdır?” diye cevap verdi.

2609. el-Hirmâs b. Ziyâd ﴿عقبة بن الحارث﴾

[el-Hirmâs b. Ziyâd] el-Bâhilî.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize İkrime b. Ammâr anlattı; dedi ki: Bana el-Hirmâs b. Ziyâd el-Bâhilî anlattı; dedi ki:

Resûlullah’ı (sas) görmüştüm. Babam kendi devesinin üstüne beni de bindirmişti. O zaman ben çocuktum. Resûlullah (sas) el-Adbâ isimli devesinin üstünde iken *Minâ*’da Ramazan bayramında insanlara hutbe veriyordu.

Bize Ebü'n-Nadr Hâşim b. el-Kâsım haber verdi; dedi ki: Bize İkrime b. Ammâr anlattı; dedi ki: Bize el-Hirmâs b. Ziyâd el-Bâhilî anlattı; dedi ki:

Kurban bayramı günüydü. Babamla beraber bir devenin üstüne binmiştik. O sırada Allah'ın Resûlü de devesinin üstünde idi ve Minâ'da insanlara hutbe veriyordu.

2610. Câriye Ebû Nimrân ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Câriye Ebû Nimrân] el-Hanefî.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O Dehsem b. Kurrân el-Yemâmî'den, o Nimrân b. Câriye el-Hanefî'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Bir kavim, ortak malları olan bir şeyde ihtilafa düştü. Bu konuyu Resûlullah'a (sas) götürdüler. Resûlullah (sas) Huzeyfe'yi onlarla beraber gönderdi. Huzeyfe, hakkı evi sınıra daha yakın olanlara verdi. Huzeyfe, Resûlullah'ın (sas) yanına geri geldiğinde konuyu ona açtı. Resûlullah (sas) Huzeyfe'yi ödüllendirdi.

---

[49] *el-İrd* (العرض) Yemâme vadisidir. Bu vadi Benî Hanîfe'nindir. Az bir kısmı Beni Sa'd b. Zeyd Menât'tan olan Benî el-A'rec'e aittir.

[50] Başka bir rivayette, "Beni cezalandırırsan bir kanlıyı cezalandırmış olursun." şeklinde geçmektedir.

[51] Mümin [Gâfir] 40/1-3.

SAHÂBÎLERDEN SONRA YEMÂME'DE BULUNAN FAKİH VE MUHADDİSLER

2611. Damdam b. Cevs ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

[Damdam b. Cevs][52] el-Hiffânî. Ebû Hüreyre, Abdullah b. Hanzale, İkrime b. Ammâr ve başkalarından rivayet etti.

2612. Hilâl b. Sirâc ﴿خالد بن العاص﴾

[Hilâl b. Sirâc] b. Müccâ'e el-Hanefî. Hilâl'den Yahya b. Ebû Kesîr rivayet etti.

2613. Ebû Kesîr el-Guberî ﴿سهيل بن عمرو﴾

İsmi Yezîd b. Abdurrahman b. Üzeyne es-Sühaymî'dir. Ebû Hüreyre ile görüştü ve ondan rivayet etti. Ebû Kesîr'den el-Evzâ'î ve İkrime b. Ammâr rivayet etti.

2614. Abdullah b. Esved ﴿عبد الله بن أسود﴾

Çizgili âbâ sahibi (Sâhibü'l-bürûd).

2615. Ebû Selâm ﴿أبو سلام﴾

İsmi Mamtûr'dur. Yahya b. Ebû Kesîr'den rivayet etti.

2616. Yahya b. Ebû Kesîr ﴿عقبة بن الحارث﴾

Tay kabilesinin mevlasıdır. *Basra* şehrinde yaşıyordu. Sonra *Yemâme*'ye göç etti.

> *Bize Yahya b. Kesîr b. Yahya b. Ebû Kesîr el-Yemâmî haber verdi; dedi ki:*

Amcam Nasr b. Yahya b. Ebû Kesîr'i gördüm. Yahya b. Ebû Kesîr el-Yemâmî onunla künyeleniyordu. Başkaları ise şöyle dedi: Yahya b. Ebû Kesîr'in künyesi *Ebû Eyyûb* idi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Vüheyb b. Hâlid'in şöyle dediğini duydum: Eyyûb es-Sahtiyânî şöyle diyordu:

Bu dünyada Yahya b. Ebû Kesîr gibisi kalmadı.

Muhammed b. Sa'd ve İsmail b. Uleyye'den dediler ki:

Eyyûb'un, Yahya b. Ebû Kesîr'e yazdığına şahit oldum.

Süfyân b. Uyeyne şöyle dedi: Yahya b. Ebû Kesîr'in bize gelmesini dört gözle beklerdik.

Ebû Nu'aym el-Fadl b. Dükeyn'in şöyle dediğini duydum: Yahya b. Ebû Kesîr 129 yılında vefat etti.

Benî Temîm'den ilim sahibi bir adam şöyle dedi: Ebû Kesîr'in ismi Dînâr idi.

2617. İkrime b. Ammâr ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[İkrime b. Ammâr] el-İclî. İkrime, İyâs b. Seleme b. el-Ekva, el-Hirmâs b. Ziyâd el-Bâhilî, Benî Temîmli Âsım b. Şumayh el-Gaylânî, Atâ b. Ebû Rebâh, Damdam b. Cevs, el-Hadramî b. Lâhik, Yahya b. Ebû Kesîr, Râfi b. Hudeyc'in mevlası Ebü'n-Necâşî, Târık b. Abdurrahman el-Kureşî ve Simâk el-Hanefî Ebû Zümeyl'den hadis rivayet etti. Yine el-Kâsım b. Muhammed, Sâlim b. Abdullah, Abdullah b. Ömer'in mevlası Nâfi, Tâvûs, Ebû Kesîr el-Guberî ve Yezîd er-Rukâşî'den hadis duydu.

2618. Eyyûb b. Utbe ﴿خالد بن أسيد﴾

Künyesi *Ebû Yahya* idi. *Yemâme*'de kadılık yaptı. İyâs b. Seleme b. el-Ekva, Kays b. Talk ve Abdullah b. Bedr'den hadis rivayet etti. Ebû Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazm, Taysele b. Ali, es-Sühaymî denen Ebû Kesîr el-Guberî, Râfi b. Hudeyc'in mevlası Ebü'n-Necâşî, Yahya b. Ebû Kesîr ve Yezîd b. Abdullah b. Kusayt'tan hadis duydu.

2619. Abdullah b. Yahya ﴿يحيى بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Yahya] b. Ebû Kesîr. Babasından hadis rivayet etti.

2620. Hâlid b. el-Heysem ﴿مسلم بن يناق﴾

Künyesi *Ebü'l-Heysem* idi. Hâşimîlerin mevlasıdır. Yahya b. Ebû Kesîr'den rivayet etti. Muhammed b. Ömer, Hâlid'den çok hadis rivayet etmişti.

2621. Muhammed b. Câbir ﴿عبيد بن عمير﴾

[Muhammed b. Câbir] el-Hanefî. *Kûfe*'de yetişti. Umeyr b. Sa'îd'den hadis duydu.

2622. Eyyûb b. en-Neccâr ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[Eyyûb b. en-Neccâr] el-Yemâmî. Yahya b. Ebû Kesîr ve başkalarından rivayet etti.

2623. Ömer b. Yunus ﴿مسلم بن يناق﴾

[Ömer b. Yunus] el-Yemâmî. İkrime b. Ammâr'dan hadis rivayet etti.

---

[52] Bu isim Atâ neşrinde (VI, 78) Havs (حوس) şeklinde yazılmıştır (E).

BAHREYN'E YERLEŞEN SAHÂBÎLER

2624. Eşec Abdülkays ﴿المثنى بن الصباح﴾

Muhammed b. Sa'd dedi ki: İsmi hususunda bize ihtilaflı bilgiler verildi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Kudâme b. Musa anlattı. O Abdülazîz b. Rummâne'den, o da Urve b. ez-Zübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas), *Bahreyn* ahalisine bir mektup yazdı. [Bunun üzerine] *Bahreyn*'den yirmi adam geldi. Gelenlerin arasında heyetin lideri Abdullah b. Avf el-Eşec, Benî Ubeyd'den üç kişi, Benî Ganm'den üç kişi, Benî Abdülkays'tan beraberlerinde el-Cârûd olmak üzere on iki kişi vardı. el-Cârûd Hristiyan idi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Abdülhamîd b. Ca'fer anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Bahreyn heyeti Resûlullah'ın (sas) yanına geldiğinde "Ey Allah'ın Resûlü! Abdülkays heyeti!" dendi. Resûlullah (sas), "Hoş geldiniz! Abdülkays iyi bir kavimdir." dedi. Heyetin başında Abdullah b. Avf el-Eşec vardı. Resûlullah'ın (sas) Mescit'te oturduğunu öğrenince onu selamlamak üzere yanına geldiler. İyi elbiselerini giymiş bir halde geldiler. Develerini Remle bt. el-Hades'in evi önünde durdurdular. Resûlullah'a (sas) selam verdiler. Resûlullah (sas), "*Hanginiz Abdullah b. Avf el-Eşec'dir?*" diye sordu. "İşte yanına geldi ey Allah'ın Resûlü!" dediler.

Abdullah yolculuk esnasında giydiği elbiseleri çıkarıp temiz elbiseler giymişti. Biraz çelimsiz bir kişiydi. Abdullah gelince Resûlullah (sas), biraz çelimsiz bir adam olduğunu gördü. Abdullah, "Kuşkusuz adamın derisinden su kırbası yapılmaz. Bir adamın iki küçük şeyine ihtiyaç duyulur; diline ve kalbine." dedi. Resûlullah (sas) Abdullah'a, "*Sende Allah'ın sevdiği iki haslet var.*" dedi. Abdullah, "Bunlar nedir?" dedi. Resûlullah (sas), "*Hilm ve ağırbaşlılıktır.*" dedi. Abdullah, "Bu hasletlerim sonradan mı oldu, yoksa yaratılıştan mı?" dedi Resûlullah (sas) "*Yaratılıştan!*" dedi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Abdülhamîd b. Ca'fer'den başka biri bu olay hakkında şöyle dedi:

Resûlullah (sas), Abdülkays heyetini on gün misafir etti. Abdullah el-Eşec, Resûlullah'tan fıkıh ve Kur'ân-ı Kerim hakkında sorular soruyordu. Resûlullah (sas) heyetin yanında oturduğu zaman Abdullah'ı yanına çağırırdı. Übey b. Ka'b da gelir ona Kur'ân-ı Kerim okurdu. Resûlullah (sas), Abdülkays heyeti için hediyeler verilmesini emretti. Abdullah el-Eşec'e 12 ûkıyye ve bir neş[53] verdi. Bu heyetlere verilen en büyük hediye miktarı idi.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O da Yunus'tan rivayet etti. Yunus Abdurrahman b. Ebû Bekir'in şöyle dediğini iddia etti:

Benî Asar'ın el-Eşec'i şöyle dedi: Resûlullah (sas), bana *"Sende Allah'ın sevdiği iki haslet vardır."* dedi. "Bunlar nedir?" diye sordum. Resûlullah (sas), *"Bunlar hilm ve hayâdır."* dedi. Ben, "Bu hasletler bende eski mi, yoksa yeni mi?" diye sordum. Resûlullah (sas), *"Eskidir."* dedi. Ben de "Bana verdiği bu iki hasletten dolayı Allah'a şükürler olsun." dedim.

[İbn Sa'd] dedi ki: Bana ulaştığına göre Resûlullah (sas), Abdülkays'ın Eşeci'ne, *"Sende Allah'ın sevdiği iki özellik var."* dedi. Abdullah, "Nedir bunlar?" dedi. Resûlullah (sas) *"Hilm ve haya."* dedi. Abdullah, "Bu özellikler Müslümanlığımla beraber mi oldu, yoksa eski mi?" dedi. Resûlullah (sas) *"Bunlar yaratılıştan!"* dedi. Abdullah, "Allah'a hamd ederim ki beni bu özellikler üzere yarattı." dedi.

Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî, babasından duyduğuna göre Eşec Abdülkays'ın ismini şu şekilde verdi: el-Münzir b. el-Hâris b. Amr b. Ziyâd b. Asar b. Avf b. Amr b. Avf b. Cezîme b. Avf b. Bekir b. Avf b. Enmâr b. Amr b. Vedî'a b. Lükeyz b. Efsâ b. Abdülkays b. Efsâ b. Du'mî b. Cedîle b. Esed b. Rebî'a.

Ali b. Muhammed b. Abdullah b. Ebû Seyf el-Medâinî, Eşec için şöyle dedi:

İsmi el-Münzir b. Âiz b. el-Hâris b. el-Münzir b. en-Nu'mân b. Ziyâd b. Asar'dır.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi. O Avf b. el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) Âiz b. el-Münzir el-Eşec'e şöyle dedi." Muhammed b. Bişr el-Abdî ise dedi ki: Şeyhimiz el-Bahterî'den[54] el-Eşec'in ismini sordum. "İsmi el-Münzir b. Âiz'dir." dedi.

2625. el-Cârûd ﴿الجارود﴾

İsmi Bişr b. Amr b. Haneş b. el-Mu'allâ'dır. el-Mu'allâ ise el-Hâris b. Zeyd b. Hârise b. Mu'âviye b. Sa'lebe b. Cezîme b. Avf b. Bekir b. Avf b. Enmâr'dır.

el-Cârûd ismini şundan almıştır: Abdülkays yurdundaki develere bir hastalık gelmişti. Bu hastalıktan dolayı el-Cârûd'un az devesi kalmıştı. Bunun üzerine elinde kalan develeri ile dayıları olan Benî Şeybân'dan olan Benî Hindliler'in yanına göçtü. el-Cârûd'un uyuz develeri hastalığı buradaki develere de bulaştırdı. Bulaşıcı hastalıktan dolayı dayılarının memleketinde deve kalmadı. İnsanlar, "Bişr dayılarını devesiz bıraktı." dediler. Bundan dolayı el-Cârûd[55] ismini aldı. Şair şöyle dedi:

Kılıçla onların her tarafını sıyırdık.
el-Cârûd'un Bekir b. Vâil'i sıyırdığı gibi…

el-Cârûd'un annesi ise Dermeke bt. Rüveym, Yezîd b. Rüveym Ebû Havşeb b. Yezîd eş-Şeybânî'nin kızkardeşidir. el-Cârûd Cahiliye döneminde saygın bir insandı. Hristiyan idi. Heyetle beraber Resûlullah'ın (sas) yanına geldiğinde onu İslâm'a davet etti. el-Cârûd, "Benim dinim var. Fakat onu terk edip senin dinine gireceğim. Benim doğru dine girdiğime güvence verir misin?" dedi. Resûlullah (sas), "Allah'ın doğru dinine girdiğini güvence veriririm." dedi.

el-Cârûd, Müslümanlığı kabul etti ve iyi bir Müslüman oldu. Memleketine dönmek isterken Resûlullah'tan (sas) binek istedi. Resûlullah (sas), *"Sana vereceğim bineğim yok."* dedi. el-Cârûd, "Ya Resûlullah! Yolda sahipsiz develer var. Onlara bineyim mi?" dedi. Resûlullah (sas), *"Bu tür develer ateşin odunlarıdır. Onlara yaklaşma."* dedi.

el-Cârûd ridde hareketlerine şahit oldu. Onun kavmi, el-Garûr[56] el-Münzir b. en-Nu'mân ile beraber irtidat edince el-Cârûd onlara karşı çıktı ve insanları İslâm'a çağırdı. el-Cârûd irtidat eden kavmine, "Ey insanlar!

Allah’tan başka ilah olmadığına Muhammed O’nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederim.” dedi. el-Cârûd şiirinde şöyle diyordu:

Bizi her tür beladan kurtaracak Allah’ın dinine razı olduk
Rahman olan Allah’ı Rab olarak tanımaya razı olduk.

Muhammed b. Ömer bize haber verdi; dedi ki: Bana Ma’mer, Muhammed b. Abdullah ve Abdurrahman b. Abdülazîz anlattılar. Onlar ez-Zührî’den, o da Abdullah b. Âmir b. Rebî’a’dan şunu rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb Kudâme b. Maz’ûn’u *Bahreyn*’e tayin etti. Kudâme *Bahreyn*’e gitti ve oraya yerleşti. *Bahreyn*’den Kudâme hakkında bir şikayet gelmedi; ancak namazlara katılmadığı şikayeti geldi. Abdülkays’ın lideri el-Cârûd, Müminlerin Emiri Ömer b. el-Hattâb’ın yanına gelerek şöyle dedi: “Ya Emîrü’l-Müminîn! Kudâme içki içti. Ben bu durumu sana bildirmeye kendimi sorumlu hissettim.” Ömer, “Bu söylediğine kimi şahid gösterebilirsin?” diye sordu. el-Cârûd, “Ebû Hüreyre buna şehadet eder.” dedi. Ömer, Kudâme’ye bir mektup göndererek yanına gelmesini istedi. Kudâme Ömer’in yanına gelince el-Cârûd Ömer’in yanına geldi ve “Bu adamın hakkında Allah’ın kanununu uygula.” dedi. Ömer, el-Cârûd’a “Sen şahid misin, yoksa hasım mısın?” dedi. el-Cârûd, “Ben şahidim.” dedi. Ömer, “Sen şehadetini yaptın, gerisine karışma!” deyince el-Cârûd sustu. Ertesi gün el-Cârûd erkenden Ömer’in yanına gelerek, “Bu adamın cezasını ver!” dedi. Ömer, “Sen bu adamın hasmı gibi davranıyorsun. Bunun hakkında sadece bir kişi şehadet edecektir. Dilini tutmazsan sana fena davranırım.” dedi. el-Cârûd Ömer’den bunları duyunca, “Allah’a yemin olsun ki, bu yaptığın doğru değil! Senin akraban içki içiyor, sen beni azarlıyorsun!” dedi. Ömer, el-Cârûd’u eliyle itti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. Ca’fer anlattı. O Osman b. Muhammed’den, o da Abdurrahman b. Sa’îd b. Yerbû’tan rivayet etti:

el-Cârûd el-Abdî geldiği zaman Abdullah b. Ömer onu karşıladı ve ona “Emîrü’l-Müminîn seni kırbaçlayacak!” dedi. el-Cârûd, Abdullah b. Ömer’e, “Vallahi senin dayını kırbaçlar! Sen beni korkutmak mı istiyorsun?” dedi. el-Cârûd Ömer’in yanına geldi ve “Allah’ın kanunlarını

bunun üzerine uygula.” dedi. Ömer el-Cârûd’u azarladı ve “Allah’a yemin olsun ki, Allah olmasaydı senin hakkında kötü şeyler yapardım.” dedi. el-Cârûd, “Vallahi Allah olmasaydı ben, bu dediklerimi söylemezdim.”[57] dedi. Ömer, “Doğru söyledin. Sen yabancı birisin ve aşiretin çoktur.” dedi. Sonra Ömer Kudâme’yi çağırdı ve onu kırbaçladı.

Muhammed b. Sa’d ve Ali b. Muhammed dediler ki: el-Cârûd, “Ömer’in bu olayından sonra bir Kureyşlinin aleyhine şehadet etmeye cesaretim kalmadı.” dedi. el-Hakem b. el-Âs, *Sührek*[58] savaşında el-Cârûd’u savaşa gönderdi. el-Cârûd, 20 yılında *Akabetuttîn*’de[59] şehid edildi. Buraya “el-Cârûd’un Akabesi” de denilmektedir.

el-Cârûd’un künyesi *Ebû Gıyâs* idi. Künyesi’nin *Ebü’l-Münzir* olduğunu söyleyenler de vardır. el-Münzir, Habîb ve Gıyâs ismindeki çocuklarının annesi Ümâme bt. en-Nu’mân’dır. Cezîme kabilesinin el-Hasafât kolundandır. Abdullah ve Selm ismindeki çocuklarının annesi Abdülkays kabilesinin Benî Âiş kolundan olan el-Ced’din kızı idi. el-Cârûd’un Müslim ve el-Hakem isimlerinde çocukları da vardır. el-Hakem’in zürriyeti yoktur; çünkü *Sicistân*’da öldürüldü. el-Cârûd’un çocukları lider insanlardı.

el-Münzir b. Cârûd çok saygın bir şahsiyetti. Ali b. Ebû Tâlib, el-Münzir b. Cârûd’u *İstahr*’a vali tayin etti. el-Münzir yanına gelen hiçbir kimseyi geri çevirmemişti. Daha sonra Ubeydullah b. Ziyâd, el-Münzir b. Cârûd’u *Hind* cephesine vali tayin etti. el-Münzir b. Cârûd, 61 ya da 62 yılının başında burada vefat etti. el-Münzir, vefat ettiğinde altmış yaşındaydı.

2626. Suhâr b. Abbâs ﴿عقبة بن الحارث﴾

[Suhâr b. Abbâs] el-Abdî. Benî Mürre b. Zafer b. ed-Dîl’dendir. Künyesi *Ebû Abdurrahman* idi. Peygamber’in (sas) yanına gelen Abdülkays heyeti içinde idi.

> *Bize Sa’îd b. Süleyman haber verdi; dedi ki: Bize Mülâzim b. Amr anlattı; dedi ki: Bize Sirâc b. Ukbe anlattı. O da halası Hâlide bt. Talk’tan şöyle dediğini rivayet etti: Babam bize şöyle dedi:*

Resûlullah’ın (sas) yanında oturuyorduk. Abdülkayslı Suhâr geldi ve şöyle dedi: “Ya Resûlullah! Meyvelerimizden yaptığımız şarap hakkında ne diyorsun?” Resûlullah (sas) ondan yüz çevirdi. Ancak Suhâr sorusunu üç kez tekrarladı. Resûlullah (sas) namaz kıldı. Namazını bitirdikten sonra *“Sarhoşluk yapan konusunda soru soran kimdi?”* dedi. *“Benden sarhoş*

yapanı sordun. Sen onu içme, kardeşine de içirme! Muhammed'in ruhununu elinde bulundurana yemin olsun ki, kim bu sarhoş eden şeyi içerse Allah kıyamet gününde ona kötü şeyler içirecektir." dedi. Suhâr, Osman'ın intikamını almaya çalışanlardan biriydi.

2627. Süfyân b. Havalî ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Süfyân b. Havalî] b. Amr b. Havalî b. Hemmâm b. el-Fâtik b. Câbir b. Hidricân b. İsâs b. Leys b. Hudâd b. Zâlim b. Zühl b. İcl b. Amr b. Vedî'a b. Lükeyz b. Efsâ b. Abdülkays. Peygamber'in (sas) yanına gelmişti.

2628. Muhârib b. Müzeyde ﴿قيس بن السائب﴾

[Muhârib b. Müzeyde] b. Mâlik b. Hemmâm b. Mu'âviye b. Şebâbe b. Âmir b. Hutame b. Amr b. Muhârib b. Abdülkays. Peygamber'in (sas) yanına gelmişti.

2629. Ubeyde b. Mâlik ﴿صفوان بن أمية﴾

[Ubeyde b. Mâlik] b. Hemmâm b. Mu'âviye b. Şebâbe. Peygamber'e (sas) gelen heyette o da vardı.

2630. ez-Zâri Ebü'l-Vâzi ﴿النضير بن الحارث﴾

[ez-Zâri Ebü'l-Vâzi] el-Abdî. Abdülkays heyetinde o da vardı. Sonra *Basra*'ya yerleşti.

2631. Ebân el-Abdî ﴿أبان العبدى﴾

Heyetle beraber gelmişti. Bazı kimseler onun için Gassân demişlerdir.

2632. Câbir b. Abdullah ﴿جابر بن عبد الله﴾

[Câbir b. Abdullah] el-Abdî.

2633. Münkız b. Hayyân ﴿خالد بن أسيد﴾

[Münkız b. Hayyân] el-Abdî. el-Eşec'in yeğeni idi. Peygamber onun yüzünü meshetmişti.

2634. Amr b. el-Mercûm ﴿علقمة بن الفغواء﴾

el-Mercûm'un ismi ise Abdülkays b. Amr b. Şihâb b. Abdullah b. Asar b. Avf b. Amr. Abdülkays kabilesindendir. Resûlullah'a (sas) gelen heyet içinde idi. Abdülkayslıları *Basra*'ya yerleştiren kendisi idi.

2635. Şihâb b. el-Metrûk ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

el-Metrûk'un ismi Abbâd b. Ubeyd b. Şihâb b. Abdullah b. Asar olup Abdülkays kabilesindendir. Peygamber'in (sas) yanına gelen heyette o da vardı.

2636. Amr b. Abdülkays ﴿حجير بن أبي إهاب﴾

Benî Âmir b. Asar'dan idi. el-Eşec'in kızkardeşinin oğludur. Dayısı el-Eşec'in kızı Ümâme ile evliydi. el-Eşec, Resûlullah'ın (sas) durumunu öğrenmesi için yeğeni Amr b. Abdülkays'a hurma vererek hurmayı satmak istiyormuş gibi Resûlullah'ın yanına gitmesini istedi. Amr ile beraber Benî Âmir b. el-Hâris'ten el-Uraykıt isminde bir de rehber gönderdi. Ona "Muhammed'in hediyeyi alıp sadakayı reddettiğini, bir de omuzlarının arasında bir alamet olduğunu duydum. Git bu durumu iyice öğren gel." dedi.

Amr, Hicret yılında *Mekke*'ye geldi ve Resûlullah'ın (sas) huzuruna çıkıp "Bu sadakadır." diyerek Resûlullah'a (sas) hurma vermek istedi. Resûlullah (sas) sadakayı kabul etmedi. Ondan sonra bir başkasını göndererek Resûlullah'a hurma gönderdi. Gelen adam "Bu hediyedir." deyip hurmayı takdim etti. Resûlullah (sas) hediyeyi kabul etti. Amr daha sonra Resûlullah'a (sas) yaklaşarak omuzlarına da baktı. Resûlullah (sas) onu İslâm'a davet etti. Amr da Müslüman oldu. Resûlullah (sas) ona el-Hamd ve İkra sûrelerini öğretti ve *"Dayını İslâm'a davet et!"* dedi. Amr, delilini *Mekke*'de bırakarak memleketine döndü. Evine girerken İslâm selamı ile girdi. Karısı bu selamdan kaçarak babasına gitti ve "Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki, Amr Sâbiî oldu [dinini terk etti]." dedi. Babası kızına kızdı ve "Kocasına muhalefet eden kadını sevmem." dedi.

Daha sonra dayısı el-Eşec yanına geldi ve Müslüman oldu. Fakat Müslümanlığını gizledi. Daha sonra Müslümanlığını gizlemiş bir halde *Hecer* ehlinden on yedi kişiyle Resûlullah'ın (sas) yanına geldi. Bazıları "Bu heyette on iki kişi geldi ve hepsi Müslüman oldu." dediler.

2637. Tarîf b. Ebân ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Tarîf b. Ebân] b. Seleme b. Câiye. Benî Cedîle b. Esed b. Rebî'a kabilesindendir. Peygamber'in (sas) yanına gelmişti.

2638. Amr b. Şu'ays ﴿المثنى بن الصباح﴾

Abdülkays'tan olan Benî Asar'dan idi. Peygamber'in (sas) yanına gelmişti.

2639. Câriye b. Câbir ﴿كلدة بن حنبل﴾

Benî Asar'dan idi. Peygamber'e (sas) gelen heyette vardı.

2640. Hemmâm b. Rebî'a ﴿محرش الكعبى﴾

Benî Asar'dan idi. Peygamber'e (sas) gelen heyette vardı.

2641. Huzeyme b. Abduamr ﴿عمرو بن أبى عقرب﴾

Benî Asar'dan idi. Heyette vardı.

2642. Âmir b. Abdülkays ﴿سعيد بن الحويرث﴾

Benî Âmir b. Asar'dandı. Peygamber'in (sas) yanına gelen heyette vardı. Eşec'in, Peygamber'in (sas) durumunu öğrenmek için gönderdiği Amr b. Abdülkays'ın kardeşidir.

2643. Ukbe b. Cirve ﴿لقيط بن صبرة﴾

Benî Subâh b. Lükeyz b. Afsâ b. Abdülkays'tandır. Heyette vardı.

2644. Matar ﴿مطر﴾

Ukbe b. Cirve'nın anneden kardeşidir. Kendisi Aneze kabilesinden olup Abdülkays'ın müttefikidir.

2645. Süfyân b. Hemmâm ﴿لقيط بن صبرة﴾

Benî Zafer b. Zafer b. Muhârib b. Amr b. Vedî'a b. Lükeyz b. Afsâ b. Abdülkays'tandır. Peygamber'in (sas) huzuruna gelmişti.

2646. Oğlu Amr b. Süfyân ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

Basra'ya gelince İbnü'l-Eş'as'ı evine yerleştirmişti. Sonra Zâviye'ye gitmişti.

2647. el-Hâris b. Cündüb ﴿عياش بن أبي ربيعة﴾

[el-Hâris b. Cündüb] el-Abdî. Benî Âiş b. Avf b. ed-Dîl'den idi. Peygamber'in (sas) huzuruna gelmişti.

2648. Hemmâm b. Mu'âviye ﴿عبيد بن عمير﴾

[Hemmâm b. Mu'âviye] b. Şebâbe b. Âmir b. Hutama. Abdülkays'ten idi. Peygamber'in (sas) huzuruna gelmişti.

---

[53] Ûkıyye kırk dirhem, bir neş ise yarım ûkıyye yani yirmi dirhemdir. Resûlullah (sas) Abdullah'a 500 dirhem vermiştir (E).

[54] el-Bahterî (البخري), ismi Leiden neşri ve takip eden neşirlerde el-Buhtürî (البخري) şeklinde tahrif edilmiştir.

[55] el-Cârûd adının kökü "silip süpürmek, soymak" gibi anlamlara gelmektedir. Dayılarının develerinin ölmesine sebep olduğu için bu lakapla anılmıştır (E).

[56] Leiden neşrinin metninde "el-Ma'rûr b. el-Münzir" şeklinde yazılan isim dipnotlarda "Kuşku yok ki doğrusu onun el-Garûr el-Münzir olduğudur." denmektedir. Taberî ve el-Belâzürî'de de böyle kaydedilmiştir.

[57] Allah korkusu olmasaydı cezasını kendisinin verebebileceğini söylüyor (E).

[58] Kûmis nahiyelerinden Bistâm'ın köylerindedir.

[59] Fâris bölgesinde bir yerdir.

KÛFELİLERİN TABAKALARI

Kûfe'ye yerleşen Sahâbîler ve Sâhabîlerden
sonra tâbiîn ile diğer fıkıh ve ilim sahipleri

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Habîb b. Ebû Sâbit'ten, o da Nâfi b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, "*Kûfe*'de insanların liderleri vardır." dedi.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi; dedi ki: Yunus b. Ebû İshâk, eş-Şa'bî'den şunu söylediğini işittiğini ekledi:

Ömer b. el-Hattâb, Kûfelilere "İslâm'ın önderleri" diye mektup yazdı.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O İsrâîl'den, o Câbir'den, o da Âmir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, Kûfelilere "Arapların liderleri" diye bir mektup yazdı.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Kays'tan, o Şimr b. Atıyye'den, o da Benî Âmir'den olan yaşlı bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb Kûfelilerden söz ederken şöyle dedi: "Kûfeliler, Allah'ın mızrağı, imanın hazinesi, Arapların efendileridir. Suğurlarını[60] korurlar ve serhattaki şehirleri askerlerle takviye ederler."

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O el-A'meş'ten, o Şimr b. Atıyye'den, o da Ömer b. el-Hattâb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

"*Irak*'ta imanın hazineleri vardır. Iraklılar Allah'ın mızrakıdırlar. Suğurlarını korurlar, emsarı takviye ederler."

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Sa'd b. Tarîf haber verdi. O el-Asbağ b. Nübâte'den, o da Ali'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe İslâm'ın başıdır, imanın hazinesidir, Allah'ın kılıcıdır ve Allah'ın kalkanıdır. Allah'a yemin ederim ki, Allah dünyanın batısını ve doğusunu Kûfelilerle fethedecektir. İslâm'ın *Hicaz*'da zafere ulaştığı gibi…

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Ammâr ed-Dühnî'den o Sâlim'den, o da Selmân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe İslâm'ın kubbesidir. Kûfeliler İslâm'ın sahipleridir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Musa b. Kays el-Hadramî anlattı. O Seleme b. İbn Küheyl'den, o da Selmân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed'in mevzileri nasıl korunduysa *Kûfe* mevzileri da öyle korunacaktır. *Kûfe*'nin kötülüğünü isteyen kişiyi Allah helak eder. *Kûfe* muhakkak muzaffer olacaktır. Allah, müminleri Kûfelilerle ve *Kûfe*'yi sevenlerle muzaffer kılacaktır.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Mis'ar'den, o er-Rükeyn el-Fezârî'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Bedir'de Resûlullah (sas) ile beraber olan çadırları Allah nasıl koruduysa bu *Kûfe*'nin çadırları da öyle korunacaktır.

Bize Ebû Mu'âviye ve Abdullah b. Nümeyr haber verdiler. Onlar el-A'meş'ten, o Amr b. Mürre'den o Sâlim'den, o da Huzeyfe'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bu dünyada Muhammed'in (sas) mevzileri nasıl korunduysa bu *Kûfe*'nin mevzileri de öyle korunacaktır.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Simâk'tan, o Muğîs el-Bekrî'den, o da Huzeyfe'den şöyle dediğini

rivayet etti:

Bu *Kûfe*'nin evlerini Muhammed'in ashâbı ve onun izinde olan insanlar koruyacaktır.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize Yusuf b. Suheyb anlattı. O Musa b. Ebü'l-Muhtâr'dan, o Benî Abs'tan olan Bilâ'den[61] şöyle dediğini rivayet etti:

Huzeyfe dedi ki: "*Bedir*'de Resûlullah'ın (sas) obalarını koruyan, *Kûfe*'nin obalarını da koruyacaktır. Kûfelilerin kötülüğünü düşünen kavme Allah onları meşgul eden bir bela verecektir."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O Seleme b. Küheyl'den, o da Ebû Sâdık'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, "Deccâl'in kapılarını çalacağı ilk evleri biliyorum." dedi. "Ey Ebû Abdurrahman! Onlar kimdir?" diye sordular. "Sizlersiniz ey Kûfeliler!" dedi.

Bize Süfyân b. Uyeyne haber verdi. O Beyân'dan, O eş-Şa'bî'den, o da Karaza b. Ka'b el-Ensârî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe'ye gitmek istediğimizde Ömer bizi *Sırâr*'a[62] kadar yolcu etti. Abdest aldı; [uzuvlarını] ikişer kere yıkadı ve şöyle dedi: "Sizleri niye yolcu ettim biliyor musunuz?" Biz, "Evet! Biz Resûlullah'ın ashâbıyız." dedik. Ömer, "Öyle bir yere gideceksiniz ki, bu yerin halkı arı gibi Kur'ân-ı Kerim'i okumaktadırlar. Onları hadislerle meşgul etmeyin. Orada Kur'ân-ı Kerim'i bolca okuyun ve Resûlullah'tan rivayetleri azaltın. Şimdilik gidin. Ben sizinle beraberim." dedi.

Bize Süleyman b. Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Seleme b. Küheyl'den, o da Habbe el-Urenî'den şöyle dediğini duyduğunu rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb Kûfelilere şöyle yazdı: "Ey *Kûfe* halkı siz Arapların liderleri ve efendilerisiniz. Bana herhangi bir taraftan gelecek tehlikelere

karşı benim oklarımsınız. Abdullah'ı size gönderdim. Sizleri kendi nefsime bile tercih ettim."

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim ve Yahya b. Abbâd haber verdiler; dediler ki: Bize Şu'be haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o Hârise b. el-Mudarrib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in *Kûfe* halkına yazdığı mektubu okudum. Mektupta şöyle yazıyordu:"Ben size Ammâr'ı emir, Abdullah'ı da öğretmen ve vezir olarak gönderdim. Bu ikisi Resûlullah'ın seçkin sahâbîlerindendir. Onlara kulak verin ve onları rehber edinin. Abdullah'ı size göndermekle sizi nefsime bile tercih ettim."

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Hârise'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer mektubunda şöyle diyordu: "Ammâr b. Yâsir'i emir olarak, Abdullah b. Mes'ûd'u da öğretmen ve vezir olarak size gönderdim. Bu ikisi Resûlullah'ın (sas) mümtaz ve *Bedir* savaşına katılan sahâbîlerindendir. Abdullah b. Mes'ûd'u beytülmâlınıza atadım. İslâm'ı bu iki sahâbîden öğrenin ve onları rehber edinin. Abdullah'ı size göndermekle sizi nefsime bile tercih ettim."

Hârise şöyle dedi: Huzeyfe'yi *Medâin*'e gönderdi. Onlara günlük bir koyun maaş tayin etti. Koyunun yarısı Ammâr'a diğer yarısı ise İbn Mes'ûd ve Huzeyfe'ye verilecekti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh, el-Fadl b. Dükeyn ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû İshâk'tan, o da Hârise b. el-Mudarrib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in mektubu okundu. Ömer Kûfelilere yazdığı mektubunda, "Ben size Ammâr b. Yâsir'i Emir ve İbn Mes'ûd'u gönderdim." dedi. Vekî dedi ki: "…muallim ve vezir olarak gönderdim." dedi.

Ebû Nu'aym ve Kabîsa şöyle dediler: "…muallim ve vezir olarak gönderdim. Bu ikisi Resûlullah'ın (sas) seçkin sahâbîleridir. Onları rehber edinin ve sözlerine uyun. Abdullah'ı size göndererek sizi kendi nefsime bile tercih ettim."

Vekî şunu ekledi: “İbn Mes’ûd’u beytülmâlınıza atadım. Osman b. Huneyf’i *Sevâd*’a atadım. Hergün onlara bir koyun verilecek. Yarısı ve iç organları Ammâr’a, diğer yarısı diğerlerine verilecek.”

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-Eclah’tan veya başkasından, o da Abdullah b. Ebû Hüzeyl’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer; Ammâr, Abdullah b. Mes’ûd ve Osman b. Huneyf’e bir koyun maaş takdir etti. Koyunun yarısı ve iç organları Ammâr’a diğer yarısı Abdullah b. Mes’ûd ve Osman’a verilecekti.

Bize Affân b. Müslim ve Musa b. İsmail haber verdiler; dediler ki: Bize Vüheyb anlattı. O Dâvûd’dan, o da Âmir’den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Mes’ûd ilk önce *Hıms*’a hicret etti. Sonra Ömer onu *Kûfe*’ye gönderdi ve Kûfelilere, “Tek olan Allah’a yemin ederim ki Abdullah’ı size göndermekle sizleri kendi nefsime tercih ettim. Abdullah’a uyun ve ondan öğrenin.” diye yazdı.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Hamza’dan, o İbrahim’den, o da Alkame’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer’in, “Abdullah’ı Kûfelilere göndermekle onları kendi nefsime tercih ettim.” dediğini duydum.

Bize Muhammed b. Ubeydullah et-Tanâfisî haber verdi. O Cüveybir’den, o da ed-Dahhâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer, “İbn Ümmü Abd’ı Kûfelilere göndermekle onları nefsime tercih ettim. O hepimizden daha çok faziletli ve ilim dolu bir torbadır.” dedi.

Bize Ma’n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Mu’âviye b. Sâlih anlattı. O da Esed b. Vedâ’a’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer, Abdullah b. Mes'ûd'u zikrederek, "O ilim ile dolu bir torbadır. Onu göndermekle *Kâdisiyye* ehlini kendi nefsime tercih ettim." dedi.

Bize Vekî haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O Mâlik b. el-Hâris'ten, o Ömer'in arkadaşı olan Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in yanına gittik. Bizlere hediyeler verdi; fakat *Şam* ehline daha fazlasını verdi. Biz "*Şam* ehlini bize tercih mi ettin?" dedik. Ömer, "Ey *Kûfe* halkı rahatsız mı oldunuz? Suriyeliler uzak yerden gelmişler diye onlara daha fazla verdim. Ben size İbn Ümmü Abd'ı gönderdim." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih anlattı. O Ubeyde'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ashâbü'ş-Şecere'den[63] 300, *Bedir* ehlinden yetmiş kişi *Kûfe*'ye yerleşti. Bunlardan namazı kısaltanı ya da akşamdan önceki iki rekât kılanı görmedik.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O da Osman b. el-Muğîre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sâlim ile beraber oturuyorduk. Ondan fetva almak için yanına bir kadın geldi ve şöyle dedi: "Bir gün Âişe'nin yanında idim. Saçlarını temizlemek için başını kucağıma koymuştu. Âişe keşke *Kûfe*'nin mescidinde dört rekât kılabilseydim çok mutlu olurdum." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A'meş'ten, o Heyseme'den, o da Abdullah b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Hergün bu sizin *Fırat*'nıza Cennet'in bereketinden miskaller akmaktadır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ammâr ed-Dühnî'den, o Sâlim İbn Ebü'l-Ca'd'dan, o da Abdullah b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mehdî'yle en çok mutlu olacak halk *Kûfe* halkıdır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdiler. Onlar Mâlik b. Miğvel'den, o da el-Kâsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ali b. Ebû Tâlib, "Abdullah'ın arkadaşları bu köyün (*Kûfe*'nin) kandilleridir." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O Zübeyd'den, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah'ın arkadaşları bu köyün kandilleriydi.

Bize Şihâb b. Abbâd el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Humeyd er-Revâsî anlattı. O İsmail b. Ebû Hâlid'den, o da Âmir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) ashâbından hiçbir kimse arkadaşımız Abdullah b. Mes'ûd'dan daha fakih değildir.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da el-Muğîre'den şöyle dediğini rivayet etti:

İnsanlara göre, Ali'ye karşı insanların en dürüstleri Abdullah b. Mes'ûd'un arkadaşlarıdır.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi. O Süfyân'dan, o el-A'meş'ten, o da İbrahim et-Teymî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah'ın arkadaşlarından altmış şeyhimiz vardı.

Bize Kabîsa haber verdi. O Süfyân'dan, o el-Alâ b. el-Müseyyeb'den, o da Ebû Ya'lâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Benî Sevr ailesinde 30 adam vardı. Bunların hiçbiri er-Rebî b. Huseym'den aşağı derecede değildir.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân es-Sevrî anlattı. O Mansûr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah'ın okuyan ve fetva veren altı arkadaşı vardı. Bunlar; Alkame, el-Esved, Mesrûk, Ubeyde, el-Hâris b. Kays ve Amr b. Şürahbîl idi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Mes'ûd'un arkadaşları beş kişiydi. Bazı kimseler Ubeyde'yi, bazı kimseler ise Alkame'yi başta gösterirdi. Şüreyh'i ise herkes sonuncu olarak gösterirdi. Hammâd'a Abdullah'ın arkadaşlarını say denildi. Hammâd, "Abdullah'ın arkadaşları; Ubeyde, Alkame, Mesrûk, el-Hemdânî ve Şüreyh." diyerek saydı.

Hammâd şöyle dedi: "el-Hemdânî ile mi yoksa Şüreyh ile mi başladı bilmiyorum."

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi. O Hişâm'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Mes'ûd'un hadisini ezberleyen arkadaşları beş kişiydi. Bu arkadaşlarının hepsi Şüreyh'i sonuncu olarak gösterirler. Bazıları el-Hâris ile başlar sonra Ubeyde'nin ismini zikreder. Bazıları ise Ubeyde ile başlar sonra el-Hâris'i daha sonra Alkame b. Mesrûk'u zikreder.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Abdülcebbâr b. Abbâs haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Atâ ile beraber sohbet etmeye ve ona bazı sorular sormaya başladım. Bir defasında "Sen kimlerdensin?" dedi. Ben, "*Kûfe* ehlindenim." dedim. Atâ, "İlim bize ancak sizden gelmiştir." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Umâre b. el-Ka'ka'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Umâre, "Şübreme'nin şöyle dediğini duydum." dedi: Benî Sevr'den daha ibadetkâr, daha fakih bir canlı görmedim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd haber verdi. O İbn Avn'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe'de bıraktığım bu siyah saçlı insanlardan daha bilgili ve daha cesur bir kavim görmedim.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bana Süfyân b. Uyeyne'nin şöyle dediği haber verildi:

Bir adam el-Hasan'a, "Ey Ebû Sa'îd! Basralılar mı, yoksa Kûfeliler mi?" diye sordu. el-Hasan, "Ömer Kûfelilerle söze başlıyordu. Arapların, liderlik yapabilecek aileleri[64] *Basra*'da değil *Kûfe*'dedir." dedi.

İbn Sa'd dedi ki: Bana İbn İdrîs'ten rivayetle haber verildi. O Mâlik b. Miğvel'in şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed'in ashâbından İbn Mes'ûd'dan daha âlim ve daha fakih kimse *Kûfe*'ye gelmemiştir.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Süfyân b. Uyeyne dedi ki: eş-Şa'bî dedi ki:

Resûlullah'ın ashâbı hariç, Abdullah b. Mes'ûd'un arkadaşlarından daha âlim ve halim, kan akmasından daha çok sakınan kimse görmedim.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Süfyân b. Uyeyne dedi ki: O Miser'den şunu rivayet etti:

Habîb b. Ebû Sâbit'e "Resûlullah'ın (sas) ashâbı mı yoksa Abdullah b. Mes'ûd'un arkadaşları mı daha bilgili?" diye sordum. "Resûlullah'ın (sas) ashâbı daha âlim." dedi.

2649. Ali b. Ebû Tâlib ﴿أبو جهم بن حذيفة﴾

[Ali b. Ebû Tâlib] b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay. Künyesi Ebü'l-Hasan'dır. Annesi Esed b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay'ın kızı Fâtıma idi. *Bedir* savaşına katıldı. Daha sonraları *Kûfe*'ye yerleşti. Rahbetu Ali(Ali meydanı) denilen yere yerleşti. Kendisinden önce valilerin

oturduğu saraya yerleşmedi. Allah ona rahmet eylesin 63 yaşında iken 40 yılının Ramazan ayının 17. günü Cuma gecesinin sabahında şehid edildi. *Kûfe*'de emirlik sarayının mescidinde defnedildi. Ali'yi Abdurrahman b. Mülcem el-Murâdî öldürmüştü. Abdurrahman Hâricî idi. Allah ona ve ebeveynine lanet etsin. Ali, Ebû Bekir'den hadis rivayet etti. *Bedir* savaşına katılanlar listesinde hakkında yeterince bilgi verdik.

2650. Sa'd b. Ebû Vakkâs ﴿عياش بن أبي ربيعة﴾

Vakkâs'ın ismi Mâlik b. Üheyb b. Abdümenâf b. Zühre b. Kilâb'dır. Künyesi Ebû İshâk idi. Annesi Süfyân b. Ümeyye b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay'ın kızı Hamne'dir. *Bedir* savaşına katıldı. *Kâdisiyye* savaşının komutanı idi. *Kûfe*'ye yerleşti; *Kûfe*'yi Arap kabilelerine göre planladı ve kendisine bir ev yaptı. Sa'd b. Ebû Vakkâs, Ömer b. el-Hattâb ve Osman b. Affân'nın *Kûfe* valiliğini yaptı. Daha sonra bu görevinden alındı. *Kûfe*'ye el-Velîd b. Ukbe b. Ebû Mu'ayt vali olarak atandı. Sa'd, *Medine*'ye geri döndü. *Medine*'nin on mil yakınında olan *el-Akîk*'teki sarayında 55 yılında vefat etti. Cenazesi insanların omuzlarında taşınarak *Medine*'deki *el-Bakî* kabristanına defnedildi. Cenaze namazını o zaman *Medine*'nin valisi olan Mervân b. el-Hakem kıldırdı. Sa'd vefat ettiğinde 70 yaşının üzerinde idi. Hayatının son yıllarında gözlerini kaybetti. Muhammed b. Ömer, Sa'd'ın vefat zamanıyla ilgili bu bilgileri verdi. Başkaları ise Sa'd'ın 50 yılında vefat ettiğini söylediler. *Bedir*'e katılanlar listesinde hakkında bilgi vermiştik.

2651. Sa'îd b. Zeyd ﴿كثير بن كثير﴾

[Sa'îd b. Zeyd] b. Amr b. Nüfeyl b. Abdüluzzâ b. Riyâh b. Abdullah b. Kurt b. Rezâh b. Adî b. Ka'b. Sa'îd'in künyesi Ebü'l-A'ver idi. Annesi, Ba'ce b. Ümeyye b. Huveylid b. Hâlid b. el-Ma'mûr b. Hayyân b. Ganm b. Müleyh'ın kızı Fâtıma'dır. Fâtıma Huzâ'a kabilesindendir. Sa'îd, *Bedir* savaşına katıldı. Bir ara *Kûfe*'ye yerleşti; sonra *Medine*'ye geri döndü. *el-Akîk*'te vefat etti. Cenazesi omuzlar üzerinde taşındı ve *Medine*'ye defnedildi. 50 yılında vefat etti. Sa'd b. Ebû Vakkâs ve İbn Ömer onun mezarına indiler. Sa'îd, vefat ettiğinde yetmiş yaşının üzerinde idi.

Muhammed b. Ömer bunları söyledi. Başkaları ise Sa'îd'in Mu'âviye'nin hilafeti zamanında *Kûfe*'de vefat ettiğini *Kûfe* valisi el-Muğîre b. Şu'be'nin

cenaze namazını kıldırdığını söylediler. *Bedir*'e katılanlar tabakasında hakkında bilgi vermiştik.

2652. Abdullah b. Mes'ûd ﴿عبد الله بن صفوان﴾

[Abdullah b. Mes'ûd] el-Hüzelî. Benî Zühre b. Kilâb'ın müttefikidir. Künyesi *Ebû Abdurrahman* idi. *Bedir* savaşına katıldı. Önce *Hıms* şehrine göç etmişti. Ömer b. el-Hattâb onu *Kûfe*'ye gönderip *Kûfe* ahalisine şöyle bir mektup yazdı: "Size Abdullah b. Mes'ûd'u öğretmen ve vezir olarak gönderdim. Onu size göndermekle sizleri kendi nefsime bile tercih ettim. Onun söylediklerini alın." Abdullah, *Kûfe*'ye geldi ve Mescid'in yanında kendisine bir ev yaptı. Abdullah, Osman b. Affân'ın hilafeti zamanında *Medine*'ye geri geldi. 32 yılında 60 yaşlarında iken *Medine*'de vefat etti ve *el-Bakî* kabristanında defnedildi. *Bedir*'e katılanlar tabakasında hakkında bilgi vermiştik.

2653. Ammâr b. Yâsir ﴿خالد بن أسيد﴾

Yemen asıllı olup Ans kabilesindendir. Ammâr Benî Mahzûm'un müttefikidir. Künyesi *Ebü'l-Yakzân* idi. *Kûfe*'ye geldi ve Ali'nin yanından hiç ayrılmadı. 37 yılında *Sıffîn*'de şehid edildi. Şehit olduğunda 93 yaşındaydı. *Bedir* savaşına katıldı. *Bedir*'e katılanlar tabakasında hakkında bilgi vermiştik.

2654. Habbâb b. el-Eret ﴿صديق بن موسى﴾

Sibâ b. Abdüluzzâ'nın kızı Ümmü Enmâr el-Huzâ'îyye'nin mevlasıdır. Ümmü Enmâr'ın ailesi Benî Zühre b. Kilâb'ın müttefiki idiler. Habbâb'ın künyesi Ebû Abdullah idi. *Bedir* savaşına katıldı.

> *Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bazı kimselerin Habbâb hakkında şöyle dediklerini duydum:*

Habbâb, Arap asıllı olup Benî Sa'd b. Zeyd Menât b. Temîm'dendir. Ailesi tarafından satılınca Ümmü Enmâr onu satın almıştı. Ümmü Enmâr daha sonra onu serbest bıraktı. Habbâb *Kûfe*'ye yerleşip *Cehâr Sûc*[65]*Huneys* çarşısı yakınında kendisine bir ev yaptı. Ali'nin *Sıffîn* dönüşünde 37 yılında *Kûfe*'de vefat etti. Cenaze namazını Ali kıldırdı ve

onu *Kûfe*'nin yamacında defnetti. Habbâb vefat ettiğinde 73 yaşındaydı. *Bedir*'e katılanlar tabakasında hakkında bilgi vermiştik.

2655. Sehl b. Huneyf ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Sehl b. Huneyf] b. Vâhib b. Ukeym. Benî Haneş[66] b. Avf b. Amr b. Avf. Sehl, Evs kabilesindendir. Künyesi Ebû Adî'dir. *Bedir* savaşına katılmıştı. Ali b. Ebû Tâlib *Medine*'den çıkınca onu *Medine*'ye vali tayin etti. Sonra ona bir mektup yazarak yanına gelmesini istedi. Sehl, Ali ile beraber *Sıffîn* savaşına katıldıktan sonra *Kûfe*'ye geldi. 38 yılında ölünceye kadar *Kûfe*'de kaldı. Cenaze namazını Ali kıldırarak üzerinde altı defa tekbir getirdi. Sehl, *Bedir*'e katılanlardandır. *Bedir*'e katılanlar tabakasında hakkında bilgi verdik.

2656. Huzeyfe b. el-Yemân ﴿صديق بن موسى﴾

el-Yemân'ın ismi Huseyl b. Câbir'dir. Huzeyfe, Benî Abdüleşhel'in müttefiki olan Benî Abs kabilesindendir. Huzeyfe'nin künyesi Ebû Abdullah idi. *Uhud* ve sonrası savaşlara katıldı. 36 yılında *Medâin*'de vefat etti. Kendisine Osman'ın öldürüldüğü haberi gelmişti. *Kûfe* ve Medâin'e yerleşti. Medâin'de zürriyeti bulunmaktadır. *Uhud*'a katılanlar tabakasında hakkında bilgi verdik.

2657. Ebû Katâde b. Rib'î ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

[Ebû Katâde b. Rib'î] el-Ensârî. Hazrec kabilesinin Benî Selime kolundandır. *Uhud* savaşına katıldı. Muhammed b. İshâk'ın dediğine göre adı el-Hâris b. Rib'î idi.

> *Abdullah b. Muhammed b. Umâre el-Ensârî ve Muhammed b. Ömer şöyle dediler:*

Ebû Katâde'nin ismi en-Nu'mân b. Rib'î idi. Başkaları ise "İsmi Amr b. Rib'î'dir." dediler. *Kûfe*'ye geldi. Ali *Kûfe*'de iken Ebû Katâde burada vefat etti. Cenaze namazını Ali kıldırdı.

Muhammed b. Ömer bu bilgileri kabul etmeyerek şöyle dedi: Bana Yahya b. Abdullah b. Ebû Katâde şunu anlattı: Ebû Katâde, 54 yılında 70 yaşında iken *Medine*'de vefat etti.

2658. Ebû Mes’ûd el-Ensârî ﴿عثمان بن أبي سليمان﴾

İsmi Ukbe b. Amr idi. Hazrec kabilesinin Benî Hudâre b. Avf b. el-Hâris kolundandır. Küçük yaşta *Akabe* biatine katılmıştı. *Bedir* savaşına katılmadı; ama *Uhud* savaşına katıldı. *Kûfe*’ye yerleşti. Ali *Sıffîn*’e giderken Ebû Mes’ûd’u *Kûfe*’ye vekil bıraktı. Daha sonra Ali onu bu görevinden aldı. Ebû Mes’ûd *Medine*’ye geri dödü. Mu’âviye b. Ebû Süfyân’ın hilafeti zamanında *Medine*’de vefat etti. Onun soyundan kimse kalmadı.

2659. Ebû Musa el-Eş’arî ﴿عبد الرزاق بن همام﴾

Mezhic kabilesindendir. Asıl İsmi Abdullah b. Kays’tır.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Şöyle diyenleri duydum:

Ebû Musa el-Eş’arî *Mekke*’de Müslüman oldu. *Habeşistan*’a hicret etti. İlk olarak *Hayber* savaşına katıldı. Ömer b. el-Hattâb, Ebû Musa’yı *Basra*’ya vali tayin etti; sonra onu bu görevden azletti. Bunun üzerine *Kûfe*’ye yerleşti ve burada bir ev yaptı. *Kûfe*’de zürriyeti bulunmaktadır. Osman b. Affân onu *Kûfe*’ye vali tayin etti. Osman şehid edilince Ebû Musa *Kûfe*’nin valisi idi. Ali *Kûfe*’ye geldiğinde Ebû Musa *Kûfe*’nin valisi idi ve Ali ile beraber hareket etmeye başladı. İki hakemden birisi idi. 42 yılında *Kûfe*’de vefat etti. Muhammed b. Ömer ise Hâlid b. İlyâs’tan, o da Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Cehm’den şöyle haber verdi: Ebû Musa el-Eş’arî *Habeşistan*’a hicret etmedi. 52 yılında vefat etti.

2660. Selmân el-Fârisî ﴿خلاد بن الشيخ﴾

Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Peygamber *Medine*’ye geldiğinde Selmân Müslüman oldu. Daha önce kitaplar okumuş ve din arayışı içinde idi. Benî Kurayza’nın bir kolunun kölesi idi. Selmân onlarla mükâtebe [sözleşme] yaptı. Resûlullah (sas) mükâtebe borcunu ödedi. Hürriyetine kavuştu. Böylece Hâşimoğulları’nın azatlısı oldu. Katıldığı ilk savaş *Hendek* savaşıdır. *Kûfe*’ye yerleşti. Osman b. Affân’nın hilafeti zamanında *Medâin*’de vefat etti.

2661. el-Berâ b. Âzib ﴿سهيل بن عمرو﴾

[el-Berâ b. Âzib] b. el-Hâris el-Ensârî. Evs kabilesinin Benî Hârise b. el-Hâris kolundandır. Künyesi Ebû Umâre idi. *Kûfe*'ye yerleşti ve burada bir ev yaptı.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: el-Berâ *Medine*'ye döndü ve burada vefat etti.

Başkaları şöyle dedi: el-Berâ, Mus'ab b. ez-Zübeyr zamanında vefat etti. *Kûfe*'de zürriyeti bulunmaktadır. Ebû Bekir es-Sıddîk'ten rivayet etti.

2662. Kardeşi Ubeyd b. Âzib ﴿صدقة بن يسار﴾

Ömer b. el-Hattâb'ın Ammâr b. Yâsir ile *Kûfe*'ye gönderdiği on Ensârî'den biriydi. *Kûfe*'de zürriyeti ve bakiyesi bulunmaktadır.

2663. Karaza b. Ka'b ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Karaza b. Ka'b] el-Ensârî. Evs kabilesinin bir kolu olan Benî Abdüleşhel'in müttefiki olan Benî el-Hâris b. el-Hazrec'dendir. Künyesi Ebû Amr idi. Ömer b. el-Hattâb'ın Ammâr b. Yâsir ile *Kûfe*'ye gönderdiği on Ensârî'den biriydi. Karaza, *Kûfe*'ye yerleşip Ensâr mahallesinde bir ev yaptı. Karaza, Ali b. Ebû Tâlib'in hilafeti zamanında *Kûfe*'de vefat etti. Cenaze namazını Ali kıldırdı.

2664. Zeyd b. Erkam ﴿همام بن منبه﴾

[Zeyd b. Erkam] el-Ensârî. Benî el-Hâris b. el-Hazrec'dendir.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Künyesi *Ebû Sa'd* idi. Başkaları ise künyesi "*Ebû Üneyse*'dir." dedi. Katıldığı ilk savaş *el-Müreysi* savaşıydı. *Kûfe*'ye yerleşti ve Kinde mahallesinde bir ev yaptı. Zeyd, el-Muhtâr zamanında 68 yılında *Kûfe*'de vefat etti.

2665. el-Hâris b. Ziyâd ﴿سهيل بن عمرو﴾

[el-Hâris b. Ziyâd] el-Ensârî. Benî Sa'îde'dendir. *Kûfe*'ye yerleşti ve el-Ensâr mahallesinde bir ev yaptı.

2666. Abdullah b. Yezîd ﴿عبد الله بن كثير﴾

[Abdullah b. Yezîd] b. Zeyd el-Hatmî. Ensâr'dandır. *Kûfe*'ye yerleşti ve burada bir ev yaptı. Abdullah b. ez-Zübeyr'in hilafeti zamanında *Kûfe*'de

vefat etti. Abdullah b. ez-Zübeyr Abdullah b. Yezîd'i *Kûfe*'ye vali tayin etti.

2667. en-Nu'mân b. Amr ﴿الحارث بن هشام﴾

[en-Nu'mân b. Amr] b. Mukarrin b. Âiz b. Mîcâ b. Hüceyr b. Nasr b. Hubşiyye İbn Ka'b b. Abd b. Sevr b. Hüzme b. Lâtım b. Osman b. Müzeyne. Künyesi *Ebû Amr* idi. Katıldığı ilk savaş *Hendek* savaşıydı. *Kûfe*'ye yerleşti. Ömer b. el-Hattâb onu *Kesker*'e[67] vali tayin etti; sonra azletti. *Nihâvend* savaşında Ömer onu insanlara emir tayin etti.

> *Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Kesîr b. Abdullah el-Müzenî anlattı. O babasından, o da -Nihâvend savaşına katılan- dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:*

Nihâvend'de insanların emiri en-Nu'mân b. Amr b. Mukarrin idi. Allah onları hezimete uğratınca ilk öldürülen kişi en-Nu'mân b. Mukarrin oldu.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: *Nihâvend* savaşı 21 yılında oldu.

> *Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da İyâs b. Mu'âviye'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Sa'îd b. el-Müseyyeb "Sen kimlerdensin?" dedi. Ben, "Müzeyne kabilesindenim." dedim. Sa'îd b. el-Müseyyeb, "Ömer b. el-Hattâb'ın minberde en-Nu'mân b. Mukarrini övdüğünü hatırladım." dedi.

2668. Kardeşi Ma'kıl b. Mukarrin ﴿كلدة بن حنبل﴾

Mukarrin'in ismi Ebû Abdullah b. Ma'kıl'dir. *Kûfe*'de bakiyeleri vardır.

2669. Kardeşleri Sinân b. Mukarrin ﴿كلدة بن حنبل﴾

Hendek savaşına katıldı.

2670. Kardeşleri Süveyd b. Mukarrin ﴿صدقة بن يسار﴾

Künyesi *Ebû Ali* idi.

2671. Kardeşleri Abdurrahman b. Mukarrin ﴿أبو سبرة بن أبي رهم﴾

2672. Kardeşleri Akîl b. Mukarrin ﴿كلدة بن حنبل﴾

Künyesi *Ebû Hakîm* idi.

2673. Abdurrahman b. Akîl ﴿أبو سيرة بن أبي رهم﴾

[Abdurrahman b. Akîl] b. Mukarrin.

Muhammed b. Ömer haber verdi verdi; dedi ki: Bize İshâk b. Yahya b. Talha anlattı. O da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Bekkâûn, Mukarrin'in çocukları olup yedi kişiydiler.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bu kardeşlerin *Hendek* savaşına katıldıklarını duydum.

2674. el-Muğîre b. Şu'be ﴿عتاب بن أسيد﴾

[el-Muğîre b. Şu'be] b. Ebû Âmir b. Mes'ûd b. Mu'attib b. Mâlik b. Ka'b b. Amr b. Sa'd b. Avf b. Sakîf. Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Katıldığı ilk olay *el-Hudeybiye* olayı idi. Ömer b. el-Hattâb onu *Basra*'ya vali tayin etti; sonra azletti. Daha sonra onu *Kûfe*'ye vali tayin etti. Ömer şehid edildiğinde el-Muğîre *Kûfe* valisi idi. Osman b. Affân onu azledip Sa'd b. Ebû Vakkâs'ı tayin etti. Mu'âviye halife olunca el-Muğîre b. Şu'be'yi *Kûfe*'ye vali tayin etti. el-Muğîre *Kûfe*'de vefat etti.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Muğîre'den, o da Simâk b. Seleme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Emir olarak ilk selamlanan kişi el-Muğîre b. Şu'be idi.

Bize Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî haber verdi; dedi ki: Abdülmelik b. Umeyr'den şöyle dediğini duydum:

el-Muğîre b. Şu'be'yi bayram gününde bir devenin üstünde hutbe verirken ve sakalını sarıya boyarken gördüm.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Ebû Musa es-Sekafî anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet

etti:

el-Muğîre b. Şu'be 70 yaşındayken 50 yılının Şaban ayında *Kûfe*'de öldü. Uzun boylu bir adamdı. Bir gözü kördü. *Yermûk* savaşında gözünden isabet almıştı.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O da Ziyâd b. İlâka'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Muğîre b. Şu'be öldüğünde Cerîr b. Abdullah'ın şöyle dediğini duydum: "Emirinize afiyet dileyin; çünkü bunu seviyordu."

2675. Hâlid b. Urfuta ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Hâlid b. Urfuta] b. Ebrehe b. Sinân el-Uzrî. Kudâ'a kabilesinden olup Benî Zühre b. Kilâb'ın müttefiki idi. Peygamber'in (sas) sahâbîsi oldu ve Peygamber'den rivayet etti. *Kâdisiyye* savaşında Sa'd b. Ebû Vakkâs onu savaş emiri tayin etti. *en-Nuhayle* hadisesinde Hâricîleri öldüren kendisidir. Bu olaydan sonra *Kûfe*'ye yerleşti ve bir ev yaptı. *Kûfe*'de zürriyeti ve bakiyeleri hâlâ bulunmaktadır.

2676. Abdullah b. Ebû Evfâ ﴿عبد الله بن السائب﴾

Ebû Evfâ'nın ismi Alkame b. Hâlid b. el-Hâris b. Ebû Esîd[68] b. Rifâ'a b. Sa'lebe b. Hevâzin b. Eslem b. Efsâ. Huzâ'a kabilesindendir. Künyesi *Ebû Mu'âviye* idi.

Bize Hişâm b. Abdülmelik Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi. O Şu'be'den, o da Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Ebû Evfâ'nın ağaç altında[69] Resûlullah'a (sas) biat edenlerden olduğunu duydum.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Abdullah b. Evfâ Resûlullah (sas) vefat edinceye kadar *Medine*'de kalmaya devam etti. Daha sonra *Kûfe*'ye yerleşti ve Eslem [kabilesinin] mahallesinde bir ev yaptı. 86 yılında *Kûfe*'de vefat etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Huleyd b. Da'lec anlattı. O Katâde'den, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Evfâ hayatının son yıllarında gözlerini kaybetti. 86 yılında *Kûfe*'de vefat etti.

2677. Adî b. Hâtim ﴿عبيد بن عمير﴾

[Adî b. Hâtim] et-Tâî. Benî Su'al'dendir. Künyesi *Ebû Tarîf* idi. *Kûfe*'ye yerleşti ve Tay mahallesinde bir ev yaptı. Ali b. Ebû Tâlib'in yanından ayrılmadı. Onunla beraber *Cemel* ve *Sıffîn* savaşlarına katıldı. *Cemel* vak'asında bir gözünü kaybetti. el-Muhtâr zamanında 68 yılında *Kûfe*'de vefat etti.

2678. Cerîr b. Abdullah ﴿عبد الله بن أسود﴾

[Cerîr b. Abdullah] el-Becelî. Künyesi *Ebû Amr* idi. Resûlullah'ın (sas) vefat ettiği yılda Müslüman oldu. Resûlullah (sas) onu *Zülhalasa*'ya[70] gönderdi ve *Zülhalasa*'yı yıktı. Bu olaydan sonra *Kûfe*'ye yerleşti. Becîle mahallesinde bir ev yaptı. ed-Dahhâk b. Kays, *Kûfe* valisi iken *es-Serât*'ta vefat etti. ed-Dahhâk b. Kays, Ziyâd b. Ebû Süfyân'dan sonra *Kûfe*'yi iki yıl idare etti.

2679. el-Eş'as b. Kays ﴿الحارث بن هشام﴾

[el-Eş'as b. Kays] b. Ma'dîkerib el-Kindî. Benî el-Hâris b. Mu'âviye'dendir. Künyesi *Ebû Muhammed* idi. Peygamber'in (sas) yanına geldi; sonra *Yemen*'e geri döndü. Resûlullah (sas) vefat ettikten sonra irtidat etti. Ziyâd b. Lebîd el-Beyâdî onu *en-Nüceyr*'de muhasara edip yakaladı ve Ebû Bekir'e yolladı. Ebû Bekir ona iyilik yapıp bağışladı ve kızkardeşiyle evlendirdi. Müslümanlar *Irak*'a göç edince o da *Kûfe*'ye yerleşti ve Kinde mahallesinde bir ev yaptı. el-Eş'as *Kûfe*'de vefat etti. el-Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib, Mu'âviye ile anlaştığı sırada el-Eş'as *Kûfe*'de idi. el-Eş'as'ın cenaze namazını Hasan kıldırdı.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O İsmail b. Ebû Hâlid'den, o da Hakîm b. Câbir'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Eş'as b. Kays vefat ettiği zaman kızı[71] Hasan'ın hanımı idi. el-Hasan, "Onu yıkadığınız zaman kefenlemeden önce bana haber verin." dedi. el-

Eş’as’ı yıkadıktan sonra Hasan’a haber verdiler. Hasan, el-Eş’as’ı Hunut (kefene sürülen koku) ile abdest aldırdı.

2680. Sa’îd b. Hureys ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[Sa’îd b. Hureys] b. Amr b. Osman b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Amr b. Hureys’in kardeşidir. O, kardeşi Amr’dan daha önce Müslüman olmuştur. Onbeş yaşında iken Resûlullah (sas) ile *Mekke*’nin fethine katıldığını söylüyorlar. Daha sonra kardeşi Amr ile beraber *Kûfe*’ye göçtü ve buraya yerleşti.

2681. Kardeşi Amr b. Hureys ﴿قيس بن السائب﴾

[Amr b. Hureys] b. Amr b. Osman b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm. Künyesi *Ebû Sa’îd* idi.

Muhammed b. Amr şöyle dedi: Resûlullah (sas) vefat ettiğinde Amr on iki yaşındaydı.

el-Fadl b. Dükeyn Ebû Nu’aym dedi ki: Amr b. Hureys *Kûfe*’ye yerleşti ve *Kûfe*’de Mescid’in yanında büyük bir ev yaptı. Bu ev, büyüklüğü ile meşhurdu. Bugün ipekçi esnafı burada oturmaktadır.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Ziyâd b. Ebû Süfyân *Basra*’ya gittiği zaman *Kûfe*’nin vekâletini Amr b. Hureys’e bırakırdı.

el-Fadl b. Dükeyn dedi ki: Amr b. Hureys, Abdülmelik b. Mervân’ın hilafeti zamanında 85 yılında *Kûfe*’de vefat etti. *Kûfe*’de zürriyeti bulunmaktadır.

2682. Semüre b. Cünâde ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Semüre b. Cünâde] b. Cündüb b. Huceyr b. Zebbâb[72] b. Habîb b. Süvâe b. Âmir b. Sa’sa’a. Peygamber’in (sas) sahâbîsi oldu ve peygamberden rivayet etti.

2683. Oğlu Câbir b. Semüre ﴿محمد بن عباد﴾

[Câbir b. Semüre] es-Süvâî. es-Süvâî ailesi Benî Zühre b. Kilâb’ın müttefiki idiler. Câbir’in künyesi *Ebû Abdullah* idi. *Kûfe*’ye yerleşti ve Benî Süvâe mahallesinde bir ev yaptı. Abdülmelik b. Mervân’ın halifeliği ve Bişr b. Mervân’ın valiliği zamanında *Kûfe*’de vefat etti.

2684. Huzeyfe b. Esîd ﴿صفوان بن أمية﴾

[Huzeyfe b. Esîd] el-Gıfârî. Künyesi Ebû Süreyha idi. Resûlullah (sas) ile katıldığı ilk olay *el-Hudeybiye* musalahasıdır. Ebû Bekir es-Sıddîk'ten rivayet etti. Son zamanlarında *Kûfe*'ye yerleşti.

2685. el-Velîd b. Ukbe ﴿كلدة بن حنبل﴾

[el-Velîd b. Ukbe] b. Ebû Mu'ayt b. Ebû Amr b. Ümeyye b. Abdüşems. Künyesi *Ebû Vehb* idi. Annesi Küreyz b. Habîb b. Abdüşems'in kızı Ervâ'dır. el-Velîd, Osman b. Affân'ın anne tarafından kardeşidir. Osman b. Affân onu *Kûfe*'ye vali tayin etti. el-Velîd *Kûfe*'de Mescid'in yakınında büyük bir ev yaptı. Daha sonra Osman onu azletti ve Sa'îd b. el-Âs'ı *Kûfe*'ye vali tayin etti. el-Velîd, *Medine*'ye geri döndü. Osman şehid edilinceye kadar *Medine*'de kaldı. Ali ile Mu'âviye arasındaki anlaşmazlık sırasında el-Velîd, inzivaya çekilmek amacıyla *Rakka*'ya gitti. Durum netleşene kadar kimsenin tarafını tutmamıştı. el-Velîd, *Rakka*'da vefat etti. Burada zürriyeti bulunmaktadır. Bazı çocukları ise *Kûfe*'dedir. *Kûfe*'deki evi bugün çamaşırcıların evi olarak bilinen büyük evdir.

2686. Amr b. el-Hamık ﴿خلاد بن الشيخ﴾

[Amr b. el-Hamık] b. el-Kâhin b. Habîb b. Amr b. el-Kayn b. Rizâh b. Amr b. Sa'd b. Ka'b b. Amr. Huzâ'a kabilesindendir. Peygamber'in (sas) sahâbîsi oldu. *Kûfe*'ye yerleşti ve Ali'nin bütün savaşlarına ve seferlerine katıldı. Osman'ın üzerine giden ve onu şehid edenler arasında idi. Amr'ı Abdurrahman b. Ümmü'l-Hakem *el-Cezîre*'de öldürdü.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi. O İsa b. Abdurrahman'dan, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

İslâm tarihinde başı kesilerek kılıca takılan ilk kişi Amr b. el-Hamık idi.

2687. Süleyman b. Surad ﴿صديق بن موسى﴾

[Süleyman b. Surad] b. el-Cevn b. Ebü'l-Cevn. Ebü'l-Cevn'nin ismi ise Abdüluzzâ b. Münkız b. Rebî'a b. Asram b. Dabîs b. Harâm b. Hubşiyye b. Selûl b. Ka'b idi. Huzâ'a kabilesindendir. Süleyman b. Surad'ın künyesi *Ebû Mutarrif* idi. İsmi Yesâr iken Müslüman olunca Resûlullah (sas) ona

Süleyman ismini verdi. Çok yaşlı idi. *Kûfe*'ye yerleşti ve Huzâ'a kabilesi mahallesinde bir ev yaptı. Ali ile beraber *Sıffîn* savaşına katıldı. Hüseyn'e mektup yazıp *Kûfe*'ye gelmesini istiyen kişiler arasındaydı. Hüseyn *Kûfe*'ye geldiğinde onun yanından ayrıldı. Hüseyn şehit edilince onu aldatanlar pişman oldular. *Kûfe*'den çıkıp *en-Nuhayle*'de kamp kurup Hüseyn'in intikamını almaya karar verdiler. Bundan dolayı bunlara Tevvâbûn (Pişman olanlar) ismi verildi. Tevvâbûn grubu başlarına Süleyman b. Surad'ı getirdiler ve *Şam*'a yürümek istediler. el-Cezîre bölgesindeki *Aynülverde*'ye vardıklarında el-Husayn b. Nümeyr komutasındaki *Şam* ordusuyla karşılaştılar. Burada Şamlılarla savaştılar; ancak Süleyman b. Surad başta olmak üzere çoğu öldürüldü. Bu olay 65 yılının Rebîülâhir ayında meydana geldi. Süleyman b. Surad öldürüldüğünde 93 yaşındaydı.

2688. Hâni b. Evs ﴿عبيد بن عمير﴾

[Hâni b. Evs] el-Eslemî. *Kûfe*'ye yerleşti ve Eslem mahallesinde ev kurdu. Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti ve el-Muğîre b. Şu'be'nin *Kûfe* valiliği zamanında vefat etti.

> *Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Mecze'e'den, o da -eş-Şecere[73] olayına şahit olanlardan olan- Hâni b. Evs'ten şöyle dediğini rivayet etti:*

Dizinde ağrısı vardı. Secde ettiğinde dizinin altına bir yastık koyuyordu.

2689. Hârise b. Vehb ﴿خالد بن العاص﴾

[Hârise b. Vehb] el-Huzâ'î.

2690. Vâil b. Hucr ﴿عمير بن قتادة﴾

[Vâil b. Hucr] el-Hadramî.

> *Bize Musa b. Mes'ûd Ebû Huzeyfe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Sa'îd es-Sevrî anlattı. O Âsım b. Küleyb'den, o babasından, o da Vâil İbn Hucr'dan şöyle dediğini rivayet etti:*

Peygamber'in (sas) yanına vardım. O sıra saçlarım uzundu. Resûlullah (sas) *"Zübâb! [Sinek!]"* dedi. Bunu duyunca gittim saçlarımı kısalttım ve

Resûlullah’ın (sas) yanına geri geldim. Resûlullah (sas), *“Saçlarını neden kısalttın?”* diye sordu. “Senin “zübâb” dediğini duydum beni kasdettiğini sandım.” diye cevap verdim. Resûlullah (sas) *“Seni kasdetmemiştim. Fakat böylesi daha iyi oldu.”* dedi.

Zübâb [sinek], *Yemen* kökenli bir kelimedir.

2691. Safvân b. Assâl ﴿ضرار بن الخطاب﴾

[Safvân b. Assâl] el-Murâdî. Benî er-Rabad b. Zâhir b. Âmir b. Avbesân b. Zâhir b. Murâd. *Cemel* kabilesinden sayılır.

> *Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı; dedi ki: Bize Âsım anlattı. O da Zir b. Hubeyş’ten şöyle dediğini rivayet etti:*

Safvân b. Assâl el-Murâdî ile karşılaştım ve ona “Resûlullah’ı gördün mü?” dedim. O, “Evet onu gördüm ve onunla beraber oniki gazveye katıldım.” dedi.

> *Muhammed b. Sa’d dedi ki: Abdüssamed b. Abdülvâris bu olayı Hemmâm’dan naklediyor ve senette “Zir’den şöyle dediğini rivayet etti” diyordu:*

Osman’ın halifeliği zamanında Übey b. Ka’b’ı ve Resûlullah’ın (sas) diğer sahâbîlerini görmek amacıyla ziyarete gittim. Safvân b. Assâl el-Murâdî’yi orada gördüm.

2692. Üsâme b. Şerîk ﴿المثنى بن الصباح﴾

[Üsâme b. Şerîk] es-Sa’lebî. Kaysü Aylân kabilesindendir. Hadisi şudur: Bedevîler soru sormak için Peygamber’in (sas) yanına geldiklerinde Peygamber’in (sas) yanındaydım.

2693. Mâlik b. Avf ﴿صفوان بن أمية﴾

[Mâlik b. Avf] b. Nadle b. Hadîc b. Habîb b. Hadîd b. Ganm b. Ka’b b. Usayme b. Cüşem b. Mu’âviye b. Bekir b. Hevâzin. Kaysü Aylân’dandır. O Abdullah b. Mes’ûd’un arkadaşı Ebü’l-Ahvas’ın babasıdır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İshâk haber verdi; dedi ki: Ebü'l-Ahvas'ın babasından rivayet ederek şöyle dediğini duydum:

Kötü elbiselerle Peygamber'in (sas) yanına gelmiştim. Resûlullah (sas), "Malın var mı?" dedi. "Evet!" dedim. "Ne gibi malın var?" diye sordu. "Her türlü maldan, atlardan develerden, kölelerden ve koyunlardan malım var." dedim. Resûlullah (sas) "Allah sana mal verdiyse üzerinde görünsün." dedi.

2694. Âmir b. Şehr ﴿مجاهد بن جبر﴾

[Âmir b. Şehr] el-Hemdânî.

Muhammed b. Sa'd dedi: Ebû Üsâme dedi ki: Bize Mücâlid anlattı. O eş-Şa'bî'den o da Âmir b. Şehr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hemdân kabilesi Habeşlilerden korunmak için *el-Hakl* dağına sığınmıştı. İranlılar buraya gelinceye kadar burada sığınmaya devam ettiler. Hemdânlılar Habeşlilerle savaşmaktan bıkmışlardı. Bu sıralarda Resûlullah (sas) ortaya çıkmıştı. Hemdân kabilesi bana şöyle dedi: "Ey Âmir b. Şehr! Sen krallarla oturmuş bir adamsın. Bu Peygamber'in (sas) yanına git ve bize iyi haberler getir. Eğer bu Peygamber'den razı olarak geri dönersen, biz de ondan razı oluruz. Şayet sevmediğin bir şeyle geri dönersen, biz de onu reddederiz."

Bunun üzerine *Medine*'de bulunan Resûlullah'ın (sas) yanına gidip oturdum. Bu arada bir grup, Peygamber'in (sas) yanına geldi ve "Ya Resûlullah! Bize nasihatta bulun." dediler. Resûlullah (sas), "Allah'tan korkmanızı ve Kureyş'in sözünü dinlemenizi, fakat fiillerini yapmamanızı tavsiye ederim." dedi. Resûlullah'ın (sas) bu sözleri hoşuma gitti. Sonra memleketime geri dönmeye karar verirken dostum olan Necâşî'ye de uğramak istedim. Ben Necâşî'nin yanında otururken Necâşî'nin küçük bir oğlu oradan geçti. Necâşî elinde bulunan bir levhayı çocuğa okuttu. Çocuk levhayı okudu. Ben gülmeye başaldım. Necâşî, "Seni güldüren nedir?" dedi. Ben, "Çocuğun okuduğu metne güldüm." dedim. Necâşî, "Vallahi İsa b. Meryem'e inen ayetlerdendir." dedi. Ayet ise "Emirler çocuk olursa yeryüzüne lanet iner." şeklinde idi. Geri döndüğümde aynı sözleri

Peygamber'den de duydum. Sonra kavmim Müslüman oldu ve ovalara indiler. Resûlullah (sas) bu mektubu Umeyr Zû Mürrân'a yazdı.

Resûlullah (sas) Mâlik b. Mürâre er-Rühâvî'yi Yemenlilere gönderdi. Akk Zû Hayvân[74] Müslüman oldu. Akk'a şöyle denildi: Resûlullah'ın yanına git ve ondan köyün ve malın için eman al. Çünkü Akk'ın köyü ve köleleri vardı. Akk, Resûlullah'ın yanına geldi ve "Ey Allah'ın Resûlü! Mâlik b. Mürâre er-Rühâvî yanımıza geldi. Bizi İslâm'a davet etti. Biz de Müslüman olduk. Benim, içinde mal ve köleler olan bir köyüm vardı. Bunun için bana bir berat yaz." dedi. Resûlullah (sas) şu şekilde bir yazı yazdı: "*Bismilllahirahmanirrahim! Muhammed Resûlullah'tan Akk Zû Hayvân'a… Eğer köyünde malında ve kölelerinde doğruysan Allah'ın emanı ve Resûlullah'ın zimmeti vardır.*" Yazıyı Hâlid b. Sa'îd yazdı.

2695. Nubayt b. Şurayt ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Nubayt b. Şurayt] el-Eşca'î. Kaysü Aylân kabilesindendir. Ebû Seleme b. Nubayt'ın babasıdır.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Seleme b. Nubayt anlattı; dedi ki: Bana babam anlattı; dedi ki:*

Babam ve amcamla beraber hacca gitmiştik. Babam bana, "Kırmızı devenin üstünde konuşanı gördün mü? İşte O Resûlullah'tır." dedi.

> *Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bana Musa b. Muhammed el-Ensârî anlattı. O Ebû Mâlik el-Eşca'î'den, o da Nubayt b. Şurayt'tan şöyle dediğini rivayet etti:*

Resûlullah (sas) *el-Cemre*'nin[75] yanında hutbe verirken ben devenin üstünde babamın arkasında idim. Resûlullah (sas) hutbesinde şöyle dedi: *"Allah'a hamd eder O'ndan yardım diler ve O'ndan mağfiret dileriz. Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed'in onun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederiz. Ey insanlar Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Ey insanlar hangi gün haramdır?"* "Bu gün!" dediler. "*Hangi ay haramdır?*" diye sordu. "Bu ay!" dediler. "*Hangi şehir haramdır?*" diye sordu. "Bu şehir!" dediler. "*Ey insanlar! Bu gününüz, bu ayınız bu şehriniz nasıl haram ise kanlarınız ve mallarınız da haramdır.*" dedi.

Bize Müemmel b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Seleme b. Nubayt'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Babam Peygamber'i görmüştü ve ondan hadis dinlemişti. Ben, "Ey babacığım! Bu sultanın yanına gidip ondan fayda sağlasaydın kavmin de senin emrinde olurdu." dedim. Babam, "Ey oğulcuğum! Beni ateşe götürecek bir mecliste oturmaktan korkuyorum." dedi. Babamın şöyle dediğini de duydum: "Resûlullah'ı (sas) kurban gününde bir kırmızı devenin üstünde hutbe verirken gördüm."

2696. Seleme b. Yezîd ﴿خالد بن أسيد﴾

[Seleme b. Yezîd] b. Meşce'a b. el-Mücemmi b. Mâlik b. Ka'b b. Sa'd b. Avf b. Harîm b. Cu'fî b. Sa'd el-Aşîre. Mezhic kabilesindendir. Peygamber'in (sas) yanına gelip Müslüman oldu ve ondan rivayet etti.

2697. Arfece b. Şüreyh ﴿الحارث بن هشام﴾

[Arfece b. Şüreyh] el-Eşca'î. Arfece'ye İbn Durayh de deniliyor.

2698. Sahr b. el-Ayle ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Sahr b. el-Ayle] b. Abdullah b. Rebî'a b. Amr b. Âmir b. Ali b. Eslem b. Ahmes. Becîle'dendir. Künyesi Ebû Hâzim idi.

Bize Vekî ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Ebân b. Abdullah el-Becelî anlattı. O Osman b. Ebû Hâzim'den, o da Sahr b. el-Ayle'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Muğîre b. Şu'be'nin halasını alıp Peygamber'in (sas) yanına gitmiştim. el-Muğîre, Resûlullah'ın yanına gelip halasını sordu ve halasının benim yanımda olduğunu söyledi. Resûlullah (sas) beni çağırdı ve şöyle dedi: *"Ey Sahr! İnsanlar Müslüman oldukları zaman mallarını ve canlarını emana almış olurlar. Onun halasını geri ver."* Resûlullah (sas), Benî Süleym'e ait bir suyu bana vermişti. Benî Süleym, Resûlullah'ın yanına geldiler ve ondan suyu sordular. Bunun üzerine Resûlullah (sas) beni yanına çağırdı ve şöyle dedi: *"Ey Sahr! İnsanlar Müslüman oldukları zaman mallarını ve canlarını emniyete alırlar. Suyu onlara geri ver."* Ben de suyu onlara geri verdim.

2699. Urve b. Mudarris ﴿الأسود بن خلف﴾

[Urve b. Mudarris] b. Evs b. Hârise b. Lâm et-Tâî. Müslüman oldu ve Resûlullah'ın sahâbîsi oldu. Sonra *Kûfe*'ye yerleşti. Hâlid b. el-Velîd, irtidat eden Uyeyne b. Hısn'ı *Butâh*'ta esir edince onu Mudarris ile beraber Ebû Bekir es-Sıddîk'in yanına yollamıştı. Butâh ise Benî Temîm'e ait bir sudur.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Zekeriyyâ anlattı. O Âmir'den rivayet etti; dedi ki: Bana Urve b. Muzarris b. Evs b. Hârise b. Lâm'dan şunu anlattı:*

Resûlullah (sas) zamanında hacca gitti. İnsanlara ancak gece vakti *Müzdelife*'de (Cem) yetişebildi. Gece *Arafat*'a Resûlullah'ın (sas) yanına gitti. Oradan ayrılıp *Müzdelife*'ye döndü ve Resûlullah'a (sas) giderek ona, "Ey Allah'ın Resûlü! Nefsimi uğraştırdım ve bineğimi bitkin düşürdüm. Benim haccım kabul olur mu?" diye sordu. Resûlullah (sas), "*Kim bizimle sabah namazını Müzdelife'de kılarsa, oradan ayrılıncaya kadar bizimle vakfe yaparsa ve Arafat'tan bundan önce gece veya gündüz ayrılırsa haccını tamamlamış ve kirini temizlemiş olur.*" dedi

2700. el-Hülb b. Yezîd ﴿مسلم بن يناق﴾

[el-Hülb b. Yezîd] b. Adî b. Kunâfe b. Adî b. Abdüşems b. Adî b. Ahzem et-Tâî. İsmi Seleme idi. Peygamber'in (sas) yanına geldiğinde kel idi. Peygamber onun başını meshedince saçları çıktı. Bundan dolayı el-Hülb ismini almıştı. el-Hülb, kendisinden hadis rivayet edilen Kabîsa b. Hülb'ün babasıdır.

2701. Zâhir ﴿زاهر﴾

Zâhir Ebû Micze'e b. Zâhir el-Eslemî. Şecere'nin[76] altında Resûlullah'a (sas) biat veren kişilerdendi. *Kûfe*'ye yerleşti.

2702. Nâfi b. Utbe ﴿شيبة الحاجب﴾

[Nâfi b. Utbe] b. Ebû Vakkâs b. Üheyb b. Abdümenâf b. Zühre. Nâfi, Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın kardeşinin oğludur.

2703. Lebîd b. Rebî'a ﴿كثير بن كثير﴾

[Lebîd b. Rebî’a] b. Mâlik b. Ca’fer b. Kilâb b. Rebî’a b. Sa’sa’a. Şairdir. Künyesi *Ebû Akîl*’di. Resûlullah’ın (sas) yanına geldi; Müslüman oldu ve memleketine geri döndü. Sonra *Kûfe*’ye geldi ve buraya yerleşti. Yanında çocukları da vardı. Mu’âviye’nin Hasan -Allah onlara rahmet eylesin- ile anlaşmak için *Nuhayle*’ye geldiği gece vefat etti. Benî Ca’fer b. Kilâb çölünde defnedildi. Çocukları ise bedevî hayatı yaşamak üzere çöle döndüler. Müslüman olduktan sonra Lebîd şiir söylemedi. “Allah şiirin yerine bana Kur’ân-ı Kerim’i verdi.” demişti.

2704. Habbe ﴿حبة﴾

2705. Sevâ ﴿زرزر﴾

Hâlid el- Esedî’nin çocukları. Bu ikisi Esed b. Huzeyme’den idiler.

> *Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki: Bana el-A’meş anlattı. O Sellâm b. Şürahbîl’den, o da Habbe b. Hâlid ve Sevâ b. Hâlid’den şöyle dediklerini rivayet etti:*

Resûlullah’ın (sas) yanına gelmiştik. Peygamber (sas) kendisine ait bir ev yapıyordu. Evini bitirinceye kadar ona yardım ettik. Bize bir şeyler öğretti ve şöyle dedi: *“Başınız durdukça hayırdan ümitsiz olmayın. Dünyaya gelen her insan kabuksuz ve kırmızı bir et parçası şeklinde doğar. Sonra Allah ona rızık verir.”*

2706. Seleme b. Kays ﴿مسلم بن يناق﴾

[Seleme b. Kays] el-Eşca’î. Peygamber’in (sas) sahâbîsi oldu. *Kûfe*’ye yerleşti.

2707. Sa’lebe b. el-Hakem ﴿صدقة بن يسار﴾

[Sa’lebe b. el-Hakem] el-Leysî. Müslüman oldu ve Peygamber ile beraber Huneyn’e katıldı.

2708. Urve b. Ebü’l-Ca’d ﴿عياش بن أبي ربيعة﴾

[Urve b. Ebü’l-Ca’d] el-Bârikî. Ezd kabilesindendir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih anlattı. O Eş'as'tan, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'ten önce *Kûfe*'nin kadılığına Urve b. Ebü'l-Ca'd el-Bârikî ve Selmân b. Rebî'a bakıyordu.

Muhammed b. Sa'd bir başka hadiste şöyle dedi: Urve, *Berâzürrûz*'da[77] murabıt idi. Burada 20.000 dirheme bir at almıştı.

Bize Sa'îd b. Mansûr anlattı; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Şebîb b. Garkade'den şöyle dediğini rivayet etti:

Urve el-Bârikî'nin yanında yetmişe yakın atın olduğunu gördüm. Urve Peygamber'den "Kıyamet gününe kadar bereket atların alnına bağlanmıştır." hadisini rivayet etmişti.

2709. Semüre b. Cündeb ﴿خالد بن العاص﴾

[Semüre b. Cündeb] b. Hilâl b. Harîc b. Mürre b. Hazn b. Amr b. Câbir b. Huşeyn b. Le'y b. Usaym b. Şemh b. Fezâre. Ensâr ile ittifakı vardı. Peygamber'in (sas) sahâbîsi oldu. Ziyâd b. Ebû Süfyân, *Kûfe*'ye gittiğinde *Basra* valiliğinin vekâletini Semüre'ya bırakıyordu.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim Ürâh haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Yezîd el-Medînî'nin şöyle dediğini duydum:

Semüre son hastalığında çok şiddetli bir üşümeye tutulmuştu. Ona ateş yaktım. Bir mangalı önüne bir mangalı arkasına bir mangalı sağına bir mangalı soluna koydum. Buna rağmen üşümesi gitmedi. Semüre şöyle diyordu: "İçimdeki sancıya ne yapabilirim?" Bu hal üzere öldü.

2710. Cündeb b. Abdullah ﴿جندب بن عبد الله﴾

[Cündeb b. Abdullah] b. Süfyân el-Becelî. O, el-Alakî'dir. Alaka, Becîle'nin bir koludur. Bazıları onu babasına nisbet eder ve şöyle der: Cündeb b. Abdullah. Bazıları da onu dedesine nisbet eder ve şöyle der: Cündeb b. Süfyân. Her ikisi de aynı kişiyi ifade eder.

2711. Mihnef b. Süleym ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Mihnef b. Süleym] b. el-Hâris b. Avf b. Sa’lebe b. Âmir b. Zühl b. Mâzin b. Zübyân b. Sa’lebe b. ed-Devl b. Sa’d b. Menât b. Gâmid. Ezd kabilesindendir. Mihnef, *Kûfe*’de Ezd kabilesinin reisiydi. Müslüman oldu ve Peygamber’in (sas) sahâbîsi oldu. Daha sonra *Kûfe*’ye yerleşti. Ebû Mihnef Lût b. Yahya onun oğullarındandır.

2712. el-Hâris b. Hassân ﴿أبو جهم بن حذيفة﴾

[el-Hâris b. Hassân] el-Bekrî.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm Ebü’l-Münzir anlattı. O Âsım b. Behdele’den, o Ebû Vâil’den, o da el-Hâris b. Hassân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’ın (sas) yanına gitmek üzere yola çıkmıştık. Mescid’e girdiğimizde Mescid insanlarla tıklım tıklımdı. Aniden siyah bir bayrak sallanmaya başladı. Bilâl kılıcını kuşanmıştı. “Bu insanlara ne oluyor?” dedim. Resûlullah (sas), “*Amr b. el-Âs’ı bir yere göndermek istiyor?*” dediler.

2713. Câbir b. Ebû Târık ﴿النضير بن الحارث﴾

[Câbir b. Ebû Târık][78] el-Ahmesî. Becîle kabilesindendir. Ebû Hakîm b. Câbir’in babasıdır. Câbir, Peygamber’den rivayet etti.

2714. Ebû Hâzim ﴿أبو سلام﴾

İsmi Avf b. Abdülhâris b. Avf b. Huşeyş b. Hilâl b. el-Hâris b. Rizâh b. Kelb b. Amr b. Lüey b. Rühm b. Mu’âviye b. Eslem b. Ahmes. Becîle kabilesindendir. Ebû Kays b. Ebû Hâzim’in babasıdır.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O İsmail’den, o da Kays b. Ebû Hâzim’den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) Ebû Hâzim’i güneş altında hutbe verirken gördü. Ona, *“Hutbeni gölgede ver.”* dedi.

2715. Kutbe b. Mâlik ﴿عمير بن قتادة﴾

Benî Sa’lebe’dendir. Kutbe, Ziyâd b. İlâka’nın amcasıdır.

2716. Ma’n b. Yezîd ﴿شيبة الحاجب﴾

[Ma’n b. Yezîd] b. el-Ahnes b. Habîb b. Cürre[79] b. Zi’b b. Mâlik b. Hufâf İbn Usayye b. Hufâf b. İmruülkays b. Bühse b. Süleym b. Mansûr.

> *Bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Ebü’l-Cüveyriye’den, o da Ma’n b. Yezîd’den şöyle dediğini rivayet etti:*

Ben, babam ve dedem beraber Resûlullah’a (sas) biat verdik. Davalı olarak yanına gittiğimde Resûlullah (sas) beni haksız çıkardı. Resûlullah (sas) benim için kız istemeye gitti ve beni evlendirdi. Ma’n b. Yezîd *Kûfe*’ye yerleşti. *Mercü Râhit* savaşında ed-Dahhâk b. Kays el-Fihrî’nin tarafında yer aldı.

2717. Târık b. el-Eşyem ﴿قيس بن السائب﴾

[Târık b. el-Eşyem] el-Eşca’î. Târık, Ebû Mâlik’in babasıdır. Ebû Mâlik’in ismi Sa’d idi. Târık Ebû Bekir, Ömer ve Ali’den -Allah onlardan razı olsun- rivayet etti.

2718. Ebû Meryem es-Selûlî ﴿قيس بن السائب﴾

İsmi Mâlik b. Rebî’a idi. Berîd b. Ebû Meryem’in babasıdır. Atâ b. es-Sâib’in dediğine göre Peygamber’den hadis rivayet etti.

2719. Hubşî b. Cünâde ﴿قيس بن السائب﴾

[Hubşî b. Cünâde] b. Nasr b. Üsâme b. el-Hâris b. Mu’ayt b. Amr b. Cendele b. Mürre b. Sa’sa’a b. Mu’âviye b. Bekir b. Hevâzin. Cendel b. Mürre’nin annesi Züheyl b. Şeybân b. Sa’lebe’nin kızı Selûl idi. Bunlar annelerinin adıyla bilinmekteydiler. Hubşî Müslüman oldu ve Peygamber’in (sas) sahâbîsi oldu. Ali’nin katıldığı savaşlara katıldı.

> *Bize Mâlik b. İsmail haber verdi. O İsrâîl’den, o da Kurre b. Abdullah es-Selûlî’den şöyle dediğini rivayet etti:*

Bir adam Hubşî b. Cünâde'yi ziyaret etti ve ona "Ali b. Ebû Tâlib ile beraber olmandan korkuyorum." dedi. Hubşî, "Ben bir beklenti için Ali'nin yanında yer almıyorum." dedi.

2720. Dükeyn b. Saîd ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Dükeyn b. Sa'd] el-Has'amî. Bazıları onun için İbn Sü'ayd demektedir. Kays b. Ebû Hâzim ondan rivayet etti.

2721. Bürme b. Mu'âviye ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Bürme b. Mu'âviye] b. Süfyân b. Münkız b. Vehb b. Umeyr b. Nasr b. Ku'ayn b. el-Hâris b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme. Kendisinden hadis rivayet edilen Kabîsa b. Bürme'nin babasıdır.

2722. Hureym b. el-Ahram ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[Hureym b. el-Ahram] b. Şeddâd b. Amr b. el-Fâtik b. el-Kuleyb b. Amr b. Esed b. Huzeyme.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o Şemir b. Atıyye'den, o Hureym b. Fâtik'ten rivayet etti. Yine bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Yunus İbn Ebû İshâk anlattı. O Şemir'den, o da Hureym b. Fatik'ten şunu rivayet etti:

Hureym, Resûlullah'ın (sas) yanına geldi. Resûlullah (sas) ona *"Ya Hureym! Sende şu iki özellik olmasaydı sen gerçekten bir erkek olurdun."* dedi. Hureym, "Annem babam sana feda olsun! Nedir bunlar?" dedi. Resûlullah (sas) *"Saçlarını kesersin ve izarını uzatırsın."* dedi. Bunun üzerine Hureym saçlarını kesti ve izarını uzattı.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ubeydullah b. Musa'dan başka kimseler başka bir hadiste şöyle dediler:

Hureym'ın oğlu Eymen b. Hureym, şair, kahraman ve şerefli bir insandı. Eymen bir şiirinde şöyle demektedir:

Kureyş'in en son sultanına salavat getiren bir adamı öldüremem

Onun sultanlığı vardır. Benim ise günahım…

Cahillikten ve haddi aşmaktan Allah'a sığınırım.
Haksız yere bir Müslümanı mı öldüreceğim?
Bunu yaparsam, hayatımı boşa geçirmiş olacağım.

eş-Şa'bî, Eymen b. Hureym'den rivayet ederek şöyle dedi:

Babam ve amcam *Bedir*'e katıldılar.

Muhammed b. İshâk, Musa b. Ukbe, Ebû Ma'şer ve Muhammed b. Ömer'in rivayetlerinde ise şöyle denilmektedir:

Bedir'e sadece Kureyşliler, Ensâr ve onların müttefikleri ve mevlaları katılmıştı.

2723. Dırâr b. el-Ezver ﴿المثنى بن الصباح﴾

el-Ezver'ın ismi Mâlik b. Evs b. Cezîme b. Rebî'a b. Mâlik b. Mâlik b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme. Dırâr savaşçı bir adamdı. Müslüman oldu ve Peygamber'den sağma[80] hadisini rivayet etti. *Yemâme* savaşında müthiş bir şekilde savaştı. İki ayağı kesilmiş olmasına rağmen dizlerinin üzerinde sürünerek savaşa devam etti. Atlar üzerinden geçmesine rağmen şehid oluncaya kadar savaştı.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Abdullah b. Ca'fer şöyle dedi:

Dırâr b. el-Ezver yaralı bir halde *Yemâme*'de kaldı. Hâlid b. el-Velîd *Yemâme*'den ayrılmadan bir gün önce öldü. Kafiyesi "mim" harfi olan kasidesini bu sırada söyledi.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bu sözler diğer söylenenlerden daha doğrudur.

2724. Furât b. Hayyân ﴿صدقة بن يسار﴾

[Furât b. Hayyân] b. Sa'lebe b. Abdüluzzâ b. Habîb b. Habbe b. Rebî'a b. Sa'd b. İcl. Furât, Benî Sehm'in müttefiki idi. *Kûfe*'ye yerleşti ve Benî İcl mahallesinde ev yaptı. *Kûfe*'de zürriyeti bulunmaktadır.

2725. Ya’lâ b. Mürre ﴿غط بن قيس﴾

[Ya’lâ b. Mürre] b. Vehb b. Câbir b. Attâb b. Mâlik b. Ka’b b. Amr b. Sa’d b. Avf b. Sakîf. Kendisine Ya’lâ b. Siyâbe de denilmektedir. Sebaye onun annesi ya da ninesidir.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O da Atâ b. es-Sâib’den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Hafs b. Amr ya da Amr b. Hafs es-Sekafî’nin şöyle dediğini duydum:

Ya’lâ b. Mürre es-Sekafî, Resûlullah (sas), benim safran kokusunu sürdüğümü görünce, *“Senin hanımın yok mu?”* dedi. “Hayır!” dedim. Peygamber (sas), *“Onu yıka! Sonra onu yıka! Sonra onu yıka! Bir daha da onu kullanma.”* dedi.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Ya’lâ b. Mürre, *er-Rıdvân* biatine, *Hayber* gazvesine, *Mekke*’nin fethine, *Tâif* ve *Huneyn* gazvelerine Resûlullah (sas) ile beraber katıldı.

2726. Umâre b. Rüveybe ﴿خالد بن العاص﴾

[Umâre b. Rüveybe] es-Sekafî. Resûlullah’tan (sas) güneşin batışından önce namaz kılmayla ilgili hadis rivayet etti.

2727. Abdurrahman b. Ebû Akîl ﴿عبد الرحمن بن أبي عقيل﴾

[Abdurrahman b. Ebû Akîl] es-Sekafî. el-Haccâc b. Yusuf’un adamlarındandır.

Bize Ahmed b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Ebû Hâlid Yezîd el-Esedî anlattı. O Avn b. Ebû Cuheyfe es-Süvâî’den, o Abdurrahman b. Alkame es-Sekafî’den, o da Abdurrahman b. Ebû Akîl’den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir heyetle beraber Resûlullah’ın (sas) yanına gittik. Resûlullah (sas) evinin önünde develerimizi durdurdu. O ana kadar sevmediğimiz bir adamın yanına girmekten çekiniyorduk. Evinden çıktığımız zaman en sevdiğimiz insanın yanından ayrılıyor gibiydik.

2728. Utbe b. Ferkad ﴿محرش الكعبي﴾

Ferkad, Yerbû b. Habîb b. Mâlik b. Es’ad b. Rifâ’a b. Rebî’a b. Rifâ’a b. el-Hâris b. Bühse b. Süleym b. Mansûr’dur. Utbe, Peygamber’in (sas) sahâbîsi oldu. Saygın bir insandı. *Kûfe*’ye yerleşti. Bu aileye el-Ferâkide denilmektedir.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Câbir’den, o da Âmir’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb valilerine “Üzerinde Arapça nakış bulunan yüzükleri imha edin.” diye yazdı. Utbe b. Ferkad’ın yüzüğünde “Utbe el-Âmil” yazılıydı. Utbe’nin yüzüğünü de kırdılar.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme haber verdi. O el-Cüreyrî’den, o da Ebû Osman en-Nehdî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, Utbe b. Ferkad’ın üzerinde uzun kollu bir gömlek gördü. Gömleği elinin hizasından fazla kısmını kesmek için bir ustura istedi. Utbe b. Ferkad, “Ya Emîrü’l-Müminîn! Gömleğimin fazlasını kesmenden utanıyorum. Fazla kısmını ben keserim.” dedi. Bunun üzerine Ömer Utbe’yi kendi haline bıraktı.

2729. Ubeyd b. Hâlid ﴿عبيد بن عمير﴾

[Ubeyd b. Hâlid] es-Sülemî. Resûlullah’tan (sas) şu hadisi rivayet etti: Resûlullah (sas) iki insanı kardeş yaptı. Bu kardeşlerden birisi daha önce öldü.

2730. Târık b. Abdullah ﴿عمرو بن عبد الله﴾

[Târık b. Abdullah] el-Muhâribî. Peygamber’den şu hadisi rivayet etti: *“Biriniz tükürdüğü zaman önüne veya sağına tükürmesin.”*

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Cenâb anlattı. O Ebû Sahra’dan şöyle dediğini rivayet etti: Târık b. Abdullah’ın akrabası olan birisi bana Târık’tan rivayetle şunu anlattı:

Zülmecâz pazarında gezerken üzerinde kırmızı bir hırka olan genç bir adamı gördüm. Genç adam “Ey insanlar ‘Lâ ilahe illallah’ deyin kurtuluşa

erersiniz.” diyordu. Onun arkasında onun ayaklarına taş atan biri vardı. “Bu adam yalan söylüyor. Onu dinlemeyin.” diyordu. Ben, “Bu adam kimdir?” diye sordum. “Benî Hâşim’den bir genç. Peygamber olduğunu iddia ediyor. Diğeri ise onun amcası Abdüluzzâ.(Ebû Leheb)” dediler.

Muhammed *Medine*’ye hicret ettikten sonra ve insanlar Müslüman olunca bir kervanla *Rebeze*’den[81] *Medine*’ye gittik. Beraberimizde bir tane kadın vardı. *Medine*’nin kenar mahallelerine vardığımızda yolda giydiğimiz elbiselerimizi değiştirdik. Bu sırada yolda bir adamla karşılaştık. Adam, “Nereden geldiniz?” dedi. “*Rebeze*’den geliyoruz.” dedik. “Nereye gideceksiniz?” dedi. “Bu şehre geldik.” dedik. “Ne istiyorsunuz?” dedi. “Bu şehrin hurmasından ailemizin ihtiyacını alacağız.” dedik. Yanımızda yuları başında, kırmızı bir devemiz de vardı. “Bu deveyi satıyor musunuz?” dedi. “Evet, satarız.” dedik. “Kaça veririsiniz?” dedi. “Şu kadar sâ (ölçü birimi) hurmaya.” dedik ve daha da aşağı inmedik. Adam ellerini çarptı deveyi yularından tutup aldı. O gidince “İyi bir şey yapmadık. Tanımadığımız birisine devemizi verdik.” dedik.

Oturan kadın, “Ben bu adamı dolunay yüzlü biri olarak gördüm. Bu adam size zulmetmeyecek ve sizi kandırmayacaktır. Ben ona kefil olurum.” dedi. Biraz sonra yanımıza bir adam geldi ve “Ben Resûlullah’ın elçisiyim. Bu da sizin hurmanız. Bundan yiyin, karnınızı doyurun ve aileleriniz ihtiyaçlarını da alın.” dedi. Biz hurmadan yedik, karnımızı doyurduk ve alacağımızı da aldık. Sonra *Medine*’ye yöneldik. Resûlullah’ın (sas) Mescidi’ne vardığımızda Resûlullah (sas) minberin üstünde hutbe veriyordu. Hutbesinde şöyle diyordu: *“Sadaka verin! Çünkü sadaka sizin için bir hayırdır. Veren el, alan elden üstündür. Sadakaya ilk önce anne, baba, bacı, kardeş sonra akrabalardan başlayın.”* Bu sırada Benî Yerbû’dan bir adam içeri girdi. Ensâr’dan bir adam ayağa kalktı ve şöyle dedi: “Ya Resûlullah! Bunlar Benî Yerbû’tur. Cahiliye zamanında bizden bir adam öldürmüşlerdi. İzin ver onları vuralım.” dedi. Resûlullah (sas) şöyle dedi: *“Bilmiş olun ki, anne çocuğunu öldürmez! Bilmiş olun ki, anne çocuğunu öldürmez! Bilmiş olun ki, anne çocuğunu öldürmez!”*

2731. İbn Ebû Şeyh el-Muhâribî ﴿المطلب بن أبي وداعة﴾

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdiler; dediler ki: Bize Kays b. er-Rebî anlattı. O İmruülkays el-

Muhâribî'den, o Âsım b. Buheyr'den,[82] o da İbn Ebû Şeyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) bizim yanımıza geldi ve *"Ey Muhârib milleti! Allah yardımcınız olsun, bana bir kadının hilbesini (ekşimiş sütünü) içirmeyin."* dedi.

el-Fadl b. Dükeyn dedi ki: Kays b. er-Rebî şöyle dedi:

İmruülkays'a şîrâz[83] getirildiği zaman "Bu, bir kadının sağdığı süttür." diyordu.

2732. Ubeyde b. Hâlid ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Ubeyde b. Hâlid] el-Muhâribî. el-Eş'as b. Süleym'in halasının amcasıdır.

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da el-Eş'as b. Süleym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Halamdan amcasının şöyle dediğini duydum: *Medine* sokaklarında yürürken bir insanın, *"Eteklerini yukarı kaldır. Bu hem elbiselerin eskimesini engeller, hem de Rabbi'ne daha temiz gelir."* dediğini duydum. Bunun üzerine başımı çevirdim ve Resûlullah (sas) olduğunu gördüm. "Ya Resûlullah! Giydiğim boz bir hırkadır." dedim. Resûlullah (sas), *"Ben senin için bir örnek değil miyim?"* dedi. Peygamber'e (sas) baktım etekleri dizlerinin altında idi.

Ebü'l-Velîd dedi ki: Ebü'l-Ahvas şöyle dedi: Halasının amcasının ismi Ubeyde b. Hâlid idi.

2733. Sâlim b. Ubeyd ﴿حجر المدرى﴾

[Sâlim b. Ubeyd] el-Eşca'î. Sahur ile ilgili hadisi Ebû Bekir es-Sıddîk'ten rivayet etti. Hayatının son yıllarında *Kûfe*'ye yerleşti.

2734. Nevfel el-Eşca'î ﴿صدقة بن يسار﴾

Peygamber'den "Yatmak istediğin zaman Kâfirûn[84] suresini oku. Çünkü bu sure, insanı şirkten kurtarır." hadisini rivayet etti. Kendisi Sühaym b. Nevfel'in babasıdır.

2735. Seleme b. Nu’aym ﴿عبيد بن عمير﴾

[Seleme b. Nu’aym] el-Eşca’î. Peygamber’e (sas) sahâbî oldu ve Peygamber’den hadis duydu. Daha sonraları *Kûfe*’ye yerleşti. Peygamber’den şu hadisi rivayet etti: *“Kim Allah’ı tanırsa ve Allah’a şirk koşmazsa Cennet’e girer.”*

2736. Şekel b. Humeyd ﴿خالد بن أسيد﴾

[Şekel b. Humeyd] el-Absî. Şuteyr b. Şekel’in babasıdır.

Rivayet ettiği hadis şudur: Peygamber’in (sas) *“Allah’ım! Gözlerimin şerrinden, kulaklarımın şerrinden ve menimin*[85] *şerrinden sana sığınırım.”* dediğini duydum.

2737. el-Esved b. Sa’lebe ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[el-Esved b. Sa’lebe] el-Yerbû’î.

el-Esved şöyle dedi: Veda Haccı’nda Peygamber’in (sas) *“Katil olan ancak kendi nefsini katleder.”* dediğini duydum.

2738. Rüşeyd b. Mâlik ﴿صدقة بن يسار﴾

[Rüşeyd b. Mâlik] es-Sa’dî. Künyesi *Ebû Amîre* idi.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mu’arrif b. Vâsıl es-Sa’dî anlattı; dedi ki: Bana 90 yılında kabilemizden bir kadın olan Hafsa bt. Talk anlattı. O da dedem Ebû Amîre Rüşeyd b. Mâlik’ten şöyle dediğini rivayet etti:*

Bir gün Resûlullah’ın (sas) yanında idim. Elinde bir tabak hurma olan bir adam Resûlullah’ın (sas) yanına geldi. Resûlullah (sas), *“Bu sadaka mı, hediye mi?”* diye sordu. Adam, “Sadakadır.” deyip oturanlara ikram etti. O sıra Hasan, Resûlullah’ın (sas) önünde oynuyordu. Tabaktan bir hurma alıp ağzına koydu. Resûlullah (sas) parmaklarıyla hurmayı Hasan’ın ağzından çıkardı ve şöyle dedi: *“Biz Muhammed ailesi sadakayı yemeyiz.”*

2739. el-Fücey b. Abdullah ﴿الفجيع بن عبد الله﴾

[el-Fücey b. Abdullah] b. Hundüc b. el-Bekkâ b. Âmir b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'a el-Âmirî.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Vehb b. Ukbe el-Âmirî el-Bekkâî anlattı; dedi ki: Babamın el-Fücey el-Âmirî'den şunu anlattığını duydum:

el-Fücey Resûlullah'ın yanına geldi ve "Ölü olan hayvanın hangi kısmı bize helal olur?" dedi. Resûlullah (sas) *"Yemeğiniz nedir?"* dedi. Biz, "Yemeğimiz, öğlen bir kadeh, akşam bir kadeh." dedik. Ukbe bunu bana "sabah bir kadeh ve akşam bir kadeh" şeklinde tefsir etti. Resûlullah (sas), *"Bu sizin durumunuz, açlık durumudur."* dedi. Bu halde oldukları için ölü hayvanı onlara helal saydı.

2740. Attâb b. Şümeyr ﴿خالد بن أسيد﴾

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdüssamed b. Câbir b. Rebî'a ez-Dabbî anlattı. O Mücemmi b. Attâb b. Şümeyr'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber'e (sas) "Ya Resûlullah! Benim ihtiyar babam ve kardeşlerim var. Onların yanına gideceğim. Temenni ederim ki, Müslüman olurlar ve onları senin yanına getiririm." dedim. Peygamber (sas), *"Müslüman olursa kendileri için iyi olur. Hallerinde devam ederlerse İslâm büyüktür."* dedi.

2741. Zü'l-Cevşen ed-Dıbâbî ﴿عبد ياليل بن عمرو﴾

Bize Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî şöyle dedi:

Zü'l-Cevşen'in ismi Şürahbîl b. el-A'ver b. Amr b. Mu'âviye'dir. Mu'âviye'nin ismi ise ed-Dıbâb b. Kilâb b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'a'dır.

Başkası şöyle dedi: Onun ismi Cevşen b. Rebî'a el-Kilâbî'dir. O Hüseyn'in katline şahit olan Şemir Zü'l-Cevşen'in babasıdır. Şemir'in künyesi Ebü's-Sâbiğa'dır.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Ebû Bize İshâk es-Sübey'î anlattı; dedi ki:

Cevşen b. Rebî'a el-Kilâbî müşrik iken Resûlullah'ın (sas) yanına geldi ve ona bir at hediye etmek istedi. Resûlullah (sas) onun hediyesini kabul etmedi. Resûlullah (sas), Zü'l-Cevşen'e *"Bu atı Bedir'in en güzel zırhına karşılık satar mısın?"* dedi. Zü'l-Cevşen, "Hayır!" dedi. Resûlullah (sas), *"Ey Zü'l-Cevşen! İslâm'ın öncülerinden olmak ister misin?"* dedi. Zü'l-Cevşen, "Hayır!" dedi. Resûlullah (sas), *"Neden olmak istemiyorsun?"* dedi. Zü'l-Cevşen, "Senin kavmin seni yalanladı, seni topraklarından sürdü ve seninle savaştı. Ben şu anda beklemedeyim. Bu mücadelede sen galip gelirsen sana inanır ve sana tabi olurum. Onlar galip gelirse sana tabi olmam." dedi. Resûlullah (sas), "Ey Zü'l-Cevşen! Ölmezsen yakın bir zamanda onlara galip geleceğimi göreceksin." dedi. Zü'l-Cevşen şöyle dedi: Biz Dariyye'de iken *Mekke* taraflarından bir atlı geldi. "*Mekke*'de haberler nasıldır?" dedik. Adam, "Muhammed Mekkelileri yendi." dedi. Zü'l-Cevşen, İslâm'ı kabul etmediğine ve Resûlullah'ın çağrısına icabet etmediğine hayıflandı.

Bize Abdullah b. Muhammed b. Ebû Şeybe haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Yunus anlattı. O babasından, o dedesinden, o da Zü'l-Cevşen ez-Dıbâbî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bedir savaşından sonra Resûlullah'ın (sas) yanına geldim ve "Ya Resûlullah! Sana İbnü'l-Karhâ'yı getirdim. Onu al." dedim. Resûlullah (sas), *"Hayır! Eğer istersen Bedir zırhlarından el-Muhtâr (seçkin) ile takas ederim."* dedi. Ben "Bugün bir atı bir zırhla değiştiremem." dedim.

Abdullah b. Muhammed b. Ebû Şeybe'den başka birisi bu hadisi, İsa b. Yunus'tan, o babasından, o dedesinden, o da Zü'l-Cevşen ez-Dıbâbî'den şöyle tamamladı:

Resûlullah (sas) *Bedir* savaşını bitirdikten sonra el-Karhâ ismindeki atımın tayını Resûlullah'a getirdim ve "Ey Muhammed! Sana el-Karhâ'nın tayını getirdim." dedim. Resûlullah (sas), *"Ona ihtiyacım yok."* dedi. Sonra, *"Ey Zü'l-Cevşen! Müslüman olmayacak mısın?" dedi*. "Hayır!" dedim. Sonra Peygamber'e (sas): "Senin akrabaların seninle uğraşıyor." dedi. Resûlullah (sas), *"Bedir'de nasıl yenildiklerini duymadın mı?"* dedi. Zü'l-Cevşen, "Evet, duydum." dedi. Zü'l-Cevşen Peygamber'e (sas), "*Mekke*'yi alıp orada ikamet etmeye başlarsan sana tabi olurum." dedi. Resûlullah (sas), *"Yakında bunu da duyacaksın."* dedi. Sonra Bilâl'a dedi ki: "Bu

adamın heybesini al ve hurma ile doldur.” dedi. Zü’l-Cevşen oradan ayrılınca Resûlullah (sas) Zü’l-Cevşen için, “*Benî Âmir’in en önemli kahramanlarındandır.*” dedi. Zü’l-Cevşen ailesinin yanına döndüğünde bir atlı geldi. Zü’l-Cevşen atlıya, “İnsanlar neler yapıyor?” dedi. Adam, “Vallahi, Muhammed Mekkelilere galip geldi ve şu anda *Mekke*’de oturmaktadır.” dedi. Zü’l-Cevşen, Ben deli bir adamım. O zaman Müslüman olsaydım *Hîre* şehrini ikta olarak Muhammed’den isterdim ve bana verirdi.” dedi.

2742. Gâlib b. Ebcer ﴿عبيد بن عمير﴾

[Gâlib b. Ebcer] el-Müzenî.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Mansûr’dan, o Ubeyd b. el-Hasan’dan,[86] o Abdurrahman’dan, o da Gâlib b. Ebcer’den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir kıtlığa maruz kalmıştık. Aileme yedireceğim bir şeyim kalmamıştı. Sadece semiz eşeklerim vardı. Resûlullah (sas) da evcil eşekleri haram kılmıştı. Resûlullah’ın (sas) yanına gittim ve “Ya Resûlullah! Kıtlığa maruz kaldık. Elimdeki eşeklerin dışında aileme yedirecek bir şeyim kalmadı. Sen de evcil eşekleri haram saydın.” dedim. Resûlullah (sas), “*Git ailene semiz eşeklerini yedir. Ben köyün nahırcısından dolayı evcil eşekleri haram saydım.*” dedi.

2743. Âmir ﴿زاهر﴾

Ebû Hilâl b. Âmir el-Müzenî.

2744. el-Ağar el-Müzenî ﴿الأغر المزنى﴾

el- Cühenî diyenler de vardır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O da Amr b. Mürre’den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Bürde’nin şöyle dediğini duydum:

Cüheyne’den el-Ağar isminde bir adamın Resûlullah’ın sahâbîsi olduğunu duydum. el-Ağar el-Cühenî, Peygamber’in (sas) “*Ey insanlar tövbe edin!*

Ben günde 100 kere tövbe ederim.” dediğini iddia ediyordu.

2745. Hâni b. Yezîd ﴿هانئ بن يزيد الكعبي﴾

[Hâni b. Yezîd] b. Nehîk b. Düreyd b. Süfyân b. ed-Dabbâb. Benî el-Hâris b. Ka’b’dandır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays b. er-Rebî anlattı. O el-Mikdâm b. Şüreyh’ten, o babasından, o da dedesi Hâni b. Yezîd’den şöyle dediğini rivayet etti:

Hâni b. Yezîd, Benî el-Hâris heyeti ile beraber Resûlullah’ın (sas) yanına gelmişti. O zaman künyesi *Ebü’l-Hakem* idi. Peygamber ona *“Bunlar neden sana Ebü’l-Hakem demektedirler?”* diye sordu. Hâni, “Aralarında anlaşmazlık olduğu zaman yanıma gelirler. Aralarında hakem olduğum için bana bu künyeyi verdiler.” dedi. Resûlullah (sas), *“Senin oğlun var mı?”* dedi. Ben, “Evet, var!” dedim. *“Hangisi daha büyük?”* diye sordu. Ben, “Şüreyh!” dedim. Peygamber (sas), “Sen Ebû Şüreyh’sin!” dedi.

2746. Ebû Sebre ﴿أبو سبرة﴾

İsmi Yezîd b. Mâlik b. Abdullah b. ez-Züeyb b. Seleme b. Amr b. Zühl b. Merrân b. Cu’fî b. Sa’d el-Aşîre’dir. Mezhic kabilesindendir. Heyseme b. Abdurrahman b. Ebû Sebre’nin dedesidir.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk’tan, o da Heyseme’den şöyle dediğini rivayet etti:

Dedem *Medine*’ye geldiğinde babam doğdu. Dedem babama “Azîz” ismini verdi ve bu durumu Peygamber’e (sas) bildirdi. Peygamber (sas) *“İsmi Abdurrahman olsun.”* dedi.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti: Heyseme’nin şöyle dediğini duydum:

Babam doğduğu zaman dedem ona “Azîz” ismini verdi. Dedem Peygamber’in (sas) yanına gittiğinde bu durumu Peygamber’e (sas) zikretti. Peygamber onun adı *“Abdurrahman olsun.”* dedi.

2747. el-Misver b. Yezîd ﴿صدقة بن يسار﴾

[el-Misver b. Yezîd] el-Esedî.

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Mervân b. Mu'âviye el-Fezârî anlattı; dedi ki: Bize Yahya b. Kesîr el-Kâhilî el-Esedî anlattı. O da Misver b. Yezîd el-Esedî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) namazda bir ayeti okumadan atladı. Bir adam, "Ya Resûlullah! Filan ayetleri okumadın." dedi. Resûlullah (sas), "*Bana hatırlatsaydın ya!"* dedi.

2748. Beşîr b. el-Hassâsıyye ﴿أسماعيل بن شروس﴾

İsmi Zahm b. Ma'bed es-Sedûsî'dir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. İyâd es-Sedûsî haber verdi; dedi ki: Ebû İyâd b. Lakît es-Sedûsî'nin konuşurken şöyle dediğini duydum: Beşîr b. el- Hassâsıyye'nin karısı Leyla'nın şöyle dediğini duydum:

Resûlullah (sas) ona Beşîr ismini verdi. Daha önce ismi Zahm idi.

2749. Nümeyr Ebû Mâlik ﴿كثير بن كثير﴾

[Nümeyr Ebû Mâlik] el-Huzâ'î.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O İsâm b. Kudâme'den, o Mâlik b. Nümeyr el-Huzâ'î'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ı (sas) namazda sağ elini sağ dizinin üstünde koyup namazda parmağıyla işaret ettiğini gördüm. dedi.

2750. Ebû Ramse et-Teymî ﴿صفوان بن أمية﴾

İsmi Habîb b. Hayyân idi.

2751. Ebû Ümeyye el-Fezârî ﴿المثنى بن الصباح﴾

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da Ebû Ca'fer el-Ferrâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Ümeyye el-Fezârî'nin şöyle dediğini duydum: Resûlullah'ı (sas) kan aldırırken [hacamat yaptırırken] gördüm.

2752. Huzeyme b. Sâbit ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Huzeyme b. Sâbit] b. el-Fâkih el-Hatmî. Ensâr'dandır. Künyesi Ebû Umâre idi. O Zü'ş-Şehâdeteyn'dir. Ali b. Ebû Tâlib ile beraber *Kûfe*'ye geldi. *Sıffîn*'de 37 yılında ölünceye kadar Ali b. Ebû Tâlib ile beraber kaldı. Zürriyeti vardır.

2753. Mücemmi b. Câriye ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Mücemmi b. Câriye] b. Âmir b. Mücemmi b. el- Attâf b. Dubay'a b. Zeyd. Benî Amr b. Avf'ten idi. Kûfeliler onun Peygamber zamanında bir ya da iki suresi hariç Kur'ân-ı Kerim'i ezberlediğini rivayet ettiler. Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında vefat etti. Zürriyeti yoktur.

2754. Sâbit b. Vedî'a ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Sâbit b. Vedî'a] b. Hızâm. Benî Amr b. Avf'ten idi. Peygamber'den bazı hadisler rivayet etti. Hayatının son günlerinde *Kûfe*'ye yerleşti.

2755. Sa'd b. Bahîr ﴿نمط بن قيس﴾

[Sa'd b. Bahîr] b. Mu'âviye. Kendisine Sa'd b. Habte de denilen kişidir. Becîle kabilesinden olup Benî Amr b. Avf'ın müttefikidir. *Uhud* savaşında küçük görüldü. *Kûfe*'ye yerleşti. *Kûfe*'de vefat etti. Zeyd b. Erkam namazını kıldırdı ve üzerine beş kere tekbir getirdi. Oğlu Huneys b. Sa'd b. Habte, *Kûfe*'deki Şehâr Sûc Huneys çarşısının sahibidir. Diğer oğlu Kadı Ebû Yusuf adıyla bilinen Ya'kûb İbn İbrahim b. Habîb b. Sa'd b. Habte'dir.

2756. Kays b. Sa'd ﴿محمد بن عباد﴾

[Kays b. Sa'd] b. Ubâde b. Düleym. Benî Sâ'ide b. Ka'b b. el-Hazrec'den'dir. Künyesi Ebû Abdülmelik idi. Ali b. Ebû Tâlib onu Mısır'a vali tayin etti; sonra azletti. Bunun üzerine Kays *Medine*'ye geldi. Daha

sonra Ali ile beraber *Kûfe*'ye gitti. *el-Hamîs*'in güvenlik merkezinin amiri idi.

Bize Ya'lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-Eclah anlattı. O Ebû İshâk'tan, o da Yerîm b. Sa'd'dan şöyle dediğini rivayet etti: Kays b. Sa'd'ı *el-Hamîs*'in güvenlik merkezi amiri iken gördüm. Sonra *Dicle* nehrine geldi ve abdest aldı. İki topuğunu meshetti. Parmak izlerini topuklarının üzerinde görüyor gibiydim. Daha sonra öne geçip cemaate imamlık yaptı.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Kays, Ali ölünceye kadar beraberinde kalmaya devam etti. Daha sonra el-Hasan b. Ali ile beraber oldu. el-Hasan, Kays'ı *Şam*'a gidecek olan ordusunun başına getirdi. el-Hasan, Mu'âviye ile barışınca Kays *Medine*'ye döndü. Mu'âviye'nin hilafetinin son yıllarında ölünceye kadar *Medine*'de kaldı.

2757. en-Nu'mân b. Beşîr ﴿عقبة بن الحارث﴾

[en-Nu'mân b. Beşîr] b. Sa'd. Benî el-Hâris b. el-Hazrec'dendir. Annesi ise Revâha'nın kızı Amre idi. Benî el-Hâris b. el-Hazrec'den Abdullah b. Revâha'nın kız kardeşidir. en-Nu'mân'ın künyesi Ebû Abdullah idi. en-Nu'mân Resûlullah (sas) *Medine*'ye geldikten sonra *Medine*'de doğan ilk Ensârî idi. Resûlullah (sas) *Medine*'ye geldikten on dört ay sonra doğdu. Bu rivayet *Medine* ehline göredir. Kûfeliler ise onun hakkında çok rivayet vererek doğumunu bu tarihten önceye götürmektedirler. Çünkü bir rivayetinde "Resûlullah'ı duydum." demesi, doğumunun bu tarihten önceye gittiğine delalet etmektedir.

en-Nu'mân Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın *Kûfe* valiliğini yapıp burada bir müddet kaldı. O, Osman taraftarıydı. Mu'âviye onu *Kûfe* valiliğinden azledince *Suriye*'ye geldi. Yezîd b. Mu'âviye ölünce en-Nu'mân b. Beşîr, İbnü'z-Zübeyr'i desteklemeye başladı. Bu sıra *Hıms* valiliğini yapıyordu. ed-Dahhâk b. Kays 64 yılının Zilhicce ayında Mervân b. el-Hakem'in halifeliği zamanında Mercü Râhit savaşında öldürülünce en-Nu'mân b. Beşîr *Hıms*'tan kaçtı. *Hıms* ehli peşine düştüler. Onu yakalayıp başını kestiler ve Kelbî asıllı karısının kucağına attılar.

Bize Abdullah b. Bekir es-Sehmî haber verdi; dedi ki: Bize Hâtim b. Ebû Sağîre anlattı. O da Simâk b. Harb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mu'âviye, en-Nu'mân b. Beşîr'i *Kûfe*'ye vali tayin etti. en-Nu'mân bu dünyada duyduğum en iyi hatipti.

2758. Ebû Leyla ﴿أبو ليلى﴾

İsmi Bilâl b. Büleyl b. Uhayha b. el-Cülâh. Benî Amr b. Avf'tan idi. Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın babasıdır. Ebû Leyla'nın *Kûfe*'nin Cüheyne mahallesinde evi vardı.

2759. Kardeşi Amr b. Büleyl ﴿عمير بن قتادة﴾

[Amr b. Büleyl] b. Uhayha b. el-Cülâh. Benî Amr b. Avf'tan idi.

2760. Şeybân ﴿مسلم﴾

Ebû Hübeyre'nin dedesidir. Şeybân, Ensâr'dan idi.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Gıyâs anlattı. O Ebû Hübeyre Yahya b. Abbâd'dan, o da dedesi Şeybân'dan şöyle dediğini rivayet etti:*

Mescid'e gelip bir köşesinde oturdum. Resûlullah (sas) benim öksürmemi duydu ve *"Ebû Yahya mı?"* dedi. Ben de "Evet, Ebû Yahya!" dedim. Resûlullah (sas), *"Haydi yemek yemeye gidelim."* dedi. "Ben oruçluyum." dedim. Resûlullah (sas), *"Ben de oruçlu olmak isterdim. Müezzinimiz tan ağarmadan önce ezan okudu. Herhalde gözlerinde bir bozukluk vardır."* dedi.

2761. Kays b. Ebû Gareze el-Ensârî ﴿قيس بن أبي غرزة الأنصارى﴾

2762. Hanzale b. er-Rebî ﴿المثنى بن الصباح﴾

[Hanzale b. er-Rebî] el-Kâtib. Benî Temîm'in bir kolu olan Benî Useyyid b. Amr b. Temîm'dendir.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bir keresinde Peygamber'e (sas) bir kitap yazdı ve bundan dolayı el-Kâtib lakabını almıştı. Araplar arasında yazı yazmayı bilenler nadirdi.

2763. Kardeşi Riyâh b. er-Rebî ﴿صدقة بن يسار﴾

Peygamber'den (sas) rivayet etti.

2764. Ma’kıl b. Sinân ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Ma’kıl b. Sinân] el-Eşca’î. 63 yılının Zilhicce ayında *Harre* savaşında öldürüldü.

2765. Adî b. Amîre ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Adî b. Amîre] el-Kindî. *Kûfe*’ye yerleşti. Resûlullah’tan (sas) rivayet etti. Kays b. Ebû Hâzim ondan rivayet etti. Ömer b. Abdülazîz’in arkadaşı Adî b. Adî b. Amîre’nin babasıdır.

2766. Mirdâs b. Mâlik ﴿قيس بن السائب﴾

[Mirdâs b. Mâlik] el-Eslemî. Kays b. Ebû Hâzim ondan rivayet etti.

2767. Abdurrahman b. Hasene ﴿عبد الرحمن بن طارق﴾

[Abdurrahman b. Hasene] el-Cühenî.

2768. Abdullah Ebü’l-Muğîre ﴿عبد الله بن عثمان﴾

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk’tan, o el-Muğîre b. Abdullah’tan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

İnsanlara bir şeyler anlatan bir adamın yanına geldim. Bu adam Peygamber’i tavsif ediyordu. O ana kadar Peygamber’i görmemiştim. *Arafat*’ta yol kenarında durdum. Kafileler bir bir geçmeye başladı. Kalabalık bir kafile geçiyordu. O kafilenin ortasında bulunan Peygamber’i tanıdım. Resûlullah (sas) yanıma yaklaşınca kafiledeki bir adam bana, “Yolcuların yolundan çekil!” dedi. Resûlullah (sas) ise *“Adamı bırakın! Derdi nedir anlayalım.”* dedi. Resûlullah’ın devesinin yularını tuttum ve şöyle dedim: “Beni Cennet’e götürecek ve ateşten uzaklaştıracak bir amel söyle!” dedim. Resûlullah (sas), *“Bunun için mi bunu yaptın?”* dedi. “Evet!” dedim. Resûlullah (sas), *“O zaman devenin yularını tut!”* dedikten sonra şunu söyledi: *“Allah’a ibadet et. O’na ortak koşma. Namazını kıl, Ramazan orucunu tut, Haccını yap. İnsanlardan beklediğin şeyi onlar için yap. Senin için yapmalarını istemediğin şeyi de sen onlara yapma.”* dedi. Sonra, *“Devemin yularını bırak.”* dedi.

2769. Ebû Şehm ﴿أبو شهم﴾

Bize el-Alâ b. Abdülcebbâr el-Attâr haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. Atâ anlattı. O Beyân'dan, o Kays b. Ebû Hâzim'den, o da Şehm'den şöyle dediğini rivayet etti:

Medine'de boş gezen bir adamın yanından bir cariye geçti. Adam elini uzatıp cariyeyi kolundan tuttu. Bunu yapan adam ertesi gün Peygamber'in (sas) yanına gitti. O sırada Peygamber insanlardan biat alıyordu. Resûlullah (sas) adamı elinden tutarak, "*Dünkü hareketi yapan sen misin?*" dedi. Adam, "Ya Resûlullah! Bir daha bunu yapmayacağım." dedi. Resûlullah (sas), "*O zaman tamam!*" dedi ve ona biat verdi.

2770. Ebü'l-Hattâb ﴿عقبة بن نمر﴾

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı; dedi ki: Bana Süveyr anlattı; dedi ki:

Resûlullah'ın ashâbından olan Ebü'l-Hattâb'a vitir namazı ile ilgili soru soruldu. Ebü'l-Hattâb, "Gecenin yarısında vitir namazını kılmayı severim. Çünkü Allah bu zamanda yedinci semadan dünya semasına iner ve şöyle der: *'Günahkâr olup da mağfiret isteyen var mı, dua eden var mı?'* Fecr ortaya çıktığı zaman semaya yükselir."

2771. Harîz ﴿حريز﴾

veya Ebû Harîz.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bana Kays b. er-Rebî anlattı; dedi ki: Bana Osman b. el-Muğîre anlattı. O da Ebû Leyla el-Kindî'den şöyle dediğini rivayet etti: Bu evin sahibi Harîz veya Ebû Harîz bana şunu anlattı:

Resûlullah'ın (sas) yanına vardım ki, o sırada Resûlullah (sas) *Minâ*'da insanlara hitap ediyordu. Elimi cübbesinin üstüne koydum. Cübbesi, yünlü koyun derisi gibi idi.

2772. er-Resîm ﴿الرسيم﴾

Bize Ubeydullah b. Muhammed b. Ebû Şeybe el-Absî anlattı; dedi ki: Bize Abdurrahîm b. Süleyman er-Râzî anlattı. O Yahya b. Gassân'dan o İbnü'r-Resîm'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) yanına geldik ve tulumlara konan meşrubatları sorduk. Resûlullah (sas) bizleri bu meşrubatlardan içmekten menetti. Sonra tekrar Resûlullah'ın yanına geldik ve "Ya Resûlullah! Bizim memleketimizin havası bozuktur." dedik. Bunun üzerine Resûlullah (sas), *"İstediğiniz kaplarla için. Kim kaplardaki meşrubatları içerse veya başkasına içirirse günah işlemiş olur."* dedi.

2773. İbn Sîlân ﴿أبو عقرب﴾

Bize Abdullah b. Muhammed b. Ebû Şeybe haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. el-Hasan el-Esedî anlattı; dedi ki: Bize Hâlid et-Tahhân anlattı. O Beyân'dan, o Kays'tan, o da İbn Sîlân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber'in (sas) yanında idim. Başını göğe doğru kaldırdı ve şöyle dedi: *"Mübârek Allah'ım! Onlara fitneler gönderirsin."*

2774. Ebû Zabye[87] ﴿أبو يزيد﴾

Resûlullah (sas) ona hediye vermiştir.

2775. Ebû Selmâ ﴿أبو سلمى﴾

Resûlullah'ın (sas) çobanı idi.

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim anlattı; dedi ki: Bize Abdullah b. el-Alâ ve İbn Câbir anlattılar; dediler ki: Bize Ebû Sellâm el-Esved anlattı. O da Resûlullah'ın çobanı Ebû Selmâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın şöyle dediğini duydum: *"Ne güzel! ne güzel! Lâ ilâhe illallahu Vallahu Ekber, el-Hamdulillah ve Sübhanellah! Müslüman bir insanın sâlih olarak vefat eden çocuğu, mizanda ne de ağır şeylerdir!"*

2776. Benî Tağlib'den Bir Adam ﴿عبدالجبار بن الورد﴾

O adam Harb b. Hilâl es-Sekafî'nin ana tarafından dedesidir.

Bize Sa'îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Abdülhamîd anlattı. O Atâ b. es-Sâib'den, o Harb b. Hilâl es-Sekafî'den, o da Benî Tağlib'den bir adam olan dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) yanına geldim. İslâm'ın esaslarını bana öğretti. Hepsini ezberlemiştim. Sadece öşrü anlayamadım. Bu yüzden "İnsanlara öşür mü koyacağım?" diye sordum. Resûlullah (sas), *"Müslümanlara öşür yoktur. Öşür Yahudilere ve Hristiyanlara vardır."* dedi. Cizyenin öşrünü kasdediyordu.

2777. Talha b. Musarrif el-İyâmî'nin dedesi ﴿أبو السنابل بن بعكك﴾

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi. O Osman b. Miksem el-Bürrî'den, o Leys'ten, o Talha b. Musarrif el-İyâmî'den, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

"Resûlullah'ın (sas) başını böyle meshettiğini gördüm." Yezîd bu anlatırken bütün eliyle meshi vasfetmişti. İlk önce başının ön kısmını, sonra başının arkasını, sonra ellerini boyunun üstü ve kulaklarının alt kısmına gezdirerek sakalının alt kısmını da meshetti.

Yezîd şöyle dedi: Ben bunu esas alırım.

2778. Ebû Merhab ﴿أبو محذورة﴾

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize es-Sevrî anlattı. O İsmail b. Ebû Hâlid'den, o eş-Şa'bî'den, o da Ebû Merhab'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Avf'ı Resûlullah'ın (sas) kabrinde bulunan dört kişiden biriymiş gibi görüyorum.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bu hadis bizce bilinmemektedir. Ebû Merhab da tarafımızdan bilinmemektedir. Bu konuda doğru olan hadis şudur:

Bizde ve bizim memleketimizde Ma'mer'in ez-Zührî'den, o da Sa'îd b. el-Müseyyeb'den anlattığı şöyledir:

Resûlullah'ı yıkayanlar dört kişidir. Bunlar el-Abbâs, Ali, el-Fadl ve Şukrân idi. Allah onlara rahmet eylesin ve onlardan razı olsun.

2779. Kays b. el-Hâris ﴿عقبة بن الحارث﴾

[Kays b. el-Hâris] el-Esedî. Kays b. er-Rebî'in dedesidir.

Bize Bekir b. Abdurrahman haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. el-Muhtâr anlattı. O Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla'dan, o Humeyda b. eş-Şemerdel'den, o da Kays b. el-Hâris'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Kays b. el-Hâris Müslüman olduğunda sekiz hanımı vardı. Resûlullah (sas) bu sekiz kadından dört tanesini seçmesini emretti.

2780. el-Feletân b. Âsım ﴿الحارث بن هشام﴾

[el-Feletân b. Âsım] el-Cermî. Âsım b. Kilâb el-Cermî'nin dayısıdır.

2781. Amr b. el-Ahvas ﴿إياس بن عبد المزنى﴾

Ebû Süleyman'nın babasıdır. Süleyman'ın annesi ise Ümmü Cündüb el-Ezdiyye'dir. Ümmü Cündüb, Resûlullah'tan (sas) şeytan taşlamada kullanılacak taşların sapanda atılacak taş büyüklüğünde olması gerektiği hadisini rivayet etmiştir.

2782. Nukâde el-Esedî ﴿خالد بن أسيد﴾

Abdullah b. Halef b. Amîre b. Mürey b. Sa'd b. Mâlik b. Mâlik b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed'in oğludur.

Peygamber (sas), Nukâde'yi bir adama, kendisine bir devesini meniha (mevsimlik geçimlik) olarak vermesi için gönderdi. Fakat adam bunu reddetti.

2783. el-Müstevrid b. Şeddâd ﴿النضير بن الحارث﴾

[el-Müstevrid b. Şeddâd] b. Amr. Benî Muhârib b. Fihr'dendir.

Bize Abdullah b. Nümeyr ve Muhammed b. Ubeyd haber verdiler; dediler ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı. O Kays b. Ebû Hâzim'den, o da Benî Fihr'den olan el-Müstevrid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) şöyle dediğini duydum: *"Ahirete nazaran dünya, bir insanın parmağını deryaya batırması gibidir. Deryaya parmağını batıran insan parmağıyla ne getirebilir ki?"*

Abdullah b. Nümeyr şöyle dedi: Bununla bilinmeyenleri kasdediyordu.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: el-Müstevrid Resûlullah'tan bazı hadisler rivayet etti.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Resûlullah (sas) vefat ettiği zaman el-Müstevrid daha çocuktu. Sonra *Kûfe*'ye yerleşti. Kûfeliler ondan bazı hadisler rivayet etti.

2784. Muhammed b. Safvân ﴿عقبة بن الحارث﴾

Peygamber'den bazı hadisler rivayet etti. eş-Şa'bî, tavşanla ilgili hadisi ondan rivayet etti.

2785. Muhammed b. Sayfî ﴿صفوان بن أمية﴾

Âşûre ile ilgili Peygamber'den hadis rivayet etti.

2786. Vehb b. Hanbeş ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[Vehb b. Hanbeş] et-Tâî.

2787. Mâlik b. Abdullah ﴿عبد الله بن أسود﴾

[Mâlik b. Abdullah] el-Huzâ'î.

Hadisi şudur: Peygamber'in (sas) arkasında namaz kıldım. Onun gibi namazı doğru kıldıran bir imam görmedim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Mansûr b. Hayyân el-Esedî anlattı; dedi ki: Bize Süleyman b. Bişr el-Huzâ'î anlattı. O da dayısı Mâlik b. Abdullah el-Huzâ'î'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) ile beraber bir gazveye katıldım. Resûlullah'tan hafif bir şekilde namazı kıldıran bir imama rastlamadım.

2788. Ebû Kâhil[88] el-Ahmesî ﴿إياس بن عبد المزنى﴾

Becîle kabilesindendir. İsmi Kays b. Âiz.

Ebû Kâhil şöyle dedi: Peygamber'i bir devenin üstünde hutbe veriyorken gördüm. Devenin yularını bir Habeşî tutuyordu.

2789. Amr b. Hârice ﴿صديق بن موسى﴾

[Amr b. Hârice] b. el-Müntefik el-Esedî.

2790. es-Sunâbih b. el-A'ser ﴿عبد الرزاق بن همام﴾

[es-Sunâbih b. el-A'ser] el-Ahmesî. Becîle kabilesindendir.

2791. Mâlik b. Umeyr ﴿لقيط بن صبرة﴾

Künyesi Ebû Safvân idi.

> *Bize Yezîd b. Hârûn ve Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdiler; dediler ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Simâk b. Harb'den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Safvân Mâlik b. Umeyr el-Esedî'nin şöyle dediğini duydum:*

Resûlullah (sas) *Medine*'ye hicret etmeden önce *Mekke*'ye gitmiştim. Resûlullah (sas) benden iki sürval(fistanın altına giyinen uzun don parçası satın aldı.

2792. Umeyr Zû Mürrân ﴿مسلم بن يناق﴾

Mücâlid b. Sa'îd el-Hemdânî'nin dedesidir. Resûlullah (sas) ona mektup göndermişti. *Kûfe*'ye yerleşti.

2793. Ebû Cuhayfe es-Süvâî ﴿حجير بن أبي إهاب﴾

İsmi Vehb b. Abdullah idi. Benî Süvâe b. Âmir b. Sa'sa'a'dandır. Peygamber'den bazı hadisler rivayet etti.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Peygamber (sas) vefat ettiğinde Ebû Cuhayfe’nin ergenlik çağına girmediğini söyleyenleri duydum. Peygamber’i gördü ve ondan hadis duydu. Bişr b. Mervân’nın valiliği sırasında *Kûfe*’de vefat etti.

2794. Târık b. Ziyâd ﴿عمير بن قتادة﴾

[Târık b. Ziyâd] el-Cu’fî.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Simâk’tan, o Alkame b. Vâil’den, o da Târık b. Ziyâd el-Cu’fî’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Ya Resûlullah! bizim bağımız ve hurmalığımız vardır. Onların suyunu sıkıyoruz.” dedim. Resûlullah (sas), *“Yapmayın!”* dedi. Ben, “Hastalarımız için yapıyoruz.” dedim. Resûlullah (sas), *“O zaman o bir ilaçtır.”* dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi. O Hammâd b. Seleme’den bu isnadla şunu söyledi:

O, Târık b. Süveyd’dir.

2795. Ebü’t-Tufeyl ﴿أبو الطفيل﴾

Ebü’t-Tufeyl Âmir b. Vâsile el-Kinânî.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Sâbit b. el-Velîd b. Abdullah b. Cümay’ın şöyle dediği bana haber verildi: Babam Ebü’t-Tufeyl bana şunu demişti:

Resûlullah’ın son sekiz yılına yetişmiştim ve *Uhud* yılında doğdum.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Ebü’t-Tufeyl Peygamber’i gördü ve onun vasıflarını anlattı.

2796. el-Cuhdüme

Bana Muhammed b. es-Salt anlattı; dedi ki: Bana Mansûr b. Ebü’l-Esved anlattı. O Ebû Cenâb’dan, o İyâd’dan, o da el-Cuhdüme’den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’ın (sas) başında kına örtüsü varken namaza çıktığını gördüm.

2797. Yezîd b. Ne’âme

[Yezîd b. Ne’âme] ed-Dabbî.

Hâtim b. İsmail’den bana haber verildi. O İmrân b. Müslim’den, o Sa’îd b. Selmân’dan, o da Yezîd b. Ne’âme ed-Dabbî’den şöyle dediğini rivayet etti. Yezîd b. Ne’âme Resûlullah’a yetişmişti. Resûlullah (sas) şöyle dedi:

“Bir adam birisini kardeş edindiyse ismini, babasının ismini ve kimlerden olduğunu sorsun. Çünkü bunları bilmek dostluğu pekiştirir.”

2798. Ebû Hallâd

Ebû Hallâd’ın sohbet meclisi vardı.

Yahya b. Sa’îd b. Ebân’dan bana haber verildi. O Ebû Ferve’den, o -sohbet meclisi olan- Ebû Hallâd’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) şöyle dedi: *“Mümin bir insana bu dünyada çok zühd, ama az konuşma verildiğini gördüğünüz zaman ona yaklaşın. Çünkü o kişi sonunda hikmeti bulur.”*

---

[60] Uç bölgeleri (E).
[61] Bu isim Atâ neşrinde “Yelâl” şeklinde yanlış yazılmıştır (E).
[62] Sırâr, Kûfe yakınlarında bulunan bir vadinin ismidir.(M).
[63] Hudeybiye’de Rıdvân biatinde bulunan sahabîlerden bahsediyor (E).
[64] Büyûtâtü’l-Arab, Arap kabilelerinin liderliğini yapan aileler için kullanılan bir tamlamadır. Yöneticiler herhangi bir aileden değil, bazı özelliklere sahip insanların yetiştiği güçlü ailelerden çıkardı (E).
[65] Cehâr Suc Farsça bir kelimedir. Farsça ( ) terkibi “dört anahtar” anlamına gelir (E).
[66] Leiden neşrinde ve takip eden neşirlerde yanlışlıkla “Cüşem” şeklinde yazılmıştır.

[67] Merkezi Vâsıt olan *Basra* ile *Kûfe* arasındaki geniş bölgedir. Vâsıt şehri el-Haccâc tarafından kurulmadan önce merkezi Husrev Sâbur idi.

[68] Leiden neşrinde "Üseyd" şeklinde harekelenmiştir.

[69] Rıdvân biati (E).

[70] Cahiliye döneminde müşrik Arapların bir putudur (E).

[71] Ca'de bt. Eş'as (E).

[72] Leiden neşrinde "Riyâb" şeklinde geçmektedir.

[73] Rıdvân biati (E).

[74] Metinde geçen kelime () şeklindedir (E).

[75] Şeytan taşlanan yer. Birinci Cemre, Orta Cemre ve Akabe Cemresi olmak üzere birbirne yakın üç cemre mevcuttur (E).

[76] Rıdvân biati (E).

[77] Berâzürrûz, Bağdad'ın doğusundaki mevkilerden birisidir.

[78] İbn Tarık olduğu da söyleniyor.

[79] Leiden baskısında "Cirv" şeklinde geçmektedir.

[80] Bu hadis *el-İsabe*'de şöyle geçer: "Dırâr şunu rivayet etti: Resûlullah'a bir deve hediye ettim. Bunun üzerine onu sağmamı istedi. Onu çokça sağmaya çalıştım. Resûlullah, *"Sütün bir kısmını memesinde bırak."* dedi. İbnü'l-Esîr'in *en-Nihâye*'sinde ise Resûlullah Dırâr b. el-Ezver'den bir deveyi sağmasını istedi. Ve ona *"Onu fazla sağma! Memelerinde biraz süt bırak. Eğer memesinde biraz süt bırakırsan deve daha çok süt verir."* dedi.

[81] er-Rebeze, Medine şehrine yakın bir köydür. Bkz. Yakut, III, 24. (M.)

[82] *Üsdü'l-gâbe*'de yanlışlıkla Büceyr olarak geçmektedir.

[83] Şîrâz, suyu alınmış ve kurutulmuş ayran (M).

[84] Surenin ilk ayeti yazılarak belirtilmiştir (E).

[85] Leiden baskısında "Benden sadır olan şerden" şeklinde geçmektedir.

[86] Leiden neşrinde "Ubeyd b. Ebü'l-Hasan" şeklinde geçmektedir. Doğrusu *et-Takrîb* (s. 376) ve *Tehzîbü'l-Kemâl*'den (XIX, 196) alınmıştır.

[87] Leiden neşrinde "Ebû Taybe" şeklinde geçmektedir.

[88] Ata neşri, VI, 128'de *Kâmil* şeklinde geçmektedir (M).

RESÛLULLAH'IN ASHÂBI'NDAN SONRA EBÛ BEKİR, ÖMER B. EL-HATTÂB, OSMAN B. AFFÂN, ALİ B. EBÛ TÂLİB, ABDULLAH B. MES'ÛD VE BAŞKALARINDAN RİVAYETTE BULUNAN KÛFELİLERİN TABAKALARI BİRİNCİ TABAKA

2799. Târık b. Şihâb ﴿قيس بن السائب﴾

[Târık b. Şihâb] b. Abdüşems b. Seleme b. Hilâl b. Avf b. Cüşem b. Nükur b. Amr b. Lüey b. Rühm b. Mu'âviye b. Eslem b. Ahmes b. el-Gavs b. Enmâr b. Becîle. Becîle ise Enmâr'ın annesidir. Becîle, Sa'b b. Sa'd el-Aşîre'nin kızıdır. Bu kabile bu kadının adıyla bilinmektedir.

Bize Yahya b. Abbâd ve Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdiler; dediler ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Kays b. Müslim'den şöyle dediğini rivayet etti: Târık b. Şihâb'ın şöyle dediğini duydum:

Resûlullah'ı (sas) gördüm ve Ebû Bekir'in halifeliği zamanındaki gazvelere katıldım.

Yahya b. Abbâd, yukarıdaki hadise şunu ekledi: Ömer zamanında da gazvelere katıldım. Yaklaşık kırk gazve ve seriyyeye katıldım.

Ravh b. Ubâde aynı senedle "Kırk üç gazveye katıldım." dedi. Ravh b. Ubâde şöyle dedi: Târık b. Şihâb; Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Abdullah, Hâlid b. el-Velîd, Huzeyfe b. el-Yemân, Selmân el-Fârisî, Ebû Musa el-Eş'arî, Ebû Sa'îd el-Hudrî ve -kendisinden büyük olan- kardeşi Ebû Gazre'den rivayet etti. Târık daha çok Selmân el-Fârisî'nin ismini zikrediyordu.

2800. Kays b. Ebû Hâzim ﴿عثمان بن الأسود﴾

Ebû Hâzim'ın ismi, Avf b. Abdülhâris b. Avf b. Huşeyş b. Hilâl b. el-Hâris b. Rizâh b. Kelb b. Amr b. Lüey'dir. Ahmes kabilesindendir. Kays b.

Ebû Hâzim; Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, ez-Zübeyr, Sa’d b. Ebû Vakkâs, Abdullah b. Mes’ûd, Habbâb, Hâlid b. el-Velîd, Huzeyfe, Ebû Hüreyre, Ukbe b. Âmir, Cerîr b. Abdullah, Adî b. Amîre ve Esmâ bt. Ebû Bekir’den rivayet etti. Kays, *Kâdisiyye* savaşına katıldı.

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı. O da İsmail b. Ebû Hâlid’den şöyle dediğini rivayet etti: Kays’ın şöyle dediğini duydum:

Kâdisiyye savaşına katıldım. Hâlid b. el-Velîd, *Hîre*’de askerlere nutuk verirken ben de oradaydım.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Kays bu sözüyle Hâlid b. el-Velîd’in *Irak* bölgesine ilk akınlarından ve *Hîre* ahalisi ile yaptığı antlaşmayı kasdediyordu. Çünkü bütün bu savaşlar *Kâdisiyye* savaşına iliştirilir.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Ebû Zâide anlattı; dedi ki:

Kays b. Ebû Hâzim’i sakalını sarıya boyarken gördüm.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O İbn Ebû Hâlid’den, o da Kays b. Ebû Hâzim’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ayak tarafından kabre koyulmasını tavsiye etti.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Kays b. Ebû Hâzim, Süleyman b. Abdülmelik’in hilafeti zamanında vefat etti.

2801. Râfi b. Ebû Râfi ﴿صديق بن موسى﴾

[Râfi b. Ebû Râfi] et-Tâî. Râfi b. Amr’dır. İbn Amîre b. Câbir b. Hârise b. Amr b. Mihdab b. Hizmir b. Lebîd b. Sinbis b. Mu’âviye b. Cervel b. Su’l olduğu da söylenir. Tay kabilesindendir. Ona Râfi el-Hayr de deniliyordu. Resûlullah (sas), Amr b. el-Âs’ı *Zâtüsselâsil* gazvesine gönderdiğinde Râfi de bu gazveye katılmıştı. Bu gazve esnasında Râfi, Ebû Bekir es-Sıddîk ile dost oldu ve ondan rivayet etti. Bu gazveden sonra kendi memleketine döndü. Resûlullah’ı (sas) görmedi. Râfi, Hâlid b. el-Velîd *Irak*’tan *Şam*’a giderken çölde Hâlid’in rehberi olmuştu. Bundan dolayı hakkında şöyle bir şiir söylenmiştir:

Râfi'ye helal olsun! Yolu çıkarabildi.
Kurâkır'dan Süvâ yolunu buldu

Uzun bir yoldu. Uyanık olmayan birisi bu yolu aşmaz ve ağlardı.
Senden önce bu yolu hiçbir insan geçmemişti.

Râfi hayatının sonunda kavminin bilge kişisi oldu. Târık b. Şihâb ondan hadis rivayet etti.

2802. Süveyd b. Gafele ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Süveyd b. Gafele] b. Avsece b. Âmir b. Vedâ b. Mu'âviye b. el-Hâris b. Mâlik b. Avf b. Sa'd b. Avf b. Harîm b. Cu'fî b. Sa'd el-Aşîre. Mezhic kabilesindendir. Resûlullah (sas) dönemine yetişti ve onun yanına geldi. Ancak Resûlullah'ın (sas) vefat etmiş olduğunu gördü. Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali'yle arkadaşlık yaptı. Ali ile beraber *Sıffîn* savaşına katıldı. Abdullah b. Mes'ûd'dan hadis duydu. Osman'dan herhangi bir şey duymadı. Künyesi *Ebû Ümeyye* idi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Hişâm Ebü'l-Velîd haber verdiler; dediler ki: Bize Şerîk anlattı. O Osman es-Sekafî'den, o Ebû Leyla el-Kindî'den, o da Süveyd b. Gafele'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) sadaka memuru yanımıza gelmişti. Onunla tokalaştım. Sadaka memurunun elindeki ahidnamesinde şöyle yazılıydı: "*Toplanmış olanı ayırmayın. Ayrılmış olanları toplamayın.*" Bir adam Resûlullah'ın sadaka memuruna dolgun orta halli bir deve getirdi. Fakat sadaka memuru onu reddetti. Başka birisi biraz daha küçük bir deve getirdi. Onu da reddetti. Sonra şöyle dedi: "Müslüman bir insanın güzel devesini alırsam Resûlullah'ın yanına geri döndüğümde ne diyebilirim?"

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O İbrahim b. Abdüla'lâ'dan, o da Süveyd b. Gafele'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, elimden tuttu ve bana, "Ey Ebû Ümeyye!" dedi.

Bize el-Kâsım b. Mâlik el-Müzenî haber verdi. O da Nüfâ'e b. Müslim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Süveyd b. Gafele'yi, üzerinde ipekli cübbe olduğu halde namaz kılarken gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris anlattı. O da Ali b. Müdrik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Süveyd b. Gafele *el-Hâcire*'de ezan okuyordu. el-Haccâc, *ed-Deyr*'de iken onu duydu. el-Haccâc, "Bu müezzini bana getirin!" dedi. Süveyd b. Gafele el-Haccâc'ın yanına geldi. el-Haccâc, "*el-Hâcire*'de neden namaz kıldın?" dedi. Süveyd, "Ebû Bekir ve Ömer ile burada namaz kıldık." diye cevap verdi. el-Haccâc, "Bir daha ne ezan oku, ne de kavmine imam ol!" dedi.

Ebû Bekir b. Ayyâş bu hadisi Ebû Husayn'dan, o da Süveyd'den rivayet ediyor ve hadisinde şunu ekliyordu:

Osman ile de namaz kıldım. el-Haccâc, "Bu adamı ezan okumaktan ve imam olmaktan uzaklaştırın!" dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı O da bazı arkadaşlarından şöyle dediklerini rivayet etti:

Gafele, el-Haccâc'dan gizleniyordu. Cuma namazını bir grup arkadaşıyla beraber kılıyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris b. Lakît anlattı; dedi ki:

Süveyd b. Gafele, Benî Esed'den olan bir hanımının yanına gitmek üzere iken Mescit'te bize uğruyordu. O zaman 127 yaşındaydı. Namaz kılarken rükûa gidip gitmediğini hatırlamıyorum.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Kuşeyr b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Urve b. Abdullah b. Kuşeyr anlattı; dedi ki:

Süveyd b. Gafele, el-Übeyrık b. Mâlik'i iki elbise ile kefenledi.

Bize Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî haber verdi. O Leys'ten, o da Hayseme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Süveyd b. Gafele, "Öldüğüm zaman kimse benim için ağlamasın! Kabrime alçı, kiremit ve kefen kokusu getirmeyin. Arkamda kadınlar ağlamasın. Beni elbisemden başka bir şeyle kefenlemeyin." diye tavsiye etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

Süveyd b. Gafele Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanında 81 veya 82 yılında *Kûfe'*de vefat etti.

Bize İbn Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Süveyd b. Gafele 128 yaşında iken öldü.

2803. el-Esved b. Yezîd ﴿سهيل بن عمرو﴾

[el-Esved b. Yezîd] b. Kays b. Abdullah b. Mâlik b. Alkame b. Salâmân b. Kehl b. Bekir b. Avf b. en-Naha. Mezhic kabilesindendir. Künyesi *Ebû Amr*'dır. Alkame b. Kays'ın kardeşinin oğludur. el-Esved b. Yezîd, Alkame'den büyüktür. Dedesi tarafından gönderilen Alkame'nin annesinin mihrini Esved'in götürdüğü zikredilir. el-Esved, Ebû Bekir es-Sıddîk'ten onunla beraber haccı temsili bir şekilde denediğini rivayet etti. el-Esved, Ömer, Ali, Abdullah b. Mes'ûd ve Mu'âz b. Cebel'den rivayet etti. Mu'âz'ı hicret etmesinden önce Resûlullah'ın (sas) Mu'âz'ı *Yemen*'e gönderdiği sırada *Yemen*'de dinledi. el-Esved, Selmân, Ebû Musa ve Âişe'den rivayet etti. Osman'dan ise hiç rivayet etmedi.

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da el-Hakem'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved yılın tümünü oruçlu geçirirdi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hasan b. Sâlih anlattı. O Mansûr'dan, o da bazı arkadaşlarından şöyle dediğini

rivayet etti:

el-Esved, dayanıklı kırmızı devenin bile sıcaklığından muzdarip olduğu en sıcak günde bile orucunu tutardı.

Bize Vehb b. Cerîr haber verdi; dedi ki: Bize ed-Destevâî anlattı. O Hammâd'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved sıcak günlerde orucunu tutuyordu. Susuzluktan dolayı dili simsiyah olurdu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris anlattı. O da Riyâh en-Neha'î'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, Ramazan ayı dışındaki yolculuklarda orucunu tutardı. Sıcak günlerde bile orucunu tutardı ki, susuzluktan rengi değişirdi. Biz ise yolculuk esnasında bineklerimizin üstünde defalarca su içerdik.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris anlattı; dedi ki: Bana Ali b. Müdrik anlattı; dedi ki:

Alkame, el-Esved'e, "Bu vücud ne kadar azap gördü?" derdi. el-Esved ise "Onun gelecekteki rahatını istiyorum." derdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Haneş b. el-Hâris anlattı; dedi ki:

el-Esved'in bir gözü sürekli oruç tutmaktan kör olmuştu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Haneş b. el-Hâris b. Lakît anlattı. O da Riyâh b. el-Hâris en-Neha'î'den şöyle haber verdi:

el-Esved ile beraber *Mekke*'ye yolculuk yaptık. Namaz vakti geldiği zaman ne olursa olsun bineğinden iner ve namazını kılardı. İster kaya parçası üzerinde, ister yamacı çıkarken ve yamaçtan inerken olsun hemen devesini durdurur ve namazını kılardı.

Bize Vehb b. Cerîr haber verdi; dedi ki: Bize ed-Destevâî haber verdi. O Hammâd'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Namaz vakti geldiği zaman el-Esved, devesini taşlar üzerinde olsa bile durdurur ve namazını kılardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsrâîl anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, Hac ve umre olmak üzere 80 defa *Kâbe*'yi tavaf etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, ihramlı olarak evinden çıkardı. Alkame ise onun elbiselerinden faydalanırdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Eş'as b. Ebü'ş-Şa'sâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved ve Amr b. Meymûn'u *Kûfe*'den itibaren [ihrama girer telbiye ve] tehlile başlarlardı.[89]

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize es-Sak'ab b. Züheyr anlattı. O da Abdurrahman b. el-Esved'den şöyle dediğini rivayet etti:

Babam *Kûfe*'den [ihrama girer telbiye ve] tehlile başlar ve saçlarını boyayarak (telbîd) çıkardı.[90]

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ebü'l-Cüveyriye'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved b. Yezîd'i Bâcümeyrâ'dan ihrama girdiğini gördüm.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Atâ'dan yani İbnü's-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved b. Yezîd bir binek üzerinde iken onu bir kadife kumaş ile çevrelemişlerdi. O ihramlı iken onunla tavaf yaptık. el-Esved, “Ben yaşlı bir adamım. Bu kadifeyi üzerimden almayın.” dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus anlattı; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Muğîre’den, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, tahminime göre Arzem[91] kabristanında ihrama girdi.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Câbir’den, o da İbnü’l-Esved’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved belki de gece *Mekke*’ye girdi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Câbir el-Cu’fî anlattı. O da Abdurrahman b. el-Esved’den şöyle dedi:

el-Esved ihrama girdiği zaman hac ya da umre yapacağını açıkça söylemez; “Allah benim niyetimi daha iyi bilir.” derdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebü’l-Ahvas anlattı. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, telbiyesine “***Lebbeyk Gaffâre’z-zünûb***’u [Buyur, ey günahları bağışlayan!]” da eklerdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O el-A’meş’ten, o da Heyseme’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved telbiyesinde “***Lebbeyk ve Hanâneyk*** [Buyur! Bana merhamet et!]” derdi.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O Muhammed b. Sûka’dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved ile beraber hacca gittik. Namaz vakti geldiği zaman taşın üzerinde dahi olsa devesini çökertir ve namazını kılardı. el-Esved yetmiş

defadan fazla hac yaptı.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı; dedi ki: Ebû Ma'şer'in İbrahim'den rivayet ederek şöyle dediğini duydum:

el-Esved zengin olup hacca gitmeyen kimsenin cenaze namazını kılmazdı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o İbrahim'den rivayet etti. Ayrıca o Süfyân'dan, o el-A'meş'ten, o da Umâre'den şöyle dediğini rivayet etti:

en-Neha'da, Miklâs isminde zengin bir adam vardı. Hac farîzasını yerine getirmemişti. el-Esved, "Bu adam ölürse cenaze namazını kılmam." dedi.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Bize Süleyman anlattı. O İbrahim'den, o da el-Esved'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hacca gittim. Abdullah beni gördü ve "Ömer'i görürsen selamımı söyle." dedi.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Bize el-Eş'as b. Süleym haber verdi; dedi ki:

el-Esved, hacca gitti. Abdullah, el-Esved'e "Ömer'i görürsen selamımı söyle." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Ebû Ma'şer'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, Ömer taraftarıydı. Alkame ise Abdullah'ın yanında yer alırdı. Bir araya gelirlerdi ve aralarında ihtilaf olmazdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn, Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Ebül-Münzir İsmail b. Ömer haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o İbrahim'den, o da el-Esved'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ramazan ayında her iki gecede Kur’ân-ı Kerim’i hatmederdi. Sadece akşam namazı ile yatsı namazı arasında uyurdu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A’meş’ten, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, Kur’ân-ı Kerim’i altı günde hatmederdi.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki: Ebû İshâk’ın Abdurrahman b. Yezîd’den rivayet ederek Âişe’nin şöyle dediğini duydum:

Irak’ta el-Esved’den çok sayıp sevdiğim bir insan yoktur.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O da Atâ b. es-Sâib’den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman es-Sülemî’nin yanında idim. el-Esved b. Yezîd bir şey sormak için içeri girdi. Orada oturanlar Abdurrahman’a, “Bu el-Esved b. Yezid’dir.” dediler. Abdurrahman ayağa kalkarak onunla kucaklaştı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O da Mansûr’dan şöyle dediğini rivayet etti: İbrahim’in şöyle dediğini duydum:

el-Esved’in annesi ikinci kez evlenmekten menedilmişti.

Bize Ebû Mu’âviye haber verdi. O el-A’meş’ten, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, el-Esved’e “Ey Ebû Amr!” dedi. el-Esved “***Lebbeyk!***” [Buyur, emret!” diye cevap verince Alkame, “***Lebbey yedeyk***” [Ellerin dert görmesin! Afiyette olsunlar!] dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

“Ben ve el-Esved, Mus’ab[92] valiliği döneminde Amr b. Hureys’in yanında güvenlik memuru olarak görev yapardık.”

Bize Hafs b. Gıyâs haber verdi; dedi ki: Bize eş-Şeybânî anlattı. O da Abdurrahman b. el-Esved’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved ipek sırmalı cübbesi ile secde ederdi. Elleri de cübbenin kollarının içinde idi.

Bize Hafs b. Gıyâs haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Abdullah anlattı; dedi ki:

el-Esved b. Yezîd’i, ipekli cübbe giymiş halde secde ederken gördüm.

Bize Vekî ve Muhammed b. Ubeyd haber verdiler. Onlar da İsmail b. Ebû Hâlid’den şöyle dediğini rivayet etti:

Başında siyah bir sarık olduğu halde el-Esved b. Yezîd’i gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da İbn Ebû Hâlid’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved b. Yezîd’i başına bir sarık bağlayıp arkaya sarkıttığını gördüm. Yine ayakkabılarıyla namaz kıldığını gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da İbn Ebû Hâlid’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved’i saç ve sakalını sarıya boyamış halde gördüm.

Bize Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî haber verdi. O da el-Hasan b. Ubeydullah’tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved sakalını sarıya boyuyordu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr’dan, o İbrahim’den, o da el-Esved’den şöyle dediğini rivayet etti:

Namaz’a koşarak giderdi.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O da Ebû Belc’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved b. Yezîd ve Amr b. Meymûn’nun karşılaştıklarını ve birbirlerine sarıldıklarını gördüm.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Yezîd yani İbn Ebû Ziyâd’dan, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved’in temiz bir havlusu vardı ve abdestten sonra onunla ellerini kuruttuğunu gördüm.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O Seleme b. Küheyl’den, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved, öldüğü son hastalığında onun yanındaydım. Kur’ân-ı Kerim’i okuduktan sonra Allah’a dua etti.

Ebû Katan dedi ki: Şu’be şöyle dedi:

el-Esved, Kûfelilerin en büyük varlığıdır.

Vekî b. el-Cerrâh, Muhammed b. Abdullah el-Ensârî ve Abdülvehhâb b. Atâ haber verdiler; dediler ki: Bize İbn Avn anlattı. O İbrahim’den, o da el-Esved b. Yezîd’den öleceği sırada yanında bulunan bir adama şöyle dediğini haber verdi:

Son sözümün “***Lâ İlâhe illallah***” olmasını sağlayacak şekilde bana telkinde bulunabilirsen yap. Ayrıca kabrime tuğla döşemeyin.

Vekî ve Muhammed b. Abdullah el-Ensârî dediler ki: İbn Avn hadiste [el-Esved’in şunu da söylediğini] rivayet etti:

Beni defnetmeye götürürken arkamdan ağıt yakmayın.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: O Kays b. er-Rebî'den, o da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved b. Yezîd *Kûfe*'de, 75 yılında vefat etti. el-Esved, sika ve salih hadisleri olan birisiydi.

2804. Mesrûk b. el-Ecda ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

el-Ecda (kulakları kesik), Abdurrahman b. Mâlik b. Ümeyye b. Abdullah b. Mür b. Selmân[93] b. Ma'mer b. el-Hâris b. Sa'd b. Abdullah b. Vâdî'a b. Amr b. Âmir b. Nâşih'tir. Mesrûk, Hemdân kabilesindendir.

Hişâm b. el-Kelbî babasından rivayetle dedi ki:

el-Ecda, Ömer b. el-Hattâb'ın yanına gelmişti. Şair bir insandı. Ömer ona, "Sen kimsin?" dedi. "Ben el-Ecda'yım." diye cevap verdi. Ömer "el-Ecda şeytandır. Sen Abdurrahman'sın." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays b. Câbir anlattı. O da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk Ömer'in yanına gelince Ömer ona, "Sen kimsin?" dedi. "Ben Mesrûk b. el-Ecda'ım." dedi. Ömer "el-Ecda şeytandır, sen Mesrûk b. Abdurrahman'sın." dedi. Bunun üzerine [mektup] yazarken "Mesrûk b. Abdurrahman'dan…" diye yazmaya başladı.

Bize Osman b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O İbrahim b. Muhammed b. el-Münteşir'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk'un babasının ismi el-Ecda idi. Ömer ona Abdurrahman ismini vermişti.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm ed-Destevâî haber verdi. O Hammâd'dan, o Ebü'd-Duhâ'dan, o da Mesrûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Bekir es-Sıddîk'in arkasında namaz kıldım. Sağına ve soluna selam verdi. Selam verirken sanki kızgın taşlar üzerindeymiş gibiydi.

Bize Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî haber verdi. O eş-Şeybânî'den, o da Ebü'd-Duhâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk'un künyesi Ebû Ümeyye idi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bu yanlıştır. Bununla Süveyd b. Gafele'yi kasdettiğini zannediyorum.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi. O Zekeriyyâ'dan, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk'un künyesi *Ebû Âişe* idi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bu rivayet Abdurrahman el-Muhâribî'nin rivayetinden daha doğrudur.

Mesrûk; Ömer, Ali, Abdullah, Habbâb b. el-Eret, Übey b. Ka'b, Abdullah b. Ömer, Âişe, Ubeyd b. Umeyr'den hadis rivayet etti. Osman'dan bir şey rivayet etmedi.

Bize Muhammed b. Rebî'a el-Kilâbî haber verdi. O Ebû Hanîfe'den, o İbrahim b. Muhammed b. el-Münteşir'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk'un yüzüğüne "***Bismillahirrahmanirrrahim***" nakşedilmişti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler. Onlar İsrâîl'den, o da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk, sırmalı cübbesi ve kürkü ile namaz kılardı. Ellerini onlardan çıkarmazdı.

Bize Yahya b. Hammâd'dan haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Süleyman'dan, o da Müslim b. Subayh'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk'un alnında darbe izi vardı. Mesrûk, "Bu yara yüzümde olmasaydı çok mutlu olurdum!" diyordu.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb haber verdi. O el-A'meş'ten, o Müslim'den, o da Mesrûk'tan şöyle

dediğini rivayet etti:

Mesrûk'un yüzünde darbe izi vardı. "Bu yaranın bende olmasını istemezdim. Keşke bu yara bende olmasaydı. Eğer bu yara yüzümde olmasaydı belki de bunlardan bazılarının [fütûhâta giden ordular] içinde olurdum." diyordu.

Ebû Şihâb şöyle dedi: Zannedersem "orduları" kastediyordu.

Bize Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti: Mesrûk b. el-Ecda üç kardeşiyle beraber *Kâdisiyye* savaşına katılmıştı. Bu kardeşleri Abdullah, Ebû Bekir ve el-Münteşir idi. Kardeşlerinin üçü *Kâdisiyye* savaşında şehit oldular. Mesrûk ise yaralandı. Bir eli felç oldu. Vücudunda bir yara oluşmuştu.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O Zeyd b. Ebû Üneyse'den, o Amr b. Mürre'den, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

-Ali'yle hiçbir savaşa katılmayan- Mesrûk'a "Sen Ali'nin yanında yer almakta ve onunla birlikte savaşlara katılmakta geç kaldın." denildiğinde, "Allah'ı size hatırlatırım. Sizler birbirinizi öldürmek için saflar oluşturduğunuzda semadan bir kapı açılır. Gökyüzünden bir melek iner ve iki safın arasında durur ve şunu zikretmez mi ***"Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması müstesna, mallarınızı, batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah sizi esirgeyecektir."***[94] ayetini hatırlattığında bu sizin aranızda bir engel olmaz mı?" diyordu. "Evet!" dediler. Mesrûk, "Vallahi, Allah semadan bir kapı açtı ve Peygamber'inizin dili ile bir melek gönderdi. Vallahi, Mushaflarda muhkem bir ayettir. Ve bu ayet nesh edilmemiştir." dedi.

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi; dedi ki: Mutarrif'in, Âmir'den şöyle dediğini zikrettiğini duydum:

Mesrûk bana dedi ki: "Müminlerden iki grup savaşmak için saflara geçerse ve semadan bir melek inip ***"Ey iman edenler karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması müstesna, mallarınızı, batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah sizi esirgeyecektir."***[95] diye nida ederse saflar savaştan

vazgeçerler mi?” Ben, “Taş gibi insanlar olmazlarsa vazgeçerler.” dedim. Mesrûk, “Allah’ın seçkin insanı bu ayeti dünyanın seçkin insanlarına bildirdi. Fakat onlar savaşmaktan vazgeçmediler. Bu seçkin insanlar gaybî olarak inanmaları, açık olarak inanmalarından daha iyidir.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Âsım’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk b. el-Ecda *Sıffîn*’e geldi; iki grup arasında durdu ve şöyle dedi: “Ey insanlar! Beni dinleyiniz. Semadan biri inip de “Allah bulunduğunuz durumdan sizi nehyetmektedir.” derse sözünü duyup gözlerinizle görmüş olsaydınız ona itaat edecek miydiniz.” “Evet!” dediler. Mesrûk, “Vallahi, bu nidayı Cibrîl Muhammed’e indirmiştir ve bu nidası hâlâ devam etmektedir.” dedikten sonra, ***“Ey iman edenler karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması müstesna, mallarınızı, batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah sizi esirgeyecektir.”***[96] ayetini okudu. Sonra da aradan çıkıp gitti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O Ebü’s-Sefer’den, o da Mürre’den şöyle dediğini rivayet etti:

Hiçbir Hemdânlı kadın Mesrûk gibisini doğurmadı.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî ve Affân b. Müslim haber verdiler. Onlar Şu’be’den, o da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk hac yaptı. Bu haccı esnasında sadece secde eder halde yüzüstü yattı.

Bize Abîde b. Humeyd haber verdi. O Ebü’l-Hâris Yahya b. Abdullah el-Câbir’den, o Hibâl b. Rüfeyde’den, o da Mesrûk b. el-Ecda’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Müminlerin annesi Âişe’nin yanına gittik. Âişe “Bu iki çocuğa bal süzün. Önce balı tadın. Eğer baldan şüpheleniyorsanız, tekrar üzerine bal dökün. Oruçlu olmasaydım ben tadardım.” dedi. Biz, “Ey müminlerin annesi! Biz oruçluyuz.” dedik. Âişe, “Neyin orucu?” dedi. Biz, “Bugün oruç tuttuk. Eğer Ramazan ayı girmişse Ramazan’a başlamış oluruz. Şayet girmemişse

nafile orucu olur.” dedik. Âişe, “Oruç insanlarla beraber başlar. Fıtr da insanlarla başlar. Kurban da insanlarla başlar. Ben bu ayı oruçlu geçirmeye niyet ettim. Orucum Ramazan’a tesadüf etti.” dedi.

Bize el-Haccâc b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana Yunus b. Ebû İshâk anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Günün birinde Mesrûk uyandı; çocuklarının yemekleri kalmamıştı. Hanımı Kumeyr yanına geldi ve “Ey Âişe’nin babası! Bugün çocuklarının yemeği kalmadı.” dedi. Mesrûk gülümsedi ve “Vallahi,Allah onların rızıklarını gönderecektir.” dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O İbrahim b. Muhammed b. el-Münteşir’den, o da babsından şöyle dediğini rivayet etti:

Hâlid b. Üseyd, Mesrûk b. el-Ecda’a 30.000 dirhem gönderdi. Mesrûk bunları kabul etmedi. Ona, “Bu hediyeyi kabul etseydin! Bir kısmını yakınlarına harcardın. Bir kısmını sadaka verirdin. Bir kısmını da şöyle şöyle yapardın.” dedik. Mesrûk, bütün bunları dinlemeyerek gönderilen paraları kabul etmedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı; dedi ki: Bize Muhammed anlattı; dedi ki:

Mesrûk dışarı çıktığı zaman beraberinde bir kerpiç götürürdü. Gemide olduğu zaman onun üzerine secde ederdi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Câbir’den, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk bozduğu bir yemini sebebiyle 50 dirhem fidye verdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ali b. el-Akmer’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ramazan ayında Mesrûk bizim imamımız olurdu ve Ankebut sûresini bir rekâtta okurdu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Musa b. Mes'ûd en-Nehdî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A'meş'ten, o Ebü'd-Duhâ'dan, o da Mesrûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk'a bir şiir beyiti soruldu. Mesrûk, "Sahifemde şiirin bulunmasından hoşlanmam." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Muğîre'den, o da Âmir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam Mesrûk'un sohbetine katılıyordu. Mesrûk onu şahsen tanıyor; fakat ismini bilmiyordu. Mesrûk, onu yolcu edip onunla en son vedalaşan olmuştu. "Sen Kurrânın kahramanı ve efendisisin. Senin iyiliğin onların iyiliği, senin kötülüğün onların kötülüğüdür. Kendini fakirlik veya uzun ömürle meşgul etme." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İbn Uyeyne anlattı. O İbrahim b. Muhammed b. el-Münteşir'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk ve hanımı Fırat nehrinin kenarına giderlerdi. Buradan su almaya gelen kimselere suyu çıkarmada yardım ederlerdi ve o insanlardan aldıkları paraları sadaka olarak dağıtmayı severlerdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs anlattı. O el-A'meş'ten, o Ebü'd-Duhâ'dan, o da Mesrûk'tan şunu rivayet etti:

Mesrûk bir koç alıp onu kurban etti. Arkadaşı yanına geldi ve "Sen bize bir şey getirir ve bize başka bir şeyle gelirsin." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn'den haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû İshâk'tan, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk benimle karşılaştı ve "Ey Sa'îd! Artık rağbet edilecek bir şey kalmadı. Yüzlerimizi bu toprağa gömmekten başka çaremiz kalmadı." dedi.

Mesrûk ile ailesi arasında bir perde vardı.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Zâide anlattı. O el-A'meş'ten, o Müslim'den, o da Mesrûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Allah'tan korkmak en büyük ilimdir. İnsanın kendisini beğenmesi en büyük cahilliktir.

Mesrûk şöyle de dedi: İnsanın bazen uzlete çekilip günahlarını hatırlaması ve bu günahları için Allah'tan mağfiret dilemesi gerekir.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Enes b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe'de Mesrûk'un veba hastalığından kaçtığı söyleniyordu. Muhammed bu durumu inkâr ederek, "Haydi karısına gidip ondan soralım." dedi. Mesrûk'un hanımının evine girdik ve bu durumu ondan sorduk. Hanımı, "Hayır vallahi, vebadan kaçmıyordu." dedi. Hanımı, "Mesrûk 'Meşguliyet günleridir; ben uzlete çıkıp ibadet etmek istiyorum.' diyordu." dedi. Mesrûk yalnızlığı seçip ibadet ediyordu. Hanımı, "Bazen onun arkasında oturur; kendi nefsine yaptıklarına ağlıyordum. Ayakları şişene kadar namaz kılmaya devam ediyordu." dedi. Ayrıca dedi ki: Onun, "Veba, karın şişkinliği, doğum sırasında ölüm, suda boğulma sebebiyle Müslüman olarak ölen kişi şehit sayılır." diyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı. O Âsım el-Ahvel'den, o eş-Şa'bî'den, o da Mesrûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Bir dilenci dilenirken, "Ey dünyaya zâhid olanlar ve ey ahirete rağbet edenler!" diyordu. Mesrûk bu sözlerinden dolayı ona bir şey vermekten çekindi. Çünkü onlardan olmamaktan korktu. Mesrûk dilenciye "Dilenmeye devam et! İyisi de günahkârı da sana verir." dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Gıyâs anlattı. O İsmail'den, o da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk, “Bazı durumlar olmasaydı müminlerin annesi için feryat ederdim.” dedi.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize el-Mes’ûdî anlattı. O Bükeyr b. Ebû Bükeyr’den, o da Ebü’d-Duhâ’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk bir adama şefaatçi oldu. Kendisine şefaatçi olan adam ona bir cariye hediye etmek isteyince Mesrûk buna çok kızdı. “Senin böyle yapacağını bilseydim, bunu söz konusu yapmazdım ve yapmayacağım.” dedi. Abdullah b. Mes’ûd’un şöyle dediğini duydum: “Kim bir haksızlığı önlemek veya bir hakkı yerine getirmek için birisine şefaat ederse ve bu yaptığına karşılık hediye kabul ederse rüşvet almış olur.” “Rüşvetin ancak [haksız] hüküm vermek üzere haksız mal almakta olduğunu düşünüyoruz.” dediler. Abdullah b. Mes’ûd, “Bu söylediğiniz küfürdür.” dedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû İshâk’tan, o da Mesrûk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk kızını es-Sâib b. el-Akra’ya verdi. Kendisi için de 10.000 [dirhem] şart koştu.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı; dedi ki: Bize Ebû İshâk anlattı; dedi ki:

Mesrûk kızını es-Sâib ile evlendirdi ve ondan 10.000 aldı. Mesrûk 10.000’i kendisine aldı ve es-Sâib’e “Hanımının çeyizini kendi cebinden yap.” dedi. Mesrûk bu parayı mücahidler, miskinler ve mükâtebe köleler için harcadı.

Bize Sa’îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Ya’kûb b. Abdurrahman ez-Zührî anlattı; dedi ki: Bana Hamza b. Abdullah b. Utbe b. Mes’ûd anlattı; dedi ki:

Mesrûk b. el-Ecda bir yeğenini elinden tutup *Kûfe*’deki bir çöplüğün üstüne çıkardı ve “Dünyayı size göstereyim mi? İnsanlar bu dünyayı yediler, bitirdiler. Dünyayı giydiler, eskittiler. Ona bindiler ve onu

bitkinleştirdiler. Bu dünyada kanlarını akıttılar, haramlarını helal saydılar. Bu dünyada akrabalarına sırt çevirdiler.” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı. O da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk, kâdı idi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Amr b. el-Heysem anlattılar; dediler ki: Bize el-Mes’ûdî anlattı. O da el-Kâsım’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk, kadılık yapmaktan dolayı maaş almıyordu.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O el-A’meş’ten, o da el-Kâsım b. Abdurrahman’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk kadılığa karşılık ücret almıyordu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Mücâlid’den, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk, bir davaya hüküm verirken, “Adaleti yerine getirdiğime inandığım zaman bu fiilimi Ribatlarda Allah yolunda bir senelik cihat etmeye tercih ederim.” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O İbn Ebcer’den, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk fetva verme konusunda Şüreyh’ten daha bilgiliydi. Şüreyh ise kadılıkta Mesrûk’tan daha iyi idi. Şüreyh birçok konuda Mesrûk’a danışırdı.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi; dedi ki: Bize el-A’meş anlattı. O da Şakîk’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk es-Silsile’de[97] iki yıl görev yaptı. Sünnete uymak amacıyla namazlarını ikişer rekât halinde kılardı.

Bize Ebû Mu’âviye haber verdi; dedi ki: Bize el-A’meş anlattı. O da Şakîk’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk’a, “Bu işi yapmana sebep olan şey nedir?” dedim. Mesrûk, “Üç kişi benim peşimi bırakmadı. Bunlar, Ziyâd, Şüreyh ve Şeytan’dır. Bunlar beni bu yola düşürdüler.” dedi.

Bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne haber verdi. O Süleyman’dan, o da Şakîk’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Silsile’de Mesrûk ile beraber iki yıl kaldım. Mesrûk, sünneti uygulamak amacıyla namazlarını ikişer rekât halinde kılardı. Mesrûk şöyle diyordu: “Bu yaptığım işin beni ateşe götüreceğinden korktuğum kadar başka bir şeyden korkmadım. Bu görevimi yaparken hiçbir kimseden bir dirhem ya da bir dinar almadım. Bir Müslümana ya da bir ehl-i zimmeye zulüm yapmadım. Yalnız Resûlullah (sas), Ebû Bekir ve Ömer’in uygulamadığı bu uygulamayı kim benim boynuma attı bilmiyorum.” dedi. Mesrûk’a, “Bu işi bırakmıştın. Neden ona geri döndün.” dedim. Mesrûk, “Bu işe tekrar dönmeme Ziyâd, Şüreyh ve Şeytan sebep oldular. Bu işi bana öyle hoş gösterdiler ki, bu tuzağın içine tekrar düştüm.” dedi.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne haber verdi. O Husayn’dan, o da Ebû Vâil’den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk ölmek üzere iken, “Allah’ım! Resûlullah (sas), Ebû Bekir ve Ömer’in sünneti olmayan bir işi yaparken ölmeyeyim. Vallahi, bu kılıcımdaki hariç, dünyada ne bir altın ne de bir gümüş bıraktım. Bunlarla da bana kefen alın.” dedi.

Bize Ubeyd’in çocukları Ya’lâ ve Muhammed ile el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki:

Bize Mutî el-Bürcümî anlattı. O da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Mesrûk ölmek üzere iken kefen parası yoktu. “Kefenimin parasını ödünç alın. Yalnız ödüncü bir çiftçiden ya da sadaka kabul edenden almayın. Ödüncü bir sürü sahibinden ya da onun ticaretini yapanlardan alın.” dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Ebû Şihâb'ın şöyle dediğini duydum. Bana benim tuzcum olan kadın anlattı; dedi ki: (Ahmed dedi ki: Nebatlı olan müşrik bir kadındı. Ona tuz götürürdü.)

"Yağmur yağmadığı zaman Mesrûk'un kabrine giderdik. -Bu kadının evi *es-Silsile*'de idi.- Yağmur duasını yapardık ve yağmur yağardı. Onun kabrini içki ile sulardık. Birgün bir rüyada bize "Bunu mutlaka yapacaksanız bari süzgüyle serpin." dedi. Mesrûk, *Vâsıt*'taki *es-Silsile*'de öldü.

Bana Süfyân b. Uyeyne'den şöyle dediği haber verildi:

Mesrûk, Alkame'den sonra hayatta kaldı. Mesrûk, Alkame'yi herkesten üstün tutardı.

Süfyân b. Uyeyne'den başka kimselerden şunu duydum: Mesrûk, 63 yılında öldü. Mesrûk, sıka ve salih hadisleri olan birisiydi.

2805. Sa'îd b. Nimrân ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Sa'îd b. Nimrân] b. Nimrân en-Nâ'itî. Hemdân kabilesindendir.

Bize Ömer b. Sa'd Ebû Dâvûd el-Haferî haber verdi. O Süfyân'dan, o Ebû İshâk'tan, o Âmir b. Sa'd'dan, o Sa'îd b. Nimrân'dan, o da Ebû Bekir'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Şüphesiz 'Rabbimiz Allah'tır.' deyip de, sonra dosdoğru olanlar var ya…"[98] şirke girmezler.

Bize Hişâm b. Muhammed haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Nimrân Ali b. Ebû Tâlib'in adamlarındandı. Ali b. Ebû Tâlib, Ubeydullah b. el-Abbâs'ı *Yemen*'e vali tayin ederken Sa'îd'i Ubeydullah'ın yanına göndermişti.

Sa'îd'in oğlu Müsâfir b. Sa'îd ise el-Muhtâr'ın adamlarındandı.

2806. en-Nezzâl b. Sebre ﴿عبد الله بن زيد﴾

[en-Nezzâl b. Sebre] el-Hilâlî.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Hallâd b. Yahya haber verdiler; dediler ki: Bize Mis'ar anlattı. O Abdülmelik b. Meysere'den, o da en-Nezzâl b. Sebre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas), *"Biz ve sizler Benî Abdümenâf olarak biliniyoruz. Siz Allah'ın kullarısınız, biz de Allah'ın kullarıyız."* dedi.

Ebû Nu'aym şöyle dedi: "Resûlullah (sas) en-Nezzâl ailesine şöyle dedi." Hallâd b. Yahya dedi ki: "Mis'ar dedi ki: "Biz, Benî Abdümenâf b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'a, Peygamber ise Benî Abdümenâf b. Kusay'dandır. Benî Abdümenâf b. Kusay Kureş'tendir."

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: en-Nezzâl b. Sebre Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Mes'ûd el-Ensârî ve Huzeyfe b. el-Yemân'dan rivayet etti.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O Abdülmelik b. Meysere'den, o da ed-Dahhâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

en-Nezzâl bana, "Beni kabrime koyduğun zaman 'Allah'ım! Bu kabri ve kabrin içindekini mübarek kıl.' de." dedi. en-Nezzâl sika ve hadisleri olan birisiydi.

2807. Zühre b. Humeyda ﴿خالد بن العاص﴾

Zühre şöyle dedi: "Ebû Bekir es-Sıddîk'in peşinden yürüdüm. Yolda karşılaştığı her insana selam veriyordu." Zühre'nın hadisi azdı.

2808. Ma'dîkerib ﴿أبو عقرب﴾

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O babasından, o da Ebü'd-Duhâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Bekir, Ma'dîkerib'den şiir okumasını istedi ve ona, "İslâm döneminde şiir okumasını istediğim ilk kişi sensin." dedi.

[89] Telbiye, “Lebbeyk Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. İnne’l-hamde ve’n-ni’mete leke ve’l-mülk. Lâ şerike lek” sözlerinin sesli olarak söylenmesi, tehlîl ise “Lâ ilâhe illallah” sözlerinin söylenmesidir (E).

[90] Telbîd, ihrâma girildiği sırada saçın dağılıp keçeleşmemesi için bir çeşit zamkla yapıştırılmasıdır (E).

[91] Arzem *Kûfe*’de bir mahalledir.

[92] Mus ‘ab b. ez-Zübeyr kastedilmektedir (E).

[93] Leiden baskısında Süleyman şeklinde geçmiştir.

[94] Nisâ 4/29.

[95] Nisâ 4/29.

[96] Nisâ 4/29.

[97] Nehir veya yol üzerine kurulmuş, -öşür veya benzeri vergileri almak amacıyla- geçişleri engelleyen zincir ya da başka şeylerden yapılmış bir engeldir (E).

[98] Fussilet 41/30.

ÖMER B. EL-HATTÂB, ALİ B. EBÛ TÂLİB, ABDULLAH B. MES'ÛD VE BAŞKALARINDAN RİVAYET EDENLER

2809. Alkame b. Kays ﴿صدقة بن يسار﴾

[Alkame b. Kays] b. Abdullah b. Mâlik b. Alkame b. Selâmân b. Kehl b. Bekir b. Avf b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir. Künyesi *Ebû Şibl* idi. el-Esved b. Yezîd b. Kays'ın amcasıdır. Ömer b. el-Hattâb, Osman b. Affân, Ali b. Ebû Tâlib, Abdullah b. Mes'ûd, Huzeyfe, Selmân, Ebû Mes'ûd ve Ebü'd-Derdâ'dan rivayet etti.

Bize Ebû Mu'âviye haber verdi. O el-A'meş'ten, o İbrahim'den, o da Alkame'den şöyle dediğini rivayte etti:

Abdullah, siması davranışı ile Peygamber'e (sas) benzetiliyordu. Alkame de Abdullah'a benzetiliyordu.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O Umâre'den, o da Ebû Ma'mer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Şürahbîl'in evine girmiştik. Şürahbîl şöyle dedi: "Sima ve davranış yönünden Abdullah'a en çok benzeyenin yanına gidelim." Alkame'nin yanına gittik.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Ahvas anlattı. O Muğîre'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, Abdullah'ın yanında Kur'ân-ı Kerim okudu. Abdullah, "Anam babam sana feda olsun. Kur'ân-ı Kerim'i tertil ile oku. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'i tertil ile okumak güzeldir." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame'ye şöyle denildi: "Ey Ebû Şibl sen mümin misin?" Alkame, "Umarım!" diye cevap verdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Muğîre'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, Alkame'ye "Ebû Şibl" künyesini vermişti. Alkame'nin çocuğu olmamıştı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A'meş'ten, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, Kur'ân-ı Kerim'i beş günde okuyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da Mansûr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e "Alkame *Sıffîn*'e katıldı mı?" diye sordum. İbrahim, "Evet, katıldı ve kılıcı kana bulanıncaya kadar savştı. Kardeşi Übey b. Kays da *Sıffîn*'de öldürüldü." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdüsselâm b. Harb anlattı; dedi ki:

Otuz yıldan fazla zaman önce bir Cuma gününde biz caminin önünde otururken ihtiyar bir adam, Alkame b. Kays geldi demişti. O sıra İmam Cuma hutbesini veriyordu. Alkame b. Kays'a, "Ey Ebû Şibl içeri girmeyecek misin?" denildi. Alkame, "Bu mahpusların meclisidir." deyip caminin kapısının önünde oturdu.

Bize Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Himmânî haber verdi. O el-A'meş'ten, o İbrahim'den, o da Alkame'den şöyle dediğini rivayet etti:

Genç yaşımda ezberlediğimi şimdi önümde bir kâğıda yazılıymış gibi okuyabiliyorum.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A'meş'ten, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, el-Esved'i çağırdı. el-Esved, "Lebbeyk!" [Emret!] dedi. Alkame, "Lebbey yedeyk!" [[Ellerin dert görmesin! Afiyette olsunlar!]] diye cevap verdi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o İbrahim'den, o da Alkame'den şöyle dediğini rivayet etti: Alkame, seferde iken Cuma günü yıkanmazdı ve Duha namazını kılmazdı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o İbrahim'den, o da Alkame'den şöyle dediğini rivayet etti: Alkame, hanımına şöyle diyordu: "Bize o leziz ve faydalı şeylerden yedir." Bu sözlerle Allah Teâla'nın ***"Eğer gönül hoşluğu ile o mihrin bir kısmını size bağışlarlarsa onu da afiyetle yeyin."***[99] sözünü tevil ediyordu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, ayağını üzengiye koyarken biz de yanında idik. Alkame, "Bismillah!" deyip ayaklarını koydu. Ata binince de "el-Hamdülillah! "*Bunu hizmetimize veren Allah'ın şanı yücedir. Bunlara bizim gücümüz yetmezdi. Şüphesiz biz Rabbimize döneceğiz.*"[100] dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Gıyâs anlattı. O el-A'meş'ten, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame ile yola çıkmıştım. Ayaklarını üzengiye koyunca "Allah'ım! Başarabilirsem haccetmek istiyorum. Şayet mümkün olmazsa umre olsun." dedi. *Mekke*'ye varıncaya kadar hiçbir Cuma gününde yıkanmadı. Alkame, ihramlı iken vücuduna kumaş sardı ve oturdu ağzını ve burnunu da sardı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Husayn'dan, o İbrahim'den, o da Alakme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame ve el-Esved *Mekke*'ye gitmek üzere yola çıkarlarken Alkame,*Necef*'te el-Esved ise *Kâdisiyye*'de sakal ve saçlarını kısalttı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Husayn'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame'nin bir yük beygiri vardı. Onu yarıştırıyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o İbrahim'den, o da Alkame'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame gece vakti *Mekke*'ye vardı. Yedi şavt tavaf yaparak et-Tuval'i [uzun sureleri] okudu. Sonra yedi şavt tavaf yaparak el-Miîn'i [100 ayet civarındaki sureleri] okudu. Sonra yedi şavt tavaf yaprak el-Mesânî'yi [ayet sayısı 100'den az olan sureleri] okudu. En sonunda yine yedi şavt tavaf yaparak geri kalanları okudu.

Bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O el-A'meş'ten, o Mâlik b. el-Hâris'ten, o da Abdurrahman b. Yezîd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame'ye, "Mescit'te namaz kılsan, sonra burada otururbut sana soru sorardık." dedik. Alkame, "Bu, Alkame'dir!" demelerinden hoşlanmam. Alkame'ye, "Emirlerin yanına gitsen senin kıymetini bilirler." dediler. Alkame, "Emirlerin benden alacakları, bana vereceklerinden daha çoktur." dedi.

Bize Talk b. Gannâm haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da Mansûr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e, "Alkame *Sıffîn* savaşına katıldı mı?" diye sordum. "Evet, katıldı. Kılıcı kana bulandı ve ayağı topal oldu. Kardeşi Übeyü's-Salâ

yaralandı.” dedi. Talk dedi ki: Çok namaz kılmasından dolayı kendisine Übeyü’s-Salâ (çok namaz kılan) deniliyordu.”

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Mansûr’dan, o da Alkame’den şunu rivayet etti:

Alkame, Abdullah için Kur’ân-ı Kerim okuyordu. Abdullah’ın elinde de Mushaf vardı. Alkame’nin sesi güzeldi. Abdullah, Alkame’ye “Tertil ile oku anam babam sana feda olsun!” dedi.

Bize Kabîsa b. Akabe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû İshâk’tan, o da el-Esved’den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, kelime-i şehadeti, Kur’ân’dan bir sure öğretir gibi Alkame’ye öğretiyordu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr’dan, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Bürde, Mu’âviye’ye göndereceği heyet içinde Alkame’nin ismini de yazmıştı. Alkame, “İsmimi sil! İsmimi sil!” diye yazı yazdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ezher es-Semmân anlattı. O da İbn Avn’dan şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa’bî’ye, “Alkame mi, yoksa el-Esved mi daha faziletlidir?” diye sordum. “Alkame daha faziletlidir. el-Esved çok tereddütlü idi. Alkame ise yavaş yürüyen ile beraber olmasına rağmen hızlı gidene yetişirdi.” dedi.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O el-Hakem’den, o da Ebû Vâil’den şöyle dediğini rivayte etti:

Kûfe ve *Basra* şehirlerinin valiliklerine aynı zamanda İbn Ziyâd atanınca, “Gittiğim zaman bana arkadaşlık yap.” dedi. Ben bu durumu Alkame’ye söyledim. Alkame bana, “Senden alacakları, sana vereceklerinden daha çok olur.” dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O el-A’meş’ten, o İbrahim’den, o da Alkame’den şöyle dediğini

rivayet etti:

Abdullah öldüğünde Alkame'ye, "Oturup Resûlullah'ın sünnetini öğretmeye çalışsan iyi olur." dediler. Alkame, "Kıçımın düşmesini[101] mi istiyorsunuz?" dedi. Alkame'ye, "Emirin yanına gidip iyilik yapmasına vesile olursun." dediler. Alkame, "Ben onların dünya işlerinden bir şey elde edersem onlar benim dinime zarar verirler." dedi.

Bize Ahmed b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı: O el-A'meş'ten, o İbrahim'den, o da Alkame'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, Alkame'ye "Bakara suresini okuyacağım. Sen de beni takip et." dedi. Abdullah okumayı bitirdikten sonra Alkame'ye "Okumadığım yeri kaldı mı?" dedi. Alkame, "Bir harfi okumadın." dedim. Abdullah, "Şurası şurasını mı?" diye sordu. "Evet!" dedim.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O el-A'meş'ten, o İbrahim'den, o da Alkame'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, Alkame'ye "Oku!" dedi. Alkame güzel sesli idi. Okumasını bitirince Abdullah, "Anam babam sana feda olsun okurken tertil ile oku!" dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Zerbî anlattı; dedi ki: Bize Hammâd anlattı. O İbrahim'den, o da Alkame b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, Kur'ân-ı Kerim'i okurken Allah bana güzel bir ses verdi. Abdullah Kur'ân-ı Kerim'i bana okuturdu. Ben okurken, Abdullah 'Anam babam sana feda olsun! Resûlullah'ın güzel ses Kur'ân-ı Kerim'in süsüdür.' dediğini duydum." dedi.

Bize Ubeyde b. Humeyd haber verdi; dedi ki: Bize Mansûr anlattı. O da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, Kur'ân-ı Kerim'i altı günde el-Esved ise yedi günde okuyordu.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi dedi. O Fudayl b. İyâd'dan, o Mansûr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, insanları biraz şımarık gördüğü zaman geçen günleri onlara hatırlatırdı.

Bize Muhammed b. Rebî'a el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı. O da bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame'nin şöyle dediğini duydum: "İlmi her zaman müzakere edin. Müzakere etmek, ilmi canlı tutar."

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O Ebû İshâk'tan, o da Sa'îd b. Zû Huddân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame'ye "İnsan mescide girerken ne demeli?" dedik. Alkame, '*es-Selâmü aleyke yâ eyyühe'n-nebiyyü ve rahmetüllahi ve berekâtühü sallalahü ve melâiketühü alâ Muhammedin*' demelidir." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Ebû Arûbe anlattı. O Ebû Ma'şer'den, o da en-Neha'î'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame bir adama bir deve sattı. Adam Alkame'den aldığı deveyi geri vermek istedi. Adam deveyi geri vermeye çalışırken birkaç dirhemi de Alkame'ye vermek istedi. Alkame deveyi geri aldı; adamın vermek istediği dirhemleri ise almadı. Alkame, "Bu, bizim devemiz. Bu dirhemlerde hakkımız yok." diyerek sattığı deveyi geri aldı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ebû Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim bir gözü kör genç bir çocukken Alkame'nin bineğinin yularından çekiyordu.

Süfyân şöyle dedi: Tahmin ediyorum ki "Cuma günleri" demek istedi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Mürre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame Rabbânî insanlardandı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O Ebü's-Sefer'den, o da Mürre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame Rabbânî insanlardandı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih anlattı. O İbrahim b. Muhâcir'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, Ali ile beraber savaşa katıldı.

Bize Ubeydullah b. Musa ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize İsrâîl anlattı. O da Gâlib Ebü'l-Hüzeyl'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e, "Alkame mi, yoksa el-Esved mi daha faziletli?" diye sordum. İbrahim, "Alkame daha faziletli. Çünkü *Sıffîn* savaşına katıldı." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Ahvas haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Abdurrahman b. el-Esved'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame ve el-Esved, "Selamlaşmanın tamamı musafaha ile olur. Haccın tamamı ise *Arafa*t'ta imam ile iki rekât namaz kılmakla olur." dediler.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris anlattı; dedi ki: Şeyhlerimiz anlattılar; dedi ki:

Abdullah, Alkame'yi Kur'ân-ı Kerim'i okuyor halde görürken, "Oku anam babam sana feda olsun!" diyordu. Abdullah, Alkame'den kendisinden sonra başkasını da okutmasını istiyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Sa'd anlattı. O da Haneş'ten şöyle dediğini rivayet etti: Şeyhlerimiz dedi ki:

Amr b. Meymûn, “*el-Hader*’de[102] Alkame’ye on yıl ekmek pişirdim.” dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa ve Ahmed b. Yunus haber verdiler; dediler ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk’tan, o da el-Esved’den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, el-Esved’e kendisini “***Lâ ilâhe illallah***” ile telkin etmesini ve arkasında kimsenin ağlayıp sızlanmasına izin vermemesini vasiyet etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Husayn’dan, o İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, “Beni ‘***Lâ ilâhe illallah***’ ile telkin edin. Hızlı bir şekilde beni kabrime götürün. Benim arkamda ağıtlar söylemeyin. Arkamda Cahiliye dönemindeki gibi ağıtlar söylenmesinden korkarım.” dedi.

Bize İshâk b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti: Alkame, el-Esved ve Amr b. Meymûn’a dedi ki:

Öleceğim sırada bana “Lâ ilâhe illallah”ı hatırlatın. Kimse benim arkamda bağırıp çağırmasın. Çünkü bu Cahiliye döneminin adetlerindendir.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Muhammed b. Kays’tan, o Ali b. Müdrik en-Neha’î’den, o İbrahim’den, o da Alkame’den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, İbrahim’e, “Beni telkin edebilirsen son söyleyeceğim kelime ‘***Lâ ilâhe illallah vahdehü lâ şerike leh***’ olsun. Kimse benim arkamda ağlamasın. Çünkü bu, Cahiliye döneminin ağıtıdır. Cenazemi evden çıkarırken kapıyı kilitleyin. Cenazemin arkasında hiçbir kadın gelmesin.” diye vasiyet etti.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Câbir’den, o da Âmir’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, Alkame ile beraber Merv'de iki sene kaldım. Alkame namazını ikişer rekât şeklinde kılardı.

Muhammed b. Sa'd ve başkaları şöyle dedi: Alkame, *Hâverizm*'e geldi ve burada iki sene kaldı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-Hasan'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, müezzin ininceye kadar Alkame'nin arkasında dururdum.

Bize Vekî ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler. Onlar İsrâîl'den, o da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame, cübbesi ve kürkü ile namaz kılardı. Ellerini de çıkarmazdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Alkame, *Kûfe*'de 62 yılında öldü. Alkame, sika ve hadisi çok olan birisiydi.

2810. Ubeyde b. Kays ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Ubeyde b. Kays] es-Selmânî. Murâd kabilesindendir.

Bize Abdullah b. Bekir b. Habîb es-Sehmî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O Muhammed'den, o da Ubeyde'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde, Resûlullah (sas) vefat etmeden iki yıl önce Müslüman oldu. Resûlullah (sas) ile karşılaşmadı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Hişâm b. Hassân'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde, Peygamber (sas) vefat etmeden iki yıl önce namaz kılmaya başladı. Ubeyde Peygamber'i bizzat görmemişti.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Ubeyde, Ömer zamanında hicret etti. Ömer'den Ali'den ve Abdullah'tan rivayet etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn, Ebû Âmir el-Akadî ve Müslim b. İbrahim haber verdiler. Bunların hepsi Kurre İbn Hâlid'den, o da Muhammed

b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet ettiler:

Ubeyde, kendi kavminin bilgesi idi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde, kavminin bilgesi idi. Bir defasında kavmi arasında atıyyelerini taksim etti. Taksim'den sonra bir dirhem arttı. Bu dirhemi kuraya tabi tutmak istedi. Yanına bir adam yaklaşarak "Bu kura doğru değildir." dedi. Ubeyde, "Gazvelerimizde böyle yapmıyor muyduk?" dedi. Adam, "Sizi bunu yaptığınızda insanlar arasında malları paylaştırıyordunuz. Sonra aralarında kura çekiyordunuz. Kimse pay düşmeden oradan ayrılmıyordu. Oysa sen bu şekilde kura çekecek olursan sadece bir kişi onu almış olacak, arkadaşlarına bir şey düşmeyecek." dedi. Ubeyde, "Doğru söylüyorsun." dedi. Bu dirhemle bir şey satın alınmasını ve onun insanlar arasında bölüştürülmesini emretti.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb ve Hişâm'dan, o ikisi de Muhammed'den Ali'den şöyle dediğini rivayet ettiler:

"Ey *Kûfe* halkı! es-Selmânî ve el-Hemdânî gibi olmaya gücünüz yetmeyecek mi?" Ali, el-Hâris b. el-Ezma'ı kastediyordu; el-A'ver'i değil!

Hammâd şöyle dedi: Ubeyde'nin bir gözü kördü (A'ver).

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Mes'ûd'un arkadaşları beş kişiydi. Bunların bir kısmı Ubeyde'yi, bir kısmı ise Alkame'yi üstün gösteriyordu. Sonuncularının Şüreyh olmasında ihtilafları yoktu. Hammâd'a Abdullah b. Mes'ûd'un arkadaşlarını say denildi. O da "Ubeyde, Alkame, Mesrûk, el-Hemdânî ve Şüreyh." diye saydı.

Hammâd şöyle dedi: Şüreyh ile mi yoksa el-Hemdânî ile mi başladı bilmiyorum?

Bize Affân b. Müslim, Hişâm Ebü'l-Velîd, Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdiler; dediler ki: Bize Şu'be anlattı. O el-Hakem'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini haber verdi:

Ubeyde, benim adıma kitap yazmayın dedi. Ebü'l-Velîd hadisinde, "Ubeyde bizzat bana söyledi." dedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da en-Nu'mân b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde ölmeden önce kitaplarını isteyip onları imha ettikten sonra, "Benden sonra gelen ve onları uygun bir şekilde kullanmayan birisinden korkuyorum." dedi.

Bize Kabîsa haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da en-Nu'mân b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Biz mahallenin ihtiyarları idik. Müezzin kameti getirince aceleden dolayı "Bu, Ubeyde'nin namazıdır!" diyorduk.

Bize Ahmed b. İshâk el-Hadramî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı. O Âsım'dan, o da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir kavim, aralarındaki sorunu çözmek için Ubeyde'nin yanına geldiler. Ubeyde "Beni emir tayin etmeden önce bu konuda bir şey söylemeyemem." dedi. Sanki Ubeyde sorunu çözmeyi emire mahsus addediyordu. Kadına veya başkasına değil.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm anlattı. O Muhammed'den, o da Ubeyde'den şöyle dediğini rivayet etti:

İki genç çocuk ellerinde yazı olan iki levha ile Ubeyde'nin yanına geldiler ve hangisinin daha güzel olduğunu sordular. Ubeyde, "Bu, bir hükümdür." diyerek bir şey demedi.

Muhammed b. Abdullah bize haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn haber verdi. O da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir ayeti Ubeyde'den sordum. Ubeyde, "Allah'tan kork ve doğruyu yapmaya çalış. Kur'ân-ı Kerim'in emirlerine göre hareket edenler kalmadı." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Hişâm'dan, o Muhammed'den, o da Ubeyde'den şöyle dediğini rivayet etti:

"İnsanlar bazı içecekler konusunda ihtilafa düştü. Ben yirmi yıldır su, süt ve baldan başka bir şey içmedim."

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb ve Yahya b. Atîk'ten, o ikisi de Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Nebîzi[103] Ubeyde'den sordum. Ubeyde, "İnsanlar yeni şaraplar icad ettiler. Ben yirmi yıldır su, süt ve baldan başka bir şey içmedim." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân'dan yani Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde'ye, "Yanımızda Enes'ten aldığımız Resûlullah'ın (sas) kılları var." dedim. Ubeyde, "Resûlullah'ın bir kılı benim için yeryüzündeki bütün altın ve gümüşten daha kıymetlidir." dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd haber verdi; dedi ki: Bize en-Nu'mân b. Kays anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde'ye dedim ki: "Öleceksin, kıyamet gününden önce tekrar dirileceksin. Bir bayrak taşıyacaksın. Senden önce ve senden sonra hiç kimseye nasip olamayan fütühat yapacaksın." Ubeyde, "Allah kıyamet gününden önce beni iki kere yaşatıp iki kere öldürdüyse benim için hayır istememiştir." dedi.

Bize el-Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Mis'ar'dan, o da Ebû Husayn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde, cenaze namazını el-Esved b. Yezîd'in kıldırmasını vasiyet etti.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Ebû Hasîn'den[104] şöyle dediğini rivayet etti:

Ubeyde, es-Selmânî'nin cenaze namazını el-Esved b. Yezîd'in kılmasını vasiyet etti. el-Esved, -el-Muhtâr'ı kastederek-, "Bu yalancı gelmeden önce acele gömünüz." dedi. el-Esved güneş batmadan önce Ubeyde'nin cenaze namazını kıldı. Ubeyde 72 senesinde öldü.

2811. Ebû Vâil ﴿ابو نجيح﴾

İsmi Şakîk b. Seleme el-Esedî'dir. Benî Mâlik b. Mâlik b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme'in bir ferdi idi.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da Ebü'l-Anbes Amr b. Mervân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil'e, "Peygamber'e yetiştin mi?" dedim. "Evet yetiştim. O zaman sakalı bitmemiş gençtim fakat onu bizzat görmedim." dedi.

Bize Ebû Mu'âviye haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Şakîk'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Biz *Kâdisiyye*'de iken Ebû Bekir'in mektubu gelmişti. Abdullah b. el-Erkam mektubun cevabını yazdı.

Bize Ebû Mu'âviye haber verdi. O el-A'meş'ten, o da Şakîk'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ey Süleyman, Büzâha olayında biz Hâlid b. el-Velîd'den kaçarken, halimi görseydin! Devenin üzerinden düştüm. Boynum kırılacaktı. O gün ölseydim Cehennem'e giderdim.

Bize Sa'îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Huşeym anlattı; dedi ki: Bize Muğîre haber verdi. O da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet

etti:

Peygamber'in (sas) sadaka memuru bize gelmişti. Her elli deveden bir deve alıyordu. Ona bir koç götürdüm ve "Bunun zekâtını al." dedim. "Bunların zekâtı olmaz." dedi.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil'e, "*Sıffîn*'e katıldın mı?" diye soruldu. "Evet, katıldım ne kötü bir *Sıffîn* idi." dedi.

Bana Abdurrahman b. Mehdî'den [rivayetle] haber verildi. O Şu'be'den, o da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil'e, "Sen mi büyüksün, yoksa Mesrûk mu?" dedim. Ebû Vâil, "Ben daha büyüğüm." dedi.

Bana Abdurrahman b. Mehdî'den [rivayetle] haber verildi. O Süfyân'dan, o babasından, o da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil'e, "Sen mi daha büyüksün, yoksa Rebî b. Husem mi?" diye soruldu. Ebû Vâil, "Yaşça ben ondan büyüğüm, ama akılca o benden daha büyüktür." dedi.

Bize Ubeyd'in oğulları Ya'lâ ve Muhammed haber verdiler. Onlar Sâlih b. Hayyân'dan, o da Şakîk b. Seleme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer eliyle bana dört atıyye verdi ve "Bir tekbir dünyadan ve içindekilerin hepsinden daha hayırlıdır." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Ahvas anlattı. O Müslim el-A'ver'den, o da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

Akın yapmak üzere Ömer ile Suriye'ye gittim. Ömer, "Resûlullah'ın 'İpek, süslü ve renkli elbiseler giymeyin. Altın ve gümüş taslarla su

içmeyin. Bu dünyanın ziyneti şimdiki insanlar içindir. Cennet'in ziyneti ise bizim olacaktır.' dediğini duydum." dedi.

Bize Affân b. Müslim ve Sa'îd b. Mansûr haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Avâne anlattı; dedi ki: Bize Muhâcir Ebü'l-Hasan anlattı; dedi ki:

Ebû Bürde ve Şakîk Beytülmâlı idare ederlerken ben onlara zekât götürdüm; zekâtı benden aldılar.

Sa'îd hadisinde şöyle dedi: Sonra tekrar geldim. Ebû Vâil'i yalnız başına buldum. Ebû Vâil, "Zekâtını geri al ve onu uygun yere ver." dedi. Ben, "Müellefe-i kulûb[105] sahiplerinin hakkı olan şeyi ne yapacağım?" dedim. Ebû Vâil, "Başkalarına ver." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Bana el-Hakem haber verdi; dedi ki:

Ebû Vâil, Ziyâd b. Ebih'i tanıyordum. "*Kûfe* ve *Basra* ona verilince bana arkadaşlık yap ki, benden faydalanasın." dedi. Ben Alkame'nin yanına gittim ve ona fikrini sordum. Alkame, "Senden iyisini almadan sana bir şey vermezler." dedi. Ziyâd, Ebû Vâil'i Beytülmâla tayin etti; sonra onu azletti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O Âsım'dan, o da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mu'âviye, oğlu Yezîd'i halife tayin ettiği zaman Ebû Vâil, "Mu'âviye öldükten sonra bu dünyaya geri dönmeyi ve mülkü üzerinde oğlunu görmeyi düşündüğünü mü görüyorsun?" dedi.

Bize Sa'îd b. Mansûr anlattı; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı; dedi ki: Bize Âsım b. Behdele anlattı. O da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Haccâc bana haber göndererek yanına gitmemi istedi. Yanına vardığımda, "İsmin nedir?" dedi. Ben, "Adımı biliyor olmalısın ki gelmemi emretmişsin!" dedim. Haccâc, "Bu memlekete ne zaman geldin?" dedi. Ben, "Bu memleketin ahalisinin geldiği gecede geldim." dedim. Haccâc, "Kur'ân-ı Kerim okuyor gibisin!" dedi. "Bana lazım olanı okuyorum."

dedim. Haccâc, “Sana görev vermek istiyoruz.” dedi. “Hangi görevi vermek istiyorsun?” dedim. “*Silsile*’ye görevlendirmek istiyoruz.” dedi. Ben, “*Silsile* kendisini idare edecek ve işin başında duracak adamlara ihtiyaç duyar. Sen benden yardım istersen zayıf ve ahmak bir insandan yardım istemiş olursun. Eğer beni bu durumdan muaf tutarsan sevinirim. Şayet beni bu işe zorlarsan bunu zoraki yaparım. Allah’a yemin ederim ki, emirin görevlisi olmadığım halde geceleri yatmayan sabahlara kadar uyanık kalan bir insanım bir de görevli olursam nasıl olacağını siz düşünün. Allah’a yemin ederim ki, insanlar senden korktukları kadar hiçbir emirden korkmamışlardır.” dedim.

Bu sözlerim Haccâc’ın hoşuna gitti ve bunları bir daha söyle dedi. Ben sözlerimi tekrar ettim. Haccâc, “Beni muaf tutarsan sevinirim. Şayet beni bu işe zorlarsan zoraki yaparım.” sözlerine gelince, “Senden başkasını bulmazsak seni bu işe zorlarız. Ama senden başkasını bulursak seni muaf tutarız. “İnsanlar senden korktukları kadar hiçbir emirden korkmamıştır.” sözüne gelince, “Vallahi, bu dünyada benden daha fazla kan akıtacak adam görmedim. Ben insanların cesaret etmediği işlere giriştim ve hepsinde başarılı oldum.” dedikten sonra bana, “Haydi dışarı çık!” dedi. Ebû Vâil dedi ki: “Ben yanından ayrılırken bilerek yanlış yöne gittim. Haccâc, “İhtiyara yol gösterin, ihtiyara yol gösterin.” dedi. Bir adam geldi elimden tuttu ve beni dışarı çıkardı. Bir daha Haccâc’ın yanına gitmedim.

> *Bize İsmail b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ravh b. Kâsım anlattı. O Âsım b. Behdele’den, o da Ebû Vâil’den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Vâil şöyle dedi:*

el-Haccâc buraya gelince bana haber gönderdi ve yanına gittim. el-Haccâc, “İsmin nedir?” dedi. Ben, “İsmimi biliyor olmalısın ki beni buraya çağırdın!” dedim. el-Haccâc, “Bu memlekete ne zaman geldin?” diye sordu. Ben, “Bu memleketin ahalisi ne zaman geldiyse ben de o zaman geldim.” dedim. el-Haccâc, “Kur’ân-ı Kerim’in ne kadarını biliyorsun?” dedi. Ben, “Bana yetecek kadar olan miktarını biliyorum.” dedim. el-Haccâc, “Bazı işlerimde bana yardımcı olman için seni buraya çağırdım.” dedi. Ben, “Hangi işlerde?” dedim. el-Haccâc, “*Silsile*’de bana yardımcı olmanı istiyorum.” dedi. Ben, “Silsile kendisinin işlerini yürütecek ve onu idare edecek adamlara ihtiyaç duyar. Sen bu konuda benden yardım istiyorsan yaşlı ve beceriksiz birisinden yardım istemiş olursun. Eğer beni muaf

tutarsan sevinirim. Şayet beni buna mecbur edersen ben zoraki iş yaparım. Allah'a yemin olsun ki, ey Emir! Gece seni hatırladığımda uykum kaçar. Bu arada insanların senden çok korktuğunu görüyorum." dedim. el-Haccâc, "Bunu itiraf ettiğin için söylüyorum ki, buraya benden daha fazla kan döken kimse gelmemiştir. İnsanların yapmaya korktuğu işlere atandım ve başarılı oldum. Eğer senden başka birisini bulursak seni muaf tutarız. Yoksa zoraki olarak seni *Silsile*'ye tayin ederiz. Allah yardımcın olsun. Şimdi çıkabilirsin!" dedi. Ben el-Haccâc'ın yanından çıkarken görmüyormuş gibi hareket ederek kapıyı aramaya başladım. el-Haccâc, "Bu ihtiyara yol gösterin!" dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil, "Allah'ım! Eğer Sen'in hoşuna giderse Haccâc'a fayda vermeyen ve açlığı gidermeyen yiyeceklerden yedir!" dedi. Ebû Vâil'e, "Bunda şüphen mi var?" denildiğinde, "Bunda şüphem yok, ama kötülük yapmak da istemiyorum." dedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Avn bir adam beni Ebû Vâil'e götürdü. Adam Ebû Vâil'e, "Haccâc hakkında ne diyorsun?" dedi. Ebû Vâil, "Allah hakkında hüküm vermemi mi istiyorsun?" dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ebû Hâşim'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Haccâc zamanında Ebû Vâil'in söyleyeceklerini ima yoluyla ifade etmeye çalıştığını gördüm."

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş haber verdi; dedi ki: İbrahim bana dedi ki:

Şakîk'e yaklaş. Abdullah'ın arkadaşları, Şakîk'i en iyilerinden biri saydıklarını gördüm.

Bize Cerîr b. Abdülhamîd haber verdi. O da Muğîre'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim et-Teymî, Ebû Vâil'in evinde müzakere yapıyordu. Ebû Vâil ise kuş gibi silkeleniyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil namaz kılarken ve yolda giderken sağa sola bakmazdı.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Bekir anlattı. O da Âsım b. Behdele'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şakîk b. Seleme Ebû Vâil'in -secde ederken- şöyle dediğini duydum: "Allah'ım! Beni affet, bana mağfiret eyle! Beni affedersen uzun bir süre için affedeceksin. Şayet bana azap vereceksen biliyorum ki, zalim olarak bana zulmetmeyeceksin. Senden başkasının yapmayacağını bana yapacaksın."

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil'e Kur'ân-ı Kerim'den bir soru sorulduğu zaman, "Allah, muradını Kur'ân-ı Kerim'de anlatmıştır." diyordu.

Bize Ali b. Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şunu rivayet etti:

Ebû Vâil, -Kur'ân-ı Kerim'de- "harf" demeyi sevmezdi "isim" diyordu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Âsım anlattı; dedi ki:

Geceyi kendilerine binek[106] edinen kavimler gördüm. Testilerin şarabını içerler, renkli boyalı elbiseler giyerler ve bu yaptıklarında bir beis görmezler. Ebû Vâil de bunlardan birisidir.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, "Ebû Vâil'i gördüğü zaman bu şahıs tövbekâr bir adamdır." diyordu.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler, dediler ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Muğîre'den, o da Ebû Vâil'den şunu rivayet etti:

Ebû Vâil çağrıldığı zaman, "Lebbeyillah [Allah'ın emrindeyim!]" diyordu.

Affân hadisinde şunu dedi: Ebû Vâil çağrıldığı zaman, "Lebbeyk [Buyur, emret!]" demiyordu.

Ârim şunu dedi: Ebû Vâil çağrıldığı zaman, "Lebbey yedeyk [Ellerin dert görmesin]" demiyordu.

Bize Hallâd b. Yahya ve Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber vediler; dediler ki: Bize Mu'arrif b. Vâsıl anlattı:

Güneş batmaya meylederken Ebû Vâil hizmetçisine, "Ey delikanlı! İkindi ile akşam arasına girdik mi?" diyordu.

Ahmed b. Abdullah hadisinde şunu dedi: Şakîk gözlerini kaybetmişti.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bana Mu'arrif b. Vâsıl anlattı:

İbrahim et-Teymî'yi Ebû Vâil'in yanında gördüm. Eli elimdeydi. İbrahim [nasihat edip ahireti] hatırlattığı zaman Ebû Vâil ağlamaya başlıyordu. Ona [nasihat edip ahireti] her hatırlattığında Ebû Vâil ağlamaya başlıyordu.

Bize Sa'îd b. Muhammed es-Sekafî haber verdi. O da ez-Zebrikân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şakîk bana şöyle bir emir verdi: "Gördün mü, gördün mü?" diyen kişileri arkadaş edinme.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Vâil'in sazdan bir kulübesi vardı.

Atı ile beraber orada yaşıyordu. Ebû Vâil, gazaya çıktığı zaman kulübesini sökerdi. Gazadan döndüğünde kulübesini tekrar kurardı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O Süfyân'dan, o Amr b. Kays'tan, o Âsım'dan, o da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Ticaretten kazandığım bir dirhem, atamdan (maaşından) aldığım on dirhemden daha iyidir." "Kays b. Âsım'dan, o da Ebû Vâil'den" senediyle aynısı rivayet nakledilmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil'in paçalarını dizlerinin altına kadar yukarıda olduğunu ve gömleğinin diz kapağına kadar uzandığını gördüm. Abasını da bunların üzerine giyerdi. Mücâhid de aynısını yapardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Sâlih el-Esedî anlattı; dedi ki:

Ebû Vâil, Yümne[107] denen elbiseler giyiyordu.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Şeybân haber verdi. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Şakîk sakalını sarı boya ile boyuyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

Ebû Vâil sakalını sarıya boyuyordu.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki:

Mu'arrif b. Vâsıl'a "Ebû Vâil'in sakalını sarıya boyadığını gördün mü?" dedim. Mu'arrif b. Vâsıl, "Evet! Ebû Vâil, sakalını sarıya boyuyordu." dedi.

Bize Züheyr b. Harb haber verdi. O Ali b. Sâbit'ten, o da Sa'îd b. Sâlih'ten şunu rivayet etti:

Ebû Vâil, ağıt söyleyenleri dinler ve ağlardı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Bekir el-Müzenî anlattı; dedi ki: Âsım b. Behdele'nin şöyle dediğini duydum:

Ebû Vâil, ziyaret etmek için el-Esved b. Hilâl'in yanına geldi ve ona "Vallahi, senin yanına gelirken seni bulmayacağımı temenni ettim." dedi. el-Esved, Ebû Vâil'e "Neden bunu temenni ettin ey Ebû Vâil?" dedi. Ebû Vâil, "Fitnelere bulaşmandan ve hayata önem vermenden korktuğum ve Allah'ın yanındakilerin bu hayattan daha hayırlı olduğunu bildiğim için bunu temenni ettim." dedi. el-Esved, "Bunu yapma! Ben günde elli defa namaz kılarım. Eğer ölürsem amelim kesilir. Namazlarıma yeni namazlar katamam; iyiliklerime yeni iyilikler katamam; orucuma yeni oruçlar katamam." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme bize haber verdi. O da Âsım b. Behdele'den rivayet etti:

Ebû Vâil öldüğünde Ebû Bürde onu alnından öptü.

el-Fadl b. Dükeyn ve başkaları şöyle dedi: Ebû Vâil, el-Haccâc'ın valiliği zamanında *el-Cemâcim* savaşından sonra vefat etti. Ebû Vâil, Ömer, Ali, Abdullah, Üsâme b. Zeyd, Huzeyfe, Ebû Musa, İbn Abbâs ve Azre b. Kays'tan hadis rivayet etti. *Şam*'a geldi ve Ebü'd-Derdâ'dan hadis duydu. İbnü'z-Zübeyr ve Selmân b. Rebî'a'dan rivayet etti. Selmân b. Rebî'a ile beraber *Belencer* gazvesine katıldı. İbn Mu'îz es-Sa'dî'den rivayet etti. İbn Mu'îz ise Abdullah'tan rivayet etti. Ebû Vâil, Mesrûk, Kürdûs, Amr b. Şürahbîl, Yesâr b. Nümeyr, Seleme b. Sebre ve Amr b. el-Hâris'ten de hadis rivayet etti. Amr b. el-Hâris ise Abdullah'ın hanımı Zeyneb'den rivayet etmişti. Ebû Vâil, sika ve hadisi çok olan birisiydi.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O el-A'meş'ten, o Ebû Vâil'den, o da ed-Dabbî b. Ma'bed el-Cühenî'den rivayet etti.

2812. Zeyd b. Vehb ﴿محمد بن عباد﴾

[Zeyd b. Vehb] el-Cühenî. Hısl b. Nasr b. Mâlik b. Adî b. et-Tûl b. Avf b. Gatafân b. Kays b. Cüheyne'nin oğullarından birisidir. Cüheyne ise Kudâ'a kabilesinin bir koludur. Zeyd b. Vehb'in künyesi Ebû Selmân idi. Zeyd

Ömer, Ali, Abdullah ve Huzeyfe'den rivayet etti. Zeyd, Ali b. Ebû Tâlib'in savaşlarına iştirak etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İbn Ebû Ganiyye anlattı. O el-Hakem'den, o da Zeyd b. Vehb'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer halife iken *Azerbaycan*'a akın yaptık. Aramızda ez-Zübeyr b. el-Avvâm da vardı. Bu sırada Ömer'den bir mektup geldi. Mektubunda şöyle diyordu: "Yemeklerine ölü hayvan eti karıştıran ve elbiselerinde ölü hayvan derisi kullanan bir yere vardığınızı haber aldım. Nezih olandan başkasını yemeyin, nezih olandan başkasını giymeyin!"

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Zeyd b. Vehb'in mevlası anlattı; dedi ki:

Zeyd b. Vehb bir elbiseyi vücuduna dolayarak bize imamlık yapıyordu. Zeyd, cenaze namazında dört defa tekbir getiriyordu. Selam verdiği zaman "es-Selâmü aleyküm ve rahmetüllahi ve berâketühü ve mağfiretühü ve tayyib salavâtüh" diyordu.

Bize Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı; dedi ki:

Zeyd b. Vehb sakalını sarıya boyuyordu.

Arkadaşlarımız şöyle dediler: Zeyd, Haccâc'ın valiliği zamanında Cemâcim savaşından sonra vefat etti. Zeyd sika ve hadisi çok olan birisiydi.

2813. Abdullah b. Sahbere ﴿جندب بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Sahbere] el-Ezdî. Künyesi *Ebû Ma'mer* idi.

Ömer, Ali, Abdullah, Habbâb, Ebû Mes'ûd ve Alkame'den rivayet etti. O, İsrâîl'in hadisinden, o da O Ebû Ma'mer'den, Ebû Bekir es-Sıddîk'in şöyle dediğini duyduğunu rivayet etti:

"Kişinin bilinmeyen bir soydan olduğunu iddia etmesi küfürdür."

Fakat bu hadis bana göre sabit değildir.

Bize Ya’lâ b. Ubeyd haber verdi. O el-A’meş’ten, o İbrahim’den, o da Ebû Ma’mer’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer rükûya gittiği zaman ellerini dizlerinin üzerine koyuyordu.

Bize Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Himmânî haber verdi. O el-A’meş’ten, o Umâre b. Umeyr’den, o da Ebû Ma’mer’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Ma’mer, hadisi söylediği zaman duyduklarına uyarak hadiste irab hatası yapıyordu.

Arkadaşlarımız şöyle dediler: Ebû Ma’mer, Ubeydullah b. Ziyâd’ın valiliği zamanında *Kûfe*’de vefat etti. Ebû Ma’mer sika ve birkaç hadisi olan birisiydi.

2814. Yezîd b. Şerîk ﴿صفوان بن أمية﴾

[Yezîd b. Şerîk] et-Teymî. İbrahim et-Teymî’nin babasıdır. Ömer, Ali, Abdullah b. Mes’ûd, Sa’d b. Ebû Vakkâs, Huzeyfe ve Ebû Zer’den rivayet etti. Yezîd, kavminin bilgesi idi. Sika ve hadisi olan birisiydi.

2815. Ebû Amr eş-Şeybânî ﴿النضير بن الحارث﴾

İsmi Sa’d b. İyâs idi. *Kâdisiyye* savaşına katıldı. Ömer, Ali, Abdullah, Huzeyfe ve Ebû Mes’ûd el-Ensârî’den rivayet etti. Ebû Amr uzun bir ömür yaşadı. Sika ve hadisleri olan birisiydi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Abdurrahman es-Sülemî anlattı; dedi ki: Ebû Amr eş-Şeybânî’nin şöyle dediğini duydum:

Kâzıma’da ailemin develerini güderken Resûlullah (sas) ile ilgili haberleri duymaya başladığımı hatırlıyorum.

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı; dedi ki:

120 yıl yaşayan Ebû Amr eş-Şeybânî'yi şunu söylerken duydum: "*Kâdisiyye* savaşında gençliğim bitmişti. O zaman 40 yaşımda idim."

2816. Zir b. Hubeyş ﴿كثير بن كثير﴾

[Zir b. Hubeyş] el-Esedî. Benî Gâdire b. Mâlik b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme'dendir. Künyesi Ebû Meryem idi. Zir, Ömer, Ali, Abdullah, Abdurrahman b. Avf, Übey b. Ka'b, Huzeyfe ve Ebû Vâil'den rivayet etti.

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi. O da İsmail b. Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Çok yaşlandığı için Zir b. Hubeyş'in çenesi titriyordu.

[İbn Sa'd] dedi ki: Onun şöyle dediğini de duydum: "Übey b. Ka'b, Kadir gecesi Ramazan ayının 27. Gecesidir." diyordu.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı; dedi ki:

Zir b. Hubeyş 120 yıl yaşadı. Yaşlılıktan dolayı çenesi titriyordu.

[İbn Sa'd] dedi ki: Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî'den başka biri, "Zir 122 yaşında iken vefat etti." dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Âsım'dan, o da Zir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Huzeyfe Zir'e, "Ey kel adam!" diyordu.

Yahya b. Âdem dedi ki: O Ebû Bekir b. Ayyâş'tan, o da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Zir b. Hubeyş, Arapça'yı en iyi konuşan kişiydi. Abdullah, Arapça ile ilgili mevzuları Zir'den öğreniyordu.

Yahya b. Âdem dedi ki: O Ebû Bekir'den, o da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Zir b. Hubeyş, Ebû Vâil'den büyüktü. İkisi bir araya geldikleri zaman Ebû Vâil, Zir'in yanında hadisten söz etmezdi. Zir, Ali'yi, Ebû Vâil ise Osman'ı severdi. Zir ve Ebû Vâil sürekli beraber otururlardı; fakat aralarında tartışma olmazdı.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Âsım es-Sekafî anlattı. O da Âsım Ebü'n-Nücûd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Zir b. Hubeyş her zaman bir tek elbise giyerdi. Elbisesini boynunda düğümlemiş halde toplumun içine girerdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays b. er-Rebî anlattı. O da Âsım b. Ebü'n-Nücûd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Zir, ezan okurken Ensâr'dan bir zat oradan geçiyordu. "Ya Ebû Meryem ezan okumandan dolayı ben sana saygı gösteriyordum. Bundan sonra sana bir kelime dahi söylemeyeceğim." dedi. Zir sıka ve hadisi çok olan birisiydi.

2817. Amr b. Şürahbîl ﴿سعيد بن الحويرث﴾

Ebû Meysere el-Hemdânî el-Vâdi'î'nin babasıdır. Amr; Ömer, Ali ve Abdullah'tan rivayet etti.

Bize Abdülmelik b. Amr Ebû Âmir el-Akadî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O İbrahim b. Muhammed b. el-Münteşir'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Şürahbîl, Benî Vâdi'â mescidinin imamı idi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O Câbir'den, o Âmir'den, o da Ebû Meysere'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Mes'ûd, bana "el-Hunnes el-cevâri'l-künnes[108] ne demektir?" dedi. "Bunun yaban sığırından başka bir şey olduğunu bilimiyorum." dedim. İbn Mes'ûd, "Ben de bunu tahmin ediyorum." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: İsrâîl b. Yunus'tan şöyle dediğini duydum:

Ebû Meysere atasını [devletin verdiği yıllık maaş] aldığı zaman onun bir kısmını sadaka olarak dağıtırdı. Evine döndüğü zaman ailesi atasını sayardı ve eksilmediğini görürdü. Ebû Meysere yeğenlerine "Benim yaptığımı siz de yapın." deyince yeğenleri, "Atalarımızın eksilmeyeceğini bilirsek biz de yaparız." dediler. Ebû Meysere, "Ben bunu Allah'a şart koşmam." dedi.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi. O el-A'meş'ten, o da Şakîk'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Şürahbîl'e yakın olmayan bir Hemdânî'yi görmedim.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Âsım'dan, o da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Hiçbir Hemdânî kadın Ebû Meysere gibisini doğurmadı." "Mesrûk da buna dâhil mi?" denildi. Ebû Vâil, "Evet, Mesrûk da dâhil." dedi.

Bize İshâk b. Mansûr ve el-Hasan b. Musa haber verdiler; dediler ki: Bize Züheyr anlattı. O Ebû İshâk'tan, o da Ebû Meysere'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adamı bir hayvandan süt emiyor halde gördüğümde ona gülerdim. Onun gibi davranacağımdan korkardım.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere ve arkadaşlarının ipek sırmalarla süslenmiş uzunca cübbeleri vardı.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O Ebû İshâk'tan o da Ebû Meysere'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere, "Allah yalnızca münezzeh yerlerde zikredilir" dedi.

Bize el-Hasan b. Musa ve Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdiler; dediler ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere fıtır sadakasını bayram namazından sonra verirdi.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere fıtır sadakasını bir sâ olarak verirdi. Verdiği bir sâ'dan hiç eksiltmezdi.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere hanımına erkek çocuk doğururması halinde adını er-Rehîn, kız doğurması halinde adını Ümmü'r-Rehîn koymasını vasiyet etti. Hanımı bir kız doğurdu ve ismini Ümmü'r-Rehîn koydu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû İshâk'tan, o da Ebû Meysere'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere'ye, "Neden dışarı çıkmıyorsun?" denildi. Ebû Meysere, "Vitr yapıyorum. Peşpeşe namaz kılıyorum" dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Âsım'dan, o da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere, "Cahiliye döneminde yapıldığı gibi cenazemin arkasında bağırıp çağırmayın. Mevtamı uzun süre yerde bırakmayın. Lahdimin üzerine kamışlar koyun. Muhacirlerin bu kamışı sevdiklerini gördüm." diye tavsiyede bulundu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Ahvas anlattı. O Ebû İshâk'tan rivayet etti:

Ebû Meysere lahdinin üzerine kamışlar konmasını vasiyet etti. Kamışlardan dört tutam yaparak üst üste koydular ve onun lahdi üzerine bıraktılar.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere lahdinin üzerine kamış ve kamış tutamlarının konulmasını istedi ve şöyle dedi: "Benim hoşuma giden şudur: Arkamda ne borç bıraktım ne de bir erkek çocuk bıraktım."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Asım b. Behdele anlattı. O da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Şürahbîl ölümü esnasında şöyle dedi: "Ben şimdi ölüme yürüyorum. [Zannederim ki, şöyle dedi:] "Bende ölüm endişesinden başka bir şey yoktur. Arkamda mal bırakmadım. Arkamda borç bırakmadım. Benden sonra bana muhtaç olan çocuk bırakmadım. Ben ölürsem arkamda kimse ağlamasın. Cenazemi hızlı bir şekilde kabre götürün. Lahdimin üzerine kamış koyun. Muhacirlerin bunu sevdiklerini gördüm. Cenazemi fazla yüksekte taşımayın. Muhacirlerin bunu sevmediklerini gördüm"

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı: O Âsım b. Behdele'den, o da Ebû Vâil'den Amr b. Şürahbîl'in şöyle dediğini rivayet etti:

Cesedimi fazla uzatmayın [yani kabrimi uzun yapmayın], Muhacirler bunu sevmezdi.

Bize Vekî ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere cenaze namazını Müslümanların kadısı olan Şüreyh'in kılmasını tavsiye etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Yunus anlattı. O Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere, kardeşi el-Erkam'a şunu vasiyet etti: "Benim arkamda kimsenin ağlamasına izin verme. Müslümanların kadısı ve imamı olan

Şüreyh cenaze namazımı kıldırsın. Cenazemi hızlı bir şekilde götürün. Lahdimin üzerine kamıştan başka bir şey koymayın.”

Bize İshâk b. Mansur ve el-Hasan b. Musa haber verdiler; dediler ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere kardeşi el-Erkam’a şunu vasiyet etti: “Ben bu gece öleceğim. Sabahleyin cenazemi hemen çıkarın ve kimse arkamda ağlamasın. Bu bağırıp çağırmalar Cahiliye adetlerindendir.”

Bize el-Hasan b. Musa bu rivayetin aynısını haber verdi: Rivayetinde şöyle dedi: Züheyr dedi ki: Ebû İshâk şöyle dedi: Alkame, el-Esved’e ve Amr b. Meymûn’a aynısını söyledi: O ikisine şöyle dedi:

Ölüm anında Lâ İlâhe illallah’ı bana hatırlatın.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O Ebû İshâk’tan, o da Şürahbîl’den şunu rivayet etti:

Öldüğü zaman cenazesinde kimsenin ağlamamasını vasiyet etti. Bu durumu Alkame’ye de vasiyet etti.

Bize Vehb b. Cerîr haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O da Ebû İshâk’tan şunu rivayet etti:

Amr b. Şürahbîl kardeşine cenazesinde kimsenin ağlamamasını vasiyet etti. Bunu Alkame’ye de vasiyet etti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O el-A’meş’ten, o Umâre b. Umeyr’den, o da Ebû Ma’mer’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere öldüğü zaman Abdullah’ın arkadaşları, “Ebû Meysere’nin cenazesinin arkasında yürüyün. Çünkü Ebû Meysere cenazenin arkasında yürümeyi severdi.” dediler.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Mâlik b. Miğvel’den, o da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Meysere’nin cenazesinde Kadı Şüreyh’i bir binek üzerinde gördüm.

Bize Vekî ve Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdiler. Onlar İsrâîl'den, o da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Cuheyfe, çıkarılıncaya kadar Ebû Meysere'nin tabutunu taşıdı. Sonra "Ey Ebû Meysere! Allah sana mağfiret eylesin." Demeye başladı. Mezara kadar ondan ayrılmadı.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: "Ebû Meysere, Ubeydullah b. Ziyâd'ın valiliği zamanında *Kûfe*'de vefat etti." dediler.

2818. Abdurrahman b. Ebû Leyla ﴿حويطب بن عبد العزى﴾

Ebû Leyla'nın ismi Yesâr b. Bilâl b. Büleyl b. Uhayha b. el-Cülâh b. el-Harîş b. Cahcebâ b. Külfe b. Avf b. Amr b. Avf'tır. Evs kabilesindendir. Abdurrahman'ın künyesi Ebû İsa idi.

Ömer, Ali, Abdullah, Übey b. Ka'b, Sehl b. Huneyf, Havvât b. Cübeyr, Huzeyfe, Abdullah b. Zeyd Ka'b b. Ucre, el-Berâ b. Âzib, Ebû Zer, Ebü'd-Derdâ, Ebû Sa'îd el-Hudrî, Kays b. Sa'd, Zeyd b. el-Erkam'dan rivayet etti. Babasından da rivayet etti ve şöyle dedi: "Peygamber'in (sas) 120 Ensârî sahâbîsini gördüm." dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti: Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın şöyle dediğini duydum:

Peygamber'in (sas) 120 Ensârî sahâbîsini gördüm. Bu gördüğüm kişilerden herbiri kendisine soru sorulduğu zaman diğer arkadaşının cevap vermesini tercih ederdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın şöyle dediğini duydum: Bu mescitte Ensâr'dan 120 sahâbî gördüm. Bu Sahâbîlerden her birisi arkadaşının hadis anlatmasını bekliyordu. Kendisinin yerine arkadaşının sorulan soruya cevap vermesini istiyordu.Yani arkadaşına önceliği veriyordu.

Bize Hafs b. Ömer el-Havdî haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Atâ b. es-Sâib anlattı; dedi ki: İbn Ebû Leyla'nın şöyle dediğini duydum:

Ensâr'dan 120 sahâbî tanıdım. Bu sahâbîlerden birisine soru sorulduğu zaman arkadaşının cevap vermesini tercih ediyordu. Bu sahâbîler hadis konusunda çok titiz davranıyorlardı.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Abdül'alâ'dan, o da Abdurrahman b. Ebû Leyla'dan şöyle dediğini riyayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın yanında oturuyordum. Onun yanına bir atlı geldi ve hilâli gördüğünü iddia etti. Ömer, "Ey insanlar orucunuzu açın." dedi. Sonra su ile dolu büyük bir tasın yanına gitti; abdestini aldı, iki mûkunu[109] [ayakkabının üzerine giyilen kalın bir deri]meshetti ve akşam namazını kıldı. Atâ binmiş adam, Ömer'e "Zaten ben bunu sormaya gelmiştim, senden başka bunu yapan bisirisini gördün mü?" dedi. Ömer, "Evet! Bu ümmetin efendisi ve benden daha iyi olan Resûlullah (sas) benim bu yaptığımı yapardı." dedi.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı. O İbn Ebû Necîh'ten, o da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın evinde Mushaflar vardı. Orada kurra (kuran okuyanlar) toplanır ve sadece yemek vakitlerinde oradan ayrılırlardı. Yanımda külçe altın olduğu halde oraya gittim. Abdurrahman, "Bu külçe altın ile kılıcını mı süsleyeceksin?" dedi. Ben, "Hayır!" dedim. "Yoksa Mushaflarını mı süsleyeceksin?" dedi. Ben, "Hayır!" dedim. O, "Belki de onu kolye yapacaksın, ama kolye mekruhtur." dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı; dedi ki: Bize Sâbit el-Bünânî anlattı; dedi ki:

Abdurrahman b. Ebû Leyla sabah namazını kıldıktan sonra Mushaf'ı açar ve güneş doğuncaya kadar okumaya devam ederdi.

Hemmâm dedi ki: Sâbit de bunu yapardı.

Müslim dedi ki: Hammâd b. Seleme de bunu yapardı.

Bize Haccâc b. Muhammed haber verdi: O Şu'be'den, o da Ebû Ferve'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla abdest aldıktan sonra birisi ona mendil verdi. O ise mendili attı, mendil ile ellerini silmedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi. O Süfyân'dan, o da Müslim el-Cühenî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla parmağıyla Muhammed b. Sa'd'a işaret ederek "İmam Cuma hutbesini verirken konuşma." dedi.

Bize Ebû Sehl Nasr haber verdi. O el-Haccâc'dan, o el-Hakem'den, o da Abdurrahman b. Ebû Leyla'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İmamımız selam verdiği zaman sağa veya sola döner, arka saflara geçer ve namazını kılardı.

Bize Muhammed b. es-Salt haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Küdeyne anlattı; dedi ki: Bize Ebû Ferve anlattı; dedi ki:

Abdurrahman b. Ebû Leyla safları sıklaştırmamı ve düzeltmemi emrediyordu ve şöyle diyordu: "Kimse önüne tükürmesin. Sol ayağının altına tükürsün."

Bize Muhammed b. es-Salt haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Küdeyne anlattı. O da Ebû Ferve'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla saçlarını sarıya boyardı. Namaza kalktığı zaman saçlarını çözerdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays haber verdi. O da Ebû Ferve'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın iki saç örgüsü vardı. Namaz kılmaya başladığı zaman onları çözerdi.

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın ipek kumaştan[110] yapılmış bir elbisesi vardı. Parçalanıncaya kadar onu giydi. Sonra onu çözdü ve yeniden ördürdü. Yapan adama, "İçine ipek koyma çözgüsünü keten ya da pamuktan yap." dedi. Abdurrahman'a, "Daha önce bunu giyiyordun." denildiğinde "Bunu başkası yapmıştı." diye cevap verdi.

Bize Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla, "Hadisi tekrar etmek onu canlı tutar." dedi. Abdullah b. Şeddâd, Abdurrahman'a, "Allah sana rahmet eylesin! Nerdeyse unutacağım birçok hadisi bana hatırlattın. Birçok hadisi gönlümde canlandırdın." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize es-Sabbâh b. Yahya el-Müzenî anlattı. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın Abdullah b. Ukeym'e, "Gel hadisleri tekrar edelim. Hadisi tekrar etmek onu canlı tutar." dediğini duydum.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O da Abdüla'lâ es-Sa'lebî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın künyesi Ebû İsa idi.

Bize Vekî anlattı; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O da el-Hakem'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın künyesi *Ebû İsa* idi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O da Ebû Husayn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Haccâc geldiği zaman Abdurrahman b. Ebû Leyla'yı kâdı tayin etmek istedi. Havşeb, el-Haccâc'a "Ali b. Ebû Tâlib'i tayin etmek istiyorsan, Abdurrahman'ı tayin et." dedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Abdullah et-Teymî anlattı; dedi ki:

el-Haccâc, Abdurrahman b. Ebû Leyla'yı dövdü ve izarını paramparça etti. O sırada Havşeb, el-Haccâc'ın güvenlik amiri idi. O Ebü'l-Avvâm b. Havşeb'dir.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı; dedi ki:

el-Haccâc, Abdurrahman b. Ebû Leyla'yı durdurdu ve ona "Yalancı olan Ali b. Ebû Tâlib'e, Abdullah b. ez-Zübeyr'e ve el-Muhtâr b. Ebû Ubeyd'e lanet et." dedi. Abdurrahman, "Allah yalancılara lanet etsin." dedi. Sonra "Ali b. Ebû Tâlib, Abdullah b. ez-Zübeyr ve el-Muhtâr b. Ebû Ubeyd" diyerek isimlerini saydı.

el-A'meş dedi ki: İsimleri merfu okumaya başlayınca onları lanetlemek maksadıyla isimlerini zikretmediğini anladım.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O Amr b. Mürre'den, o da Abdurrahman b. Ebû Leyla'dan şunu rivayet etti:

Ali'den ve ondan naklettiklerinden bahsettiklerini duyunca, "Biz Ali ile beraber oturduk ve bunların söylediklerinden bir şey söylediğini duymadık. Ali'nin Resûlullah'ın amcası oğlu, onun damadı, Hasan ve Hüseyn'in babası, *Bedir* ve *Hudeybiye*'de bulunması ona yetmiyor mu?" Dedi ki: "[Kaynağımız olan âlimlerin] hepsi, Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın Haccâc'a karşı ayaklanan Abdurrahman b. Muhammed el-Eş'as ile beraber ayaklandığı ve *Düceyl*'de[111] öldürüldüğü hususunda görüş birliği etmişlerdir

2819. Abdullah b. Ukeym ﴿حنش بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Ukeym] el-Cühenî. Künyesi *Ebû Ma'bed* idi. Ömer, Osman, Ali ve Abdullah'tan rivayet etti. Öldüğünde çok yaşlıydı. Uzun ömürlü olup Cahiliye dönemini de yaşamıştı.

Bize Ya'lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-Eclah anlattı. O el-Hakem b. Uteybe'den, o Abdurrahman b. Ebû Leyla'dan, o da Abdullah b. Ukeym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) bize *"Leşlerin hiçbir şeyinden faydalanmayın."* diye yazı göndermişti.

Bize Vehb b. Cerîr haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O el-Hakem'den, o İbn Ebû Leyla'dan, o da Abdullah b. Ukeym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın bize gönderdiği mektupta *"Leşlerin hiçbir şeyinden, ne derisinden, ne de herhangi bir yerinden yararlanmayın."* yazılıydı. O sıralar ben *Cüheyne*[112] topraklarında idim ve genç bir çocuktum.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da Hilâl el-Vezzân'dan şöyle dediğini rivayet etti: Abdullah b. Ukeym'in şöyle dediğini duydum:

Ömer'e bu elimle, gücümün yettiği kadar dinlemek ve itaat etmek üzere biat verdim.

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi. O Abdurrahman b. İshâk'tan, o Abdullah el-Kureşî'den, o Abdurrahman b. Ebû Leyla ve Abdullah b. Ukeym'den, o da Ali'den şöyle dediğini rivayet etti:

Müezzin, "Eşhedü en lâ İlâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" dediği zaman Ali, "Muhammed'i yalanlayanlar bilerek gerçeği inkâr edenlerdir." diyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Hilâl'den, o da Abdullah b. Ukeym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Mes'ûd'u duydum. Konuşmaya önce yeminle başlayarak, "Vallahi, kıyamet gününde her insan Allah ile yalnız görüşecektir." deyip sözlerine devam etti. Bu konuşma uzuncadır.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Müslim el-Cühenî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla ve Abdullah b. Ukeym'i gördüm. Biri Ali'yi, diğeri ise Osman'ı seviyordu. Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın annesi vefat edince Abdullah b. Ukeym onun namazını kıldırdı. *Kûfe*'de *Cüheyne* Camiinin imamı idi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi. O Süfyân'dan, o Musa el-Cühenî'den, o Abdurrahman b. Ebû Leyla ve Abdullah b. Ukeym'den yukarıdaki sözlerin aynısı rivayet etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsrâîl anlattı. O da el-Hakem'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Ebû Leyla annesinin cenaze namazını kılması için Abdullah b. Ukeym'i öne geçirdi. Çünkü Abdullah b. Ukeym onların imamı idi.

Bize Abdurrahman b. Mehdî anlattı. O Süfyân'dan, o Musa el-Cühenî'den, o da Abdullah b. Ukeym'in kızından şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Ukeym Osman'ı İbn Ebû Leyla ise Ali'yi severdi. İkisi kardeş gibiydiler. Abdullah b. Ukeym'in kızı dedi ki: Babam ile İbn Ebû Leyla arasında hiç tartışma olmazdı. Yalnız bir gün babam, İbn Ebû Leyla'ya "Senin dostun (Ali) sabretseydi insanlar onun yanına gelirdi." dedi.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize el-Mes'ûdî anlattı. O da el-Hakem'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Ukeym torbasının ağzını kapatmazdı. "Allah ***'Servet toplayıp yığan…'***[113] diyor." derdi.

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi. O Muhammed b. Ebû Eyyûb'dan, o da Hilâl b. Ebû Humeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Ukeym, "Osman'dan sonra hiçbir halifenin kanının akmasına yardımcı olmam." diyordu. Abdullah b. Ukeym'e, "Ey Ebû Ma'bed! Onun kanının akmasına yardımcı oldun mu?" denildiğinde Abdullah b. Ukeym "Onun kötülüklerini söylemekle onun kanının akmasına yardımcı olmuş gibi oldum." diyordu.

Süfyân b. Uyeyne, Ebû Ferve'den rivayet etti; dedi ki:

"Abdullah b. Ukeym'i ben yıkadım." Süfyân'dan başkası şöyle dedi: Abdullah b. Ukeym, el-Haccâc b. Yusuf'un valiliği zamanında *Kûfe*'de vefat etti.

2820. Abdullah b. Ebü'l-Hüzeyl ﴿عبد الله بن أبي الهذيل﴾

[Abdullah b. Ebü'l-Hüzeyl] el-Anezî. Rebî'a kabilesindendir. Künyesi Ebü'l-Muğîre idi. Ömer, Ali, Abdullah b. Mes'ûd, Ammâr b. Yâsir, İbn Abbâs, Abdullah b. Amr, Ebû Zür'a b. Amr b. Cerîr'den rivayet etti.

Bize Ya'lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-Eclah anlattı. O da İbn Ebü'l-Hüzeyl'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın yanında oturuyordum. Sarhoş olmuş bir ihtiyarı getirdiler. Ömer, "Bizim çocuklarımız bile oruçlu iken sen bu haldesin! Sana yazıklar olsun!" diyerek ona seksen celde vurdu.

Bize bu hadisi Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi. O Dırâr b. Mürre'den, o da Abdullah b. el-Hüzeyl'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'e bir sarhoş getirildi.

Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Âdem anlattı. O el-Eşca'î'den, o Süfyân'dan, o Ebû Sinân'dan, o da Abdullah b. Ebü'l-Hüzeyl'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in "*Beytülatîk* dışında hiçbir yere yol hazırlığı yapılmaz." dediğini duydum.

Bize Şu'ayb b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O el-Hakem'den, o da Abdullah b. Ebü'l-Hüzeyl'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe ahalisi İbn Abbâs'tan sormam için bana bazı meseleleri gönderdiler. Meselelerin hepsini İbn Abbâs'tan sordum.

2821. Hârise b. Mudarrib ﴿عثمان بن الأسود﴾

[Hârise b. Mudarrib] el-Abdî. Ömer, Ali, Abdullah, Ammâr, Ebû Musa el-Eş'arî, Furât b. Hayyân el-İclî ve el-Velîd b. Ukbe'den rivayet etti.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı; dedi ki:

Hârise b. Mudarrib'in vers[114] ve zâferânla saç ve sakalını boyadığını gördüm.

2822. Abdullah b. Selime ﴿عبد الله بن لاحق﴾

[Abdullah b. Selime] el-Cemelî. Murâd kabilesindendir. Ömer, Ali, Abdullah, Sa'd b. Ebû Vakkâs, Ammâr b, Yâsir ve Selmân'dan rivayet etti.

Bize İshâk b. Mansûr haber verdi. O Züheyr'den, o Ebû İshâk'tan, o da Ebû Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'l-Âliye, Abdullah b. Selime'dir.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Amr b. Mürre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Selime ihtiyarlamıştı. Hadis rivayet ettiği zaman bazılarını biliyor, bazılarını kabul etmiyorduk.

2823. Mürre b. Şerâhîl ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[Mürre b. Şerâhîl] el-Hemdânî. Mürretü'l-Hayr ve Mürretü't-Tayyib'dir. Ömer, Ali ve Abdullah'tan rivayet etti.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Haccâc b. Ertât haber verdi. O Amr b. Mürre'den, o da Mürre el-Hemdânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın, "Vallahi sadakayı her adama 100 deve düşecek şekilde tekrar tekrar size göndereceğim." dediğini duydum. Mürre b. Şerâhîl sika birisiydi.

2824. Ubeyd b. Nudayle﴿عتاب بن أسيد﴾

[Ubeyd b. Nudayle] el-Huzâ'î. Künyesi *Ebû Mu'âviye* idi.

Yahya b. Âdem, el-Hasan b. Sâlih'in şöyle dediğini rivayet etti:

Yahya b. Vessâb, Ubeyd b. Nudayle'ye; Ubeyd b. Nudayle, Alkame'ye; Alkame, Abdullah'a okudu. Bu okumadan daha sahihi var mıdır?

Yahya b. Âdem'den başka kimseler şöyle dedi: Ubeyd b. Nudayle Abdullah b. Mes'ûd'dan daha sonra Alkame'den hadis öğrendi. Ubeyd b. Nudayle, Bişr b. Mervân'nın valiliği zamanında *Kûfe*'de vefat etti.

---

[99] Nisâ 4/4.

[100] Zuhruf 43/13-14.

[101] Bu bir Arapça deyimdir. Çok oturmaktan kıçım düştü denir.(M)

[102] *Irak*'ta *Musul*'un 150 km. güneybatısında tarihi bir şehir (M).

[103] Kuru üzüm, hurma, bal vb. gıdaların suda bekletilmek suretiyle elde edilen bir içki çeşididir (E).

[104] Kelime, "Husayn" olarak okunmaya müsait olmakla birlikte çeviriye esas alınan neşirde "ha" harfinin üzerine üstün harekesi konmuştur (E).

[105] Kalpleri İslâm'a ısındırılacak olanlar (E).

[106] Metinde "cemel [deve]" kelimesi geçmektedir (E).

[107] Bir çeşit elbisedir (E).

[108] “*[Şimdi yemin ederim o] sinenlere, akıp akıp yuvasına gidenlere…*” (Tekvîr 15-16).

[109] Mûk Farsça bir kelime olup Arapçadaki “el-huf” kelimesinin karşılığıdır.

[110] Metinde geçen hazze, ipek-yün karışımı olup tümüyle ipekten bir kumaş değildir.(M).

[111] Duceyl, Irak’ta bir nehrin adıdır.Bkz. Yakut, II, 442.(M)

[112] Cüheyne, Bir kabilenin ismidir. Aynı zamanda Musul yakınlarında bir köydür. Bkz. Yakut, II, 194.(M).

[113] Me’âric 70/18. Bir önceki ayetle birlikte meali şöyledir: “*O, (hakka) arka döneni ve (imandan) yüz çevireni; servet toplayıp yığanı kendine çağırır.*”

[114] *Yeme*n’de yetişen susam benzeri bir bitki (M).

ÖMER B. EL-HATTÂB VE ABDULLAH B. MES'ÛD'DAN RİVAYET EDİP, ALİ B. EBÛ TÂLİB'DEN RİVAYET ETMEYENLER

2825. Amr b. Meymûn ﴿المثنى بن الصباح﴾

[Amr b. Meymûn] el-Evdî. Evd b. Sa'b b. Sa'd el-Aşîre Mezhic kabilesindendir. Ömer ve Abdullah'tan rivayet etti. *Yemen*'de Mu'âz'dan Resûlullah'ın hayatı ile ilgili bilgiler aldı. Ebû Mes'ûd el-Ensârî, Abdullah b. Amr, Selmân b. Rebî'a ve er-Rebî b. Heysem'den rivayet etti.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Meymûn'un künyesi *Ebû Abdullah* idi.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Amr b. Meymûn Abdülmelik b. Mervân'ın hilafetinin ilk yıllarında 54 veya 55 yılında vefat etti.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Meymûn mescide girdiği zaman Allah'ın adı sıkça zikredilmeye başlanır.

2826. el-Ma'rûr b. Süveyd ﴿المثنى بن الصباح﴾

[el-Ma'rûr b. Süveyd] el-Esedî. Benî Sa'd b. el-Hâris b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed'in bir ferdi idi. Ömer, Abdullah ve Ebû Zer'den rivayet etti.

Ebû Nu'aym şöyle dedi: el-Ma'rûr b. Süveyd 120 yıl yaşadı.

Abdurrahman b. Mehdî dedi ki: O Şu'be'den, o da Vâsıl'dan şöyle dediğini rivayet etti: el-Ma'rûr b. Süveyd bize şöyle diyordu:

“Ey yeğenlerim! Benden öğrenin.” el-Ma’rûr hadisi çok olan birisiydi.

2827. Hemmâm b. el-Hâris ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Hemmâm b. el-Hâris] en-Neha’î. Ömer, Abdullah, Ebû Mes’ûd el-Ensârî, Ebü’d-Derdâ, Adî b. Hâtim, Cerîr b. Abdullah ve Âişe’den rivayet etti. Hemmâm, Haccâc’ın valiliği sırasında *Kûfe*’de vefat etti.

Bize Muhammed b. el-Fudayl haber verdi; dedi ki: Bana Husayn anlattı. O İbrahim’den, o da Hemmâm’dan şöyle dediğini rivayet etti:

“Allah’ım! Az uykumdan bana sağlık ver, uyanık vaktimi de senin itaatinde kıl.” Hemmâm az uyurdu. Oturur halde iken biraz kestirirdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs anlattı. O da el-Haccâc’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Hemmâm’ı kendi kavminin mescidinde itikaf halinde gören birisi bana bunu anlattı.

2828. el-Hâris b. el-Ezma ﴿النضير بن الحارث﴾

[el-Hâris b. el-Ezma] b. Ebû Büseyne b. Abdullah b. Mür b. Mâlik b. Harb b. el-Hâris b. Sa’d b. Abdullah b. Vedî’a. Hemdân kabilesindendir. Diğer adı el-Hâris el-A’rec [topal] idi. O ve kardeşi Şeddâd b. el-Ezma *Kûfe*’nin şerifleriydi.

el-Hâris b. el-Ezma; Ömer, Abdullah ve Amr b. el-Âs’tan hadis duydu. Hadisi azdı. el-Hâris, Mu’âviye b. Ebû Süfyân’nın hilafeti zamanında *Kûfe*’de vefat etti. O sıralarda en-Nu’mân b. Beşîr *Kûfe*’nin valisiydi.

2829. el-Esved b. Hilâl ﴿قيس بن السائب﴾

[el-Esved b. Hilâl] el-Muhâribî. Muhârib b. Hasafe b. Kays b. Aylân b. Mudar. el-Esved; Ömer, Abdullah ve Mu’âz b. Cebel’den rivayet etti.

Bize Sa’îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk b. Abdullah anlattı. O el-Eş’as b. Süleym’den, o da el-Esved b. Hilâl’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti zamanında bir deveyle *Medine*'ye geldim. Mescid'e girdiğimde Ömer b. el-Hattâb insanlara hutbe veriyordu. Hutbesinde, "Ey insanlar! Hacca gidin ve kurban kesin. Çünkü Allah kurbanı sever." diyordu. Mescid'den çıkarken insanlar benimle pazarlığa giriştiler ve iyi bir alışveriş yaptım.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O da Ebû Sahr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved b. Hilâl'in üstünde uzunca ipek sırmaları olan bir taylasan vardı. el-Esved b. Hilâl, el-Haccâc zamanında *Deyrü'l-Cemâcim*[115] savaşından sonra vefat etti.

2830. Süleym b. Hanzale ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Süleym b. Hanzale] el-Bekrî. Ömer, Abdullah ve Übey b. Ka'b'dan rivayet etti.

2831. en-Nu'mân b. Humeyd ﴿خلاد بن الشيخ﴾

[en-Nu'mân b. Humeyd] el-Bekrî. Ömer, Abdullah ve Selmân'dan rivayet etti. Selmân, dayımla beraber *Medâin*'de bulunan en-Nu'mân'ın yanına girdik. Onu tıraş olmuş olarak gördüm.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi. O İsrâîl'den, o Simâk'tan, o da en-Nu'mân b. Humeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

en-Nu'mân'ın künyesi Ebû Kudâme idi. en-Nu'mân hadisi az olan birisiydi.

2832. Abdullah b. Utbe ﴿عبد الله بن عتبة﴾

[Abdullah b. Utbe] b. Mes'ûd el-Hüzelî. Benî Zühre b. Kilâb'ın müttefiki idi. Ömer b. Hattâb ve Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayet etti.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân haber verdi. O da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe kadısı iken Abdullah b. Utbe'nin yanında idim.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O da Ebû Husayn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Utbe'yi ipek elbiseler giymiş halde gördüm.

Ebû Nu'aym şöyle dedi: Abdullah b. Utbe, Mus'ab b. Zübeyr'in kâdısı idi. Sika idi.

2833. Ebû Atıyye el-Vâdi'î ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

Hemdân kabilesindendir. İsmi Mâlik b. Âmir idi. Âmir'in diğer adı ise Ebû Humre el-Hemdânî idi. Ebû Atıyye, Ömer ve Abdullah'tan rivayet etti. Mus'ab b. ez-Zübeyr'in valiliği sırasında *Kûfe*'de vefat etti. Sika ve hadisleri olan birisiydi.

2834. Âmir b. Matar ﴿محرش الكعبي﴾

[Âmir b. Matar] eş-Şeybânî. Ömer, Abdullah ve Huzeyfe'den rivayet etti. Hadisi az olan birisiydi.

2835. Abdullah b. Halîfe ﴿عمرو بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Halîfe] et-Tâî. Ömer ve Abdullah'tan rivayet etti.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o Abdullah b. Halîfe'den, o da Ömer ve Abdullah'tan şöyle dediklerini rivayet etti:

İkindi namazı, öğle namazından sonra bir yayanın bir fersah, bir bineklinin ise iki fersah yol katetmesinden sonra olur.

Ebû Katan dedi ki: O Şu'be'den, o Ebû İshâk'tan, o da Abdullah b. Halîfe'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in ayakkabılarının bağı koptu. Bunun üzerine istircâda[116] bulundu. Ben de, "Ya Emîrü'l-Müminîn!" dedim.

2836. Abdurrahman b. Yezîd ﴿عبد الرزاق بن همام﴾

[Abdurrahman b. Yezîd] b. Kays b. Abdullah b. Mâlik b. Alkame b. Selâmân b. Kehl b. Bekir b. Avf b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir. el-Esved b. Kays'ın kardeşidir. Ömer ve Abdullah'tan rivayet etti.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı. O Muhammed b. Abdurrahman'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in yanına gittik, Ona iki ayak üzerindeki meshi sormak istedik. Ömer ayağa kalktı ve küçük abdestini yaptı; sonra abdest aldı ve ayaklarını meshetti. Biz ise, "Ayaklar üzerine meshetmeyi sormak için gelmiştik." dedik. Ömer, "Zaten ben bunu sizin görmeniz için yaptım." dedi.

Bize Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî haber verdi. O da el-Hasan b. Ubeydullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Yezîd sakalını sarıya boyuyordu.

Bize Hafs b. Gıyâs haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Ubeydullah anlattı; dedi ki:

Abdurrahman b. Yezîd'i *Şam* cübbesi ile secde ederken gördüm.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr ve Ya'lâ b. Ubeyd haber verdiler; dediler ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Müslim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. Yezîd'i dolaması çok kalın olan bir sarık giyerken gördüm.

Ya'lâ hadisinde şöyle dedi: Onun namaz kılarken sarık üzerine secde ettiğini gördüm.

Ebû Mu'âviye hadisinde şöyle dedi: Sarığı alnı ile yer arasına girmişti.

Bize Vekî ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O da Ebû Sahra'dan şöyle dediğini rivayet etti:

"Abdurrahman b. Yezîd'i siyah bir sarık giyerken gördüm."

Dediler ki: Bazıları onun künyesinin *Ebû Bekir* olduğunu söylemişlerdi. el-Haccâc b. Yusuf'un valiliği sırasında *el-Cemâcim* savaşından önce

*Kûfe'*de vefat etti. Abdurrahman sika ve hadisleri olan birisiydi.

---

[115] Kûfe yakınlarında bir manastır. el-Haccac ile Muhammed b. el-Eş'as arasında geçen savaş bu mekanda meydana gelmiştir.(M).

[116] "İnnâ lillah ve innâ ileyhi râci'ûn" dedi (E).

ÖMER B. EL-HATTÂB'DAN (R) VE ALİ B. EBÛ TÂLİB'DEN (R) RİVAYET EDENLER

2837. Âbis b. Rebî'a ﴿صفوان بن أمية﴾

[Âbis b. Rebî'a] en-Naha'î. Mezhic kabilesindendir. Ömer b. el-Hattâb'dan ve Ali b. Ebû Tâlib'den rivayet etti. Sika ve birkaç hadisi olan birisiydi.

2838. Küleyb b. Şihâb ﴿الأسود بن خلف﴾

[Küleyb b. Şihâb] el-Cermî. Benî Kudâ'a'dandır. Âsım b. Küleyb'in babasıdır. Ömer ve Ali'den rivayet etti. Sika ve çok hadisi olan birisiydi.

İbn Sa'd şöyle dedi: Onun hadislerini iyi buluyor ve hadislerini delil olarak gösteriyorlardı.

2839. Zeyd b. Sûhân ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Zeyd b. Sûhân] b. Hucr b. el-Hâris b. el-Hicris b. Sabire b. Hidricân b. İsâs b. Leys b. Hudâd b. Zâlim b. Zühl b. İcl b. Amr b. Vedî'a [b. Lükeyz] b. Efsâ b. Abdülkays b. Efsâ b. Du'mî b. Cedîle b. Esed b. Rebî'a b. Nizâr. Sa'sa'a onun öz kardeşidir.

Bize Ya'lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-Eclah anlattı. O da Ubeyd b. Lâhık'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) bir seferde idi. Yolcular arasından birisi bineğinden indi ve kervanı sürerken şiir söylemeye başladı. Daha sonra bir başkası bineğinden indi. Resûlullah (sas) arkadaşları arasında eşitliği sağlamak için bineğinden indi ve *"Cündeb ve Cündeb nedir bilir misiniz? En iyi çolak Zeyd'dir."* dedikten sonra bineğine bindi. Resûlullah'ın ashâbı onun yanına yaklaştılar ve "Ya Resûlullah! Bu gece senin *'Cündeb Cündeb nedir bilir misiniz? En iyi çolak Zeyd'dir.'* dediğini duyduk." dediler. Resûlullah (sas), *"Bu ümmetimde iki adam olacaktır. Bunlardan biri bir vuruş vuracak ki, hak ile batılı birbirinden ayıracaktır. Diğerinin ise eli Allah için*

kesilecektir. Allah geri kalan vücudunu elinin arkasından gönderecektir.” dedi.

Ya’lâ dedi ki: el-Eclah şöyle dedi:

Cündeb sihirbazı el-Velîd b. Ukbe’nin yanında öldürdü. Zeyd ise *Celûlâ* savaşında eli kesildi *Cemel* vak’asında ise öldürüldü.

Bize Ya’lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-A’meş anlattı. O da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

Zeyd b. Sûhân hadis anlatıyordu. Bir bedevî Zeyd’e, “Sözlerin hoşuma gidiyor; ama elin beni korkutuyor.” dedi. Zeyd, “Bu sol elimi görmüyor musun?” dedi. Bedevi, “Vallahi, sağı mı yoksa solu mu keserler bilmiyorum.” dedi. Zeyd Allah, “Bedeviler, kâfirlik ve münafıklık bakımından hem daha beter, hem de Allah’ın Resûlü’ne indirdiği kanunları tanımamaya daha yatkındır.”[117] demekle doğru söylemiştir. el-A’meş, Zeyd’in elinin *Nihâvend* savaşında kesildiğini zikretti.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Ebü’t-Teyyâh’tan, o da Abdullah b. Ebü’l-Hüzeyl’den şöyle dediğini rivayet etti:

Kûfe heyeti Ömer b. el-Hattâb’ın yanına gitti. Heyetin içinde Zeyd b. Sûhân da vardı. O sırada *Suriye*’den bir adam geldi ve Ömer’den yardım istedi. Ömer, “Ey Kûfeliler! Siz Müslümanların hazinesisiniz. Basralılar sizden yardım talep edince onların yardımına koştunuz. Suriyeliler sizden yardım talep edince onların yardımına koştunuz.” dedi. Ömer, Zeyd için yolculuk hazırlıkları yapmaya başladı ve Kûfelilere, “Zeyd’e benim gibi davranmazsanız, sizi cezalandırırım.” dedi.

Bize Şihâb b. Abbâd el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Fudayl b. Gazvân anlattı. O el-Eclah’tan, o da İbn Ebü’l-Hüzeyl’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, Zeyd b. Sûhân’ı davet etti. Onu yolcu ederken emirler gibi bineklerini hazırlattı; sonra insanlara “Zeyd’e ve Zeyd’in arkadaşlarına böyle davranın.” dedi.

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî ve Ya'kûb b. İshâk el-Hadramî haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Avâne haber verdi. O Simâk'tan, o da en-Nu'mân b. Kudâme'den şunu rivayet etti:

Selmân el-Fârisî'nin komutan olduğu bir orduda bulunuyorlardı. Zeyd b. Sûhân onlara imamlık yapıyordu. Selmân el-Fârisî bunu ona emretmişti.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O Simâk b. Harb'dan, o da Milhân b. Servân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Selmân, Cuma gününde Zeyd b. Sûhân'a, "Kalk, kavmine hatırlat!" diyordu.[118]

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Abdullah er-Rifâ'î anlattı; dedi ki: Bize Humeyd b. Hilâl anlattı; dedi ki: Zeyd b. Sûhân, Osman b. Affân'a şöyle dedi:

Ya Emîrü'l-Müminîn! Taraf tuttun, milletin de taraf tuttu. Âdil ol ki, milletin de âdil olsun!" dedi. Bu sözü üç defa tekrar etti. Osman Zeyd'e, "Sen itaatkâr bir adam mısın?" dedi. Zeyd, "Evet!" dedi. Osman, "O zaman sen hemen *Şam*'a git." dedi. Bunun üzerine Zeyd hanımını boşayarak Osman'ın emrettiği yere gitti. O zamanın Müslümanları itaat etmeyi, yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük (hak) olarak görüyorlardı.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvehhâb es-Sekafî anlattı. O Eyyûb'dan, o da Gaylân b. Cerîr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Cemel vak'asında Zeyd b. Sûhân baygınlık geçirdi. Onun arkadaşlarından bir grup yanına gitti ve "Ey Ebû Selmân! Cennet'i müjdeliyoruz!" dediler. Zeyd b. Sûhân, "Siz bunu güçlüyken söylüyorsunuz; ama Cehennem'den haberiniz yok. Biz, insanların kendi memleketinde akın yaptık. Onların emirlerini öldürdük. Mağdur duruma düşseydik sabredebilir miydik?" dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Avvâm b. Havşeb haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Ma'şer anlattı; dedi ki: Bana Zeyd b. Sûhân'ın aralarında öldüğü kabilenin mensupları anlattılar; dediler ki:

Zeyd b. Sûhân yaralı olarak savaş alanından götürülürken, “Sana Cennet’i müjdeliyoruz.” dediler. Zeyd b. Sûhân, “Siz güçlüsünüz diye bunu söylüyorsunuz. Biz onların memleketini işgal ettik. Onların emirlerini öldürdük. Osman da yoldadır. Keşke sınandığımız zaman sabretseydik!” dedi. Zeyd daha sonra, “Elbiselerimi sıkıca bağlayın. Düğmelerini sıkın. Çünkü ben davalı bir insanım. Beni defnederken yanağımı toprağa yapıştırın. Beni defnettikten sonra kabrimin üstünden hemen dağılın.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Muhavvel’den, o el-Ayzâr b. Hureys’ten, o da Zeyd b. Sûhân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Öldüğüm zaman benim kanlarımı yıkamayın. Elbiselerimi üstümden çıkarmayın. Yalnız ayakkabılarımı çıkarın. Beni toprağa sokarak gömün. Ben davalı bir adamım. Kıyamet gününde hesaba çekileceğim.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Mus’ab Ebü’l-Müsennâ’dan şunu rivayet etti:

Zeyd b. Sûhân, kanlı elbiseleriyle beraber toprağa gömülmesini istedi.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı. O da Ammâr ed-Dühnî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Zeyd, “Beni kardeşimle beraber bir kabre gömün. Kanlarımızı yıkamayın. Çünkü biz hasmı olan bir kavimiz.” dedi.

Şihâb b. Abbâd şöyle dedi: Seyhân b. Sûhân da *Cemel* vak’asında öldürüldü. Kardeşi Zeyd b. Sûhân ile beraber aynı kabre gömüldü.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Abdullah el-Kirmânî anlattı. O Ali b. Hişâm’dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Zeyd b. Sûhân Mushaf’ının kendisiyle beraber defnedilmesini vasiyet etti. Zeyd b. Sûhân, sika ve hadisi az olan birisiydi.

2840. Abdullah b. Şeddâd ﴿عبد الله بن لاحق﴾

[Abdullah b. Şeddâd] b. el-Hâd el-Leysî. Ömer'den ve Ali'den rivayet etti.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Şeddâd, Hamza'nın kızının anne bir kardeşidir.

Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib şöyle dedi: Abdullah b. Şeddâd b. el-Hâd'ın annesi Selmâ bt. Umeys el-Has'amiyye Esmâ bt. Umeys'in kız kardeşidir. Selmâ, Hamza b. Abdülmuttalib'in karısıydı ve onun kızı Umâre'yi doğurmuştu. Hamza b. Abdülmuttalib *Uhud* savaşında şehid olunca Şeddâd b. el-Hâd onunla evlendi ve Abdullah b. Şeddâd'ı doğurdu. Abdullah b. Şeddâd Ali'nin ashâbından idi. Abdullah, Ömer'den de rivayet etti.

Bize Süfyân b. Uyeyne haber verdi. O İsmail b. Muhammed b. Ebû Vakkâs'tan şunu rivayet etti. Abdullah b. Şeddâd b. el-Hâd'ın şöyle söylediğini duydu:

Ben en arka saflardayken Ömer'in Yusuf suresini okurken, ***"Ben sadece gam ve kederimi Allah'a arzediyorum."***[119] ayetine geldiğinde ağlama sesini duydum.

Muhammed b. Ömer ve başkaları şöyle dedi: Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş'as zamanında Haccâc b. Yusuf'a karşı ayaklanan kurra kişiler arasında Abdullah b. Şeddâd da vardı. Abdullah b. Şeddâd, *Düceyl*[120] vak'asında öldürüldü. Abdullah sika, fakih ve hadisi çok olan birisiydi. Abdullah katı bir Şiî idi.

2841. Rib'î b. Hirâş ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Rib'î b. Hirâş] b. Cahş b. Amr b. Abdullah b. Bicâd b. Abdülmelik b. Gâlib b. Kutay'a b. Abs b. Bağîd b. Reys b. Gatafân b. Sa'd b. Kays b. Aylân b. Mudar.

Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib'in babasından rivayet ederek şöyle dedi:

Peygamber (sas), Hırâş b. Cahş'a mektup yazdı. Hırâş Peygamber'in (sas) mektubunu parçaladı. Rib'î b. Hırâş, Ömer, Ali ve Hareşe b. el-Hur'dan rivayet etti.

Haccâc dedi ki: Şu'be'ye "Rib'î, Ali'ye yetişti mi?" diye sordum. "Evet, Rib'î Ali'den rivayet etti; ancak Ali'den duyduğunu söylemedi." dedi. Rib'î b. Hirâş, el-Haccâc b. Yusuf'un valiliği zamanında *el-Cemâcim* olayından sonra vefat etti. Rib'î'nin zürriyeti yoktur. Kardeşi Mes'ûd b. Hirâş'ın ise zürriyeti vardır. Mes'ûd ve -ölümünden sonra konuşan- diğer kardeşleri Rebî b. Hirâş da Ömer'den rivayet etti.

Ebû Nu'aym ise şöyle dedi: Rib'î Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti zamanında vefat etti. Sika ve salih hadisleri olan birisiydi. Rib'î 101 yılında vefat etti.

2842. Abâye b. Rib'î ﴿عمير بن قتادة﴾

[Abâye b. Rib'î] el-Esedî. Ömer ve Ali b. Ebû Tâlib'den rivayet etti. Hadisi az olan biriydi. Allah ona rahmet eylesin.

2843. Vehb b. el-Ecda ﴿ضرار بن الخطاب﴾

[Vehb b. el-Ecda] el-Hemdânî el-Hârifî. Ömer'in şöyle söylediği duydu: "Bir insan hacca geldiği zaman Kâbe'yi yedi kez tavaf etsin." Vehb, Ali'den de rivayet etti. Hadisi az olan birisiydi.

2844. Nu'aym b. Dicâce ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Nu'aym b. Dicâce] el-Esedî. Ömer, Ali ve Ebû Mes'ûd el-Ensârî'den rivayet etti. Hadisi azdı.

2845. Şüreyh b. Hâni ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Şüreyh b. Hâni] b. Yezîd b. Nehîk b. Düreyd b. Süfyân b. ed-Dıbâb. Benî el-Hâris b. Ka'b'dandır. Ömer, Ali, Sa'd b. Ebû Vakkâs ve Âişe'den rivayet etti.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi. O Züheyr'den, o el-Hasan b. el-Hur'dan, o da el-Kâsım b. el-Muhaymire'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh b. Hâni el-Hârisî bana hadis rivayet etti. Ondan daha faziletli bir Hârisî görmedim.

Dediler ki: Şüreyh, Ali b. Ebû Tâlib'in ashâbından idi. Ali'nin katıldığı bütün olaylara katıldı. Sika birisiydi. Hadisleri vardı. İhtiyar birisiydi. *Sicistân*'da Ubeydullah b. Ebû Bekre ile birlikte öldürüldü.

2846. Ebû Hâlid el-Vâlibî ﴿خلاد بن الشيح﴾

Vâlibe, Benî Esed b. Huzeyme'nin bir koludur. Ömer ve Ali'den rivayet etti.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O el-A'meş'ten, o Mâlik b. el-Hâris'ten, o da Ebû Hâlid el-Vâlibî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in yanına gitmek üzere yola çıktım. Yanımda ailem de vardı. Bir eve konuk olduk ve yüksek sesle Kur'ân-ı Kerim okumaya başladım.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi. O Fıtr'dan, o da Ebû Hâlid el-Vâlibî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz kıyama durmuş, öne geçmesi için Ali b. Ebû Tâlib'i bekliyorduk. Ali, gelince bizlere "Sizleri ayakta durmuş halde görüyorum." dedi. [Yani "İmamınızı görmeden niye kıyama geçtiniz?" dedi.]

2847. Kays ﴿قيس﴾

[Kays] Ebü'l-Esved b. Kays el-Abdî. Hâlid b. el-Velîd ile beraber *Hîre* musalahasına katıldı. Ömer'den Cuma ile ilgili bir hadis rivayet etti. Ali b. Ebû Tâlib'den de rivayet etti.

2848. el-Mustezil b. el-Husayn ﴿عكرمة بن أبي جهل﴾

[el-Mustezil b. el-Husayn] el-Bârikî. Ezd kabilesindendir. Ömer ve Ali'den rivayet etti.

Bize Âmir el-Akadî'nin babası Abdülmelik b. Amr haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Şebîb b. Garkade'den, o da Ezd kabilesinden el-Müstezil b. el-Husayn el-Bârikî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın şöyle dediğini duydum: "Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki, Arapların ne zaman helak olacaklarını bildim. Ne zaman ki, Resûlullah'a sahâbî olmayan ve Cahiliye dönemini iyi tahlil etmeyen birisi Arapların idarecisi olursa Araplar helak olurlar.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Şebîb b. Garkade'den, o da el-Mustezil b. el-Husayn el-Bârikî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bizden bir adam ölmüştü. Ali'ye haber gönderdik ama geç geldi. Onun namazını kılıp defnettik. Defin işi bitince Ali geldi. Kabrin önünde durdu ve adam için dua okudu.
el-Mustezil sika fakat hadisi az olan biriydi. Allah ona rahmet eylesin.

2849. Kays el-Hârifî ﴿غط بن قيس﴾

Hemdân kabilesindendir. Ömer ve Ali'den rivayet etti.

Bize el-Hasan b. Musa, Ahmed b. Abdullah b. Yunus ve Mâlik b. İsmail haber verdiler; dediler ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Ebû İshâk anlattı. O da -Hârifîlerin lideri olan- Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in yanına gidip şöyle dedim: Ailem göç etmek istiyor. Ömer, İbn Ebû Rebî'a'ya mektup yazarak, "Onlar için göç hazırlığı yap ve onları taşı." dedi. Bu mektup üzerine İbn Ebû Rebî'a onları taşıdı.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Hâşim el-Kâsım b. Kesîr'den, o da Kays el-Hârifî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'nin minberde şöyle dediğini duydum: "Resûlullah (sas) bu ümmetin imamı idi. Resûlullah'tan sonra Ebû Bekir imam oldu. Üçüncü imam Ömer oldu. Ömer'den sonra biz Müslümanları bir fitne sardı. Allah sonumuzu hayır etsin."

2850. Ziyâd b. Hudeyr ﴿عبيد بن عمير﴾

[Ziyâd b. Hudeyr] el-Esedî. Benî Mâlik b. Mâlik b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme'nin bir ferdidir. Ömer, Ali ve Talha b. Ubeydullah'tan rivayet etti.

> *Bize Kabîsa b. Ukbe ve Yahya b. Âdem haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da İbrahim b. el-Muhâcir'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Ziyâd b. Hudeyr'in şöyle dediğini duydum: Ben İslâm'da ilk öşür alan kişiydim.

Kabîsa bu hadise şunu ekledi: "Kimden öşür alıyordunuz?" dedim. "Tağlib Hristiyanlarından." dedi.

Dediler ki: Ziyâd b. Hudeyr'in *Kûfe*'de, -*Kûfe*'deki *el-Cemâ'a* mescidinin İmamı olan- oğlu Kâri Ebû Havâle'den zürriyeti vardı.

---

[117] Tevbe 9/97.
[118] Cuma hutbesini okumasını ve namazı kılmasını emrediyor (E).
[119] Yusuf 12/86.
[120] Irak'ta bir nehrin adıdır.(M).

ÖMER B. EL-HATTÂB'DAN RİVAYET EDİP ALİ B. EBÛ TÂLİB VE ABDULLAH B. MES'ÛD'DAN RİVAYET ETMEYENLER

2851. Selmân b. Rebî'a ﴿خلاد بن الشيح﴾

[Selmân b. Rebî'a] b. Yezîd b. Amr b. Sehm b. Sa'lebe b. Ganm b. Kuteybe b. Ma'n b. Mâlik b. A'sur. A'sur ise Münebbih b. Sa'd b. Kays b. Aylân b. Mudar'dır. Selmân, Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayet etti. Ömer onu *Kûfe*'ye kâdı olarak tayin etti.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. İbrahim b. el-Muhâcir anlattı; dedi ki: Babamın eş-Şa'bî'den şunu zikrettiğini duydum:*

Selmân b. Rebî'a kâdı olarak tayin edildi. Osman b. Affân'ın halifeliği zamanında Sa'îd b. el-Âs'ın valiliği sırasında *Belencer*'e bir akın yaptı ve orada şehid oldu. Selmân sika fakat hadisi az olan birisiydi. Allah rahmet etsin.

2852. Kâdı Şüreyh ﴿مسلم بن يناق﴾

[Şüreyh] İbnü'l-Hâris b. Kays b. el-Cehm b. Mu'âviye b. Âmir b. er-Râiş b. el-Hâris b. Mu'âviye b. Sevr b. Muratta. Şüreyh, Kinde kabilesindendir. Bu aileden başka *Kûfe*'de Benî er-Râiş'ten kimse yoktu. Benî er-Râiş'in diğer bütün fertleri *Hecer* ve *Hadramût*'ta bulunuyordu. Bu aileden Şüreyh'in dışında kimse *Kûfe*'ye gelmemişti. Şüreyh'in künyesi Ebû Ümeyye idi.

> *Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Şüreyh şair bir insandı.

Yezîd b. Hârûn'un şöyle dediğini duydum: Şüreyh, kâdı, şair ve iz süren birisiydi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Süfyân'ın şöyle dediğini duydum:

Şüreyh'e, "Sen kimlerdensin?" diye soruldu. Şüreyh, "Ben Yemenliyim ve Kinde kabilesindenim." dedi.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, şair, iz süren ve köse bir adamdı.

Bize Muhammed b. Ubeyd ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Ümmü Dâvûd el-Vâbişiyye anlattı; dedi ki:

Ümmü Dâvûd, "Şüreyh'in sakalı yoktu." dedi. Ümmü Dâvûd bir davadan dolayı Şüreyh'in yanına gelmişti.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Atâ b. es-Sâib anlattı; dedi ki:

Bir gün bir bedevî Şüreyh'in yanına geldi ve ona "Sen kimlerdensin?" dedi. Şüreyh, "Ben Allah'ın İslâm ile nimetlendirdiği insanlardanım." dedi. Bedevi dışarı çıkarken şöyle diyordu: "Bu sizin kâdınız kimlerden olduğunu dahi bilmiyor."

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Humeyd b. Hilâl anlattı. O da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam geldi ve "Kim beni Şüreyh'e götürür?" dedi. "İşte Şüreyh oradadır." dedik. Adam Şüreyh'in yanına gitti ve "Ey Ebû Abdullah! Sen kimlerdensin?" diye sordu. Şüreyh, "Ben Allah'ın İslâm ile şereflendirdiği insanlardanım ve Kinde divanına kayıtlıyım." dedi. Adam bize geri döndü ve "Allah size rahmet eylesin! Bana mevla olan bir adamı gösterdiniz."

dedi. Biz adama, “Sana ne dedi?” diye sorduk. Adam, “Ben Allah’ın İslâm ile şereflendirdiği kimselerdenim ve Kinde divanına kayıtlıyım.” dedi. Biz adama, “Hepimiz Allah’ın İslâm ile şereflendirdiği kimselerdeniz. O adam da senin sormuş olduğun kişidir.” dedik.

Bize Cerîr b. Abdülhamîd haber verdi. O Ebû İshâk’tan yani eş-Şeybânî’den, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb bir at almak için pazarlığa girişti. Atı denemek için atın üzerine bindi. O sırada at düştü ve topallamaya başladı. Bunun üzerine Ömer, atın sahibine “Atını al!” dedi. Adam, “Hayır almam.” dedi. Ömer, “Aramızı bulacak bir hakem seç.” dedi. Adam, “Şüreyh hakem olsun.” dedi. Ömer ile atın sahibi Şüreyh’in yanına gittiler ve hakem olmasını istediler. Şüreyh, Ömer’e “Ey Emîrü’l-Müminîn! Satın aldığını al. Yoksa aldığın gibi geri getir.” dedi. Ömer, “Kâdılık ancak bu şekilde olur.” diyerek Şüreyh’e “Seni *Kûfe*’ye kadı tayin ettim.” dedi. Bu olay, Ömer’in Şüreyh’i tanıdığı ilk günde olmuştu.

Bize Mâlik b. İsmail anlattı; dedi ki: Bize Ca’fer b. Ziyâd anlattı. O Hişâm b. Hassân’dan, o da İbn Sîrîn’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sırrı ilk kez Şüreyh’e sordular. Sonra da “Ey Ebû Ümeyye! Yeni bir şey ihdas ettin.” dediler. Şüreyh, “İnsanlar yeni bir şey ortaya koydular. Ben de buna karşılık yeni bir şey ortaya koydum.” dedi. Şüreyh yalan söyleyen ve sonra düzeltme yapan şahitlere şöyle diyordu: “Buraya sizi ben çağırmadım. Giderseniz de sizi engellemem. Bu suçluyu yargılayacak olanlar sizlersiniz. Ben sizler için korkuyorum. Siz de nefsiniz için Allah’tan korkun.” Şahitler ille de şehadet edeceklerinde ısrar ederlerse Şüreyh, davayı kazanan kişiye, “Ben sana hakkı vermedim. Senin zalim olduğunu bilsem dahi sana hakkı verdim. Ben zan üzerine hakkı vermem, delil üstüne hakkı veririm. Yalnız Allah’ın sana haram kıldığı şeyi benim hakkım sana helal kılmaz haydi git diyordu”.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Hâşim’den, o da el-Bahterî’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Bahterî, Şüreyh'in yanına geldi ve "Kazada (yargıda)neyi icat ettin?" diye sordu. Şüreyh, "İnsanlar yeni şeyler ortaya çıkardı. Ben de kazada yenilik yaptım." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi. O İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti. Bize İbrahim haber verdi. O da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

"Hiçbir hasma kendi arzularımı dikte ettirmedim. Hiçbir hasmı konuşturmamazlık yapmadım." Bir gün el-Hâris ailesinden es-Serî b. Vakkâs, Şüreyh'in yanına geldi. Şüreyh ona, "Ne ile şehadet yapacaksın?" dedi. es-Serî gevelemeye başladı. Şüreyh biraz ara verdikten sonra tekrar, "Ne ile şehadet edeceksin?" dedi. es-Serî yine "Filan adam bana böyle şeyler anlattı" diyerek gevelemeye başladı. Şüreyh ona ağır bir söz söyledi. es-Serî, söze tahammül etti. daha sonra "Ey Şüreyh! Ben seni iyi tanırım. Ben seni herkesten çok tanımıyor muyum?" dedi. Şüreyh fikirlerini kimseye dikte ettirmezdi ve boş lafları dinlemezdi.

Bize Affân b. Müslim ve Ubeydullah b. Muhammed el-Kureşî b. Âişe haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Şu'ayb b. el-Habhâb anlattı. O İbrahim'den, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Kendi kanaatimi kabul etmesi için bir hasma baskı yapmadım. Bir hasma delil telkin etmedim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, mahkemelik olan kişinin delilinin yanında ona yemin de ettiriyordu.

Bize Affân b. Müslim anlattı; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Furât b. Ahnef anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh bir adamı yargılıyordu. Adam, Şüreyh'e "Acele etme! Önce beni dinle." dedi. Şüreyh adamı dinledikten sonra "Dediklerinle ilgili bir delil

getir.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid anlattı. O da Furât b. Ahnef’ten şöyle dediğini rivayet etti: Babam şunu gördüğünü bana anlattı:

Bir adam Şüreyh’e bir hikâye kitabı vermek istedi. Şüreyh onu reddetti ve “Ben sahifeleri okumam.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Ca’d b. Zekvân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh yağmurlu havalarda mahkemeyi evinde kurardı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Ca’d b. Zekvân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bulutlu havalarda Şüreyh mahkemeyi evinde yapardı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Ca’d b. Zekvân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh’in bir oğlu Şüreyh’ten bir rakibinin durumunu sordu. Şüreyh, “Seni hasmına karşı tahrik etmemi mi istiyorsun?” dedi

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı. O Dâvûd’dan, o da Âmir’den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh’in bir oğlu babasına, “Bir aile ile aramda bir husumet var. Bu duruma bak. Eğer ben haklıysam gidip onları mahkemeye vereceğim. Şayet haksız isem bu durumdan vazgeçeyim.” dedi. Şüreyh oğlunu dinledikten sonra, “Git onları mahkemeye ver.” dedi. Şüreyh hükmü verirken oğlunun aleyhine karar verdi. Oğlu eve döndüğünde babasına, “Sana danışmadan mahkemeye gitseydim seni kınamazdım. Sen beni rezil ettin.” dedi. Şüreyh, “Oğulcuğum sen benim için dünya kadar değerlisin. Fakat Allah’ı senden daha çok severim. Senin haksız olduğunu bildiğim halde onu sana söylemedim. Haksız olduğunu bilip mahkemeye başvurmasaydın, onların hakkına tecavüz etmenden korktum.” dedi.

Bize el-Hasan b. Musa ve Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdiler; dediler ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Câbir anlattı. O da Âmir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'in oğlu bir adama kefil oldu. Ancak kefil olduğu adam kaçtı. Şüreyh, adamın yerine oğlunu hapse attı. Hapse attığı oğluna kendi eliyle yemek götürüyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O el-Hekem'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh verdiği karardan geri dönüş yapmıyordu. Ancak el-Esved Şüreyh'e Ömer'in "Köle olan birisinin hür bir karısı olursa ve bu kadın çocuk doğurursa köle hür olur. Çünkü velayet hakkı, kölenin efendisine aittir." dediğini anlattı. Şüreyh hükümlerinde bunu esas almaya başladı.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Bize Ebû Uyeyne'nin mevlası Vâsıl anlattı; dedi ki: Şüreyh'in yüzüğünde "Yüzük vehm etmekten daha iyidir." yazılı idi.

Bize Ârim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Şu'ayb b. el-Habhâb'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh mahkemeye çıktığı zaman "Zalim güçsüzün de şansının olduğunu bilecektir. Zalim cezayı, mazlum ise desteği bekleyecektir." diyordu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam Şüreyh'in akrabası olan bir adamla mahkemelik oldu. Şüreyh diğer adamı hapse attı. Şüreyh ayağa kalkınca adam Şüreyh'e laf attı. Şüreyh, "Ben seni hapse atmadım; adalet seni hapse attı." dedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ebû Husayn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İki adam Şüreyh'in yanında mahkemelik oldular. Şüreyh hükmü birisinin aleyhine verince adam, "Neden haksızlığa uğradığımı anladım." dedi. Şüreyh ona "Allah'ın laneti rüşvet verenin, rüşvet alanın ve yalan söyleyenin üzerine olsun!" dedi.

Bize Kabîsa haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Hişâm'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, kendisine haraç arazisiyle ilgili bir dava getirildiği zaman, ayağa kalkar, haraç arazisinin davasına bakmazdı. Şüreyh'e bir boncuk getirildi ve "Eğer bir hamile kadın bu boncuğa bakarsa karnındakini atar." denildi. Şüreyh bunun üzerine ayağa kalktı.

Bize Huşeym b. Beşîr haber verdi. O İbn Avn ve Hişâm'dan, o ikisi de Muhammed'den şöyle dediğini rivayet ettiler:

Bir adam Şüreyh'in yanında bir suçunu itiraf etti; fakat daha sonra inkâr etmeye başladı. Şüreyh ona şöyle dedi: "Senin teyzenin bacısının oğlu senin hakkında şehadet etti." dedi. Yani "Sen kendin bizzat itiraf etmiştin." dedi.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam Şüreyh'in yanına şahitlerini getirdi. Şüreyh, ona yemin ettirdi. Adam kelimeleri karıştırdı. Şüreyh, "Şahitlerine kötülük yapıyorsun." dedi.

Bize İsmail haber verdi. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh şahit olanlara şöyle diyordu: "Ben sizleri buraya çağırmadım. Gitmek isterseniz size mani olmam. Bu adamla ilgili hükmü sizler vereceksiniz. Ben sizlere güveniyorum. Siz de Allah'tan korkun." diyordu.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh şöyle diyordu: "Benim hükmüme karşı çıkan kişi, hak hükmümü haklı çıkarıncaya kadar çıkışıyla haklıdır. Benim hükmümden daha âdil

olan hakkın kendisidir.”

Bize İsmail haber verdi. O Eyyûb’dan o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Şureyh şöyle diyordu: “Hasmın, ortağın, şaşkın kimsenin ve ceza ödeyenin şehadeti kabul edilmez.” Sen yine de şahidi soruştur. Eğer insanlar “Allahu A’lem” dedilerse hakikaten Allah daha iyi bilir. “Şaşkın” derlerse farklı şeyler söyleyeceklerdir. Eğer “bildiğimiz kadarıyla Müslüman ve adil bir adam” derlerse şehadeti kabul edilir. Kölenin efendisi için, işçinin yanında çalıştığı adam için şehadeti kabul edilmez.

Bize İsmail haber verdi. O Eyyûb’dan, o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Örgücüler bir konuda Şüreyh’in yanında mahkemelik oldular. Örgücülerden bir kısmı, “Bu bizim aramızda bir gelenektir.” dediler. Şüreyh, “Geleneğiniz kendi aranızda geçerlidir.” dedi.

Bize İsmail haber verdi. O Eyyûb’dan, o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, bir kavmi kasâme[121] yeminine çekti. Bu kavim elli kişiden az oldukları için yemini elliyi buluncaya kadar tekrarladı.

Bize İsmail haber verdi. O Eyyûb’dan, o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, kasâme konusunda şöyle dedi: Bildiğim halde onları yemine çekerdim. “Ben öldürmedim ve katili bilmiyorum.” diye yemin ettiriyordum.

Bize İsmail haber verdi. O Eyyûb’dan, o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh mahkemeye gelen adama şöyle diyordu: “Ey Allah’ın kulu! Seni şaşırtanı bırak. Seni şaşırtmayana bak. Allah için bir şey kaybetmiş olmayacaksın.”

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam hasmını Şüreyh'in yanında yemine çekti sonra delilini getirdi. Şüreyh "Âdil delil, yalan yeminden daha haktır." dedi.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh şöyle diyordu: "İzini sürüyordum. Sizin sabıkalarınızı bulduğum zaman bunları size anlatırım."

Bize Sa'îd b. Mansûr anlattı; dedi ki: Bize Huşeym anlattı; dedi ki: Bize Ebû İshâk el-Kûfî haber verdi. O Ebû Cerîr el-Ezdî'den, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh sinirlendiği zaman ya da acıktığı zaman mahkemeye ara verirdi.

Sa'îd b. Mansûr dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O da Eş'as b. Süleym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir çocuğun annesi ve ninesi çocuk için Şüreyh'in yanında mahkemelik oldular.
Nine şöyle dedi:

Ey Ebû Ümeyye! Senin yanına geldik. Sen, yanına gelinen kişisin.
Benîm oğlum ve annesi senin yanına vardı. Her ikimiz de bu çocuğa kurban oluruz.

[Çocuğun annesine hitaben] Sen evlendin çocuğu bana ver. Yolunu şaşırma…
Sen ona annelik yapsaydın benimle bu anlaşmazlığa düşmezdin.
Ey Yüce kadı çocuk için söyleyeceğim bunlardan ibarettir.

Anne şöyle dedi:

Ey yüce kâdı! Çocuğun ninesi sana olanları anlattı.
Bir de benim söyleyeceklerimi dinle. Cevap vermede beni şaşırtma.

Ben çocuğu canımdan daha çok severim. Onu yüreğimde taşıdım.
Benim kucağımda iken yalnız ve yetim bir halde idi.

Gariban olarak büyümesin diye ona sevgi verecek birisini bulmak için evlendim.
Onun maişetini sağlayanı bulmak için evlendim.

Şüreyh şöyle dedi:

Kâdı söylediklerinizi anladı. Aranızda hakemlik yaptı ve karara vardı.
Aranızda açıkça akıllı bir kâdı'nın vereceği bir kararla…

Kadı nineye şöyle dedi: Sen çocuğu bırak, onun yerine başka bir şey al.

Annesi sabretseydi evlenmeseydi çocuk onun hakkı olurdu ve sana karşı dava açmaya bile ihtiyacı olmazdı. Hak senindir fakat çocuk annede kalsın
Annesi çocuğun yerine sana başka bir bedel versin.

> *Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Atâ b. es-Sâib anlattı; dedi ki:*

Biz oturuyor iken Şüreyh yaya olarak yanımızdan geçti. Ben Şüreyh'e, "Bana fetva ver." dedim. Şüreyh, "Ben müftü değil, kâdıyım." dedi. Ben, "Kâdılık bir durum değil!" dedim. Şüreyh, "Nedir?" dedi. "Bir adam akrabalarından birisine evine girmeyi yasakladı." dedim. Şüreyh, Habîb'e şunu emretti: "Adama, Allah'ın farzları için engel olamayacağını bildir."

> *Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O İsmail el-Esedî'den, o eş-Şa'bî'den, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:*

Şüreyh, "Ben hem kâdı, hem de şahit olamam." dedi.

> *Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi. O Süfyân'dan, o Muğîre'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Şüreyh'in bir koruması bir adama kamçısıyla vurdu. Şüreyh kamçıyı onun elinden aldı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih anlattı. O da İbn Ebû Leyla'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'nin Şüreyh'e maaş olarak 500 [dirhem] verdiğini duydum.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O Haccâc'dan, o da Umeyr b. Sa'îd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali, Şüreyh'ten Ramazan'da millete namaz kıldırmasını emretti.
Ebû Şihâb şöyle dedi: Kıyamı[122] kasdediyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Uyeyne anlattı. O Amr'dan, o da Câbir b. Zeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ziyâd, Şüreyh'i *Basra*'ya getirdi. Burada bir sene kâdılık yaptı. Onun gibi kâdılık yapan kimseyi görmedim.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih anlattı. O el-Ca'd b. Zekvân'dan, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Rebî'a ismindeki bir adam, "Ya Rebî'a!" diye çağrıldı. Fakat adam cevap vermedi. "Ya Rebî'a el-Küveyfir!" diye çağırdı. Bu sefer cevap verdi. "Küfrü kabul ettin. Senin şehadetin kabul edilmez." dedi.

Bize arkadaşlarımızdan biri haber verdi. O el-Velîd b. Müslim'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Osman b. Atıyye el-Ansî anlattı; dedi ki: Mekhûl'ün şöyle dediğini duydum:

Şüreyh'i altı ay boyunca takip ettim ve ona hiçbir soru sormadım. Verdiği kararlarla yetiniyordum.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Ebû Uyeyne'nin mevlası Vâsıl anlattı; dedi ki:

Şüreyh'in yüzüğünde "Yüzük şüpheden daha iyidir[123]." yazılıydı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk b. Abdullah anlattı. O Câbir'den, o da el-Kâsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'in yüzüğünde iki aslanın arasında bir ağaç resmi nakşedilmişti.

Bize Ya'lâ b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize İsmail anlattı; dedi ki:

Şüreyh kâdılık yaparken üzerinde sırmaları olan ipek cübbe giyerdi.

Bize Muhammed b. Künâse el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı; dedi ki:

Şüreyh, sırmalı bir cübbe giymiş olarak mahkeme ediyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da İbn Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'in bir dolambaçlı sarık giydiğini gördüm.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Humeyd er-Revâsî haber verdi. O da İsmail b. Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh yenlerini katlamış olarak yürüyordu. Bir sarık giymiş ve sarığının kuyruğunu arkaya sarkıtmıştı.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da İsmail'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh sırmalı ipekten bir cübbe giymişti. Başında bir sarık vardı. Sarığının kuyruğunu arkasına sarkıtmıştı. Cuma günü geldi; yerinde oturdu ve yerinden kalkmadı.

Bize Muhammed b. Yezîd el-Vâsıtî anlattı. O da İsmail b. Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh sırmalı ipek bir cübbe giyerdi.

Bize Vekî haber verdi. O el-A'meş'ten, o da Ebü'd-Duhâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh ipekten cübbesi ile secde ediyordu.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş haber verdi. O da Ebü'd-Duhâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, uzun kollu kürkü ile namaz kılardı. Ellerini de kürkünden çıkarmıyordu.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr ve Ya'lâ b. Ubeyd haber verdiler. Onlar Â'meş'ten, o da Müslim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, üzerinde ipekten[124] bir cübbe olduğu halde secdeye gidiyordu. Cübbenin kenarları alnı ile yer arasında kalırdı.

Bize Vekî, Vehb b. Cerîr, el-Fadl b. Dükeyn ve Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdiler. Onlar Şu'be'deni o da el-Hakem'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'i ipekten cübbesi ile namaz kılarken gördüm.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Hâlid el-Hazzâ'dan, o da Ebü'd-Duhâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'i, üzerinde ipekten bir cübbe ve sarık olduğu halde secdeye giderken gördüm.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi. O İsrâîl'den, o Ebû İshâk'tan, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, "Boz renkli ipekten yapılmış cübbem var." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O da Ebû Husayn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'i ipek giymiş olarak gördüm.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'i ipekten yapılmış bir cübbe giymiş halde gördüm.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O İsmail'den, o da İbn Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'i ipekten yapılmış bir cübbe giymiş olarak mescitte hüküm verirken gördüm.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O Câbir'den, o Âmir'den, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, davalı insanlarla beraber mahkemeye gelen bu çıkarcılardan sakınıyorum diyordu ve onları mahkemeden kovmaya çalışıyordu.

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Bürkân anlattı; dedi ki: Meymûn b. Mihrân'nın şöyle dediğini duydum:

Şüreyh, İbnü'z-Zübeyr zamanındaki fitne ile ilgili olarak, "Ne kimse bana bu konuda soru sordu, ne de onunla ilgili bir şeyler duydum?" diyordu.
Ca'fer şöyle dedi: Şüreyh'in, "Bu olaydan tamamıyla kurtulamamaktan korkuyorum." dediği bana bildirildi.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh anlattı. O da Meymûn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh dokuz yıl devam eden fitne zamanında ne kendisine haber verildi, ne de görüşü soruldu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A'meş'ten, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

"Yalanın künyesini kendilerine esas aldılar."

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Mansûr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh ihrama girdiği zaman sessiz bir yılan gibi oluyordu.

Bize Kabîsa haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A'meş'ten, o da Hayseme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'e "Nasıl sabahladın?" diye sorulduğu zaman, "Allah'ın nimetiyle…" diye cevap veriyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'in yanında idim. Bir adam gelip de "Esselâmü aleyküm" dediği zaman Şüreyh "Esselâmü aleyküm verahmetullahi" diyordu. Adam,"verahmetullahi" dediği zaman, Şüreyh, "ve berekâtühü" diyordu.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize el-Mes'ûdî anlattı. O da el-Kâsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh her zaman selamı önce veren olmaya çalışıyordu. Ona selam verildiği zaman misliyle cevap veriyordu.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi. O İbn Avn'dan, o da İsa b. el-Hâris'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'e ondan önce selam vermeyi bir türlü başaramadım. Yolda onu bekler, belki dalgındır diye ona selamı önce ben veririm diyordum. O beni görür görmez başını kaldırır ve "Esselâmü aleyküm" diyordu.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O eş-Şa'bî'den, o da Şüreyh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

"İki adam karşılaştığı zaman ilk selamı veren Allah'ın sevgili kulu olur."

İbn Avn şöyle dedi: Bu konuyu Muhammed'e sordum. "Bize onların 'İki adam karşılaştığı zaman iyi olanı selamı önce söyler.' sözünü söylüyorsun." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o da İbrahim ya da Temîm b. Seleme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh yolda bir dirhem gördü; ama onu almadı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh yolda bir dirhem gördü; ama ona dönüp bakmadı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, el-Esved'e bir deve yolladı. el-Esved deveyi alıp almayacağını Alkame'den sordu. Alkame, "Kardeşin sana bir deve göndermiş onu kabul et." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Eyyûb'dan, o da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh namazlarını bir abdestle kılıyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Husayn b. Abdurrahman'dan, o da Şüreyh'in mevlası Ebû Talha'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, namazdan evine döndüğü zaman içeri girer ve öğleye kadar dışarı çıkmazdı. Bu sürede namaz kıldığını tahmin ediyordum.

Bize Affân anlattı; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da el-Hakem'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'i, ipekten cübbe giymiş halde namaz kıldığını ve cenazenin önünde yürüdüğünü gördüm.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Yahya b. Atîk'ten, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam Şüreyh'e gidip İbn Ziyâd'dan bir ihtiyacı olduğunu söyledi. Şüreyh, "İbn Ziyâd'a kim güç getirebilir?" dedi. O sırada havada bir serçe gördü. "Serçe İbn Ziyâd karşısında benden daha güçlüdür." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Mücâlid'den, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti: Şüreyh dedi ki:

Önümüze baktık ve yükseldik.
Sanki mangalda uçuşan ateş parçaları gibi…

Şüreyh şunu da söyledi:

Hanımlarını döven adamlar gördüm.
Zeyneb'imi vurduğum gün elim kırılsın…

Bize el-Mu'allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize el-Hâris b. Ubeyd anlattı; dedi ki: Bize Hârûn b. Ebû Sa'îd anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, Allah'a yemin ettiriyordu. İnsana bütün vesileleri kullanmasına müsaade ediyordu.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize el-Mes'ûdî anlattı. O da el-Kâsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, evinin oluklarını evinin avlusunda yapıyordu.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh anlattı. O da Meymûn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'in olukları evinin avlusunun içinde akardı.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Leys'ten, o da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh kendisine gelen hediyenin mislini gönderen kişiye yollardı.

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı. O Büdeyl b. Meysere el-Ukaylî'den, o da Abdullah b. Şakîk'ten, o da Cendel es-Sedûsî'den şöyle dediğini rivayet etti: Şüreyh'in şöyle dediğini duydum:

Gerçek hain olan insan, "Bu fuhuş sahibidir. Kendisinden korkun." denilen insandır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da İbn Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'in sakalı beyazdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O Leys'ten, o da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh hediyeyi kabul ederdi ve mislini de gönderirdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Hayyân'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, su yolunu sadece kendi evinde yapardı. Bir kedisi öldüğü zaman bile onu kendi evinde gömerdi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O da Ebû Husayn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İlaçlanan (bulaşıcı hastalıklara karşı tedavi gören) bir topluma uğradı. Topluluk, "İşi bitirdik." dediler. Şüreyh, "İşi bitirenler bununla emredilmemişlerdir." dedi.

Bize Müemmel b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlat. O Dâvûd'dan, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh oğlunu geceleyin gömdü.

Bize İshâk b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da İbrahim'den yani İbn Muhacir'den şunu rivayet etti:

Şüreyh oğlu Abdullah'ı geceleyin defnetti.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı. O da Âmir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh ölen yakınlarını gece gömerdi. Ölen için de "Nefsi sakinleşti. Umarım ki rahata kavuştu." diyordu.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Şerîk'ten, o da Yahya b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh, cenaze namazının *el-Cebbâne'*de kılınmasını ve kabrine elbise çekilmemesini tavsiye etti.

Bize İshâk b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih ve Şerîk anlattı. Onlar de Yahya b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet ettiler:

Şüreyh kabrine elbise çekilmemesini vasiyet etti.
Şerîk hadisinde şöyle dedi: Şüreyh gece defnedilmesini vasiyet etti.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da Yahya b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh'in cenazesine katıldım. Sıcak bir gündü. Şüreyh kabrine elbise çekilmemesini vasiyet etmişti.
Bize el-Fadl b. Dükeyn şöyle haber verdi: Şüreyh 108 yıl yaşadı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da Yahya b. Kays el-Kindî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh cenaze namazının *el-Cebbâne'*de kılınmasını, arkasında kadınların ağlamamasını ve kabrine elbise çekilmemesini cenazesinin çabuk taşınmasını ve kabrine lahit yapılmasını vasiyet etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize İbn Ebû Sebre haber verdi. O İsa'dan, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüreyh 78 veya 79 yılında vefat etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Şüreyh 88 ya da 89 yılında vefat etti.

İlim ehlinden başkası, "Şüreyh 78 yılında öldü." dedi. Şüreyh sika bir insandı. Allah rahmet eylesin.

---

[121] Kasâme, fâili meçhul cinayetlerde sorumluyu bulmak amacıyla maktulün bulunduğu bölge insanlarından veya maktulün yakınlarından sınırlı sayıda insanın yemin ettirilmesidir (E).

[122] Ramazan'da kılınan teravih namazları (E).

[123] Bu sözden "mühür, şüphe etmekten daha iyidir" anlaşılmaktadır. (M).

[124] "İpekten" şeklinde tercüme edilen "hazz" yüzde yüz ipek değil, ipek yün karışımı kumaşı ifade etmektedir (E).

ÖMER B. EL-HATTÂB'DAN RİVAYET EDEN TABAKANIN KALAN KISMI

2853. ed-Subay b. Ma'bed ﴿صفوان بن أمية﴾

[ed-Subay b. Ma'bed] el-Cühenî. Ömer'den, şunu rivayet etti: Ömer'e Kur'ân-ı Kerim'i sordu. Ömer ona, "Peygamber'inin sünnetini buldun." dedi.

2854. Kabîsa b. Câbir ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Kabîsa b. Câbir] b. Vehb b. Mâlik b. Amîre b. Huzâr b. Mürre b. el-Hâris b. Sa'd b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme. Ömer b. el-Hattâb ve Abdurrahman b. Avf'tan rivayet etti.

Bize Muhammed b. Kays b. er-Rebî haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Kabîsa b. Câbir, *el-Cemâcim* savaşından önce öldü. Sika ve hadisleri olan birisiydi.

2855. Yesâr b. Nümeyr ﴿نمط بن قيس﴾

Ömer b. el-Hattâb'ın mevlasıydı. Ömer'in haznedarı idi. Ömer'den rivayet etti. *Kûfe*'ye yerleşti. Kûfeliler ondan bazı hadisler rivayet ettiler. Sika fakat hadisi az olan birisiydi.

2856. Ufeyyif b. Ma'dîkerib ﴿أبو سبرة بن أبي رهم﴾

Hz.Ömer'den rivayet etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İbnü'l-Gasîl anlattı. O Hârûn b. Abdullah'tan, o da Ufeyyif b. Ma'dîkerib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’d el-Eş’as’ın gelişini haber vermek için bir grup olarak yola çıktık. *Medine*’ye vardığımızda yolda iken Ömer b. el-Hattâb yanında bir papağan [dürre] olduğu halde bizimle karşılaştı. Hadis uzuncadır.

2857. Husayn b. Hudeyr ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

Ömer b. el-Hattâb’dan rivayet etti.

2858. Kays b. Mervân ﴿صفوان بن أمية﴾

[Kays b. Mervân] el-Cu’fî. Kendisinden Hayseme b. Abdurrahman rivayet etti.Kays Ömer’den şunu rivayet etti:

Bir adam Ömer’in yanına gelerek “Ey Emîrü’l-Müminîn mushafları dolduran bir adamı arkamda bıraktım” dedi. Hayseme B. Abdurrahman dedi: Ali zamanında *el-Cezîre* bölgesine gidenler arasında idi. Kays, Mu’âviye’nin yanında da saygın bir yere sahipti. *Cu’fe*’deki bir sura ilk yerleşen kişiydi. Şair bu konuda şöyle demektedir:

Cu’fe ve onun efendisini hâlâ sormaktayım.
Bu Cu’fe’nin efendisinin Kays b. Mervân olduğunu öğrendim.

2859. Yüseyr b. Amr ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Yüseyr b. Amr] es-Sekûnî. Benî Hind’dendir. Ömer b. el-Hattâb ve Sa’d’dan rivayet etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Kays b. Yüseyr b. Amr haber verdi; dedi ki: Babamın şöyle dediğini duydum:

Yüseyr b. Amr, Haccâc zamanında bilge kişiydi. Yüseyr b. Amr şöyle dedi: Ben yirmi yaşımda iken Peygamber vefat etti.

Dediler ki: “Yüseyr b. Amr, Haccâc’ın valiliği zamanında *el-Cemâcim* savaşından önce vefat etti.”

Yüseyr b. Amr sika ve birkaç hadisi olan birisiydi.

2860. Abâye b. Reddâd ﴿عبيد بن عمير﴾

Bize İsmail b. İbrahim ve Yezîd b. Hârûn haber verdiler. Onlar Şu’be’den, o İbrahim b. Muhammed b. el-Münteşir’den, o babasından,

o da Abâye b. Reddâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın şöyle dediğini duydum: "Kitabın fatihası ve bazı ayetler olmazsa namaz olmaz." Bir adam Ömer'e şöyle soru sordu: "Eğer bir imamın arkasında isem?" Ömer, "O zaman sessiz oku." dedi.

2861. Hareşe b. el-Hur ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Hareşe b. el-Hur] b. Kays b. Hısn b. Huzeyfe b. Bedr el-Fezârî. Ömer b. el-Hattâb, Huzeyfe, Ebû Zer ve Abdullah b. Selâm'dan rivayet etti.

2862. Hanzale eş-Şeybânî ﴿صدقة بن يسار﴾

Ebû Ali b. Hanzale. Ömer b. el-Hattâb'dan (r) rivayet etti.

2863. Bişr b. Kays ﴿كثير بن كثير﴾

Oruç ile ilgili bir hadisi Ömer b. el-Hattâb'dan rivayet etti.

2864. el-Husayn b. Sebre ﴿المثنى بن الصباح﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan rivayet etti.

Şöyle dedi: Ömer sabah namazını bize kıldırdı. İlk rekâtta Yusuf suresini okudu.

2865. Seyyâr b. Mağrûr ﴿صفوان بن أمية﴾

"İbn Ma'rûr" da diyenler de vardır.

Ömer b. el-Hattâb'ın (rh) şöyle dediğini duydu: "Bu mescidi Resûlullah (sas) tesis etti."

2866. Hassân b. el-Muhârik ﴿سعيد بن الحويرث﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan rivayet etti.

2867. Ebû Kurre el-Kindî ﴿سهيل بن عمرو﴾

Bu zat *Kûfe*'de kâdı idi. İsmi de Fülân b. Seleme idi. Ömer b. el-Hattâb'dan, Selmân ve Huzeyfe b. el-Yemân'dan hadis rivayet etmiştir. Tanınan, bilinen biriydi. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2868. Oğlu Amr b. Ebû Kurre ﴿صديق بن موسى﴾

[Amr b. Ebû Kurre] el-Kindî.

Amr dedi ki: Bize Ömer b. el-Hattâb'ın mektubu geldi. Mektubunda şöyle diyordu: "Şüphesiz insanlar Allah yolunda cihat etmek için bu maldan alıyorlar. Ancak sonra muhalefet ediyorlar ve cihat etmiyorlar."

2869. Ma'kıl b. Ebû Bekir ﴿الأسود بن خلف﴾

[Ma'kıl b. Ebû Bekir] el-Hilâlî.

Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulunmuştur.

2870. Kesîr b. Şihâb ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Kesîr b. Şihâb] İbnü'l-Husayn Zü'l-Gusse. Boğazındaki bir gusseden [boğazı tıkayan herhangi bir şey] dolayı Zü'l-Gusse diye adlandırılmıştı. O, İbn Yezîd b. Şeddâd b. Kanân b. Seleme b. Vehb b. Abdullah b. Rebî'a b. el-Hâris b. Ka'b'dır. Mezhic kabilesindendir. Kesîr'in babası Şihâb b. el-Husayn, *er-Rezm*[125] savaşında babası Husayn'ın katilini öldürmüştür. Kesîr b. Şihâb, *Kûfe*'de Mezhic kabilesinin reisiydi. Cimriydi. Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulunmuştur. Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın da *Rey* valisiydi. Kesîr b. Şihâb'ın torunlarından Muhammed b. Zühre b. el-Hâris b. Mansûr b. Kays b. Kesîr b. Şihâb, *Mâsebezân*[126] denen yere yerleşmiş ve oranın valiliğini yapmıştır. Hârûn Reşîd döneminde *Bağdat*'ta oldukça önemli bir şahsiyetti.

> *Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O Haccâc'dan, o Ebû İshâk'tan, o Karaza b. Ertât el-Abdî'den, o da Kesîr b. Şihâb'dan şöyle dediğini rivayet etti:*

Ömer'den peyniri [127] sorduk. O da, "Üzerine besmele çekin ve yiyiniz" dedi. Kesîr b. Şihâb az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2871. Mes'ûd b. Hirâş ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

Bu zat, Rib'î b. Hirâş el-Absî'nin kardeşiydi. Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2872. Kardeşi er-Rebî b. Hirâş ﴿عثمان بن الأسود﴾

Bu şahıs öldükten sonra konuşmuş, Rib’î b. Hirâş’tan önce ölmüştür.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı. O da Abdülmelik b. Umeyr’den şöyle dediğini rivayet etti:

Rib’î b. Hirâş’ın yanına gelindi ve ona, “Kardeşin öldü.” denildi. Rib’î aceleyle gitti, kardeşinin başucuna oturdu; ona dua etmeye ve istiğfarda bulunmaya başladı. Yüzündeki örtüyü kaldırdı. Sonra [ölen kardeşi] şöyle dedi: “es-Selamü aleyküm. Şüphesiz ben sizden sonra Rabbime geldim. Rahatlık ve güzel kokularla karşılandım. Rabbim kızgın ve öfkeli değildi. Bana ince ve kalın ipekten elbiseler giydirdi. Şüphesiz ben bu ölüm olayını sandığınızdan daha kolay buldum. Ancak konuşmayın. Beni taşıyıp götürün. Şüphesiz ben Resûlullah’a kavuşuncaya kadar ayrılmamam konusunda onunla sözleştim.”

Bize Hişâm b. Abdülmelik Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O, Abdülmelik b. Umeyr’den, o da Rib’î b. Hirâş’tan şunu rivayet etti:

Rib’î’nin kardeşi Rebî ciddi bir hastalık geçirmiş ve bu hastalığı ağırlaşmıştı. Rib’î dedi ki: Bir ihtiyacım için kalktım dışarı çıktım. Sonra döndüm, “Kardeşim ne durumda?” diye sordum. “Kardeşin öldü.” dediler. ***“İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciûn*** [*Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz*]”[128] dedim. Rib’î devamla dedi ki: Kardeşimin yanına girdim. Onun, ölülere yapıldığı gibi bir örtüyle örtüldüğünü ve sırt üstü yatırıldığını gördüm. Bana onun tabutlanması ve kefenlenmesi gerektiği söylendi. Ben bu durumdayken o, yüzündeki örtüyle şöyle dedi: “***es-Selâmü aleyküm.***” Bu arada yüzündeki örtü açıldı ve kendisi önceki durumundan daha sıhhatli bir halde göründü. Hâlbuki bundan önce şiddetli bir şekilde hastalanmıştı. Rib’î dedi ki: “***Ve aleyke ve rahmetullah.***” dedim. (Yine) Rib’î dedi ki: “Sübhanallah! Ey kardeşciğim! Ölüm senden uzak olsun.” dedim. O da şöyle dedi: “Şüphesiz ben sizden sonra Rabbime mülaki oldum. Beni rahmetle ve güzel kokularla karşıladı. Rabbim kızgın değildi. Bana halis ipekten ve atlastan elbiseler giydirdi. Şu ölüm olayını, tahmin ettiğinizden daha kolay buldum. Beni alıkoymayınız. Ben sizi müjdelemek için Rabbimden izin aldım. Beni Resûlullah’a götürün. Şüphesiz o, ona kavuşuncaya kadar beni bekleyeceğini va’detti.”

Allah’a and olsun ki, ben onun konuşmasından sonra ölümünü, ancak suya attığım ve hemen kaybolan çakıl taşlarına benzettim.

2873. el-Hâris b. Lakît ﴿قيس بن السائب﴾

[el-Hâris b. Lakît] en-Neha’î. Bu şahıs, Ebû Nu’aym ve başkalarının kendisinden rivayette bulunduğu Ebû Haneş’tir. el-Hâris b. Lakît, *Kâdisiyye* savaşına katılmıştır. Ömer’den rivayette bulunmuştur.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris anlattı; dedi ki:

Babamı ve *Kâdisiyye* savaşına katılan diğer bazılarını gördüm, sakallarını sarıya boyuyorlardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris anlattı; dedi ki:

Babamı ve *Kâdisiyye* savaşına katılan diğer bazılarını gördüm, şal giyiyorlardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Heneş b. el-Hâris anlattı; dedi ki:

Babamın üzerinde demirden bir yüzük gördüm. el-Hâris b. Lakît en-Neha’î az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2874. Süleyk b. Mishal ﴿عثمان بن الأسود﴾

[Süleyk b. Mishal] el-Absî. Ömer b. el-Hattâb’dan içki ile ilgili bir hadis rivayet etmiştir. Bu zat da az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2875. Ziyâd b. İyâd ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Ziyâd b. İyâd] el-Eş’arî. Ömer ve Zübeyr’den rivayette bulunmuştur.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Câbir’den, o Âmir’den, o da Ziyâd b. İyâd’dan şöyle dediğini rivayet etti:

“Ömer b. el-Hattâb bize *el-Cabiye*’de[129] yatsı namazını kıldırdı. Ancak ben onun namazda ne okuduğunu duymadım.” Bu rivayet aslında daha uzundur.

Bize Ebû Üsâme Hammâd b. Üsâme haber verdi. O İbn Avn’dan, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti: el-Eş’arî -ki bu Ebû Musa değil- dedi ki:

Ömer b. el-Hattâb bize akşam namazını kıldırdı. Namazda bize herhangi bir şey okumadı. Dedim ki: “Ya Emîrü’l-Müminîn! Şüphesiz sen herhangi bir şey okumadın.”

2876. İyâd el-Eş’arî ﴿مسلم بن يناق﴾

Ömer b. el-Hattâb’dan, onun hamile ve cariyelere tayin (maaş) verdiğini rivayet etti. İyâd az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2877. Şübeyl b. Avf ﴿صدقة بن يسار﴾

[Şübeyl b. Avf] el- Ahmesî. Becîle kabilesindendir. Ömer b. el-Hattâb’dan rivayette bulunmuştur.

Bize Ya’lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı. O da Şübeyl b. Avf’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb bize sadaka vermemizi emretti. Biz de, “Biz atlarımıza ve kölelerimize onar onar harcıyoruz.” dedik. Bunun üzerine, “Ancak ben bunu size yüklemeyeceğim.” Dedi. Sonra kölelerimiz için ikişer cerîb[130] tayin verilmesini emretti.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize İbn İdrîs anlattı. O İsmail b. Ebû Hâlid’den şöyle dediğini rivayet etti: Şübeyl b. Avf’ın şöyle dediğini duydum:

Herhangi bir dünya işi için ayakkabılarımı asla toza bulandırmadım. Herhangi bir mecliste bir ihtiyaca binaen veya bir cenazeyi beklemek için hariç hiç oturmadım. Asla herhangi bir kimseyi de kötülemedim. Şihâb dedi ki: Onun “bir evin reisi olmamdan itibaren” dediğini sanıyorum.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: (Şübeyl kelimesi) hadiste Şibl şeklinde geçmektedir. Şübeyl kelimesi ise Şibl kelimesinin ism-i tasğiridir. Şübeyl az sayıda hadis rivayet etmiştir. Sika bir zattı.

2878. Sa’îd b. Zû La’ve ﴿النضير بن الحارث﴾

[Sa’îd b. Zû La’ve] el-Asğar. Bu zat Ebû Kerib b. Zeyd b. Sa’îd b. el-Hasîb b. Zû La’ve el-Ekber’dir. Bu el-Ekber de Âmir b. Mâlik b. Mu’âviye b. Devmân b. Bekîl b. Cüşem b. Hayrân b. Nevf b. Hemdân’dır. Sa’îd b. La’ve, Ömer b. el Hattâb’dan rivayette bulunmuştur. Oğlu Dâvûd b. Sa’îd de hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Câbir’den, o da Âmir’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, Sa’îd b. Zû La’ve’nin Ömer ile ilgili olarak bana şöyle anlattığına şahid oldum. Ona *Tâif* kuru üzümünden biraz üzüm suya konmuştu. Bu üzüm, iki düz satıh arasına konmuştu. Deve onu çiğnedi. Sabah olunca Ömer ondan içti. Bu hadis aslında uzundur.

2879. Riyâh b. el-Hâris ﴿قيس بن السائب﴾

[Riyâh b. el-Hâris] en-Neha’î. Bu zat Ömer, Ammâr b. Yâsir ve Sa’îd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl’den hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Muhammed b. el-Fudayl haber verdi; dedi ki: Bize Sadaka b. el-Müsennâ en-Neha’î anlattı; dedi ki: Riyâh b. Hârise’nin şöyle dediğini duydum:

Peygamber’in (sas) bi’setinden ve İslâm’dan önce, Araplar birbirini vurup kırardı. Bu duruma maruz kalanlardan herhangi bir kimse, aile efradından birinin, Arap mıntıkalarından birinde köleleştirildiğini öğrendiğinde, Ömer b. el-Hattâb böylesi bir durumda (o kişinin kurtuluşu için) bir köleye karşılık iki köle, bir cariyeye karşılık da iki cariye fidye verilmesine hükmederdi.

2880. Abdullah b. Şihâb ﴿مسافع بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Şihâb] el-Havlânî. Bu zat Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulunmuştur.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Hakem'den, o Hayseme b. Abdurrahman'dan, o da Abdullah b. Şihâb el-Havlânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'a bir erkekle bir kadının hul[131] için geldiklerine şahit oldum. Ömer bu boşanmaya izin verdi ve kadına "Şüphesiz seni sana ait olan bir mal karşılığında boşadı." dedi.

2881. Hassân b. Fâid ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Hassân b. Fâid] el-Absî.

Bu zat Ömer b. el-Hattâb'dan şecaat ve korkaklığın erkeklerde birer huy ve mizaç olduğuna dair rivayette bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir. Ebû İshâk es-Sübay'î ondan hadis rivayetinde bulunmuştur.

2882. Kardeşi Bükeyr b. Fâid ﴿مجاهد بن جبر﴾

[Bükeyr b. Fâid] el-Absî.

Bu zat Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayet etmiş; kendisinden de Hallâm b. Sâlih rivayette bulunmuştur.

2883. Humeyl Ebû Cirve ﴿عتاب بن أسيد﴾

Bize Muhammed b. el-Fudayl ve Yezîd b. Hârûn haber verdi. Onlar Haccâc'dan, o Zeyd b. Cübeyr el-Esedî'den, o Cirve b. Humeyl'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın şöyle dediğini duydum: "Sizden herhangi biriniz bir parça ete vurur gibi birisine vurur ve aleyhine kısas olmayacağını zannederse andolsun ki, birisi böyle yaparsa ben ona kısas uygularım."

2884. Nübâte el-Cu'fî ﴿أبان العبدى﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan (r) rivayette bulunmuştur.

2885. Ebû Cerîr el-Becelî ﴿صديق بن موسى﴾

Bu zat Ömer b. el-Hattâb, Abdurrahman b. Avf ve Sa’d’dan hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi. O Süfyân’dan, o Mansûr’dan, o Ebû Vâil’den, o da Ebû Cerîr el-Becelî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir bedevîyle karşılaştım. Yanında mızrakla yaraladığı bir ceylan vardı. O ceylanı satın aldım. Sonra (Hacc’a veya Umre’ye niyet için getirmiş bulunduğum) telbiyemi unutmuş bir durumda onu kestim. Ömer b. el-Hattâb’a geldim, durumu ona anlattım. O da dedi ki: “İki adil şahıs getir, aleyhine hükmetsinler.”

Bize Abdullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Mansûr’dan, o Şakîk’ten, o da Ebû Cerîr el-Becelî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz (grup olarak Hac veya Umre için) telbiye getirerekten yola çıktık. Bir bedevî buldum yanında bir ceylan vardı. Ceylanı ondan satın aldım ve telbiye[132] getirdiğimi hatırlamaksızın (unutarak) onu kestim. Ömer b. el-Hattâb’a geldim, olan biteni ona anlattım. O da dedi ki: “Arkadaşlarından bazılarını getir aleyhine hükmetsinler.” Ben de Abdurrahman b. Avf ve Sa’d b. Mâlik’i getirdim. İkisi aleyhime boz bir tekeye hükmettiler.

2886. Selâme ﴿سلامة﴾

[Selame], Ömer b. el-Hattâb’ın bir havuz sahibine gelip ona vurduğunu ve havuz sahibine “Erkekler için bir havuz, kadınlar için de ayrı bir havuz yap” dediğini gördü.

2887. Hâni b. Hizâm ﴿عمير بن قتادة﴾

Bu Zat, Ömer b. el-Hattâb’dan rivayette bulunmuştur.

Bize Yahya b. Âdem haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Muğîre b. Nu’mân’dan, o Mâlik İbn Enes’ten, o da Hâni b. Hizâm’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın yanında oturuyordum. Ona bir adam geldi, karısıyla beraber bir adam yakaladığını ve ikisini de öldürdüğünü söyledi. Ömer valisine -açıktan- ona kısas uygulamasını; -gizliden- ise (katile kısas uygulamayıp) ondan diyet alıp (maktullerin varisleriyle anlaşmalarını) sağlamasını yazdı.[133]

2888. Abdullah b. Mâlik ﴿عبد الله بن أسود﴾

[Abdullah b. Mâlik] el-Ezdî.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Abdullah b. Mâlik el-Ezdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb ile beraber cem ile (namazları birleştirerek) akşam namazını üç, yatsıyı da iki rekât olarak kıldım.

2889. Mesleme b. Kuhayf ﴿عثمان بن الأسود﴾

Bekir b. Vâil kabilesindendir. Ömer'den rivayette bulunmuştur.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî heber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Simâk'tan şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Mesleme b. Kuhayf'ın amcasını duydum; şöyle diyordu:

Ömer b. el-Hattâb'ı gördüm. O, Kurban bayramı namazını kılan bir grup gördü ve onlara şöyle dedi: "Namazlarınızı kıldığınızda kurbanlarınızı da kesin."

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Bize Zekeriyyâ b. Ebû Zâide anlattı. O Simâk b. Harb'dan, o da Mesleme b. Kuhayf'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ı şöyle derken duydum: "Ey Allah'ın kulları! Kurban bayramı namazını kıldıktan sonra kurbanlarınızı kesin." "Bu kimdir diye sordum." "Bu Ömer b. el-Hattâb'dır." dediler.

2890. Bişr b. Kuhayf ﴿صدقة بن يسار﴾

Bu zat, Ömer'den rivayette bulunmuştur.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Simâk b. Harb'dan, o da Bişr b. Kuhayf'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'a geldim yemek yiyordu. Elinde de etini yemiş bulunduğu bir kemik vardı. "Ya Emîrü'l-Müminîn! Sana biat etmek için geldim." dedim. "Benim emirime (valime) biat etmemiş miydin?" dedi. "Evet!" dedim. "Emirime biat ettiğin zaman şüphesiz bana da biat etmiş sayılırsın." dedi. Bu hadis aslında daha uzundur.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâfîl haber verdi. O Simâk'tan, o Bişr b. Kuhayf'tan, o da Ömer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'e bir adam geldi biat etti ve dedi ki: "Razı olduğum ve olmadığım tüm hususlarda sana biat ettim." Ömer, "Hayır, gücünün yettiği hususlarda bana biat ettin." dedi.

2891. Nehîk b. Abdullah ﴿عبد الله بن خالد﴾

Bu zat, Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulunmuştur.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Mansûr'dan, o İbrahim'den, o Nehîk b. Abdullah'tan, o da Ömer'den şunu rivayet etti:

Ömer, kendisiyle el-Esved b. Yezîd'in arasında olduğu halde *Arafat*'tan indi. Tek bir yürüyüşle durmaksızın *Minâ*'ya kadar geldi. Bu hadis aslında daha uzundur.

2892. Müdrik b. Avf ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Müdrik b. Avf] el-Ahmesî. Becîle kabilesindendir. Bu zat Ömer'den rivayette bulunmuştur.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o Müdrik İbn Avf el-Ahmesî'den, O Ömer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüphesiz gecenin ilk yarısında vitri kılanlar akıllılardır. Gecenin sonunda kılanlar ise güçlülerdir ki, efdal olan budur.

2893. Üseym b. Husayn ﴿خالد بن العاص﴾

[Üseym b. Husayn] el-Absî. Bu zat, Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulunmuş ve onunla beraber haccetmiştir.

2894. Ebü'l-Melîh ﴿أبو المنهال﴾

Bu zat, Ömer'den rivayette bulunmuştur.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Abdülmelik b. Umeyr'den, o da Ebü'l-Melîh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in şöyle dediğini duydum: "Namaz kılmayan için İslâm yoktur." Şerîk'e "Bunu minber üzerinde mi söyledi?" diye soruldu. Şerîk, "Evet! Onu minberin üzerindeyken duydum." dedi.

2895. Dihye b. Amr ﴿صدقة بن يسار﴾

Bu zat, Ömer'den rivayette bulunmuştur.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Atıyye b. Ukbe el-Esedî anlattı; dedi ki: Bana Dihye b. Amr anlattı; dedi ki:

Ömer b. el-Hattâb'a geldim ve "Esselâmü aleyküm yâ Emîrü'l-Müminîn ve rahmetüllahi ve berekâtühü." diyerek selam verdim. O da "Ve aleykesselâmü ve rahmetüllahi ve berekâtühü ve mağfirâtühü [veya ve meğfiretühü]." dedi.

2896. Hilâl b. Abdullah ﴿عبد الله بن أسود﴾

Bu zat, Ömer'den rivayette bulunmuştur.

Bize Osman b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Simâk b. Harb'dan, o da kendi kabilesinden Hilâl b. Abdullah denilen bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti:

“Ömer b. el-Hattâb’ı Safâ ile Merve arasında gidip-gelirken (sa’y ederken) gördüm. Dere yatağına geldiğinde orayı hızlı geçti (tecevveze).” dedi veya buna benzer bir kelime kullandı. Simâk’a “Tecevveze ne demek?” dedim. Simâk da, “Hızlandı demektir.” dedi.

2897. Hamele b. Abdurrahman ﴿عبد ياليل بن عمرو﴾

Bu zat, Ömer b. el-Hattâb’dan (r) rivayette bulunmuştur.

2898. Üssak ﴿أسق﴾

Bu şahıs, Ömer b. el-Hattâb’ın mevlasıdır.

> *Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O, Ebû Hilâl et-Tâî’den, o da Üssak’tan şöyle dediğini rivayet etti:*

Ben Ömer b. el-Hattâb’ın kölesiydim ve Hristiyandım. Bana İslâm’ı teklif ediyor ve şöyle diyordu: “Şüphesiz eğer Müslüman olursan bendeki emanetle (Halifelik) sana yardım ederim. Çünkü sen onların dininden olmadığın halde Müslümanların emaneti üzere sana yardım etmem bana helal olmaz.” Ben Müslüman olmaktan kaçındım. Ömer, ***“Dinde zorlama yoktur.”***[134] dedi. Kendisine vefat gelip çatınca Hristiyan olduğum halde beni azat ederek, “Dilediğin yere git.” dedi. (Râvî dedi ki): Şerîk’e sordum: “Ebû Hilâl bunu Üssak’tan (mı) duydu?” O da “Böyle iddia etti.” dedi.

2899. er-Rebî b. Ziyâd ﴿مسلم بن يناق﴾

[er-Rebî b. Ziyâd] b. Enes b. ed-Deyyân. Mezhic kabilesinden olan bu zat, Yezîd b. Katan b. Ziyâd b. el-Hâris b. Melek b. Rebî’a b. Ka’b b. el-Hâris b. Ka’b’dır.

Ömer b. el-Hattâb’dan rivayette bulunmuştur. Ömer şöyle diyordu: “Bana, kavminin arasında emir olduğu halde sanki emir o değilmiş gibi davranan; kavminin arasında emir olmadığı halde sanki emir oymuş gibi davranan birini gösterin.” Dediler ki: “er-Rebî b. Ziyâd b. Enes’ten başka böyle birini bilmiyoruz.” Bu zat oldukça mütevaziydi. Çok hayır yapardı. *Horasan*’a vali oldu ve tamamını fethetti. Muhâcir b. Ziyâd denen bir kardeşi vardı. Bu da iyiliksever biriydi. Muhâcir, Ebû Musa el-Eş’arî ile

beraber savaşırken *Tüster* [135] savaşında şehit edildi. Onunla ilgili olarak biri şöyle demiştir:

Ebû Musa'nın, çağrısını yaptığı gün,
Muhâcir hemen, sorgulamadan özgürce gitti,

Ev Deyyânoğulları'nın evidir, onu tanıyoruz,
O Mezhic ailesi içinde çok pahalı bir cevher gibiydi.

Muhâcir, *Tüster* savaşında nefsini Allah'a satmak (şehit olmak) istedi. Oruçluydu. Onun bir kardeşi Ebû Musa'ya geldi ve durumu haber verdi. Ebû Musa, "Bütün oruçluların oruçlarını bozmalarını emrediyorum." dedi. Muhâcir orucunu bozdu; sonra gitti ve öldürüldü (şehit oldu).

Bize Abdullah b. Amr Ebû Ma'mer el-Minkarî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâris b. Sa'îd anlattı. O da Hüseyn b. Zekvân el-Mu'allim'den, o da -er-Rebî b. Ziyâd el-Hârisî'yi rivayet ettiği bir hadiste tavsif eden- İbn Büreyde'den şöyle dediğini rivayet etti:

O [er-Rebî b. Ziyâd], eti hafif, cismi hafif beyaz bir adamdı.

2900. Süveyd b. Mes'abe ﴿كلدة بن حنبل﴾

[Süveyd b. Mes'abe] el-Yerbû'î. Temîmoğulları'ndandır.
Ömer b. el-Hattâb döneminde *Kûfe*'de iskân için yer planlaması yapanlardandı. Oldukça yaşlıydı. Ömer'den herhangi bir şey rivayet etmemiştir. Çok ibadet eden, çok gayretli bir zattı.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı; dedi ki: Bize Ebû Hayyân et-Teymî anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Süveyd b. Mes'abe'nin yanına girdim. Şehir planlaması yapan gruptandı. Üzerinde bir elbise vardı. Onun karısının, 'Kurban olayım, sana bir şey yedirmedim-içirmedim!' sözlerini duymamış olsaydım elbisenin altında herhangi bir şeyin olduğunun farkına varmayacaktım. Derken yüzüstü yere kapaklandı. Beni gördüğünde, "Yeğenim! Belim ve kalça kemiklerim bana sırtını döndü gitti (beni tutmaz oldu). Bu gördüğün yatış ve uzanmadan

başka bir şey kalmadı. Andolsun ben, tırnak kırpıntısı kadar olan bir şeyin bile benden gitmesinden, azalmasından hoşlanmıyorum.” dedi.

2901. Mi’dad b. Yezîd ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Mi’dad b. Yezîd] el-İclî. Künyesi Ebû Ziyâd’dır. Bu zat da Süveyd gibi çokça ibadet eden, çokça gayret sarf edenlerdendi. O ve Abdullah’ın arkadaşlarından bir grup sürekli ibadet etmek için *el-Cebbâne*’ye [kabristana] çıkmışlardı. Abdullah yanlarına giderek onları bundan nehyetti. Osman b. Affân (r) döneminde el-Eş’as b. Kays komutası altında *Azerbaycan*’a cihada gitti, orada şehit oldu.

> *Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr’dan, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:*

Mi’dad namazında şöyle diyordu: “Allah’ım! Az bir uykuyu bana yeterli kıl.” Bundan sonra onun namazda uyukladığı görülmedi. İbrahim’e, “Farz namazlarında da uyukluyor muydu?” diye sordum. İbrahim, “Farz namazlarda böyle bir şey söz konusu değildi.” dedi.

> *Bize Sa’îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Abdülhamîd haber verdi. O, Mansûr’dan, o İbrahim’den, o da Hemmâm b. el-Hâris’ten şöyle dediğini rivayet etti:*

Mi’dad el-İclî secdede iken uyudu. Sonra kalktı bir müddet yürüdü ve şöyle dedi: “Allah’ım! Az bir uykuyu bana yeterli kıl.” Mi’dad sika bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2902. Kardeşi Kays b. Yezîd ﴿عمير بن قتادة﴾

Bu zat, kalabalıklara karışır alış-veriş yapardı. Mi’dad, “Kays benden daha hayırlıdır. O alıyor-satıyor bana da infak da bulunuyor.” dedi.

2903. Üveys el-Karenî ﴿شيبة الحاجب﴾

Murâd kabilesindendir. Bu zat, Üveys b. Âmir b. Cez b. Mâlik b. Amr b. Sa’d b. Asvân b. Karen b. Redmân b. Nâciye b. Murâd’dır. Bu Murâd da Mezhic kabilesinden Yuhâbir b. Mâlik b. Üded’dir.

Bize Hâşim b. el-Kâsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. Muğîre anlattı; dedi ki: Bana Sa'îd el-Cüreyrî anlattı. O Ebû Nadre'den, o da Üseyr b. Câbir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bize *Kûfe*'de hadis rivayet eden bir muhaddis vardı. Sohbetini bitirdiğinde çevresindekiler dağıldı. Ancak bir grup kaldı. İçlerinde hiç kimseden duymadığım bir şiveyle konuşan bir adam vardı. Onu sevmiştim, ancak sonra izini kaybettim. Arkadaşlarıma, "Bizimle oturan şöyle şöyle bir adam vardı. Onu tanıyan var mı?" diye sordum. Gruptan biri, "Evet ben tanıyorum. O Üveys el-Karenî'dir." dedi. "Kaldığı yeri biliyor musun?" diye sordum. "Evet!" dedi. Arkadaşımla beraber kaldığı yere gittim. Kapısını çaldım, dışarı çıktı. Ona, "Seni bizden ayıran şey nedir (niye gelmiyorsun)?" diye sordum. "Çıplaklık (elbisemin olmayışı)." dedi. Onun bazı arkadaşları onunla alay ediyor ve onu rahatsız ediyorlardı. "Bu elbiseyi al ve giy." dedim. "Yapma bunu. Onlar bunu üzerimde görürlerse beni rahatsız ederler (nerden buldun bunu ederler)." dedi. Elbiseyi giyene kadar ısrar ettim. Bu haliyle arkadaşlarının karşısına çıktı. Arkadaşları, "Onun bu elbisesinden dolayı kandırılan herhangi birini görüyor musunuz?" dediler. (Ravi) dedi: (Üveys) geldi, elbiseyi çıkardı ve "Gördün mü?" dedi.

Üseyr dedi ki: Bunun üzerine meclise geldim ve "Bu adamdan ne istiyorsunuz? Hiç şüphesiz (bu tutumunuzla) ona eziyet veriyorsunuz. (Sizin bu eziyetiniz yüzünden) adam bir giyiniyor bir çıplak kalıyor" dedim. Onları sözlerimle şiddetli bir şekilde eleştirdim. *Kûfe* ahalisinden bir grubun Ömer'i ziyaret etmesine karar verildi. Bu giden grubun içinde Üveys ile alay eden adamlardan biri de vardı. Ömer: "Burada Karenlılardan kimse var mı?" diye sordu. Bu adam öne çıktı. Ömer dedi ki: "Şüphesiz Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştu: "*Muhakkak size Yemen'den kendisine Üveys denilen bir adam gelecek. Yemen'de annesinden başka bir şey bırakmayacak. Onda sedef hastalığı vardı. Allah'a dua etti. Bir dirhem yeri kadar hariç Allah o hastalığı ondan giderdi. Sizden kim onunla karşılaşırsa ona uğrasın ve size mağfiret dilesin."*

[Ömer] dedi ki: Bu zat buraya geldi. "Nerelisin?" diye sordum. "Yemenliyim." dedi. Ona, "Adın nedir?" dedim. "Üveys." dedi. "Yemen'de kimseyi bıraktın mı?" diye sordum. "Annemi orada bıraktım." dedi. "Allah'a dua etmen neticesinde Allah'ın senden giderdiği sedef hastalığın var mıydı?" diye sordu. "Evet." dedi. "Benim için mağfiret dile." dedi. O da

“Ey Müminlerin Emiri! Benim gibi bir adam mı senin gibi birisine mağfiret dileyecek?” [Râvî] dedi ki: Onun için istiğfar diledi.

[Ömer] dedi ki: Ona, “Sen benim kardeşimsin, benden ayrılma.” dedim. Ömer (devamla) dedi ki: “Ancak o benden kaçtı. Haber aldım ki, *Kûfe*’ye sizin o taraflara gelmiş.” [Râvî] dedi ki: Onu hakir gören ve onunla alay eden adam bir durum değerlendirmesi yaptı ve şöyle dedi: “Ey Müminlerin Emiri! Böyle bir adam aramızda yok ve biz böyle birini tanımıyoruz.” Ömer, “Hayır, o şöyle şöyle bir adamdır. Sanki o, kendini olduğundan daha küçük bir seviyede göstermeye çalışmaktadır.” dedi. Adam, “Ey Müminlerin Emiri! Aramızda kendisine Üveys denilen bir adam var ve biz onunla alay ederiz.” dedi. Ömer, “Anlayışlı ol, idrak et, kavra. Anlayışlı kimseler olmadığınızı görüyorum.” dedi.

[Râvî] dedi ki: Bu adam *Kûfe*’ye döndüğünde kendi ailesinin yanına gitmeden evvel Üveys’in yanına gitti. Üveys ona, “Böyle yapman senin âdetin değildi. Ne tür bir şey sana ayan oldu?” dedi. Adam, “Ömer’i senin hakkında şöyle şöyle derken duydum. Ey Üveys! Benim için mağfiret dile.” dedi. Üveys, “Bundan böyle benimle alay etmemen ve Ömer’den duyduklarını da başka herhangi birine söylememen konusunda bana söz vermeyene kadar bunu yapmam.” dedi. [Râvî] dedi ki: Üveys onun için mağfiret diledi.

Üseyr dedi ki: Onun bu durumunun anlaşılmasından sonra *Kûfe*’de kalmadı.

Üseyr dedi ki: Ona geldim, yanına girdim ve ona, “Kardeşim nasıl şaşırmayayım? Biz işin farkında değildik.” dedim. O da, “İnsanların ulaştığımı sandıkları bu mertebe aslında doğru değil. Her insan ancak amelinin karşılığını görür.” dedi. Sonra Üveys onlardan ayrıldı ve gitti.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Yezîd b. Ebû Ziyâd’dan, o da Abdurrahman b. Ebû Leyla’dan şöyle dediğini rivayet etti:*

Sıffîn savaşında *Şam* ehlinden bir adam şöyle bağırdı: “Üveys el-Karenî aranızda mı?” “Evet.” dediler. “Ben Resûlullah’ın (sas) şöyle dediğini duydum: *‘Üveys el-Karenî tabiinin en hayırlılarındandır.’* Adam bindiği hayvanı mahmuzladı ve onların arasına katıldı.”

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Selâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: Bana bir adam anlattı; dedi ki:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Bu ümmet içinde dostum Üveys el-Karenî'dir."*

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sa'îd el-Cüreyrî'den, o Ebû Nadre'den, o Üseyr b. Câbir'den, o da Ömer'den şunu rivayet etti:

Ömer, Üveys'e, "Benim için mağfiret dile." dedi. Üveys, "Resûlullah'ın (sas) arkadaşı olduğun halde senin için nasıl mağfirette bulunayım?" dedi. Ömer, "Ben Resûlullahı duydum şöyle diyordu: *"Şüphesiz tabiînin en hayırlısı, kendisine Üveys denilen bir adamdır."* Bu hadis de Süleyman b. el-Muğîre hadisi gibi aslında daha uzundur.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn haber verdi. O da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer tabiînden bir adamla karşılaşırsa eğer, ondan kendisi için Allah'tan mağfiret dilemesi ile emrolundu.

Muhammed, "Ömer'in onu (yani Üveys'i) hac mevsiminde arayıp sorduğu bana haber verildi." dedi.

Bize Ali b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âz b. Hişâm ed-Destüvâî anlattı; dedi ki: Bana babam anlattı. O Katâde'den, o Zürâre b. Evfâ'dan, o da Üseyr b. Câbir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, kendisine *Yemen*'in tahıl yardımları geldiği zaman gelenlere, "Üveys b. Âmir içinizde mi?" diye sordu. Üveys'in yanına geldiğinde ona, "Sen Üveys b. Âmir misin?" diye sordu. O da "Evet!" dedi. Ömer, "Önce Murâd'ın Karen kolundan mı?" dedi. Üveys, "Evet!" dedi. Ömer, "Bir dirhem yeri kadar hariç iyileştiğin sedef hastalığın var mıydı?" diye sordu. Üveys, "Evet!" dedi. Ömer, "Senin (ona karşı iyi davrandığın) bir annen var mıydı?" diye sordu. Üveys, "Evet!" dedi. Ömer, "Resûlullah'ı (sas) duydum şöyle diyordu: *'Yanınıza Murâd'ın Karen kolundan Üveys b. Âmir gelecek. Onun sedef hastalığı vardı. Bir dirhem yeri kadar hariç o hastalığından şifa buldu. Onun, kendisine hürmetkâr davrandığı bir annesi*

vardır. Eğer Allah adına yemin etse, Allah o yeminin gereğini yapar. Eğer kendin için istiğfar etme işini ondan istemeyi becerirsen bunu yap.' Benim için Allah'tan mağfiret dile." dedi. Üveys de onun için mağfiret diledi. Ömer, "Nereye gidiyorsun?" diye sordu. " *Kûfe*'ye." dedi. Ömer, "Oranın valisine, seni tavsiye eden bir şeyler yazayım mı?" diye sordu. Üveys, "Hayır! Sıradan vatandaşlar arasında olmam daha çok hoşuma gider." dedi.

[Râvî] dedi ki: Ertesi sene *Kûfe* eşrafından bir adam hacca gitti. Ömer'e rastladı. Ömer ondan, "Üveys'in durumunu sordu." Adam, "Onu, evi eskimiş-yıpranmış, yiyecek ve giyeceği az bir şekilde bıraktım." dedi. Ömer, "Resûlullah'ın (sas) şöyle dediğini duydum: *"Murâd'ın Karen kolundan Yemen ehlinin yardımlarını getirenlerden Üveys b. Âmir sana gelecek. Onun sedef hastalığı vardı. Bir dirhem yeri kadar hariç ondan şifa buldu. Onun hürmetkâr olduğu bir annesi vardır. Eğer Allah adına yemin etse, Allah o yeminin gereğini yapar. Kendin için onun Allah'tan mağfiret talep etmesini isteyebilirsen bunu yap."* Adam *Kûfe*'ye geri geldiğinde Üveys'in yanına geldi. "Benim için mağfiret dile." dedi. Üveys ona, "Sen, selef-i[136] salihin çağındasın. Sen benim için Allah'tan mağfiret dile." dedi. Üveys devamla, "Ömer ile mi karşılaştın yoksa?" diye sordu. Adam, "Evet!" dedi. Üveys onun için mağfiret diledi. [Râvî] dedi ki: İnsanlar onun durumunu anlayınca o da ayrılıp gitti.

Üseyr dedi: Onun giysisi bir hırkaydı. İnsanlar, onu üzerinde gördüğü zaman, "Bu hırka Üveys'e nereden geldi?" derlerdi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O, İbn Yüseyr b. Amr'dan, o da babasından şunu rivayet etti:

Amr, Üveys el-Karenî'ye geldi. Onu, çıplaklıktan (elbisesizlikten) dolayı örtünemiyor buldu. Bunun üzerine onu giydirdi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O, Kays b. Yüseyr b. Amr'dan, o da babasından şunu rivayet etti:

Amr çıplaklığından dolayı Üveys el-Karenî'ye iki elbise aldı giydirdi. Kays, "Ona amcasının oğlundan ne kalmıştı ki (yani hiç bir şeyi yoktu)." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Ahvas anlattı; dedi ki: Bize bir arkadaşımız haber verdi; dedi ki:

Murâd'dan bir adam Üveys el-Karenî'ye geldi ve ona "Esselâmü aleyküm." dedi. Üveys, "ve aleyküm." dedi. Adam, "Nasılsın ey Üveys?" diye sordu. Üveys, "Hamdolsun iyiyim." dedi. Adam, "Şimdilik durumun nasıl, zamanın nasıl geçiyor?" diye sordu. Üveys şöyle cevap verdi: "Akşama erdiğinde, sabahlayacağını bilmeyen, göremeyen; sabahladığında da akşama ereceğini bilmeyip göremeyen adamı sorma gitsin? Ey Murâdlı kardeşim! Şüphesiz ölüm, mümin kişi için herhangi bir sevinç bırakmamıştır. Ey Murâdlı kardeşim! Hiç şüphesiz müminin Allah'ın hakları hakkındaki bilgisi, ona ne bir gümüş ve ne de bir altın bırakmıştır. Ey Murâdlı kardeşim! Yine hiç şüphesiz, mümin kişinin Allah'ın emrini yerine getirmeye çalışmasındaki gayreti, ona kendisiyle gevezelik yapıp çok konuşulacak herhangi bir arkadaş da bırakmamıştır. Andolsun ki biz, onlara iyiliği emrediyor, kötülükten de nehyediyoruz. Bu yüzden onlar (sefihler) bizi düşman belledi̇ler. Bu konuda bizi, tahammülü zor durumlara atacak derecede, kendilerine fasıklardan yardımcı da buluyorlar. Allah'a yemin ederim ki, bu durum beni, Allah için hak olanı söylemekten alıkoyamayacaktır."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Seyf b. Hârûn el-Bürcümî anlattı. O, Mansûr'dan, o da Müslim b. Sâbûr'dan rivayet etti; dedi ki: Bana Harâmoğullarından bir ihtiyar anlattı. O da Herim b. Hayyân el-Abdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Basra'dan döndüğümde Üveys el-Karenî'ye *Fırat*'ın kenarında ayakkabısız bir durumda rastladım. Ona, "Ey kardeşim, nasılsın? Ey Üveys, nasılsın?" diye sordum. O da bana, "Ey kardeşim, sen nasılsın?" dedi. "Bana kendini, durumunu anlat." dedim. O da dedi ki: "Bu konuda -yani muhatabının nefsine karşı- bir muhaddis, bir hikâye anlatıcısı veya bir müftü gibi görünmekten hoşlanmıyorum." [Herim] dedi ki: Sonra Üveys elimi tuttu ve ağlamaya başladı. Ona, "Bana Kur'ân oku." dedim. O da bana Kur'ân okumaya başladı: ***"E'ûzubillahi's-Semî'i'l-Alîmi mine'ş-şeytâni'r-recîm. Hâ mîm. Apaçık Kitap hakkı için; biz onu gerçekten mübarek bir gecede indirdik, çünkü biz uyarıcı gönderiyorduk."***[137] ***"İnnehû hüve's-Semî'u'l-Alîm /Şüphesiz O her şeyi bilendir, her şeyi duyandır"***[138]

ayetine kadar okudu. Herim dedi ki: Ona bir baygınlık gelir gibi oldu, kendinden geçti. Biraz sonra tekrar kendine geldi ve “Yalnızlık, yalnız kalmak daha çok hoşuma gidiyor.” dedi. Üveys sika bir şahsiyetti. Herhangi bir kimseden hadis rivayet etmemiştir.

2904. Abde b. Hilâl ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Abde b. Hilâl] es-Sekafî.

Ömer b. el-Hattâb, Ramazan ve Kurban bayramlarında iftar etmesi yani o günlerde oruç tutmaması hususunda ona ısrar etmişti. Abde şöyle demişti: “Daimî olarak gecelerim herhangi bir uykuma şahit olmamış; gündüzlerim de ancak oruçlu olduğuma şahitlik etmiştir.” Allah ona rahmet etsin ve ondan razı olsun.

2905. Ebû Gadîre ed-Dabbî ﴿صديق بن موسى﴾

Adı, Abdurrahman b. Hasefe’dir.

> *Bize Ebû Hayseme Züheyr b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr anlattı. O da Muğîre’den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Gadîre Abdurrahman b. Hasefe şöyle dedi:*

Dabbeoğulları heyeti olarak Ömer b. el-Hattâb’a bir grup gittik. Benden başka herkesin (binek) ihtiyacını yerine getirdiler. Ömer bana uğradı. Ben de sıçradım. Bir de baktım ki, Ömer’in bineğinin üstünde onun arkasındayım. Ömer, “Bu adam da kim?” dedi. “Dabbeoğulları’ndan biri.” dedim. “Kaba ve sert biri.” dedi. “Düşmanlarına karşı ey Müminlerin Emiri.” dedim. O da, “Hayır, dostlarına karşı da öyle.” dedi. Sonra “İhtiyacını söyle.” diye ekledi. İhtiyacımı gördüler, sonra Ömer “Bineğimizin sırtını bizim için boşalt.” dedi.

2906. Sa’d b. Mâlik ﴿عمير بن قتادة﴾

[Sa’d b. Mâlik] el-Absî.

Bu zat, Ömer b. el-Hattâb’dan (r) hadis rivayet etmiştir. Ondan da Hallâm b. Sâlih el-Absî rivayette bulunmuştur.

2907. Habîb b. Suhbân ﴿علقمة بن الفغواء﴾

[Habîb b. Suhbân] el-Esedî.

Künyesi *Ebû Mâlik* idi. Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir. Tanınan, bilinen sika bir şahsiyetti.

---

[125] Yevmü'r-Rezm: İslam'dan biraz önce, Yeğus adlı putun hangi kabileye ait mevkide kalacağı yüzünden Hemdan ve Murad kabileleri arasında vuku bulan bir savaştır. Bu savaşta Hemdan kabilesi Murad kabilesini hezimete uğratmış ve onlardan bir çok kişiyi öldürmüştür. Bkz.Tarihu Taberi, II, 198; el-Kamil fi't-Tarih, I, 348; Mu'cemü'l-Buldan, V, 439. (Şamile). (M).

[126] *Mâsebezân*, *Kûfe* vilayetine bağlı bir yer ismi (M).

[127] Buradaki peynir normal bildiğimiz peynirdir. Burdaki tereddütün sebebi peynirin mayalanıp bekletilmesidir. Çünkü üzüm suyu bekletildiği zaman belli bir müddetten sonra sarhoşluk verir. Peynirde ise böyle bir durum yok. Hz. Ömer'den bunu sormalarının nedeni budur. (M).

[128] Bakara 2/156.

[129] Metinde geçen el-Cabiye, Şam'ın takriben 75-80 km. Güneybatısında bir yerleşim birimidir. Şam'ın batı tarafındaki kapıya da Babü'l-Cabiye denir. Hz. Ömer Kudüs'ü teslim almaya giderken önce buraya uğramıştır. Burada kendisini İslam ordusunun o zamanki komutanları olan Ebu Ubeyde b. el-Cerrah, Yezid b. Ebu Süfyan ve Halid b. Velid karşılamışlardır. Hz. Ömer burada büyük bir kalabalığa namaz kıldırmıştır. Kalabalıktan dolayı namazda hangi sureleri okuduğunun bazılarınca duyulmamış olması son derece normaldir. Bkz. Tarih-i Dımaşk, Babu keyfe kane emru Dımaşk, II, 112. (M).

[130] Cerîb, daha çok hububat için kullanılan yaklaşık 132 litrelik bir ölçü birimidir (M).

[131] Hul', kadının aldığı mehri geri vermesi veya belli bir miktar mal verip karşılığında kocasından boşanması demektir. (M).

[132] Metinde bu paragrafta ve bir üst paragrafta geçen ihlal kelimesi telbiye anlamında kullanılmıştır. Bk. el-Mu'cemü'l-Vasit, İbrahim Mustafa v.d., "Helle" md., s. 1002, Çağrı Yayınları, İstanbul trz. (M).

[133] Hz. Ömer, böylesi bir durumda öldüren adama aslında kısas gerektiğini açıkça yazıyor ve söylüyor. Ancak adamın karşılaştığı manzara, çok az kimsenin karşılaşabileceği bir manzaradır. Böylesi bir durum

karşısında insanın tabiri caizse aklı başından gider ve deliye döner. Hz. Ömer, katilin o esnadaki psikolojik durumunu da göz önünde bulundurarak valiye, katilden diyet alarak, maktullerin varislerine vermesini ve onları bir bakıma barıştırmalarını istemektedir (M).

[134] Bakara 2/256.

[135] Tüster Savaşı: Hz. Ömer zamanında h. 20 yılında Farslılara karşı yapılan bir savaştır. Bu savaşı Müsümanlar kazanmıştır. Bkz. Üsdü'l-Ğabe, I, 108. (Şamile). (M).

[136] Metindeki 'biselefin' kelimesi Leiden baskısında 'biseferin' şeklinde geçmektedir. (M).

[137] Duhân 44/1-3.

[138] Duhân 44/6.

ALİ B. EBÛ TÂLİB VE ABDULLAH B. MES'ÛD'DAN RİVAYETTE BULUNANLAR

2908. el-Hâris b. Süveyd ﴿الحارث بن هشام﴾

[el-Hâris b. Süveyd] et-Teymî. Kabilesi Teym, Teymü'r-Rebâb'dır.
Ali, Abdullah, Huzeyfe ve Selmân'dan hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A'meş'ten, o İbrahim et-Teymî'den, o da Hâris b. Süveyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Eğer bizimle beraber adam Abdullah'a gelseydi onu kabul etmez geri gönderirdi.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Ebû Hayyân et-Teymî'den, o da -rivayet ettiği bir hadiste- babasından şunu rivayet etti:

"Hâris b. Süveyd'in *'Ebû Âişe'* diye künyeleniyordu." Muhammed b. Ömer ve diğer bazıları, el-Hâris b. Süveyd'in, Abdullah b. ez-Zübeyr'in hükümranlığının son günlerinde *Kûfe*'de vefat ettiğini söylediler. Çokça hadis rivayet etmiştir. Sika bir şahsiyetti.

2909. el-Hâris b. Kays ﴿عقبة بن الحارث﴾

[el-Hâris b. Kays] el-Cu'fî. Mezhic kabilesindendir. Ali ve Abdullah'tan rivayette bulunmuştur.

Bize Yahya b. Âdem haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Muhammed b. Abdullah el-Murâdî'den, o Amr b. Mürre'den, o da Hayseme'den şunu rivayet etti:

Ebû Musa el-Eş'arî, cenaze namazı kılınmış olmasına rağmen el-Hâris b. Kays'ın cenaze namazını tekrar kıldı.

Yahya b. Âdem dedi ki: Şerîk'in şöyle dediğini duydum:

Ebû Musa el-Eş'arî, el-Hâris b. Kays'ın üzerinde, cenaze namazı kılınmış olmasına rağmen, sonra tekrar onun cenaze namazını kıldırdı.[139]

2910. el-Hâris el-A'ver ﴿صدقة بن يسار﴾

[el-Hâris el-A'ver] b. Abdullah b. Ka'b b. Esed b. Hâlid b. Hûs. Hûs'un adı da Abdullah b. Sebu b. Sa'b b. Mu'âviye b. Kesîr b. Mâlik b. Cüşem b. Hâşid b. Hayrân b. Nevf İbn Hemdân'dır. Ayrıca Hûs, Ebû İshâk es-Sebî'in kabilesinden olan es-Sebî'in kardeşidir. el-Hâris, Ali'den ve Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayette bulunmuştur. Onun rivayet hususunda kötü bir şöhreti vardı. Rivayetlerinde zayıftı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Münzir b. Sa'lebe anlattı; dedi ki: Bize İlbâ b. Ahmer şunu anlattı:

Ali b. Ebû Tâlib insanlara hitap ederek şöyle dedi: "Kim ilmi bir dirheme satın alır?" el-Hâris el-A'ver, bir dirhemle birkaç sayfa aldı ve onlarla Ali'ye geldi. Ali, ona epey bir şeyler yazdı. Bundan sonra Ali insanlara hitap ederek ve şöyle dedi: "Ey Kûfeliler, size yarım bir adam[140] galebe çaldı."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Câbir'den, o da Âmir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hasan ve Hüseyn'i, el-Hâris el-A'ver'e Ali'nin hadislerinden sorduklarını gördüm.

Cerîr, Muğîre'den, o da eş-Şa'bî'den rivayet etti; dedi ki:

Bana el-Hâris el-A'ver hadis rivayet etti; ancak o rivayetlerinde kezûb[141] idi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şunu rivayet etti:

“*Kûfe*’de farz olan hususları Abîde ve el-Hâris el-A’ver’den daha iyi bilen bir kimse yoktur.” denilirdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr b. Mu’âviye anlattı. O da Ebû İshâk’tan şunu rivayet etti:

O, el-Hâris el-A’ver’in arkasında namaz kılardı. Hâris kabilesinin imamı idi. Onların cenaze namazını kılardı. Cenaze namazını kıldığı zaman tek bir defa sağına selam verirdi.

Bize Vekî haber verdi. O İsrâîl’den, o Ebû İshâk’tan, o da el-Hâris el-A’ver’den şunu rivayet etti:

O, kendi cenaze namazını, Abdullah b. Yezîd el-Ensârî’nin kıldırmasını vasiyet etmişti.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hâris el-A’ver, kendi cenaze namazını Abdullah b. Yezîd el-Ensârî’nin kıldırmasını vasiyet etmişti. Abdullah, dört tekbirle onun cenaze namazını kıldı. Sonra ta kabre kadar cenazeyle beraber gittik. [Abdullah b. Yezîd] dedi ki: “(Cenazeyi) işte buradan yani önce ayak kısmından kabre koyun.” [Ebû İshâk] dedi ki: Cenazeyi kabre koyduk. Abdullah b. Yezîd’in mevtanın üstündeki elbiseyi çekip aldığını ve kefeninin üzerinde de sürme tozunun bulunduğunu gördüm. [Abdullah b. Yezîd] dedi ki: “Bir şekilde o sürmeyi alın. Çünkü o bir erkekdir.”

Bize Vekî haber verdi. O İsrâîl’den, O da Ebû İshâk’tan şunu rivayet etti:

el-Hâris el-A’ver’in naaşı üstüne bir miktar sürme konmuştu.

Bize Vehb b. Cerîr haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hâris, kendi cenaze namazını Abdullah b. Yezîd’in kıldırmasını vasiyet etmişti. İbn Yezîd, onu önce ayak kısmından kabre koydu ve “Bu sünnettir.”

dedi. Yine dedi ki: “Mevtanın üstündeki elbiseyi oradan alın. Şüphesiz böyle bir muamele kadınlara yapılır.”

Bize Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Ebû İshâk şunu anlattı:

Kendisi el-Hâris el-A’ver’in cenazesine gitmişti. Namazını Abdullah b. Yezîd kıldırdı. Sonra onu kabre koydu. Bir oturak istedi. Sonra, “Onu kabrin son kısmından (yani önce iki ayağını) kabre koyunuz. Sonra oturakta iken mevtanın üzerindeki elbiseyi çekip aldı. Öyle ki, kefenin üstündeki sürmeyi (güzel kokmak için konulmuş toz halindeki maddeleri) gördüm ve bu esnada ‘O bir erkektir.’ dediğini zannediyorum. Sonra sürmenin alınmasını istedi. Mevta kabre konduğunda kabrin üstünü bir örtüyle kapatmadı. Sonra, “Böyle yapmak sünnettir.” dedi.

Bize Vekî haber verdi. O Süfyân’dan, o da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hâris el-A’ver’in cenazesinde bulundum. Onun kabrinin üzerine bir örtü uzatmışlardı. Abdullah b. Yezîd el-Ensârî o örtüyü çekip aldı ve “O bir erkektir (bayanlar için yapılan böyle bir muameleye gerek yok).” dedi.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Süfyân’dan, o da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hâris’in cenazesinde bulundum. O, ayaklarının bulunduğu taraftan kabre konuldu.

Muhammed b. Ömer ve başkaları dediler ki: el-Hâris el-A’ver’in *Kûfe*’deki ölümü, Abdullah b. ez-Zübeyr’in hâkimiyeti günlerinde olmuştu. Abdullah b. Yezîd el-Ensârî el-Hatmî o günlerde Abdullah b. ez-Zübeyr’in *Kûfe*’deki valisiydi.

2911. Umeyr b. Sa’îd ﴿لقيط بن صبرة﴾

[Umeyr b. Sa’îd] en-Neha’î. Bu zat Ali, Abdullah, Ammâr ve Ebû Musa’dan rivayette bulunmuştur. *Kûfe*’de, Hâlid b. Abdullah’ın valiliği sırasında vefat ettiği tarih olan 115 yılına kadar hayatta kalmıştı.

Muhammed b. Câbir el-Hanefî ona ulaştı ve ondan hadis rivayet etti. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır. Sika bir zattı.

2912. Sa'îd b. Vehb ﴿صفوان بن أمية﴾

[Sa'îd b. Vehb] el-Hemdânî. Sa'îd, Yehmid b. Mevheb b. Sâdık b. Yenâ b. Dûmânoğulları'ndandır. Onlar Yenâ'îler olup *Hemdân*'dandırlar. Bu zat Ali, Abdullah ve Habbâb'dan rivayette bulunmuştur. Peygamber henüz hayattayken kendisi hicret etmeden önce *Yemen*'de Mu'âz b. Cebel'i dinlemiştir. Ali b. Ebû Tâlib'in ona çokça ihtiyaç duymasından dolayı ondan ayrılmayan biriydi. Ona, Ali'den ayrılmadığı, hep beraber olmak zorunda kalışından dolayı "Kene" denirdi. Selmân, İbn Ömer, İbn Zübeyr ve Şüreyh'ten hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Vehb'i, oğlu geldiği zaman, Cuma günü çardağından inerken gördüm. Cuma'da bulunmadı. Kabilesinin reisiydi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Vehb'i sarılık hastalığından dolayı sararmış gördüm. Sa'îd b. Vehb, *Kûfe*'de Abdülmelik b. Mervân'ın halifeliği sırasında 86 yılında öldü. Rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Sika bir zattı.

2913. Hübeyre b. Yerîm ﴿محرش الكعبي﴾

[Hübeyre b. Yerîm] eş-Şibâmî. Hemdân kabilesindendir. Şibâm'ın kendisi ise, Abdullah b. Es'ad b. Cüşem b. Hâşid'dir. Şibâm diye isimlendirilmesi de kendilerine ait bir dağdan dolayıdır. Hübeyre; Ali, Abdullah ve Ammâr'dan hadis rivayet etmiştir. Babası Yerîm Ebü'l-Alâ da Ali'den rivayette bulunmuştur. Muhtâr (es-Sekafî) olayında Hübeyre'nin de az bir rolü olmuştu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Hübeyre’nin şöyle dediğini duydum: Abdullah’ı duydum şöyle dedi: “Oruç ateşe karşı bir kalkandır.” Hübeyre tanınan bir şahsiyetti. Ancak sanıldığı kadar güçlü bir râvî değildi.

2914. Amr b. Selime ﴿محمد بن المرتفع﴾

İbn Amîre b. Mukâtil b. el-Hâris b. Ka’b b. Alvâ b. Alyân b. Erhab b. Du’âm. Hemdân kabilesindendir. Bu zat, Ali ve Abdullah’tan rivayette bulunmuştur. Saygın ve asil bir kişiydi ki, Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib, onu Muhammed b. el-Eş’as b. Kays ile beraber Mu’âviye ile aralarında olan barış görüşmeleri için göndermişti. Mu’âviye onun cüssesine, fesahatine ve onda gördüğü açık sözlülüğe hayran kaldı. Ona, “Sen Mudar kabilesinden misin?” diye sordu. O da “Hayır!” dedi; sonra şöyle devam etti:

Şüphesiz ben, Allah’ın şeref ve asaletini,
Köylü ve kentli olan bütün insanlardan daha üstün kıldığı bir kavimdenim.

Babalığımız, doğruluk babalarıdır.
Soy-sopların asil ve seçkinleri onlarla şeref ve asalete ulaşırlar.

Annelerimiz ne şerefli ve saygıdeğer annelerdir!
Ata ve dedelerden hep en büyüğüne varis olmuşlardır.

Onların meyvesi ve mahsulü hep kafurdur, misktir, amberdir.
Hind’in oğlu [Mu’âviye] de urfud ağacının pis kokulu şırasından olmuş bir mahsul değildir.
“Ben Hemdân kabilesi Erhaboğulları’ndanım.”

Amr b. Selime az sayıda hadis rivayet etmiş sika bir zattı.

2915. Ebü’z-Ze’râ ﴿الأغر المزنى﴾

İsmi Abdullah b. Hâni el-Hadramî’dir. Kindeli sayılır. Ali ve Abdullah b. Mes’ûd’dan rivayette bulunmuştur. Bazı hadis rivayetleri olan sika bir zattı.

2916. Ebû Abdurrahman es-Sülemî ﴿عبد الرحمن بن البيلمانى﴾

İsmi Abdullah b. Habîb'dir. Ali, Abdullah ve Osman'dan rivayette bulunmuştur.

Haccâc b. Muhammed dedi ki: Şu'be şöyle dedi:

Ebû Abdurrahman es-Sülemî Osman'dan hadis dinlememiş; ancak Ali'den dinlemiştir.

Bize Şebâbe b. Sevvâr haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O Alkame b. Mersed'den, o Sa'd b. Ubeyde'den, o Ebû Abdurrahman es-Sülemî'den, o da Osman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber (sas), *"En hayırlınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir."* dedi.
Ebû Abdurrahman şöyle dedi: "İşte bu durum (yukarıdaki hadisin ifade ettiği mana) beni bu meclise oturttu."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebân el-Attâr anlattı. O Âsım'dan, o da Ebû Abdurrahman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben kıraat ilmini Ali'den aldım.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Şu'be dedi ki: Bana Mansûr'dan anlatıldı. O da Temîm b. Seleme'den şunu rivayet etti:

Ebû Abdurrahman mescidin imamı idi. Yağmurlu ve çamurlu günlerde taşınıp getirilirdi.

Bize Hafs b. Ömer el-Havdî haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Atâ b. es-Sâib şunu anlattı:

Ebû Abdurrahman es-Sülemî dedi ki: "Biz bu Kur'ân'ı, Kur'ân'dan on ayet öğrendiklerinde içindekileri öğrenene kadar diğer on ayete geçmediklerini haber veren bir kavimden aldık. Biz Kur'ân'ı ve onunla amel etmeyi öğrendik. Şüphesiz bizden sonra Kur'ân'a öyle bir kavim varis olacak ki, onlar Kur'ân'ı su içer gibi içecekler, ancak köprücük kemiklerini geçmeyecek, bilakis işte burayı geçmeyecek." Bunu söylerken elini boğazının üzerine koydu.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Humeyd anlattı. O da İsmail b. Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman sabahleyin yirmi, akşamleyin de yirmi ayet okutuyordu. Onlara onar ve beşer ayetlerin yerini ve konumunu öğretiyor, beşer beşer okutuyor (yani beş ayet okutuyor sonra yine beş ayet okutuyordu).

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdülhamîd b. Ebû Ca'fer el-Ferrâ anlattı. O babasından, o da Abdurrahman es-Sülemî'den rivayet etti; dedi ki:

Abdurrahman eve geldi. Evde kesimlik develer ve semerleri vardı. (Evdekiler) "Bunları Amr b. Hureys gönderdi. Onun oğluna Kur'ân öğretmişsin." dediler. "Onları geri veriniz. Şüphesiz biz Kur'ân öğretmeye karşılık herhangi bir ücret almayız." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Âsım b. Behdele'den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz yirmili yaşlara yaklaşmış gençler iken Abdurrahman es-Sülemî'ye geldik. O şöyle diyordu: "Ebü'l-Ahvas hariç hikâye, kıssa anlatanlarla oturmayın. Şakîk ve Ebû Vâil ile oturmayın. Sa'îd b. Ubeyde ile de oturmayın."

Bize el-Hasan b. Musa ve Mâlik b. İsmail haber verdiler; dediler ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Ebû İshâk anlattı. O da Abdullah b. Habîb Ebû Abdurrahman es-Sülemî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'l-Ahvas şöyle diyordu: "Ondan [Sülemî'den] ilmi al. Çünkü O bir fakihtir." Devamla dedi ki: "Bir kafîz[142] buğdaya karşılık bir kafîz arpa almayın. Çünkü böyle bir işlem mekruh görülmüştür."

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti: Abdullah b. Habîb dedi ki:

Babam bana Kur'ân'ı öğretti. Şüphesiz babam Muhammed'in (sas) ashâbındandı. Onunla beraber bulundu. Abdullah şöyle devam etti: Her Ramazan bayramında ailemden (kanaatimce, "küçük veya büyük" dedi) hür

veya köle onların hepsine karşılık en iyi buğdayımızdan mamul yiyeceklerden bir sâ[143] tasadduk etmeyi ihmal etmedim.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O, Ebû İshâk eş-Şeybânî'den, o Sa'd b. Ubeyde Ebû Hamza'dan, o da Abdurrahman es-Sülemî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Eğer, namaz kılan birinin karşısında duran bir kimse o namazda ne olduğunu bilseydi ona karşı durmazdı. Namaz kılan adam da eğer o namazın içinde ne olduğunu bilseydi o da onun karşısında durmaz, ona yönelmezdi.

Bize Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Himmânî haber verdi. O Mis'ar'dan, o Atâ b. es-Sâib'den, o da Abdurrahman es-Sülemî'den şunu rivayet etti:

es-Sülemî, Arapça'yı konuşmakta güçlük çeken ve hata yapan bir adama, "Sen mü'min misin, yoksa Müslüman mısın?" diye sordu. Adam da "Evet, inşaallah." dedi. es-Sülemî, "(Böylesi bir durumda) İnşaallah deme." dedi. el-Himmânî dedi ki: Mis'ar'a, "Ey Ebû Seleme! 'ben gerçek bir müminim' diyeyim mi?" dedim. O da, "Evet, batıl bir mümin mi olacaksın? Kişinin konuşması esnasında 'Bu, inşaallah göktür.' demesi uygun olur mu?" dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O el-A'meş'ten, o da Sa'd b. Ubeyde'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Abdurrahman es-Sülemî bir gömlekle namaz kıldı.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Ebû İshâk anlattı. O da Ebû Hamza yani Sa'd b. Ubeyde'den şunu rivayet etti:

O, Abdurrahman es-Sülemî'nin, üzerinde rida ve izar bulunmaksızın tek bir gömlek içinde namaz kıldığını gördü.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Atâ b. es-Sâib'den, o da Ebû Abdurrahman'dan şunu rivayet etti:

O, "Yanıldım-hata ettim demekten hoşlanmazdı, ancak gafil oldum." derdi.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şunu rivayet etti:

Abdurrahman es-Sülemî'ye 'Nasılsın?' dendiğinde O, 'Hayırla Allah'a hamd ederim.' derdi.

Atâ dedi ki: Bu durumu (nasılsın sorusuna karşılık es-Sülemî'nin verdiği cevabı) Ebü'l-Bahterî'ye anlattım. "Onu nereden aldı, onu nereden aldı?" dedi.[144]

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdüsselâm b. Harb anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin yanına gittiğimde bir kölesini dağladı. Atâ dedi ki: Ona, "Köleni dağlıyor musun?" dedim. O da "Köle beni engellemedi, (böyle yapmaktan beni) menetmedi. Abdullah'ın, 'Şüphesiz Allah indirdiği, yarattığı her bir hastalık için bir de şifa indirmiştir.'[145] dediğini duymuştum." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mescidinde ölüm döşeğinde iken Abdullah b. Habîb'in yanına vardım. Ona, "Allah sana rahmetini versin, keşke (evdeki) yatağına gitseydin." dedim. "Peygamber'i (sas) dinleyen biri bana anlattı ki, Peygamber şöyle buyurdu: *"Kul mescidinde olan namazına devam edip diğer namazını beklerken melekler şöyle der: "Allah'ım onu affet, Allah'ım ona rahmet et."* dedi. Sonra "Ben mescidimdeyken ölmek istiyorum." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl ve Hafs b. Ömer el-Havdî haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz Ebû Abdurrahman'a ölüm döşeğinde iken umut vermek için gittik. "Seksen yıl Ramazan orucu tuttum. Artık bu dünyada kalmaya pek ümidim yok." dedi.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Abdurrahman vefat etti. Onu götürürlerken Ebû Cuheyfe'ye uğradılar. Ebû Cuheyfe, "Artık kendisi rahat etmiş ve kendisinden rahata kavuşulmuştur." dedi.

Muhammed b. Ömer ve başkaları dedi ki: Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin vefatı *Kûfe*'de, Abdülmelik b. Mervân'ın halifeliği ve Bişr b. Mervân'ın valiliği sırasında olmuştu. Çok sayıda hadis rivayet etmiş sika bir zattı.

2917. Abdullah b. Ma'kıl ﴿عبد الله بن أسود﴾

[Abdullah b. Ma'kıl] İbn Mukarrin el-Müzenî. Künyesi *Ebü'l-Velîd* idi. Ali ve Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı; dedi ki:

Benim de bulunduğum bir heyette Abdullah b. Ma'kıl b. Mukarrin de vardı.

Ebû Bekir b. Ayyâş, Ebû İshâk'ın şöyle dediğini rivayet etti: Abdullah b. Ma'kıl'ın cenazesinde bulundum. Adamın biri şöyle dedi:

Şüphesiz bu kabrin sahibi sessiz sedasız gömülmeyi vasiyet etmişti. O da öyle sessiz sedasız gömüldü. Çok sayıda hadis rivayet etmiş sika bir zattı.

2918. Kardeşi Abdurrahman b. Ma'kıl ﴿عثمان بن أبي سليمان﴾

[Abdurrahman b. Ma'kıl] b. Mukarrin el-Müzenî. Ali ve Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Konunun uzmanları, onun babasından olan rivayetlerinde temkinli konuştular. "O, o dönemde henüz oldukça küçüktü." dediler. Allah ona rahmet etsin.

2919. Sa’d b. İyâd ﴿صدقة بن يسار﴾

[Sa’d b. İyâd] es-Sümalî. Ezd kabilesindendir. Ali ve Abdullah’tan rivayette bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2920. Ebû Fâhıte ﴿أبو المنهال﴾

İsmi Sa’îd b. Alaka olup Ca’de b. Hübeyre el-Mahzûmî’nin mevlasıdır. Ali, Abdullah b. Mes’ûd ve Abdullah b. Ömer’den rivayette bulunmuştur.

2921. er-Rebî b. Umeyle ﴿خلاد بن الشيخ﴾

[er-Rebî b. Umeyle] el-Fezârî.

Bu zat Ebü’r-Rükeyn b. er-Rebî’dir. Ali ve Abdullah’tan rivayette bulunmuştur.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O, er-Rükeyn b. er-Rebî’den, o da babasından şunu rivayet etti:

Babası Belencer denen yerde Selmân b. Rebî’a ile beraberdi. Ebü’r-Rükeyn bazı hadisler rivayet etmiş sika bir zattı.

2922. Kays b. es-Seken ﴿عتبة بن أبي لهب﴾

[Kays b. es-Seken] el-Esedî. Bu zat, Süvâe b. el-Hâris b. Sa’d b. Sa’lebe b. Dûdân b. Esedoğulları’ndan biridir. Ali, Abdullah va Ebû Zer’den rivayette bulunmuştur. *Kûfe*’de, Mus’ab b. ez-Zübeyr b. el-Avvâm’ın döneminde vefat etmiştir. Bazı hadisler rivayet etmiş sika bir zattı.

2923. el-Hüzeyl b. Şürahbîl ﴿عياش بن أبي ربيعة﴾

[el-Hüzeyl b. Şürahbîl] el-Evdî.

Mezhic kabilesindendir. Ali ve Abdullah’tan rivayette bulunmuş sika bir zattı.

2924. Kardeşi el-Erkam b. Şürahbîl ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

[el-Erkam b. Şürahbîl] el-Evdî. Abdullah’tan hadis dinlemiştir. Ancak Ali’den herhangi bir şey rivayet ettiğini bilmiyoruz. Ali’den, kardeşi

Hüzeyl b. Şürahbîl rivayette bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiş sika bir zattı.

2925. Ebü'l-Kenûd el-Ezdî ﴿إياس بن عبد المزنى﴾

İsmi Abdullah b. Avf'tır. Bazıları da dedi ki: "Adı Abdullah b. Uveymir'dir." Ali ve Abdullah'tan rivayette bulunmuştur.

> *Bize Abdülmelik b. Amr Ebû Âmir el-Akadî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da el-Hakem'den şunu rivayet etti. Ona da Ebü'l-Kenûd'dan rivayet eden bir adam şunu rivayet etti:*

O, Ali'nin arkasında namaz kıldı. Ali, 'es-Selamu aleykum, es-Selamu aleykum' diyerek iki kere selam verdi. el-Ezdî sika bir zattı, rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

2926. Şeddâd b. Ma'kıl ﴿عتاب بن أسيد﴾

[Şeddâd b. Ma'kıl] el-Esedî. Huzeymeoğulları'nın Esed kabilesindendir. Ali ve Abdullah'tan rivayette bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir. Allah ona rahmet etsin.

2927. Habbe b. Cüveyn ﴿عبيد بن عمير﴾

[Habbe b. Cüveyn] el-Urenî. Becîle kabilesindendir. Ali ve Abdullah'tan rivayette bulunmuştur. Abdülmelik b. Mervân'ın halifeliğinin ilk yıllarında 76 senesinde vefat etmiştir. Rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Ancak hadis rivayetinde zayıftı.

2928. Humeyr b. Mâlik ﴿محمد بن عباد﴾

[Humeyr b. Mâlik] el-Hemdânî. Ali ve Abdullah'tan rivayette bulunmuştur. Rivayet ettiği iki hadis vardır. Allah ona rahmet etsin ve ondan razı olsun.

2929. Amr b. Abdullah ﴿عمرو بن عبد الله﴾

[Amr b. Abdullah] el-Asam el-Vâdı'î. Hemdân kabilesindendir. Ali, Abdullah ve Mesrûk'tan rivayette bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir. Allah ona rahmet etsin.

2930. Abdullah b. Sinân ﴿عبد الله بن خالد﴾

[Abdullah b. Sinân] el-Esedî. Huzeymeoğulları'nın bir kolu olan Esed kabilesindendir. Künyesi *Ebû Sinân* idi. Ali, Abdullah ve Muğîre b. Şu'be'den rivayette bulunmuştur. Haccâc döneminde *Cemâcim*[146] olayından önce vefat etmiştir. Birkaç hadis rivayet etmiş sika bir zattı.

2931. Zâzân Ebû Ömer ﴿كلدة بن حنبل﴾

Kinde kabilesinin mevlasıdır. Ali, Abdullah, Selmân, el-Berâ b. Âzib ve Abdullah b. Ömer'den rivayette bulunmuştur.

Abdullah b. İdrîs, Şu'be'den rivayetle şöyle dedi:

el-Hakem'e Zâzân'ı sordum. "Çok hadis rivayet etmiştir." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Amr b. Mürre anlattı; dedi ki: Antere'nin şöyle dediğini duydum: Zâzân bana şunu haber verdi:

O (Zazan), Abdullah'ın yanına gitti. İnsanlar ondan önce meclise gelip oturmuşlardı. O, Abdullah'a, "Dokumacıları[147] ön tarafa almışsın." dedi. Abdullah da ona "Yaklaş!" dedi ve kendisini yanına oturttu.[148]

Bize Kabîsa haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O, Abdullah b. es-Sâib'den, o da Zâzân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bana sorulmayan şeyleri de Abdullah b. Mes'ûd'a sorardım.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Talha b. Musarrif anlattı. O, Zübeyd'den, o da Zâzân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ali b. Ebû Tâlib insanlara erzak olarak yağ dağıttı. Efendime küçük bir küp isabet etti. Biz ondan hem yer, hem içerdik.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Talha anlattı. O da Muhammed b. Cuhâde'den şöyle dediğini rivayet etti:

Zâzân beyaz pamuklu kumaş satardı. Alıcılarla satıcılar ona geldiği zaman her iki tarafın arasını bulur, uzlaştırırdı.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Zâzân, *Kûfe*'de Haccâc b. Yusuf döneminde, *Cemâcim*[149] olayından sonra vefat etti. Az sayıda hadis rivayet etmiş sika bir zattı.

2932. Abbâd b. Abdullah ﴿عبد الله بن كثير﴾

[Abbâd b. Abdullah] el-Esedî. Ali ve Abdullah'tan hadis rivayetinde bulunmuştur. Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

2933. Kümeyl b. Ziyâd ﴿عمير بن قتادة﴾

[Kümeyl b. Ziyâd] İbn Nehîk b. Heysem b. Sa'd b. Mâlik b. el-Hâris b. Suhbân b. Sa'd b. Mâlik b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir. Osman, Ali ve Abdullah'tan hadis rivayetinde bulunmuştur. Ali'nin yanında *Sıffîn* savaşında bulundu. Kabilesi arasında ileri gelen ve sözü dinlenilen biriydi. Haccâc b. Yusuf *Kûfe*'ye geldiğinde onu çağırttı ve öldürdü.

2934. Kays b. Abd ﴿حجر المدرى﴾

[Kays b. Abd] el-Hemdânî. Bu zat, Âmir b. Şerâhîl b. Abdüşşa'bî'nin amcasıdır. Ali ve Abdullah'tan hadis rivayetinde bulunmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2935. Husayn b. Kubeyse ﴿صديق بن موسى﴾

[Husayn b. Kubeyse] el-Esedî. Huzeymeoğulları'nın Esed kolundandır. Bu zat, Ali, Abdullah ve Selmân'dan hadis rivayetinde bulunmuştur.

2936. Ebü'l-Ka'kâ el-Cermî ﴿حجير بن أبي إهاب﴾

Kudâ'a kabilesindendir.

Ali ve Abdullah'tan hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O, Ebû Abdullah eş-Şakarî'den, o da Ebü'l-Ka'kâ el-Cermî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben yirmi yaşlarına yakın bir delikanlı iken *Kâdisiyye* savaşında bulundum.

2937. Ebû Rezîn ﴿أبو سلام﴾

Adı Mes’ûd’dur. Ebû Vâil’in mevlasıdır.

2938. Şakîk b. Seleme ﴿صفوان بن أمية﴾

[Şakîk b. Seleme] el-Esedî. Ali ve Abdullah’tan hadis rivayetinde bulunmuştur.

Yahya b. Âdem dedi ki: O Ebû Bekir b. Ayyâş’tan, o da Âsım’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil bana şöyle dedi: “Hayret, Ebû Rezîn çabuk yaşlandı. Şüphesiz, Ömer b. el-Hattâb döneminde ben olgun bir adamken o, henüz genç bir çocuktu.” Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

2939. Arfece ﴿الرسيم﴾

Ali ve Abdullah’tan rivayette bulunmuştur.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi. O İsrâîl’den, o Osman b. el-Muğîre’den, o da Arfece’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali’nin arkasında namaz kıldım. Tek rekâttan önceki iki rekâtta da kunût duası okudu.

2940. Ma’dîkerib ﴿أبو عقرب﴾

[Ma’dîkerib] el-Mişrakî. Hemdân kabilesindendir. el-Mişrak *Yemen*’de bir yerin adıdır. Ona nispetle el-Mişrakî denmiştir. Ali ve Abdullah’tan hadis rivayetinde bulunmuştur. Bazı hadisleri mevcuttur.

2941. Abdurrahman b. Abdullah ﴿عبد الرحمن بن عبد الله﴾

[Abdurrahman b. Abdullah] b. Mes’ûd el-Hüzelî. Zühreoğulları’nın müttefiki idi. Ali ve Abdullah’tan hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Bize Zekeriyyâ b. Ebû Zâide anlattı. O Simâk b. Harb'dan, o da Abdurrahman b. Abdullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Mes'ûd'u dinledim şöyle diyordu: "Helal olan bir şeyi haram kılan kişi, haram olan bir şeyi helal kılan kişi gibidir." Abdurrahman b. Abdullah az sayıda hadis rivayet etmiş sika bir zattı. [Ehl-i Hadis] onun babasından olan rivayetlerinde ihtiyatlı davrandılar. Çünkü o zamanlar henüz küçüktü.

2942. Şüteyr b. Şekel ﴿مسلم بن يناق﴾

[Şüteyr b. Şekel] İbn Humeyd el-Absî. Ali'den, Abdullah'tan, babasından -ki babası sahâbeydi- ve Hafsa'dan rivayette bulunmuştur. Mus'ab b. ez-Zübeyr döneminde *Kûfe*'de vefat etmiştir. Az sayıda hadis rivayet etmiş sika bir zattı.

---

[139] Hz. Peygamberin ve diğer bazı kimselerin de cenaze namazlarının birden fazla kılındığına dair rivayetler vardır. Ancak bazı Hanefî uleması, cenaze namazının bir defadan fazla kılınmasını caiz görmemişlerdir. (M).

[140] el-A'ver, bir gözü görmeyen kimse demektir. Bu sebepten dolayı Hz. Ali onun için yarım adam tabirini kullanmıştır. (M).

[141] Kezûb, "yalan söylemek" anlamındadır. Bu tabirle cerhedilen bir ravinin hadisi alınmaz ve yazılmaz. (M).

[142] Kafîz, bir hacim ölçü birimidir. Farklı kafîzlerin varlığı bilinmekle beraber *Irak* kafîzi yaklaşık olarak 23-24 kg. buğday alan bir hacim ölçüsüdür. (M).

[143] Sâ, hacim ölçüsü birimi olarak 2.75 lt.'dir. Yaklaşık 3.3 kg.'a tekabül etmektedir. (M).

[144] Onu kaynak olarak kimden aldı? (M).

[145] es-Sülemî'nin bu dağlama işini bir tedavi maksadıyla yaptığı anlaşılmaktadır. (M).

[146] *Deyrü'l-Cemâcim*, *Fırat*'ın batısında *Kûfe*'ye 7 km. uzaklıkta bir yer ismi. Bkz. Yakut, II, 503. (M).

[147] Ashâbü’l-Gazz: İpek ve yün dokuma işiyle uğraşanlar demektir. (M).

[148] Rivayetin değişik versiyonları için bkz. Ez-Zühd li İbni’l-Mübarek, I, 497; Tarih-i Dımaşk, Zazan Ebû Ömer bl., XVIII, 285. (M).

[149] Deyrü’l-Cemacim Savaşı: Bir rivayete göre h. 82, diğer bir rivayete göre h. 83 yılında Haccac ile Abdurrahman b. Muhammed b. Eş’as arasında meydana gelen bir savaştır. İbn Eş’as ile Haccac arasında Duceyl ve Zaviye savaşları da vuku bulmuştur. Cemacim savaşı sırasında bir çok kurra ve hafız da İbn Eş’as ile beraber Haccac’a karşı savaşmıştır. İbn Eş’as birkaç kere galip gelmesine rağmen Haccac, Şam’dan aldığı takviyelerle sonunda İbn Eş’as ve beraberindekileri yenmeyi başarmıştır. Bu savaşta tabiinin ileri gelenlerinden bir çok fakih, abid ve zahid kimseler Haccac’ın askerleri tarafından öldürülmüştür. Bu savaşa Said b. Cübeyr gibi bir çok kurra, abid ve zahid katılmış olmasına rağmen Hasan Basrî, İbrahim en-Neha’î vd. bazı fukaha bu savaşı bir iç savaş olarak kabul etmiş, fitneyi uyandıracağından dolayı katılmayı caiz görmemiş ve katılmamışlardır. Bkz. *Siyeru ‘Alami’n-Nubela*, XIV, 560; Ömer b. Abdülaziz, *Me’alim*, III, 13. (M).

ABDULLAH B. MES’ÛD’DAN RİVAYETTE BULUNANLAR

2943. Ebü’l-Ahvas[150]

Adı, Avf b. Mâlik b. Nadle el-Cüşemî’dir. Hevâzin kabilesindendir. Abdullah, Huzeyfe, Ebû Mes’ûd el-Ensârî, Ebû Musa el-Eş’arî, babası -ki babası sahâbeydi- ve Zeyd b. Sûhân’dan rivayette bulunmuştur.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O da Ali b. el-Akmer’den Şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü’l-Ahvas’ın şöyle dediğini duydum: “Biz üç kardeştik. Onlardan birini Harûriyye[151] öldürdü. İkincisi şöyle şöyle bir günde öldürüldü. Üçüncüsü ise -yani kendisi- Allah’ın kendisine ne yapacağını bilmiyor.”

Ebû Dâvûd, Şu’be’den rivayet etti; dedi ki: Ebû İshâk’a, Ebü’l-Ahvas’ın nasıl hadis rivayet ettiğini sordum. “Mescitte hadisleri adeta üstümüze ‘Abdullah dedi, Abdullah dedi’ diyerek dökerdi.” dedi.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Âsım dedi ki:

Biz yirmili yaşlara yakın birer delikanlıyken Abdurrahman es-Sülemî’ye geldik. Bize şöyle demişti: “Ebü’l-Ahvas hariç kassaslarla (hikâye anlatanlarla) oturmayın (onları dinlemeyin). Dikkatli olun, Şakîk ve Sa’d b. Ubeyde ile de sakın oturmayın.”

Hammâd dedi ki: “Ebû Vâil ile de” dedi. O Hâricîlerin görüşünde olan biriydi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Âsım’dan rivayet etti; dedi ki: “Ebü’l-Ahvas’ın üzerinde yün ve ipekten dokunmuş bir elbise gördüm.” Sika biriydi, rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

2944. er-Rebî b. Huseym

[er-Rebî b. Huseym] es-Sevrî. Sa'lebe b. Âmir b. Milkân b. Sevr b. Abdümenât b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudar. Sa'lebeoğulları'ndandır. Bu silsiledeki Sevr adlı şahsa Sevrü Athal denirdi. *Athal*, civarında meskûn bulunduğu dağın adıydı. er-Rebî b. Huseym'in künyesi *Ebû Yezîd* idi. Abdullah'tan rivayette bulunmuştur.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Abdullah b. er-Rebî b. Huseym anlattı; dedi ki: Bana Ebû Ubeyde b. Abdullah b. Mes'ûd anlattı; dedi ki:

er-Rebî b. Huseym, İbn Mes'ûd'un, kabul günü olmamasına rağmen, huzuruna kimsenin girmesine müsaadenin olmadığı bir günde onun yanına girdiğinde Abdullah ona, "Ey Ebû Yezîd! Eğer Resûlullah (sas) seni görseydi, şüphesiz seni severdi. Sen bana, ancak alçak gönüllü olanları hatırlatıyorsun." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, er-Rebî b. Huseym'i gördüğü zaman ***"Alçak gönüllüleri müjdele!"***[152] derdi.

Bize Vekî haber verdi. O, Süfyân'dan, O, Amr b. Mürre'den, o da Ebû Ubeyde'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbadetlerinde, Rebî b. Huseym'den daha dikkatli ve daha hassas bir kimse görmedim.

Bize Vekî ve Abdullah b. Nümeyr haber verdiiler; dediler ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Rebî b. Huseym oturduğu her mecliste şunları derdi: "Gördüğüm bir şeyde şahitlik yapmam istendiğinde şahitlik yapmamam. Herhangi bir şey taşıyanı görüp de ona yardım etmemem ve bir mazlumu görüp de ona yardımcı olmamam beni rahatsız eder."

Abdullah b. Nümeyr hadisinde dedi ki: er-Rebî, izar[153] (peştamal) ile örtünmesinden beri ne bir mecliste, ne de bir yol kenarında oturdu.

Diğer biri dedi ki: [Bir önceki rivayete ek olarak] “Veya adamın biri, diğer birine iftira atıp da aleyhte şahitlik yapmakla karşı karşıya kaldığım, gözlerimi sakındırmadığım ve yol gösterici olamadığım gibi durumlar da beni rahatsız eder.”

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi. O, Ebû Hayyân et-Teymî’den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym’in asla dünyayla ilgili herhangi bir şeyden bahsettiğini duymadım. Ancak bir gün, “Teym kabilesinin kaç mescidi var?” dedi.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O da Fudayl b. Gazvân’dan şöyle dediğini rivayet etti: Bana Sa’îd b. Mesrûk anlattı; dedi ki:

er-Rebî b. Huseym, Bekir b. Mâ’iz’in bulunduğu meclise uğradığında ona ancak şöyle derdi: “Ya Bekir b. Mâ’iz! Dilini ancak lehine olup aleyhine olmayan şeylerde kullan. Şüphesiz ben dinim konusunda insanların o kadar da hassas olmadıkları inancındayım.”

Bize Muhammed b. el-Fudayl haber verdi. O, Sâlim’den, o Münzir’den, o da Rebî b. Huseym’den onun şöyle söylediğini rivayet etti:

Ey Abdullah! Hayırlı şeyler söyle veya hayırlı işler yap. Sâlih amel üzere daim ol. Ömrün uzun olmayabilir, kalbin katı olmasın, sakın ***“İşitmedikleri halde işittik.”***[154] diyenler gibi olma. Ey Abdullah, bir hayır işlediğin zaman peşinden yine hemen bir hayır daha işle. Şüphesiz, daha fazlasını yapmış olmayı isteyeceğin bir gün (yani ahiret) sana gelecektir. İstemeden, maksadını aşan bir şeyler yaptığın zaman akabinde yine hemen bir hayır işle. Çünkü O, şöyle buyuruyor: ***“Şüphesiz iyilikler kötülükleri giderir. Bu öğüt alanlar için bir hatırlatmadır.”***[155] Ey Abdullah! Allah’ın kendi kitabından sana öğrettiği bir ilme karşılık olarak ona hamdet. Sana kapalı kalan bir konuda da onu bilene, işi ehline havale et. Kendini zorlama ve olduğundan başka türlü görünme. Çünkü yine O, şöyle buyuruyor: ***“Resûlüm de ki: Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum. Ben olduğundan başka türlü görünenlerden değilim. Bu Kur’ân, ancak âlemler için bir öğüttür. Onun verdiği haberin doğruluğunu bir zaman sonra çok iyi öğreneceksiniz.”***[156] Ey Abdullah! Şunu bil ki, hiç şüphesiz

uzun müddet gurbette kalıp, dönme vaktinin geldiği ve ailesinin de gelmesini beklediği kişinin geliş anında adının sıkça anılması gibi siz de daha önce benzerini asla tatmadığınız ölümü çokça anın ve hatırlayın. O sırlar var ya o sırlar! İşte insanlardan saklanan o sırlar Allah için ayan beyan ortadadır.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O el-A'meş'ten, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym, Alkame'yi ziyarete gidiyordu. O mahalde bir grup insan vardı. Yol da mescidin içinden geçiyordu. Derken mescide kadınlar girdi. Kadınlar çıkana kadar er-Rebî o tarafa bakmadı. Ona, "Alkame'nin yanına gitmene engel olan şey nedir?" diye soruldu. "Onun kapısı zaten çalınmıştı (ziyaretçisi vardı). Ben de onu rahatsız etmeyi uygun görmedim." dedi.

Bize Yahya b. İsa er-Remlî haber verdi. O, el-A'meş'ten, o da Şakîk'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah'ın arkadaşlarından bir grupla er-Rebî b. Huseym'e geri dönüyorduk -veya ziyaret ediyorduk-. Bir adama uğradık. Adam, "Nereye gidiyorsunuz?" dedi. "er-Rebî'e gidiyoruz." dedik. Adam, "Şüphesiz siz öyle bir adama geldiniz ki, eğer konuşsa, bir şeyler anlatsa size yalan konuşmaz; eğer size söz verse sözünden caymaz ve eğer siz ondan eman dileseniz o size ihanet etmez." dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Sa'îd b. Mesrûk'tan, o da Ebû Vâil'den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz evinde er-Rebî b. Huseym'e geldik. Bir adam, "Şüphesiz siz öyle bir adama geldiniz ki, eğer konuşsa, bir şeyler anlatsa yalan konuşmaz ve eğer siz ondan eman dileseniz size ihanet etmez." dedi. [Ebû Vâil] dedi ki: Biz onun yanına vardık. er-Rebî şöyle dedi: Eğer zina edersem benimle beraber zina etmeyecek; eğer hırsızlık yaparsam benimle beraber hırsızlık yapmayacak ve eğer içki içersem benimle beraber içki içmeyecek kimseleri bana getiren Allah'a hamd olsun.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti: Bir adam dedi ki:

er-Rebî b. Huseym'in yirmi seneden beri ancak insanı yücelten ve mertebesini yükselten kelimeler konuştuğunu gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Nüseyr b. Zu'lûk'tan, o da İbrahim et-Teymî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bana er-Rebî b. Huseym ile yirmi yıl arkadaşlık yapan bir şahıs, ondan ayıplanabilecek herhangi bir kelime duymadığını haber verdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ebû Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym ile oturdum. "Hayır işleyin, hayır konuşun! Karşılık olarak da hayır görürsün." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O, babasından, o da er-Rebî'den şunu rivayet etti:

Ona "Nasıl sabahladın?" diye sorulduğu zaman, "Günahkâr acizler olarak sabahladık, erzakımızı yiyor ve ecellerimizi bekliyoruz." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Ebû Hayyân, babasından rivayetle er-Rebî b. Huseym'in şöyle dediğini anlattı:

Şu dokuz husus hariç dünya kelamını, konuşmayı azaltın: Sübhanallah, Elhamdülillah, Lâ ilâhe illallah, Allahü Ekber, iyiliği emretme, kötülükten nehyetme, Kur'ân okuma, hayır meselelerini konuşma, şer ve şerirlerden Allah'a sığınma.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı; dedi ki: Bize Sa'îd b. Mesrûk anlattı. O Münzir es-Sevrî'den, o da er-

Rebî b. Huseym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kendisinde bir adam geldiği zaman ona şöyle derdi: "Ey Allah'ın kulu! Bilgi sahibi olduğun konularda Allah'a itaat et. Özel durumu olan meseleleri de bilenine havale et. Şüphesiz ben, bana kasten yalan isnat etmenizden daha çok, benim söylediklerimi yanlış aktarmanızdan korkuyorum. Bugünkü hayrınız hayır değildir. Bazılarınızdan geldiğini sandığınız hayır, aslında daha fazlasıyla bir şerdir. Sizler hayrı gerektiği gibi arzulamıyorsunuz; şerden de gerektiği gibi kaçınmıyorsunuz. Muhammed'in (sas) üzerine indirilen her şeyi tam manasıyla anlamadınız. Okuduğunuz şeylerin tümünün de ne olduğunu bilmiyorsunuz. O gizli sırlarınız, insanlardan sakladığınız o gizli düşünceleriniz var ya işte onlar, Allah için tamamen apaçık meydandadır. Onların ilaçlarını arayın." Sonra (Rebî b. Huseym) diyordu: "Nedir onların ilaçları? Tövbe etmen ve sonra da o tövbenden dönmemendir."

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Kâmil Ebü'l-Alâ anlattı. O da Münzir es-Sevrî'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym'i duydum şöyle diyordu: Hiç şüphesiz insanlara karşı gizlediğiniz o günahlar yok mu? İşte o günahlar, Allah için tamamen ayan beyan ortadadır. Nedir onların ilacı? Onların ilacı tövbe etmen, sonra da o tövbenden dönmemendir.

Bize Muhammed b. es-Salt ve Talk b. Gannâm haber verdiler; dediler ki: Bize er-Rebî b. Münzir anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym şöyle dedi: "Kendisiyle Allah rızası istenilmeyen her şey sönüp gitmeye mahkûmdur."

Bize Halef b. Temîm haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Abdullah b. er-Rebî b. Huseym anlattı. O da Nüseyr b. Zu'lûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym'e, "Ya Ebû Yezîd! Neden insanları hiç kınamıyorsun?" diye soruldu. er-Rebî, "Allah'a andolsun, ben kendi nefsimden razı değilim ki insanları zemmedeyim. Yine şüphesiz insanlar, diğer bazı insanların

günahlarını yüklenmek konusunda Allah'tan korkarlar; korkarlar da onların günahlarını yüklenmekten kaçınırlar ve ondan emin olurlar." dedi.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdî, dedi ki: Bize er-Rebî b. el-Münzir anlattı. O babasından, o da er-Rebî b. Huseym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüphesiz hadislerden öyle hadisler vardır ki, onun gün ışığı gibi bir ziyası vardır ve sen onu tanırsın. Yine hadislerden öyle hadisler vardır ki, onun da gece karanlığı gibi bir zulmeti vardır ve sen onu inkâr edersin (onu hadis olarak kabul etmezsin, çünkü gerçekten hadis değildir).

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym'e şöyle denildi: "Keşke bir beyit şiir söyleseydin! Çünkü arkadaşların söylüyorlardı." "Kişinin konuştuğu hiçbir şey yoktur ki, onu amel defterinde bulmasın. Ben amel defterimde şiir görmek istemiyorum." dedi.

Bize Ali b. Yezîd es-Sudâî haber verdi. O Abdurrahman'dan, o Nüseyr b. Zu'lûk'tan, o da er-Rebî'den şunu rivayet etti:

er-Rebî uzun karanlık gecelerde teheccüde kalkar ve geceyi şu ayeti okuyarak geçirirdi: ***"Yoksa kötülük işleyenler, ölümlerinde ve sağlıklarında kendilerini, inanıp iyi ameller işleyen kimseler ile bir tutacağımızı mı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar."***[157] Sabah oluncaya dek bu ayeti tekrar ederdi.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi. O, Şu'be'den, o da -er-Rebî b. Huseym'in kabilesinden olan- Müzâhim b. Züfer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Adamın biri er-Rebî b. Huseym'e, "Bana bazı tavsiyelerde bulun." dedi. O da, "Bana bir sayfa bul getir." dedi. [Müzâhim] dedi ki: Rebî, o sayfaya ***"De ki: Gelin size Rabbinizin neler haram kıldığını okuyayım."***[158] ayetlerini ta ***"O, korunup takva sahibi olasınız diye bunları size emretti."***[159] kısmına kadar yazdı. Adam, "Şüphesiz ben, bana bazı

tavsiyelerini yazasın diye geldim!” dedi. er-Rebî, “Sana bunları tavsiye ediyorum.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O da Müslim Ebû Abdullah’tan şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym mescitteydi. Arkasında da bir adam vardı. Namaza durmak için ayağa kalktıklarında adam ona “İlerle!” dedi. er-Rebî de önünde gidecek boş bir yer bulamadı. Adam elini kaldırdı ve er-Rebî’in boynuna bir tane vurdu; ancak er-Rebî olduğunu bilmiyordu. er-Rebî ona döndü ve şöyle dedi: “Allah sana acısın! Allah seni affetsin!” Adam gözlerini kaldırıp baktı; er-Rebî olduğunu görünce ağlamaya başladı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; ancak kanaatime göre o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil’i dinledim. Bir adam ona “Sen mi büyüksün yoksa er-Rebî mi daha büyük?” diye sordu. O da “Ben ondan yaşça büyüğüm; ancak o benden akılca büyüktür!” dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O, Sa’îd b. Mesrûk’tan, o Münzir’den, o da er-Rebî b. Huseym’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Hayır söyleyin, hayır işleyin, salih amel üzere olmaya devam edin, çokça hayır yapın, şer ve şerle ilgili şeyleri azaltın, kalblerinizi katılaştırmayın. Ömür müddetiniz uzun olmayabilir. “İşitmedikleri halde işittik diyenler gibi olmayın.”[160]

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Aclân el-Bürcümî anlattı; dedi ki: Bana er-Rebî b. Huseym’in mevlası Nüseyr Ebû Tu’me şunu anlattı:

Rebî, Kur’ân’dan bir ayet okuyarak geceledi. Sabah olana kadar o ayeti okumaya devam etti. Başka ayet okumadı. Okuduğu ayet de ***“Yoksa o kötülük yapıp duran kimseler…”***[161] ayetiydi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Nüseyr b. Zu'lûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym nafile namazlarını mescitte kılmazdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Nüseyr b. Zu'lûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym hasta olduğu halde, bir sütuna dayanmış vaziyette bize imamlık yapıyordu.

Bize en-Nadr b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O da kendisine konuyu anlatan birinden şunu rivayet etti:

Bir defasında er-Rebî b. Huseym demircilere uğradı. Körüğe ve içindekine bakınca [cehennem ateşini hatırlattığı için] kendinden geçti ve yere düştü.

el-A'meş dedi ki: Ben de demircilere uğradım. er-Rebî b. Huseym gibi olmak için körüğe baktım; ancak el-A'meş'te -yani kendisinde- herhangi bir hayır yoktu.

Bize Vekî ve Ubeydullah b. Musa haber verdiler. Onlar el-A'meş'ten, o Münzir es-Sevrî'den, o da er-Rebî b. Huseym'den şunu rivayet etti:

er-Rebî bizzat kendisi kuru ot vb. şeyleri süpürüyordu. Ona, "Bu kadarı sana yeter, daha fazlasını yapma." denildi. "Hizmetten payıma düşeni yapmak hoşuma gidiyor." dedi.

Bize Muhammed b. Fudayl b. Gazvân haber verdi. O Ebû Hayyân'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym'e kızı gelip, "Babacığım gidip oynayayım mı?" diye sordu. O da kızına, "Git, hayırlı şeyler söyle, hayırlı şeyler konuş." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Yahya b. Abbâd haber verdiler; dediler ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı; dedi ki: Bize Bekir b. Mâ'iz anlattı; dedi ki:

er-Rebî b. Huseym'in kızı ona gelip, "Babacığım! Gidip oynayayım mı?" diye sordu. O da, "Git hayırlı şeyler söyle, hayırlı şeyler konuş." dedi. Kızı oynamak hususunda ısrar edince oradakilerden bazıları, "Onu bırak, gitsin, oynasın." dediler. O da, "Bugün üzerime 'Oyun oynamayı emretti.' diye yazılmasını istemiyorum." dedi.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi. O babasından, o da -er-Rebî b. Huseym'in cariyesi olan- Ümmü'l-Esved'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî şekeri sever ve yerdi. Bir dilenci geldi, (Rebî) ona şeker verdi. "O (dilenci), şekeri ne yapsın? Ekmek onun için daha iyidir." dedim. O da dedi ki: Allah'ı duydum şöyle diyor: ***"Onlar kendi canları çekmesine rağmen yemek yedirirler."***[162]

Bize Vekî ve Ubeydullah b. Musa haber verdiler, dediler ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Münzir es-Sevrî'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym ailesine, "Bize habis (meyve karışımı bir tür tatlı) yapın." dedi. [es-Sevrî] dedi ki: er-Rebî'in canı pek bir şey çekmezdi. Tatlıyı yaptılar. er-Rebî, tatlıyı akıl hastası olan komşusuna götürdü. Adamın salyası akarken tatlıyı ona eliyle yedirmeye başladı. er-Rebî çıkıp geldiğinde ailesi ona, "Zahmete katlandık, tatlıyı yaptık ve sen onu götürdün bu adama yedirdin. Bu adam ne yediğini bile bilmiyor." dedi. er-Rebî de, "(Evet o bilmiyor) lakin Allah biliyor." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O, Ebû Hayyân'dan, o da Ebû Abdurrahman er-Rahhâl'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî, "ve aleyküm" diye karşılık verirdi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O da Nüseyr b. Zu'lûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym, gözyaşlarından sakalı ıslanıncaya kadar ağlar ve şöyle derdi: "Öyle bir kavme (sahâbe neslini kastediyor) yetiştik ki, biz onların yanında hırsız sayılırız."

Bize Ubeydullah b. Musa ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da Nüseyr b. Zu'lûk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Azra, er-Rebî b. Huseym'e şöyle dedi: "Bana mushafını (el yazması Kur'ân'ını) vasiyet et." er-Rebî oğluna baktı ve şöyle dedi: ***"Allah'ın kitabına göre yakın akrabalar birbirlerine (varis olmağa) daha uygundur."***[163]

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O, Husayn'dan, o Hilâl b. Yesâf'tan; o da er-Rebî b. Huseym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah'ım! Senin için oruç tuttum ve verdiğin rızıkla da iftarımı açtım.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O, Husayn'dan, o Mu'âz'dan, o da er-Rebî b. Huseym'den iftarını açtığı zaman şöyle dediğini rivayet etti:

Allah'ım! Senin için oruç tuttuk ve senin verdiğin rızıkla da iftarımızı açtık.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Ebû Hayyân et-Teymî'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym, iki adamın desteğiyle namaza çıktı, geldi. Ona (bu özel durumu) anlatıldı. O da, "Hayye ale'l-felâhı duyduğunuz zaman ona icabet ediniz." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn anlattı; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Hayyân'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym felçli olduğu halde namaza getiriliyordu. Ona, "Ey Ebû Yezîd! Hiç şüphesiz senin için ruhsat vardır (camiye gelmeyip evde de kılabilirsin)." denildi. "Ben, hayye ale's-salâ ve hayye ale'l-felâhı duyuyorum. Eğer gücünüz yetiyorsa emekleyerek, sürünerek de olsa geliniz." dedi.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bana Dâvûd el-Kattâr anlattı; dedi ki:

er-Rebî b. Huseym'e felç hastalığı isabet etti. Bekir b. Mâ'iz onun bakımını üstlenmiş, başındaki bitleri ayıklıyor, onu yıkıyor, yağını ve kokusunu sürüyordu. [Dâvûd, devamla] dedi ki: Bekir yine bir gün, er-Rebî'in başını yıkarken, onun salyasının akmasından dolayı ağladı. er-Rebî başını kaldırdı, ona baktı ve şöyle dedi: "Seni ağlatan nedir? Allah'a and olsun ki, Deylemlilerin Allah'a karşı en asisi, en itaatsizi olmayı sevmem (Allah'tan gelene razı olmak zorundayım)." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı. O Münzir'den; o da er-Rebî b. Huseym'den şunu rivayet etti:

er-Rebî'e bir dilenci geldi. er-Rebî, "Ona şeker yedirin." dedi. Ailesi ona, "Bu adam şekeri ne yapacak?" dedi. er-Rebî, "(Belki öyle ama) lakin benim onunla (ona şeker yedirmemle) bir işim var."[164] dedi. er-Rebî dedi ki: Allah'ın sizden birinizi yalanlamasından korkun. Şöyle ki, kişi "Allah, kitabında şöyle şöyle dedi." der. Yüce Allah ona, "Sen yalan söyledin, ben böyle bir şey demedim." diyecek. Kişi, "Allah kitabında şöyle şöyle demedi." der. Yüce Allah, "Sen yalan söyledin. Ben öyle bir şey dedim." diyecek. er-Rebî devamla dedi ki: Sizden biriniz şu dokuz şeyden sonra (dünya) kelamı olarak ne konuşacak, ne yapacak ki? Sübhanallah, Elhamdülillah, Lâ ilâhe illallah, Allahü Ekber, el-Emrü bi'l-Ma'rûf ve'n-nehyü ani'l-münker, tilavet-i Kur'ân, Allah'tan hayır talep etme ve her türlü şerden Allah'a sığınma.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Nüseyr b. Zu'lûk'tan, o da Hübeyre b. Hazîme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hüseyn öldürüldüğü zaman, er-Rebî b. Huseym'e geldim ve bu durumu ona haber verdim. O da şu ayeti okudu: ***"Ey gökleri ve yeri yaratan, gizliyi de aşikârı da bilen Allah'ım! Kullarının arasında, ayrılığa düştükleri şeyin hükmünü ancak sen vereceksin."***[165]

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O, el-Alâ b. el-Müseyyeb'den, o da Ebû Ya'lâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sevroğullarında otuz kadar adam vardır. Ancak onlardan hiçbiri er-Rebî b. Huseym kalitesinde değildir.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O, Umâre b. el-Ka'kâ'dan, o da Şübrüme'den şöyle dediğini rivayet etti:

*Kûfe'*de, yaşlısı daha çok, fakihi daha fazla ve daha ziyade ibadet eden kimseleri olması açısından Sevroğulları mahallesinden başka herhangi bir mahalle görmedim.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Bekir ez-Zebîdî'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Sevrîlerden ve Uranîlerden daha çok mescitlerde oturanı olan bir mahalle görmedim.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh anlattı. O da Yusuf b. el-Haccâc el-Enmatî'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym'i duydum şöyle diyordu: "Ellerimle domuz yağını çevirmem, bana tavlanın iki zarını atıp döndürmemden daha sevimlidir."

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Dâvûd b. Ebû Hind haber verdi. O da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym'in yanına hasta ziyaretine gittik. Ona, "Bizim için Allah'a dua et!" dedik. O da dedi ki: "Ey Allah'ım! Tüm hamdler yalnızca sanadır. Hayırların tamamı senin elindedir. İşlerin tamamı da yalnızca sana döner. Sen tüm halkın ilahısın. Tüm hayırları senden isteriz ve şerlerin tamamından da sana sığınırız."

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Teymoğulları'ndan olan bir adamdan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym ile bir mahallede iki yıl boyunca karşılıklı oturduk. İnsanların içinde bulunduğu durumlardan bana hiçbir şey sormadı. Tek bir defasında bana, "Annen sağ mı? Kaç mescidiniz var?" diye sordu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O babasından, o Ebû Ya'lâ'dan, o er-Rebî b. Huseym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kulun, Rabbinden her türlü acil istek ve talebini sevmiyorum ki, kul şöyle der: "Yarabbi sen kendi üzerine rahmeti yazdın, ya Rabbi sen kendi üzerine rahmeti yazdın (yani bana her zaman ve hemen rahmet et)." Herhangi birinin şöyle dediğini duymadım: "Ya rabbi ben, bana düşeni yaptım; sen de sana düşeni yap."

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Seyf b. Hârûn anlattı. O Abdülmelik b. Sel'den, o da Abdühayr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben -adını söylediği- bir gazada er-Rebî b. Huseym ile arkadaştım. [Abdühayr devamla] dedi ki: er-Rebî, yanında köleler ve hayvanlar olduğu halde döndü. Ben de belli bir süre kaldım. Sonra er-Rebî'e geldim. Ancak o köleler ve hayvanlardan herhangi bir şey görmedim. [Abdühayr devamla] dedi ki: Yanına girmek için izin istedim. Bana cevap veren olmadı. Sonra içeri girdim ve "Kölelerin nerede, hayvanların nerede?" dedim. Bana cevap vermedi. Ona tekrar aynı soruyu sordum. Bunun üzerine, ***"Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça 'iyi'ye eremezsiniz."***[166] dedi.

Bize Ömer b. Hafs haber verdi. O, Havşeb'den, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Felç olan er-Rebî b. Huseym'e, "Keşke tedavi olsaydın." denildi. O, "Şüphesiz Âd kavmi, Semûd kavmi, Ashâb-ı Ress ve bunlar arasında birçok asır gelip geçti. Bunlar arasında doktor olan da vardı, hasta olan da… Ne doktor olan kaldı, ne de hasta olan! Hepsi fani olup gitti." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O Ebû Hayyân'dan, o babasından, o da er-Rebî b. Huseym'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ölümümü kimseye duyurmayın. Beni insanların arasından sessiz sadasız çıkararak (kimseye bildirmeden) Rabb'ime götürün.

Bize Vekî ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O babasından, o Münzir es-Sevrî'den, o da er-Rebî b. Huseym'den ölümü esnasında şunları söyleyerek vasiyette bulunduğunu rivayet etti:

Bu, er-Rebî b. Huseym'in kendi nefsi üzerine kabul ve tasdik ettiği ve Allah'ı da şahit getirdiği -ki şahit olarak ve salih kullarına da mükâfat ve sevap verici olarak O yeterdir- hususdur ki: Ben Rab olarak Allah'a, nebi olarak Muhammed'e ve din olarak da İslâm'a razı oldum. Kendim ve bana itaat edenler için, Allah'a ibadet edenler arasında ona ibadet etmeye; ona hamdedenler arasında hamdetmeye ve bunu Müslüman toplumuna da tavsiye etmeye razı oldum.

Bize Affân b. Müslim ve Süleyman b. Harb haber verdiler; dediler ki: Bize Şu'be haber verdi; dedi ki: Bana Sa'îd b. Mesrûk haber verdi; dedi ki:

er-Rebî b. Huseym vasiyet etti. [Şu'be, Mesrûk'a hitaben], "Onu bizzat kendin duydun mu?" dedim. (Mesrûk) dedi ki: Hay olan Allah'a yemin olsun ki, bana şeyhlerimiz (Rebî'in vasiyetinde) şöyle dediğini haber verdiler: Bu er-Rebî b. Huseym'in vasiyet ettiği, nefsi üzerine kabul ve tasdik ettiği ve Allah'ı şahit olarak gösterdiği -ki şahit olarak ve salih kullarının mükâfat vericisi olarak O yeterdir- hususdur: "Ben, Rab olarak Allah'a, nebi olarak Muhammed'e ve din olarak İslâm'a razı oldum. Nefsim ve Müslümanlardan bana tabi olanlar için, ibadet edenler arasında Allah'a ibadet etmeye, hamdedenler arasında ona hamdetmeye ve Müslüman topluluğa nasihatkâr olmaya razı oldum."

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be ve İsrâîl b. Yunus haber verdiler. Onlar Sa'îd b. Mesrûk'tan, o da Münzir es-Sevrî'den şöyle dediğini rivayet etti:

er-Rebî b. Huseym şöyle vasiyet etti: "Bu, er-Rebî b. Huseym'in, Allah'ı nefsi üzerine şahit tuttuğu vasiyetidir: -Şu'be rivayetin bu kısmında 'ala nefsihi' veya 'aleyhi' tabirlerinde tereddüde düştü- Sâlih kullarına mükâfat ve sevap verici ve şahit olarak Allah yeter! Şüphesiz ben (Rebî b. Huseym), Rab olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, nebi ve resûl olarak Muhammed'e ve rehber olarak Furkân'a -veya Kur'ân'a dedi- razı oldum. Kendim ve

bana itaat edenler için, âbidler arasında ibadet etmeye, hamdedenler arasında hamdetmeye ve Müslüman topluluğa nasihatkâr olmaya razı oldum.”

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: er-Rebî b. Huseym, Ubeydullah b. Ziyâd’ın valiliği esnasında *Kûfe*’de vefat etti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Süfyân’dan, o Ebû Hayyân et-Teymî’den, o babasından; o da er-Rebî b. Huseym’den şöyle vasiyet ettiğini rivayet etti:

Beni rabbime -yağdan kıl çeker gibi- insanların arasından çıkarıp götürün. (Yani ölümümü kimseye duyurmadan, bildirmeden beni götürüp gömün.)

2945. Ebü’l-Ubeydeyn

Adı, Mu’âviye b. Sebre b. Husayn’dır. Benî Süvâe b. Âmir b. Sa’sa’a’dandır. Kendisi âmâ idi. Abdullah b. Mes’ûd onu kendisine yaklaştırır ve yakınında oturmasını isterdi. Abdullah b. Mes’ûd’un öğrencilerinden olup kendisinden hadis rivayet etmiştir.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Şu’be’den, o el-Hakem b. el-Uteybe’den, o da Yahya b. el-Cezzâr’dan şunu rivayet etti:

Ebü’l-Ubeydeyn, Nümeyroğulları’ndan olup âmâ idi.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Süvâe b. Âmir b. Sa’sa’a’nın kardeşleri olan İsmail ve Nümeyr b. Âmir de aynen böyle söylediler.

Bize Müemmel b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki: Bize Ebû Sinân anlattı. O da İbn Ebü’l-Hüzeyl’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü’l-Ubeydeyn, Abdullah’ın öğrencilerinden olduğu halde şöyle dedi: “Ey Abdullah! Sana lavaş, yufka ekmeğini[167] vermedikleri zaman kendi yuvarlak ekmeğini ye, Fırat’ın suyundan iç ve dinini muhafaza etmeye çalış.” Ebü’l-Ubeydeyn az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2946. Hureys b. Züheyr

Abdullah b. Mes’ûd ve Ammâr b. Yâsir’den hadis rivayet etmiştir.

2947. Müslim Ebû Sa’îd

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebü’l-Ya’fûr’dan, o da Müslim Ebû Sa’îd’den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Mes’ûd ile beraber Zeyd b. Huleyde’nin yanına girdim. Zeyd, “Üzerinize öyle bir gün gelecek ki, o gün bir deveyle palanına sahip olmayı temenni edeceksiniz.” dedi.

2948. Kabîsa b. Bürme

Kabîsa b. Bürme İbn Mu’âviye b. Süfyân b. Münkız b. Vehb b. Nümeyr b. Nasr b. Ku’ayn b. el-Hâris b. Sa’lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme. Kabîsa kendi kabilesi içinde lider ve saygın bir kişiydi. Abdullah b. Mes’ûd’dan hadis rivayet etmiştir.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha’î haber verdi; dedi ki: Bana Ca’fer b. Sellâm el-Esedî anlattı; dedi ki:

Kabîsa b. Bürme, kabilesinin reisiydi. Bağışlar reise gönderilir, o da onları ihtiyacı olanlara dağıtırdı. Bağışlanan şeylerin yüklenildiğini ve Kabîsa’ya verildiğini gördüm.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha’î haber verdi; dedi ki: Bana Ca’fer b. Sellâm el-Esedî anlattı; dedi ki:

Kabîsa b. Bürme el-Esedî’yi gördüm, sarılık hastalığından sapsarı kesilmişti.

2949. Sıla b. Züfer

[Sıla b. Züfer] el-Absî. Bu zat, Abdullah, Huzeyfe ve Ammâr’dan hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Musa b. Mes’ûd haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A’meş’ten, o da Ebû Vâil’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sıla b. Züfer'e rastladım. Onun salih (doğru sözlü) birisi olduğunu bilmiyordum. Ona, "Bu elem verici hastalıktan herhangi bir şey senin ailende de var mı?" diye sordum. "Hayır. Bu konuda, yapılacak bir hata (yanlış bir beyan), bu acı veren hastalığın onlara isabet etmesinden daha çok, bana korku ve endişe verir." dedi.

Musa b. Mes'ûd hadisinde dedi ki: Sıla, Ebü'l-Alâ diye künyelenmişti.

Sıla b. Züfer, Mus'ab b. ez-Zübeyr döneminde *Kûfe*'de vefat etti. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

2950. Ebü'ş-Şa'sâ el-Muhâribî

Adı, Süleym b. el-Esved'dir. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Haccâc b. Yusuf döneminde *Kûfe*'de vefat etmiştir.

2951. el-Müstevrid b. el-Ahnef

[el-Müstevrid b. el-Ahnef] el-Fihrî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

2952. Âmir b. Abede

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. [Rivayetlerinden biri şöyledir:] "Âdemoğulları'nın kemikleri secde etmeye uygun yaratılmıştır." Becîle kabilesinden olan Âmir'in künyesi, Ebû İyâs idi. *Kâdisiyye* savaşına katılmıştır.

2953. İbn Mu'ayz es-Sa'dî

Abdullah'ı dinleyerek, duyarak hadis rivayet etmiştir. [Bir defasında] şöyle dedi: Seher zamanı atımı çiftleştirmek için çıktım. [Anlatmaya devam ederek] dedi ki: Hanîfeoğulları'nın mescidine uğradım.

2954. Şeddâd b. el-Ezma'

[Şeddâd b. el-Ezma] İbn Ebû Büseyne b. Abdullah b. Mürre b. Mâlik b. Harb b. el-Hâris b. Sa'd b. Abdullah b. Vâdi'a. Hemdân kabilesindendir. Kendisi ve kardeşi el-Hâris b. el-Ezma, *Kûfe*'de saygın iki kişiydi. Şeddâd, Abdullah b. Mes'ûd'dan hadis dinlemiştir. Şeddâd, Bişr b. Mervân'ın valiliği sırasında *Kûfe*'de vefat etti. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2955. Abdullah b. Rebî'a

[Abdullah b. Rebî'a] es-Sülemî.

[Bu zat,] Amr b. Utbe b. Ferkad es-Sülemî'nin dayısıdır. Abdullah b. Rebî'a, İbn Mes'ûd'dan hadis rivayet etmiştir. Sika olup, rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

2956. 'Itris b. Urkûb

['Itris b. Urkûb] eş-Şeybânî. Abdullah b. Mes'ûd'dan hadis rivayet etmiştir.

2957. Amr b. el-Hâris

[Amr b. el-Hâris] İbn el-Mustalık. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

2958. Sâbit b. Kutbe

[Sâbit b. Kutbe] el-Müzenî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

2959. Ebû Akreb el-Esedî

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Dedi ki: "Bir gün İbn Mes'ûd'a geldiğimde onu evin üst katında buldum. Güneş doğana kadar yanımıza inmedi." [Devamla] dedi ki: "Onunla yemek yedik. Onun Peygamber'den rivayetle şöyle dediğini duydum: Şüphesiz kadir gecesi, sonlardaki yedi gece içindedir."

2960. Abdullah b. Ziyâd

[Abdullah b. Ziyâd] el-Esedî. Künyesi *Ebû Meryem* idi.

> *Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O el-Eş'as b. Ebü'ş-Şa'sâ'dan, o da Ebû Meryem'den şöyle dediğini rivayet etti:*

Abdullah'ın rükû'da iken şöyle dediğini duydum: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah [Allah'tan başka güç ve kuvvet sahibi yoktur]."

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ve Ebû Âmir el-Akadî haber verdiler. Onlar Şu'be'den, o da el-Eş'as'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Dâvûd hadisinde dedi ki: "Ebû Meryem Abdullah b. Ziyâd el-Esedî'yi bizzat dinledim."

Ebû Âmir de hadisinde şöyle dedi: Esedoğulları'ndan biri olan Ebû Meryem'i dinledim. O, Abdullah'ın öğlen namazında Kur'ân'dan bir bölüm okuduğunu işitmiş. Yine Ebû Âmir dedi ki: Ebû Meryem aynı durumu Ammâr b. Yâsir'den de rivayet etmiştir.

2961. Hârice b. es-Salt

[Hârice b. es-Salt] el-Bürcümî. Temîmoğulları'ndandır. Abdullah b. Mes'ûd'dan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

2962. Sühaym b. Nevfel

[Sühaym b. Nevfel] el-Eşca'î. Abdullah b. Mes'ûd'dan hadis rivayet etmiştir. Babası sahâbe idi. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2963. Abdullah b. Mirdâs

[Abdullah b. Mirdâs] el-Muhâribî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

2964. el-Heysem b. Şihâb

[el-Heysem b. Şihâb] es-Sülemî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi. O Husayn'dan, o da el-Heysem b. Şihâb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Mes'ûd'un şöyle dediğini duydum: "Namazda bağdaş kurup oturmaktansa, dizlerimin üzerine oturmayı tercih ederim." el-Heysem az sayıda hadis rivayetinde bulunmuştur.

2965. Mervân Ebû Osman

[Mervân Ebû Osman] el-İclî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize er-Rebî b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mervân Ebû Osman el-İclî anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Mes'ûd'u şöyle söylerken işittim: "Borcunu vermeyip ötelemek zenginin zulmudür. Ayıp denen şey, eğer bir adam olsaydı kötü bir adam olurdu."

2966. Ebû Hayyân

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Husayn b. Abdurrahman'dan, o Hilâl b. Yesâf'tan, o da damadı Ebû Hayyân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Mes'ûd'u şöyle söylerken işittim: "Sizden biriniz secdede imamdan önce başını kaldırırsa, ikinci defa secde ettiğinde daha önce başını kaldırdığı miktar kadar başını secdede tutsun."

2967. Ebû Yezîd

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Leys haber verdi. O el-Eş'as b. Ebü'ş-Şa'sâ'dan, o da Ebû Yezîd'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Mes'ûd'u işte burada imamın arkasında okurken [kıraat ederken] gördüm. [Eş'as] dedi ki: Zannediyorum, [Ebû Yezîd bunu söylerken] öğlen namazında veya ikindi namazında demişti.

2968. Abîde b. Rebî'a

[Abîde b. Rebî'a] el-Abdî. Osman, Abdullah b. Mes'ûd ve Selmân'dan hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. O İsrâîl'den, o Ebû İshâk'tan, o da Abîde b. Rebî'a'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah'ı şöyle söylerken işittim: "İstirahatlerinden vazgeçip kendini taat ve ibadete verenler için gözün görmediği ve kulakların işitmediği şeyler hazırlanmıştır."[168]

2969. el-Ahnes

[el-Ahnes] Ebû Bükeyr b. el-Ahnes. Bükeyr'e ed-Dahm [iri cüsseli, dev] denirdi. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi. O, Ebû Cenâb'dan, o Bükeyr b. Ahnes'ten, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:*

Abdullah'ın yanında oturduğum bir sırada ona bir adam geldi ve bir adamın bir kadınla zina edip sonra onunla evlenmesinin durumunu sordu. Abdullah ona şu ayeti okudu: ***"O'dur ki, kullarından tövbeyi kabul buyuruyor, günahlardan affediyor. O, bütün yaptıklarınızı bilmektedir."***[169]

2970. Ebû Mâcid el-Hanefî

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

2971. Ebü'l-Ca'd

Bu zat, Ebû Sâlim b. Ebü'l-Ca'd el-Eşca'î'dir. Eşcalıların mevlasıdır. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O Katâde'den, o Sâlim b. Ebü'l-Ca'd'dan, o babasından, o da İbn Mes'ûd'dan bir kadınla zina edip sonra onunla evlenen adamın durumuyla ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etti:*

"Onlar bir araya gelmiş zânilerdir." Katâde dedi ki: Sâlim'e "Baban nasıl bir adamdı?" diye sordum. "Allah'ın kitabını okuyan biriydi." dedi. Ebü'l-Ca'd, az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2972. Sa'd b. el-Ahrem

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

2973. Dırâr el-Esedî

Abdullah'tan şunu rivayet etmiştir. "Hırs ve tamah yüz parçaya bölündü, bir parçası *Şam*'a düştü."[170]

2974. Ebû Kenef

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

2975. Muhâcir b. Şemmâs'ın Amcası

Abdullah ve Huzeyfe'den hadis rivayet etmiştir.

2976. Ebû Leyla el-Kindî

Osman, Abdullah ve Selmân'dan hadis rivayet etmiştir.

Bize Ebû Üsâme haber verdi. O Abdülmelik b. Ebû Süleyman'dan, o da Ebû Leyla el-Kindî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Osman kuşatıldığında oradaydım. Osman onların geldiğinin farkına varınca onlara "Beni öldürmeyin." dedi. Aslında bu hadis daha da uzundur.

2977. el-Hışf b. Mâlik

[el-Hışf b. Mâlik] et-Tâî. Abdullah b. Mes'ûd'dan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

2978. el-Minhâl

Bu İbn Amr değildir. Abdullah'ı şöyle söylerken işitmiştir: "Eğer benden daha iyi Kur'ân bilen birinin olduğunu bilsem ve oraya herhangi bir binekle gitmek de mümkün olsa oraya giderdim."

2979. Nüfey'

Abdullah b. Mes'ûd'un mevlasıdır. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O el-Mes'ûdî'den, o Süleyman b. Mînâ'dan, o da Abdullah'ın mevlası Nüfey'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah, insanların en hoş kokanı ve beyaz elbise bakımından da en temiz giyineniydi.

2980. Adese et-Tâî

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Dedi ki: Abdullah'a *Şerâf* [171] denen yerden avlanmış bir kuş getirildi. Abdullah dedi ki: "Keşke bu kuşun avlandığı yerde olsaydım."

2981. Süleyman b. Şihâb

[Süleyman b. Şihâb] el-Absî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de Husayn ve Hallâm b. Sâlih rivayette bulunmuşlardır.

Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr haber verdi; dedi ki:

Bize babam anlattı. O Hallâm b. Sâlih'ten, o Süleyman b. Şihâb el-Absî'den, o da Abdullah b. Mu'attem el-Absî'den Deccâl ile ilgili uzun bir hadis rivayet etti.

Muhammed dedi ki: Onun ailesinden bazıları bana dedi ki:

İbn Mu'attem *Kâdisiyye* savaşına katılanlardandır. Onun sahâbe olduğunu rivayet ediyorlardı.

2982. Mü'sir b. Afâze

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Bu zat, "Abdullah dedi ki: Peygamber'in (sas) gece yürüyüşü ile yürütüldüğü gece…" şeklinde başlayan hadisi rivayet etmiştir.

2983. Vâlân

Abdullah'tan, bir defasında ona, oğlunun kurbanlığıyla ilgili soru sorduğunu rivayet etmiştir.

2984. Amîre b. Ziyâd

[Amîre b. Ziyâd] el-Kindî.

Abdullah’tan şunu rivayet etti: “Hac yapmak istediğin zaman şartlarını yerine getir.”

2985. Ebü’r-Radrâd

Abdullah’tan, Peygamber’den rivayet ettiği namazla ilgili hadisi rivayet etmiştir.

2986. Ebû Zeyd

Abdullah’ı şöyle söylerken işitti: “Ben Cin gecesi [Cin suresinin nâzil olduğu gece] Peygamber ile beraber idim.”

2987. Vâil b. Mühâne

[Vâil b. Mühâne] el-Hadramî.
Abdullah’tan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

2988. Bilâz[172] b. İsme

Abdullah’tan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

2989. Vâil b. Rebî’a

Abdullah’tan şunu rivayet etti: [Cennetliklere verilecek] her bir sema ve yerin görüş mesafesi 500 yıl kadardır.

Bize İshâk b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O Ebû İshâk’tan, o da Şemir b. Atıyye’den şöyle dediğini rivayet etti:

Zir, Vâil b. Rebî’a’nın yanına ölüm döşeğinde olduğu halde girdi. Vâil dedi ki: “Ey Zir, kardeşinin üzerine tekbir getirdiğin gibi benim üzerime de tekbir getir.” Zir, onun üzerine yedi tekbir getirdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O da Ebû Husayn’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Vâil b. Rebî’a’yı gördüm. Üzerinde ipekten bir elbise vardı.
İbn Sa’d dedi ki: el-Müseyyeb b. Râfi de Vâil b. Rebî’a’dan rivayette bulunmuştur.

2990. el-Velîd b. Abdullah

[el-Velîd b. Abdullah] el-Becelî el-Kasrî. Huzeymeoğulları'ndandır. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

2991. Abdullah b. Hallâm

[Abdullah b. Hallâm] el-Absî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

2992. Fülfüle el-Cu'fî

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

2993. Yezîd b. Mu'âviye

[Yezîd b. Mu'âviye] el Âmirî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Vehb anlattı; dedi ki: Babamı, Yezîd b. Mu'âviye el-Âmirî'den şunu rivayet ederken işittim:*

İbn Mes'ûd'un şöyle dediğini işitmiş: "Yüzleri basık ve geniş olan bir kavimle karşılaştığınızda veya onların size gelip aranıza karışması durumunda haliniz ne olacak!"

2994. Erkam b. Ya'kûb

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Ebû İshâk'tan, o da Erkam b. Ya'kûb'dan şöyle dediğini rivayet etti: Abdullah şöyle dedi:*

Pelin ağacının ve Şîh'in yani marsama denen otun bittiği yerlere çıkarıldığınız zaman durumunuz ne olacak? "Kim çıkaracak bizi?" diye sordular. "Türkler." dedi.

2995. Hanzale b. Huveylid

[Hanzale b. Huveylid] eş-Şeybânî.

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Bir defasında dedi ki: Abdullah kapı eşiğine geldi ve şöyle dedi: "Allah'ım! Senden bu eşiğin ve bu eşik ehlinin hayrını isterim."

2996. Abdurrahman b. Bişr

[Abdurrahman b. Bişr] el-Ezrak el-Ensârî.

Abdullah b. Mes'ûd ve Ebû Mes'ûd'dan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

2997. el-Berâ b. Nâciye

[el-Berâ b. Nâciye] el-Kâhilî.

Abdullah'tan, "İslâm değirmeni döner." hadisini rivayet etmiştir.[173]

2998. Temîm b. Hazlem

[Temîm b. Hazlem] ed-Dabbî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

Bize Müemmel b. İsmail haber verdi. O da Süfyân'dan şöyle dediğini rivayet etti: Bize Ebû Hayyân anlattı; dedi ki: -Abdullah'ın arkadaşlarından olan- Temîm İbn Hazlem şöyle dedi:

"Onları ve yerin yapışkanlığını (altın ve gümüşünü) bırakın. Ekmeğinizi yeyin, bu sudan da için. Eğer onların güçleri yeterse sizi zelil kılar ve küfre sokarlar." Temîm az sayıda hadis rivayet etmiştir.

2999. Havt el-Abdî

Abdullah ve Şüreyh'ten hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar anlattı. O Abdülmelik'ten, o da Havt el-Abdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Abdullah beni beytülmâlin başına getirdi. Ben bir sahte para bulduğumda onu kırardım." Havt az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3000. Amr b. Utbe

[Amr b. Utbe] İbn Ferkad es-Sülemî. Abdullah b. Rebî'a es-Sülemî onun dayısıdır. Babası Utbe b. Ferkad de sahâbe idi. Amr, Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Amr, ibadet konusunda çokça gayret sarf edenlerdendi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Arkadaşlarımdan birinin şunu anlattığını işittim: Utbe b. Ferkad, ailesinden bazılarına dedi ki:

"Amr'ın bu sararmış, beti benzi atmış hali nedir böyle?" Ona, Amr'ın zayıf ve güçsüz düştüğü söylendi. Amr için, kendisinin uygun gördüğü yere bir yatak serildi. [Ahmed devamla] dedi ki: Amr geldi, kalktı namaz kıldı. ***"Yaklaşan gün hususunda onları uyar! Çünkü o anda dehşet içinde yutkunurken yürekleri ağzına gelmiştir."***[174] ayetine ulaşana dek okudu. [Ahmed devamla] dedi ki: Kesilene kadar ağladı. Amr oturdu, sonra tekrar kalktı. Tekrar (namaza) döndü ve okudu: ***"Yaklaşan gün hususunda onları uyar. Çünkü o anda dehşet içinde yutkunurken yürekleri ağzına gelmiştir."***[175] [Ahmed devamla] dedi ki: Kesilene kadar ağladı ve sabaha kadar da böyle yaptı. [Ahmed devamla] dedi ki: [Bunun üzerine] Utbe şöyle dedi: İşte böyle yaptı. Ey oğulcuğum, ameli böyle işledi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bu rivayetin dışında bir rivayette Amr b. Utbe ve Mi'dad b. Yezîd el-İclî, *Kûfe*'nin sırtlarında bir mescid inşa ettiler. İbn Mes'ûd onlara geldi ve şöyle dedi: "Ben çılgın budalaların mescidini yıkmaya geldim."

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O İbrahim b. el-Muhâcir'den, o da İbrahim'den şunu rivayet etti:

"Amr b. Utbe şehid edildi. Namazını Alkame kıldırdı." Amr sika idi. Rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

3001. Kays b. Abd

[Kays b. Abd] el-Hemdânî. Âmir b. Şürâhîl eş-Şa'bî'nin amcasıdır. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

3002. Kays b. Habter

Abdullah'tan "Kerih görülen şu iki şey aslında ne de güzeldir!"[176] haberini rivayet etmiştir.

3003. el-Anbes b. Ukbe

[el-Anbes b. Ukbe] el-Hadramî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Yezîd b. Hayyân'dan şöyle dediğini rivayet etti:*

"Şüphesiz Anbes b. Ukbe öylesine secde ederdi ki, serçeler onun sırtına iner ve belli bir müddet kalırlardı. Onu ancak bir duvarın temeli gibi bir şey sanırlardı." Anbes az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3004. Lakît b. Kabîsa

[Lakît b. Kabîsa] el-Fezârî. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

3005. Husayn b. Ukbe

[Husayn b. Ukbe] el-Fezârî. Abdullah ve Selmân el-Farisî'den hadis rivayet etmiştir.

3006. Şübrüme b. et-Tufeyl

Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Ya'lâ b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hayyân et-Teymî anlattı. O İyâs b. Nüzîr'den, o Şübrüme b. Tufeyl'den, o da Abdullah b. Mes'ûd'dan şöyle dediğini rivayet etti:*

"Şüphesiz kişi diniyle beraber Sultan'ın yanına girer, ancak yanından çıktığında dini yanında olmaksızın çıkar." Adamın biri, "Bu nasıl olur ey Ebû Abdurrahman dedi?" diye sordu. İbn Mes'ûd, "Allah'ın gazaplanacağı hususlarda Sultan'a rıza gösterir de ondan." dedi.

3007. Abdurrahman b. Huneys

[Abdurrahman b. Huneys] el-Esedî.

Abdullah’tan hadis rivayet etmiştir. [Abdullah ile ilgili olarak şöyle] dedi: “İbn Mes’ûd’u, elbisesi çok temiz, kokusu çok güzel ve çok hoş biri olarak gördüm.”

3008. Umeyr

Ebû İmrân b. Umeyr. Bu zat, Abdullah b. Mes’ûd’un azad ettiği mevlasıdır. Abdullah’tan hadis rivayet etmiştir.

Bize Ebû Mu’âviye ed-Darîr haber verdi. O Haccâc’dan, o İmrân b. Umeyr’den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah ile beraber Mekke’ye gitmek için çıktım. Abdullah Hîre köprüsünde namazı iki rekât olarak kıldı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Kays anlattı. Onun da İmrân b. Umeyr’den rivayet ettiğine göre:

Babası Umeyr, Abdullah ile beraber Cuma günü namaz kılmıştı. -İmrân’ın annesi Abdullah’ın cariyesi olup İmrân’ın babasının yanındaydı. Bu cariye İmrân’ın annesidir- [İmrân] dedi ki: Abdullah bineğine bindi. Babam da onunla beraber *Kâdisiyye*’nin berisinde Abdullah’a ait olan gelir getirici arazisine gittiler. *Hîre* nehrine ulaştıklarında Abdullah bineğinden indi ve ikindi namazını iki rekât olarak kıldı.

3009. Kürdûs b. Abbâs

[Kürdûs b. Abbâs] es-Sa’lebî. Gatafân kabilesindendir. Abdullah’tan hadis rivayetinde bulunmuştur. Rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

3010. Seleme b. Suheybe

Ebû İshâk es-Sebî’î kendisinin yani Seleme’nin sözlerini rivayet etmiştir. Abdullah’ın arkadaşlarındandı.

3011. Abde en-Nehdî

Abdullah’tan hadis rivayet etmiştir.

3012. Ebû Ubeyde b. Abdullah

[Ebû Ubeyde b. Abdullah] b. Mes’ûd el-Hüzelî. Babasından çokça rivayette bulunmuştur.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: [Ehl-i hadis] onun babasından herhangi bir şey işitmediğini, ancak onun Ebû Musa ve Sa’îd b. Zeyd el-Ensârî’den işittiğini söylediler. Sika bir şahsiyet olup çokça hadis rivayet etmiştir.

Bize Ebû Dâvûd Süleyman et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O da Amr b. Mürre’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Ubeyde’ye, “Abdullah’tan herhangi bir şey rivayet ettin mi?” dedim. “Hayır.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Abdülmelik b. Ebû Ubeyde b. Abdullah b. Mes’ûd anlattı; dedi ki: Bana babam ve Ömer b. Miskîn anlattılar; dediler ki:

Ebû Ubeyde’nin mühür yüzüğünde yukarıya doğru havalanan bir Mısır akbabası ile dağlar arasında iki turna başı veya iki turnanın kazınmış resmi vardı.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Humeyd er-Revasî anlattı. O da İsmail b. Ebû Hâlid’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Ubeyde b. Abdullah b. Mes’ûd’u gözleri çok güzel bir ihtiyar olarak gördüm.

Süleyman b. Harb dedi ki: O Hammâd b. Zeyd’den, o da Yunus b. Ubeyde’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, Ebû Ubeyde b. Abdullah’ı binek devesi üzerinde gördüm. Onun yüzü sanki bir dinar [oldukça güzel] gibi idi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Velîd b. Abdullah b. Cümey anlattı; dedi ki:

Ebû Ubeyde b. Abdullah’ın üzerinde yün-ipek[177] karışımı bir kumaştan yapılmış bir dış elbise gördüm.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Osman b. Ebû Hind'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Ubeyde'yi gördüm başında siyah bir sarık vardı.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Yahya b. Sa'îd el-Kattân'dan şöyle dediği bana haber verildi:

Ebû Ubeyde b. Abdullah'ı daha faziletli görüyorlar.

3013. Ubeyd b. Nudayle

[Ubeyd b. Nudayle] el-Huzâ'î. Abdullah'tan hadis rivayet etmiştir. Ubeyd'ın kıraat ilmini, Abdullah ve Alkame'den öğrendiği söylenir.

Yahya b. Âdem şöyle dedi: Hasan b. Sâlih'i şöyle derken işittim:

Yahya b. Vessâb, kıraat ilmini Ubeyd b. Nudayle'den aldı. Ubeyd b. Nudayle de Alkame'den aldı. Alkame de Abdullah b. Mes'ûd'an aldı. Bu kıraatlardan hangisini teyit edeyim? [Yani hepsi de en sağlam kanaldan gelmiştir].

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Ubeyd b. Nudayle, Bişr b. Mervân'ın valiliği sırasında *Kûfe*'de vefat etti. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

---

[150] el-Ahvas: Gözünün birisi kısık olan, kısık gözlü demektir. (M).
[151] Hâricîler demektir. (M).
[152] Hac 22/34.
[153] İzar: Belden aşağı kısmı örten bir örtü. Bir çeşit peştamal. (M).
[154] Enfâl 8/21.
[155] Hûd 11/114.
[156] Sâd 38/86-88.
[157] Câsiye 45/21.
[158] En'âm 6/151.
[159] En'âm 6/153.
[160] Enfâl 8/21.

[161] Câsiye 45/21.
[162] İnsan 76/8.
[163] Enfâl 8/75.
[164] Yani ben ona kendim sevdiğim bir şeyi yedirmekle sevap kazanmak istiyorum. (M).
[165] Zümer 39/46.
[166] Al-i İmran 3/92.
[167] Metinde geçen “el-müfeltehe” kelimesini ‘dirhem’ olarak yorumlayanlar da olmuştur. (M).
[168] Metnin aslındaki ifade, “Döşeklerinden yanlarını çekenler” şeklindedir. Bu ise mecazen kullanılan bir tabirdir. Kendi istirahatinden vazgeçen, az uyuyan ve kendini her türlü İslâmî hizmete adayanlar anlamındadır. (M).
[169] Şûrâ 42/25.
[170] Burada Şam şehrini yüceltme vardır. Çünkü bir şeyin yüzde biri oldukça az bir şeydir. (M).
[171] Metinde geçen ‘Şeraf’ kelimesi, bir bölgenin yüksek rakımlı, dolayısıyla havası temiz olan bölgesi demektir. (M).
[172] Bu isim bazı nüshalarda ‘Bilad’ şeklindedir. (M).
[173] Bu hadis-i şerif diğer bazı hadis kitaplarında “İslâm değirmeni otuz beş veya otuz altı sene dönecek” şeklinde rivayet edilmiştir. Bkz. el-Hâkim, *el-Müstedrek ala’s-Sahiheyn*, Kitabü’l-Fiten ve’l-Melahim, IV, 566. (M).
[174] Mümin (Gâfir) 40/18.
[175] Mümin (Gâfir) 40/18.
[176] İstenilmeyen iki şey diğer hadis kitaplarında ölüm ve fakirlik olarak izah edilmektedir. Bu rivayetin tamamı için bkz. *Kenzü’l-Ummâl*, VI, 17105. (M).
[177] Metinde geçen “hazze” kelimesi, yün-ipek karışımı dokunmuş kumaş demektir. Bazen halis ipekten yapılmış kumaş anlamına da gelir. Bkz. *el-Mu’cemü’l-Vasit*, ‘hazze’ md. (M).

OSMAN, ÜBEY B. KA’B, MU’ÂZ B. CEBEL, TALHA, ZÜBEYR, HUZEYFE, ÜSÂME B. ZEYD, HÂLİD B. EL-VELÎD, EBÛ MES’ÛD EL-ENSÂRÎ, AMR B. AS, ABDULLAH B. AMR VE DİGERLERİNDEN RİVAYETTE BULUNANLAR

Bu bölümdeki herhangi birisi Ömer, Ali ve Abdullah [İbn Mes’ûd]’dan hiçbir şey rivayet etmemişlerdir.

3014. Musa b. Talha

[Musa b. Talha] İbn Ubeydullah b. Osman b. Amr b. Ka’b b. Sa’d b. Teym b. Mürre. Annesi Temîmoğulları’ndan Havle bt. el-Ka’kâ b. Ma’bed b. Zürâre’dir. Musa b. Talha *Kûfe*’ye taşındı, oraya yerleşti ve 103 yılında orada vefat etti. es-Sakr b. Abdullah el-Müzenî namazını kıldırdı. el-Müzenî, Ömer b. Hübeyre adına *Kûfe*’yi yönetiyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Musa b. Talha 104 yılında vefat etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Tu’me b. Amr el-Ca’ferî anlattı; dedi ki:

Musa b. Talha’yı gördüm dişlerini altınla sağlamlaştırmıştı.

Bize Ma’n b. İsa haber verdi. O da Ebü’z-Zübeyr el-Esedî’den şunu rivayet etti:

Şüphesiz Musa b. Talha dişlerini altınla birbirine bağlamıştı.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Abdurrahman haber verdi; dedi ki:

Musa b. Talha'nın üzerinde yün-ipek karışımından yapılmış bir dış elbise gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Osman b. Abdullah b. Mevheb anlattı; dedi ki:

Musa b. Talha'yı gördüm [saçını veya sakalını] siyaha boyamıştı.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: "Bizim cihetten ve onun ailesi tarafından Musa'nın 'Ebû İsa' diye künyelendiğini gördüm." Musa b. Talha; Osman, Talha, Zübeyr ve Ebû Zer'den hadis rivayet etmiştir. Sika bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

[İbn Sa'd] dedi ki: Ancak Ravh b. Ubâde ve Süleyman b. Harb bana haber verdiler. Onlar da el-Esved b. Şeybân'dan, o Hâlid Sümeyr'den, o da Musa b. Talha'dan -ki Musa, el-Muhtâr b. Ebû Ubeyd'in hâkimiyet günlerinde *Basra*'ya onların yanına gelmişti- rivayet ettiği haberinde dedi ki: Musa, Ebû Muhammed diye künyelenmişti.

3015. Seleme b. Sebre

[Seleme] dedi ki: Mu'âz bize hutbe okudu. Seleme, Selmân el-Farisî'den de hadis rivayet etmiştir. Ebû Vâil de Seleme b. Sebre'den hadis rivayet etmiştir.

3016. Azre b. Kays

[Azre b. Kays] el-Becelî. Dühnoğulları'nın Ahmes kabilesinden olup kabilenin aslî unsurundandır. Azre, Hâlid b. el-Velîd'den hadis rivayet etmiş olup onun *Şam* seferi sırasında beraberinde bulunmuştur. Ebû Vâil de Azre b. Kays'tan hadis rivayet etmiştir.

3017. Evs b. Dam'ec

[Evs b. Dam'ec] el-Hadramî. Selmân ve Ebû Mes'ûd el-Ensârî'den hadis rivayet etmiştir. Evs oldukça yaşlı bir adamdı. Sika olup tanınan bir şahsiyetti. Az sayıda hadis rivayetinde bulunmuş ayrıca Cahiliye çağını da yaşamıştır.

3018. el-Eşter

Adı, Mâlik b. el-Hâris b. Abdüyağûs b. Mesleme b. Rebî'a b. el-Hâris b. Cezîme b. Sa'd b. Mâlik b. en-Neha'dır. Mezhic kabilesindendir.

[Eşter], Hâlid b. el-Velîd'in ikindi namazından sonra insanların kıldıkları (nafile) namaza karşılık onları dövdüğünü rivayet etmiştir. el-Eşter, Ali b. Ebû Tâlib'in arkadaş grubundandı. Onunla beraber *Cemel*'de, *Sıffîn*'de ve Ali'nin diğer bütün savaşlarında bulunmuştur. Ali (a), onu *Mısır*'a vali olarak tayin etti. *Mısır*'a giderken *Arîş* denen yerde bir yudum bal içti ve öldü.

3019. Yahya b. Râfi

[Yahya b. Râfi] es-Sekafî. Osman'dan hadis rivayet etmiştir. Bilinen ve tanınan bir şahsiyetti. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3020. Bilâl el-Absî

Ammâr'ın kendilerine Cuma namazı kıldırdığını rivayet etmiştir.

3021. Ebû Dâvûd

Huzeyfe'nin *Medâin*'de okuduğu hutbede bulunmuştur.

3022. el-Heysem b. el-Esved

[el-Heysem b. el-Esved] İbn Akyeş b. Mu'âviye b. Süfyân b. Hilâl b. Amr b. Cüşem b. Avf b. en-Neha. Mezhic kabilesinin ileri gelen adamlarındandı. Hatip ve şairdi. Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan hadis rivayetinde bulunmuştur. Babası el-Esved b. Akyeş *Kâdisiyye* savaşına katılmış ve o gün şehid olmuştur. Oğlu, Uryân b. el-Heysem de Mezhic kabilesinin zikredilen ileri gelen şahsiyetlerindendi. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî adına *Kûfe*'de güvenlik sorumlusu görevini yürütüyordu.

3023. Ebû Abdullah el-Faişî

Hemdân kabilesindendir. Huzeyfe ve Kays b. Sa'd b. Ubâde'den hadis rivayet etmiştir. Sika olup rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

3024. Ubeyd b. Kerib

[Ubeyd b. Kerib] el-Absî. Künyesi, *Ebû Yahya* idi. Ebü'l-Mikdâm'ın arkadaşı olup Huzeyfe'den hadis rivayet etmiştir.

3025. Ebû Ammâr el-Faişî

Hemdân kabilesindendir. Huzeyfe ve Kays b. Sa'd b. Ubâde'den hadis rivayet etmiştir. Sika olup rivayet ettiği hadis sayısı azdır.

3026. Ebû Râşid

Ammâr b. Yâsir bize hutbe okudu; ancak hutbeyi kısa kesti ve dedi ki: "Peygamber bizi, hutbeleri uzatmaktan menetti."

3027. Fâid b. Bükeyr

[Fâid b. Bükeyr] el-Absî. Huzeyfe'den hadis rivayet etmiştir.

3028. Hâlid b. Rebî

[Hâlid b. Rebî] el-Absî. Huzeyfe'den hadis rivayet etmiştir.

3029. Sa'd b. Huzeyfe

[Sa'd b. Huzeyfe] İbn el-Yemân. Babasından hadis rivayet etmiştir.

3030. Abdullah b. Ebû Basîr

[Abdullah b. Ebû Basîr] el-Abdî. Übey b. Ka'b'dan hadis rivayet etmiştir.

3031. Süleym b. Abd

Huzeyfe'den hadis rivayet etmiştir.

3032. Ebü'l-Haccâc el-Ezdî

Kendisi Selmân'dan; Ebû İshâk es-Sebî'î de kendisinden hadis rivayet etmiştir.

3033. Mücemmi Ebü'r-Revâ' el-Erhabî

Huzeyfe'den hadis rivayet etmiştir.

3034. Şebes b. Rib’eyy

Künyesi, Ebû Abdülkuddûs b. Husayn b. Useym b. Rebî’a b. Zeyd b. Riyâh b. Yerbû b. Hanzale idi. Temîmoğulları’ndandır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Gıyâs anlattı; dedi ki: el-A’meş’i duydum şöyle diyordu:

Şebes’in[178] cenazesinde bulundum. Köleleri ayrı olarak sıraya dizmişlerdi. Cariyeleri ayrı olarak sıraya dizmişlerdi. Atları, dişi develeri ve diğer develeri ayrı ayrı olarak sıraya koymuşlardı. [el-A’meş] diğer cins, çeşit ve sınıfları da zikretti. [Devamla] dedi ki: Onları gördüm. Şebes için ağlıyorlar, dövünüyorlar ve yüzlerini tokatlıyorlardı.

3035. el-Müseyyeb b. Necebe

[el-Müseyyeb b. Necebe] İbn Rebî’a b. Riyâh b. Avf b. Hilâl b. Şemh b. Fezâre. Kâdisiyye savaşında bulunmuştur. Ali b. Ebû Tâlib ile beraber onun katıldığı bütün savaşlara katıldı. el-Müseyyeb, Hüseyn’i yalnız bıraktıklarından dolayı pişman olup tövbe eden ve intikamını almak için isyan eden tövbekârlar (Tevvâbûn) ile beraber *Aynülverde*[179] savaşında öldürüldü. Husayn b. Nümeyr, el-Müseyyeb b. Necebe’nin başını, Edhem b. Muhriz el-Bâhilî refakatinde Ubeydullah b. Ziyâd’a gönderdi. Ubeydullah b. Ziyâd da onun başını Mervân b. el-Hakem’e gönderdi. Mervân onun başını *Şam*’da [ibret-i âlem için] teşhir etti.

3036. Matar b. Ukâmis es-Sülemî

3037. Milhân b. Servân

Huzeyfe’den hadis rivayet etmiştir.

3038. el-Fudayl b. Bezevân

Bize Musa b. Mes’ûd haber verdi. O Süfyân’dan, o da el-A’meş’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Fudayl b. Bezevân’a, “Falan adam sana küfretti.” denildi. O da, “Muhakkak surette ben, bu küfrü ona öğretene -yani şeytana-

öfkeleniyorum. Allah beni de onu da affetsin.” dedi.

---

[178] Şebes, önceleri yalancı peygamber Secah’ın müezziniydi. Daha sonra Müslüman olmuş, Hz. Ali ve Huzeyfe b. el-Yeman’dan rivayette bulunmuştur. Tabiinden bir zattır. Bkz. *Mevsu’etu Akvali’d-Darekutnî*, XVIII, 3. (M).

[179] Aynülverde Savaşı: Hz. Hüseyin’in şehid edilmesinden sonra h. 65 (684m) yılında Ubeydullah b. Ziyad ile Hz. Hüseyin’in intikamını almak isteyen kimseler (Tevvabun Hareketi) arasında vuku bulan bir savaştır. Bu savaşta Tevvabun hareketinin lideri Süleyman b. Surat’tır. Süleyman önceleri galip durumda olmasına rağmen Şam ordusunun takviye kuvvet alması neticesinde ağır bir yenilgiye uğramıştır. Bu savaşta Tevvabun hareketinden bir çok kimse öldürülmüştür. Savaş, Şanlıurfa’nın Ceylanpınar kazasının bulunduğu mevkide meydana gelmiştir. (M).

ALİ B. EBÛ TÂLİB'DEN (A) RİVAYET EDENLER

3039. Hucr b. Adî

[Hucr b. Adî] İbn Cebele b. Adî b. Rebî'a b. Mu'âviye el-Ekremîn b. el-Hâris b. Mu'âviye b. el-Hâris b. Mu'âviye b. Sevr b. Muretti b. Kindî. Ona *Hucrü'l-Hayr* da denir. Babası Adî el-Edber'dir. Arkadan yaralandığı için "el-Edber" diye isimlendirilmişti. Hucr b. Adî hem Cahiliye Dönemini hem İslâm Dönemini yaşamıştır.

Bu ilmin bazı râvîleri onun, kardeşi Hâni b. Adî ile beraber Peygamber'i ziyaret ettiklerini zikrederler. Hucr, *Kâdisiyye* savaşına katıldı. *Merc Azrâ*[180] [Azrâ yaylağını] fetheden de odur. Kendisine 2.500 dirhem maaş verilenler arasındaydı. Ali b. Ebû Tâlib'in arkadaşlarındandı. Onunla beraber Cemel ve Sıffîn savaşlarında bulundu. Ziyâd b. Ebû Süfyân, *Kûfe*'ye vali olarak geldiği zaman Hucr b. Adî'yi çağırttı ve ona şöyle dedi: "Biliyorsun ki, seni tanıyorum. Ben ve sen bildiğin konuda yani Ali b. Ebû Tâlib'in sevgisi ve taraftarlığı konusunda beraberdik. Ancak durum başka şekilde gelişti. Allah aşkına bilirsin ki, benim için kanından bir damla akıtırsan ben kanımın tamamını boşaltırım. Dilini tut ve evinde otur. İşte bu benim tahtım, senin oturma yerindir [meclisime istediğin zaman gelip oturabilirsin]. Bütün ihtiyaçların benim yanımda görülecektir. Beni kendine yeterli gör. Aceleci olduğunu biliyorum. Allah aşkına ey Ebû Abdurrahman! Kendi halinde olasın. Bu alçakların, bu akılsız ve ahmakların seni görüşlerinden caydırmaları konusunda dikkatli ol. Eğer sen bana karşı adileşirsen veya ben senin hakkını hafife alır ve ihmal edersem bunu hem sana hem kendime yakıştıramam." Hucr, "Anladım." dedi.

Sonra oradan ayrıldı ve evine gitti. Şîa'dan olan yandaşları ona geldiler ve "Emir sana ne dedi?" diye sordular. O da, "Bana şöyle şöyle dedi." diye cevap verdi. Yandaşları, "Sana nasihat etmemiş." dediler. Onu kışkırttılar, aslında onun da bu konuda bazı çekinceleri vardı. Şiîler onun yanına sık sık gidip geliyorlar ve ona, "Şüphesiz sen bizim şefimizsin, reisimizsin. Bu işi [Mu'âviye'nin halifeliğini] kabul etmemede de insanların en haklısısın." diyorlardı.

Hucr, mescide geldiği zaman yandaşları onunla beraber yürüyorlardı. Ziyâd, ona Amr b. Hureys'i gönderdi. Amr o gün *Kûfe*'de Ziyâd'ın vekiliydi. Ziyâd'ın kendisi de *Basra*'daydı. Amr ona, "Ey Ebû Abdurrahman! Nedir bu çevrendeki kalabalık? Hâlbuki sen kendin bildiğin konuda emire [Ziyâd'a] söz verdin." dedi. O da elçiye, "İçinde olduğunuz durumu görmezlikten geliyorsun. Arkana dikkat et, orası senin için daha geniştir [yani fikrinden vazgeçebilirsin]." dedi.

Amr b. Hureys bunu Ziyâd'a yazdı. Ayrıca ona şunu da yazdı: "Eğer *Kûfe*'ye ihtiyacın varsa acele et. Ziyâd süratli bir yürüyüşle *Kûfe*'ye geldi. Adî b. Hâtim, Cerîr b. Abdullah el-Becelî, Zühreoğulları'nın müttefiki Hâlid b. Urfuta el-Uzrî ve *Kûfe* eşrafından daha pek çok kimseye yanına gelmeleri için haber gönderdi. Onları kendisinden özür dilemesi, onu bu yandaşlarıyla beraber olmaktan nehyetmeleri ve daha önce konuştukları hususlarda da dilini tutması için Hucr b. Adî'ye gönderdi." Bunlar Hucr'a geldiler. Hucr, onlara herhangi bir şekilde cevap vermedi ve onlardan hiç kimseyle de konuşmadı. [Kendi kendine] şöyle demeye başladı: "Ey uşak! Genç deveye yem ver." [Olayı anlatan] dedi ki: Deve de evin diğer köşesindeydi. Adî b. Hâtim ona, "Sen deli misin? Söylediklerimi sana söylüyorum ve sen diyorsun ki, 'Ey uşak genç deveye yem ver.' diyorsun." dedi. Adî arkadaşlarına döndü ve şöyle dedi: "Bu ümitsiz adama bu kadar zaaf geldiğini sanmıyordum."

Elçi olarak gelenler onun yanından kalktılar ve Ziyâd'a geldiler. [Hucr ile aralarında geçen konuşmaların] bir kısmını söylediler; bir kısmını ise söylemediler. Onun durumunu ve işini, güzel göstermeye çalıştılar ve Ziyâd'dan da ona yumuşaklıkla muamele etmesini istediler. Ziyâd onlara, "[Eğer yapılanları görmezlikten gelirsem] o halde ben de Ebû Süfyân'ın oğlu olmayayım." dedi. Ziyâd ona zabıtaları ve güvenlik güçlerini gönderdi. Onlarla çarpıştılar. Etrafındakilerden bazıları ondan ayrıldı. Kendisi de beraberindeki bir grup arkadaşıyla Ziyâd'a getirildiler. Ziyâd ona, "Yazıklar olsun, ne oluyor sana?" dedi. Hucr, "Ben Mu'âviye'ye olan biatım üzereyim. Biatımı geçersiz saymadım ve onun iptalini de istemiyorum." dedi. Ziyâd, *Kûfe*'nin ileri gelenlerinden yetmiş kişiyi topladı ve onlara, "Hucr ve arkadaşları aleyhindeki şahitliğinizi yazın." dedi. Onlar da bunu yaptılar. Sonra Ziyâd onlardan bir grubu Mu'âviye'ye elçi olarak gönderdi. Hucr ve arkadaşlarını da yine Mu'âviye'ye gönderdi.

Bu haber, Âişe'ye ulaştı. Âişe onların serbest bırakılmalarını sağlamak için Abdurrahman b. el-Hâris b. Hişâm el-Mahzûmî'yi Mu'âviye'ye

gönderdi. Abdurrahman b. Osman es-Sekafî de şöyle dedi: “Ey Emîrü’l-Müminîn! Parçalanmış, bölünmüş kırpıntı bunlar. Bu seneden sonra bunları ıslah etmeye kalkışma.”[181] Mu’âviye, “Onları görmek istemiyorum. Bana Ziyâd’ın mektubunu getirin.” dedi. Mektup ona okundu. Şahitler de gelip şahitliklerini yaptılar. Mu’âviye b. Ebû Süfyân, “Onları *Azrâ* yaylağına götürün ve orada öldürün.” dedi. [Olayı anlatan] dedi ki: Oraya götürüldüler. Hucr, “Burası hangi köydür?” diye sordu. “Burası *Azrâ* denen yerdir.” dediler. [Hucr], “Elhamdülillah! Allah’a andolsun ki ben, buranın köpeklerinin kendisine havladığı ilk Müslüman mücahidim. Şimdi de bugün buraya bağlanmış [tutuklu] olarak getiriliyorum.” dedi. Onlardan her biri öldürülmeleri için *Şam* askerlerinden birine verildi. Hucr da öldürülmesi için Himyerli bir adama verildi. Adam onu öldürmek için öne çıkardı. Hucr, “Hey adamlar! Beni bırakın, iki rekât namaz kılayım.” dedi. Onu bıraktılar. Hucr abdest aldı, iki rekât namaz kıldı. Bu iki rekâtı uzattı. Ona, “Namazı uzattın, korktun mu?” diye soruldu. Hucr namazı bitirdi ve şöyle dedi: “Her abdest alışımda mutlaka namaz kıldım. Her namaz kılışımda da asla bundan daha kısa namaz kılmadım. Eğer korktuysam da şüphesiz meşhur kılıçları, dağıtılmış kefenleri ve kazılmış kabirleri gördüğümdendir.”

Hucr ve arkadaşlarının kabileleri kefenlerle geldiler ve onlar için kabirler kazdılar. Bilakis onlar için kabir kazdıran ve onlara kefen gönderenin Mu’âviye olduğu da söylendi. Hucr, “Allah’ım! Şüphesiz biz, ümmetimize karşı senden yardım dileriz. Iraklılar aleyhimizde şahitlik yaptılar, Şamlılar da bizi öldürüyorlar.” dedi. [Olayı anlatan] dedi ki: Hucr’a “Boynunu uzat.” denildi. O da, “Şüphesiz bu, akıtılmasına yardımcı olamayacağım bir kandır.” dedi. O [zorla] uygun duruma getirildi ve boynu vuruldu.

Mu’âviye, onları öldürmesi için Benî Selâmân b. Sa’d kabilesinden Hüdbe b. Feyyâd denilen bir adam göndermişti. Bu adam onları infaz etti. Adamın bir gözü kördü. [Hucr’un arkadaşlarından] Has’am kabilesinden biri ona baktı ve şöyle dedi: “Uğur veya uğursuzluk denen şey doğruysa eğer, yarımız öldürülecek diğer yarımız da kurtulacaktır.” [Olayı anlatan] dedi ki: Yedi kişi öldürüldüğünde Mu’âviye peşlerinden hepsinin salıverilmesi için bir haberci göndermişti. Ancak yedisi öldürülmüştü, altısı da kurtuldu veya altısı öldürülmüştü, yedisi kurtuldu. [Olayı anlatan] dedi ki: Onlar on üç kişi idiler. Bu arada Abdurrahman b. Hâris b. Hişâm, Âişe’nin mektubuyla Mu’âviye’ye ulaştı. Ancak onlar öldürülmüşlerdi. Abdurrahman, “Ey Emîrü’l-Müminîn! Ebû Süfyân’ın yumuşaklığı ve hilmi, senin hatırından ve aklından nereye uzaklaştı, gitti?” dedi. Mu’âviye,

“Kavmimden senin gibi olanların yanımda olmayışından dolayı böyle oldu.” dedi.

Hind bt. Zeyd b. Muharribe el-Ensârîyye Şiî idi. Hucr, Mu’âviye’ye götürüldüğü zaman şöyle demişti:

Yüksel ey ışık veren dolunay!
Yüksel! Yol alıp giden Hucr’u gördün mü?

Habercinin sandığı gibi onu öldürmesi için,
Mu’âviye b. Harb’e[182] *doğru giden,*

Hucr’dan sonra zorbalar çalımla yürümeye başladılar.
Havernak köşkü[183] *ve bütün köşkler onlara bayağı tatlı geldi.*

Bütün yerler onun için çorak arazi oldu.
Sanki yağmur, bir gün oraları diriltmeyecekmiş gibi…

Ey Hucr! Adî oğlu Hucr!
Seni barış, esenlik ve sevinç karşılasın…

Korkarım, Adî’yi düşmanca yok etmek isteyenden,
Ve Şam’da mukim olan o böğüren ihtiyardan…

Eğer helak olursan da her kavmin reisi,
Bu dünyadan ebediyyete doğru göçüp gider.

Bize Hammâd b. Mes’ade haber verdi. O İbn Avn’dan, o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Hucr getirildiğinde ve öldürülmesi emredildiğinde, “Beni elbiselerimle beraber gömün. Şüphesiz ben davacı olarak diriltileceğim.” dedi.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı; dedi ki: Umeyr b. Kumeym anlattı; dedi ki: Bana Hucr b. Adî el-Kindî’nin bir kölesi anlattı; dedi ki: Hucr’a, “Oğlunu gördüm, helaya girdi; ancak abdest almadı.” dedim. O da, “Şu penceredeki sahifeyi [kitapçığı] bana ver.” dedi. “Okudu: Bismillahirrahmanirrahim, bu Ali b. Ebû Tâlib’den duyduğumdur. Rivayet ediyor ki: Temizlik imanın yarısıdır.”

Hucr, sika olup tanınan bir zattı. Ali'nin dışında kimseden herhangi bir şey rivayet etmemiştir.

3040. Sa'sa'a b. Sûhân

[Sa'sa'a b. Sûhân] İbn Hucr b. el-Hâris b. el-Hicris b. Sabire b. Hidricân b. İsâs b. Leys b. Hudâd b. Zâlim b. Zühl b. İcl [b. Vedî'a] b. Amr b. Vedî'a b. [Lükeyz b.] Efsâ b. Abdülkays. Rebî'a kabilesindendir. Sa'sa'a, Zeyd b. Sûhân'ın anne-baba bir kardeşiydi. Sa'sa'a'nın künyesi Ebû Talha idi. *Kûfe'*de şehir planlayıcıları grubundandı. Hatipti, Ali b. Ebû Tâlib'in de arkadaşlarındandı. Kendisi ve Sûhân'ın diğer iki oğlu olan kardeşleri Zeyd ve Sîhân ile Ali'nin yanında Cemel savaşına katılmışlardı. Sîhân, Sa'sa'a'dan önce hatipti. *Cemel* savaşında sancak onun elindeydi, şehit edildi. Sonra sancağı Zeyd aldı, o da şehit edildi. Daha sonra sancağı Sa'sa'a aldı. Sa'sa'a, Ali b. Ebû Tâlib'den rivayet etti; dedi ki: "Ali'ye şöyle dedim: Bizi, Resûlullah'ın menettiği şeylerden menet." Sa'sa'a, Ali'den hadis rivayet ettiği gibi Abdullah b. Abbâs'tan da hadis rivayet etmiştir. Sa'sa'a, *Kûfe'*de Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın halifeliği sırasında vefat etti. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3041. Abduhayr b. Yezîd

[Abduhayr b. Yezîd] el-Hayvânî. Hemdân kabilesindendir. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayetinde bulunmuştur. Onunla beraber *Sıffîn* savaşına katıldı, düelloya çıktı ve rakibini öldürdü. Künyesi *Ebû Ummare* idi. Ali'den birkaç hadis rivayet etmiştir.

3042. Muhammed b. Sa'd

[Muhammed b. Sa'd] İbn Ebû Vakkâs b. Üheyb b. Abdümenâf b. Zühre. *Kûfe'*ye taşındı ve oraya yerleşti. Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş'as ile çıktı ve *Deyrü'l-Cemâcim* savaşında bulundu. Sonra Haccâc'a getirildi, Haccâc onu öldürdü.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Osman haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Hafs b. Ömer b. Sa'd şunu anlattı:

Muhammed b. Sa’d, *Ebü’l-Kâsım* diye künyelenmişti. Sika olup rivayetinde bulunduğu bazı hadisleri mevcuttur.

3043. Mus’ab b. Sa’d

[Mus’ab b. Sa’d] İbn Ebû Vakkâs. Ali’den hadis rivayet etmiştir. *Kûfe*’ye yerleşti ve orada 103 yılında vefat etti. İsmail b. Ebû Hâlid ve diğer bazıları ondan hadis rivayet etmişlerdir. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3044. Âsım b. Damre

[Âsım b. Damre] es-Selûlî. Kaysü Aylân kabilesindendir. Ali’den hadis rivayet etmiştir. *Kûfe’*de Bişr b. Mervân’ın valiliği sırasında vefat etmiştir. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

3045. Zeyd b. Yüsey

Ali ve Huzeyfe b. el-Yemân’dan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3046. Şüreyh b. en-Nu’mân

[Şüreyh b. en-Nu’mân] es-Sâîdî Hemdân kabilesindendir. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3047. Hâni b. Hâni

[Hâni b. Hâni] el-Hemdânî. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir. Şîa taraftarıydı. Rivayet ettiği hadisler sahih olarak kabul edilmemiştir.

3048. Ebü’l-Heyyâc el- Esedî

Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3049. Ubeyd b. Amr

[Ubeyd b. Amr] el-Hârifî. Hemdân kabilesindendir. Ali’den hadis rivayet etti. Kendisinden de Ebû İshâk es-Sebî’î rivayette bulunmuştur. Tanınan ve bilinen biriydi. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3050. Meysere Ebû Sâlih

Kinde kabilesinin mevlasıdır. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur. Atâ b. es-Sâib de kendisinden rivayette bulunmuştur.

3051. Meysere b. Azîz

[Meysere b. Azîz] el-Kindî. Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O el-Eclah'dan, o da el-Hakem'den, o da Meysere b. Azîz el-Kindî'den şöyle dediğini rivayet etti: Benim mevlam vefat etti. Bir kız çocuğu bıraktı. İkimiz [miras taksimi için] Ali'ye geldik. Ali malın yarısını bana, diğer yarısını da kıza verdi.

3052. Meysere Ebû Cemîle

[Meysere Ebû Cemîle] et-Tuhevî. Temîmoğulları'ndandır.

Ali'den "Al-i Beyt'in hizmetinde bulunan bir cariyenin günaha girdiği" haberini rivayet etmiştir.

3053. Meysere b. Habîb

[Meysere b. Habîb] en-Nehdî.

Bize Ebû Üsâme haber verdi. O el-Fudayl b. Mezruk'tan, o da Meysere b. Habîb en-Nehdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali, satranç oynayan bir grup insana uğradı ve onlara: ***"Şu karşısına geçip tapmakta olduğunuz heykeller de ne oluyor?"***[184] dedi.

3054. Ebû Zabyân el-Cenbî

Adı, Husayn b. Cündeb b. Amr b. el-Hâris b. Mâlik b. Vahşî b. Rebî'a b. Münebbih b. Yezîd b. Harb b. Uleh b. Celde b. Mâlik b. Üded'dir. Mezhic kabilesindendir. Yezîd b. Harb'in altı çocuğu için 'Cenb'[185] denilirdi. Münebbih b. Yezîd de onlardandı. Ebû Zabyân; Ali, Ebû Musa el-Eş'arî, Üsâme b. Zeyd ve Abdullah b. Abbâs'tan hadis rivayet etmiştir. *Kûfe*'de 90 yılında vefat etti. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

3055. Huceyye b. Adî

[Huceyye b. Adî] el-Kindî. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Tanınan biri olarak bilinir, ancak aslında öyle değildi.

3056. Hind b. Amr

[Hind b. Amr] el-Cemelî.
Murâd kabilesindendir. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3057. Haneş b. el-Mu'temir

[Haneş b. el-Mu'temir] el-Kinânî. Künyesi, Ebü'l-Mu'temir idi. Ali b. Ebû Tâlib'den (r) hadis rivayet etmiştir.

3058. Esmâ b. el-Hakem

[Esmâ b. el-Hakem] el-Fezârî. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3059. el-Asbağ b. Nübâte

[el-Asbağ b. Nübâte] İbnü'l-Hâris b. Amr b. Fatik b. Âmir b. Mübaşi' b. Dârim. Temîmoğulları'ndandır. Ali'den hadis rivayet etmiştir. Onun arkadaşlarındandı.

Bize Şebâbe b. Sevvâr haber verdi. O da Muhammed b. el-Furât'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, el-Asbağ b. Nübâte İbn Hâris b. Amr'ı işittim, dinledim. O Ali'nin güvenlik sorumlusuydu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

"el-Asbağ'ı gördüm, sakalını sarıya boyuyordu." Kendisi Şiî idi. Rivayetlerinde zayıf olmakla itham edilmiştir.

3060. Kâbûs b. el-Muhârik

Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3061. Rebî'a b. Nâcid[186]

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

3062. Ali b. Rebî'a

[Ali b. Rebî'a] el-Ezdî. Vâlibeoğulları'ndan birisidir. Ali, Zeyd b. el-Erkam ve Abdullah b. Ömer'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da Sa'îd b. Ubeyd et-Tâî ve Muhammed b. Kays el-Esedî'den şunu rivayet etti:

Ali b. Rebî'a, Ebü'l-Muğîre diye künyelenmişti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

"Beyaz sakallı Ali b. Rebî'a'yı gördüm. Biz henüz buğday dükkânlarında çocuk iken bize uğrar selam verirdi." Sika olup tanınan, bilinen biriydi.

3063. Ebû Sâlih es-Semmân

Adı Zekvân'dır. O Kays kabilesinden bir kadın olan Cüveyriye'nin mevlası Ebû Süheyl b. Ebû Sâlih'tir. Medine ehlindendi. *Kûfe*'ye çokça gelir, Kâhiloğulları arasına gider ve onlara imamlık yapardı. Ali'den hadis rivayet etmiştir. Kûfeli olan Ebû Sâlih el-Hakem b. Uteybe'den, Âsım b. Ebü'n-Necûd ve el-A'meş'ten; Medine ehlinden de Abdullah b. Dînâr, el-Ka'kâ b. Hakîm ve Zeyd b. Eslem'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Ebû Üsâme haber verdi; dedi ki: Bana Mufaddal b. Müheyhil anlattı. O Muğîre'den, o babasından, o da Ebû Sâlih es-Semmân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'ye sordum, veya bir adam sordu dedi ki: "Yanımdaki dirhemler, ihtiyacım olan şeyler için geçmiyor, iş görmüyor. Değerinden bir miktar kıymet indirimi yapıp, onlarla geçerli olan dirhemleri satın alayım mı?" [Ali] dedi ki: "Hayır, lakin dirhemlerinle altın satın al. Sonra bu altınla geçerli olan dirhemleri satın al." Ebû Sâlih sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3064. Ebû Sâlih ez-Zeyyât

Adı Sümey’dir. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3065. Ebû Sâlih el-Hanefî

Adı, Abdurrahman b. Kays’dır. Talîk b. Kays el-Hanefî’nin kardeşidir. Hanîfe kabilesindendir. Ebû Sâlih sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3066. Umâre b. Rebî’a

[Umâre b. Rebî’a] el-Cermî. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3067. Umâre b. Abd

[Umâre b. Abd] es-Selûlî. Ali ve Huzeyfe’den hadis rivayet etmiştir.

3068. Ebû Sâlih el-Hanefî

Adı Mâhân’dır.

3069. Ebû Abdullah el-Cedelî

Adı, Abde b. Abd b. Abdullah b. Ebû Ya’mur b. Habîb b. Âiz b. Mâlik b. Vâile b. Amr b. Nâc b. Yeşkür b. Advân’dır. Advân’nın esas adı, el-Hâris b. Amr b. Kays b. Aylân b. Mudar’dır. el-Hâris, Advân diye isimlendirildi. Çünkü o, kardeşi Fehm b. Amr’a düşmanlık yaptı ve onu öldürdü. Advân ve Fehm’in annesi ise Cedîle bt. Mür b. Tâbihe olup Temîm b. Mür’un kız kardeşidir. Advân ve Fehm ona [Cedîle’ye] nisbet edildiler. [Ebû Abdullah el-Cedelî] hadis rivayetinde zayıf olarak kabul edilmiştir. Aşırı bir Şiî’ydi. [Konunun uzmanları] onun, Muhtâr’ın güvenlik şefi olduğu kanısındadırlar. Muhtâr onu, İbn Zübeyr’in Muhammed b. el-Hanefîyye’ye yapmak istediklerine engel olması ve onunla çarpışması için Kûfelilerden 800 kişi içinde Abdullah b. ez-Zübeyr’e karşı gönderdi.

3070. Müslim b. Nüzeyr

[Müslim b. Nüzeyr] es-Sa’dî. Benî Sa’d b. Zeydümenât b. Temîm’dendir. Müslim, Übey b. Ka’b’dan hadis rivayet eden Utey b. Damre es-Sa’dî’nin amcasının oğludur. Müslim, Ali ve Huzeyfe’den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır. [Ehl-i hadis] onun *Ric’at*’a[187] inandığını ifade etmektedirler.

3071. Ebû Hâlid el-Vâlibî

Adı Hürmüz olup, Benî Esed kabilesinden Vâlibeoğulları'nın mevlasıdır. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3072. Nâciye b. Ka'b

Ali b. Ebû Tâlib ve Ammâr b. Yâsir'den hadis rivayet etmiştir.

3073. Amîre b. Sa'd

Şöyle dedi: Biz Ali ile Fırat'ın kenarında oturuyorduk, yelkenlerini şişiren bir gemi geçti.

3074. Abdurrahman b. Zeyd

[Abdurrahman b. Zeyd] İbn Hârif el-Faişî. Hemdân kabilesindendir. Ali'den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Abdurrahman b. Zeyd b. Hârif'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Biz, Ali ile beraber *Meskin* denen yere gitmek için yola çıktık. Ali, baraj bendi [el-Kantara] ile köprü [el-Cisr] arasında namazı iki rek'at olarak kıldı.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Abdurrahman b. Zeyd el-Hemdânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'ye geldim. Bir şeyler dağıtıyordu. "Dağıttığın şeyden bana da bir şey vermez misin?" dedim. Üzerimde de güzel elbiseler vardı. Beni iyi bir durumda gördü ve "Senin buna ihtiyacın var mı?" diye sordu. "Evet!" dedim. "Durum şu ki, senin için bu şeylerde herhangi bir hayır yoktur. [Yani aslında senin ihtiyacın yok, almasan daha iyi olur]." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan, Abdurrahman b. Zeyd el-Faişî'yi anarak şöyle dediğini rivayet etti:

[el-Faişî] gür ve güzel saçlı idi. Onun üzerinde çeşitli parçalardan yapılmış kürkler ve elbiseler gördüm.

3075. Zabyân b. Amâre

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bana Süveyd b. Necîh Ebû Kutbe anlattı. O da Zabyân b. Amâre'den rivayet etti; dedi ki:*

Ukl denen yerden insanlar, Ali'ye, -yanlarında şarap ve reyhan olduğu halde- bir örtünün içinde buldukları bir erkekle bir kadını getirdiler. Ali, "İki iğrenç, iki pis." dedi. [Devam ederek], "Onlara had [zina cezası] karşılığı olmaksızın, celde [sopa cezası] uygulayın." dedi.

3076. Abdurrahman b. Avsece

[Abdurrahman b. Avcese] en-Nehmî. Hemdân kabilesindendir. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3077. er-Reyyân b. Sabire

[er-Reyyân b. Sabire] el-Hanefî. Ali'den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Ebû Üsâme haber verdi; dedi ki: Bana İsmail b. Zerbî anlattı; dedi ki: Bana er-Reyyân b. Sabire el-Hanefî Nehrevân savaşına katıldığını söyleyerek şunu anlattı:*

Zü's-Südeyye'yi[188] bulanlar arasındaydım. Biz Ali'ye ulaşmadan önce öldürüldüğü müjdesi verildi. Ona ulaştığımızda Ali secdede idi. Onun cesedini oraya bıraktık.

3078. Abdullah b. el-Halîl

[Abdullah b. el-Halîl] el-Hadramî. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Abdullah az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3079. Yezîd b. Huleyl

[Yezîd b. Huleyl] en-Neha’î. Ali’den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3080. Süveyd b. Cehbel

[Süveyd b. Cehbel] el-Eşca’î. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir. Tanınan, bilinen biri değildi. [Ancak bu ilimle uğraşanlar anlattıkları kaybolmasın diye yine de] kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

3081. Heccâr b. Ebcer

[Heccâr b. Ebcer] İbn Câbir b. Büceyr b. Âiz b. Şerît b. Amr b. Mâlik b. Rebî’a. İcl kabilesindendir. Soylu ve saygın biriydi. Ali’den hadis rivayet etmiştir.

3082. Adî b. el-Feres

Benî Ubeyd b. Rüvâs kabilesindendir. Rüvâs’ın adı el-Hâris b. Kilâb b. Rebî’a b. Âmir b. Sa’sa’a’dır.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Vekî yani el-Cerrâh b. Melîh anlattı. O da el-Hezhâz’dan şunu rivayet etti:

Adî b. Feres, karısını, bir mecliste üç defa boşanma konusunda muhayyer bıraktı. Kadın her defasında kendi nefsini tercih etti [boşanmak istedi]. Ali b. Ebû Tâlib, kadını ondan ayırdı.

3083. Kabîsa b. Dubay’a

[Kabîsa b. Dubay’a] el-Absî. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3084. el-Muğîre b. Hazf

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

Bize Ya’lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-Eclah anlattı. O Züheyr’den, o da el-Muğîre b. Hazf’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, Ali’nin yanında oturuyordum. Hemdân kabilesinden bir adam geldi ve “Ey Müminlerin Emiri! Ben kurban etmek için doğurması yakın olan bir inek aldım. Ancak inek doğurdu. İnek ve yavrusu hakkında ne dersin?” diye sordu. Ali, “Yavrusunu emzirmek hariç onu sağmayın. Kurban bayramı günü geldiğinde onu ve yavrusunu ailenden yedi kişi için kurban olarak kes.” dedi.

3085. er-Riyâş b. Rebî’a

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı. O Âmir’den, o da Riyâş b. Rebî’a’dan şöyle dediğini rivayet etti:*

Ali’ye, karısına ‘Sen elbette boşsun!’ diyen adamın durumu soruldu. O da, “Bunu üç defa yapsın.” dedi.

3086. Ka’b b. Abdullah

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O da ez-Zebrikân b. Abdullah el-Abdî’den şöyle dediğini rivayet etti: Ka’b b. Abdullah’ın şöyle dediğini işittim:*

Ali’yi gördüm, kalktı küçük su ihtiyacını gördü. Sonra abdest aldı. İki çorabı ve iki ayakkabısına mesh etti. Sonra kalktı bize öğle namazını kıldırdı.

3087. Hâlid b. Ar’are

Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3088. Habîb b. Himâz

[Habîb b. Himâz] el-Esedî. Ubeydullah b. Musa, İsrâîl’den rivayetle [onun adını] bu şekilde vermiştir. Ancak Ebû Avâne [adını] “Habîb b. Hammâz” şeklinde zikretmiştir. Habîb, Ali’den hadis rivayet etmiştir.

3089. İbnü'n-Nebbâh

Ali'nin müezzinidir. Mükateb[189] idi. Ali'den mükatebe ile ilgili hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Ca'fer el-Ferrâ'dan, o Ca'fer b. Ebû Servân el-Hârisî'den, o da İbnü'n-Nebbâh'dan şöyle dediğini rivayet etti:*

Ben azad olmak için sözleşme yaptım. Ali'ye gelerek ona, "Azad olmak için sözleşme yaptım." dedim. O da, "Herhangi bir şeyin [mal, para] var mı?" diye sordu. "Yok!" dedim. O da [orada bulunanlara] "Kardeşiniz için [yardım] toplayın." dedi. İbnü'n-Nebbâh devamla, "Bana sözleşme yaptığım bedeli karşılayacak kadar [mal, para] topladılar. Bir miktar da arttı. Onu Ali'ye getirdim." dedi. "Onu bu tür sözleşme yapanlara ver." dedi.

3090. Hureys b. Muhaşşî

[Hureys b. Muhaşşî] el-Kaysî. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3091. Târık b. Ziyâd

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O İbrahim b. Abdüla'lâ'dan, o da Târık b. Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:*

Ali ile beraber Hâricîlere karşı savaşa çıktık. Sonra Ali, Hâricîlerle ilgili hadisi söyledi.

3092. Nücey el-Hadramî

Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3093. Oğlu Abdullah b. Nücey

O da babası gibi Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3094. Abdullah b. Seb’

Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3095. Ebü’l-Halîl

Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3096. Yezîd b. Abdurrahman

[Yezîd b. Abdurrahman] el-Evdî. O, Yezîd’in çocukları Dâvûd ve İdrîs’in babasıdır.

Yezîd rivayetinde şöyle dedi: Biz Ali ile Cuma namazı kılar, sonra döner kaylûle[190] yapardık.

3097. Antere

O, Ebû Hârûn b. Antere’dir. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir. Antere’nin künyesi, *Ebû Vekî* idi.

3098. el-Velîd b. Utbe

[el-Velîd b. Utbe] el-Leysî. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Humeyd b. Abdullah el-Asam anlattı; dedi ki: el-Velîd b. Utbe el-Leysî’yi duydum şöyle diyordu:*

Ali döneminde bir Ramazan ayında yirmi sekiz gün oruç tuttuk. Ali, bir gün daha oruç tutmamızı emretti.

3099. Yezîd b. Mezkûr

[Yezîd b. Mezkûr] el-Hemdânî. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3100. Yezîd b. Kays

[Yezîd b. Kays] el-Hârifî. Erhabî de denir. Hemdân kabilesindendir. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3101. Ebû Mâviyye eş-Şeybânî

Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3102. Abdüla'lâ

Ebû İbrahim b. Abdüla'lâ. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3103. Hayyân b. Mersed

Ali b. Ebû Tâlib'den şu hadisi rivayet etmiştir: "Kim kapıyı kapatır veya perdeyi indirirse onun üzerine mehir vacib olur." Hayyân, Selmân'dan da hadis rivayet etmiştir.

3104. İbn Ubeyd b. el-Abras

[İbn Ubeyd b. el-Abras] el-Esedî. Ali b. Ebû Tâlib (a)'den hadis rivayet etmiştir.

3105. Ebû Beşîr

Ali'den yağmur duasıyla ilgili hadisi rivayet etmiştir.

3106. Temîm b. Müseyh[191]

Ali b. Ebû Tâlib'den Lakît [sokakta bulunan şeyler] ile ilgili hadis rivayet etmiştir.

3107. Şerîk b. Hanbel

[Şerîk b. Hanbel] el-Absî. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Tanınan, bilinen biriydi. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3108. Kesîr b. Nemir

[Kesîr b. Nemir] el-Hadramî. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

3109. Ebû Hayye el-Vâdı'î

Hemdân kabilesindendir.

Ali’nin boş bir alanda bevlettiğini [küçük su ihtiyacını giderdiğini] sonra da abdest aldığını gördüğünü rivayet etmiştir. Ali’den rivayet ettiği diğer bir hadis de şöyledir: “Abdest aldığın zaman burnuna su çek, burun temizliği yap.”

3110. Sa’lebe b. Yezîd

[Sa’lebe b. Yezîd] el-Himmânî. Temîmoğulları’ndandır. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

3111. Âsım b. Şüreyb

[Âsım b. Şüreyb] ez-Zebîdî. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3112. er-Riyâş b. Adî

[er-Riyâş b. Adî] el-Kindî. Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

3113. Kanber

Ali b. Ebû Tâlib’in mevlasıdır.

3114. Müslim

Ali b. Ebû Tâlib’in mevlası olup ondan hadis rivayet etmiştir.

Bize Abdullah b. Nümeyr ve Muhammed b. Ubeyd haber verdiler. Onlar Hâşim b. el-Berîd’den, o Ali b. Ebû Tâlib’in mevlası olan Müslim’in oğlu Kâsım’dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ali, içecek bir şey getirmem için beni çağırdı. Ona, içine üfürdüğüm bir bardak su getirdim. Onu kabul etmedi ve içmekten kaçındı. “Onu sen iç.” dedi.

3115. Ebû Recâ

Ali’den hadis rivayet etmiş ve şöyle demiştir: Ali, kendisine ait olan bir kılıçla pazara gitmek için yola çıktı ve şöyle dedi: “Eğer yanımda bir izar

[bedenin belden aşağısını örten elbise] alacak kadar para olsaydı onu satmazdım.” Ebû Recâ’nın adı, Yezîd b. Mihcen ed-Dabbî’dir.

3116. Hareşe b. Habîb

Bu zat, Ali’den, hanımıyla cinsel temasta bulunup inzal olmayan adamın durumuyla ilgili olarak Ali’nin, “[Böylesi bir] adam o cinsel temasla hanımını sarsmış [orgazma uğratmış] olsa bile yıkanmayabilir.” dediğini rivayet etmiştir.[192]

3117. Ziyâd b. Abdullah

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Ebû Üsâme haber verdi. O İshâk b. Süleyman eş-Şeybânî’den, o babasından, o el-Abbâs b. Züreyh’den, o da Ziyâd b. Abdullah en-Neha’î’den şöyle dediğini rivayet etti:*

Ali b. Ebû Tâlib’in yanında oturuyorduk. İbnü’n-Nebbâh yanına geldi ve “Namaza, namaza!” diyerek ona ikindi namazını haber verdi. [Ziyâd devamla] dedi ki: Bundan sonra Ali kalktı ve bize ikindi namazını kıldırdı. Sonra dizlerimizin üzerine kalktık ve güneşe dikkatle baktık. Gördük ki, güneş aşağıya doğru meyletmişti. O günkü *Kûfe* evlerinin çoğu kulübe ve baraka şeklindeydi [yani evler yüksek olmadığı için güneşi rahatlıkla görebiliyorduk].

3118. Ebû Nasr

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

> *Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Ebû İsmail anlattı. O Abdurrahman b. Ebû Nasr’dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:*

Hacca gitmek için çıktım. *Zülhuleyfe’*de Ali’ye yetiştim. O Hac ve Umre için ‘Lebbeyk’ deyip telbiye getiriyordu. Bu hadis aslında daha çok uzundur.

3119. Ma’kıl el-Cu’fî

Ali b. Ebû Tâlib’den hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Ebû İsmail anlattı. O da Ma’kıl el-Cu’fî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali, açık alanda küçük su ihtiyacını giderdi. Sonra abdest aldı, nalınlarını [ayakkabısını] meshetti.

3120. Ebû Râşid es-Selmânî

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bana Abdülazîz b. Siyâh Ebû Yezîd anlattı. O da Ebû Râşid es-Selmânî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali’nin evine geldim. “Ey Müminlerin Emiri! Ey Müminlerin Emiri!” diye seslendim. O da “Buyrun, buyrun emrindeyim.” dedi. Dedim ki: “Ey Müminlerin Emiri! Ben aileme ait sürünün yanındaydım ve onları güdüyordum. Derken develerden bir tanesi fenalaştı ve kötü düştü. Onu boğazlayamadan çabucak murdar olmasından korktum ve bir demirle gerek yan tarafına ve gerek hörgücüne defalarca vurdum, delik deşik edip öldürdüm. Bunu yaparken de ‘Bismillah’ dedim. Onun etini parçalara ayırıp diğer develere yükleyerek aileme getirdim. Ancak onlar, onu yemekten kaçındılar.” “Sen onu tezkiye etmemişsin [kanını akıtarak kesmemişsin, bu yüzden murdar olmuştur].” dediler.” Ali dedi ki: “Vay be öyle mi! Sen onun butunu bana ver, butunu bana ver.”

3121. Ebû Remle

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize Yusuf b. Suheyb anlattı. O Habîb b. Yesâr’dan, o da Ebû Remle’den şunu rivayet etti:

Ali, güneşin doğuşundan sonra açık alana [şehrin dışına] çıktı. Oradakilerin büyükleri yoktu. Ali, orada bulunanlara, “Onlar [büyükler] nerede?” diye sordu. Ordakiler de “[Büyüklerimiz] mesciddeler ey Müminlerin Emiri!” dediler. Onları çağırması için adam gönderdi. Geri

gelen adama, “Onları ne yaparlarken buldun?” diye sordu. Adam, “Kimisi namaz kılıyor kimisi de sohbet ediyordu.” dedi. Onlar [büyükler], Ali’nin yanına geldiklerinde Ali, “Ey insanlar! Şeytanın namazından kaçının. Ancak güneş iki mızrak boyu yükseldiğinde kişi kalksın iki rekât namaz kılsın. Bu, evvabînin [günahlardan tövbe edip dönenlerin] namazıdır.” dedi.

3122. Ebû Sa’îd et-Teymî[193]

O, Akîsâ’dır. Ali’den hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize Ubeyde anlattı. O da Ebû Sa’îd es-Sevrî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali’yi duydum şöyle diyordu: “Tüccarlar fâcir [günahkâr, yalancı]dir. Ancak hakkı alan ve hakkı verenler müstesna.”

3123. Ebü’l-Garîf

Adı, Ubeydullah b. Halîfe el-Hemdânî’dir. Ali’den rivayet etti; dedi ki:

Ben açık alanda Ali ile beraberdim. Küçük su ihtiyacını giderdi. Sonra su istedi. Onunla ellerini yıkadı. Sonra Kur’ân’dan bir bölüm okudu.

Ebü’l-Garîf, az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3124. el-Musaffih el-Âmirî

Ali’den hadis rivayet etmiştir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Fudayl b. Merzûk haber verdi. O Cebele bt. el-Musaffih’ten, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ali bana şöyle dedi: “Ey Âmiroğulları’nın kardeşi! Allah ve Resûlü’nün söylediklerini bana sor. Şüphesiz biz Ehl-i Beyt, Allah ve Resûlü’nün söyledikleri hususları daha iyi biliriz.”

[İbn Sa’d] dedi ki: Aslında bu hadis daha uzundur.

3125. Abdurrahman b. Süveyd

[Abdurrahman b. Süveyd] el-Kâhilî. Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hamza ez-Zeyyât anlattı. O Habîb b. Ebû Sâbit'ten, o da Abdurrahman b. Süveyd el-Kâhilî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali bu mescitte kunût duasını okudu. Onu dinledim. Şöyle diyordu: "Allah'ım! Sadece sana ibadet eder ve sadece senin için namaz kılar ve secde ederiz. Sadece sana karşı yürür ve sana karşı koşarız. Rahmetini diler, azabından korkarız. Şüphesiz azabın kâfirlere ulaşmıştır. Allah'ım! Şüphesiz senden yardım ister, senden mağfiret diler ve seni över meth-ü sena ederiz. Seni inkâr etmeyiz. Sana âsi olanı terk eder ve onunla alakamızı keseriz."

3126. Husayn b. Cündeb

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Haneş b. el-Hâris anlattı. O Kâbûs b. Husayn b. Cündeb'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'yi gördüm; açık alanda küçük su ihtiyacını gideriyordu. Hatta küçük suyu köpürdü. Sonra nalınlarını meshetti ve namaz kıldı.

3127. Mâlik b. el-Cevn

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mes'ûd b. Sa'd el-Cu'fî anlattı. O Amr b. Kays'tan, o Hâlid b. Sa'îd'den, o da Mâlik b. el-Cevn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'yi gördüm, oturdu. Küçük su ihtiyacını giderdi. Sonra su istedi; abdest aldı; çoraplarının ve nalınlarının üzerine meshetti.

3128. el-Hâris b. Süveb

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O Abbâs b. Züreyh'ten, o da el-Hâris b. Süveb'den rivayet etti; dedi ki:

Ali bize Cuma namazını kıldırdı. Selam verdiği zaman ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın kulları! Namazı tamamlayın." Sonra kalktı ve namaza başladı.

3129. Ebû Yahya

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Câbir'den, o da Ebû Yahya'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'yi gördüm, Yezîd b. Mükeffif bir şeylere itiraz ettiği halde Ali onunla görüşmeyi kabul etti.

3130. es-Sâib

Ebû Atâ b. es-Sâib. Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O Atâ b. es-Sâib'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'nin huzuruna girdim. Bana, "Ey Sâib! Gününün kalan kısmında tokluğunu devam ettirecek bir içecek içirmemizi istemez misin?" dedi. "Evet, ey Müminlerin Emiri!" dedim. Benim için bir içecek getirtti, ben de içtim. Sonra, "Bunun ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu. "Hayır." dedim. "Bu, üçte biri süt, üçte biri bal ve üçte biri de yağ olan bir içecektir." dedi.

3131. Abdullah b. Ebü'l-Muhil

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân es-Sevrî anlattı. O Abdullah b. Şerîk'ten, o da Abdullah b. Ebü'l-Muhil'den şunu rivayet etti:

Ali, *Babil* harabelerine uğradığında orayı geçene kadar orada namaz kılmadı.

3132. Nehîk b. Abdullah

[Nehîk b. Abdullah] es-Selûlî.

Ali'den şunu rivayet etti: "Şeytan, bir manastırda altmış yıl ibadet eden bir Rahib'e geldi."[194]

3133. el-Ağar b. Süleyk

Başka bir hadiste el-Ağar b. Hanzale olarak geçer. Ali b. Ebû Tâlib'den hadis rivayet etmiştir.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Belki o, dedesi Süleyk b. Hanzale'ye nispet edilerek [el-Ağar b. Hanzale] denmiştir.

Bize Ebû Âmir el-Akadî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da Simâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Ağar b. Süleyk'i duydum, Ali'den hadis rivayet etti; dedi ki: "Ali şöyle dedi: Allah üç kişiye buğzetmiştir: Zina eden ihtiyar, zulmeden zengin ve büyüklük taslayan fakir."

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Simâk'tan, o da el-Ağar b. Hanzale'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Ali ayağa kalktı ve şöyle dedi: Şüphesiz Allah, saçı ağaran zinakâra, zulmeden zengine ve kibirlenen fakire buğzeder." el-Ağar'ın künyesi, Ebû Müslim idi.

3134. Amr Zû Mür

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hasan b. Sâlih haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Amr Zû Mür'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'yi gördüm; abdest aldı, sonra bir avuç su aldı başına döktü ve ovdu.

3135. Abdullah b. Ebü'l-Halîl

[Abdullah b. Ebü'l-Halîl] el-Hemdânî.

Ali'den üç hadis rivayet etmiştir ki, bu hadisler Ebû İshâk'ın rivayet ettiği hadisler cümlesindendir.

3136. Amr b. Ba'ce

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O Ebû İshâk'tan, o da Amr b. Ba'ce'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'yi *Medâin*'de gördüm. Ona belde reisinin katırı getirildi. Eliyle eğerin yan tarafını tutunca eli kaydı. "Nedir bu?" dedi. "İpek." dediler. Ona binmekten vazgeçti.

3137. Humeyd b. Arîb

Ali'den ve Ammâr'dan, *Cemel* savaşı sırasında Âişe'yi ayıplayan adama karşı takındıkları tavrı rivayet etmiştir.

3138. Sa'îd b. Zû Huddân

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Ebû İshâk'tan, o Sa'îd b. Zû Huddân'dan, o da Ali'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Şüphesiz Allah, nebisinin diliyle savaşı bir hile kıldı." Sa'îd, Ali'den hadis rivayet ettiği gibi İbn Abbâs'tan da rivayette bulunmuştur.

3139. Râfi b. Seleme

[Râfi b. Seleme] el-Becelî. Ali'yi dinlemiş ve ondan hadis rivayet etmiştir.

3140. Ektel b. Şemmâh

[Ektel b. Şemmâh] el-Uklî. Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Câbir'den, o Abdullah b. Nücey'den, o da Ali b. Ebû Tâlib'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Açık ve düzgün konuşan güleç yüzlü birine bakmak isteyen Ektel b. Şemmâh'a baksın."

3141. Evs b. Mi'lak

[Evs b. Mi'lak] el-Esedî. Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Affân b. Müslim dedi ki: Bize Ebû Avâne haber verdi. O Sinân b. Habîb'den, o Nebl bt. Bedr'den, o da Ali'yi dinleyen kocası Evs b. Mi'lak el-Esedî'den Ali'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Şüphesiz bu eşikte, atın üst kısmından topuğuna kadar olan bir kan olacak."

3142. Tarîf

Ali'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O Süleyman el-A'meş'ten, o Musa b. Tarîf'ten, o da -Ali b. Ebû Tâlib'in hazine sorumlusu olan- babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Şüphesiz Ali yeşil testinin nebizini[195] içti.

---

[180] Şam vilayetine bağlı verimli bir vaha. (M).

[181] Metindeki 'cüzazeha' tabiri Leiden baskısında 'cidadeha' şeklindedir. Cüzazeha 'parçalara ayrılmış' demektir. 'Ebr' tabiri ise hurma ağacını aşılamak demektir. Yani burada es-Sekafî, Muaviye'ye 'halifelik konusunda zaaf gösterme ve kimseye de bu konuda taviz verme' demek istemektedir. (M).

[182] Muaviye, burada dedesine nisbet edilmiştir. (M).

[183] *Havernak* köşkü, Nu'mân-ı Ekber denilen biri tarafından *Irak*'ın *Hire* şehri yakınlarında bina edilmiş olan bir köşktür. (M).

[184] Enbiyâ 21/52.

[185] Yezid b. Harb'in altı çocuğu vardı. Bunlar Münebbih, Haris, Ğaleyy, Şeyhan, Şimran ve Hiffan idiler. Bunlar Mezhic'in diğer bir kolu olan Suda'ın yanına gelip yerleştiklerinden dolayı onlara 'yanına gelip yerleşenler' anlamında Cenb denildi. Bunlar Suda koluyla beraber Sa'd el-'Aşire kabilesiyle müttefik oldular. Bkz. el-'Ikdü'l-Ferid, Mezhic bl., I, 410. (M).

[186] Bu kelime Leiden baskısında 'Nâciz' şeklinde geçmektedir. (M).

[187] Ric'at, Şiî akideye göre Allah'ın, imanda en üstün olanlarla, fesatta en aşağı derecede olanları, ölümlerinden sonra öldükleri surette dünyaya geri getireceğine, bunun neticesinde imanlıların yükseltileceğine ve fesatçıların da alçaltılacağına; hakperestlerin haklı olduklarına ve zalimlerin de haksız bulunduklarının meydana çıkmasına inanmak demektir. Bkz. Ethem Ruhî Fığlalı, *İmamiyye Şiası*, Selçuk Yayınları, İstanbul 1984, s. 221-222. (M).

[188] Zü's-Südeyye, bir hadiste, ileride vuku bulacak bir savaşta Hz. Ali'nin haklı, muhalifi olan kimselerin ise haksız olacağı ifade edilmiştir. Buna delil olarak da muhalif maktuller arasında Zü's-Südeyye (memeli olarak tabir edilen) bir şahsın olacağı beyan edilmiştir. *Nehrevan* savaşında maktul Haricîler arasında işte böyle bir şahıs bulunmuştur. Geniş bilgi için bkz: Adnan Demircan, *Haricîlerin Siyasî Faaliyetleri*, Beyan Yay., İstanbul 1996, s. 114-115. (M).

[189] Mükateb, efendisiyle kendisi arasında belli bir miktar para veya mal karşılığında azad olması için sözleşme yapılan köledir. (M).

[190] Kaylule, öğlen uykusu demektir. (M).

[191] Bu kelime asıl nüshada 'Müşeyc' şeklinde geçmektedir. Ancak *Tavdîhu'l-müştebeh*'de geçen şeklini tercih ettim. *et-Tâc*'da da benzer şekilde kaydedilmiştir.

[192] Her ne kadar böyle bir rivayet varsa da özellikle Hz. Aişe'den gelen diğer bir rivayette erkek ile kadının tıraş yerlerinin bir araya gelmesi durumunda guslün icab edeceği belirtilmektedir. Diğer bir tabirle inzal vuku bulsun-bulmasın duhul gerçekleştiği takdirde her iki taraf için de gusül gerekir. İslam ulemanın kahir ekseriyeti bu görüştedir. (M).

[193] Bu kelime Leiden baskısıyla takip eden baskılarda 'es-Sevrî' olarak geçmektedir.

[194] Yani Şeytan, altmış yıl ibadet eden birini bile yoldan çıkarmaya çalışır. (M).

[195] Nebiz, kuru üzüm, hurma, bal, arpa, buğday v.b. şeylerin suda bekletilerek onu tadlandırması yolu ile elde edilen bir içecektir. Belli bir bekleme süresinden sonra içkiye dönüşür ve sarhoşluk verir. Sarhoş etsin veya etmesin aynı adla anılır. İbn Abbâs'tan nakledilen bir rivayeti esas alan bazı alimler, Nebizin üç günden sonra içilmesinin haram olduğunu ifade etmişlerdir. Çünkü üç gün bekletildikten sonra içilirse sarhoşluk verir. Hz. Ali'nin, nebizi henüz sarhoşluk verme derecesine ulaşmadan önce içtiği anlaşılmaktadır. (M).

İKİNCİ TABAKA

Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Amr, Câbir b. Abdullah, en-Nu ʻmân b. Beşîr, Ebû Hüreyre ve diğerlerinden hadis rivayet edenlerin tabakasıdır.

3143. Âmir b. Şerâhîl ﴿علقمة بن الفغواء﴾

[Âmir b. Şerâhîl] İbn Abdin eş-Şa'bî. O Himyer kabilesindendir; ancak Hemdânlılar arasında sayılır.

Bize Abdullah b. Muhammed b. Mürre eş-Şa'bânî haber verdi; dedi ki: Bize Şa'bân kabilesinden bazı şeyhler -ki Âlim bir zat olan Muhammed b. Ebû Ümeyye de onlardan biriydi- şunu anlattı:

Yemen'e yağmur yağdı. Sel bir yeri yıktı, attı. Ezec[196] denen yeri açığa çıkardı. Bu yerin taştan yapılmış bir kapısı vardı. Kilidi kırdırıldı ve o yerin içine girildi. Büyük bir salon, salonda altından yapılmış bir taht, o tahtın üzerinde de bir adam vardı. [Olayı hikaye eden adam] dedi ki: Biz onu karışladık, uzunluğu on iki karış idi. O adamın üzerinde, altınla işlenmiş ve süslenmiş kumaştan bir kaftan vardı. Yan tarafında da altından yapılmış bir baston ve bastonun baş kısmında da kırmızı bir yakut vardı. Adamın kendisi de ak saçlı ve ak sakallı olup saçları iki örüktü. Yan tarafında da bir levha vardı. O levhada Himyerî dilinde şu yazılıydı:

"Himyer'in rabbı olan Allah'ım senin adınla… Ben reis Hassân b. Amr. Ancak, Allah'tan başka ulu reis olan kimse yoktur. Ben ümitle yaşadım, ecelimle de öldüm. Vahzüheyd günü![197] Ama ne gün! O günde on iki bin şef helak oldu. Şef ve reis olarak ben onların sonuncusu oldum. Beni yok olmaktan korusun diye *Zû Şa'beyn* dağına geldim. O da beni korudu, kolladı." Yan tarafında bir kılıç vardı. O kılıç üzerinde de Himyerî dilinde şu yazılıydı: "Ben avcının gece feneriyim. Benimle intikam alınır."

Abdullah b. Muhammed b. Mürre eş-Şa'bânî dedi ki: O reis, Hassân b. Amr b. Kays b. Mu'âviye b. Cüşem b. Abdüşems b. Vâil b. Gavs b. Katan b. Arîb b. Züheyr b. Eymen b. el-Hemeysa b. Himyer'dir. Hassân kendisi

Zü’ş-Şa’beyn’dir. *Zü’ş-Şa’beyn*, Yemen’de bir dağın adıdır. Kendisi ve çocukları oraya yerleşmişler; kendisi de oraya defnedilmiştir. Bu sebeple o dağa nispet edilmişlerdir. [Yani onlara artık *Zü’ş-Şa’beyn* denilmiştir]. *Kûfe*’de ikamet edenlere Şa’biyyûn denmektedir. Âmir eş-Şa’bî onlardandır. *Şam*’da ikamet edenlere Şa’bâniyyûn, *Yemen*’de ikamet edenlere Âlü Zû Şa’beyn, *Mısır*’da ve *Mağrib*’de ikamet edenlere el-Uş’ûb denmektedir. Bunların hepsi Hassân b. Amr Zû Şa’beyn’in çocuklarıdır. Ali b. Hassân b. Amroğulları ise, Âmir b. Şerâhîl b. Abd eş-Şa’bî’nin mensubu olduğu kabile grubudur. *Yemen*’de Hemdân kabilesinden ‘Ahmûr’ denen kimselerin arasına girdiler. eş-Şa’bîler onlar arasında sayılırlar. Ahmûr ise “meyve toplayanlar” manasındadır. Sa’îdiyyûn olanlar; Zû Bârik ve es-Sebî aileleri; Zû Huddânoğulları; Zû Rıdvân ailesi; Zû Le’va ailesi; Zû Merrânoğulları da onların arasına girmişlerdir. Hemdân kabilesinin bedevîleri Guder, Yâm, Nihm, Şâkir ve Erhab kabileleridir. Himyer kabilesinin Hemdân kolunun da bir çok boyu vardır. Zû Hevâloğulları onlardandır. Tubba’nın öncü birliklerinin başında bugün *San’a*’nın yerlilerine hâkim olan Yu’fir b. es-Sabbâh da onlardandır.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: eş-Şa’bî’nin künyesi, *Ebû Amr* idi. eş-Şa’bî, ufak-tefek ve zayıf biriydi. Kendisi ve kardeşi bir batında ikiz olarak doğmuşlardı. Ona, “Ey Ebû Amr! Neden seni bu kadar ufak-tefek ve zayıf görüyoruz?” diye soruldu. O da “Anne karnında sıkıştırılmışım da ondan.” dedi.

Âmir [eş-Şa’bî], Ali b. Ebû Tâlib’i gördü ve onun vasıflarını söyledi. Âmir ayrıca, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, İbn Abbâs, Adî b. Hâtim, Semüre b. Cündüb, Amr b. Hureys, Abdullah b. Yezîd el-Ensârî, el-Muğîre b. Şu’be, el-Berâ b. Âzib, Zeyd b. el-Erkam, İbn Ebû Evfâ, Câbir b. Semüre, Ebû Cuheyfe, Enes b. Mâlik, İmrân b. Husayn, Büreyde el-Eslemî, Cerîr b. Abdullah, el-Eş’as b. Kays, Ebû Musa el-Eş’arî, Hasan b. Ali, Abdullah b. Amr b. el-Âs, en-Nu’mân b. Beşîr, Câbir b. Abdullah, Vehb b. Hanbeş et-Tâî, Hubşî b. Cünâde es-Selûlî, Âmir b. Şehr, Muhammed b. Sayfî, Abdullah b. Ca’fer b. Ebû Tâlib, Urve el-Barikî, Fâtıma bt. Kays, Abdurrahman b. Ebzâ, Alkame b. Kays, Ferve b. Nevfel el-Eşca’î, Abdurrahman b. Ebû Leyla, el-Hâris el-Aver, Züheyr b. el-Kayn, Avf b. Âmir, el-Esved b. Yezîd, Sa’îd b. Zû La’ve ve Ebû Seleme b. Abdurrahman’dan hadis rivayet etmiştir. Ayrıca Ya’lâ b. Mürre’den rivayette bulunmuş olan Ebû Sâmit Eymen’den de rivayette bulunmuştur.

Bize Abdurrahman b. Yunus haber verdi. O Süfyân b. Uyeyne'den, o da es-Serî b. İsmail'den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî'yi duydum şöyle diyordu: "Ben *Celûlâ*[198] senesinde doğdum."

Haccâc, Şu'be'den rivayetle şöyle dedi: Ebû İshâk'a, "Sen mi büyüksün, yoksa eş-Şa'bî mi?" diye sordum. "O benden iki yaş büyüktür. Abdurrahman b. Ebû Sebre, Ebû Hayseme b. Mâlik, el-Hâris b. Bersâ ve Ebû Cebîre b. ed-Dahhâk da öyledir [yani benden iki yaş büyüktürler]." dedi.

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi; dedi ki: Leys'i duydum; eş-Şa'bî'nin şöyle dediğini zikrediyordu:

Ben *Medine*'de Abdullah b. Ömer ile sekiz veya on ay kadar beraber kaldım. [Burada sekiz veya on ay tabirindeki tereddüt eş-Şa'bî'ye değil râvîye aittir].

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Onun *Medine*'de ikamet etmesinin sebebi, Muhtâr'dan [es-Sekafî] korkmasıydı. Muhtâr'dan kaçarak *Medine*'ye gitti ve orada ikamet etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Abdüsselâm b. Ebü'l-Müslî anlattı. O da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben hesap ilmini [matematiği] el-Hâris el-A'ver'den öğrendim.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da İsa b. Ebû İzze'den şöyle dediğini rivayet etti:

Âmir [eş-Şa'bî] ile beraber *Horasan*'da on ay kadar kaldım; namazları iki rekâttan fazla kılmadı.[199]

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Onun [Âmir'in] hazineye ait bir hesap defteri vardı. Onun üzerinde çalışırdı. Önceleri Şiî idi. Şiîlerin bazı durumlarına muttali oldu, bazı sözlerini duydu ve bazı aşırılıklarını gördü. Bu yüzden daha sonra onların görüşlerini terk etti; bundan sonra onları kınıyor ve ayıplıyordu.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Eğer Şîa, kuş cinsinden bir şey olsaydı, akbaba olurdu. Eğer hayvan cinsinden bir şey olsaydı eşek olurdu.

Bize Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Himmânî haber verdi; dedi ki: Bize el-Vassâfî haber verdi. O da Âmir eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Müminlerin ve Hâşimoğulları'nın salihlerini sev. Şiî olma! Bilmediğini öğrenmeye çalış. Mürcie de olma! Bil ki iyilikler Allah'tan, kötülükler de nefsindendir. Kaderiyyeci de olma! Hayırla amel edeni gördüğünde -ki bu kulağı yarık bir Hintli de olsa- onu sev.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Arkadaşlarımız [ilim adamları] dediler ki:

eş-Şa'bî, Kurrâ ile [Kur'ân'ı iyi ve çok okuyanlarla] beraber Haccâc'a karşı ayaklananlar arasında idi. *Deyrü'l-Cemâcim* savaşında bulundu. O savaştan kurtulup belli bir müddet ortalıkta görünmeyip saklananlardandı. eş-Şa'bî, Yezîd b. Ebû Müslim'e kendisi hakkında Haccâc ile konuşması [eman dilemesi] için mektup yazdı. Yezîd de ona şöyle bir haber gönderdi: "And olsun ki, bu konuyu Haccâc ile konuşmaya cesaret edemiyorum. Ancak sen kendin, Haccâc'ın herkesi kabul edip dinlediği bir zamanı kolla. Sonra huzuruna gir. Bir baksın ki karşısındasın. Konuş, özrünü beyan et, suçunu itiraf et ve dilediğin konuda da beni şahit olarak göster. Sana şahitlik yaparım." [Olayı anlatan râvî] dedi ki: eş-Şa'bî de böyle yaptı. Haccâc işin farkına varmadan eş-Şa'bî, huzurda beliriverdi. Haccâc, "Sen! eş-Şa'bî misin?" diye sordu. "Evet, Allah, Emir'in işini rast getirsin." dedi. Haccâc, "Ben buraya geldiğimde sana verilen maaş şöyle şöyle değil miydi? Maaşını daha da artırmadım mı? Senin gibilerin maaşının artırılmamasına rağmen, değil mi?" dedi. eş-Şa'bî, "Evet öyledir. Allah, Emir'in işini rast getirsin." dedi. Haccâc, "Kabilene önderlik yapmanı emretmedim mi? Senin gibilerin, kabilesine önder olarak tavsiye edilmemesine rağmen, değil mi?" dedi. eş-Şa'bî, "Evet öyledir. Allah, Emir'in işini rast getirsin." dedi. Haccâc, "Seni kavminde, kabilende takdim edip ön plana çıkarmadım mı? Senin gibilerin kavmine, kabilesine takdim edilip ön plana çıkarılmamasına rağmen, değil mi?" dedi. eş-Şa'bî, "Evet öyledir. Allah, Emir'in işini rast getirsin." dedi. Haccâc, "Seni Halife'ye temsilci olarak göndermedim mi? Senin gibilerin temsilci yapılmamasına rağmen, değil mi?" dedi. eş-Şa'bî,

“Evet öyledir. Allah, Emir’in işini rast getirsin.” dedi. Haccâc, “O halde ne tür bir şey seni Rahman’ın düşmanıyla [İbnü’l-Eş’as] beraber Emir’e karşı isyan ettirdi.” diye sordu. eş-Şa’bî, “Allah Emir’in işini rast getirsin. Bize öyle bir musibet çarptı ki, o fitnede biz, ne müttaki olan iyilerle, ne de günahkâr olan güçlülerle beraber olmadık. Ancak ben Yezîd b. Ebû Müslim’e, benden sadır olan kusurlardan pişman olduğumu ve kendisinden saptığım hakkı artık bildiğimi, bu durumu Emir’e haber vermesini ve ondan benim için bir eman almasını istediğimi yazdım. Ancak o bunu yapmadı.” dedi. Haccâc, Yezîd’e döndü ve “Ey Yezîd! Durum böyle midir?” diye sordu. Yezîd, “Evet öyledir, Allah, Emir’in işini rast getirsin.” dedi. Haccâc, “Peki, onun mektubunu bana haber vermeni engelleyen şey neydi?” diye sordu. Yezîd, “Emir’in içinde bulunduğu iş ve meşguliyet.” dedi. Haccâc, eş-Şa’bî’ye “Derhal buradan ayrıl git.” dedi. eş-Şa’bî, emniyet içinde oradan ayrıldı ve evine gitti.

Bize Muhammed b. Fudayl b. Gazvân haber verdi. O İbn Şübrüme’den, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Asla beyaz içine siyah yazmadım (yani bana anlatılan, rivayet edilen herhangi bir şeyi asla yazmadım. Hepsini hıfzıma aldım, unutup karıştırmadım). Kim bana herhangi bir hadisi anlatıp rivayet ettiyse, onu bana bir defa daha anlatıp tekrar etmesi ihtiyacını hissetmedim.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Muğîre’den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa’bî şöyle şöyle harika kelime ve sözler söyleyerek bizi ihya ederdi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki: eş-Şa’bî’yi dinleyen birinin bana haber verdiğine göre eş-Şa’bî şöyle diyordu:

Keşke ne lehime, ne de aleyhime olmayacak ve bana yetecek bir miktardaki ilmimin dışındaki ilmimin sorumluluğundan kaçıp kurtulabilseydim!

Bize Abdullah b. Amr el-Minkarî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâris b. Sa’îd anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Cuhâde

anlattı; dedi ki:

Âmir eş-Şa’bî’ye bilgisinin olmadığı bir konuda ona bir şey soruldu ve “Görüşünü söyle!” denildi. O da, “Görüşümü ne yapacaksın? Görüşümün üstüne bevl et.” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

eş-Şa’bî, manayı esas alarak hadis rivayet ederdi.

Bize Abdülazîz b. el-Hattâb ed-Dabbî haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O el-Hasan b. Ukbe Ebû Kibrân el-Murâdî’den, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir duvarın üstüne de olsa benden duyduklarınızı yazınız.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Abdullah b. Ebü’s-Sefer’den, o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben âlim değilim, alimi de ihmal etmiyorum. Muhakkak ki, Ebû Husayn salih bir adamdır.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O da Âdem’den şunu rivayet etti:

Bir adam İbrahim’e bir mesele sordu. İbrahim, “Bilmiyorum.” dedi. Oradan Âmir eş-Şa’bî geçti. İbrahim adama, “Bu üstada sor, sonra dön beni haberdar et.” dedi. Adam [soruyu sorduktan sonra İbrahim’e] gelip dedi ki: “Cevap olarak ‘Bilmiyorum.’ dedi.” İbrahim dedi ki: “Vallahi, işte fıkıh budur [yani bilmediğine bilmiyorum diyeceksin].”

Bize Ahmed b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bize Şihâb anlattı. O da es-Salt b. Bihrâm’dan rivayet ettiğine göre es-Salt şöyle dedi:

eş-Şa’bî’den daha çok “Bilmiyorum!” diyen kimseyi görmedim.

Bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Ebû Mutî anlattı. O da Amr b. Sa'îd'den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî'ye, "Sen bana bir hadis anlatmıştın; ancak ben onun hangisi olduğunu tam hatırlayamıyorum." dedim. "Neydi o?" diye sordu. "Bilmiyorum." dedim. "Belki de şuydu." dedi. "Hayır." dedim. "Belki de şuydu." dedi. "Hayır." dedim. Dedi ki: Belki de…

Mallarımızdan istediği her şey Azze'ye,
Dertsiz tasasız bir şekilde helal u hoş olsun.[200]

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi; dedi ki: Sâlih b. Sâlih el-Hemdânî'yi duydum; şöyle diyordu:

eş-Şa'bî bir topluluğun yanında durdu. Onlar ondan bahsediyorlardı; ama onu görmüyorlardı. eş-Şa'bî onların sözünü duyunca onlara şöyle dedi:

Mallarımızdan istediği her şey Azze'ye,
Dertsiz, tasasız bir şekilde helal u hoş olsun.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Sâlih b. Müslim anlattı; dedi ki:

Ben eş-Şa'bî ile beraberdim. Elim onun elinde, veya onun eli benim elimdeydi [el eleydik]. Böylece mescide kadar geldik. Bir de baktık ki, Hammâd da mescitteydi. Etrafında arkadaşları var, yüksek ses ve gürültüyle konuşuyorlardı. [eş-Şa'bî] dedi ki: "Andolsun ki bunlar, burayı terk edene kadar bu mescidi bana evimin çöp ve süprüntülerinden daha sevimsiz bir hale getiriyorlar. Sermayesizler[201] topluluğu!" Dönmeye niyetlenerek arkasına döndü. Biz de döndük.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Abdullah b. Ebü's-Sefer'den, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şüphesiz üstüme öyle bir zaman geldi ki, bana bu mescitte oturmaktan daha sevimli gelen hiçbir meclis olmadı. [Ancak şimdi] üzerinde oturduğum bugünün çöp ve süprüntüleri, bu mescitte oturmaktan bana daha sevimli geliyor. [Kabîsa] dedi ki: eş-Şa'bî onlara uğradığı zaman şöyle diyordu: "Ne diyor bu asalaklar güruhu veya popolarından peydahlananlar.

-Kabîsa burada hangi tabirin kullanıldığı hususunda şüpheye düştü- Kendi reyleriyle, görüşleriyle sana söyledikleri hususlar üzerine çişini yap. Muhammed'in (sas) ashâbından sana anlattıkları hususları ise al, kabul et."

Bize Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Himmânî haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Hanîfe anlattı; dedi ki:

eş-Şa'bî'yi gördüm, ipek-yün karışımı elbise giyiyor ve şairlerle oturuyordu. Ona bir mesele sordum, "Bu konu hakkında popolarından peydahlananlar -yani mevaliler- ne diyor?" dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ebû Hasîn'den, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Keşke maaşım eşeğin sidiği içinde olsaydı. Nice kimseler vardır ki, onların atiyyesi [maaşı] onları ateşe götürür."

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Atıyye es-Sirâc'dan şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî ile beraber Cüheyne kabilesinin mescidlerinden bir mescide uğradım. eş-Şa'bî dedi ki: "Peygamber'in (sas) arkadaşları olup bu mescidin ahalisinden şunlar ve şunlar 300 kişinin, düğünlerde büyük küp nebizlerini içtiklerine tanıklık ederim."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsrâîl anlattı; dedi ki:

eş-Şa'bî'yi gördüm. Fil kapısının yanındaki küçük mescitte hüküm veriyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Üsâme anlattı; dedi ki:

Bana dirhem borcu olan birini eş-Şa'bî'ye getirdim. eş-Şa'bî [borçluya] dedi ki: "Eğer borcunu ödemezsen veya bir daha seni getirirse, Abdülhamîd'in[202] oğlu da olsan seni hapsederim."

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Abdülhamîd b. Abdurrahman b. Zeyd b. el-Hattâb, Ömer b. Abdülazîz’in Irak valisiydi. O Âmir eş-Şa’bî’yi *Kûfe*’ye Kâdı olarak tayin etmişti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O el-Hasan b. Sâlih’ten, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa’bî’nin üstünde beyaz bir sarık gördüm. Bir tarafını aşağı salmış, toplamıyordu.

Bize Ömer b. Şebîb el-Müslî haber verdi; dedi ki: Babam bana şöyle dedi:

eş-Şa’bî’nin üzerinde çok koyu kırmızı bir dış elbise gördüm.

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi; dedi ki: Leys’i duydum, anlatıyor ve diyordu ki:

eş-Şa’bî’yi gördüm, bilmiyorum onun giydiği dış elbisesi mi daha çok kırmızıydı yoksa sakalı mı?

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved b. Şeybân haber verdi; dedi ki:

Kûfe’de eş-Şa’bî’yi gördüm. Üzerinde kırmızı, önü açık, kollu bir elbise vardı. Üzerinde üstlük de [rida] yoktu. Başında da kızıl bir sarık vardı ve onu başına sarmıştı. Bu elbise ve sarık *Yemen* giysilerindendi. [el-Esved] dedi ki: Ayrıca onu *Kûfe*’de o gün Kâdı iken gördüm, mescitte hüküm veriyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

eş-Şa’bî’yi gördüm, kına yakıyordu [kına ile boyanıyordu].

Bize Amr b. el-Heysem haber verdi; dedi ki:

Mu’arrif b. Vâsıl’a, “eş-Şa’bî boyanıyor muydu?” diye sordum. O da “Evet kınayla.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Ümeyye ez-Zeyyât anlattı; dedi ki:

eş-Şa’bî’nin üzerinde ipek işlemeli sarı bir şal gördüm.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Urve el-Bezzâz Ebû Abdullah anlattı; dedi ki:

Âmir’in [eş-Şa’bî] üzerinde ipek işlemeli yeşil bir şal gördüm.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

eş-Şa’bî’nin üzerinde ipek-yün karışımı yeşil bir başlık gördüm.

Bize Abdullah b. Ca’fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O İsmail’den, o da eş-Şa’bî’den şunu rivayet etti:

eş-Şa’bî’nin, üzerine attığı [veya giydiği] renkleri farklı, iki ipek işlemeli şalı vardı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Dâvûd b. Ebû Hind haber verdi:

eş-Şa’bî usfur [yalancı safran] ile boyanmış elbise giyerdi.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak ve Abdullah b. Nümeyr haber verdiler; dediler ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı; dedi ki:

eş-Şa’bî’nin üzerinde kırmızı bir üstlük [dış elbise] gördüm.
İbn Nümeyr rivayetinde dedi ki: Bir de sarı bir izar [peştamal] gördüm.
İshâk da hadisinde dedi ki: Ona, “Giydiği şey boya yedirilmiş bir elbise miydi?” diye sordum. O da, “Evet!” dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Abdurrahman haber verdi; dedi ki:

eş-Şa’bî’nin üzerinde örülerek yapılmış bir peştamal gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Sâlih b. Ebû Şu'ayb el-Uklî anlattı; dedi ki:

eş-Şa'bî'ye kürk giyimiyle ilgili olarak sordum, onun üzerinde de boyanmış bir kürk vardı. "Kürk giyimiyle ilgili olarak ne dersin, görüşün nedir?" dedim. "Güzeldir, giyiminde herhangi bir mahzur yoktur." dedi. Derinin debbağlanmasının, onun temizliği olduğu görüşündeydi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O da Mücâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî'nin üzerinde samur derisinden yapılmış bir aba [bol yenli üstlük bir elbise] gördüm.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı; dedi ki:

eş-Şabî'yi gördüm; boyanmış bir kürk içinde namaz kılıyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Osman b. Ebû Hind el-Absî anlattı; dedi ki:

Bir Ramazan veya Kurban bayramı gününde eş-Şa'bî ile karşılaştım. Üzerinde *Aden* yapımı bir hırka vardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hibbân anlattı. O da Mücâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî yanımıza geldi. Üzerinde samur derisinden yapılmış abası vardı, onun içinde namaz kılıyordu. Tilki derisinden yapılmış aba içinde de namaz kılardı.

el-Haccâc b. Muhammed dedi ki: Şu'be'nin şöyle dediğini duydum:

Ebû İshâk'a, "Sen mi büyüksün, yoksa eş-Şa'bî mi?" diye sordum. "eş-Şa'bî, benden bir veya iki yaş daha büyüktür." dedi.

Şu'be dedi ki: Şüphesiz Ebû İshâk, Ali'yi görmüştü. Onun göbekli ve kel olduğunu bize anlatıyordu.

Abdurrahman b. Mehdî dedi ki: O İbnü'l-Mübârek'ten, o Abdurrahman b. Yezîd'den, o da Mekhûl'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Geçmiş sünneti [asarı] eş-Şa'bî'den daha iyi bilen birini görmedim.

Süfyân dedi ki: O, İbn Şübrüme'den, o da eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ders halkası büyüdüğü zaman o, ancak bir bağırma veya bir fısıltıdan ibarettir.[203]

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Kibrân anlattı; dedi ki: Bana eş-Şa'bî anlattı, o da dedi ki:

Haccâc beni Rutbîl'e gönderdi, o da beni kabul etti ve bana, "Nedir bu boya [kına]? Şüphesiz saç ya beyaz veya siyahtır." dedi. Ona, "Böyle yapmak sünnettir." dedim.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Ahvas anlattı. O da Târık b. Abdurrahman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî'nin yanına girdim -ki ben hastalığından dolayı onu ziyaret ediyordum- kalktı; bir gömlek ve peştemalla namaz kıldı. Üzerinde rida da [bedeni örten büyük dış elbise] yoktu.

Bize Halef b. Temîm b. Mâlik haber verdi; dedi ki: Bize babamın anlattığına göre eş-Şa'bî, şöyle diyene kadar meclisinden kalkmıyordu:

"Ben şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, O'nun ortağı yoktur, birdir O. Yine şehadet ederim ki, Muhammed O'nun kulu ve Resûlüdür. Şehadet ederim ki din, O'nun vazettiği gibidir. Şehadet ederim ki, İslâm, O'nun tarif ettiği gibidir. Şehadet ederim ki, Kitap indirildiği gibidir. Şehadet ederim ki, söz [hadis] onun [Muhammed'in] anlattığı gibidir. Şehadet ederim ki, Allah'ın varlığı ve birliği apaçık bir gerçekliktir." eş-Şa'bî, gitmek istediği zaman da kalkar ve şöyle derdi: "Cenâb-ı Hak, bizden Muhammed'e (a) selam söylesin."

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi. O da İbn Avn'dan rivayet etti; dedi ki:

eş-Şa'bî'nin yanında bir adam, "Allah dedi ki" dedi. Bunun üzerine eş-Şa'bî ona " 'Allah dedi ki' demesen olmaz mı?" dedi.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Şu'ayb b. el-Habhâb anlattı; dedi ki:

Âmir eş-Şa'bî'yi duydum. Babam ona, "Ey Ebû Amr! neden senin peştemalın gevşemiş ve sarkmış?" diye sordu. [Ebû Bekir] dedi ki: Onun üzerinde çiçek desenli keten bir peştemal vardı. eş-Şa'bî, "Burada onu taşıyacak herhangi bir şey yok ki!" dedi. Bunu söylerken eliyle kalçasına vuruyordu. Ebû Bekir dedi ki: Babam ona, "Ey Ebû Amr! Sence kaç yaşındasın?" diye sordu. eş-Şa'bî ona şöyle cevap verdi:

Nefsim sürüdüğü halde ölümü bana şikayet ediyor.
Şüphesiz ben seni -ey nefsim- yetmişten sonra yedi taşıdım.[204]

Ey yalancı nefis! Bana eğer bir umut, bir arzu ihdas edersen,
Şüphesiz üç, tamamlatır, ulaştırır seni seksene.

Ebû Bekir b. Şu'ayb dedi ki: eş-Şa'bî yetmiş yedi yaşındaydı ve hâlâ şiir yazıyordu.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi. O da İshâk b. Yahya b. Talha'dan şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî yetmiş yedi yaşında iken *Kûfe*'de 105 yılında vefat etti.

Bize Ebû Nu'aym el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

eş-Şa'bî, 104 yılında vefat etti.

Sa'îd b. Cemîl, Ebân b. Ömer b. Osman'dan aynen yukarıdaki gibi rivayet etti; dedi ki:

eş-Şa'bî, 104 yılında vefat etti.

Muhammed b. Sa’d ve diğerleri de dediler ki: eş-Şa’bî, 103 yılında öldü. O ve Ebû Bürde b. Ebû Musa bir Cuma günü vefat ettiler.

Bize Muhammed b. Fudayl b. Gazvân haber verdi. O da Âsım’dan şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa’bî’nin ölümünü Hasan’a haber verdim, dedi ki: “Allah ona rahmet etsin. Eğer İslâm’dan idiyse yeri ve mekanı yüksek olsun.” Âsım dedi ki: eş-Şa’bî, aniden öldü.

3144. Sa’îd b. Cübeyr ﴿عمير بن قتادة﴾

Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Benî Esed b. Huzeyme’den Benî Vâlibe b. el-Hâris’in mevlasıdır.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Affân b. Müslim ve Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdiler; dediler ki: Bize Şu’be haber verdi. Ayrıca bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebü’r-Rebî b. es-Semmân anlattı. Ravilerin hepsi de Ebû Bişr Ca’fer b. İyâs’tan, o da Sa’îd b. Cübeyr’den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Abbâs bana, “Kimlerdensin?” diye sordu. “Esedoğulları’ndan.” dedim. “Onların Araplarından mı, yoksa mevlalarından mı?” diye sordu. “Hayır, Araplarından değil, mevlalarındanım.” dedim. İbn Abbâs dedi ki: Sen şöyle söyle: “Ben, Esedoğulları’ndan Allah’ın üzerine nimet verdiği kimselerdenim.”

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya haber verdi. O Muhammed b. Cuhâde’den, o Ebû Ma’şer’den, o da Sa’îd b. Cübeyr’den şöyle dediğini rivayet etti:

Beni bir bayram günü Ebû Mes’ûd el-Bedrî gördü. Perçemim vardı[205]. “Ey çocuk! (veya çocukcuk!) Durum şu ki: Bu gibi günlerde imamın namazından önce namaz yoktur. Bundan sonra iki rekât namaz kıl ve namazdaki kıraatı uzun tut.” dedi.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Sa’îd b. Cübeyr, İbn Ömer, İbn Abbâs ve bu ikisi dışındakilerden de rivayet etmiştir.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Süleyman'dan, o da Mücâhid'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Abbâs, Sa'îd b. Cübeyr'e 'hadis rivayet et!' dedi. O da, "Sen burda olduğun halde hadis mi rivayet edeyim?" dedi. İbn Abbâs, "Ben hazır olduğum halde senin hadis rivayet etmen, Allah'ın senin üzerindeki nimetlerinden değil midir? Eğer doğru olarak rivayet edersen ne güzel. Eğer hata eder, yanlış olarak rivayet edersen sana öğretir, doğrusunu söylerim." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Ma'dân anlattı; dedi ki: Bana el-Hasan b. Müslim anlattı. O da Sa'îd b. Cübeyr'den şunu rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr, İbn Abbâs'a görme yetisini kaybetmeden önce soru soruyor, ancak onun yanında yazmaya cesaret edemiyordu. İbn Abbâs görme yetisini kaybedince Sa'îd yazmaya başladı. Durumdan haberdâr olunca da kızdı.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Ya'kûb b. Abdullah anlattı; dedi ki: Bize Ca'fer b. Ebü'l-Muğîre anlattı. O da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bazen İbn Abbâs'a gelirdim. Anlattıklarını, sahifem dolana kadar yazardım; dolana kadar sandaletime [na'lin] yazardım; hatta avucuma da yazardım. Bazen de ona gelir, dönene kadar herhangi bir hadis yazmazdım. Kimse ona herhangi bir şeyden soru sormazdı.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Ebü'l-Mikdâm haber verdi. O da Benî Vedî'a'nin müezzininden şöyle dediğini rivayet etti:

İpekten bir yastığa dayanmış olduğu bir vaziyette Abdullah b. Abbâs'ın yanına girdim. Sa'îd b. Cübeyr de onun ayak kısmındaydı. İbn Abbâs, İbn Cübeyr'e şöyle diyordu: "Benden nasıl hadis rivayet ettiğin dikkat et! Zira benden çok sayıda hadis ezberledin."

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi, dedi ki: Bize Ya'kûb el-Kummî anlattı. O da Ca'fer b. Ebü'l-Muğîre'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Abbâs görme yetisini kaybettikten sonra, kendisine Kûfelilerden gelip soru soranlara şöyle derdi: "İbn Ümmü Dehmâ aranızda olduğu halde neden gelip bana soru soruyorsunuz"?
Ya'kûb dedi ki: Yani Sa'îd b. Cübeyr.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı; dedi ki: Bize Ebû Husayn anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr'e, "Senden işittiğim, rivayet ettiğin hadislerin tamamını İbn Abbâs'a soru olarak mı sordun?" diye sordum. "Hayır, bazen oturuyordum, kalkana kadar da konuşmuyordum. Onlar konuşuyorlar, hadis rivayet ediyorlardı. Ben de ezberliyordum." dedi.

Bize Abdülazîz b. el-Hattâb ed-Dabbî haber verdi; dedi ki: Bize Ya'kûb anlattı. O Ca'fer'den, o da Sa'îd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben İbn Abbâs'a geliyor ve ondan hadis yazıyordum.

Bize Ebû Âsım en-Nebîl haber verdi. O da Abdullah b. Müslim b. Hürmüz'den rivayet ettiğine göre Abdullah şöyle dedi:

Sa'îd b. Cübeyr hadis yazımını hoş karşılamıyordu.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O Eyyûb'dan, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Bir konuyu İbn Ömer'e sordum. Eğer onu bana söylemiş olsaydı, benimle onun arasında bir ölçü, bir hakem olurdu." Sa'îd dedi ki: "Ona i'lâ[206] hakkında sordum." İbn Ömer dedi ki: "Sen 'İbn Ömer şöyle dedi, İbn Ömer şöyle dedi.' demek mi istiyorsun?" "Evet, senin sözüne razı oluruz ve kanaat getiririz." dedim. İbn Ömer dedi ki: "Bu konuda emirler söz söylüyor [söz sahibidirler]."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı. O da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

"*Kûfe'*de bir konu hakkında ihtilafa düştüğümüz zaman onu yanıma yazar, İbn Ömer ile karşılaştığımda meseleyi ona sorardım."

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O Eslem el-Minkarî'den, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Ömer'e bir adam geldi ve ona feraizle [miras] ilgili bir şeyler sordu. İbn Ömer, "Sa'îd b. Cübeyr'e git! şüphesiz o hesap ilmini benden daha iyi bilir. Mirasla ilgili olarak benim yapacağım hisselere ayırma işini o yapar." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Süveyr'den, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Benim yüzüğümün yazısı 'Rabbim azîz ve muktedirdir' şeklinde idi. Sa'îd devamla dedi ki: İbn Ömer onu okudu ve beni bundan nehyetti. Ben de onu sildim ve 'Sa'îd b. Cübeyr' yazdım."

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Mes'ûd b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ali b. Hüseyn bana, "Sa'îd b. Cübeyr ne yaptı?" dedi. [Mes'ûd b. Mâlik] dedi ki: "O, salih biriydi." dedim. [Ali b. Hüseyn] dedi ki: "Bu adam bize uğrardı. Ona mirastan ve Allah'ın bizi menfaatlandırdığı diğer bazı şeylerden sorardık. O bizim yanımızda onların suçladığı gibi değildi." Bunu söylerken eliyle *Irak* tarafını işaret etti.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Kâmil anlattı. O da Hubeyb'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr'in arkadaşları onu, çok hadis rivayet ediyor diye kınıyorlardı. O da dedi ki: "Sana ve arkadaşlarına bu hadisleri rivayet etmem, bana bunları beraberimde kabrime götürmemden daha iyidir."

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr, "Bana dilenmekte olan herhangi bir kimse gelmedi." dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr bir hadis rivayet etti. Peşine düştüm, tekrarlamasını istedim. "Her an süt sağıp sana içirmem olası değil." dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr'e geldim. bana, "İnsanlar vaz mı geçti? Halbuki şöyle şöyle bu zamana dek gelip benden soruyorlardı." dedi.

Bize Affân b. Müslim ve Musa b. İsmail haber verdiler; dediler ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr her gün bize iki defa sabah ve ikindi namazlarından sonra vaaz ederdi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı. O Ebû Hassân'dan, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şunun rivayet etti:

Bir kadın, İbn Abbâs'a görme yetisini kaybettikten sonra bir mektup yazdı. [İbn Cübeyr] dedi ki: Mektubu oğluna verdi. Oğlu karıştırdı [mektubu okuyamadı]. [İbn Cübeyr] dedi ki: Mektubu bana verdi. Mektubu ona okudum. İbn Abbâs oğluna dedi ki: "Mudarlı gencin [İbn Cübeyr] hızlı okuyuşu gibi okuyamaz mıydın?"

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmelik b. Ebû Süfyân haber verdi. O da Sa'îd b. Cübeyr'den şunu rivayet etti:

Her iki gecede bir defa Kur'ân'ı hatmediyordu.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O da Hammâd'dan; şöyle dediğini rivayet etti: Sa'îd b. Cübeyr'den dedi ki:

Kur'ân'ın tamamını,[207] Kâbe'de bir rekâtta okudum.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih anlattı. O da Vikâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr Ramazan ayında akşam ile yatsı arasında mescide gelir Kur'ân okurdu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays b. er-Rebî anlattı. O da es-Sa'b b. Osman'dan şöyle dediğini rivayet etti: Sa'îd b. Cübeyr dedi ki:

Hüseyn'in öldürülmesinden beri hasta veya yolcu olma durumum hariç her iki gecede bir, Kur'ân'ı hatmetmekteyim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Ebû Hâşim anlattı. O da Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Cuma günü imam hutbe okurken ben hizbimim tamamını okurdum.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr Ramazan ayında bize namaz kıldırır; namazda okuduğu ayetlerde sesini titretir dalgalandırır [nağme yapar], bazen de ayeti iki defa tekrar ederdi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Atâ b. es-Sâib'den şöyle dediğini rivayet etti: Sa'îd b. Cübeyr bir adama dedi ki:

"Benden sonra ne yaptınız?" Adam, "Senden sonra herhangi bir şey yapmadık." dedi. İbn Cübeyr, "Hayır! Bilakis el-A'mâ ve İbnü's-Saykal size

Kur’ân’ı teganni ile okumuşlar.”

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Sa’îd b. Ubeyd’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr’in onlara imamlık yaptığını gördüm ve ***“O vakit boyunlarında demir halkalar ve zincirler olduğu halde çekilip sürüklenecekler.”***[208] ayetini tekrarladığını duydum.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı, o da dedi ki:

Sa’îd b. Cübeyr Ramazan ayında yatsı vaktinde bize namaz kıldırıyordu. Sonra dönüyor kısa bir müddet bekliyordu. Sonra tekrar dönüyor, bize altı rek’at teravih üç rek’at da vitr kıldırıyordu. Vitr namazında elli ayet kadar kunût okuyordu.

Bize Yusuf b. el-Garik haber verdi; dedi ki: Bize Cüveyriye b. Beşîr haber verdi. O da Sa’îd b. Hammâd’dan, o da Sa’îd b. Cübeyr’den şunu rivayet etti:

Nafile olarak kıldığı namazında bir sureyi bitirdiği zaman “es-Sâdıku’l-Bâr doğru söyledi!” derdi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Abdülkerîm’den, o da Sa’îd b. Cübeyr’den şöyle dediğini rivayet etti:

Başımın üstüne kamçılarla vurulmam bana, Cuma günü imam hutbedeyken konuşmamdan daha sevimlidir.

Bize Sa’îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr anlattı. O da Habîb b. Ebû Amre’den şöyle dediğini rivayet etti:

Güneşin doğmasından sonra Sa’îd b. Cübeyr ile konuştum; ancak o benimle konuşmadı.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki: Bize Sa'îd b. Cübeyr'i gören birisi haber verdi; dedi ki:

O, oğlu yetişkin olduğu halde onu öpüyordu.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Atâ b. es-Sâbit'ten, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şunu rivayet etti:

Yemek yedikten sonra şöyle derdi: "Allah'ım! Bizi doyurdun, suyundan içirdin. Bize âfiyet ver! Bize rızık verdin, rızkımızı çoğalttın, bunları helal ve güzel yaptın. Rızkımızı arttır!"

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Bürkân haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. el-Mühelleb'in mevlası Ebû Hamza anlattı; dedi ki:

Ben, Sa'îd b. Cübeyr'in yanıbaşında namaz kılıyordum. İmam ***"Gayri'l-mağdûbi aleyhim vele'd-Dâllîn [****Gazaba uğramışların ve sapkınların değil…****]"***[209] dediği zaman Sa'îd de, "Allahummağfir li âmîn [Allah'ım beni affet, âmin]" diyordu. [Ebû Hamza devamla] dedi ki: İmam, "Semi'allahu limen hamideh" dediği zaman Sa'îd de: "Ey Allah'ım! Ey Rabbimiz! Gökler dolusu, yedi yer dolusu, yer ve gök arası dolusu ve sonra da dilediğin şey dolusu kadar hamd yalnız ve yalnız sanadır." derdi. [Ebû Hamza devamla] dedi ki: Bazen secdeye düşercesine gidene kadar böyle söylemeye devam eder ve hemen "Allahu Ekber" derdi.

Bize el-Velîd b. el-Ağar el-Mekkî haber verdi; dedi ki: Bize Attâb b. Beşîr anlattı. O da Sâlim'den yani el-Eftas'tan şunu şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr yetişkin bir adam olduktan sonra kendi nefsine muhalefet etti; ona karşı sert ve acımasız davrandı.

Bize Muhammed b. Mus'ab el-Karkasânî haber verdi; dedi ki: Bize Cebele b. Süleyman el-Vâlibî el-Kûfî anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr'i gördüm, kabilesinin mescidinde itikafa girmişti.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Ebü'l-Cehhâf'tan, o Müslim el-Betîn'den, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şunu rivayet etti:

Yanında herhangi birinin başka birine gıybet etmesine izin vermezdi ve "Böyle yapmayı istiyorsan onun yüzüne karşı söyle." derdi.

Bize Sa'îd b. Âmir haber verdi. O Hemmâm'dan, o da Leys'ten şunu rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr bir inciye baktı, ancak onu satın almadı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Humeyd b. Abdullah el-Asam anlattı; dedi ki: Abdülmelik b. Sa'îd b. Cübeyr'i dinledim dedi ki: Babam şöyle dedi:

"İnsanların elinde bulunan şeylerden ümitsizliğini [onlara göz dikmediğini] izhar et. Çünkü o [isteme, zillet gösterme], bir esarettir. Bu konuda mazeretinin kabul edilmesini isteyenden de sakın. Çünkü hayra karşı mazeret kabul edilmez."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O da Ca'fer b. Ebü'l-Muğîre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr'i gördüm. Oruçlu olduğu halde sürme sürdü. Yine Ca'fer dedi ki: Sa'îd b. Cübeyr'i gördüm 'seyf'[210] denen bir elbiseyle namaz kılıyordu. Üzerinde başka herhangi bir elbise yoktu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Abdülmelik anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr'i [mescidin] kemerli kısmında namaz kılarken gördüm. Sabah namazında kunût okumadı. [İsmail devamla] dedi ki: Sarık sarmıştı, sarığın bir tarafını arkasına bir karış kadar sarkıtmıştı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Hilâl b. Habbâb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr’i gördüm, [Hacca gideceği zaman] *Kûfe*’den itibaren telbiye ve tehlil getiriyordu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Hamza ez-Zeyyât anlattı. O Ebû İshâk’tan, Sa’îd b. Cübeyr ile ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etti:

Onu gördüm, vakar ve sükunet içinde yürüyor ve tavafını yapıyordu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Habîb b. Ebû Sâbit’ten, o da Müslim el-Betîn’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr’e, “Şükür mü daha faziletlidir, yoksa sabır mı?” diye soruldu. “Sabır, sıhhat ve selamet bana daha sevimlidir.” dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Hazm anlattı; dedi ki: Bize Hilâl b. Habbâb anlattı; dedi ki:

Mekke’de Sa’îd b. Cübeyr ile karşılaştım. Ona, “İnsanların helak olması hangi taraftan olur?” diye sordum. “Onların bilginleri yönünden olur.” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-A’meş’ten, o da Sa’îd b. Cübeyr’den, “İnne ardî vâsi’a [Şüphesiz benim yeryüzüm geniştir.]”[211] ayetinin tefsiriyle ilgili olarak şöyle dedi:

“Orada günahlarla amel edildiği zaman oradan çıkın.” demektir.

Bize ed-Dahhâk b. Mahled haber verdi. O da Ebû Yunus el-Kavî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr’e, Allah Teâlâ’nın ***“Erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan mustaz’af olanlar hariç…”***[212] ayetini sordum. “İnsanlar *Mekke*’de mazlum veya mağlup idiler.” dedi. [Ebû Yunus] dedi ki: “Şüphesiz ben de böylesi bir kavmin [Haccâc-ı Zalim ve arkadaşlarını kastediyor] yanından sana geldim.” dedim. O da, “Yeğenim! Şüphesiz biz,

[insanların bu durumdan kurtulması için] çok çalıştık, çok çabaladık; ancak Allah dilediğini yaptı.” dedi.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O İsmail’den yani Ebû Sâlim’den, o da Habîb b. Ebû Sâbit’ten şunu rivayet etti:

Matar b. Nâciye, İbnü’l-Eş’as kargaşası sırasında Sa’îd b. Cübeyr’i *Kûfe*’nin gümrüğüne zekât ve öşürleri toplamak için âmil olarak tayin etmişti.

Habîb şöyle dedi: [İbn Cübeyr] bindi; ben de onunla beraber bindim. Öylece gümrük yerine kadar geldik. Orada yanımıza [İbn Cübeyr’den] önceki yetkili için gemi yontan bir adam geldi. Beraberinde bir kaşağı olduğu halde adam gemiye girdi. Sa’îd b. Cübeyr ona, “Uzak dur, uzak dur!” dedi ve onu gemiden dışarı çıkardı. Sonra kendisi gemiye ilk giren kişi olarak etrafı kontrol etti. O gün ehl-i zimmeden olan ve kendisinden önce satış yapıp kendisine herhangi bir şey vermeyenlerin üzerine öşür düştüğü kanaatinde olmadı. Ancak Müslüman olan satıcıların durumuna baktı. Onların beraberinde bulunan mallardan zekât aldı.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: [Konunun uzmanları] dediler ki:

Sa’îd b. Cübeyr, Kurrâdan [Kur’ân’ı iyi okuyanlar] Haccâc b. Yusuf’a karşı isyan edenler arasındaydı. *Deyrü’l-Cemâcim* savaşında bulundu.

Bize Sa’îd b. Muhammed es-Sekafî haber verdi. O da ez-Zebrikân el-Esedî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Cemâcim savaşı esnasında Sa’îd b. Cübeyr’e, “Ben bir köleyim. Efendim de Haccâc ile beraberdir. Eğer öldürülürsem üzerime herhangi bir günah yazılması konusunda bir endişen var mı?” diye sordum. “Hayır, savaş! Eğer efendin işte şurada olsaydı onunla ve bir de kendinle [kafandaki bu düşünceyle] çarpış.” dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Umâre b. Zâzân haber verdi. O da Ebü’s-Sahbâ’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Kendisine, Hasan'ın 'İslâmiyette takiyye vardır.' dediğinin hatırlatılması üzerine Sa'îd b. Cübeyr de dedi ki: "Hayır İslâmiyet'te takiyye yoktur." [Devamla] dedi ki: Zannederim o [Hasan], "Bir imtihana tabi tutuldu ve bu açıdan yakalandı [yanlış görüş beyan etmek zorunda kaldı]."

Muhammed b. Sa'd dedi ki: İbnü'l-Eş'as'ın ordusu *Deyrü'l-Cemâcim*'de bozguna uğrayınca Sa'îd kaçtı ve *Mekke*'ye gitti.

Bize Ârim b. el-Fadl ve Süleyman b. Harb haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Yahya b. Atîk'ten, o da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr bir sıkıntıya düştü. O bir iş yaptı sonra *Mekke*'ye geldi, orada insanlara fetva veriyordu.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bana Hafs b. Hâlid anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr'i duyan birisi onun tutuklandığı gün şöyle dediğini bana anlattı: "Beni jurnalcilerden biri Allah'ın mukaddes beldesinde [*Mekke*'de] jurnalledi. Onu Allah'a havale ediyorum."

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Sa'îd b. Cübeyr'i yakalayan kişi Hâlid b. Abdullah el-Kasrî idi. Velîd b. Abdülmelik'in *Mekke* valisiydi. Onu Haccâc'a gönderdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. Mervân anlattı. O Şerîk'ten, o da Hişâm ed-Destüvâî'den rivayet ettiğine göre Hişâm şöyle dedi:

Sa'îd b. Cübeyr'in, bağlanmış on kişinin onuncusu olarak *Kâbe*'ye girdiğini ve bağlı bir vaziyette *Kâbe*'yi tavaf ettiğini gördüm.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi. O da Abdülmelik b. Ebû Süleyman'ın şöyle dediğini rivayet etti:

Hâlid b. Abdullah zincir ve prangaların sesini duydu ve "Nedir bu?" diye sordu. Ona, "Sa'îd b. Cübeyr, Talk b. Habîb ve onların arkadaşları *Kâbe*'yi tavaf ediyorlar." denildi. O da, "Tavaf yapmalarına izin vermeyin." dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize er-Rebî b. Ebû Sâlih haber verdi; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr Haccâc'a getirildiği vakit yanına girdim. [er-Rebî devamla] dedi ki: Orada bulunanlardan biri ağladı. Sa'îd ona, "Seni ağlatan nedir?" diye sordu. "Senin başına gelen şey." dedi. [Sa'îd], "Ağlama! Böyle olacağı Allah'ın ilmi dahilindeydi." dedi. Sonra şu ayeti okudu: ***"Yeryüzünde vukubulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın."***[213]

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Sa'îd b. Cübeyr'in, Haccâc'a getirildiğinde Haccâc'ın yanında oturmakta olduğunu söyleyen bir şeyhten duydum, şöyle diyordu:

Onun [Sa'îd'in] vakarlı bir yürüyüşü vardı. Haccâc onunla belli bir müddet konuştu, sonra dedi ki: "Ey muhafızım! Onu götür boynunu vur." [Muhafız] onu götürdü. [Sa'îd], "Bırak beni iki rekât namaz kılayım." dedi. Kıbleye doğru yöneldi. Haccâc [muhafıza], "Sana ne dedi?" diye sordu. [Muhafız] dedi ki: "Bırak beni iki rekât namaz kılayım." dedi. [Haccâc], "Hayır [izin verme], ancak doğu tarafına yönelirse izin ver." dedi. [Bunun üzerine] Sa'îd de dedi ki: ***"Fe-eynema tuvellüv fesemme vechullah*** *[Nereye yönelirsen Allah oradadır.]****"***[214] Sonra boynunu uzattı, onun boynunu vurdu.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bana babam anlattı; dedi ki: el-Fadl b. Süveyd'i duydum -ki kendisi Haccâc'ın odasındaydı, babası da Haccâc'ın danışmanlarındandı- şöyle diyordu:

Haccâc beni bir iş için gönderdi. [Bu arada] Sa'îd b. Cübeyr'in getirildiği söylendi. Ona ne yapacağını görmek için döndüm. Haccâc'ın yanıbaşında durdum. Haccâc ona şöyle dedi: "Ey Sa'îd! Seni vali yapmak istemedim mi? Bana verilen göreve seni de ortak yapmak istemedim mi?" [Sa'îd], "Evet." dedi. [Fadl b. Süveyd devamla] dedi ki: Hatta öyle oldu ki, biz Haccâc'ın onu serbest bırakacağını sandık. Haccâc, "O halde seni bana karşı isyana zorlayan şey neydi?" diye sordu. [Sa'îd] dedi ki: "Vicdanen böyle yapmak zorundaydım." [Fadl] dedi ki: Haccâc'ın tepesi attı. Öfkeden neredeyse iki parça olacaktı. "Hadi oradan! Rahman'ın düşmanı [İbnü'l-Eş'as] için kendi üzerinde bir hak gördün de, Allah ve Emîrü'l-Müminîn

için kendi üzerinde herhangi bir hak görmedin, öyle mi? Vurun boynunu.” dedi. Emri üzerine boynu vuruldu. [Fadl devamla] dedi ki: Başı, başının üzerinde bulunan ve ona yapışık olan beyaz bir başlık [sarık] içinde yere düştü.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Halef b. Halîfe’yi duydum, kendisine anlatan bir adamdan rivayetle şöyle diyordu:

Sa’îd b. Cübeyr öldürüldüğünde başı düştü. [Bu esnada] üç defa tehlil [la ilahe illallah] getirdi. Birincisinde açık bir şekilde ifade etti. Diğer ikisinde ise yine tehlil getirdi; ancak birinci seferki gibi açık ve anlaşılır gibi değildi.

Bize Ali b. Muhammed, Ebû Yakzân’dan rivayetle haber verdi; dedi ki:

Sa’îd b. Cübeyr, *Deyrü’l-Cemâcim* savaşında onlarla [Haccâc’ın ordusuyla] savaşırlarken [kendi taraftarlarına] şöyle diyordu: “Onlarla, iktidarda yaptıkları zulümden; dinden çıkmalarından; Allah’ın kullarına karşı büyüklük taslamalarından; namazı öldürmelerinden ve Müslümanları zelil kılmak isteyişlerinden dolayı çarpışın.” *Deyrü’l-Cemâcim* ahalisi mağlup olunca Sa’îd b. Cübeyr *Mekke*’ye gitti. Hâlid b. Abdullah onu yakaladı ve İsmail b. Evsat el-Becelî’nin denetiminde Haccâc’a gönderdi. Hayvanlarını kiraladıkları şahıs ise Benî Dibârâ’dan biri olan Zeyd b. Mesrûk b. Ubeyd b. Sa’lebe b. Yerbû idi. [Ebû Yakzân devamla] dedi ki: İsmail b. Evsat onu Haccâc’ın huzuruna götürdü. [Haccâc Sa’îd’e hitaben], “*Irak*’a geldiğimde sana ikramda bulunmadım mı”? diye sordu ve yaptığı diğer bazı şeyleri ona hatırlattı. [Sa’îd], “Evet.” dedi. [Haccâc], “O halde neden bana karşı isyan ettin?” diye sordu. [Sa’îd], “Boynumda İbnü’l-Eş’as’a yaptığım biat vardı. Bir de vicdanen öyle davranmak zorundaydım.” dedi. Haccâc öfkelendi ve şöyle dedi: “Allah için görmediğin, Emîrü’l-Müminîn için görmediğin ve benim için de görmediğin bir gerekliliği, Allah’ın düşmanı için gördün öyle mi? Allah’a yemin ederim ki, seni öldürüp acele olarak Cehennem’e göndermedikçe ayağımı şuradan kaldırmayacağım. Bana enli/geniş keskin bir kılıç verin.” dedi. Bunun üzerine Müslim el-A’ver, elinde enli Hanefî[215] bir kılıçla kalktı ve Sa’îd’in boynunu vurdu.

Hasan-ı Basrî şöyle diyordu: “Sa’îd b. Cübeyr’e şaşıyorum. Haccâc ile kendi memleketi olmayan bir yerde çarpıştı ve onunla savaşmayı emretti.

Sonra kaçtı *Mekke*'ye gitti. Sonunda da canını muhafaza edemedi."

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Sa'îd b. Cübeyr 94 yılında öldürüldü. O gün 49 yaşındaydı.

Bize Züheyr Ebû Hayseme haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr anlattı. O Vâsıl b. Süleym'den, o da Abdullah b. Sa'îd b. Cübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr 49 yaşında iken öldürüldü.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da el-A'meş'ten veya Muğîre'den, o da İbrahim'den şunu rivayet etti:

İbrahim'e Sa'îd b. Cübeyr hatırlatıldığında, "Bu, kendini [yaptıklarıyla] meşhur eden bir zattır." dedi.

Onlardan [el-A'meş veya Muğîre'den] biri dedi ki: İbrahim'e Sa'îd b. Cübeyr'in öldürüldüğü söylendiğinde, "Allah ona rahmet etsin. Kendisi gibi birini bırakmadan gitti." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Amr b. Meymûn b. Mihrân'dan, o da Meymûn b. Mihrân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

"Hiç şüphesiz Sa'îd b. Cübeyr öldü. Ancak yeryüzünde hiç kimse yoktu ki, ona muhtaç olmasın."

Abdurrahman b. Mehdî, Abdülvâhid'den, o da Vikâ b. İyâs'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Azre'yi gördüm; Sa'îd b. Cübeyr'i sık sık ziyaret ederdi. Yanında yazılı bir tefsir kitabı ve hokka vardı, bazı yerlerini değiştirirdi.

Bize ed-Dahhâk b. Mahled haber verdi. O Abdullah b. Müslim b. Hürmüz'den, o da Sa'îd b. Cübeyr'den şunu rivayet etti:

O, kişinin namazında bir tarafa meylederek durmasını mekruh görürdü. [Abdullah devamla şöyle] dedi: Sa'îd b. Cübeyr'i namaz kılarken her

defasında sanki bir direkmiş gibi dimdik dururken görürdüm.

Bize Süfyân b. Uyeyne haber verdi. O da Sâlim b. Ebû Hafsa'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Haccâc, Sa'îd b. Cübeyr'i öldürmeyi emrettiği zaman Sa'îd dedi ki: "Bırakın iki rekât namaz kılayım."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âviye b. Ammâr ed-Dühnî haber verdi. O Abdülmelik b. Umeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr şöyle dedi: "Şüphesiz onu (yani Haccâc'ı), İbn Abbâs'ın yanında bana zahmet veriyorken gördüm."

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da Fıtr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr'i gördüm; sakalı beyazdı.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O da Fıtr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr'i gördüm; saç ve sakalı beyazdı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr'in sakalı bembeyazdı.

Bize Ârim b. el-Fadl ve Mâlik b. İsmail haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize de Eyyûb anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr'e çivit yaprağıyla [saç ve sakalı] boyama işi soruldu. O da bunu mekruh gördü ve dedi ki: "Allah, kulunun yüzüne nur giydiriyor, sonra da kul o nuru, siyaha boyamakla gideriyor."

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da İsmail b. Abdülmelik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr’in başında beyaz bir sarık gördüm.

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. Onlar Ebû Şihâb Musa b. Nâfi’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr’i gördüm; namaz kılıyordu. Üstünde bir dış elbise [üstlük] vardı, ellerini [onun altından] dışarı çıkarmıyordu.

Bize Vekî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb Musa b. Nâfi anlattı; dedi ki:

Sa’îd b. Cübeyr’i gördüm; nafile namazı kılarken bir tarafa meylederek duruyordu. Üstünde de iki parçalı bir dış elbise vardı, her bir parçası katlanmıştı.

Bize Vekî haber verdi. O da İsmail b. Abdülmelik’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr’i gördüm; başında beyaz bir sarık vardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. Zer haber verdi; dedi ki: Babamı duydum şöyle diyordu:

Şüphesiz Sa’îd b. Cübeyr ipek işlemeli bir şal ile ihrama girerdi.
Ömer dedi ki: Babam, ipek işlemeli bir şal ile ihrama girerdi.

3145. Ebû Bürde b. Ebû Musa ﴿أبو بردة بن أبي موسى﴾

[Ebû Bürde b. Ebû Musa] el-Eş’arî. Adı, Âmir b. Abdullah b. Kays’dır.

Bize Muhammed b. Humeyd el-Abdî haber verdi. O Ma’mer’den, o Sa’îd b. Ebû Bürde’den, o da Ebû Bürde’den şöyle dediğini rivayet etti:

Babam beni, Abdullah b. Selâm’a ondan ilim öğrenmek için gönderdi. Bana, “Sen kimsin?” diye sordu. Ona kendimi tanıttım. Bana, “Hoş geldin!” dedi. Ben, “Şüphesiz babam beni sana, ilim öğrenmek ve çeşitli meseleleri sormam için gönderdi.” dedim. “Ey yeğenim! şüphesiz siz tüccarların olduğu bir yerdesiniz. Senin herhangi bir kimse üzerinde bir malın

[alacağın] varsa ve o kişi sana bir yük saman hediye ediyorsa sakın onu kabul etme. Çünkü o faizdir.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Leys anlattı; dedi ki: Bize Ebû Bürde anlattı; dedi ki:

Medine’ye geldim ve Abdullah b. Selâm’ın evine gittim. Bana, “Resûlullah’ın girdiği bir eve girmek, onun namaz kıldığı bir evde namaz kılmak istemez misin? Sana hurma ve kavut [kavrulmuş un] yedirelim olmaz mı?” [Ebû Bürde devamla] dedi ki: Abdullah b. Selâm şöyle dedi: “Ey yeğenim! Şüphesiz sen, faizin gizli olarak yaygın olduğu bir yerdesin. Sizden birinizin alacak bir borcu olduğunda ve ödeme vakti geldiğinde, borçlu olanın, beraberinde bir miktar yemek ve bir miktar alaf [hayvan yemi] getirdiği olmuyor mu? İşte bu, faizin ta kendisidir.”

Bize Ya’kûb b. İshâk el-Hadramî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O da Muhâcir Ebü’l-Hasan’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil ve Ebû Bürde hazineden sorumluydular.
Ebû Nu’aym dedi ki: Ebû Bürde, Kâdı Şüreyh’ten sonra *Kûfe* kadısı oldu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. Merdânbeh[216] anlattı; dedi ki:

Ebû Bürde’yi gördüm; bir yük devesine binmişti. Yük devesinin ön kısmında da bir Mushaf asılıydı.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha’î haber verdi; dedi ki: Bize babam Gannâm b. Talk b. Mu’âviye en-Neha’î anlattı; dedi ki:

Ebû Bürde’nin, aramızda ölen azadlı bir kölenin cenazesinde hazır bulunduğunu gördüm. Cenaze namazını kıldırması için mahalle imamını öne geçirdi.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Muhammed b. Ömer şöyle dedi:

Ebû Bürde babasından hadis rivayet etti ve *Kûfe* kadılığı yaptı.

Muhammed b. Ömer ve başkaları şöyle dediler: Ebû Bürde *Kûfe*'de 103 yılında vefat etti.

el-Fadl b. Dükeyn ve Sa'îd b. Cemîl, Ebân b. Ömer b. Osman b. Ebû Hâlid'den rivayet ederek dediler ki:

Ebû Bürde 104 yılında vefat etti.

3146. Kardeşi Musa b. Ebû Musa ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

[Musa b. Ebû Musa] el-Eş'arî. Annesi Ümmü Külsûm, el-Fadl b. Abbâs b. Abdülmuttalib'in kızıdır. Musa, babasından hadis rivayet etmiştir.

3147. Kardeşleri Ebû Bekir b. Ebu Musa ﴿عثمان بن أبي سليمان﴾

[Ebû Bekir b. Musa] el-Eş'arî. Ebû Bekir adı, onun künyesi değil, asıl ismidir. Babasından ve diğer bazılarından hadis rivayet etmiştir. Az sayıda hadis rivayet etmiş ve rivayet ettiği hadislerde de zayıf olarak kabul edilmiştir. Hâlid b. Abdullah'ın valiliği sırasında öldü. Yaşça Ebû Bürde'den daha büyüktü.

3148. Urve b. el-Muğîre ﴿محمد بن المرتفع﴾

[Urve b. el-Muğîre] İbn Şu'be es-Sekafî. Künyesi Ebû Ya'fûr idi. Babasından hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Miskîn b. Sellâm anlattı; dedi ki: Bize Ebü'n-Nadr el-Mâzinî anlattı. O da eş-Şa'bî'den şunu rivayet etti:

Urve b. el-Muğîre b. Şu'be *Kûfe* valisiydi ve bu evin [Muğîre b. Şu'be ailesinin] en hayırlısı idi.

3149. el-Akkâr b. el-Muğîre ﴿سهيل بن عمرو﴾

[el-Akkâr b. el-Muğîre] İbn Şu'be es-Sekafî. O da babasından hadis rivayetinde bulunmuştur.

3150. Ya'fûr b. el-Muğîre ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Ya’fûr b. el-Muğîre] İbn Şu’be es-Sekafî. O da babasından hadis rivayet etmiştir.

3151. Hamza b. el-Muğîre ﴿مسلم بن يناق﴾

[Hamza b. el-Muğîre] İbn Şu’be es-Sekafî. O da diğer kardeşleri gibi babasından hadis rivayet etmiştir.

3152. İbrahim en-Neha’î ﴿صفوان بن أمية﴾

O, İbrahim b. Yezîd b. el-Esved b. Amr b. Rebî’a b. Hârise b. Sa’d b. Mâlik b. en-Neha’dır. Mezhic kabilesindendir. Künyesi *Ebû İmrân* idi. Bir gözü görmüyordu.

Bize Hammâd b. Mes’ade haber verdi. O da İbn Avn’dan şöyle dediğini rivayet etti: Muhammed b. Sîrîn bir gün dedi ki:

Ben zannederim ki, Mesrûk’un yanında bizimle oturanlar arasında bildiğim ve sizin de bir genç olarak bahsettiğiniz İbrahim, bizimle beraber olduğu halde sanki o, bizimle beraber değilmiş gibi bir görüntü veriyor.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki: Muhammed b. Sîrîn’e İbrahim’i anlattım; dedi ki:

Şu Alkame’nin yanında bizimle beraber oturan bir gözü görmeyen genç, işte o, grup içindeyken sanki onlar arasında değilmiş gibi [bir görüntü veriyor].

Bize Haccâc b. Muhammed el-A’ver ve Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdiler; dediler ki: Bize Şu’be anlattı. O Mansûr’dan, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Asla herhangi bir şeyi yazmadım [hepsini hafızama aldım].” Ebû Katan dedi ki: Şu’be, Mansûr’dan rivayetinde şöyle de dedi: “Eğer yazmış olsaydım şöyle şöyle olmasından daha iyi olurdu.”

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmelik b. Ebû Süleyman anlattı; dedi ki:

Sa’îd b. Cübeyr’i gördüm; ondan fetva isteniyordu. O da “İbrahim aranızda olduğu halde benden fetva mı istiyorsunuz?” diyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Bazen İbrahim’i duyuyordum. Kendini beğeniyor ve şöyle diyordu: “Yine bana ihtiyaç hasıl oldu, yine bana ihtiyaç hasıl oldu!”

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: el-A’meş’i duydum şöyle dedi:

Biz Şakîk’in yanına geliyorduk, falanın ve falanın yanına da geliyorduk. (Onlardan ilim konusunda istifade ediyorduk). Ancak İbrahim’in yanında (ilim konusunda) herhangi bir şey göremedik.[217]

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-A’meş’ten şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’e hangi hadisi anlattıysam o konuda benden daha fazla bir bilgiye sahip olduğunu gördüm.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O İbn Ebcer’den, o da Zübeyd’den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’e her neyi sorduysam her defasında onda bir hoşnutsuzluk gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da Muğîre’den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz, İbrahim’den, emirden[218] çekindiğimiz gibi çekinirdik.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı; dedi ki: Talha’yı duydum şöyle diyordu:

Kûfe’de İbrahim ve Hayseme’den daha çok beğendiğim kimse yoktur.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O el-Hasan b. Amr'dan, o da Fudayl'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e dedim ki: "Şüphesiz ben, bazı meseleleri aklımda tutarak sana geliyorum. Ancak sanki Allah onları benden çabucak alıyor [yani aklımda tutamıyorum]. Seni de görüyorum ki, yazmaktan hoşlanmıyorsun." O da dedi ki: "Şüphesiz insanın herhangi bir kitap yazıp da ona dayandığı, ona güvendiği nadirdir. Yine insanın, ilmi isteyip de Allah'ın ona tamamını verdiği çok az olmuştur. Ancak Allah ona yeteceği kadarını vermiştir."

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Ebû Arûbe anlattı. O Ebû Ma'şer'den, o da İbrahim'den şunu rivayet etti:

İbrahim, Peygamber'in (sas) hanımlarından birisini ziyaret ediyordu -ki O Âişe'ydi- ve üzerlerinde kırmızı elbise gördü. Eyyûb, Ebû Ma'şer'e dedi ki: Onların yanına nasıl girdi? [Ebû Ma'şer] dedi ki: [İbrahim] büluğ çağından önce, amcası ve dayısı, Alkame ve el-Esved ile beraber hac yapıyorlardı. [Ebû Ma'şer devamla] dedi ki: Onlarla Âişe arasında kardeşlik ve dostluk vardı.

Bize Vekî haber verdi. O Mâlik b. Miğvel'den, o da Zübeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e bir mesele ile ilgili olarak soru sordum. "Benimle kendin arasında bu konuyu soracak başka birini bulamadın mı?" dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

İbrahim, hadisleri manalarını esas alarak rivayet ederdi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Hasan b. Abdullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e, "Bize hadis rivayet etmez misin?" dedim. "Falan gibi olmamı mı istiyorsun? Mahalle mescidine gel, eğer oraya herhangi bir insan gelir

bir şeyler sorarsa, sen de ona verilecek cevabı duyar bir şeyler öğrenirsin.” dedi.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı. O da el-A’meş’ten şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’e, “Abdullah’tan hadis rivayet ettiğin zaman senedini söyle.” dedim. O da, dedi ki: ‘Abdullah dedi’ dediğim zaman şüphesiz ben o sözü, onun öğrencilerinden başka birinden duymuşumdur. ‘Falan kimse bana anlattı’ dediğim zaman da gerçekten o kimse bana anlatmıştır.

Bize Ârim b. el-Fadl anlattı; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Ebû Hâşim’den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’e, “Ey Ebû İmrân! Peygamber’den sana herhangi bir hadis ulaşmadı mı ki onu bize rivayet edesin?” dedim. “Evet ulaştı. Ancak ben, ‘Ömer dedi, Abdullah dedi, Alkame dedi, el-Esved dedi’ şeklinde söylemeyi üzerimde daha ehven, daha uygun buluyorum.” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Avn anlattı; dedi ki:

İbrahim’in yanına girdim. Hammâd da yanına girdi. Hammâd elinde etrâf[219] olduğu halde soru sormaya başladı. İbrahim, “Nedir bu?” diye sordu. Hammâd da, “Sadece hadislerin baş kısmının yazılı olduğu sahifeler.” dedi. İbrahim, “Seni bundan nehyetmemiş miydim?” dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Âsım’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil’e bir insan gelip fetva istediği zaman ona şöyle derdi: “Git Ebû Rezîn’e sor. Sonra gel sana ne cevap verdiğini bana söyle.” [Âsım devamla] dedi ki: Ebû Rezîn de evin içinde onun yanındaydı. [Âsım devamla] dedi ki: Yine ona [Ebû Vâil’e] soru sorulduğu zaman şöyle diyordu: “İbrahim’e git ona sor, sonra gel sana ne cevap verdiğini bana söyle.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Muğîre’den, o da İbrahim’den şunu rivayet etti:

Mescid sütununa [dayanarak namaz kılmayı] mekruh buluyordu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Ebû Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'i henüz küçükken görmüştüm. Tıraş olmuştu. Cuma günü Alkame için üzengiyi tutuyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı; dedi ki:

el-A'meş'e, "İbrahim'in yanında kaç kişi toplanıyor?" diye sordum. "Dört-beş." dedi.

Ebû Bekir dedi ki: Habîb'in yanında on kişi görmedim. Görmedim ki iki kişi ona soru soruyor.[220]

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Heyseme bana şöyle dedi: "Sen ve İbrahim büyük mescide gidiyorsunuz, oturuyorsunuz. Sizinle beraber muhbir ve güvenlik sorumlusu da oturuyor [sizi gözlüyorlar]." Bu durumu İbrahim'e anlattım. O da, "Mescitte oturmamız, muhbir ve güvenlik sorumlusunun da bizimle oturması [ve bizi dinlemeleri]; oradan ayrılıp insanların kendi heva ve heveslerine göre bize görüş isnad edip [iftira atmalarından] daha iyidir." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn, Muhammed b. Abdullah ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Hasan b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti: İbrahim şöyle dedi:

Asla herhangi bir adamla (kalp kırıcı) bir şekilde tartışmadım.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bana Hammâd b. Zeyd anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim en-Neha'î'nin yanına oturdum, Mürcie'den bahsetti ve onlarla ilgili bir şeyler söyledi ki, başka sözler, bu söylediği sözlerden daha iyidir [yani onlar hakkında çok ağır konuştu].

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi. O el-Hasan b. Sâlih'ten, o babasından, o el-Hâris el-Uklî'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bu sonradan çıkmış görüş sahiplerine karşı dikkatli olun! (yani Mürcie'ye karşı.)

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Muhil'i duydum; dedi ki: İbrahim şöyle dedi:

İrcâ[221] bid'at'tir.

Bize Muhammed b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bana Muhil anlattı; dedi ki:

Kendisine Muhammed denen bir adam İbrahim'in meclisinde otururdu. Onun ircâ ile ilgili konuştuğu [yani bu görüşleri kabul ettiği] haberi ulaştı. [Bunun üzerine] İbrahim ona dedi ki: "Bizimle beraber oturma."

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Seleme es-Sâiğ anlattı. O Müslim el-A'ver'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sâbirî[222] elbisesinden daha ince olan bu din anlayışını bırakınız.

Bize Muhammed b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bana Muhil anlattı; dedi ki:

İbrahim'e dedim ki: "Şüphesiz onlar bize, "Siz mü'min misiniz?" diye soruyorlar." O da dedi ki: Size sordukları zaman şöyle deyin: "Biz Allah'a, bize indirilene ve İbrahim'e indirilene iman ettik…"[223]

Bize Muhammed b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bize Muhil anlattı; dedi ki: İbrahim bize şöyle dedi:

Onlarla oturmayınız, yani Mürcie mensuplarıyla.

Bize Muhammed b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bana Sa'îd b. Sâlih anlattı. O Hakîm b. Cübeyr'den; O da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben bu ümmet hesabına sayı [çokluk] bakımından Ezârika'dan[224] daha çok Mürcie'den korkarım.

Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da Gâlib Ebü'l-Hüzeyl'den şunu rivayet etti:

Gâlib, İbrahim'in yanında iken Mürcie'den bir grup İbrahim'in yanına girdi. [Gâlib devamla] dedi ki: Onunla konuştular. O da kızdı ve "Eğer bu sizin düşünceniz ise bir daha yanıma gelmeyiniz." dedi.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Ziyâd anlattı. O Ebû Hamza'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Eğer Muhammed'in ashâbı sadece tırnakları üzerine mesh etmiş olsalardı ben daha fazlasını isteyerek onları yıkamazdım [bu konuda onlara muhalefet etmezdim]. Bu durum, yani böylesi bir topluluğun fıkhını sorgulamamız ve onlara [Sahâbîlere] uygulamalarında muhalefet etmemiz de ayıp olarak bize yeterdi.

Bize Muhammed b. es-Salt haber verdi; dedi ki: Bize Mansûr b. Ebü'l-Esved anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in yanında Mürcie'den bahsedildi. Bunun üzerine, "Allah'a and olsun ki, onlar benim yanımda Ehl-i Kitap'tan daha sevimsizdirler." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Fudayl b. İyâd anlattı. O Muğîre'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kim ki, meshten yüz çevirirse şüphesiz sünnetten yüz çevirmiş olur. Bunu da ancak şeytandan bilirim.
Fudayl dedi ki: Yani meshi terk etmeyi, [şeytandan bilirim].

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bana Ca'fer el-Ahmer anlattı. O Muğîre'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kim ki, meshten yüz çevirirse [kabul etmezse], şüphesiz Nebi'nin sünnetinden yüz çevirmiş olur.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e, "Sana gelip bazı şeyleri teklif edip arz edeyim mi?" diye sordum. "Herhangi bir şey için, öyle olmadığı halde şöyledir demekten hoşlanmıyorum." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Ebû Bekir b. Ayyâş'ı duydum şöyle dedi:

İbrahim ve Atâ, kendilerine bir şey sorulmayana kadar konuşmazlardı.

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Bürkân anlattı; dedi ki: Bize Rebî b. Ebû Zeyneb el-Kûfî anlattı. O da Ebü'l-Mincab el-Basrî'den şunu rivayet etti:

Bir adam İbrahim en-Neha'î'den ilim öğrenmek için yanına geliyordu. Bu arada bir grubun Osman ile Ali hakkındaki tartışmalarını duydu. [Adam] dedi ki: "Ben bu adamdan [İbrahim'den] bir şeyler öğreniyorum; ancak insanların da Ali ile Osman'ın durumları hakkında ihtilaf içinde olduklarını görüyorum." [Adam] bu durumu İbrahim en-Neha'î'ye sodu. O da dedi ki: "Ben ne Sebeî'yim[225] ne de Mürciî."

Bize Ahmed b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Ahvas anlattı. O Mufaddal b. Mühelhil'den, o da Muğîre'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam İbrahim'e, "Ali, bana Ebû Bekir ve Ömer'den daha sevimli geliyor." dedi. İbrahim de ona şöyle dedi: "Ancak Ali, eğer senin bu sözünü duymuş olsaydı sırtını acıtırdı, sırtına vururdu. Eğer siz bu düşünceyle yanımızda oturuyorsanız bundan böyle bizimle oturmayın."

Bize Cerîr b. Abdülhamîd ed-Dabbî haber verdi. O da eş-Şeybânî'den şöyle dediğini rivayet etti: İbrahim şöyle dedi:

Ali bana Osman'dan daha çok sevimli geliyor. Ancak Osman'a herhangi bir kötülük isnad etmektense gökten yere düşmeyi tercih ederim.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. Yine bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. Bunların hepsi el-A'meş'ten, o da İbrahim'den [bahisle] şunu rivayet etti:

Kalktığı zaman selam verirdi. Eğer biz ondan bu esnada tekrar herhangi bir şey sorarsak selamı tekrar eder ve onunla bitirirdi.

Bize Müemmel b. İsmail ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Şu'ayb b. el-Habhâb anlattı; dedi ki: Bana İbrahim'in hanımı Hüneyde anlattı dedi ki:

İbrahim bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O da Ebû Miskîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim, evinde hurma bulunmasından hoşlanırdı. Onun yanına herhangi bir kimse geldiğinde yanında bir şey yoksa şöyle derdi: "Hurmaları yakınımıza getirin." Eğer ona bir dilenci gelirse ona hurma verirdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âviye b. Abdullah yani el-Yemâmî anlattı; dedi ki: Bana Talha anlattı, -Talha [burada bahsi geçecek şahsın] İbrahim mi yoksa Abdurrahman mı olduğu hususunda tereddüt etti- dedi ki: Ebü'l-Eş'as yani Mu'âviye'ye göre bu söz konusu şahıs İbrahim'di. [Talha devamla] dedi ki:

İnsanlar uykularına çekildikleri zaman o, yani İbrahim, sırmalı cübbesini giyer; güzel koku sürünür ve kendi namazgâhında sabaha kadar veya Allah'ın dilediği zamana kadar kalırdı. Sabah olduğunda da bu elbiselerini çıkarır normal günlük olanlarını giyerdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Hasan b. Amr'dan şunu rivayet etti:

İbrahim, tutuklanıp öldürülebilir korkusuyla iki bayram ve Cuma günleri evde oturdu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsmail anlattı. O da Fudayl'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim, Ebû Ma'şer'in evinde gizlenmiş iken ben, Hammâd'ın onu ziyaret etmesi için izin istedim.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bana Sa'îd b. Sâlih el-Eşec anlattı. O Hakîm b. Cübeyr'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kâhin, yani gaybdan haber vermeye çalışan kişi, kâfirden başka bir şey değildir.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Biz, İbrahim'in yanındaydık, bir adam geldi, "Ey Ebû İmrân, Allah'a dua et beni iyileştirsin." dedi. İbrahim'in bu sözden şiddetli bir şekilde rahatsız olduğunu gördüm. Hatta öyle ki, bu rahatsızlığın yüzüne aksettiğini ve bunun da farkına vardığımızı gördüm. Veya bu hoşnutsuzluğun yüzüne aksettiğini ve bunun da farkına vardığımı gördüm. [İbn Avn devamla] dedi ki: Sonra bir adam Huzeyfe'nin yanına geldi ve şöyle dedi: "Allah'a dua et beni affetsin." Huzeyfe, "Allah seni affetmesin." dedi. [İbn Avn devamla] dedi ki: Adam bir yana çekildi ve oturdu. Bir müddet sonra [Huzeyfe adama] dedi: "Allah seni Huzeyfe'nin yerine koysun, şimdi razı mısın?" [Huzeyfe devamla] dedi ki: "Sizden biriniz adama geliyor; sanki bir öncekinin durumunu okuyor, sanki o da aynısını, o da aynısını [söylüyor]." [İbn Avn devamla] dedi ki: "İbrahim sünneti anlattı, onda tavsiye edilene teşvik etti. İnsanların da neler yaptıklarını söyledi; ancak bunları doğru bulmadı ve bu konularla ilgili tavsiyelerde bulundu."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ya'kûb b. İshâk anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

İbrahim, idarecilere geliyor ve onlardan [payına düşen] hediyeleri istiyordu.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Mansûr ve İbrahim b. Muhâcir'den veya bunlardan birinden şunu rivayet etti:

İbrahim, İbnü'l-Eşter'in yanına gitti. [İbn Eşter] ona hediyeler verdi; o da kabul etti.

Bize Muhammed b. Rebî'a el-Kilâbî haber verdi. O da el-Alâ b. Züheyr el-Ezdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim babamın yanına geldi. Babam Hulvân valisiydi. Onu bir katanaya bindirdi, ona elbiseler giydirdi ve bin dirhem verdi, o da kabul etti.

Bize Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Himmânî haber verdi. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Nu'aym b. Ebû Hind, İbrahim'e bir küp şıra hediye etti. Onu kabul etti. Şırayı oldukça tatlı buldu, onu pişirip nebiz yaptı.

Bize Muhammed b. Rebî'a el-Kilâbî haber verdi. O da el-'A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'i hiçbir zaman [Kur'ân okurken] sesini güzelleştirme ve dalgalandırma [nağme] gayreti içinde görmedim.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O el-Hasan b. Amr'dan, o da Fudayl b. Amr'dan şunu rivayet etti:

İbrahim, hizmetçisine vurmak istediği zaman şöyle derdi: "Allah'a hamdederim ki, seni mutlaka vuracağım." Bir kamçı getirttirir, sonra, "Aç [elini]." derdi. Ona tek bir defa hafifçe şöylece bir vururdu.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O el-Hasan b. Amr'dan, o Fudayl b. Amr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

[Eskiler], "Kişi bir ahlak üzere kırk yaşına ulaştığı zaman artık ölene kadar bu durumu değişmez." diyorlardı. [Devamla] dedi ki: Kırk yaşına gelen kişiye de "Kendinin bu durumunu muhafaza et." denirdi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O da el-Hasan b. Amr'dan şunu rivayet etti:

Ferkad es-Sebahî, İbrahim'in yanında elbisesinin düğmelerini açan bir adamla, saçlarını örük yapmış diğer bir adamı gördü. Ferkad dedi ki: "Ey Ebû İmrân! Neden bu adamı düğmelerini açmasından ve bu adamı da saçlarını örük yapmasından menetmezsin?" [Bunun üzerine] İbrahim, "Bilmiyorum, sana Esedoğulları'nın sertliği mi galebe çaldı, yoksa Temîmoğulları'nın kabalığı mı? Şuna gelince sıcağı gördü, düğmelerini açtı. Bu ise inşaallah namaz kılmak istediği zaman saçını [örük yapıp] sarkıtıyor." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O da el-Hasan b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ferkad, İbrahim'e dedi ki: "Ey Ebû İmrân! Ben vergi borcum olan altı dirhemi düşünerek sabahladım. Ödeme vakti geldi; yanımda da yok. Dua ettim. *Fırat*'ın kenarında yürürken bir de baktım, [önümde] altı dinar! Onları aldım, tarttım, bir de baktım tam altı tane. Ne eksik ne fazla." [İbrahim] dedi ki: "Onları sadaka olarak ver. Şüphesiz onlar senin değildir."

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O el-Hasan b. Amr'den, o da Fudayl b. Amr'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim şöyle dedi: "Kişinin bir şeyle rızıklandığı zaman ondan yüz çevirmesi hoş görülmemiştir."

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Bazen görüyordum, İbrahim beraberinde bir şey taşıyor ve şöyle diyordu: “Ben bunda, (yani bunu taşımada) bir ecir, bir sevab umuyorum.”

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Mansûr’dan rivayet ettiğine göre:

İbrahim ve Mücâhid *Cemâcim* olayını doğru bulmadılar ve onaylamadılar. [226]

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O da Muğîre’den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’in evinde çıngırak sesi duydum.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O Muğîre’den, o da, İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’e ‘Nasıl sabahladın (veya sabahladınız)?’ diye soruldu. O da, “Allah’tan bir nimetle.”[227] dedi.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdüsselâm b. Harb anlattı. O Halef’ten, o da İbrahim’i anlatan birinden şöyle dediğini rivayet etti:

Şu “Artık kendileriyle arzularının arasına engel çekilmiştir.”[228] ayetini her okuyuşumda soğuk suyu hatırlamışımdır.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-A’meş’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Bazen İbrahim’i görürdüm; namaz kılıyor sonra gündüzün bize geliyor ve belli bir müddet kalıyordu. Sanki hastaydı o.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Fudayl b. Gazvân’dan, o Ebû Ma’şer’den, o da İbrahim’den şöyle dediğini rivayet etti:

Eğer Ehl-i Kıble'den herhangi bir kimseyle çarpışmayı helal görseydim, şu Haşebiyye[229] denen grupla savaşmanın helal olduğunu kabul ederdim.

Bize el-Mu'allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Abdülazîz b. el-Muhtâr anlattı. O Hâlid el-Hazzâ'dan, o da Ebû Ma'şer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Cuma günü İbrahim'i gördüm, imamdan yüz çevirmiş, söylediklerini dinlemiyordu. [Ebû Ma'şer devamla] dedi ki: İbrahim hutbeyi dinlemediği zaman tesbih çekerdi.[230]

Bize el-Mu'allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Beyhes Ebû Habîb anlattı; dedi ki: Bana Nehşel anlattı. O da Hammâd b. Ebû Süleyman'dan şunu rivayet etti:

[İbrahim] en-Neha'î, bir defasında bir grup insanın yanından geçti; onlara selam vermedi. O gruptakiler bu durumu hoş karşılamadılar. İbrahim onların yanına döndü; o gruptakilerden biri, "Ey Ebû İmrân! Yanımızdan geçtin; bize selam vermedin." dedi. O da, "Ben sizi meşgul gördüm. Bu yüzden [verilen selamın herhangi bir sebepten dolayı alınmamasının günahı mucib olduğu düşüncesiyle] sizi günahkâr yapmak istemedim." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Mansûr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e, Haccâc'a veya diğer bazı zorba ve zalim kişilere lanet etmenin hükmünü sordum. O da, "Cenâb-ı Allah, "Allah'ın laneti zalimlerin üstüne olsun!"[231] demiyor mu?" dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Zeyd'den -ki mücahidlerin arasında bulunan yaşlı bir zattı- rivayet etti; dedi ki:

İbrahim'i duydum, Haccâc'a sövüyordu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Haccâc'ın yaptıklarını görmezlikten gelmek, kişiye körlük olarak yeter.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da eş-Şeybânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim et-Teymî'nin, Hâricîleri itaate davet etmek için gönderildiği ifade edildi. İbrahim en-Neha'î de ona dedi ki: "Onları kime itaat etmeye davet edeceksin, Haccâc'a mı?"

Bize Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Himmânî haber verdi. O Ebû Hanîfe'den, o da Hammâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e, Haccâc'ın ölümünü müjdeledim, hemen secdeye kapandı.

Hammâd rivayetinde şöyle dedi: İbrahim'in sevinçten ağladığını görünceye kadar, herhangi bir kimsenin seviçten ağladığını görmemiştim.

Bize Ebû Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize el-Avvâm b. Havşeb anlattı; dedi ki: İbrahim'in askere yazıldığı kışlası Râzân'daydı. Babam Havşeb b. Yezîd eş-Şeybânî bu bölgenin komutanıydı. [el-Avvâm devamla] dedi ki:

Ordudaki askerler ailelerine gitmek için ondan [komutan olan babamdan] izin istediler. O da izin verdi, ancak onlara belli bir müddet verdi ve "Kim bu belirlenen günden geç gelirse, gelmediği her gün için ona bir kırbaç vururum." dedi. [el-Avvâm devamla] dedi ki: Ben de İbrahim'e dedim ki, "Dilediğin kadar kal, bu senin için hoş görülmeyecek bir şey değil." dedim. O da tayin edilen günden sonra [fazladan, benim sözüme binaen] yirmi gün evinde kaldı. Babam durumu askerlere açıkladı. Askerlerden her geç gelenin kaç gün geç geldiği isminin karşısına işaretlenmişti. Babam onlara vurmaya başladı. Ta ki İbrahim'i de çağırdı, bir de baktı ki İbrahim belirlenen tarihten itibaren tam yirmi gün geç gelmiş. [Vurmak için] O da gelmesini emretti. Biz tam on kardeş buna mani olmak için ayağa kalktık. [Babam] bize dedi ki: "Eğer oturmazsanız sizden kimin annesi hür ise o benden boştur; kimin de annesi cariye ise o da hürdür. Emrimi onun dışındakilerde icra ettiğim gibi, onda da icra edeceğim. Emrimi icra edene kadar da konuşmayın." Biz de, babam ona yirmi kamçı vurana kadar oturduk.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da Muhil'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'i geniş cübbesinin içinde namaz kılarken gördüm. Ellerini dışarı çıkarmıyordu.

Bize Yahya b. Âdem haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in tilki derisinden yapılmış bir başlık giydiğini gördüm.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân haber verdi. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in başında tilki derisinden yapılmış yuvarlak bir başlık gördüm.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan b. Sâlih haber verdi. O da Ebû Heysem el-Kassâb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in üzerinde ön kısmı tilki derisi olan, şalların yapıldığı kumaştan yapılmış bir başlık gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in üzerinde tilki derisinden yapılmış veya tilki derisiyle astarlanmış bir başlık gördüm.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Yezîd b. Ebû Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in üzerinde tilki derisinden yapılmış bir başlık gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı; dedi ki: Bize Yezîd b. Ebû Ziyâd anlattı; dedi ki:

İbrahim'in üzerinde kenarları tilki derisinden yapılmış ve kenarları kıvrılmış bir başlık gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhil anlattı; dedi ki:

İbrahim'in üzerinde boyanmış bir kürk gördüm. Kürk giyimiyle ilgili ona sordum. "Onun debbağlanması, temizlenmesidir." dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Avvâm b. Havşeb haber verdi; dedi ki:

İbrahim en-Neha'î'nin üzerinde kırmızı bir üstlük [dış elbise] gördüm. Evinde yanına girdim, kırmızı elbiseler gördüm. Hicâl [gelin için süslenen köşe] de kırmızıydı.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Bize el-Avvâm b. Havşeb anlattı; dedi ki:

İbrahim en-Neha'î'nin üzerinde kırmızı bir üstlük gördüm.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik anlattı. O da Seleme b. Küheyl'den şöyle dediğini rivayet etti:

Yaz aylarında İbrahim'i her gördüğümde üzerinde mutlaka kırmızı bir üstlük ve sarı bir peştemal görürdüm.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. Yüseyr anlattı; dedi ki:

İbrahim'in iki sarı peştemalini gördüm. İkisine sarınarak büyük mescide çıkıyor ve o iki peştemali içinde Cuma namazını kılıyordu. Bir de kırmızı bir peştemali vardı. Cami içinde işte şurada, bize namaz kıldırıyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. O da Haneş b. el-Hâris'ten rivayet etti; dedi ki:

İbrahim'in üzerinde ağır kumaştan ve sık dokunmuş bir gömlek ve safran boyasıyla boyanmış iki elbise gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhil anlattı; dedi ki:

İbrahim’in üstünde, üstlük bir elbise gördüm, bir defasında kırmızı idi ve yıkanmıştı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize el-Velîd b. Cümey anlattı; dedi ki:

İbrahim’in üzerinde kırmızı bir üstlük gördüm.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. O da Ükeyl’den şöyle dediğini rivayet etti:

Yaz aylarında İbrahim’i her gördüğümde üzerinde kırmızı bir üstlük ile sarı bir peştemel vardı.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki:

Abdullah b. Avn’a, “İbrahim’in üzerinde safran boyasıyla boyanmış elbise gördün mü?” diye sordum. O da,”Allah’ın dilemesiyle evet. Ancak o elbisenin güzelliği ve parlaklığı yoktu.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhil anlattı; dedi ki:

İbrahim’in üzerinde ona sarınıp örtündüğü bir üstlük elbise ve bir ucunu omuzuna atarak diğer tarafıyla da sarındığı bir şal gördüm. O bu haliyle namaz kıldırıyordu, imamdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da Mansûr’dan şunu rivayet etti:

Mansûr, İbrahim’in üzerinde ipek işlemeli bir şal görmüştü.

Bize Vekî haber verdi. O Süfyân’dan; Süfyân da Neha kabilesine mensup bir ihtiyardan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’i elbiseleri içinde, kışın namaz için iftitah tekbiri getirirken gördüm.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki:

el-Hakem, bize bir gömlek giymiş olduğu halde imamlık yaptı. Biz, "İhtiyarlığın mı seni bu duruma getirdi?" diye sorduk. "Eğer gömleğin kumaşı ağır [kalın] ve sık dokunmuş ise bunda herhangi bir mahzur yok." dedi. İbrahim bize [sık dokunmuş] bir gömlek ve bir örtü içinde imamlık yapardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Bükeyr b. Âmir anlattı; dedi ki:

İbrahim'i gördüm, sarık sarmış bir ucunu da arkasına sarkıtmıştı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhil anlattı; dedi ki:

İbrahim'in sol elinde demir bir yüzük gördüm.

Bana Yahya b. Sa'îd'den haber verildi. O Süfyân'dan, o da Ebû Kays Abdurrahman b. Servân el-Evdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame'ye bir mesele sordum. İbrahim de onun yanındaydı. Sanki o, büluğ çağına yaklaşmış güçlü ve kuvvetli bir gençti artık.

Bana Abdurrahman b. Mehdî'den haber verildi. O Hammâd b. Zeyd'den, o Ebü'l-Hakem'den, o da Meymûn b. Mihrân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahimle karşılaştım. Ona, "Seninle ilgili olarak bana ulaşan bu çelişkili tavrın da neyin nesi?"[232] diye sordum.

Bana Yahya b. Sa'îd'den haber verildi, dedi ki:

İbrahim, İbnü'l-Eş'as[233] ile beraber olmadı [onu desteklemedi, fitneye bulaşmadı].

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in üzerinde güzelliği yani parlaklığı gitmiş kırmızı bir üstlük [dış elbise] gördüm.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Muğîre'den İbrahim hakkında şunu rivayet etti:

İbrahim, sarığı arkasından sarkıtmıştı.

Bize Müemmel b. İsmail haber verdi; dedi ki: Süfyân, el-A'meş'in şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in elinde demirden bir yüzük gördüm.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in yüzüğü demirdendi ve sol elindeydi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Zâide anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in yüzüğü sol elindeydi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Mansûr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'in yüzüğündeki yazı şöyleydi: "Sinekler Allah'ındır, biz de ona aidiz."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da Ebü'l-Heysem'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim bana vasiyet etti. Onun yanında ilk karısına ait 'bir şey' vardı. Onu, ilk hanımının varislerine vermemi emretti. Ben de ona, "Onun, bunu sana hibe ettiğini bana söylememiş miydin?" dedim. "Şüphesiz o, bunu bana hibe etmişti; ancak o hastayken bunu yapmıştı." dedi. O şeyi onun

varislerine vermemi istedi, ben de o şeyi [İbrahim'in ölümünden sonra ilk hanımının] varislerine verdim.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da Ebü'l-Heysem'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim hastayken yanına girdim, ağlamaya başladı. "Ey Ebû İmrân! Seni ağlatan şey nedir?" dedim. "Dünyaya karşı olan telaş ve hüznümden ağlamıyorum. Ancak şu iki kızım var ya [işte onlar için ağlıyorum]." dedi. [Ebû Heysem devamla] dedi ki: Ertesi gün geldim, baktım ki ölmüş. Karısı onu, evin içinden sofaya çıkarmış; üstünde ağlıyordu.

Bize Vekî b. el-Cerrâh, Yezîd b. Hârûn, Ebû Üsâme ve Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdiler; dediler ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

İbrahim vefat edince onun evine geldik ve "Neyi vasiyet etti?" diye sorduk. [Ev halkı] dediler ki: "Bana mezar olarak bir lahit[234] kazın. Kabrimin içini Arzemî[235] kerpiçlerle örmeyin. Peşimden meşalelerle gelmeyin." şeklinde vasiyet etti.

Bize Vekî haber verdi. O Ümeyye es-Sayrefî'den, o Ebü'l-Heysem'den, o da İbrahim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Dört kişi olduğunuz zaman [vefatımı] başkalarına bildirmeye gerek yok [beni hemen gömün].

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Biz İbrahim'i geceleyin korka korka defnettik.

Bize İsmail b. İbrahim b. Uleyye ve Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdiler; dediler ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

İbrahim'in ölümünden sonra eş-Şa'bî'ye geldim. Bana, "İbrahim'in defnini görenler arasında sen de var mıydın?" diye sordu. [Evet der manasında] eğildim. "Andolsun ki, kendinden sonra, kendisi gibi birini

bırakmadı.” dedi. “*Kûfe*’de mi?” diye sordum. “Ne *Kûfe*’de, ne *Basra*’da, ne *Şam*’da, ne şurada ne de burada.” dedi.

Muhammed b. Abdullah [kendi rivayetinde] şunu da ekledi: Ne de *Hicaz*’da.

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân ed-Dabbî haber verdi. O da İbn Ebcer’den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa’bî’ye, İbrahim’in ölümünü haber verdim. Dedi ki: “[Bıraktığı ilim mirasından dolayı] Allah’a hamdederim. Ancak şüphesiz ki o, kendisi gibi birini arkasında bırakmadan gitti.” [eş-Şa’bî devamla] dedi ki: “Onun ölüsü, dirisinden daha fakihtir.”

Bize Cerîr b. Abdülhamîd ed-Dabbî haber verdi. O Muğîre’den o da eş-Şa’bî’den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim’in ölüsü, dirisinden daha fakihtir.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Ebû Bekir b. Ayyâş’ın şöyle dediğini duydum:

Ölüm, İbrahim en-Neha’î’ye elli yaşları civarındayken geldi.

Muhammed b. Sa’d ve [bu ilimde uzman olan] diğerleri dedi ki: “Bu ilimle uğraşanlar onun, *Kûfe*’de Velîd b. Abdülmelik’in hilafeti döneminde 96 yılında vefat ettiği hususunda ittifak ettiler. O kırk dokuz yaşındaydı, elliyi tamamlamamıştı.” [İbn Sa’d dedi ki]: Yahya b. Sa’îd el-Kattân’ın da şöyle dediği bana ulaştı: “İbrahim öldüğünde, elli yaşını biraz geçmişti.”

Ebû Nu’aym da şöyle dedi: İbrahim’in ölümünü, İbrahim’in kızının oğluna sordum. O da, “Haccâc’ın ölümünden dört veya beş ay sonraydı.” dedi.

Ebû Nu’aym dedi ki: Muhtemelen, 96 yılının ilk aylarında vefat etti.

3153. İbrahim et-Teymî

O, Teym er-Rebâb kabilesinden Yezîd b. Şerîk’in oğludur. Künyesi *Ebû Esmâ* idi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Avvâm b. Havşeb haber verdi; dedi ki:

İbrahim et-Teymî'nin üzerinde kırmızı bir üstlük [dış elbise] gördüm. Yanına evine girdim, kırmızı elbiseler ve kırmızı perdeler ve örtüler gördüm.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Bize el-Avvâm b. Havşeb haber verdi; dedi ki:

İbrahim et-Teymî'nin üzerinde kırmızı bir üstlük gördüm.

Bize Ali b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbrahim et-Teymî'nin hapsedilme sebebi şuydu: Haccâc, İbrahim en-Neha'î'nin getirilmesini istedi. [İbrahim en-Neha'î'yi] tutuklamak isteyen kişi ona [İbrahim et-Teymî'ye] gelerek, "İbrahim'i arıyorum." dedi. İbrahim et-Teymî de, "İbrahim benim." dedi. [Gelen görevli] onu tutukladı. İbrahim et-Teymî, gelen görevlinin aslında İbrahim en-Neha'î'yi aradığını bildiği halde, gelen görevliyi ona yönlendirmeyi kendisi için helal görmedi [uygun bulmadı]. Görevli şahıs onu Haccâc'a götürdü. Haccâc da onun zindana atılmasını emretti. Zindandakiler için ne güneşten koruyacak bir gölge ne de soğuktan koruyacak bir örtü vardı. [Mahpuslardan] her iki kişi birbirine zincirle bağlanmıştı.

[Bu durum karşısında] İbrahim'in kimyası bozuldu. Zindanda iken annesi [ziyaretine] geldi, onu tanıyamadı. Ancak İbrahim onunla konuşunca tanıyabildi ve böylece İbrahim zindanda öldü. Haccâc rüyasında birinin şöyle dediğini gördü: "Bu gece burada Cennet ehlinden bir adam öldü." Sabah olunca Haccâc, "Bu gece burada *Vâsıt*'ta[236] herhangi bir kimse öldü mü?" diye sordu. [Maiyetinde bulunanlar], "Evet, İbrahim et-Teymî zindanda öldü." dediler. Bunun üzerine, "Bu rüya, şeytanın vesvesesinden, kışkırtmasından kaynaklanan bir rüyadır." dedi. Emretti, cesedi çöplüğe atıldı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn, Muhammed b. Abdullah el-Esedî ve Kabîsa b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân es-Sevrî anlattı. O Ebû Hayyân'dan, o da İbrahim et-Teymî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Yalancı durumuna düşerim korkusuyla, sözümle amelimin birbiriyle uyumlu olmasına son derece dikkat ettim.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim et-Teymî rüyasını -ki rüyasında reyhan adlı bitkiyi bölüştürdüğünü görmüştü- hikaye ederek anlattı. Bu rüya haberi İbrahim en-Neha'î'ye ulaştığında bununla ilgili olarak, "Reyhanın kokusu güzel ancak tadı acıdır." dedi.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O İbrahim b. Muhâcir'den, o da İbrahim [en-Neha'î]'den şunu rivayet etti:

[İbrahim en-Neha'î], İbrahim et-Teymî'den bahsederek şöyle dedi: "Ben zannederim ki o, rüyasındaki anlatımıyla Allah'a kavuşmayı istiyor [yani vefat edecek gibi]. Ben onun ne lehine ne de aleyhine olmayacak, ancak kendisine yetecek bir şekilde kurtulmasını arzu ederim."

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Hemmâm'dan şöyle dediğini rivayet etti:

"İbrahim et-Teymî, rüyasını anlattığı zaman…" şeklindeki rivayeti et-Teymî'nin babası Yezîd b. Şerîk tahric etmiştir.

Bize Abdullah b. Amr Ebû Ma'mer el-Minkarî anlattı; dedi ki: Bize Abdülvâris b. Sa'îd anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Cuhâde anlattı. O Süleyman'dan, o da İbrahim et-Teymî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Babamın yanında, yenlerini avucunda tuttuğu pamuktan yapılmış bir gömlek vardı. [et-Teymî devamla] dedi ki: Ona, "Ey babacığım! Keşke onu giysen!" dedim. [Devamla] dedi ki: "[Babam], 'Şüphesiz ben *Basra*'ya geldim, binlerce dirhem kazandım. Ancak bunlardan bir sevinç duyarak büyülenmedim. Buna bir daha dönme hususunda da nefsime herhangi bir söz vermedim. Yediğim bütün güzel lokmaların, en çok kızdığım insanların ağzında olmasını isterdim.' dedi." Ebü'd-Derdâ'yı duydum şöyle diyordu:

“Şüphesiz kıyamet gününde iki dirhemi olan kişinin hesabı, bir dirhemi olan kişinin hesabından daha şiddetli olacaktır.”

3154. Hayseme b. Abdurrahman

[Hayseme b. Abdurrahman] İbn Ebû Sebre. Adı, Yezîd b. Mâlik b. Abdullah b. ez-Züeyb b. Seleme b. Amr b. Zühl b. Mürrân b. Cu’fî b. Sa’d el-Aşîre’dir. Mezhic kabilesindendir.

Bize Ubeydullah b. Musa ve Abdülvehhâb b. Atâ haber verdiler; dediler ki: Bize İsrâîl haber verdi. Yine bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî, Yahya b. Abbâd ve Vehb b. Cerîr haber verdiler; dediler ki: Bize Şu’be haber verdi. [Birinci sened zinciri ile ikincideki son râvîlerin] hepsi Ebû İshâk’tan, o da Hayseme’den şöyle dediğini rivayet etti:

Babam doğduğu zaman dedem ona Azîz ismini vermiş. Sonra bunu Peygamber’e (sas) anlatmış. Peygamber (sas) de, ***“Onun adı, Abdurrahman olsun.”*** demiş.

Ubeydullah, kendi rivayet ettiği hadisinde şöyle dedi: “O, *Medine*’de doğmuştu.”

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı. O Ebû İshâk’tan [yani babasından], o da Hayseme’den şöyle dediğini rivayet etti:

Dedemin bir oğlu oldu. Dedem ona Azîz adını koydu ve Peygamber’e geldi ve “Benim bir oğlum oldu.” dedi. Peygamber, “Onun ismini ne koydun?” diye sordu. O da, “Azîz.” dedi. Peygamber de, “*Bilakis, onun adı Abdurrahman olsun.*” dedi.

Hayseme dedi ki: İşte o Abdurrahman babamdır.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah el-Umerî haber verdi. O Nâfi’den, o da İbn Ömer’den rivayet şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’a (sas) en sevimli gelen isimler Abdullah ve Abdurrahman isimleriydi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Gıyâs anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Müseyyeb'in bir oğlu oldu. [el-A'meş devamla] dedi ki: Hayseme, o çocuk için bir süt anne aldı ve onu o çocuğa gönderdi.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı; dedi ki: Bana Talha anlattı; dedi ki:

Hayseme'yi ziyaret ettim. Hayseme ve İbrahim *Kûfe* ehlinden en çok beğendiğim kimselerdi. Onlar ayağa kalktı, ben de kalktım. -[Talha, Mâlik'e hitaben] dedi ki: "Sen de onlar gibi kalk."- Talha devamla dedi ki: "Hayseme elimi tuttu, öptü. Ben de onun elini öptüm." Mâlik dedi ki: Talha da bana, ben de ona aynısını yaptım. [Yani onların yaptıkları hareketin hatırasına aynı hareketi yapıp Talha elimi öptü, ben de onun elini öptüm].

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da Nu'aym b. Ebû Hind'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Vâil'i bir merkebe binmiş olduğu halde Hayseme'nin cenazesinde gördüm, şöyle diyordu: "Ne şaşılacak hüzün! -veya buna benzer bir kelime söyledi.-"

Hayseme, İbn Ömer'den sema[237] yoluyla rivayette bulundu.

İsrâîl'den, o Hakîm b. Cübeyr'den, o da Hayseme b. Abdurrahman'dan rivayet edildiğine göre Hayseme, Peygamber'in (sas) ashâbından on üç kişiyi gördü, -ki bunlardan hiçbiri herhangi bir şeyi değiştirmedi-. [Yani Peygamber'den gördüklerini olduğu gibi tatbik ettiler].

3155. Temîm b. Seleme

[Temîm b. Seleme] el-Huzâ'î. Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti sırasında 100 yılında vefat etti. el-A'meş, ondan rivayette bulundu. Sika bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

3156. Umâre b. Umeyr ﴿صفوان بن أمية﴾

[Umâre b. Umeyr] et-Teymî. Teymullah b. Sa'lebe kabilesindendir. el-A'meş, ondan rivayette bulundu. Umâre, Süleyman b. Abdülmelik'in hilafeti döneminde vefat etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hafs anlattı. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Umâre, savaşların birinde bir adamla karşılaştı. Ona, "Seni tanıyorum. Sen bizimle beraber İbrahim'in yanında oturan kişi değil misin?" diye sordu. [Adam], "Evet!" dedi: Umâre'nin yanında altmış dinar vardı. [el-A'meş devamla] dedi ki: Umâre para kesesinin ağzını açtı ve ona otuz dinar verdi.

3157. Ebü'd-Duhâ

Müslim b. Subeyh el-Hemdânî. Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti sırasında vefat etmiştir. Mesrûk'tan ve Abdullah [İbn Mes'ûd]'un arkadaşlarından rivayette bulunmuştur. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3158. Temîm b. Tarefe

[Temîm b. Tarefe] et-Tâî. Haccâc döneminde 94 yılında vefat etmiştir. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3159. Hakîm b. Câbir

[Hakîm b. Câbir] b. Ebû Târık el-Ahmesî. Becîle kabilesindendir. el-Velîd b. Abdülmelik'in hilafeti sırasında, Haccâc'ın valiliğinin sonlarında vefat etmiştir. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3160. Abdurrahman b. el-Esved

[Abdurrahman b. el-Esved] İbn Yezîd b. Kays b. Abdullah b. Mâlik b. Alkame b. Selâmân b. Kehl b. Bekir b. Avf b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Alâ b. Züheyr el-Ezdî anlattı; dedi ki: Bana Abdurrahman b. el-Esved anlattı; dedi ki:

Ben, âkil-baliğ olduğum yaşa kadar, Âişe'nin huzuruna izin almadan girerdim. [Âkil-baliğ olduğum yılda bir defasında] selam verdim, izin istedim, sesimi tanıdı ve "Ey nefsinin düşmancığı! O işi yaptın mı?" diye sordu. "Evet, ey anneciğim." dedim. "Ey yavrum, içeri gir." dedi.

[Abdurrahman devamla] dedi ki: Bana yöneldi, babamı ve arkadaşlarını sordu. Ben de onlar hakkında ona bilgi verdim. Sonra, sormam için beni gönderdikleri hususu ona sordum.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O es-Sak'ab b. Züheyr'den, o da Abdurrahman b. el-Esved'den şöyle dediğini rivayet etti:

Âkil-baliğ olduğum sene babam, bir hususu sormam için beni Âişe'ye (r) gönderdi. Ona geldim ve perdenin arkasından seslendim. "Hey ufaklık! O işi yaptın mı?" dedi. "Babam, 'Guslü gerektiren şey nedir?' diye soruyor." dedim. O da, "Tıraş yerleri birleştiği zaman." dedi.

Bize Talk b. Gannâm haber verdi; dedi ki: İsrâîl'i duydum şöyle diyordu:

Abdurrahman b. el-Esved'i gördüğümde, "Şüphesiz bu şahıs giyimiyle, koku sürünmesiyle ve bineğiyle Arap liderlerinden bir liderdir." dedim. [Devamla] dedi ki: Ben onu bir Beygire binmiş vaziyette gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

Abdurrahman b. el-Esved, bir katanaya binmiş vaziyette geliyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

Abdurrahman b. el-Esved'i gördüm, ipek yün karışımı elbise giyiyordu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

Abdurrahman b. el-Esved'i gördüm; kına ile boyanıyordu.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdi; dedi ki: Bana babam Gannâm b. Talk anlattı; dedi ki:

Cahiliye döneminde bizimle el-Esved b. Yezîd arasında vilâdet bağı[238] vardı. Abdurrahman b. el-Esved her sefere çıktığında veya her bir seferden dönüşünde bu vilâdet bağını devam ettirmek için mutlaka bize uğrar selam verirdi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl haber verdi. O da Sinân b. Habîb es-Sülemî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. el-Esved ile beraber [nehir üzerindeki] köprüye doğru çıktım. Her Yahudi veya Hristiyana uğradığında onlara selam veriyordu. Ona, "Bunlar şirk ehli oldukları halde sen bunlara nasıl selam veriyorsun?" dedim. "Hiç şüphesiz selam, Müslümanın alametidir, özelliğidir. İstedim ki, onlar benim Müslüman olduğumu bilsinler." dedi.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Gıyâs anlattı. O da el-Hasan b. Ubeydullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdurrahman b. el-Esved bayram gecesi bizimle kalıyordu. Oruçluyken iki ayağını suya batırıyordu.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Talha anlattı. O Zübeyd'den, o da Abdurrahman b. el-Esved'den şunu rivayet etti:

Abdurrahman, kendi kabilesine Ramazan ayında on iki rekât teravih kıldırıyordu. Her iki rekât teravih arasında da kendisi on iki rekât kılıyordu. Onlara her gece Kur'ân'ın üçte birini okurdu. [Zübeyd devamla] dedi ki: Bayram gecesi kendi kabilesindekilerle beraber kalıyordu ve "Şüphesiz bu gece bayram gecesidir." diyordu.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdi; dedi ki: Mâlik b. Miğvel'i duydum; şöyle diyordu:

Abdurrahman b. el-Esved b. Yezîd, Meymûn[239] kuyusunun yanına geldiği zaman, "Ben hacı oğlu hacıyım." dedi.

3161. Abdullah b. Mürre

[Abdullah b. Mürre] el-Hemdânî. Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti sırasında vefat etmiştir. Sika olup rivayet ettiği hadisler salihtir.[240]

3162. Sâlim b. Ebü'l-Ca'd

[Sâlim b. Ebü’l-Ca’d] el-Gatafânî. Gatafânlıların mevlasıdır.

Bize Ubeydullah b. Musa ve Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdiler; dediler ki: Bize Süfyân anlattı. O da Mansûr’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sâlim, hadis rivayet ettiğinde çokça rivayet eder ve çokça açıklama yapardı. İbrahim ise hadis rivayet ettiği zaman kesin bir şekilde ifade eder ve kısa keserdi. Bunu İbrahim’e sordum; dedi ki: “Sâlim [hadis dinlediği zaman] onları yazıyordu [çokça açıklama yapması bundan dolayıdır].”

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O da Atâ b. es-Sâib’den şunu rivayet etti:

Alkame, el-Esved, İbn Nudayle ve İbn Ma’kıl gibi fakihler, Sâlim b. Ca’de’nin kendi kölesinin velâ[241] hakkını bazı ibadetlerini [hac gibi] yerine getirebilmede ona yardımcı olabilmesi için on bin [dirhem] karşılığında Amr b. Hureys’e satmasına cevaz verdiler.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Sâlim, Ömer b. Abdülazîz’in hilafeti sırasında 100 veya 101 yılında vefat etti.

Ebû Nu’aym dedi ki: Bilakis bu tarihten önce Süleyman b. Abdülmelik’in hilafeti sırasında öldü. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3163. Kardeşi Ubeyd b. Ebü’l-Ca’d

Kendisinden de rivayette bulunulmuştur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3164. Kardeşleri İmrân b. Ebü’l-Ca’d

Kendisinden de rivayette bulunulmuştur.

3165. Kardeşleri Ziyâd b. Ebü’l-Ca’d

Kendisinden de rivayette bulunulmuştur.

3166. Kardeşleri Müslim b. Ebü’l-Ca’d

Kendisinden de rivayette bulunulmuştur.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Ebü’l-Ca’d’ın altı oğlu vardı. Onlardan ikisi Şiî oldu; ikisi Mürcie mensubu idi; diğer ikisi de Hâricîlerin

görüşünü benimsiyorlardı. [İbn Sa’d devamla] dedi ki: Babası onlara şöyle diyordu: “Ey oğullarım! Şüphesiz Allah aranıza ihtilafı koymuştur.”

3167. Ebü’l-Bahterî et-Tâî

Ali b. Abdullah b. Ca’fer’in anlattığına göre adı, Sa’îd b. Ebû İmrân’dır. [Ali’den] başkası da dedi ki: [Adı] Sa’îd b. Cübeyr’dir. O Tay kabilesinden Nebhânoğulları’nın mevlasıdır.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O da Amr b. Mürre’den şöyle dediğini rivayet etti:

Cemâcim savaşı sırasında Kurrâ [Kur’ân hafızları], Ebü’l-Bahterî’yi Emir olarak başlarına getirmek istediklerinde Ebü’l-Bahterî, “Böyle yapmayın. Ben mevaliden bir adamım. Başınıza Araplardan bir Emir getiriniz.” dedi. [Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Ebü’l-Bahterî, Abdurrahman b. el-Eş’as ile beraber *Düceyl*[242] savaşında bulundu. O gün 83 yılında öldürüldü.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Atâ b. es-Sâib şunu haber verdi:

Ebü’l-Bahterî veya arkadaşlarından herhangi biri, kendisi hakkında herhangi bir övgü duyduğu zaman, kalbine bir ‘ucb’ yani kendini beğenme hissi söz konusu olduğunda iki omuzunu büker ve “Allah için korktum.” derdi. Hammâd, “Bazen de sırtını aşağı doğru bükerdi.” dedi.

Bize Züheyr b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Ali b. Sâbit anlattı. O Şerîk’ten, o da Atâ b. es-Sâbit’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü’l-Bahterî herhangi bir ağlama ve dövünme duyduğunda hemen ağlardı.

Bize Muhammed b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize er-Rebî b. Hassân anlattı; dedi ki:

Ebü’l-Bahterî’yi gördüm bir kaftan içinde namaz kılıyordu.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Haccâc, Şu’be’den şöyle dediğini rivayet etti; dedi ki:

Ebü’l-Bahterî, Ali dönemine ulaşmadı ve onu görmedi.

Abdullah b. İdrîs dedi ki: Şu’be şöyle dedi:

el-Hakem b. Uteybe’ye Zâzân hakkında sordum. “O, çok sayıda hadis rivayet etmiştir.” dedi. [Şu’be devamla] dedi ki: [Aynı şahsı] Seleme b. Küheyl’e sordum; dedi ki: “Ebü’l-Bahterî’yi ondan [Zâzân’dan] daha çok beğeniyorum.” Ebü’l-Bahterî, çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Hadislerini Peygamber’in (sas) ashâbından onların bir çoğundan bizzat duymadığı halde mürsel olarak rivayet ederdi. Kendisinin bizzat duyarak-dinleyerek rivayet ettiği hadisleri hasendir. Ancak “falandan duydum” diyerek rivayet ettiği hadisleri zayıftır.

3168. Zer b. Abdullah

[Zer b. Abdullah] İbn Zürâre b. Mu’âviye b. Âmire b. Münebbih b. Gâlib b. Vakş b. Kâsım b. Mürhibe. Hemdân kabilesindendir. Zer, hikaye anlatmada insanların en beliğiydi. Mürcie mezhebine mensuptu. O, Ebû Ömer b. Zer’dir. Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş’as ile beraber, Haccâc b. Yusuf’a karşı isyan eden Kurrâ arasındaydı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsrâîl yani el-Mülâî anlattı. O da el-Hakem’den şöyle dediğini rivayet etti:

Cemâcim savaşı sırasında Zer’in şöyle dediğini duydum: “Bu savaş, deli/mecnun, fitneye uğramış bir kâfirin eliyle gerçekleşen demir soğuğundan başka bir şey midir ki?”

3169. el-Müseyyeb b. Râfi

[el-Müseyyeb b. Râfi] el-Esedî.

Bize Ma’n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bana İshâk b. Yahya b. Talha anlattı. O da el-Müseyyeb b. Râfi’den şunu rivayet etti:

Ömer b. Hübeyre kadılık görevini ona tevdi etmek için onu çağırdı. O da, “Kadılık görevini üstlenmem beni sevindirmez. Şüphesiz, şu mescidinizin iki altın bileziği bendedir [Burada imamlık yapmayı, kadılık yapmaya tercih ederim].” dedi.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: el-Müseyyeb b. Râfi 105 yılında vefat etti.

3170. Sâbit b. Ubeyd

[Sâbit b. Ubeyd] el-Ensârî. Bu zat, Zeyd b. Sâbit'e yetişti. Şöyle de dedi:

“Muğîre İbn Şu’be’nin arkasında namaz kıldım; iki rekât namaz kıldırdı.” Sâbit, sika bir zat olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. el-A’meş ve başkaları ondan hadis rivayet etmişlerdir.

3171. Ebû Hâzim el-Eşca’î

Adı, Selmân’dır, Azze el-Eşca’iyye’nin mevlasıdır. Ebû Hüreyre’den hadis rivayet etmiştir. Ömer b. Abdülazîz’in hilafeti sırasında vefat etmiştir. Sika olup rivayet ettikleri hadisleri salihtir.

3172. Mürey b. Katarî

Adî b. Hâtim’den hadis rivayet etmiştir.

3173. Mâlik b. el-Hâris

[Mâlik b. el-Hâris] es-Sülemî. Sika olup rivayet ettikleri hadisleri salihtir. el-A’meş, kendisinden hadis rivayet etmiştir.

3174. Yahya b. el-Cezzâr

Becîle kabilesinin mevlasıdır.

Yahya b. Sa’îd el-Kattân dedi ki: O, Şu’be’den, o da el-Hakem’den rivayet etti; dedi ki:

Yahya b. el-Cezzâr Şiî mezhebine mensuptu. Konuşmalarında çok aşırıya kaçıyordu. [Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Yahya sika bir zattı.

Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3175. el-Hasan el-Urenî

Becîle kabilesindendir. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3176. Kabîsa b. Hülb

[Kabîsa b. Hülb] İbn Yezîd b. Adî b. Kunâfe b. Adî b. Abdüşems b. Adî b. Ahzem. Kabîsa, babasından rivayette bulunmuştur. Babası bir grup içinde Peygamber'e gitmiş ve onu dinlemişti.

3177. Ebû Mâlik el-Gıfârî

Tefsir ile ilgili bilim dalında uzmandı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3178. Ebû Sâdık el-Ezdî

Adı, Abdullah b. Nâciz'dir. Adının, Ezd Şenûe kabilesinden Müslim b. Yezîd olduğu da söylenir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Seleme es-Sâiğ anlattı; dedi ki:

Ebû Sâdık'ı gördüm, sakalı beyazdı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Şu'ayb b. el-Habhâb anlattı; dedi ki:

Ebû Sâdık'ı gördüm, saçı ve sakalı beyazdı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Şu'ayb anlattı; dedi ki:

Ebû Sâdık'ı gördüm, tüysüz bir kadife ile bir şort[243] içinde namaz kılıyordu.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı; dedi ki:

Ebû Sâdık'ı, dışarıya abdest bozmak için çıkarken gördüm; üzerinde bir şort vardı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Şu'ayb yani İbnü'l Habhâb anlattı; dedi ki:

Ebû Sâdık bir gün bile nafile oruç tutmuyor; namazın farzlarından ne önce ve ne de sonra [nafile-sünnet] namazları kılmıyordu. Onun takva anlayışında garip bir durum vardı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir. [Ricâl ilmiyle uğraşanlar] Onun hakkında olumsuz kanaat belirtmişlerdir.

3179. Ebû Sâlih

Adı, Bâzâm'dır. Bâzân da denilmiştir. O Ümmü Hâni bt. Ebû Tâlib'in mevlasıdır. Tefsir ilmiyle ilgili bilgi sahibiydi. Bu bilgileri, İbn Abbâs'tan almıştı. Kendisinden de bu bilgileri el-Kelbî Muhammed b. es-Sâib rivayet etti. Ayrıca yine kendisinden bu bilgileri, Simâk b. Harb ve İsmail İbn Ebû Hâlid de rivayet etmişlerdir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Sâlih'in sakalı bolcaydı ve aralarından parmaklarını geçiriyordu.

3180. Yezîd b. el-Berâ

[Yezîd b. el-Berâ] İbn Âzib b. el-Hâris el-Ensârî. Evs kabilesinin Benî Hârise kolundandır. Babasından rivayette bulunmuştur. Kendisinden de Adî b. Sâbit rivayet etmiştir.

3181. Süveyd b. el-Berâ

[Süveyd b. el-Berâ] b. Âzib. Babasından rivayette bulunmuştur. *Umân* emiri idi. Emirlerin hayırlısı gibiydi.

3182. Musa b. Abdullah

[Musa b. Abdullah] b. Yezîd b. Zeyd el-Hatmî. Ensârın Evs kabilesindendi. Musa'nın annesi de Huzeyfe b. el-Yemân'ın kızıydı.

3183. Riyâh b. el-Hâris

3184. İbrahim b. Cerîr

[İbrahim b. Cerîr] İbn Abdullah el-Becelî. Kendisinden Abdülmelik b. Umeyr rivayette bulunmuştur.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Yahya İbn Sa'îd b. Amr b. Sa'îd b. el-Âs anlattı; dedi ki:

Dedemi ve Cerîr b. Abdullah'ın iki oğlu olan İbrahim ve Ebân'ı gördüm; kına ve çivit otuyla boyanıyorlardı. İbrahim, Cerîr'in [yani babasının] ölümünden sonra doğdu; uzun bir ömür sürdü. Öyle ki, Şerîk ve Esed b. Amr kendisine yetişene dek hayattaydı.

3185. Ebû Zür'â b. Amr

[Ebû Zür'â b. Amr] b. Cerîr b. Abdullah el-Becelî. Dedesinden ve Ebû Hüreyre'den rivayette bulunmuştur.

3186. Hilâl b. Yisâf

[Hilâl b. Yisâf] el-Eşca'î.

Bize Yahya b. İsa er-Remlî haber verdi. O Süfyân'dan, o da Amr b. Mürre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hilâl b. Yisâf'ın künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3187. Sa'd b. Ubeyde

[Sa'd b. Ubeyde] es-Sülemî.

el-A'meş ve Husayn ondan rivayette bulunmuşlardır. Ömer b. Hübeyre'nin *Kûfe* valiliği sırasında vefat etmiştir. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3188. Muhammed b. Abdurrahman

[Muhammed b. Abdurrahman] İbn Yezîd en-Neha'î. O, el-Esved b. Yezîd en-Neha'î'nin kardeşinin oğludur.

Hüseyn b. Ali el-Cu'fîyyi duydum şöyle diyordu: Muhammed b. Abdurrahman b. Yezîd'in künyesi, Ebû Ca'fer idi. İbadetteki dikkat ve hassasiyetinden dolayı ona, el-Keyyis [akıllı, zarif ve zeki adam] denirdi.

Bize Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed b. Abdurrahman b. Yezîd için el-Merdâ [ondan razı olunmuş] denirdi. Ona el-Keyyis de denirdi. Yine ona er-Refîk [nazik ve dost adam] de denirdi.

Bize Ali b. Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Süfyân dedi ki: Mâlik şöyle dedi:

Muhammed b. Abdurrahman b. Yezîd'in yanında saliha bir hanım vardı. Onun, o hanımından ona ancak dua ederek bahsettiği görülürdü.

Süfyân dedi ki: [Muhammed b. Abdurrahman b. Yezîd] er-Refîk diye çağrılırdı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3189. Abdurrahman b. Ebû Nu'm

[Abdurrahman b. Ebû Nu'm] el-Becelî. Künyesi, *Ebü'l-Hakem* idi. Seneden seneye ihrama girerdi [yani her sene hac yapardı]. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3190. Ebü's-Sefer Sa'îd b. Yuhmid

[Ebü's-Sefer Sa'îd b. Yuhmid] es-Sevrî. Hemdân kabilesindendir. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin *Kûfe* valiliği sırasında vefat etmiştir. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3191. Abdullah el-Behî

Bize Vekî haber verdi. O Süfyân'dan, o es-Süddî'den, o da Zübeyr'in mevlası olan el-Behî rivayet etti. [Kaynağımız olan âlimler] dediler ki:

el-Behî sika olup bilinen/tanınan bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3192. Ebü'l-Veddâk

Adı, Cebr b. Nevf b. Rebî'a el-Hemdânî'dir. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3193. Yahya b. Vessâb

Benî Esed b. Huzeyme kabilesinden Kâhiloğulları'nın mevlasıdır.

Yahya b. Âdem dedi ki: O Ebû Bekir b. Ayyâş'tan, o da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Yahya b. Vessâb, Ubeyd b. Nudayle'den Kur'ân'ı ayet ayet öğrendi. Andolsun ki, Kur'ân'ı güzel okuyan biri idi.

Vekî dedi ki: O el-A'meş'ten rivayet etti:

Yahya b. Vessâb namazda olduğu zaman sanki bir adama hitap eder gibi Kur'ân okurdu.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı; dedi ki:

Yahya b. Vessâb'ı gördüm; kürkü içinde namaz kılıyordu. [el-A'meş devamla] dedi ki: Yahya b. Vessâb, *Kûfe*'de Yezîd b. Abdülmelik'in hilafeti sırasında 103 yılında vefat etti. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir. Kıraat ilminde uzmandı.

3194. Ebû Hilâl

[Ebû Hilâl] Umeyr b. Kumeym b. Yerm et-Tağlibî. Tanınan bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3195. et-Temîmî

Ebû İshâk es-Sebî'î'nin kendisinden rivayette bulunduğu zattır.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki:

et-Temîmî'nin adını İsrâîl'e sordum. "Onun adı, Erbed'dir." dedi.

3196. Cerve b. Humeyl

[Cerve b. Humeyl] İbn Mâlik et-Tâî. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3197. Bişr b. Gâlib

3198. ed-Dahhâk b. Müzâhim

[ed-Dahhâk b. Müzâhim] el-Hilâlî. Künyesi, Ebü'l-Kâsım idi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Cüveybir anlattı. O ed-Dahhâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

"Annem beni iki yılda doğurdu." Yani annesinin karnında kalması iki yıl sürdü.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Cüveybir veya ondan başka biri şunu haber verdi:

ed-Dahhâk iki yılda doğmuş ve ön dişleri çıkmıştı.

Yezîd dedi ki: Bize Cüveybir haber verdi. O ed-Dahhâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Kadın iki senede doğurur.[244]

Bize Abdülmelik b. Amr Ebû Âmir el-Akadî ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı; dedi ki:

ed-Dahhâk'ın yüzüğü gümüştendi ve onda testi şeklinde şişeye benzer bir yüzük taşı vardı. Yüzük taşına işlenen şekil de bir kuş suretiydi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. O da Beşîr b. Selmân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, ed-Dahhâk b. Müzâhim'in katipleri arasında idim.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki:

ed-Dahhâk Kur’ân öğretir; buna karşılık herhangi bir şey almazdı.

Bize el-Kâsım b. Mâlik el-Müzenî haber verdi. O da bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti:

ed-Dahhâk’ın üstünde tilki derisinden yapılmış bir başlık gördüm.

Ebû Dâvûd dedi ki: O Şu’be’den, o da Muşâş’tan şöyle dediğini rivayet etti:

ed-Dahhâk’a, “ İbn Abbâs’a yetiştin mi?” diye sordum. “Hayır!” dedi.

Ebû Dâvûd el-Haferî dedi ki: O Şu’be’den, o da Abdülmelik b. Meysere’den şöyle dediğini rivayet etti:

ed-Dahhâk, İbn Abbâs’a yetişmedi. Ancak o, *Rey* şehrinde Sa’îd b. Cübeyr ile buluştu; ondan tefsir dersi aldı.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O bir adamdan, o da ed-Dahhâk’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Anladım ki, arkadaşlarım takvadan başka bir şey öğrenmiyorlar.

Bize Müslim b. İbrahim el-Ezdî haber verdi; dedi ki: Bize Seleme b. Abdullah b. Fedâle Ebû Amîre ez-Zehrânî anlattı; dedi ki: Bana Muhammed b. Bekir er-Rahbî anlattı. O Kûfe ehlinden bir adamdan, o da ed-Dahhâk b. Müzâhim’in kardeşinden şöyle dediğini rivayet etti:

ed-Dahhâk ölüm döşeğinde iken [yanına gelmem için] bana haber gönderdi. [Yanına geldiğimde] dedi ki: “Sabaha kadar ölmüş olacağımı zannediyorum. Sakın ha, öldüğüm zaman, ‘ed-Dahhâk öldü, ed-Dahhâk öldü!’ diye duyurma. Ölüm haberini duyan kendiliğinden gelir. Beni yıka. Namaz kıldığım zaman secdeye gelen azalarıma çokça güzel koku sür. Şu cins kefenlerden ortalama olarak şu beyazlıktaki kefenlerle beni kefenle. İnsanların yeni yeni ihdas ettiği şu tür mezardan sakın [mezarımı onların yaptığı gibi yapma]. Beni bir lahit şeklinde kazılmış mezara defnet. Cenazemi taşıyanlar beni omuzlarına aldıkları zaman sakın ha damat yürüyüşü gibi yürütme. Yavaş yürümekten biraz daha hızlı ve eşkin

yürümekten de biraz daha yavaş, ikisi ortası bir yürüyüşle götürmelerini sağla. Eğer [kabrim için] kerpiç bulursan kerpiç kullan. Eğer kerpiç bulamazsan yerde bulunan normal, doğal [taş vb.] şeyleri kullanırsın. Beni kabrime koyup üzerimde de kerpiçleri düzelttiğin zaman bir kerpici de kardeşinin baş kısmına dik, sonra da onun yattığı yere [mezarına] bak. Sonra işine devam et. Beni defnettiğinde ve adamlar benden ellerini silkelediklerinde [defin işini bitirdiklerinde] kabrimin baş kısmında ayakta dur, kıbleye yönel, sonra arkadaşlarına duyuracak şekilde yüksek sesle üç defa şöyle seslen: 'Allah'ım! Sen, ed-Dahhâk'ı kabrinde oturttun, ona Rabbinden, dininden ve nebisinden soru soruyorsun. Onu dünya ve ahiret hayatında sözünde sabit kıl.' [Bunları söyledikten sonra] ayrıl git."

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Ebû Bekir b. Ayyâş'ı duydum. O da el-Eclah'ten şöyle dediğini rivayet etti:

ed-Dahhâk b. Müzâhim bana dedi ki: "Amel etmek için gücünü kaybetmeden önce amel et." el-Eclah, "Böyle bir şey olur mu?" diye sordu. ed-Dahhâk, "Bugün ben amel etmek istiyorum; ancak güç getiremiyorum." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ubeyd b. Tufeyl anlattı; dedi ki:

ed-Dahhâk öleceği sırada kardeşine şöyle dedi: "Sakın senden başkası cenaze namazımı kıldırmasın. Emirin cenaze namazını kıldırmasına izin verme. Benden sana söylenen şeyleri de söyle."

Bize Ömer b. Sa'd Ebû Dâvûd el-Haferî haber verdi. O Süfyân'dan, o Ebû Ferve'den, o da Büdeyl'den şöyle dediğini rivayet etti:

ed-Dahhâk bize, [yıkama esnasında] kendisini yüzü koyun yatırmamamızı, karnını ovmamamızı ve bir elbise arkasında -veya gömlek dedi- yıkamamızı vasiyet etti. [Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: "ed-Dahhâk *Horasan*'a gitti. Orada belli bir müddet kaldı. Oradakiler ondan hadis dinlediler." ed-Dahhâk 105 yılında vefat etti.

3199. el-Kâsım b. Muhaymire

[el-Kâsım b. Muhaymire] el-Hemdânî.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Humeyd er-Rüvâsî anlattı. O da el-Kâsım İbn Muhaymire ile ilgili olarak şunu rivayet etti:

el-Kâsım müezzin veya müeddib [hususî dersler veren-hocalık yapan] idi.

Bize Haccâc b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Abdullah eş-Şu'aysî anlattı. O da el-Kâsım b. Muhaymire'den şunu rivayet etti:

el-Kâsım ölümünü istiyordu. Ona ölüm gelip çattığında da ümmü veledine[245] dedi ki: "Ben ölümüm için dua ediyordum. Şimdi ölüm geldiğinde de onu istemiyorum." [Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: el-Kâsım b. Muhaymire, Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti sırasında öldü. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3200. el-Kâsım b. Abdurrahman

[el-Kâsım b. Abdurrahman] b. Abdullah b. Mes'ûd el-Hüzelî. *Kûfe* kadılığı yapmıştı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsrâîl anlattı; dedi ki: el-

Kâsım b. Abdurrahman'ı gördüm, evinin kapısında hüküm veriyordu.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O da el-A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, el-Kâsım b. Abdurrahman kadılık makamında hüküm veriyorken yanında oturuyordum.

Bize Haccâc b. Muhammed haber verdi. O Mes'ûdî'den, o da el-Kâsım'dan şunun rivayet etti:

el-Kâsım, şu dört şeye karşılık herhangi bir ücret alınmasını mekruh görüyordu: Kur'ân öğretimi, ezan, kadılık ve miras taksimi.

Bize Sa'îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mis'ar'dan, o da Muhârib b. Disâr'dan rivayet etti; dedi ki:

el-Kâsım b. Abdurrahman ile bir seferde arkadaşlık ettik. Şu üç hususta bizi geçti: Uzun süre sessiz kalma, çokça namaz kılma ve hoş görülü olmada.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

el-Kâsım b. Abdurrahman'ı gördüm, kına ile boyanıyordu. [Fıtr devamla] dedi ki: el-Kâsım b. Abdurrahman *Kûfe*'de Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin valiliği sırasında vefat etti.

3201. Kardeşi Ma'n b. Abdurrahman

[Ma'n b. Abdurrahman] İbn Abdullah b. Mes'ûd el-Hüzelî. Yaşça el-Kâsım'dan daha küçüktü. Kendisinden bazı hadisler rivayet edilmiştir. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3202. Atıyye b. Sa'd

[Atıyye b. Sa'd] İbn Cünâde el-Avfî. Kays kabilesinin Cedîle kolundandır. Künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Fudayl haber verdi. O da Atıyye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Doğduğumda babam beni, Ali'ye getirip doğumumu haber verdi. Ali de bana 100 dirhem tahsis etti. Daha sonra Ali, bana tahsis ettiği o tahsisatımı babama verdi. Babam da o paranın bir kısmıyla yağ ve bal satın aldı.

Bize Sa'd b. Muhammed b. el-Hasan b. Atıyye haber verdi; dedi ki:

Sa'd b. Cünâde, Ali'ye *Kûfe*'de iken gelerek ona şöyle dedi: "Ey Emîrü'l-Müminîn! Şüphesiz benim bir oğlum oldu. Ona bir isim ver." [Ali de], "Bu, Atıyyetullahtır [Allah'ın bir hediyesidir]." dedi. [Bu söz üzerine çocuk] Atıyye olarak isimlendirildi. [Atıyye'nin] annesi Rum kökenli ümmü veleddir. Atıyye, İbnü'l-Eş'as ile beraber Haccâc'a karşı isyan etti. İbnü'l-Eş'as'ın askerleri yenilince Atıyye Fars bölgesine kaçtı. Haccâc,

Muhammed b. el-Kâsım es-Sekafî'ye bir mektup yazarak Atıyye'yi çağırmasını ve Ali b. Ebû Tâlib'e lanet getirmesi durumunda [ona karışmamasını]; lanet getirmediği takdirde ise ona 400 kırbaç vurmasını, saçını ve sakalını da tıraş ettirmesini istedi. [Muhammed es-Sekafî] Atıyye'yi çağırdı ve ona Haccâc'ın mektubunu okudu. Atıyye, lanet getirmekten kaçındı [isteneni yapmadı]. [Bunun üzerine Muhammed es-Sekafî de] ona 400 kırbaç vurdu; saçını ve sakalını da tıraş ettirdi. Kuteybe, *Horasan* bölgesine vali olunca Atıyye onun yanına gitti. Ömer b. Hübeyre *Irak*'a vali oluncaya kadar da *Horasan*'dan ayrılmadı. Atıyye, Ömer b. Hübeyre'ye *Irak*'a dönmesine izin vermesi için mektup yazdı. Ömer de ona izin verdi. Atıyye *Kûfe*'ye geldi ve öldüğü yıl olan 111 yılına kadar oradan ayrılmadı. İnşaallah sika idi. Rivayet ettiği hadisler salihtir. [Hadis ilmiyle uğraşanlardan] bazıları onun hadislerini delil olarak almamışlardır.

3203. Yezîd b. Suheyb

[Yezîd b. Suheyb] el-Fakir. Künyesi *Ebû Osman* idi. Kendisi *Kûfe* ehlindendi, sonra Mekke'ye gitti ve oraya yerleşti. Câbir b. Abdullah'tan hadis dinledi. Kendisinden de Mis'ar, el-Mes'ûdî ve Kûfeliler hadis rivayetinde bulunmuşlardır.

3204. Ziyâd b. Ebû Meryem

Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3205. Abdullah b. el-Hâris

[Abdullah b. el-Hâris] eş-Şeybânî. el-Minhâl b. Amr kendisinden rivayette bulunmuştur.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki:

Abdullah b. el-Hâris [Kur'ân-Hadis] öğretir, buna karşılık herhangi bir şey almazdı.

3206. Ebû Bekir b. Amr

[Ebû Bekir b. Amr] İbn Utbe. el-Mes'ûdî, kendisinden rivayette bulunmuştur.

3207. Muhammed b. el-Münteşir

[Muhammed b. el-Münteşir] İbn el-Ecda. O, [yani el-Ecda] Hemdân kabilesinden Abdurrahman b. Mâlik b. Ümeyye b. Abdullah b. Mürre b. Süleyman b. Ma'mer b. el-Hâris b. Sa'd b. Abdullah b. Vâdi'a'dır. Muhammed b. el-Münteşir, Mesrûk b. el-Ecda'ın kardeşinin oğludur. Amcasından [yani Mesrûk'tan] hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize el-Müsennâ b. Sa'îd anlattı; dedi ki:

Muhammed b. el-Münteşir, Abdülhamîd b. Abdurrahman b. Zeyd b. el-Hattâb'ın Vâsıt'taki vekiliydi. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3208. Kardeşi el-Muğîre b. el-Münteşir

[el-Muğîre b. el-Münteşir] b. el-Ecda. Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3209. Süleyman b. Meysere

[Süleyman b. Meysere] el-Ahmesî. el-A'meş kendisinden rivayette bulunmuştur.

3210. Süleyman b. Müshir

el-A'meş kendisinden rivayette bulunmuştur.

3211. Nu'aym b. Ebû Hind

[Nu'aym b. Ebû Hind] el-Eşca'î. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin *Kûfe* valiliği sırasında vefat etmiştir. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

---

[196] Hz. Süleyman'ın (a) yaptırdığı rivayet edilen bir bina. (M).
[197] Vahzüheyd: Veba, taun hastalığı demektir. (M).

[198] *Celûlâ*, Hz. Ömer zamanında 637 yılında Müslümanlar tarafından fethedilmiş bir yerleşim yeridir. Burada Müslümanlarla Sasaniler arasında İslâm Tarihi açısından önemli bir savaş vuku bulmuştur. Yukarıdaki rivayette fetih tarihine atıf yapılmıştır. (M).

[199] Farz olan namazları değil, nafileleri ikişer rekât olarak kıldığını ifade ediyor olmalıdır. (M).

[200] Bu beyit, Emevî devri şairlerinden Kuseyyir b. Abdurrahman el-Huzâ'î'ye (öl. 105/723) ait bir beyittir. Şiirde geçen Azze ise şairin aşık olduğu kadının adıdır. (M).

[201] eş-Şa'bî, "sermayesizler" demekle, yüksek sesle konuşanların ilimlerinin olmadığını ifade etmek istemektedir. (M).

[202] O zamanki *Irak* valisi. (M).

[203] Ders halkasına çok kimse katıldığı zaman hocayla bire bir muhatap olamadıklarından dolayı bunlar hocayı tam anlamıyla dinleyemez ve anlayamazlar. Hoca da sesini onlara duyurmak için bağırmak zorunda kalacaktır. Öğrenciler de hocayı tam olarak duyamadıkları için anlamadığı bir yeri arkadaşına sormak veya başka bir nedenden dolayı alçak bir sesle birbiriyle konuşurlar ve ders ortamının sessizliğine zarar verirler. eş-Şa'bî böylesi bir durumun ders için uygun bir ortam olmadığını ifade etmek istemektedir. (M).

[204] Yetmiş yedi yaşında olduğunu ifade etmek istiyor. (M).

[205] Perçem: Saç traşından sonra başın ön kısmında bırakılan bir tutam saç için kullanılan bir tabirdir. Bu durum genellikle çocuklar için söz konusudur. Sa'îd burada bu ifadeyle henüz çocuk yaşta olduğunu ifade etmek istemiştir. (M).

[206] İ'lâ, lugatta; mutlak yemindir. İslâmî ıstılahta; "Ehil olan kocanın, nikâhlısı olan kadınla cinsel temasta bulunmayacağına dair Cenab-ı Hakk'ın adını veya sıfatlarını veya oruç, hac, namaz, talak vs. gibi hususları anarak yemin etmesine denir. (M).

[207] Sa'id b. Cübeyr müthiş bir hafızaya sahipti ve tabiri caizse Kur'an'ı da iyi derecede okuyan bir zattı. Zaten üstteki rivayette her iki gecede bir Kur'an'ı hatmettiği ifade edilmektedir. Burada bir defa da olsa Kur'an'ın tamamını bir rekatta okuduğunu ifade etmektedir. Kur'an 30 cüzdür. Hadr (hızlı) bir okuyuşla her bir cüz 15-20 dakikada okunabilir. Bu da toplamda ortalama 8-9 saat eder ki uzun kış gecelerinden birinde böylesi bir okuyuş mümkündür. Zaten Sa'id b. Cübeyr, Cemacim savaşından sonra Mekke'de kaçak olarak kalıyordu. Tutuklanmamak için de mümkün mertebe Kabe'nin

dışına çıkmıyordu. Ayrıca Said b. Cübeyr'in yetişkin olduktan sonra nefsine karşı aşırı sert ve haşin davrandığı da biraz ilerde metin içinde geçmektedir. Kendisini tamamen Kur'an'a ve ilme veren birisi için böylesi bir durum abartılı değil son derece normaldir. Nadir de olsa günümüzde de Kur'an'nın tamamını 7-8 saatte okuyup bitiren iyi hafızlar vardır. (M).

[208] Mümin (Gâfir) 40/71.

[209] Fâtiha 1/7.

[210] Seyf elbisesi: Üzerinde kılıç biçiminde şekiller bulunan bir çeşit elbise. (M).

[211] Ankebût 29/56.

[212] Nisâ 4/98.

[213] Hadîd 57/22.

[214] Bakara 2/115.

[215] Enli ve keskin olan bir çeşit kılıç. (M).

[216] Bu isim Leiden neşriyle takip eden neşirlerde 'Merdâniye' şeklinde tahrif edilmiştir.

[217] İbrahim en-Neha'î'nin, oldukça ketum, sorulmadıkça konuşmayan bir karaktere ve oldukça da heybetli bir şahsiyete sahip olduğu bu bölümün ilerleyen kısmından da anlaşılmaktadır. (M).

[218] Yöneticiden, liderden. (M).

[219] Etraf, kolayca hatırlanması için hadislerin daha çok baş kısmının yazılı bulunduğu sahifeler demektir. Bkz. ez-Zehebî, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*, V, 232. (M).

[220] Bu yıllarda Emevî valilerinin yaptıkları baskının tesiri görülmektedir. (M).

[221] Mürcie, Hz. Osman ve Hz. Ali başta olmak üzere büyük günah işleyen herkesin durumunu Allah'a bırakarak, onların Cennetlik veya Cehennemlik oldukları hakkında herhangi bir fikir beyan etmeyen topluluklara verilen genel bir isimdir. İrca ise böylesi fikirler hakkında fikir beyan etmemek, tehir etmek anlamında mastardır. (M).

[222] Sâbirî, çok ince bir elbise çeşidi. (M).

[223] Bakara 2/136.

[224] Ezârika, bir Haricî fırkasıdır. Nafi b. Ezrak'a nisbet edilen bu Haricî fırkaya göre *Cemel* ve *Sıffin* savaşlarına katılanlar ile hakemleri kabul edenler kafirdir ve ebedî Cehennemliktirler. (M).

[225] Sebeî, Abdullah İbn Sebe'ye tabi olup Hz. Ali'yi ilahlık derecesine çıkaran aşırı bir fırka. (M).

[226] *Deyrü'l-Cemâcim* savaşına katılmayı. (M).

[227] Âl-i İmrân 3/171.

[228] Sebe 34/54.

[229] Haşebiyye, Muhtar es-Sakafî'nin isyanı sırasında ordusunun büyük çoğunluğunu teşkil eden ve silahları sopadan ibaret olan *Kûfe* mevalisi hakkında aşağılayıcı bir tabir olarak kullanılan bir terimdir. Bunlara daha sonra Keysaniyye de denmiştir. Keysaniyye mensupları arasında rec'at ve tenasüh akidesine inanan kimselere de Haşebiyye denmiştir. Geniş bilgi için bkz. Mustaf Öz, DİA, "Haşebiyye", İstanbul 1997, XVI, 402. (M).

[230] Burada muhtemelen imamlığı Haccâc-ı Zalim yapmaktadır. İbrahim, onun okuduğu hutbenin içeriğini beğenmediği için dinlemiyor, bunun yerine tesbihle, zikirle meşgul oluyordu. Çünkü Haccâc, hutbelerde zaman zaman Hz. Ali'nin aleyhinde konuşurdu. (M).

[231] Hûd 11/18.

[232] İbrahim, Haccâc'ın yaptıklarını doğru bulmuyordu. Bunu her defasında münasip gördüğü yerlerde dile getiriyordu. Ancak ona karşı silahlı bir kalkışmayı da, fitneyi uyandıracağından dolayı doğru bulmadı. Soruyu soran şahıs bu konudaki çelişkiyi sormaktadır. Nitekim bir sonraki rivayet, İbrahim'in Haccâc'a karşı silahlı bir kalkışmayı doğru bulmadığını göstermektedir. (M).

[233] İbnü'l-Eş'as: *Deyrü'l-Cemâcim* denen yerde bir çok alim ve kurranın da desteğini alarak Haccâc'a karşı çıkıp savaşan komutan Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş'as'tır. Bu savaşı kaybetmiştir. (M).

[234] Baş tarafında, üst kısmının kapalı olduğu bir çeşit mezar. (M).

[235] Arzemî, *Kufe*'de bir mezarlık adıdır. Kerpiçler bu isme nisbet edilmiştir. Burası insanlar tarafından büyük abdest bozmak için de kullanıldığından oranın toprağı temiz olamayacığından, haliyle bu topraktan yapılma kerpiçler de temiz değildi. Bu yüzden İbrahim en-Nehaî kabrinin içinin böylesi bir topraktan yapılmış kerpiçlerle örülmesini istememiştir. (M).

[236] Vasıt: Haccac'ın Dicle nehri üzerinde Kufe ile Basra arasında inşa ettiği bir şehir. Bkz. El-Buldan, Cundu Hums bl., I, 36. (M).

[237] Sema: Duyarak, sözlü olarak demektir. (M).

[238] Vilâdet bağı, Cahiliyye döneminde bir çeşit akrabalık bağıdır. Şöyle ki: Cahiliyye döneminde boşanan bir kadın iddet müddetini beklemeden ve eğer hamileyse, çocuğunu doğurmadan önce de başka biriyle evlenirdi. Böyle bir durumda kadın hamile olduğu halde bir başkasıyla evlendiği

zaman haliyle çocuk ikinci kocadan olmadığı halde bu yeni kocanın ailesi içinde doğmuş oluyordu ki, böyle bir duruma viladet bağı veya viladet akrabalığı denirdi. (M).

[239] Meymûn kuyusu, Mekke civarında bir kuyunun adıdır. (M).

[240] Salih hadis, kelime olarak düzgün, iyi ve yararlı manasına gelir. Muhaddisler arasında sahih ve hasen gibi dinî meselelerde delil olarak kullanılmaya elverişli hadisler için kullanılmış bir terimdir. Bk. Mücteba Uğur, *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, T.D.Vakfı Yay., Ankara 1992, s. 352. (M).

[241] Velâ hakkı, kölelikten azad edilmiş birisi öldüğünde, mirasını alabilecek bir akrabası yoksa, bırakmış olduğu malın kendisini azad eden eski efendisine, efendisi yoksa efendisinin neseb bakımından olan asebesine intikal etme hakkıdır. (M).

[242] Düceyl savaşı: Hicrî 81 veya 82 yılında Abdurrahman b. Muhammed b. El-Eş'as'ın, Haccac'a karşı yaptığı bir savaş. Bkz. Tehzibü't-Tehzib, Harfü'l-'Ayn, V, 222. Bu tarihler ihilaflıdır. Nitekim yukarıdaki tercüme ettiğimiz kısımda da 83 tarihi geçmektedir. (M).

[243] Metinde geçen Tubban kelimesinin günümüzdeki karşılığı şorttur. Bu tubban avret mahalinin diz üstüne kadar olan kısmını örter. Bilindiği gibi Malikî mezhebine göre avret mahali sadece avretin olduğu kısımdır. Yukarıdaki ifadelerden zaten Ebu Sadık el-Ezdî'nin garib bir kişiliğinin olduğu da anlaşılmaktadır. Ehl-i Hadis onun rivayetlerini kabul etmemiştir. (M).

[244] Günümüzdeki bilgiler ışığında, bir çocuğun bir kadının karnında iki yıl kalması elbette mümkün değildir. Bu rivayet o zamanlar için böyle bir inanışın olabileceğini gösteriyor. (M).

[245] Ümmü veled, sahibinden çocuk doğurmuş cariyeye denir. (M).

ÜÇÜNCÜ TABAKA

3212. Muhârib b. Disâr

Benî Sedûs b. Şeybân b. Zühl b. Sa'lebe b. Ukâbe b. Sa'd b. Ali b. Bekir b. Vâil kabilesindendir. Künyesi, *Ebû Mutarrif* idi. *Kûfe* kadılığı yapmıştır. Şöyle dediği rivayet edilir: "[Kadılığa atandığımda] ben ağladım; ailem de ağladı. Kadılıktan azledildiğimde de yine hem ben ağladım, hem ailem ağladı."

Süfyân b. Uyeyne dedi ki: Onu gördüm. Süfyân'a, "Onu nerde gördün?" diye soruldu. "Küçük bir mescitte hüküm veriyordu." dedi. Bunlar yani Hâşimoğulları geldiğinde Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla, Muhârib'in arkadaşlarının yanında oturdu ve [bunların durumları hakkında] konuştular. Muhârib b. Disâr, Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin valiliği sırasında vefat etti. Bu, Hişâm b. Abdülmelik'in halifeliği döneminde olmuştur.

Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur. [Hadis ilminin uzmanları] onları delil olarak kabul etmediler. Ali ve Osman'da ne iman, ne de küfrün mevcut olup olmadığına şehadette bulunmayıp bu durumu ahirete erteleyen Mürcie-i Ûla [ilk Mürcie] mezhebinin mensuplarındandı.

3213. el-Ayzâr b. Hureys

[el-Ayzâr b. Hureys] el-Abdî.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Ebû Hafsa anlattı; dedi ki:*

el-Ayzâr b. Hureys, kabilesinin lideriydi.

3214. Müslim b. Ebû İmrân

[Müslim b. Ebû İmrân] el-Betîn.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kays anlattı. O da Haccâc'dan rivayet etti; dedi ki:

Müslim el-Betîn'in gök mavisi renginde tilki derisinden yapılmış kürkünü gördüm. Namaz kılıyordu, o [kürkü] de onun üstündeydi.

3215. Adî b. Sâbit el-Ensârî

3216. Talha b. Musarrif

[Talha b. Musarrif] İbn Amr b. Ka'b b. Cuhdüb b. Mu'âviye b. Sa'd b. el-Hâris b. Zühl b. Seleme b. Deûl[246] b. Cüşem b. Yâm. Hemdân kabilesindendir. Künyesi, Ebû Abdullah idi. Kûfelilerin Kur'ân öğreticisiydi. Kûfeliler onun denetiminde Kur'ân okurlardı. Talha, onların çokluğunu görünce sanki bu konuda kendini biraz yetersiz gördü ve el-A'meş'e gidip onun denetiminde Kur'ân okudu. İnsanlar da Talha'yı bırakıp el-A'meş'e meylettiler.

Bize Ali b. Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki:

İbn Ebcer'e şöyle dedim: "Gördüklerinin en hayırlısı kim?" O da bir an sustu, sonra, "Allah Talha'ya rahmet etsin." dedi.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı. Mâlik, Talha'yla ilgili olarak dedi ki:

O ve ben bir sokağa kadar geldik. O sokakta benim önüme geçti. Sonra bana döndü dedi ki: "Eğer senin benden bir saat -veya bir gün dedi- daha büyük olduğunu bilseydim senin önüne geçmezdim."

Bize Ali b. Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Süfyân'a "Hangisi yaşça daha büyüktü Talha mı Zübeyd mi?" diye sordum. "İkisi [yaş bakımından] birbirine ne kadar da çok yakındı." dedi. Sonra dedi ki: "Talha kızını Zübeyd'e vermek isteyince Zübeyd, 'Bunu senden istememi engelleyecek herhangi bir şey yoktur. Ancak bu işin sence de uygun olup olmadığını bilmiyorum.' dedi."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik anlattı. O da Talha'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Hayseme'nin yanına girdim. Onu bir grup veya bir kabile fertleri içinde hastalığı için ziyaret ediyordum. Onlar kalktığında ben de gitmek için kalktım. [Hayseme], "Sen de mi?" dedi. Elimi tuttu öptü, ben de onun elini öptüm.

Mâlik dedi ki: Hasta ziyareti için Talha'nın yanına girdim. Bana da aynısını yaptı, elimi öptü, ben de onun elini öptüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Musa b. Kays anlattı; dedi ki:

Yâmlılar [Yani Yâm kabilesine mensup Talha ve Zübeyd] çocuklarını 27. gecede uyandırıyorlar (yani Ramazan ayında).

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O da el-Hasan b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Talha b. Musarrif, "Eğer abdestli olmasaydım Şîa'nın ne söylediğini sana söylerdim." dedi. [Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Talha, *Cemâcim* savaşında Kûfeli Kurrâ ile beraber Haccâc'a karşı isyan etti. Bundan sonra, 112 yılında vefat etti.

Yahya b. Ebû Bükeyr dedi ki: Şu'be'yi işittim, şöyle diyordu: Talha'nın cenazesinde bulundum. Ebû Ma'şer Ziyâd b. Küleyb onu överek dedi ki: "Kendisinden sonra, kendisi gibi birini bırakmadı." Talha, sika bir zattı. Rivayet ettiği hadisler salihtir.

3217. Zübeyd b. el-Hâris

[Zübeyd b. el-Hâris] İbn Abdülkerîm b. Cuhdüb b. Zühl b. Mâlik b. el-Hâris b. Zühl b. Seleme b. Deûl b. Cüşem b. Yâm. Hemdân kabilesindendir. Künyesi, *Ebû Abdullah* idi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Husayn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Zübeyd üzerinde kapşonu olan bir elbise olduğu halde İbrahim'in yanına geldi. İbrahim, "Şimdi bu kapşonlu elbiseleri giyme zamanı değil." dedi.

Yahya b. Ebû Bükeyr dedi ki: O Nu'aym b. Meysere'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr şöyle dedi: "Allah'ın yarattığı bir kulu seçmem hususunda muhayyer bırakılsaydım Zübeyd el-Yâmî'yi tercih ederdim."

Ebû Nûh Kurâd dedi ki: Şu'be'yi duydum, şöyle diyordu:

Kûfe'de Zübeyd'den daha hayırlı bir ihtiyar görmedim.

Şu'be dedi ki: Bir gün Zübeyd ile mescitte oturuyordum. Oradan, yanında bir çile pamuk olan bir kadın geçti. Pamuk çilesi düştü, kadın farkına varmadı. Ancak Zübeyd farkına vardı. Zübeyd kalktı, beni oturur vaziyette bıraktı ve kadının peşinden koşturdu. Ona yetişti ve pamuk çilesini ona verdi. Sonra yanıma döndü.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Ömer haber verdiler; dediler ki:

Zübeyd, 122 yılında Zeyd b. Ali'nin [*Kûfe*'de ayaklandığı] günlerde öldü. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

3218. Şemir b. Atıyye

[Şemir b. Atıyye] İbn Abdurrahman el-Esedî. Benî Mürre b. el-Hâris b. Sa'd b. Sa'lebe kabilesindendir. Sika olup rivayet ettiği hadisler salihtir.

3219. Bekir b. Mâ'iz es-Sevrî

Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3220. Ebû Ya'lâ Münzir es-Sevrî

Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3221. Abdurrahman b. Sa'îd

[Abdurrahman b. Sa’îd] İbn Vehb el-Hemdânî. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3222. Ebû Hübeyre

İsmi, Yahya b. Abbâd el-Ensârî’dir. Yusuf b. Ömer’in valiliği sırasında vefat etmiştir. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3223. Bükeyr b. el-Ahnes

Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3224. Ali b. Müdrik en-Neha’î

Bize Talk b. Gannâm haber verdi; dedi ki: Bana Bekkâr b. Abdullah el-Kureşî anlattı; dedi ki:

Ali b. Müdrik en-Neha’î, Hişâm b. Abdülmelik’in hilafetinin sonlarında 120 yılında, Yusuf b. Ömer’in *Irak*’a gelişi zamanında vefat etti.

Hâlid b. Abdullah ve Yusuf b. Ömer bu sene dirhem çıkardılar [darpettiler]. Ali b. Müdrik az sayıda hadis rivayet etmiştir. Şu’be, ondan rivayette bulunmuştur.

3225. Musa b. Tarîf el-Esedî

3226. Ali b. el-Akmar

[Ali b. el-Akmar] İbn Amr b. el-Hâris b. Mu’âviye b. Amr b. el-Hâris b. Rebî’a b. Abdullah b. Vâdi’a. Hemdân kabilesindendir.

3227. Kardeşi Külsûm b. el-Akmar

[Külsûm b. el-Akmar] el-Vâdi’î. Hemdân kabilesindendir.

3228. Cebele b. Sühaym eş-Şeybânî

el-Velîd b. Yezîd’in [öldürülmesiyle sonuçlanan] fitnede vefat etti.

3229. Vebere b. Abdurrahman

[Vebere b. Abdurrahman] el-Müslî. Mezhic kabilesindendir. Hişâm b. Abdülmelik'in *Kûfe* valisi Hâlid b. Abdullah'ın valiliği sırasında vefat etti.

3230. Ebü'z-Zinbâ'

İsmi, Sadaka b. Sâlih'tir.

3231. Ebû Avn es-Sekafî

İsmi, Muhammed b. Ubeydullah'tır. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin valiliği sırasında vefat etmiştir. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır. Süfyân ve Şu'be de kendisinden hadis rivayetinde bulunmuşlardır.

3232. Abdülcebbâr b. Vâil

[Abdülcebbâr b. Vâil] b. Hucr el-Hadramî. İnşaallah sika idi. Az sayıda hadis rivayet etmiştir. [Hadis ilminin uzmanları], onun babasından olan rivayetlerinin zayıf olduğunu belirttiler. Çünkü, "O, babasına ulaşmadı [yani kendisi çok küçükken babası öldü]." diyorlardı.

3233. Kardeşi Alkame b. Vâil

Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3234. Yahya b. Ubeyd

[Yahya b. Ubeyd] el-Behrânî. Künyesi, *Ebû Ömer* idi.

3235. Zâide b. Umeyr

3236. Avn b. Abdullah

[Avn b. Abdullah] İbn Utbe b. Mes'ûd el-Hüzelî.

Ömer b. Abdülazîz hilafeti üstlenince, Avn b. Abdullah, Ebü's-Sabbâh Musa b. Ebû Kesîr ve Ömer b. Hamza onun yanına gittiler ve onunla "ircâ" konusunda konuştular. Kendi görüşlerini, onun görüşleriyle karşılaştırdılar; onun bu konuda kendileri gibi düşündüğünü ve onlara bu konuda herhangi bir hususta muhalefet etmediğini iddia ettiler. Sika olup çoğu zaman hadisleri mürsel[247] olarak rivayet ederdi.

3237. Abdullah b. Ebü'l-Mücâlid

Ezd kabilesinin mevlasıdır. Mücâhid'in de damadıdır.

3238. Ebû İshâk es-Sebî'î

İsmi, Amr b. Abdullah b. Ali b. Ahmed b. Zû Yuhmid b. es-Sebî b. es-Sebu b. Sa'b b. Mu'âviye b. Kesîr b. Mâlik b. Cüşem b. Hâşid b. Cüşem b. Hayvân b. Nevf b. Hemdân'dır.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Dedem el-Hıyâr, Osman'ın yanına geldi. Osman ona, "Ey Reis! Ailenden yanında kaç kişi var?" diye sordu. [el-Hıyâr], "Benimle beraber olanlar şunlar şunlardır." deyip sayısını söyledi. Osman, "Sana gelince ey Reis! Sana on beş [tane yüz] (yani 1500), ailendekiler için de yüzer yüzer takdir ettik." dedi.

Esved b. Âmir, Şerîk'ten rivayet ederek dedi ki:[248] "Ebû İshâk es-Sebî'î, Osman'ın hilafeti sırasında doğdu." Zannederim Şerîk, "son üç yılı içinde" demişti.

Süfyân şöyle dedi: Yaşlılarımız dedi ki: eş-Şa'bî ve Ebû İshâk bir araya geldiklerinde eş-Şa'bî ona dedi ki: "Sen benden daha hayırlı birisin ey Ebû İshâk!" Ebû İshâk da, "Hayır vallahi. Ben senden daha hayırlı değilim. Bilakis sen benden daha hayırlısın ve yaşça da benden daha büyüksün." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki:

Ebû İshâk'ın bize anlattığına göre, Ali'nin arkasında Cuma namazı kılmıştı. Ali, Cuma namazını öğlen sıcağında güneşin zevale meyletmesinden sonra kıldırmıştı. Ebû İshâk da, onu ayakta iken görmüştü, o beyaz sakallı ve kel idi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Yunus b. Ebû İshâk anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ali'yi gördüm. [Ebû İshâk devamla] dedi ki: Babam bana şöyle dedi: Kalk ya Amr! Emîrü'l-Müminîn'e bak, onu gör. Ben de ona baktım, onun sakalını boyamadığını gördüm. Bol sakallıydı.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Ebû İshâk'ı duydum şöyle dedi:

Mu'âviye zamanında *Horasan*'da Cuma'yı kılmıyorduk.[249]

Haccâc dedi ki: O da Şu'be'den rivayet etti; dedi ki:

Ebû İshâk, Ebü'l-Bahterî et-Tâî'den yaşça daha büyüktü.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki:

Bize namaz kıldırırken Ebû İshâk'ı gördüm; başlığını yerden alıyor ve kafasına koyuyor veya başlığını kafasından alıyor yere koyuyordu.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Ebû Bekir b. Ayyâş'ı duydum şöyle diyordu:

Ebû İshâk yüz veya doksan dokuz yaşında iken öldü.

Bize Ebû Nu'aym da haber verdi; dedi ki:

Ebû İshâk, doksan sekiz veya doksan dokuz yaşına ulaştı. 128 yılında vefat etti.

Yahya b. Sa'îd el-Kattân da şöyle dedi: Ebû İshâk, ed-Dahhâk'ın *Kûfe*'ye girdiği gün olan 129 yılında vefat etti.

Musa b. Dâvûd da dedi ki: Süfyân es-Sevrî'nin 158 yılında şöyle dediğini duydum. "Ben altmış bir yaşındayım. Ebû İshâk es-Sebî'î öleli otuz yıl oldu. Bazen Ebû İshâk'ın şöyle dediğini duyardım: "Sıla [erkek ismi], altmış yıldır bize hadis rivayet ediyor."

3239. Amr b. Mürre

[Amr b. Mürre] el-Cemelî. Murâd boyundandır. Murâd boyu da Mezhic kabilesindendir.

Ebû Nûh Kurâd dedi ki: O da Şu'be'den şunu rivayet etti:

Amr b. Mürre'yi her namaz kılışını gördüğümde, duası kabul olana kadar o namazdan ayrılmayacağını zannediyordum.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Süfyân es-Sevrî'yi duydum şöyle diyordu:

Amr b. Mürre 118 yılında vefat etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Amr b. Mürre 116 yılında vefat etti.

Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr haber verdi; dedi ki: Bize Ahmed b. Beşîr haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar haber verdi; dedi ki:

Abdülmelik b. Meysere'nin, Amr b. Mürre'nin cenazesinde şöyle dediğini duydum: "Şüphesiz ben onu [günümüzdeki] insanların en hayırlısı olduğunu zannediyorum."

3240. Abdülmelik b. Umeyr

[Abdülmelik b. Umeyr] el-Lehmî. Künyesi, *Ebû Ömer* idi. Kureyş kabilesinden Adî b. Ka'boğulları'nın müttefiki idi.

Bize Halef b. Temîm haber verdi; dedi ki:

İsmail b. İbrahim b. Muhâcir'e, Abdülmelik b. Umeyr'in ne zaman doğduğunu sordum. O da, "Şüphesiz senin bana sorduğunu ben de ona sormuştum. Bana, Osman'ın hilafetinin son üç yılı içinde doğduğunu söylemişti." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi. O da Ebû Bekir b. Ayyâş'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdülmelik b. Umeyr, bir gün onun yanındayken bana, "Ben yüz üç yaşındayım." dedi.

Süfyân b. Uyeyne de dedi ki: Bu ikisi bugün Kûfelilerin en yaşlılarıdır. Bu yüz yaşında ve bu da yüz yaşında. Yani Abdülmelik b. Umeyr ve Ziyâd b. İlâka.

Süfyân dedi ki: Abdülmelik b. Umeyr'i duydum şöyle diyordu:

Andolsun ki ben, hadisi olduğu gibi [yani lafzını muhafaza ederek] rivayet ediyorum. Ondan bir harfi bile eksik bırakmadım.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı; dedi ki:

Ebû İshâk bize şöyle dedi: "Abdülmelik b. Umeyr ve Simâk b. Harb'e sorunuz." [İbn Ayyâş devamla dedi]: Simâk'ın yanında bu ilmin bütünü yoktu. Ancak onun rivayetinde bulunduğu bazı hadisler vardı.

[Bu ilimle uğraşanlar] dediler ki: Abdülmelik b. Umeyr, eş-Şa'bî'den önce *Kûfe*'nin kadılığını üstlenmişti. Lakabı da el-Kıbtî idi. *Kûfe*'de Zilhicce ayında 136 yılında vefat etti.

el-Heysem b. Adî dedi ki: Ben onun cenazesinde, cenazenin arkasından gelenler arasındaydım.

Hafs b. Gıyâs'tan bana rivayet edildiğine göre Hafs dedi ki:

Abdülmelik b. Umeyr'i çok yaşlı bir ihtiyarken gördüm. Bir kürsünün üzerinde oturuyor, tepeden tırnağa yağlanıyordu.

3241. Ziyâd b. İlâka es-Sa'lebî

Gatafân kabilesindendir. Künyesi, *Ebû Mâlik* idi.

3242. Seleme b. Küheyl

[Seleme b. Küheyl] el-Hadramî. Zeyd b. Ali'nin *Kûfe*'de öldürüldüğü yıl olan 122 yılında vefat etti.

Ebû Nu'aym dedi ki: Zeyd, bu senede Âşûre gününde öldürüldü. Seleme çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3243. Meysere b. Habîb

[Meysere b. Habîb] en-Nehdî. Süfyân es-Sevrî kendisinden hadis rivayet etmiştir.

3244. Kays b. Müslim

[Kays b. Müslim] el-Cedelî. Kays kabilesinin Cedîle kolundandır.

Bize Vekî haber verdi. O Süfyân'dan, o da Kays b. Müslim Ebû Amr el-Cedelî'den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Nu'aym el-Fadl b. Dükeyn'i duydum şöyle dedi:

Kays b. Müslim, *Kûfe*'de 120 yılında vefat etti. Sika ve sebt[250] bir zattı. Rivayet ettiği hadisler salihtir.

3245. Abdülmelik b. Sa'îd

[Abdülmelik b. Sa'îd] b. Cübeyr el-Ezdî.

3246. Nüseyr b. Zu'lûk

Künyesi, Ebû Tu'ma es-Sevrî idi.

3247. Cevvâb b. Ubeydullah

[Cevvâb b. Ubeydullah] et-Teymî. Teym er-Rebâb kabilesindendir.

Süfyân dedi ki: O da Halef'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Cevvâb zikir esnasında titriyordu. İbrahim en-Neha'î ona dedi ki: "Eğer sen, ihtiyarî olarak titriyorsan bunu hiçbir şey sayarım, bu yaptığın zaten doğru olmaz. Ancak eğer sen, gayri ihtiyarî olarak titriyorsan hiç şüphesiz sen bu konuda, senden daha hayırlı olana, yani Peygamber'e muhalif hareket etmiş oluyorsun."

3248. İsmail b. Recâ

[İsmail b. Recâ] ez-Zübeydî. el-A'meş kendisinden rivayette bulunmuştur.

Muhammed b. el-Fudayl dedi ki: O da el-A'meş'ten, o da İsmail b. Recâ'dan şunu rivayet etti. İsmail ezberindeki hadisleri unutmamak için çocukları bir araya toplar ve onlara hadis rivayet ederdi.

3249. Câmi b. Şeddâd

[Câmi b. Şeddâd] el-Muhâribî. Künyesi, Ebû Sahra idi.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdi; dedi ki: Kays b. Rebî'i duydum şöyle diyordu:

Câmi b. Şeddâd, 118 yılında Ramazan ayının son Cuma gecesinde vefat etti.

3250. Ma'bed b. Hâlid

[Ma'bed b. Hâlid] el-Cedelî.

Bize Talk b. Gannâm haber verdi; dedi ki: Bana Muhammed b. Ömer el-Esedî anlattı; dedi ki: Ma'bed b. Hâlid el-Cedelî, 118 yılında Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin valiliği sırasında öldü.

3251. Vâsıl b. Hayyân

[Vâsıl b. Hayyân] el-Ahdeb el-Esedî. Benî Sa'd b. el-Hâris b. Sa'lebe b. Dûdân kabilesindendir. Annesi şair Ebû Simâk'ın soyundandır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Vâsıl b. Hayyân, 120 yılında *Kûfe*'de vefat etti.

3252. Abdülmelik b. Meysere

[Abdülmelik b. Meysere] ez-Zerrâd. Hilâl b. Âmiroğulları'nın mevlasıdır.

Vekî b. el-Cerrâh'ı duydum, Abdülmelik b. Meysere'yi anarak şöyle dedi: "Bu, ez-Zerrâd denen zattır." Abdülmelik, sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

Abdülmelik, *Kûfe*'de Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin valiliği sırasında vefat etti.

3253. Eş'as b. Ebü'ş-Şa'sâ

[Eş'as b. Ebü'ş-Şa'sâ] el-Muhâribî. Ebü'ş-Şa'sâ'nın ismi, Süleym b. el-Esved'dir. el-Eş'as, *Kûfe*'de Yusuf b. Ömer'in valiliği sırasında vefat etti.

3254. Avn b. Ebû Cuheyfe es-Süvâî

3255. Vehb es-Süvâî

Âmir b. Sa’sa’aoğulları’ndandır.

3256. Halîfe b. el-Husayn

[Halîfe b. el-Husayn] İbn Kays b. Âsım el-Minkarî.

Halîfe, babasından rivayet etti. Babasının da [Halîfe’nin] dedesinden [yani kendi babasından] rivayet ettiğine göre dedesi Peygamber döneminde Müslüman oldu. Peygamber ona su ve Sidre[251] ağacı ile yıkanmasını emretmişti.

3257. Habîb b. Ebû Sâbit

[Habîb b. Ebû Sâbit] el-Esedî. Kâhiloğulları’nın mevlasıdır. Künyesi, *Ebû Yahya* idi. Ebû Sâbit’in ismi de Kays b. Dînâr’dır.

Bize Ebû Huzeyfe Musa b. Mes’ûd haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Habîb b. Ebû Sâbit’ten şöyle dediğini rivayet etti:

İlmi talep ettim, ancak ihlaslı bir niyetim yoktu. Sonra Yüce Allah o niyeti de bana nasip etti.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O el-Hasan b. Amr’dan, o da Habîb b. Ebû Sâbit’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Şu ana kadar yanımda yazılı olarak bulunan herhangi bir şey olmadı. Ancak sandığımda, yazılı olarak tek bir hadis bulunmaktadır.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi. O da Ebû Bekir b. Ayyâş’tan şöyle dediğini rivayet etti: Habîb b. Ebû Sâbit’i duydum; şöyle diyordu:

Ben yetmiş üç yaşındayım.

Ebû Bekir b. Ayyâş da dedi ki: *Kûfe*’de üç kişi var. Onların dördüncüsü de yoktur. Bunlar: Habîb b. Ebû Sâbit, el-Hakem b. Uteybe ve Hammâd b. Ebû

Süleyman. Onların üçü de fetva ehliydi. Onlar, tanınan meşhur kimselerdi. *Kûfe*'de, Habîb'e itaat etmeyen, saygı göstermeyen hiç kimse yoktu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Muhammed b. Ömer haber verdiler; dediler ki:

Habîb b. Ebû Sâbit 119 yılında vefat etti.

Hafs b. Gıyâs'tan bana rivayet edildiğine göre Hafs şöyle dedi:

Habîb b. Ebû Sâbit'i gördüm, uzun boylu bir adamdı ve bir gözü görmüyordu.

3258. Âsım b. Ebü'n-Necûd

Âsım b. Ebü'n-Necûd el-Esedî. O, Âsım b. Behdele'dir. Benî Cezîme b. Mâlik b. Nasr b. Ku'ayn b. Esed'in mevlasıdır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Bize Ebü'l-Ahvas'ın anlattığına göre Âsım b. Ebü'n-Necûd'un künyesi, *Ebû Bekir* idi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Âsım haber verdi; dedi ki:

Herhangi bir seferden dönüp Ebû Vâil'in yanına uğradığımda mutlaka elimi öperdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebân b. Yezîd el-Attâr anlattı; dedi ki:

Bize Âsım'ın, Ebû Vâil ile ilgili olarak anlattığına göre Ebû Vâil *Rüstâk*'a[252] gitti. Sonra geldiğinde Âsım ile karşılaşınca onun elini tuttu ve öptü. [Hadis uzmanları] dediler ki: Âsım sika idi, ancak hadis rivayet ederken çokça hata yapardı.

3259. Ebû Hasîn

İsmi, Osman b. Âsım b. Hasîn'dir. O, Benî Cüşem b. el-Hâris b. Sa'd b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme'dendir. Benî Kebîr b. Zeyd b. Mürre b. el-Hâris b. Sa'd arasında sayılmıştır.

Süfyân b. Uyeyne dedi ki: O eş-Şeybânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa'bî ile beraber mescide girdim. eş-Şa'bî dedi ki: "Bak bakalım arkadaşlarımızdan herhangi bir kimseyi görüyor musun ki gidip yanına oturalım? Ebû Hasîn'i görüyor musun?"

Süfyân'ın Kûfeli bir adamdan rivayet ettiğine göre: Âmir'e ölüm döşeğinde, "Bize kimi tavsiye edersin?" diye soruldu. O da, "Ben âlim değilim. Herhangi bir âlim de bırakmıyorum. Ancak Ebû Hasîn salih bir adamdır." dedi.

Süfyân dedi ki: Mis'ar şöyle dedi: O Ebû Hasîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Ma'kıl benimle karşılaştı; dedi ki: "Ticaret seni meşgul etti." [Ebû Hasîn devamla] dedi ki: "Ben de ona, 'Seni de Emirlik meşgul etti.' dedim."

Süfyân dedi: Falan adam onu [Ebû Hasîn'i] bir görevde çalıştırmak istedi ve ona iki bin dirhem gönderdi. Ebû Hasîn onu reddetti.

Süfyân dedi ki: "Ya Ebû Hasîn! onu niçin reddettin?" diye sordum. "Haya ve keremden [asaletten] dolayı." dedi.

Süfyân dedi ki: İbn Ebû İshâk dedi ki:

Bizim yanımızda öldü (yani Ebû Hasîn). Bir adam ayağa kalktı ve "Kimdir bu biliyor musunuz? Bu muhsindir [Allah'ı görüyormuşçasına ona ibadet edendir]. Andolsun ki hiç kimse onun namaz kılışı gibi namaz kılmaya güç getiremez." dedi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebû Hasîn, 128 yılında vefat etti.

3260. Âdem b. Ali eş-Şeybânî

3261. Ebü'l-Cüveyriye el-Cermî

İsmi, Hıttân b. Hufâf'tır.

3262. Ebû Kays el-Evdî

İsmi, Abdurrahman b. Servân'dır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Ebû Kays 120 yılında vefat etti.

3263. Abdullah b. Haneş el-Evdî

3264. Âiz b. Nusayb el-Kâhilî

Benî Esed kabilesindendir.

3265. Mücemmi' et-Teymî

3266. Abdullah b. Usam[253] el-Hanefî

3267. Simâk b. Harb ez-Zühlî

3268. Şebîb b. Garkade el-Barikî

3269. Küleyb b. Vâil el-Bekrî

3270. İsmail b. Abdurrahman

[İsmail b. Abdurrahman] es-Süddî. Tefsir sahasında ilim sahibiydi. 127 yılında öldü.

3271. Muhammed b. Kays el-Hemdânî

3272. Târık b. Abdurrahman el-Ahmesî

3273. Muhârik b. Abdullah el-Ahmesî

3274. Abdülazîz b. Rufay'

3275. Abdülazîz b. Hakîm el-Hadramî

3276. Ebü'l-Muhaccil

İsmi, Rudeynî b. Mürre'dir.

3277. Abdullah b. Şerîk el-Âmirî

3278. Sa'îd b. Ebû Bürde

[Sa'îd b. Ebû Bürde] İbn Ebû Musa el-Eş'arî.

3279. Husayn b. Abdurrahman en-Neha'î

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdi; dedi ki: Hafs b. Gıyâs'ı duydum şöyle diyordu:

Mâlik b. Miğvel, Talha'nın yani İbn Musarrif'in faziletini zikretti. Bir adam ona "Sen, Husayn b. Abdurrahman en-Neha'î'yi gördün mü?" diye sordu. Mâlik, "Hayır." dedi. Adam, "Eğer onu görmüş olsaydın Talha'yı yani onun faziletini anmazdın." dedi.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdi; dedi ki: Hafs b. Gıyâs'ı duydum şöyle diyordu:

Husayn b. Abdurrahman en-Neha'î, kışın gündüzleri seksen yamadan müteşekkil bir kaftan[254] giyerdi. Bu aynı zamanda geceleyin de onun örtüsüydü, yorganıydı.

3280. Ebû Sahra

İsmi, Câmi b. Şeddâd el-Muhâribî'dir. 117 yılında vefat etmiştir.
Ebû Nu'aym dedi ki: 118 yılında vefat etmiştir.

3281. Ebü's-Sevda en-Nehdî

İsmi, Amr b. İmrân'dır.

3282. Osman b. el-Muğîre

[Osman b. el-Muğîre] es-Sekafî. Künyesi, Ebü'l-Muğîre'dir. Ona, Osman el-A'şâ ve Osman b. Ebû Zür'â da denmiştir.

3283. Abdurrahman b. Âbis en-Neha'î

3284. Ayyâş b. Amr el-Âmirî

3285. el-Esved b. Kays el-Abdî

3286. er-Rükeyn b. er-Rebî

[er-Rükeyn b. er-Rebî] İbn Umeyle el-Fezârî. Ebû Bekir es-Sıddîk'in kızı Esmâ'yı görmüştür. el-Velîd b. Yezîd b. Abdülmelik dönemindeki kargaşada vefat etmiştir.

3287. Ebü'z-Za'râ

İsmi, Amr b. Amr b. Avf el-Cüşemî'dir. Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayette bulunmuş olan Ebü'l-Ahvas'ın kardeşinin oğludur.

3288. Hilâl el-Vezzân el-Cühenî

Künyesi *Ebû Ümeyye*'dir. O Hilâl es-Sarrâf'tır; Ebû Humeyd'in oğludur. Ona İbn Miklâs da denmiştir.

> *Bize el-Mu'allâ b. Esed ve Ebû Hişâm el-Mahzûmî haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Avâne anlattı; dedi ki: Hilâl b. Ebû Humeyd şöyle dedi:*

Urve b. ez-Zübeyr, daha çocuğum doğmadan önce bana künye verdi.

3289. Süveyr b. Ebû Fâhıte

Künyesi Ebü'l-Cehm'dir. O Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hâni'nin mevlasıdır. Soyu devam etmektedir. Oldukça yaşlandı ve uzun bir ömür sürdü.

> *Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da Süveyr'den şunu rivayet etti:*

Süveyr babasını *Mekke*'ye uğurladı. Babasıyla beraber Alkame, el-Esved ve Amr b. Meymûn da vardı. Bunlardan hiçbiri, yanlarına herhangi bir kamçı almadı ve yük develerine de yular takmadılar.[255]

3290. Ziyâd b. Feyyâd el-Huzâ'î

3291. Musa b. Ebû Âişe el-Hemdânî

Süfyân b. Uyeyne dedi ki: Amr b. Kays şöyle dedi:

Başımı her kaldırıp baktığımda onu, kendisine ait düzlükte namaz kılarken görürdüm (yani Musa b. Ebû Âişe'yi).

3292. Hakîm b. Cübeyr el-Esedî

3293. Hakîm b. ed-Deylem

3294. Sa'îd b. Mesrûk

[Sa'îd b. Mesrûk] es-Sevrî. O, Ebû Süfyân es-Sevrî'dir. 128 yılında, Abdullah b. Ömer b. Abdülazîz'in *Irak* valiliği sırasında vefat etmiştir.

3295. Sa'îd b. Amr

[Sa'îd b. Amr] İbn Sa'îd b. el-Âs b. Sa'îd b. el-Âs b. Ümeyye. el-Esved b. Kays, kendisinden hadis rivayet etmiştir.

3296. Sa'îd b. Eşva'

[Sa'îd b. Eşva] el-Hemdânî. *Kûfe* kadılığı yapmıştır. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin valiliği sırasında vefat etmiştir.

3297. Câmi b. Ebû Râşid

3298. Kardeşi Rebî b. Ebû Râşid

Bize Hallâd b. Yahya haber verdi; dedi ki: Süfyân b. Uyeyne'yi duydum şöyle diyordu:

Habîb b. Ebû Sâbit arkadaşlarıyla oturuyorken, er-Rebî b. Ebû Râşid çıkageldiğinde arkadaşlarına, “Çekilin! er-Rebî geldi.” dedi.

3299. Ebü’l-Cehhâf

İsmi, Dâvûd b. Ebû Avf’tır. Kendisinden, Süfyân es-Sevrî ve Süfyân b. Uyeyne hadis rivayet etmişlerdir.

3300. Kays b. Vehb el-Hemdânî

3301. Sâbit b. Hürmüz

Künyesi, *Ebü’l-Mikdâm el-İclî* idi. Bu şahıs, Ebû Amr b. Ebü’l-Mikdâm’dır.

3302. Abde b. Ebû Lübâbe

Kureyş’in mevlasıdır.

> *Bize Ömer b. Sa’îd haber verdi; dedi ki: Bize Sa’îd b. Abdülazîz’in şunu haber verdi:*

Abde b. Ebû Lübâbe’nin künyesi, Ebü’l-Kâsım idi. Mekhûl, onunla karşılaştığında ona bu künyeyi vermişti.

3303. el-Mikdâm b. Şüreyh

[el-Mikdâm b. Şüreyh] İbn Hâni el-Hârisî.

3304. Muhil b. Halîfe et-Tâî

3305. Sinân b. Habîb

[Sinân b. Habîb] es-Sülemî. Künyesi, *Ebû Habîb* idi.

3306. Züheyr b. Ebû Sâbit el-Absî

3307. Âmir b. Şakîk

[Âmir b. Şakîk] b. Hamza el-Esedî.

3308. el-Muğîre b. en-Nu’mân en-Neha’î

3309. Ebû Nehîk

İsmi, el-Kâsım b. Muhammed el-Esedî’dir.

3310. Ebû Ferve el-Hemdânî

İsmi, Urve b. el-Hâris’tir.

3311. Ebû Ferve el-Cühenî

İsmi, Müslim b. Sâlim’dir.

3312. Ebû Ne’âme el-Kûfî

İsmi, Şeybe b. Ne’âme’dir. Kendisinden, Süfyân es-Sevrî, Hüşeym ve Cerîr hadis rivayet etmişlerdir.

3313. Zeyd b. Cübeyr el-Cüşemî

3314. Bedr b. Disâr

[Bedr b. Disâr] İbn Rebî’a b. Ubeyd b. el-Ebras b. Avf b. Cüşem b. el-Hâris b. Sa’d b. Sa’lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme.

3315. ez-Zübeyr b. Adî el-Yâmî

Hemdân kabilesindendir.

3316. Ebû Ca’fer el-Ferrâ

Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3317. el-Hur b. es-Sayyâh en-Neha’î

3318. Ebû Ma’şer

[Ebû Ma’şer] Ziyâd b. Küleyb et-Teymî. Yusuf b. Ömer’in *Irak* valiliği sırasında vefat etmiştir. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3319. Şibâk ed-Dabbî

İbrahim en-Neha'î'nin arkadaşıdır. Kendisinden Muğîre rivayette bulunmuştur. İnşaallah sika idi. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3320. Beyân b. Bişr

Künyesi, *Ebû Bişr* idi. Ahmes b. Becîle'nin mevlasıdır.

3321. Alkame b. Mersed el-Hadramî

3322. İbrahim b. el-Muhâcir

[İbrahim b. el-Muhâcir] İbn Câbir el-Becelî. Becîle kabilesinin aslî unsurundandır. Babası, el-Haccâc b. Yusuf'un katiplerindendi. İbrahim sika bir zattı.

3323. el-Hakem b. Uteybe

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Ebû İsrâîl'in bize anlattığına göre el-Hakem b. Uteybe'nin künyesi, *Ebû Abdullah* idi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bir ihtiyacı için Abdullah b. İdrîs ile beraber yürüdüm. Kinde meydanına ulaştığımızda beni caddedeki bir evin kapısının önünde durdurarak bana, "Bu evin kimin evi olduğunu biliyor musun? Bu ev, el-Hakem b. Uteybe'nin evidir." dedi. el-Hakem, Kinde kabilesinin mevlasıydı. el-Hakem ve İbrahim en-Neha'î yaşıt idiler; aynı senede doğmuşlardı.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Abdürrezzâk'ın da Ma'mer'den rivayet ettiğine göre Ma'mer şöyle dedi:

ez-Zührî'nin arkadaşları arasındaki durumu, el-Hakem b. Uteybe'nin arkadaşları arasındaki durumu gibidir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Fıtr anlattı; dedi ki:

el-Hakem'i gördüm, beyaz sakallıydı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsrâîl anlattı. O da el-Hakem'den şunu rivayet etti:

el-Hakem, sabirî[256] denen sarığı sarardı. [İsrâîl devamla] dedi ki: el-Hakem sadece bir cübbe giymiş olarak bize imamlık yaptı. "Ey Ebû Abdullah [böyle olur mu]?" dedim. "Peygamber'in (sas) ashâbından olanlar tek bir cübbe tek bir elbise içinde, üzerlerinde başka herhangi bir elbise olmaksızın namaz da kılarlardı imamlık da yaparlardı." dedi.

el-Haccâc b. Muhammed de şöyle dedi: Ebû İsrâîl'i duydum, şöyle diyordu:

el-Hakem b. Uteybe'yi tanıdığım ilk gün, eş-Şa'bî'nin öldüğü gündü. [Ebû İsrâîl devamla] dedi ki: Bir adam gelip bir mesele ile ilgili soru sordu. [Orada bulunanlar ona], "Sana el-Hakem b. Uteybe'yi tavsiye ederiz." dediler.

Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O İbn İdrîs'ten, o da Şu'be'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hakem, *Kûfe*'de Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti sırasında 115 yılında vefat etti.

İbn İdrîs dedi ki: O yılda [yani 115 yılında] ben doğdum.

el-Hakem b. Uteybe sika, fakih, âlim, yüksek ve yüce bir kişiydi. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3324. Hammâd b. Ebû Süleyman

Künyesi, *Ebû İsmail* idi. İbrahim b. Ebû Musa el-Eş'arî'nin mevlasıdır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû İsrâîl şunu anlattı:

Hammâd'ın babası Ebû Süleyman'ın ismi, Müslim idi. Bu şahıs, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın, *Dûmetülcendel*'de[257] iken Ebû Musa el-Eş'arî'ye gönderdiği şahıslar arasındaydı.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi. O Şerîk'ten, o da Câmi b. Şeddâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Hammâd'ı gördüm, İbrahim'in yanında [hadisleri] levhalara yazıyordu ve şöyle diyordu: "Allah'a andolsun ki, bununla [hadisleri bu levhalara yazmakla] dünyalık herhangi bir şeyi istemiyorum."

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Muğîre'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim [en-Neha'î] vefat ettiği zaman baktık ki, onun yerini el-A'meş almış. el-A'meş'e geldik; ona helal ve haramdan sorduk, baktık ki yanında [tatmin edici] bir şey [ilim] yok. Ona Ferâiz'den sorduk. Baktık ki, bu konuda yeterli bir birikime sahip. [Muğîre devamla] dedi ki: Hammâd'a geldik. Ona Ferâiz'den sorduk. Baktık ki, yanında [tatmin edici] bir şey yok. Ona helal ve haramdan sorduk. Baktık ki, bu konuda işin uzmanı o. [Muğîre devamla] dedi ki: Ferâiz'i el-A'meş'ten; helal ve haramı da Hammâd'dan aldık; kendisi de İbrahim'den almıştı.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı; dedi ki:

Hammâd'ı namaz kılarken gördüm. Üzerinde sarı bir peştemal ve kırmızı bir dış elbise vardı.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Annemi duydum -ki o, İsmail b. Hammâd b. Ebû Süleyman'ın kızıydı- şöyle diyordu:

Bazen dedem Hammâd b. Ebû Süleyman'ın odasındaki mushafı görüyordum, sayfaları üzerinde onun gözyaşları vardı.

[Kaynağımız olan âlimlerin] tamamı, Hammâd b. Ebû Süleyman'ın, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti sırasında 120 yılında vefat ettiği hususunda müttefiktirler.

Hammâd b. Ebû Süleyman *Basra*'ya, *Basra* valisi Bilâl b. Ebû Bürde'nin yanına gitti. Onun bu gelişi sırasında Hişâm ed-Destüvâî, Hammâd b. Seleme ve diğerleri kendisinden hadis dinlediler.

Hammâd b. Zeyd şöyle dedi: Eyyûb, onu [ziyarete] gelmedi, biz de ona gitmedik. Eyyûb herhangi bir kimseyi [ziyarete] gelmediği zaman, biz de

ona gitmezdik. Hammâd, *Kûfe*'ye döndüğü zaman ona "Basralıları nasıl buldun? diye sordular. "Aramıza yerleşmiş olan Şamlıların bir parçasıdırlar, yani Ali meselesinde bizim gibi değiller (bizim gibi düşünmüyorlar)." dedi. [Hadis ilmiyle uğraşanlar] dediler ki: Hammâd hadis konusunda zayıftı. Ömrünün sonuna doğru [ihtiyarlığından dolayı] hadisleri birbirine karıştırmaya başladı. Mürcie idi. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O da Muğîre'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim'e, "Senden sonra [meselelerimizi] kime soralım." dedim. "Hammâd'a." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi. O Sellâm Ebü'l-Münzir'den, o da Osman el-Bettî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hammâd, re'y ile [içtihad ederek kendi görüşüyle] konuştuğu zaman isabet ederdi. İbrahim'in dışındaki kimselerin görüşlerine göre konuştuğu zaman da hata ederdi.

3325. el-Fudayl b. Amr

[el-Fudayl b. Amr] el-Fukaymî. Hâlid b. Abdullah'ın valiliği sırasında vefat etmiştir. el-Fudayl sika olup, rivayetinde bulunduğu bazı hadisleri vardır.

3326. el-Hâris el-Uklî

Bana Hüşeym'in şöyle dediği haber verildi: Bize Muğîre haber verdi; dedi ki:

el-Hâris el-Uklî ile İbn Şübrüme, son yatsı vaktinden verecekleri hükmü müzakere ediyorlardı. Ebü'l-Muğîre onlara uğruyor ve şöyle diyordu: "Gündüzün yaptığınız müzakereler size yetmiyormu ki, ta bu saate kadar tekrar müzakere ediyorsunuz?" el-Hâris el-Uklî sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3327. el-Hâris b. Hasîre

Ezd kabilesinin aslî unsurundandır. Kendisinden, Süfyân es-Sevrî hadis rivayet etmiştir.

3328. Abdullah b. es-Sâib

Kendisi, Zâzân'dan hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de Süfyân b. Sa'îd es-Sevrî rivayette bulunmuştur.

3329. Abdüla'lâ b. Âmir

[Abdüla'lâ b. Âmir] es-Sa'lebî. Kendisinden, Süfyân es-Sevrî ve İsrâîl rivayette bulunmuşlardır.

Abdurrahman b. Mehdî şöyle dedi: Abdüla'lâ'nın hadisini Süfyân'a anlattım. Süfyân dedi ki: "Biz onun, o rivayeti yazılı bir kaynaktan yaptığı kanaatindeyiz [yani Abdüla'la o rivayeti hafızasından değil, yazılı bir kaynaktan yapmaktadır]." Abdüla'lâ, İbn Hanefiyye'nin, Ali'den naklettiği rivayetleri çokça rivayet ederdi. Süfyân şöyle dedi: "Biz onun, o hadis rivayetini yazılı bir kaynaktan yaptığı kanaatindeyiz." Abdüla'lâ hadis konusunda zayıf bir zattı.

3330. Âdem b. Süleyman

Bu zat, Hâlid b. Hâlid b. Umâre b. el-Velîd b. Ukbe b. Ebû Mu'ayt'ın mevlasıdır.

Süfyân es-Sevrî de, ondan rivayette bulunduğu zaman, -Müemmel b. İsmail'in bana haber verdiği gibi- onu bu şekilde zikrederdi. O [Âdem b. Süleyman], *Kûfe*'de muhaddis olan Yahya b. Âdem'in babasıdır. Hâlid b. Hâlid de gerçekten asil, saygın, şerefli ve ileri görüşlü bir kimseydi.

3331. Muhammed b. Cuhâde

Evdoğulları'nın mevlasıdır.

> *Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Cuhâde anlattı; dedi ki:*

Babam *Mekke* yolunda iken öldü. Talha b. Musarrif taziye için bize geldi ve şöyle dedi: "Denilir ki: Üç şey vardır, kim ki bunlardan herhangi birini

tamamlayıp ölürse Cennet'e girer. Bunlar: Haccetmek, umre yapmak ve Allah yolunda cihad etmektir."

3332. Abdülmelik b. Ebû Beşîr

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Gâlib'den yani el-Kattân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Abdülmelik b. Ebû Beşîr'in mektubunu el-Hasan'a getirdim. [el-Hasan], "Onu oku." dedi. Mektubu okudum, bir de baktık ki, mektubun içinde [el-Hasan için yapılan] bir dua var. Bunun üzerine el-Hasan [kendi kendine] şöyle dedi: "Nice kardeşin vardır ki, annen onu doğurmamıştır."

3333. Sâlim b. Ebû Hafsa

Künyesi, *Ebû Yunus* idi.

Bize Ali b. Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Sâlim b. Ebû Hafsa'dan şöyle dediğini rivayet etti: eş-Şa'bî, beni her gördüğünde şöyle derdi:

Ey Allah'ın güvenlik sorumlusu[258] *uç ve kon!*
Arpa tanesinin uçtuğu gibi…

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Sâlim pek şiddetli bir Şiî idi. Hâşimoğulları Devleti [yani Abbâsîler] kurulduğunda Dâvûd b. Ali o yıl insanlarla beraber hacca gitti. O yıl, 132 yılı idi. Sâlim b. Ebû Hafsa da bu yıl hacca gitti. *Mekke*'ye girdiğinde telbiye getirirken şöyle diyordu: "Lebbeyk, lebbeyk! Ey Ümeyyeoğulları'nın helak edicisi lebbeyk." Sâlim oldukça gür sesli birisiydi. Dâvûd b. Ali onun sesini duydu ve "Kim bu?" dedi. [Dâvûd'un yanında bulunanlar], "Bu Sâlim b. Ebû Hafsa'dır." dediler. Onun durumunu ve ne tür bir görüşte olduğunu ona anlattılar.

3334. Ebân b. Sâlih

[Ebân b. Sâlih] İbn Umeyr b. Ubeyd.

[Kaynağımız olan âlimler] diyorlar ki: Ubeyd, Peygamber'in (sas) Benî Mustalık savaşında üzerlerine hücum edip esir aldığı Huzâ'alı esirlerdendi. Ubeyd, Useyd b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye'nin payına düştü. Daha sonra mülkiyeti Abdullah b. Hâlid b. Esîd b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye'nin eline geçti.

[Bu son efendisi] onu azad etti. Sâlih b. Umeyr *Rey* şehrinde öldürüldü. Ezârika[259] Haccâc zamanında onlara gece baskını yaptılar ve onu karargâhlarının içinde öldürdüler.

> *Bize Abdullah b. Ömer b. Muhammed b. Ebân b. Sâlih haber verdi; dedi ki: Bana, amcam Ebân b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Babamı duydum şöyle diyordu:*

Babam, yani Ebân b. Sâlih b. Umeyr, Ömer b. Abdülazîz'in huzuruna girdi. Ömer ona, "Herhangi bir divanda kayıtlı mısın?" diye sordu. [Babam] dedi ki: "Senin dışındaki birisiyle birlikte kayıtlı olmaktan hoşlanmıyorum. Ancak seninle beraber kayıtlı olursam kabul ederim." [Ömer], maaş takdir ederek divana kaydettirdi. Ebân b. Sâlih 60 yılında doğdu. 110 küsür yılında da elli beş yaşında iken *Askalan*'da öldü. Künyesi, *Ebû Bekir* idi.

---

[246] Bu isim Leiden neşrinde "Dedvel" şeklinde kaydedilmiştir. *el-İştikâk* (s. 424) ve İbn Hazm'ın *Cemhere*'sindeki (s. 394) kaydı esas aldım.

[247] Mürsel hadis, hadis terimi olarak, sahabîden hadis rivayet etmiş bulunan tabiînin, isnadında sahabîyi atlayıp doğrudan doğruya Hz. Peygamberden rivayet ettiği hadislere denir. (M).

[248] Çeviriye esas aldığımız neşirde senet, "Esved b. Âmir b. Şerîk dedi ki:" şeklinde kaydedilmiştir. Rivayetin devamında Şerîk'e atıf olduğu için yukarıdaki çeviri Atâ neşrine göre yapılmıştır. (E).

[249] Horasan'da Cuma'yı kılmamalarının çeşitli nedenleri olabilir. Ya sürekli yer değiştirdiklerinden yani yolcu olduklarından dolayı kılmamış olabilirler. Veya o dönem Emevî dönemi olduğundan, Cuma hutbelerinde genellikle Hz. Ali ve ehl-i beyt aleyhinde konuşmalar yapılırdı. Yapılan bu konuşmaları dinlememek için ve dolayısıyla buna tepki göstermek maksadıyla da kılmamış olabilirler. (M).

[250] Sebt: Sabit ve sağlam manalarına gelen bir kelimedir. Hadis ilminde bilhassa güvenilir ravileri ifade etmekte umumi bir tabir olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte ta'dil lafızlarındandır. Geniş bilgi için bkz. Mücteba Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Diyanet Vak. Yay., s. 353. (M).

[251] Sidre ağacı, *Arabistan* kirazı da denen bir ağaçtır. (M).

[252] Rüstak: Şehir merkezine bağlı herhangi bir köy veya mezra demektir, bkz. *Mu'cemü'l-büldân*, III, 117; *Fütûhu'l-büldân*, III, 502 [Şâmile]. Rüstâku'r-Rüstâk ise Fars bölgesinde Kirman'a bağlı bir yerin ismidir (Bk. *Mu'cemü'l-büldân*, III, 43. [Şâmile] (M).

[253] Bu isim, Leiden baskısında 'Usaym' olarak geçmektedir.

[254] Metinde geçen tabiri, özel olarak yapılmış ve harplerde giyilen bir aba olarak da tarif edilmiştir. Bkz. *el-Kamusu'l-Muhit*, I, 1481, Faslu'l-Kaf. (M).

[255] Metinde zikredilmese de söz konusu şahısların hacca gitmek niyetiyle *Mekke*'ye gittikleri anlaşılmaktadır. Yanlarına kamçı almayışlarının nedeni hac yaparken hayvanlara vurmamak içindir. (M).

[256] Sabirî, oldukça ince dokunmuş elbise v.b. şeyler, bkz. *el-Mu'cemü'l-vasît*, sebere md. (M).

[257] *Dûmetülcendel*: *Medine* ile Şam arasında bulunan bir yer ismidir. Medine'ye olan uzaklığı ise 15 günlük bir mesafedir. (M).

[258] Salim'in herhalde güvenlikle bir ilgisi olmalı ki eş-Şa'bî onu her gördüğünde ona bu şekilde takılmaktadır. Şiirde geçen *ki'î* kelimesi, bu şiirin geçtiği başka kitaplarda *kifî* şeklinde geçmektedir. Kelimenin böyle olmasına göre mana uç ve dur anlamına gelir ki ikisi de hemen hemen aynı anlama gelmektedir. Salim oldukça uzun sakallı olup çevrede biraz saf bir şahsiyet olarak bilinir ve tanınırdı. Bkz. *Mizanü'l-İ'tidal*, İkinci bl. II, 110. (M).

[259] Hâricîlerin bir kolu. (M).

DÖRDÜNCÜ TABAKA

3335. Mansûr b. el-Mu’temir

[Mansûr b. el-Mu’temir] es-Sülemî. Künyesi, *Ebû Attâb* idi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı; dedi ki: Mansûr b. el-Mu’temir şöyle dedi:

Şüphesiz biz ilmi talep ettik; ancak bunda bizim pek de öyle [ciddi ve samimi] bir niyetimiz yoktu. Daha sonra Cenâb-ı Hak o niyetle de bizi rızıklandırdı.

Mindel dedi ki: Mansûr şöyle diyordu:

Daha sonra Allah manevi bakış açısını da rızık olarak verdi. Ayrıca biz henüz o zaman genç delikanlılardık.

Bize Ali b. Abdullah b. Ca’fer haber verdi; dedi ki: Süfyân b. Uyeyne’yi duydum; Mansûr b. el-Mu’temir’i andı ve şöyle dedi:

Gözleri ağlamaktan iyi göremez olmuştu. Bir mendili vardı; onunla sürekli olarak gözlerinden akan gözyaşlarını silerdi. Süfyân devamla dedi ki: [Ricâl ilmiyle uğraşanlar] Onun altmış yıl boyunca gündüzleri oruç tutup geceleyin de namaz kıldığını iddia ettiler.

Yahya b. Sa’îd el-Kattân dedi ki: Süfyân es-Sevrî şöyle dedi:

el-A’meş’e, İbrahim’in bazı arkadaşlarından bahsettim. Mansûr dediğim zaman sustu.

Ebû Nu’aym dedi ki: Hammâd b. Zeyd’i duydum, şöyle dedi:

Mansûr’u *Mekke*’de gördüm. [Devamla] dedi ki: Onun Haşebiyye[260] fırkasına mensup olduğunu zannediyorum. [Yine devamla] dedi ki: Ancak,

Onun yalan söylediğini zannetmiyorum. [Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Mansûr 132 yılının sonlarında vefat etti. Mansûr, çok sayıda hadis rivayet etmiş sika, me'mûn,[261] yüce ve şanlı bir zattı.

3336. el-Muğîre b. Miksem

[el-Muğîre b. Miksem] ed-Dabbî. el-Muğîre, Dabbe kabilesinin mevlasıdır. Künyesi Ebû Hişâm idi. Gözleri görmezdi. 136 yılında vefat etti. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3337. Atâ b. es-Sâib

[Atâ b. es-Sâib] es-Sekafî. Künyesi Ebû Zeyd idi. 136 yılında vefat etti. Sika bir zattı. Hadisleri ilk derleyenler kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Ömrünün sonuna doğru hafızasını kaybetti ve hadisleri birbirine karıştırmaya başladı.

İbn Uleyye şöyle dedi: Benim kanaatime göre Leys [hadis konusunda] zayıftı. O da [Atâ b. es-Sâib es-Sekafî de], bu konuda Leys'ten daha zayıftı.

İbn Uleyye dedi ki: Atâ'dan tek bir levha hariç herhangi bir şey yazmadım. İki tarafından birini [yani ya sened zinciri kısmını ya da metin kısmını] sildim. [İbn Uleyye devamla] dedi ki: Atâ hakkında Şu'be'ye sordum. Şu'be dedi ki: Tek bir adamdan sana rivayet ettiği zaman o sikadır. Birkaç kişiyi bir araya getirip "Zâzân, Meysere ve Ebü'l-Bahterî dedi" şeklinde rivayet ettiği zaman ise ondan kork. Çünkü ihtiyar [Atâ] rivayeti karıştırıyordur.

3338. Husayn b. Abdurrahman

[Husayn b. Abdurrahman] es-Sülemî. Bu zat Sulem kabilesinin aslî unsurundandır.

3339. Abdullah b. Ebü's-Sefer

[Abdullah b. Ebü's-Sefer] el-Hemdânî. Mervân b. Muhammed'in hilafeti sırasında vefat etmiştir. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3340. Ebû Sinân Dırâr b. Mürre

[Ebû Sinân Dırâr b. Mürre] eş-Şeybânî.

Bize Şihâb b. Abbâd el-Abdî haber verdi; dedi ki: Arkadaşlarımız şöyle dediler:

Kûfe'de [herhangi bir şey karşısında duygulanıp] ağlayanlar dört kişiydi. Bunlar: Dırâr b. Mürre, Abdülmelik b. Ebcer, Muhammed b. Sûka ve Mutarrif b. Tarîf idi. Bunlardan Dırâr b. Mürre, vefatından on beş yıl önce kabrini hazırlamıştı. [Bazen] oraya geliyor ve kabrinin içinde Kur'n'ı hatmediyordu. Dırâr, sika ve me'mûn bir zattı.

3341. Ebû Yahya el-Kattât

Yahya b. Ca'de b. Hübeyre'nin mevlasıdır. Bu zat hadis konusunda zayıftı.

3342. Ebü'l-Heysem el-Attâr

[Ebü'l-Heysem el-Attâr] el-Esedî. Bu zat sika idi.

3343. Amr b. Kays

[Amr b. Kays] el-Mâsirî. Kinde kabilesinin mevlasıdır. İrcâ ve diğer bazı konularda konuşuyordu [yani Mürcie görüşlerini benimsemişti].

3344. Musa b. Ebû Kesîr

[Musa b. Ebû Kesîr] el-Ensârî.

Künyesi *Ebü's-Sabbâh* idi. Ebû Kesîr'in adı es-Sabbâh idi. Musa da ircâ ve diğer bazı konularda bu görüşleri benimseyenlerdendi. Bir grup olarak Ömer b. Abdülazîz'e gidip onunla ircâ hakkında konuşan kimseler arasındaydı. Musa hadis konusunda sika idi.

3345. Mu'âviye b. İshâk

[Mu'âviye b. İshâk] İbn Talha b. Ubeydullah et-Teymî. Bu zat sika idi.

3346. Kâbûs b. Ebû Zabyân el-Cenbî

Bu zat hadis konusunda zayıftı. Bunun rivayet ettiği hadisler delil olarak kullanılmamıştır.

3347. Ubeyd el-Muktib

[Ubeyd el-Muktib] b. Mihrân. Dabbeoğulları'nın mevlasıdır. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3348. Muhammed b. Sûka

Becîle kabilesinin mevlasıdır. Tüccar olup ipek alışverişi yapardı. Oldukça takvalı bir zattı.

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı; dedi ki:

Rakabe b. Maskale, Muhammed b. Sûka'ye gitme niyetiyle yolu üzerinde bulunan evimde bana uğradı ve dedi ki: "Bizi Muhammed b. Sûka'ye götür." Ben Talha'nın *Kûfe*'de şöyle dediğini duydum: "Muhammed b. Sûka ve Abdülcebbâr b. Vâil [görüşlerine başvurulmak için] aranan iki adamdır."

3349. Habîb b. Ebû Amre

[Habîb b. Ebû Amre] el-Kassâb el-Ezdî. Bu zat, Sa'îd b. Cübeyr'den rivayette bulunmuştur. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de es-Sevrî rivayette bulunmuştur.

3350. Yezîd b. Ebû Ziyâd

Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel el-Hâşimî'nin mevlasıdır. 136 yılında vefat etmiştir. Aslında sika idi; ancak ömrünün sonuna doğru hadisleri birbirine karıştırmaya başladı ve acaib, garib bir şeyler söylemeye başladı.

3351. Ammâr b. Mu'âviye

[Ammâr b. Ebû Mu'âviye] ed-Dühnî. Ahmes'ten olup kabilenin mevlasıdır. Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3352. el-Hasan b. Amr

[el-Hasan b. Amr] el-Fukaymî.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Hasan b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben küçükken babam beni Sa'îd b. Cübeyr'e götürdü ve "Kur'ân'ı bunun gibisinden öğren." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da el-Hasan b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbrahim [en-Neha'î] elbiselerinin bana verilmesini vasiyet etti.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: el-Hasan b. Amr, Ebû Ca'fer'in hilafetinin ilk yılında vefat etti.

3353. Âsım b. Küleyb

[Âsım b. Küleyb] İbn Şihâb el-Cermî. Ebû Ca'fer'in hilafetinin ilk yılında vefat etti. Sika olup rivayet ettiği hadisler delil olarak kullanılmıştır. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3354. er-Rebî b. Sühaym

[er-Rebî b. Sühaym] el-Esedî. Kâhiloğulları'ndandır.

3355. Ebû Miskîn

Bu zat, İbrahim [en-Neha'î]'nin arkadaşıdır. İsmi el-Hur'dur. Evdoğulları'nın mevlasıdır. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3356. Ebû İshâk İbrahim b. Müslim

[Ebû İshâk İbrahim b. Müslim] el-Hecerî. Hecer bölgesinden *Kûfe*'ye gelen Araplardan bir zattı. Hadis konusunda zayıftı.

3357. el-A'meş

İsmi, Süleyman b. Mihrân'dır. Künyesi *Ebû Muhammed el-Esedî* idi. Kâhiloğulları'nın mevlasıdır. Sa'doğulları'ndan Avfoğulları'nın arasında ikamet ediyordu. Yine Sa'doğulları kabilesinden Harâmoğulları'nın mescidinde imamlık yapardı.

Bize Vekî haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı; dedi ki:

Babam hamîl[262] idi. Onun kardeşi öldü. Mesrûk, onu [el-A'meş'in babasını] ona [ölen kardeşine] varis yaptı.

Muhammed b. Sa'd şöyle dedi: Şüphesiz ben, onun [el-A'meş'in] babasının, Hüseyn b. Ali ile yapılan savaşa katıldığından bahseden birini duydum. el-A'meş Kur'ân, Ferâiz ve Hadis konusunda otorite idi. Talha b. Musarrif, Kur'ân ile ilgili kıraat ilmini ondan aldı. el-A'meş, insanlara Kur'ân öğretirdi. Ancak ömrünün sonuna doğru bunu bıraktı. İhtiyarlayıp zayıf düşünce her Şaban ayında her gün insanlara Kur'ân'dan belirli bir yeri okurdu. Yine insanlar, kendi Mushaflarını ona arzediyorlar ve onun okuyuşuna göre düzeltiyorlardı. Ebû Hayyân et-Teymî de ona bir Mushaf hazırlamıştı ki bu, Mushafların en sahihiydi. İnsanlar kendi Mushaflarını bu Mushaf'a göre de düzeltiyorlardı. el-A'meş, Abdullah b. Mes'ûd'un kıraatını esas alırdı. el-A'meş bu kıraat ilmini Yahya b. Vessâb'dan almıştı. Yahya b. Vessâb da bu ilmi Ubeyd b. Nudayle el-Huzâ'î'den almıştı. Ubeyd b. Nudayle el-Huzâ'î de Alkame'den almıştı. Alkame ise bu kıraat ilmini, Abdullah [İbn Mes'ûd]'dan almıştı.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı; dedi ki: el-A'meş'i duydum şöyle diyordu:

Andolsun ki, [nerdeyse] herkese yalan isnad ediyorsunuz. Yine andolsun ki, insanlar arasında bunlardan [insanlara yalan isnad edenlerden] daha şerir kimseyi bilmiyorum.

Ebû Bekir dedi ki: Ben bunu [el-A'meş'in yukarıdaki sözlerini] doğru bulmadım. Çünkü onlar [insanlar hakkında çok titiz davrananlar] onları kınamıyorlar ve ayıplamıyorlar. [İbn Sa'd] dedi ki: Ebû Bekir bu arada tedlisi[263] hatırlattı.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı; dedi ki: İshâk b. Râşid bana şöyle dedi:

ez-Zührî, Iraklılardan bahsettiği zaman onların ilminin zayıf olduğunu söylerdi. [İshâk b. Râşid] dedi ki: Ona, "*Kûfe*'de Esedoğulları'nın bir mevlası var. Tam dört bin hadis rivayet ediyor." dedim. ez-Zührî, "Dört bin mi?" dedi. [İshâk b. Râşid] dedi ki: "Evet. Eğer arzu edersen onun rivayet ettiklerinin bir kısmını sana söyleyeyim." dedim. "Evet, söyle." dedi. Ben

de bir kısmını ona okudum. [İshâk b. Râşid] dedi ki: [ez-Zührî] de okumaya başladı ve ben iki rivayet arasındaki farkı ona izah ettim. Bunun üzerine ez-Zührî dedi ki: “Andolsun ki şüphesiz bu bir bilgidir. Bunu bilen hiçbir kimseyi daha görmedim.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı; dedi ki:

el-A’meş’in benim yanımda bazı ticaret malları vardı. Ona şöyle derdim: “Senin için şu kadar, şu kadar kâr ettim.” [Ebû Avâne devamla] dedi ki: Daha sonra onun ticaret mallarını çalıştırmadım.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. Ali el-Mukaddimî anlattı; dedi ki: el-Haccâc b. Ertât geldi; el-A’meş’in yanına girmek için izin istedi ve dedi ki:

Ona, “Ebû Ertât kapıdadır [girmek için izin istiyor].” deyiniz. [Ömer b. Ali] dedi ki: el-A’meş şöyle dedi: “Bana künyesini mi söylüyor! Bana künyesini mi söylüyor!” Onun içeri girmesine izin vermedi.[264]

Vekî de dedi ki: el-A’meş şöyle dedi:

Ben ve Ebû İshâk bir araya geldiğimizde Abdullah [İbn Mes’ûd]’un yeni, taze hadislerini birbirimize rivayet ederdik.

Süfyân da dedi ki: el-A’meş’e denildi ki:

“Ey Ebû Muhammed! el-Ma’rûr ne kadar da büyüktür!” O da dedi ki: Şüphesiz sen tohumu aldın, tohumla karşılaştın [uzun bir süre yaşayan birinden bahsediyorsun].[265]

Süfyân dedi ki: el-A’meş’e geldim ve şöyle dedim:

Ben diyorum ki, “Ebû Muhammed’e [el-A’meş’e] ne sorduysam bana cevabını verdi.” [el-A’meş] dedi ki: “Ey Hasan b. Ayyâş! Ona haber ver ki, ondan sonra şöyle bir şey oldu.” el-A’meş [devamla] dedi ki: Bana bir adam dedi ki: ez-Zührî ile karşılıklı oturdum ve ona senden bahsettim. O da [ez-

Zührî], “Onun [yani el-A’meş’in] rivayet ettiği hadislerden herhangi bir şey biliyor musun?” dedi.

Süfyân dedi ki: “el-A’meş, benden İyâd’ın ve İbn Aclân’ın hadislerinden sorardı.” Süfyân es-Sevrî, el-A’meş’in hadislerini en iyi bilen kişiydi. el-A’meş hadisleri bazen karıştırır; Süfyân ise onu düzeltirdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Vekî haber verdiler; dediler ki:

el-A’meş, el-Hüseyn b. Ali b. Ebû Tâlib’in öldürüldüğü gün doğdu. Bu da 60 yılının Muharrem ayında Âşûre günüydü. 148 yılında 88 yaşında iken de vefat etti. Ancak Yahya b. İsa er-Remlî de şöyle dedi: el-A’meş 58 yılında doğdu.

el-Heysem b. Adî de şöyle dedi: el-A’meş 147 yılında vefat etti.

Muhammed b. Ömer el-Vâkıdî ve el-Fadl b. Dükeyn de dediler ki:

el-A’meş 148 yılında vefat etti.

3358. İsmail b. Ebû Hâlid

Becîle kabilesinden Ahmesoğulları’nın mevlasıdır. Künyesi *Ebû Abdullah* idi. İbrahim en-Neha’î’den iki yaş küçüktü.

Bize el-Hasan b. Musa el-Eşyeb haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı. O da Ebû İshâk’tan şöyle dediğini rivayet etti: Âmir şöyle dedi:

İsmail (yani İbn Ebû Hâlid) ilmi su içer gibi içti.

Bize Şihâb b. Abbâd el-Abdî haber verdi; dedi ki:

İsmail b. Ebû Hâlid, Peygamber’i (sas) gören altı kişiyi [Sahâbeyi] gördü. Onlar: Enes b. Mâlik, Abdullah b. Ebû Evfâ, Ebû Kâhil, Ebû Cuheyfe, Amr b. Hureys ve Târık b. Şihâb’dır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve başkaları haber verdiler; dediler ki:

İsmail b. Hâlid, *Kûfe*’de 146 yılında vefat etti.

Bana, Ali b. Müshir'i dinleyen birisi haber verdi. [Onun anlattığına göre] Ali b. Müshir şöyle dedi: Süfyân es-Sevrî'yi duydum şöyle diyordu:

Bize göre hadis hafızları dört kişidir. Bunlar, Abdülmelik b. Ebû Süleyman, İsmail b. Ebû Hâlid, Âsım el-Ahvel ve Yahya b. Sa'îd el-Ensârî'dir.

3359. Firâs b. Yahya

[Firâs b. Yahya] el-Hemdânî. eş-Şa'bî'nin arkadaşıdır. İnşaallah sika idi.

3360. Câbir b. Yezîd

[Câbir b. Yezîd] el-Cu'fî.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Süfyân'ı dinledim, Câbir b. Yezîd el-Cu'fî'yi kastederek şöyle dedi:

Sana, "Bana anlattı veya duydum" dediği zaman durum dediği gibidir. Ancak sadece "dedi" dediği zaman ise sanki o tedlis yapıyor gibidir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Câbir b. Yezîd 128 yılında vefat etti.

Bize Muhammed b. Ömer, Kays b. er-Rebî'den aynen bunun gibi [bir önceki rivayet gibi] haber verdi; dedi ki:

Câbir b. Yezîd, re'yinde ve hadis rivayetinde oldukça zayıf idi.

İbn Uyeyne şöyle dedi: Ben onunla [Câbir b. Yezîd ile] bir evdeydim. Öyle bir konuştu ki, evi yıkıyordu veya 'nerdeyse yıkıyordu' veya buna benzer bir şey yaptı.

3361. Ebû İshâk eş-Şeybânî

İsmi, Süleyman b. Ebû Süleyman'dır. Şeybân kabilesinin mevlasıdır.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebû İshâk 129 yılında vefat etti.

Başkaları da dedi ki: Ebû Ca’fer’in hilafete geçmesinden iki sene sonra vefat etti.

3362. Mutarrif b. Tarîf

[Mutarrif b. Tarîf] el-Hârisî.

Süfyân b. Uyeyne şöyle dedi: Mutarrif benimle karşılaştı, bir eşeğe binmişti. “Neden bana uğramıyorsun?” diye sordu. Ben de, “Keşke, [sende] doğruluk namına [hadisleri usule uygun rivayet etme hususunda] bir şeyler olsaydı [gelirdik].” dedim. [Süfyân devamla] dedi ki: Bunun üzerine ağladı ve “Beni görmezlikten mi geliyorsunuz?” dedi. [Süfyân devamla] dedi ki: Sanki O, kendi kendini övüyor gibiydi.

Süfyân dedi ki: Mutarrif şöyle derdi:

Andolsun ki şüphesiz siz bana ailemden daha sevimlisiniz.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Mutarrif b. Tarîf , Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etti.

3363. İsmail b. Sümey’ el-Hanefî

İnşaallah sika idi.

3364. el-Alâ b. Abdülkerîm

[el-Alâ b. Abdülkerîm] el-Yâmî. Hemdân kabilesindendir. O akraba olarak Zebîd’in amcasının oğludur. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3365. İsa b. el-Müseyyeb

[İsa b. el-Müseyyeb] el-Becelî. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî’nin *Kûfe* kadısıydı. Uzun bir ömür sürdü. Hüküm vermek için makamında oturduğu zaman Câbir b. Yezîd el-Cu’fî de onunla beraber otururdu. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3366. Muhammed b. Ebû İsmail

[Muhammed b. Ebû İsmail] es-Sülemî. Ebû İsmail’in adı Râşid’dir. Bunlar üç kardeşti. Kendilerinden hadis rivayet edilmiştir. En yaşlısı ve en

önce öleni İsmail b. Râşid'dir. Kendisinden Husayn ve kendi kardeşi olan Muhammed b. Ebû İsmail rivayette bulunmuşlardır.

Muhammed b. İsmail 142 yılında Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir. es-Sevrî de Muhammed b. İsmail'den rivayette bulunmuştur. En küçük kardeşleri de Ömer b. Râşid'dir. Ondan da Hafs b. Gıyâs, Abdullah b. Nümeyr, Yahya el-Kattân ve es-Sevrî hadis rivayetinde bulunmuşlardır.

3367. Hâlid b. Seleme

[Hâlid b. Seleme] İbn el-Âs b. Hişâm el-Mahzûmî. Abbâsoğulları'nın iktidar çağrısı ortaya çıktığı zaman *Kûfe*'den *Vâsıt* şehrine kaçtı. İbn Hübeyre ile beraber öldürüldü. Derler ki: "Ebû Ca'fer önce dilini kestirdi; sonra öldürdü." *Kûfe*'de nesli, zürriyeti vardır.

3368. Bükeyr b. Utayk

Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân ed-Dabbî'yi duydum şöyle diyordu: "Bükeyr b. Utayk altmış defa hacc yaptı." Sika bir zattı.

3369. el-Ca'd b. Zekvân

Kâdı Şüreyh'in mevlasıdır. Evi, Kinde meydanındaydı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3370. Hallâm b. Sâlih

Ömer b. el-Hattâb ve Abdullah b. Mes'ûd'un arkadaşlarından hadis rivayet etmiştir.

3371. Ebü'l-Heysem

Şeker kamışı, keten satıcısı idi. el-Murâd kabilesine mensuptur. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3372. ez-Zibrikân b. Abdullah

[ez-Zibrikân b. Abdullah] el-Abdî. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3373. Ebû Ya'fûr el-Abdî

Süfyân b. Uyeyne dedi ki: Ebû Ya'fûr bana şöyle dedi:

*Kûfe'*de yaşça benden büyük kimse kalmadı.

Muhammed b. Bişr el-Abdî de şöyle dedi: "Ebû Ya'fûr'u gördüm. Namazgâhı da işte şurasıydı. İsmi de Vâkıd b. Vekdan idi." İnşaallah sika idi.

3374. İsa b. Ebû Azze

Hemdân kabilesinin mevlasıdır. Sika olup rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3375. el-Alâ b. el-Müseyyeb

[el-Alâ b. el-Müseyyeb] İbn Râfi el-Esedî. Sika bir zattı.

3376. Hârûn b. Antere

Sika bir zattı.

3377. el-Hasan b. Ubeydullah

[el-Hasan b. Ubeydullah] en-Neha'î. Sika bir zattı. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3378. Mücâlid b. Sa'îd

[Mücâlid b. Sa'îd] el-Hemdânî. Künyesi *Ebû Umeyr* idi. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında H.144 yılında vefat etmiştir. Hadis konusunda zayıf bir zattı.

Yahya b. Sa'îd el-Kattân şöyle dedi: "Mücâlid'in hadisle ilgili olarak eş-Şa'bî'nin Mesrûk'tan aldığı görüşlerinden herhangi bir şeyi kendisi bilfiil uygulamadıkça bana söylemesini istemiyordum." Durum böyle olmasına rağmen Yahya b. Sa'îd el-Kattân ondan hadis rivayet etmiştir. Yine Süfyân es-Sevrî, Şu'be ve diğerleri de ondan hadis rivayet etmişlerdir.

3379. Leys b. Ebû Süleym

Künyesi *Ebû Bekir* idi. Anbese b. Ebû Süfyân b. Harb b. Ümeyye'nin mevlasıdır.

Abdürrezzâk, Ma’mer’den rivayet etti; dedi ki: Eyyûb’u duydum; Leys’e şöyle diyordu:

“Şu iki adamdan duyduklarına bak, dikkat et. O duyduklarınla ellerini güçlendir.” Yani [o iki adamdan] Tâvûs ve Mücâhid kastediliyor.

[Kaynağımız olan âlimler] şöyle dediler: Leys, Ebû Ca’fer’in hilafetinin başlarında vefat etti. Onun evi, *Arzem* kabristanı civarındaydı. Onun babası Ebû Süleym, *Kûfe*’de Mescid-i Kebîr’de çokça ibadet eden gayretli kimselerdendi. Şebîb el-Hâricî, *Kûfe*’ye girip mescide geldiğinde mescidde bulunanlara gece baskını yaptı ve onları öldürdü. Ebû Süleym de öldürdüğü kimseler arasındaydı. İnsanlar o gece mescidde teheccüd namazını kılamadılar. Leys, salih ve çok ibadet eden bir zattı. Ancak hadis konusunda zayıftı. Denilir ki: Leys, Atâ, Tâvûs ve Mücâhid’e bir şey soruyor; onlar bu konuda ihtilaf ettikleri halde herhangi bir kastı olmaksızın [bu üç şahıs bu konuda] “ittifak ettiler.” diye rivayet ediyordu.

3380. el-Eclah b. Abdullah

[el-Eclah b. Abdullah] el-Kindî. Künyesi *Ebû Huceyye* idi. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında, Abdullah b. el-Hasan b. Hasan’ın iki oğlu olan Muhammed ve İbrahim’in isyanından sonra öldü. Muhammed ve İbrahim 145 yılında isyan etmişlerdi. el-Eclah hadis konusunda oldukça zayıftı.

3381. Abdülmelik b. Ebû Süleyman

[Abdülmelik b. Ebû Süleyman]el-Azremî el-Fezârî. Azrem kabilesinin mevlasıdır. Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Ebû Süleyaman’ın adı Meysere’dir. [Kaynağımız olan âlimler], onun, Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında 145 yılında Zilhicce ayının 10’nunda vefat ettiği konusunda ittifak etmişlerdir. Abdülmelik, sika, me’mûn ve sebt [güvenilir] bir zattı.

3382. el-Kâsım b. el-Velîd

el-Kâsım b. el-Velîd el-Hemdânî. Sika bir zattı.

3383. Abdullah b. Şübrüme

[Abdullah b. Şübrüme] ed-Dabbî. Sika olup fakih bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Abdullah b. Şübrüme'yi gördüm. Künyesi *Ebû Şübrüme* idi. Güzel ahlaklı gerçek Arap [sonradan Araplaşmayanlardan] bir adamdı. Bazen, elbisesini giyer [onu çıkarmaz] elbisesiyle gecelerdi. İsa b. Musa, onu haraç bölgesinin kadısı olarak atamıştı.

Abdürrezzâk, Ma'mer'den rivayet ederek dedi ki:

İbn Şübrüme işte burada, yanımızda *Yemen* valisiydi. Görevden alındığı zaman ona yolculuğunda refakat ettim. İnsanlar ayrılıp onu ve beni yolculuk için yalnız bıraktıklarında ve yanımızda herhangi bir kimse kalmadığında bana baktı ve "Ey Ebû Urve! Allah'a hamdolsun, göreve geldiğim günden beri bu gömleğimi başka bir gömlekle değiştirmedim." dedi. [Ma'mer devamla] dedi ki: Sonra bir müddet sustu ve şöyle dedi: "Ben sana helal olanı söylüyorum. Haram olan şeye ise zaten yol yoktur."

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Abdullah b. Şübrüme 144 yılında vefat etti. Şair bir kişiydi. Kendisi ve Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla, her gece İsa b. Musa'nın yanına gelir ve onun yanında gece sohbeti yaparlardı. Bu ikisi geldiğinde kendilerine izin verilene kadar bineklerinden inmezlerdi. Bazen bu ikisinin karşısına İsa b. Musa'nın kahyası İyâd çıkar ve onlara, "Çekin gidin!" derdi. Böylesi gecelerin birinde Abdullah b. Şübrüme şöyle bir beyit söyledi:

Biz gecikip uyku zamanı da geçip gidince,
İyâd da karşımıza iki istirahattan biriyle çıkageldi.

Abdullah b. Şübrüme kendisine şahitlikleriyle ilgili soru sorulanları "hüdhüd kuşları" diye isimlendirirdi. Bir seferinde bir adam geldi. [Şahitlik yapıp yapmamaya elverişli olup olmadığı] kendisine soruldu. O da adamın şahitlik yapmaya elverişli olmadığına karar verdi. Buna rağmen adam konuşmaya devam etti. Bunun üzerine Abdullah b. Şübrüme şöyle bir beyit söyledi:

Biz sorduk, sorumuzu umursamadılar, sorumuz da genelleşti.
Nice nice kerim kimseler vardır ki, hüdhüdler onu parçalar[266] *dağıtır.*

3384. Umâre b. el-Ka'kâ

[Umâre b. el-Ka’kâ] b. Şübrüme ed-Dabbî.

Süfyân b. Uyeyne dedi ki: Umâre b. el-Ka’kâ, Abdullah b. Şübrüme’nin kardeşinin oğludur. Abdullah b. İsa da, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla’nın kardeşinin oğludur. [Kaynağımız olan âlimler] derler ki: Bu ikisi amcalarından daha faziletliydiler. İbn Şübrüme, Umâre’ye şöyle dedi: “*Hîre*’de yaptığın şey Ömer’in yaptığı sulha uygun bir sulhtur.” Umâre sika bir zattı.

3385. Yezîd b. el-Ka’kâ

[Yezîd b. el-Ka’kâ] b. Şübrüme ed-Dabbî. Yukarıdakiler gibi kendisinden de rivayette bulunulmuştur.

3386. Hüseyn b. Hasan

[Hüseyn b. Hasan] el-Kindî. Bir dönem *Kûfe* kadılığı yapmıştır. Sika bir zattı.

3387. Gaylân b. Câmi

[Gaylân b. Câmi] el-Muhâribî. Bir dönem *Kûfe* kadılığı yapmıştır. Yezîd b. Ömer b. Hübeyre’nin *Irak* valiliği sırasında vefat etmiştir. el-Müsevvide, [267] *Kûfe* ile *Vâsıt* arasına bir yere ilk geldiklerinde onu öldürdüler. İnşaallah sika idi.

3388. İbrahim b. Muhammed

[İbrahim b. Muhammed] İbn el-Münteşir el-Hemdânî. Sika bir zattı.

3389. Muhavvel b. Râşid

[Muhavvel b. Râşid] İbn Ebû Râşid en-Nehdî. Nehd kabilesinin mevlasıdır. Ebû Ca’fer’in hilafetinin başlarında vefat etti. İnşaallah sika idi.

3390. Umeyr b. Yezîd

[Umeyr b. Yezîd] İbn Ebü’l-Garîf el-Hemdânî. Ebû Ca’fer’in hilafetinin başlarında vefat etmiştir.

3391. el-Haccâc b. Âsım

[el-Haccâc b. Âsım] el-Muhâribî. Bir dönem *Kûfe* kadılığı yapmıştır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. O da Süfyân es-Sevrî'den rivayet etti; dedi ki: Onu bir Cuma günü ve diğer Cuma'da gördüm; bir yatağın üstündeydi. Ümeyyeoğulları'nın hakimiyeti sırasında öldü.

3392. Ebû Hayyân et-Teymî

İsmi Yahya b. Sa'îd'dir. Sika bir zattı. Rivayet ettiği hadisler salihtir.

3393. Musa el-Cühenî

Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Sika bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3394. el-Hasan b. el-Hurr

Künyesi *Ebû Abdullah* idi. Benî Esed b. Huzeyme kabilesinden es-Saydâ'nın mevlasıdır. Mekke'de 133 yılında vefat etti. Sika bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3395. el-Velîd b. Abdullah

[el-Velîd b. Abdullah] İbn Cümey el-Huzâ'î. Huzâ'a kabilesinin aslî unsurundandır. Sika bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3396. es-Salt b. Behrâm

Teymullah b. Sa'lebeoğulları'ndandır. İnşaallah sika bir zattı.

3397. Haneş b. el-Hâris

[Haneş b. el-Hâris] İbn Lakît en-Neha'î. Sika bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3398. Vikâ b. İyâs

[Vikâ b. İyâs] el-Esedî. Künyesi Ebû Yezîd idi. İnşaallah sika bir zattı.

3399. Bedr b. Osman

Osman b. Affân ailesinin mevlasıdır. Evi, fil kapısının yanındaki mescidin yakınlarındaydı. Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

3400. Sa’îd b. el-Merzübân

Künyesi *Ebû Sa’d el-Bakkâl* idi. Huzeyfe b. el-Yemân’ın mevlasıdır. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3401. Süleyman b. Yüseyr

Künyesi *Ebü’s-Sabbâh* idi. el-Haccâc b. Ertât en-Neha’î’nin mevlasıdır.

3402. Ubeyde b. Mu’attib

[Ubeyde b. Mu’attib] ed-Dabbî. Künyesi *Ebû Abdülkerîm* idi. Gözleri görmez [kör] idi. Hadis konusunda zayıftı. Süfyân es-Sevrî kendisinden rivayette bulunmuştur.

3403. Zekeriyyâ b. Ebû Zâide

Muhammed b. el-Münteşir el-Hemdânî’nin mevlasıdır.

el-Fadl b. Dükeyn bize, onun Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında 148 yılında vefat ettiğini haber verdi. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3404. Ebân b. Abdullah

[Ebân b. Abdullah] İbn Sahr b. el-’Ayle el-Becelî. [Ebân’ın dedesi] Sahr’ın künyesi *Ebû Hâzim* idi. Sahr, Peygamber’in (sas) ashâbındandı. Ebân, *Kûfe*’de Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etti.

3405. es-Sabbâh b. Sâbit

[es-Sabbâh b. Sâbit] el-Becelî. Becîle kabilesinin aslî unsurundandır. Cerîr b. Abdullah mescidinin imamı idi. Akıllı ve zeki bir zattı. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3406. Abdurrahman b. Zübeyd

Abdurrahman b. Zübeyd el-Yâmî. Künyesi *Ebü’l-Eş’as* idi. el-Mübeyyida[268] olayından bir sene sonra vefat etti. Muhtemelen, 146 veya 147 yılında Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etti.

3407. Sa’îd b. Ubeyd

[Sa’îd b. Ubeyd] et-Tâî. Künyesi *Ebü’l-Hüzeyl* idi. Esed b. Huzeymeoğulları onun dayılarıydı. Evi de dayılarının evlerinin yanındaydı. Onlara imamlık yapıyordu. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3408. Musa es-Sağîr

[Musa es-Sağîr] İbn Müslim et-Tahhân.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki:

Musa es-Sağîr et-Tahhân’ın makam-ı İbrahim’de secdede iken öldüğünü anlattıklarını duydum.

3409. Mu’arrif b. Vâsıl

Benî Amr b. Sa’d b. Zeydümenât b. Temîm’dendir.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki:

Mu’arrif, Amr b. Sa’doğulları mescidinin imamıydı. Kendisinde fıtık rahatsızlığı vardı. Hazarda olsun seferde olsun Kur’ân’ı üç günde hatmederdi. Kabilesine 60 yıl boyunca, namazlarında hiç hata yapmaksızın imamlık yaptı. Çünkü imamlık, onun en ehemmiyet verdiği şeydi.

3410. İsa b. el-Muğîre

Künyesi *Ebû Şihâb* idi. Muhammed b. Ubeyd dedi ki: Onunla karşılaştım, onu gördüm.

3411. Ebû Bahr el-Hilâlî

İsmi, Ahnef’tir.

3412. Ebû Bahr

Bu, el-Hasan b. Sâlih’in kendisinden rivayette bulunduğu şahıstır.

Vekî dedi ki: O, kızkardeşlerimizden birinin oğluydu. Bizimle otururdu. Ben onu gördüm. İsmi Büreyd b. Şeddâd idi.

3413. Şevzeb Ebû Mu’âz

3414. Ebü'l-Adebbes

İsmi, Menî'dir.

3415. Ebü'l-Anbes

Bu, Mis'ar'ın kendisinden rivayette bulunduğu şahıstır. İsmi el-Hâris'tir.

---

[260] Haşebiyye: Muhtar es-Sakafî'nin isyanı sırasında ordusunun büyük çoğunluğunu teşkil eden ve silahları sopadan ibaret olan Kufe mevalisi hakkında aşağılayıcı bir tabir olarak kullanılan bir terimdir. Bunlara daha sonra Keysaniyye de denmiştir. Keysaniyye mensupları arasında rec'at ve tenasüh akidesine inanan kimselere de Haşebiyye denmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. Mustafa Öz, DİA, "Haşebiyye", İstanbul 1997, XVI, 402. (M).

[261] Me'mun, kelime olarak güvenilir, emin manasına gelir. Hadis ıstılahında ise, ta'dilin bu mertebesinde bulunan lafızlardan birisiyle adaletine hükmedilen ravinin hadisleri yazılır ve gözden geçirilir. (M).

[262] Hamîl, henüz küçükken İslâm ülkesinin dışındaki bir ülkeden savaş sonucunda esir alınıp köle yapılan kişi demektir. Burada bahsi geçen kardeşi ise, İslâm ülkesine getirildikten sonra doğan (ana bir) üvey kardeşidir. Bu durumda el-A'meş'in hem babası hem babaannesi getirilen esirlerdendir. İslâm ülkesine getirildikten sonra el-A'meş'in üvey amcası İslâm ülkesinde doğmuştur. Böylesi bir durumda Mesruk, hamil olan biri, kardeşine varis olabilir şeklinde içtihad etmiştir. Çünkü diğer bazı müçtehidler böylesi bir durumda varis olunabilmesi için İslâm ülkesinde doğmuş olma şartını aramışlardır. Bk. *'Umdetü'l-Karî Şerhu Sahihi'l-Buharî*, Babu Zulmin Duvne Zulm, II, 72; *Tuhfetü'l-Ahvazî*, Babu fi'l-İstitar İnde'l-Hace, I, 63. (M).

[263] Tedlis, bir hadis terimi olarak tedlis, bir hadisi rivayet ederken ince bir ayrıntıyı nazara vermeyerek rivayet etmek demektir. Bu ise hadis rivayetinde küçük de olsa bir kusur olarak kabul edilir. (M).

[264] el-A'meş'in özellikle zenginlerden, mevki-makam sahiplerinden ve herhangi bir şeyle övünüp böbürlenenlerden pek hazzetmediği biyografisinden anlaşılmaktadır. Kendisini ziyarete gelen el-Haccâc b. Ertat'ın da kendi ismini değil de "el-'Ameş'e 'Ebû Ertat kapıdadır' deyiniz"

diyerekten kendini künyesiyle zikretmesi, el-’Ameş’in tepki göstermesine neden olmuştur. el-’Ameş bunu bir gurur alameti saymış ve “bana künyesini mi söylüyor, bana künyesini mi söylüyor” diyerekten onun kendisini ziyaretine izin vermemiştir. el-’Ameş’in biyografisi için bkz. *Mecelletü Buhusi’l-İslamiyye*, el-’Ameş, 80/871 [Şamile]. Ebû Ertat için de bu kitabın 3419 nolu mütercemine bakınız. (M).

[265] İbn Sa’d’ın metninde geçen el-Bedr kelimesi bu rivayetin yer aldığı diğer tüm metinlerde el-bezr olarak geçmektedir. Bu kelime de tohum, bir şeyi ekmek anlamındadır. İbn Sa’d’daki kelimenin bir matbaa hatası olduğuna kanaat getirdiğimden diğer metinlerdeki kelimeyi tercih etmeyi uygun buldum. Diğer taraftan burada asıl sorulan şey el-Ma’rur’un yaşı olmalıdır. Çünkü el-A’meş başka bir rivayette şöyle diyor: “el-Ma’rur b. Suveyd’i gördüm. Siyah kafalıydı ve 120 yaşındaydı”. Bkz. *Mevsû’atü Akvâli’l-İmam Ahmed fi….Harfü’l-Mim*, VII, 417. (M).

[266] Hüdhüdler, burada ne zaman nerede nasıl konuşacağını bilmeyen kimseler anlamında mecazdır. Buradaki parçalama da pot kırmak anlamında kullanılmıştır. (M).

[267] el-Müsevvide (Siyahçılar), Abbâsîler, Abbâsî taraftarları ve yandaşları için kullanılan bir isimdir. Bayrakları siyah olduğundan dolayı onlara bu isim verilmiştir. (M).

[268] el-Mübeyyida (Beyazcılar), Seneviyye fırkasından Mukanna adlı bir şahsın etrafında toplanan grubun adıdır. Bunlar, Abbâsîlerin simgesi olan siyah renge muhalefet olsun diye beyaz elbise giyerlerdi. Bu yüzden onlara el-Mübeyyida denmiştir. Ayrıca, Abbâsîlere karşı çıkan, isyan eden her gruba da el-Mübeyyida denmiştir. (M).

BEŞİNCİ TABAKA

3416. Muhammed b. Abdurrahman ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

[Muhammed b. Abdurrahman] İbn Ebû Leyla b. Bilâl b. Büleyl b. Uhayha b. el-Cülâh el-Ensârî. Evs kabilesinin Benî Amr b. Avf kolundan Cahcebâ b. Külfeoğulları'ndan biridir. [Kaynağımız olan âlimler,] onun *Kûfe*'de 148 yılında vefat ettiği konusunda ittifak ettiler. Ümeyyeoğulları adına *Kûfe* kadılığı yaptı. Daha sonra İsa b. Musa'nın *Kûfe* bölgesi valiliği sırasında Abbâsoğulları için de aynı görevi yapmıştır.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla öldüğünde 72 yaşına varmıştı.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı; dedi ki: Bize İbn Ebû Leyla haber verdi; dedi ki:

Babamın işleriyle ilgili olarak pek bir şey hatırlayamıyorum. Ancak şunu hatırlayabiliyorum ki, onun iki hanımı ve yeşil iki büyük küpü vardı. Bir gün bir hanımının yanında, diğer gün diğer hanımının yanında şıra [üzüm suyu] çıkarırdı.

3417. Eş'as b. Sevvâr ﴿خلاد بن الشيخ﴾

[Eş'as b. Sevvâr] es-Sekafî. Sakîf kabilesinin mevlasıdır. Kerestecilik işiyle uğraşırdı. en-Neha kabilesine mensup kimseler arasında otururdu. Evi de Hafs b. Gıyâs mescidinin karşısındaydı. Ebû Ca'fer'in hilafetinin ilk başlarında vefat etti. Hadis konusunda zayıftı.

3418. Muhammed b. es-Sâib ﴿صديق بن موسى﴾

el-Kelbî b. Bişr b. Amr b. el-Hâris b. Abdülhâris b. Abdüluzzâ b. İmruülkays b. Âmir b. en-Nu'mân b. Âmir b. Abdüvüd b. Kinâne b. Avf b. Uzre b. Zeydüllât b. Rüfeyde b. Sevr b. Kelb.

Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî'nin künyesi *Ebü'n-Nadr* idi. Dedesi olan Bişr b. Amr ve çocukları es-Sâib, Ubeyd ve Abdurrahman, Ali b. Ebû Tâlib'in yanında *Cemel* savaşına katıldılar. es-Sâib b. Bişr, Mus'ab b. ez-Zübeyr ile beraber öldürüldü. İbn Verkâ en-Neha'î onun hakkında şu şiiri söyledi:

Kim benden Ubeyd'e haber verecek ki,
Ben onun kardeşinin kellesini keskin Hint kılıcıyla uçurdum.

Eğer sen onunla ilgili bilgi almak istersen, şüphesiz ki o,
Deyreyn denen yerde yastıksız yatmaktadır.

Onun başını keskin kılıçla bilerek uçurdum.
Onu, hem Muhammed'den hem Süfyân'dan ayırdım.

Süfyân ve Muhammed, es-Sâib'in iki oğludur. Muhammed b. es-Sâib, Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş'as ile beraber *Cemâcim* savaşına katıldı. Muhammed b. es-Sâib tefsir, Arap nesepleri, Arap edebiyatı ve Arapların başından geçen olaylar konusunda bilgin bir zattı. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında *Kûfe*'de 146 yılında vefat etti.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Tüm bu bilgileri onun oğlu Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib bana haber verdi. [Muhammed b. es-Sâib] neseb ilmi, Arap edebiyatı ve Arap tarihi hakkında bilgili bir zattı.

[Kaynağımız olan âlimlerin] bazıları da dediler ki: Bu şahıs sanıldığı kadar da bilgili değildi. Hadis rivayetinde de oldukça zayıftı.

3419. el-Haccâc b. Ertât ﴿علقمة بن الفغواء﴾

[el-Haccâc b. Ertât] İbn Sevr b. Hübeyre b. Şerâhîl b. Ka'b b. Selâmân b. Âmir b. Hârise b. Sa'd b. Mâlik b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir. el-Haccâc'ın künyesi *Ebû Ertât* idi. Asil, şerefli ve saygın bir zattı. Halife Ebû Ca'fer'in dostlarından biriydi. Ebû Ca'fer onu, veliaht Mehdî'nin refakatine verdi. el-Haccâc, Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında *Rey* şehrinde vefat edene kadar el-Mehdî'nin yanından ayrılmadı. Öldüğü gün el-Mehdî de oradaydı. Hadis rivayeti konusunda zayıf bir kişiydi.

3420. Ebû Cenâb el-Kelbî ﴿الحارث بن هشام﴾

İsmi, Yahya b. Ebû Hayye’dir. Hadis rivayeti konusunda zayıftı. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında *Kûfe*’de 147 yılında vefat etmiştir.

3421. Ebân b. Tağlib ﴿مجاهد بن جبر﴾

[Ebân b. Tağlib] er-Reba’î. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında, İsa b. Musa’nın da *Kûfe* valiliği sırasında *Kûfe*’de vefat etmiştir. Sika bir zattı. Şu’be, ondan rivayette bulunmuştur.

3422. Muhammed b. Sâlim ﴿طلق بن على﴾

[Muhammed b. Sâlim] Ebû Sehl el-Absî. Ferâiz konusunda uzmandı. Hadis konusunda ise zayıftı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3423. Ebû Kibrân el-Murâdî ﴿عطاء بن أبي رباح﴾

İsmi, el-Hasan b. Ukbe’dir.

3424. Beşîr b. Selmân ﴿سهيل بن عمرو﴾

[Beşîr b. Selmân] en-Nehdî. Nehd kabilesinin mevlasıdır. Künyesi *Ebû İsmail* idi. Evi, Hemdân kabilesine mensup kimselerin içindeydi. Oldukça yaşlıydı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3425. Beşîr b. el-Muhâcir ﴿خلاد بن الشيخ﴾

Azadlı bir köle idi. Evi, Ganî kabilesine mensup olan kimselerin arasındaydı. Ancak onların mevlası değildi.

3426. Bükeyr b. Âmir ﴿محمد بن عباد﴾

[Bükeyr b. Âmir] el-Becelî. Künyesi *Ebû İsmail* idi. İnşaallah sika idi.

3427. Muhil b. Muhriz ﴿همام بن منبه﴾

[Muhil b. Muhriz] ed-Dabbî. Künyesi *Ebû Yahya* idi. ‘Ama [kör] idi. Hadis rivayeti konusunda zayıftı.

3428. Muhammed b. Kays ﴿عبيد بن عمير﴾

[Muhammed b. Kays] el-Esedî. Esed kabilesinin aslî unsurundandır. Vâlibeoğullarındandır. Künyesi *Ebû Nasr* idi. İnşaallah sika idi.

3429. Talha b. Yahya ﴿خالد بن أسيد﴾

[Talha b. Yahya] İbn Talha b. Ubeydullah b. Osman b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre. Sika bir zattı. Rivayet ettiği hadisleri salihtir.

3430. Abdurrahman b. İshâk ﴿إسماعيل بن عبد الكريم﴾

Künyesi *Ebû Şeybe* idi. Hadis konusunda zayıftı. eş-Şa'bî'den rivayette bulunmuştur. Bu zat kendisinden Ebû Mu'âviye ed-Darîr[269] ile Kûfelilerin hadis rivayet ettiği kişidir. Abdurrahman b. İshâk el-Medînî hadis konusunda ondan [Abdurrahman b. İshâk'tan] daha güvenilir ve daha sağlamdır. Bu zat [el-Medînî] kendisinden İsmail b. Uleyye ve Basralıların hadis rivayet ettiği kişidir.

3431. İshâk b. Sa'îd ﴿الأسود بن خلف﴾

[İshâk b. Sa'îd] İbn Amr b. Sa'îd b. el-Âs b. Sa'îd b. el-Âs b. Ümeyye. Yanında bazı hadisler vardı. Bu hadisler kendisinden rivayet edilmiştir.

3432. Ömer b. Zerr ﴿الأغر المزني﴾

[Ömer b. Zerr] İbn Abdullah el-Hemdânî. Mürhibeoğulları'ndan biridir. Künyesi *Ebû Zerr* idi. Kıssalar, hikayeler anlatan bir kişiydi.

> *Muhammed b. Sa'd dedi ki: Muhammed b. Abdullah el-Esedî şöyle dedi:*

Ömer b. Zerr, Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında 153 yılında vefat etti. Mürcie mezhebine mensuptu. Öldü, ancak ne Süfyân es-Sevrî ve ne de el-Hasan b. Sâlih onu görmediler. İnşaallah sika idi. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3433. Ukbe b. Ebû Sâlih ﴿ضرار بن الخطاب﴾

Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3434. Ukbe b. Ebü'l-Ayzâr ﴿عبدالجبار بن الورد﴾

Mezhic kabilesinden Evdoğulları’nın mevlasıdır. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3435. Abdülazîz b. Siyâh ﴿حجير بن أبي إهاب﴾

[Abdülazîz b. Siyâh] el-Esedî. Esed kabilesinin mevlasıdır. İnsanların hayırlılarındandı. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır. Habîb b. Ebû Sâbit ile beraber aynı evde ikamet etmekteydi. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3436. Yusuf b. Suheyb ﴿النضير بن الحارث﴾

Ebû Nu’aym şöyle dedi: [Yusuf] Kinde kabilesinden Beddâoğulları’nın arasında ikamet ederdi. Zannederim onların mevlasıydı.

3437. Yunus b. Ebû İshâk ﴿عبد الصمد بن معقل﴾

[Yunus b. Ebû İshâk] es-Sebî’î. Künyesi *Ebû İsrâîl* idi. Oldukça uzun yaşadı. Babasından rivayette bulunan çoğu kimseden kendisi de rivayette bulundu. *Kûfe*’de 159 yılında vefat etti. İnşaallah sika idi. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3438. Dâvûd b. Yezîd ﴿محمد بن عباد﴾

[Dâvûd b. Yezîd] İbn Abdurrahman el-Evdî. Mezhic kabilesindendir. Hadis konusunda zayıftı. Ancak rivayet ettiği hadisler, salih hadislerdir.

3439. Kardeşi İdrîs b. Yezîd ﴿خالد بن العاص﴾

[İdrîs b. Yezîd] b. Abdurrahman el-Evdî. Bu şahıs Ebû Abdullah b. İdrîs’tir. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3440. Abdullah b. Habîb ﴿عبد الله بن عثمان﴾

[Abdullah b. Habîb] İbn Ebû Sâbit. Yaşlı bir zattı. Kendisinden Ebû Nu’aym ve Kabîsa b. Ukbe hadis rivayet etmişlerdir.

3441. Fıtr b. Halîfe ﴿خالد بن أسيد﴾

[Fıtr b. Halîfe] el-Hannât. Künyesi *Ebû Bekir* idi. Ali b. Hayy'ın vefatından az bir müddet sonra *Kûfe*'de vefat etti. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında muhtemelen 155 yılında vefat etti. İnşaallah sika idi. [Ricâl ilmiyle uğraşan] insanların bir kısmı da onun zayıf olduğunu söylemişlerdir. Vekî, Ebû Nu'aym ve başkaları kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Yanında kimsenin hadis yazmasına izin vermezdi. Oldukça ileri bir yaştaydı ve bir çok kimseyle yüz yüze görüşmüştür. Ebû Vâil ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

3442. Ebû Hamza es-Sümâlî ﴿محمد بن المرتفع﴾

İsmi, Sâbit b. Ebû Safiyye'dir. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir. Hadis konusunda zayıftı.

3443. Mis'ar b. Kidâm ﴿صفوان بن أمية﴾

[Mis'ar b. Kidâm] İbn Züheyr b. Abdullah b. el-Hâris b. Abdullah b. Amr b. Abdümenâf b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'a. Künyesi, *Ebû Seleme* idi.

Muhammed b. Abdullah el-Esedî dedi ki: Mis'ar *Kûfe*'de 152 yılında vefat etti.

Ebû Nu'aym da şöyle dedi: Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında 155 yılında vefat etti.

Süfyân b. Uyeyne'yi dinleyen bir kimse bana haber verdi; dedi ki:

Bazen Mis'ar'i görüyordum; ona biri gelir ve bir şeyler anlatırdı. O adam bu konuda ondan daha bilgiliydi. Mis'ar da onu dinler ve kulak kesilirdi.

Heysem de şöyle dedi: Mis'ar, Mescid-i Kebîr hariç hiçbir yerde asla hadis dinlemedi. Onun çokça ibadet eden bir annesi vardı. Annesiyle beraber yanına bir keçe alır, ikisi beraber mescide kadar yürürlerdi. Mis'ar annesine o keçeyi serer; annesi kalkar namaz kılardı. Kendisi de mescidin ön tarafına geçer; o da namaz kılardı. Sonra oturur, isteyenler etrafına toplanır, o da onlara hadis rivayet ederdi. Sonra annesinin yanına döner keçesini alır ve annesiyle mescidden ayrılırlardı. Onun, evinden ve mescidden başka gideceği herhangi bir yeri yoktu. Mürcie görüşlerini benimsemişti. Sonra vefat etti. Ne Süfyân es-Sevrî ve ne de el-Hasan b. Sâlih b. Hay onu görmediler.

3444. Mâlik b. Miğvel ﴿صدقة بن يسار﴾

[Mâlik b. Miğvel] İbn Âsım b. Mâlik b. Gaziyye b. Hârise b. Hadîc b. Câbir b. Avz b. el-Hâris b. Suheybe b. Enmâr. Becîle kabilesindendir. Mâlik'in künyesi, *Ebû Abdullah* idi. *Kûfe*'de 158 yılında Emîrü'l-Müminîn Ebû Ca'fer'in vefat ettiği ay olan Zilhicce ayının sonlarında vefat etti.

Bütün bunları bana es-Sakr b. Abdurrahman b. Mâlik b. Miğvel haber verdi. Mâlik b. Miğvel sika ve güvenilir bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Faziletli ve çok hayır yapan bir kişiydi.

3445. Ebû Şihâb el-Ekber ﴿علقمة بن الفغواء﴾

İsmi, Musa b. Nâfi'dir. Esedoğulları'nın mevlasıdır. Sa'îd b. Cübeyr, Atâ ve Mücâhid'den hadis rivayet etmiştir. es-Sevrî, Şerîk, Hafs, Vekî ve İbn Nümeyr de kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Sika bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3446. Ebû Umeys ﴿أبو عقرب﴾

İsmi, Utbe b. Abdullah b. Utbe b. Abdullah b. Mes'ûd el-Hüzelî'dir. Zühreoğulları'nın müttefiği idi. Sika bir zattı.

3447. el-Mes'ûdî ﴿أبو سلمى﴾

İsmi, Abdurrahman b. Abdullah b. Utbe b. Abdullah b. Mes'ûd'dur. *Bağdat*'ta vefat etmiştir. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ancak ömrünün sonlarına doğru rivayetleri birbirine karıştırmıştır. Mütekaddimin dönemindeki alimler kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

3448. Abdülcebbâr b. Abbâs ﴿عمرو بن أبي عقرب﴾

[Abdülcebbâr b. Abbâs] eş-Şibâmî. Hemdân kabilesindendir. Hadis rivayeti konusunda zayıftı. Bununla beraber kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3449. Ümey b. Rebî'a ﴿طلق بن على﴾

[Ümey b. Rebî'a] es-Sayrefî. Ebû Üsâme şöyle dedi: "Künyesi *Ebû Abdurrahman* idi." Sika bir zattı. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3450. Bessâm es-Sayrefî ﴿محمد بن عباد﴾

Ebû Ca’fer Muhammed b. Ali’den rivayette bulunmuştur.

Ebû Nu’aym şöyle dedi: Zannederim o bir köleydi. Babasının kim olduğunu bilmiyorum. Antere’nin hamamının yanında konaklardı. Ebû Ca’fer Muhammed b. Ali’den hadis rivayet etmiştir. Künyesi *Ebû Abdullah* idi.

3451. Musa b. Kays ﴿صدقة بن يسار﴾

[Musa b. Kays] el-Hadramî. Hadramîlerin aslî unsurundandır. Künyesi *Ebû Muhammed* idi. Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında vefat etmiştir. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3452. Dâvûd b. Nusayr ﴿عمير بن قتادة﴾

[Dâvûd b. Nusayr] et-Tâî. Tayy kabilesinin aslî unsurundandır. Künyesi *Ebû Süleyman* idi. Önceleri hadis-fıkıh dinlemiş ve nahiv ilmini öğrenmişti. İnsanlar arasında vuku bulmuş savaşlar ve olaylar hakkında da bilgi sahibi idi. Ancak daha sonra kendini tamamen ibadete adadı ve bu konularla ilgili herhangi bir şey konuşmadı.

> *Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Dâvûd el-Haferî haber verdi. Dâvûd et-Tâî’nin bir arkadaşından şöyle dediğini rivayet etti:*

Ona yirmi gün boyunca geldim. karşılıklı olarak hadisleri müzakere ettik. Bir gün bana dedi ki: “Şimdiye dek benimle müzakere ettiğin bütün bu şeyleri bundan böyle benimle müzakere etme.”[270]

> *el-Fadl b. Dükeyn şöyle dedi: Züfer’i duydum şöyle diyordu:*

Ben ve Dâvûd et-Tâî, el-A’meş’e gittik. Dâvûd, el-A’meş’e “Belli bir müddetten beri duymadığın bir ses.” dedi. el-A’meş de “O sesi bana duyurmamış olmanı [belli bir müddet yanıma uğramamanı] o kadar da önemsemiyorum.” dedi.[271] [Bunun üzerine] Dâvûd da dedi ki: “Ayrılık hasretiyle ziyaretine gelip de bu ziyaretin kendisine fayda vermediği kimseyi ancak senin ziyaretine gelen kimsede gördüm. [Senden başkasını ziyarete gelen kimsede görmedim].”

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Dâvûd et-Tâî'yi gördüğümde o, [giyiniş ve davranış itibariyle] Kurrâ'ya benzemiyordu. Başında, tüccarların giydiği türden siyah uzun bir başlık vardı. Kendi evinde vefat edene kadar yirmi yıl veya daha az bir müddet oturdu. Onun cenazesinde bulundum; o kadar da çok sayıda insan yoktu. el-Mehdî'nin hilafeti sırasında 165 yılında vefat etti.

3453. Süveyd b. Necîh ﴿مسلم بن يناق﴾

[Süveyd b. Necîh] Ebû Kutbe. Harâmoğulları'nın arasında ikamet ederdi. el-A'meş'in komşusuydu. Emîrü'l-Müminîn Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etti.

3454. Muhammed b. Ubeydullah ﴿حنش بن عبد الله﴾

[Muhammed b. Ubeydullah] el-Azremî el-Fezârî. Bir şekilde çokça hadis dinlemiş ve onları yazmıştı. Ancak kitaplarını [yazdıklarını] gizledi. Bu gizlemeden sonra hadis rivayet etmeye başladı. Ancak yazdıkları kayıptı. Bu durumdan dolayı insanlar onun rivayetlerini zayıf buldular ve almadılar. Ebû Ca'fer'in hilafetinin sonlarında vefat etti.

3455. el-Hasan b. Umâre ﴿صديق بن موسى﴾

[el-Hasan b. Umâre] el-Becelî. Becîle kabilesinin mevlasıdır. Künyesi, Ebû Muhammed idi. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında 153 yılında vefat etti. Hadis konusunda zayıftı. Hadis ilmiyle uğraşanların bir kısmı onun hadislerini yazmadılar.

3456. Hârûn b. Ebû İbrahim ﴿عثمان بن أبي سليمان﴾

[Hârûn b. Ebû İbrahim] es-Sekafî. Bu zat, Hârûn el-Berberî'dir. Abdullah b. İdrîs ve başkaları kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Dağarcığında bulunan hadisler salih hadislerdi.

3457. Mücemmi b. Yahya ﴿كثير بن كثير﴾

[Mücemmi b. Yahya] el-Ensârî. Câriye b. el-Attâf'ın ailesindendir. Aslen Medineli olup *Kûfe*'ye yerleşmişti. Kûfeliler kendisinden rivayette

bulunmuşlardır. Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur.

3458. Ebû Hanîfe ﴿أبو هندية﴾

İsmi, en-Nu’mân b. Sâbit’tir. Teymullah b. Sa’lebe b. Bekir b. Vâiloğulları’nın mevlasıdır. O “Sâhibü’r-Re’y” idi [kendi görüşüne göre içtihad etmekle temayüz etmişti]. [Kaynağımız olan âlimler,] onun *Bağdat*’ta Ebû Ca’fer’in hilafeti sırasında 150 yılında Receb veya Şaban ayında vefat ettiği konusunda ittifak etmişlerdir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Hammâd b. Ebû Hanîfe anlattı; dedi ki:

Ebû Hanîfe vefat ettiğinde yetmiş yaşında idi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebû Hanîfe’nin öldüğü gün ben *Kûfe*’deydim. Onun gelmesini beklerken bize ölüm haberi geldi. Hadis konusunda zayıf bir zattı.

3459. Ebû Ravk ﴿أبو شهم﴾

İsmi, Atıyye b. el-Hâris el-Hemdânî’dir. Kendilerine Vesenoğulları denilen ve Hemdân kabilesinin aslî unsurundan olan bir koldandır. Ebû Ravk daha çok tefsir ilmiyle temayüz etmiştir. ed-Dahhâk b. Müzâhim ve başkalarından hadis de rivayet etmiştir.

3460. Ebû Ya’fûr es-Sağîr ﴿الحارث بن هشام﴾

Bu zat, kendisinden Abdullah b. Nümeyr, Hafs b. Gıyâs, Muhammed b. el-Fudayl b. Gazvân ve Yahya b. Zekeriyyâ b. Ebû Zâide’nin hadis rivayet ettiği kişidir. İsmi ise, Abdurrahman b. Ubeyd b. Nistâs el-Bekkâî’dir. Mansûr b. el-Mu’temir onun babası Ubeyd b. Nistâs’tan hadis rivayet etmiştir.

3461. es-Serî b. İsmail ﴿عبدالجبار بن الورد﴾

[es-Serî b. İsmail] el-Hemdânî. Hemdân kabilesinin es-Sâîdîler kolundan olup onların aslî unsurundandır. eş-Şa’bî’nin katibiydi. Ondan özellikle Ferâizi ve bunun dışındaki ilimlerle ilgili bilgilerini rivayet etmiştir. *Kûfe* kadılığı da yapmış olan es-Serî az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3462. İsmail b. Abdülmelik ﴿عبدالرحمن بن صفوان﴾

[İsmail b. Abdülmelik] İbn Rüfey. Abdülazîz b. Rüfey''in kardeşinin oğludur. Benî Esed b. Huzeyme kabilesinden Vâlibe'nin mevlasıdır. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3463. Seleme b. Nubayt ﴿عمير بن قتادة﴾

3464. Delhem b. Sâlih ﴿عبيد بن عمير﴾

[Delhem b. Sâlih] el-Kindî. Kind kabilesinin aslî unsurundandır. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3465. Muhammed b. Ali ﴿محرش الكعبي﴾

[Muhammed b. Ali] es-Sülemî. Hadis râvîleri kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

3466. İsa b. Abdurrahman ﴿عثمان بن أبي سليمان﴾

[İsa b. Abdurrahman] es-Sülemî. Süleym kabilesinin aslî unsurundandır. O erken yaşta ölmüş biridir. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3467. Sa'd b. Evs ﴿محمد بن عباد﴾

[Sa'd b. Evs] el-Absî. Abs kabilesinin aslî unsurundandır.

---

[269] ed-Darir: Gözleri görmeyen, âmâ, kör demektir. (M).

[270] Davud et-Tâî'nin bu yıllardan itibaren artık tamamen tasavvufa meylettiği anlaşılmaktadır. (M).

[271] el-A'meş, son derece sert denebilecek derecede espri yapan bir kişiliğe sahipti. Mizacının sertliği ve yaptığı esprileri ile ilgili geniş bilgi için bkz. *Mecelletü Buhûsi'l-İslâmiyye*, "el-A'meş", 80/871. (M).

ALTINCI TABAKA

3468. Süfyân b. Sa’îd

[Süfyân b. Sa’îd] İbn Mesrûk b. Habîb b. Râfi b. Abdullah b. Mevhebe b. Übey b. Abdullah b. Münkız b. Nasr b. el-Hâris b. Sa’lebe b. Âmir b. Milkân b. Sevr b. Abdümenât b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudar b. Nizâr. Künyesi *Ebû Abdullah* idi.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Muhammed b. Ömer şöyle dedi:

Süfyân, Süleyman b. Abdülmelik’in hilafeti sırasında 97 yılında doğdu. Sika, me’mûn, sebt ve hüccet bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. [Kaynağımız olan âlimler] onun, el-Mehdî’nin hilafeti sırasında *Basra*’da saklanıyor iken 161 yılının Şaban ayında vefat ettiği konusunda ittifak etmişlerdir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hâlid b. el-Hâris anlattı; dedi ki: Bize Süfyân’ın anlattığına göre Hammâd b. Ebû Süleyman şöyle dedi:

Şüphesiz bu gencin (yani Süfyân’nın kendisinin) [Allah tarafından] seçilmişlik bir hali var.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Süfyân’ı duydum şöyle diyordu:

Babam *Dârân*lı[272] idi. Onun beğenmediği hiçbir hadisi almadım.

Bize Halef b. Temîm haber verdi; dedi ki: Süfyân es-Sevrî’yi duydum şöyle diyordu:

Kalbimin, *Mekke* ve *Medine*’de âbâ giyip hücrelerde kalan gariplerle daha çok uyum içinde olduğunu gördüm.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bana bir adam haber verdi; dedi ki: Süfyân şöyle dedi:

Bu ilmi öğrenin! Onu öğrendiğiniz zaman ezberleyin. Ezberlediğiniz zaman onunla amel edin. Onunla amel ettiğiniz zaman da onu yayın.

Bize Bekkâr haber verdi; dedi ki:

Süfyân es-Sevrî sık sık şöyle derdi: "Ya Rabbi koru, ya Rabbi koru [ezberlediği hadisleri ve dinî bilgilerini kasd ederek]."

Yahya b. Ebû Bükeyr dedi ki: Şu'be'yi duydum şöyle diyordu:

Süfyân'ın bana es-Süddî'den rivayetle anlattığı bütün hadisler, benim es-Süddî'den sorup onun bana anlattığı hadislerin tam tamına aynısıydı [ne bir harf fazlası ne bir harf eksiği vardı].

Rivayet ettiler ki, bir defasında Süfyân bazı valilerden mal ve hediyeyi kabul etti. Sonra bunu terk etti ve hiç kimseden hiçbir şeyi kabul etmedi. *Yemen*'e geldiğinde ticaretle uğraştı; şöyle ki: Yanında bulunan sermayeyi kendi dostlarından bazısına veriyor, onlar da bu parayı sermayelerine dahil edip çalıştırıyorlardı. Her yıl [bu paranın] mevsimi tamamlandığında onlarla buluşur; karşılıklı olarak hesaplarını yaparlar ve Süfyân o paranın kârını alırdı. Süfyân'ın bu şekilde çalıştırdığı para takriben 200 dinardı. Süfyân'ın bir tek oğlu vardı. Bundan başka çocuğu da yoktu. Süfyân şöyle diyordu: "Dünyada bana ondan daha sevimli hiçbir şey yoktur. Şüphesiz ben onu manen yükseltmek, öne geçirmek istiyorum [ilimde belli bir seviyeye getirmek istiyorum]." [Râvî] dedi ki: Süfyân'ın bu oğlu öldü. O da bütün her şeyini kız kardeşine ve onun oğluna [yeğenine] bıraktı. Ammâr b. Muhammed, onun kız kardeşinin oğluydu. Süfyân'ın erkek kardeşi el-Mübârek b. Sa'îd hiçbir şeyde ona varis olamadı.

Süfyân tutuklanmak istenince *Mekke*'ye gitti. Emîrü'l-Müminîn el-Mehdî, *Mekke* valisi Muhammed b. İbrahim'e emir göndererek onu göndermesini istedi. Muhammed bu durumu [gizlice] Süfyân'a bildirdi ve "Eğer onlara gitmek istiyorsan ortaya çık ki, seni onlara göndereyim. Eğer bunu istemiyorsan saklan, gizlen." dedi. [Râvî] dedi ki: Süfyân gizlendi. Muhammed b. İbrahim onu arattı ve bir tellala *Mekke*'de şunu ilan etmesini emretti: "Kim ki, Süfyân'ı bulur getirirse ona şöyle şöyle mükafat vardır."

Süfyân *Mekke*'de sürekli gizlendi. İlim erbabı olan ve kendilerinden korkmadığı, emin olduğu kimseler hariç hiç kimseyle görüşmedi.

Bana Abdurrahman b. İshâk haber verdi. O Sa'îd b. Süleyman'dan, o da Ebû Şihâb el- Hannât'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Süfyân es-Sevrî'nin kız kardeşi, o *Mekke*'de iken benimle ona bir torba gönderdi. O torbada pasta, kek türü bir şeylerle hüşkenânic[273] vardı. *Mekke*'ye geldim, onu soruşturdum. Bana, "O, bazen Kâbe'nin en son kısmında buğdaycılar kapısından sonra gelen bir yerde oturur." denildi. [Ebû Şihâb devamla] dedi ki: Oraya geldim -önceden de zaten arkadaşımdı- onu yere uzanmış olarak buldum. Ona selam verdim. Olup biten bu meselelerden bana herhangi bir şey sormadı, daha önce tanıdığım ve beklediğimin aksine selamımı da almadı. Ona, "Senin kız kardeşin benimle sana bir torba gönderdi, içinde pasta, kek ve hüşkenânic var." dedim. O da "Onu hemen bana ver." dedi. [Bunu söylerken] doğruldu ve oturdu. Ona dedim ki: "Ey Ebû Abdullah! Ben senin yanına geldim, güya senin arkadaşınım! Sana selam verdim; ancak bu selamımı bile almadın. Ne zaman ki sana bir torba getirdiğimi, o torbada pek de değeri olmayan pasta türü bir şeyler olduğunu söyleyince hemen oturdun ve benimle konuştun." O da "Ey Ebû Şihâb! Beni kınama, şurada tam üç gündür hiçbir şey yememişim." dedi. [Bu açıklama üzerine] onun özrünü kabul ettim.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Süfyân *Mekke*'de tutuklanma ihtimalinin artmasından korkunca *Basra*'ya gitti. Oraya varınca Yahya b. Sa'îd el-Kattân'ın evinin yakınlarında bir yere konakladı. [Konakladığı yerdeki] ev halkından bazılarına, "Buralarda yakınınızda ehl-i hadisten herhangi bir kimse yok mu?" diye sordu. Onlar da, "Evet, Yahya b. Sa'îd var." dediler. "Onu bana getirin." dedi. Onu getirdiler. Süfyân ona, "Ben altı -veya yedi dedi- gündür buradayım." dedi. Yahya, onu kendi yanına götürdü. Kendi eviyle onun kaldığı yer arasında bir kapı açtı. *Basra*lı Muhaddisler burada onun yanına geliyor, selam verip "hoş geldin" diyor ve ondan hadis dinliyorlardı. Onun yanına gelenler arasında Cerîr b. Hâzim, el-Mübârek b. Fudâle, Hammâd b. Seleme, Merhûm el-Attâr, Hammâd b. Zeyd ve başkaları vardı. Abdurrahman b. Mehdî de yanına geldi ve bir daha yanından ayrılmadı. Bugünlerde Yahya ve Abdurrahman ondan hadis yazıyorlardı. Ebû Avâne ise ona her geldiğinde ondan kaçınır ve "Bir adam ki beni tanımıyor, nasıl onu getirirsiniz?" derdi. Bu Ebû Avâne *Mekke*'de de

ona selam vermiş, Süfyân onun selamına karşılık vermemişti. Bu konuda onunla konuşuldu. Süfyân "Onu tanımıyorum." dedi.[274]

Süfyân, *Basra*'da Yahya b. Sa'îd'in bitişiğinde oturduğu evin bilinip meşhur olmasından korkunca, Yahya'ya, "Beni bu evden başka bir yere naklet." dedi. Yahya da onu, Sa'd b. Zeydümenât b. Temîmoğulları'ndan el-Heysem b. Mansûr el-A'recî'nin evine nakletti. Süfyân onların arasından ayrılmadı. Hammâd b. Zeyd onunla Sultan'dan kaçışı hakkında konuştu ve ona "Bu kaçış, ehl-i bid'anın yaptığı bir iştir. Onlardan niye korkuyorsun?" dedi. Süfyân ve Hammâd b. Zeyd, *Bağdad*'a gitmeye karar verdiler. [Râvî] dedi ki: Süfyân el-Mehdî'ye veya Ya'kûb b. Dâvûd'a bir mektup yazdı. Bu mektupta önce kendi ismini yazarak başladı. Ona, "el-Mehdî ve çevresi, mektuba önce kendi isminden başlamandan hoşlanmazlar." denildi. Süfyân da mektubuna önce onların ismini yazarak başladı. Gelen cevabî mektupta yakınlaşmanın, saygınlığın, kendisinden hadis dinlenmesinin ve itaatin gerekliliğinden bahsedilmekteydi. Süfyân tam da çıkıp onların yanına gitmek üzereyken ateşi yükseldi ve şiddetli bir hastalığa yakalandı. Ölüm gelip çatınca kaygılandı, endişelendi. Merhûm b. Abdülazîz ona, "Ey Ebû Abdullah! Nedir bu kaygı, nedir bu telaş? Şüphesiz sen, ibadet ettiğin Rabbine kavuşacaksın." dedi. [Bu ifadelerden sonra Süfyân] sakinleşti ve yatıştı. Sonra, "Bir bakın bakalım burada Kûfeli arkadaşlarımızdan kimse var mı?" diye sordu. Abâdân'a haber gönderdiler. Abdurrahman b. Abdülmelik b. Ebcer ile Ebû Bekir b. Ayyâş'ın kardeşi el-Hasan b. Ayyâş geldiler. Süfyân, Abdurrahman b. Abdülmelik'e vasiyetini yaptı ve cenaze namazını da onun kıldırmasını vasiyet etti. Bu iki şahıs Süfyân vefat edene kadar onun yanından ayrılmadılar. Cenazesi Basralıların huzuruna aniden çıkarıldı ve böylece onun öldüğünü öğrenmiş oldular. İnsanlar cenaze namazına katıldılar; Abdurrahman b. Abdülmelik de cenaze namazını kıldırdı. Abdurrahman, salih bir zattı. Süfyân, kendisinin cenaze namazını kıldırması için onu uygun bulmuştu. Abdurrahman, onun kabrine indi. Hâlid b. el-Hâris ve bu ikisinden başka kimseler de kabrine indiler ve onu defnettiler. Daha sonra Abdurrahman b. Abdülmelik ve el-Hasan b. el-Ayyâş oradan ayrılıp *Kûfe*'ye gittiler ve oranın halkına Süfyân es-Sevrî'nin vefat ettiğini haber verdiler. Allah ona rahmet etsin.

3469. İsrâîl b. Yunus

[İsrâîl b. Yunus] İbn Ebû İshâk es-Sebî'î. Künyesi, *Ebû Yusuf* idi. *Kûfe'*de 162 yılında vefat etmiştir.

Ebû Nu'aym dedi ki: "160 yılında vefat etmiştir." İsrâîl b. Yunus sika bir zattı. İnsanlar kendisinden çok sayıda hadis rivayet etmişlerdir. Kimisi de onu hadis konusunda zayıf bulmuştur.

3470. Yusuf b. İshâk

[Yusuf b. İshâk] İbn Ebû İshâk es-Sebî'î. Ondan da hadis rivayet edilmiştir. Emîrü'l-Müminîn Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3471. Ali b. Sâlih

Sâlih'in adı, Hay b. Sâlih b. Müslim b. Hayyân b. Şüfey b. Hüney b. Râfi b. Kumlî b. Amr b. Mâti b. Sahlân b. Zeyd b. Sevr b. Mâlik b. Mu'âviye b. Dûmân b. Bekîl b. Cüşem'dir. Hemdân kabilesindendir. Ali'nin künyesi *Ebû Muhammed* idi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Sâlih'in iki oğlu Ali ve Hasan ikiz idiler; tek bir batında doğmuşlardı. Ali, bir saat kadar önce doğmuştu. Hasan'ın onu [Ali'yi, hürmetinden dolayı] ismiyle çağırdığını asla duymadım. Ona "Ebû Muhammed" derdi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ali, Kur'ân hakkındaki bilgisiyle temayüz etmişti.

Ubeydullah b. Musa şöyle dedi: Kur'ân hakkındaki bilgilerimi ondan aldım. Ali, Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında 154 yılında vefat etti. Sika bir zattı.

Hişâm b. Muhammed de şöyle dedi: Sâlih b. Hay'ın iki oğlu olan Ali ve Hasan'ın annesi olan Ümmü'l-Eyser, el-Mikdâm b. Müslim b. Hayyân b. Şüfey b. Hüney b. Râfi b. Kumlî'nin kızıdır. Ali b. Sâlih inşaallah sika idi. Az sayıda hadis rivayet etmiştir.

3472. Kardeşi Hasan b. Hay

O, Sâlih b. Sâlih'tir. Hasan'ın künyesi *Ebû Abdullah* idi. Hasan zâhid, âbid ve fakih bir zattı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: “el-Hasan b. Hay’ın asla bağdaş kurup oturduğunu görmedim.” Devamla dedi ki: “Bir gün bir dilenci gelip ondan bir şey istedi. O da iki çorabını çıkarıp ona verdi.” [Devamla] dedi ki: Onu Cuma’da gördüm. Pazar günü de saklandı. *Kûfe’*de vefat tarihi olan 167 yılına kadar tam yedi sene [idarecilerden] kaçtı, gizlendi. O günlerde *Kûfe’*de Halife el-Mehdî adına vali olarak Ravh b. Hâtim b. Kabîsa b. el-Mühelleb vardı. [Devamla] dedi ki: Hasan b. Hay, Şiî idi. İsa b. Zeyd b. Ali oğlunu evlendirdi ve o da *Kûfe’*de vefat edene kadar Hasan b. Hay ile aynı yerde kaçak olarak saklandı. el-Mehdî onları arattı, onları aramada ciddileşti; ancak ikisinin de vefatına kadar onları yakalayamadı. Hasan b. Hay, İsa b. Zeyd’den altı ay kadar sonra öldü.

Ebû Nu’aym el-Fadl b. Dükeyn’i duydum şöyle diyordu: Hasan b. Sâlih’i Cuma’da gördüm, insanlarla beraber Cuma’yı kıldı. Sonra Pazar gününden tâ ölene kadar saklandı. Öldüğünde altmış iki veya altmış üç yaşındaydı. Sika bir zattı. Hadislerinin çoğu sahihti. Şîa mezhebine mensuptu.

3473. Esbât b. Nasr

[Esbât b. Nasr] el-Hemdânî. Hemdân kabilesinin aslî unsurundandır. es-Süddî’nin râvîsiydi. es-Süddî’den, tefsir ile ilgili bilgileri rivayet etmiştir. es-Süddî’den rivayette bulunduğu gibi Mansûr ve diğerlerinden de rivayette bulunmuştur.

3474. Ya’lâ b. el-Hâris

[Ya’lâ b. el-Hâris] el-Muhâribî.

3475. Muhammed b. Talha

[Muhammed b. Talha] İbn el-Musarrif el-Yâmî. Hemdân kabilesindendir. Künyesi, *Ebû Abdullah* idi. el-Mehdî’nin hilafeti sırasında 167 yılında vefat etmiştir. Rivayet ettiği hadisler münker hadislerdir.

Affân şöyle dedi: Muhammed b. Talha, babasından rivayette bulunurdu. Halbuki babası çok önceden ölmüştü. İnsanlar sanki onu yalanlıyorlardı; ancak kim Muhammed b. Talha’ya “Sen yalan söylüyorsun!” demeye cüret edebilirdi? O, kendisini faziletli sayanların faziletlisiydi.[275]

3476. Züheyr b. Mu’âviye

[Züheyr b. Mu’âviye] İbn Hudeyc b. er-Ruhayl b. Züheyr b. Hayseme b. Ebû Humrân. Ebû Humrân’ın ismi el-Hâris b. Mu’âviye b. el-Hâris b. Mâlik b. Avf b. Sa’d b. Harîm b. Cu’fî b. b. Sa’d el-Aşîre’dir. Mezhic kabilesindendir. Züheyr’in künyesi, Ebû Hayseme idi. *Cezîre*’ye göç etti. Oraya yerleşti ve orada vefat etti.

Bize Amr b. Hâlid el-Mısrî haber verdi; dedi ki:

Sa’îd b. Mansûr’un, Züheyr’i övdüğünü ve ondaki hadisleri yazmayı emrettiğini duydum.

Züheyr b. Mu’âviye, *Cezîre*’ye Hârûn’un hilafeti sırasında 174[276] veya bir sene evvel 173 yılında gitti. Züheyr sika, sebt ve me’mûn bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3477. Kardeşi er-Ruhayl b. Mu’âviye

[er-Ruhayl b. Mu’âviye] İbn Hudeyc b. er-Ruhayl. Kardeşinden rivayet edildiği gibi ondan da rivayette bulunulmuştur.

3478. Kardeşleri Hudeyc b. Mu’âviye

[Hudeyc b. Mu’âviye] İbn Hudeyc b. er-Ruhayl. Bundan da rivayette bulunulmuştur. Hadis konusunda zayıftı.

3479. Şeybân b. Abdurrahman

Künyesi, *Ebû Mu’âviye en-Nahvî* idi. Temîmoğulları’nın mevlasıdır. Aslen Basralıdır. Dâvûd b. Ali b. Abdullah b. Abbâs’ın oğlunun hocasıydı. el-Mehdî’nin zamanında *Bağdat*’ta 164 yılında vefat etti. el-Hayzurân mezarlığına defnedildi. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3480. Kays b. er-Rebî

[Kays b. er-Rebî] el-Esedî. el-Hâris b. Kays’ın çocuklarındandır ki, bu [büyük dede olan] Kays Müslüman olduğu zaman dokuz hanımı vardı. Peygamber ona dördünü tutmasını, diğerlerinden de ayrılmasını emretmişti. Kays b. er-Rebî el-Esedî’nin künyesi, *Ebû Muhammed* idi.

Kays’a ilminin çokluğu ve çok sayıda hadis dinlemiş olmasından dolayı el-Cevvâl[277] da denirdi. Kays, *Kûfe*’de el-Mehdî’nin hilafetinin sonunda

168 yılında vefat etmiştir.

3481. Kabîsa b. Câbir

[Kabîsa b. Câbir] el-Esedî. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ancak hadis konusunda zayıftı.

3482. Zâide b. Kudâme

[Zâide b. Kudâme] es-Sekafî. Sakîf kabilesinin aslî unsurundandır. Künyesi, *Ebü's-Salt* idi.

Bize Mu'âviye b. Amr el-Ezdî haber verdi; dedi ki:

Zâide, el-Hasan İbn Kahtabe *Anadolu*'ya yaz seferine gazaya çıktığı yıl olan 160 veya 161 yılında *Rum* topraklarında vefat etti. Zâide sika ve me'mûn idi. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine mensuptu.[278]

3483. Ebû Bekir en-Nehşelî

Temîmoğulları kabilesine mensup olup onların aslî unsurundandır. O [Ebû Bekir], İbn Abdullah el-Kıtâf'tır. Mürcie mezhebine mensuptu. Âbid ve zâhid bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisleri mevcuttur. Bazıları, onun bu konuda zayıf olduğunu söylemişlerdir.

3484. Şerîk b. Abdullah

[Şerîk b. Abdullah] İbn Ebû Şerîk. Bu, Ebû Şerîk de el-Hâris b. Evs b. el-Hâris b. el-Ezhel b. Vehbîl b. Sa'd b. Mâlik b. en-Neha'dır. Mezhic kabilesindendir. Şerîk b. Abdullah'ın künyesi, *Ebû Abdullah* idi. *Horasan* bölgesinde *Buhara*'da doğmuştur. Dedesi *Kâdisiyye* savaşına katılmıştı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Şerîk bize, *Kûfe* kadılığını üstlenmeden önce Ebû Ma'şer'in bazı hadislerini rivayet etti.

Bize Muhammed b. Süleym el-Abdî haber verdi; dedi ki: Şerîk'i duydum, çevresindeki ihtiyarlarımıza hadis rivayet ediyordu; dedi ki:

“Ben Şerîk b. Abdullah b. Ebû Şerîk’im. Dedem olan Ebû Şerîk, *Kâdisiyye* savaşına katılmıştı. Bana *Kûfe*’de, benden daha çok oturanı gösterin [en eski Kûfeli benim].” [Muhammed b. Süleym devamla] dedi ki: Şerîk *Kûfe*’de ikamet edenlerden biriydi. Ebû Ca’fer el-Mansûr onu çağırdı, dedi ki: “Ben seni *Kûfe*’ye kâdı olarak tayin etmek istiyorum.” O da, “Beni bu görevden muaf tut ey Emîrü’l-Müminîn.” dedi. [Ebû Ca’fer], “Seni muaf tutmuyorum.” dedi. [Şerîk de], “Bugünlük buradan gideyim. Sonra dönerim. Belki Emîrü’l-Müminîn görüşünü tekrar gözden geçirir.” dedi. [Ebû Ca’fer], “Sen ancak benden kaçıp ortalıkta görünmemek için çıkmak istiyorsun. Allah’a andolsun ki, eğer ortalıktan kaybolursan senin kabilenden elli kişinin üzerine senin hiç de hoşuna gitmeyecek bir şekilde varırım.” dedi. Şerîk, [Ebû Ca’fer’in] bu yeminini duyunca ortalıktan kaybolmadı; döndü ve ona geldi. Ebû Ca’fer el-Mansûr da onu *Kûfe*’ye kâdı olarak tayin etti. Ebû Ca’fer ölene kadar da bu görevinden ayrılmadı. el-Mehdî halife olunca, onu önce yerinde tuttu daha sonra ise azletti. Şerîk, 177 yılında Zilkâde ayının hilâlinin göründüğü Cumartesi günü *Kûfe*’de vefat etti. Emîrü’l-Müminîn Hârûn o gün *Hîre*’deydi. Hârûn’un *Kûfe* valisi ise Musa b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali’ydi. Vali, Şerîk’in cenazesine katıldı ve onun cenaze namazını kıldırdı. Emîrü’l-Müminîn Hârûn, onun namazını kılmak için *Hîre*’den geldi, ancak namazının kılındığını öğrenince *Kûfe*’ye varmadan (Fırat’ın üzerinde bulunan) köprüden döndü. [Muhammed b. Süleym devamla] dedi ki: Şerîk sika ve me’mûn bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ancak sık sık hata yapar, yanılırdı.

3485. İsa b. el-Muhtâr

[İsa b. el-Muhtâr] İbn Abdullah b. Ebû Leyla el-Ensârî. İsa, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla’nın Musannef’ini dinlemişti. Musannef’i İsa’dan *Kûfe* kâdısı Bekir b. Abdurrahman dinlemişti.

3486. Ebü’l-Ahvas

İsmi, Sellâm b. Süleym’dir. Hanîfeoğulları’nın mevlasıdır. Hârûn’un hilafeti sırasında 179 yılında *Kûfe*’de vefat etmiştir. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadisler salih hadislerdir.

3487. Kâmil b. el-Alâ

[Kâmil b. el-Alâ] et-Temîmî. Künyesi *Ebü'l-Alâ* idi. Az sayıda hadis rivayet etmiştir. Hadis konusunda sanıldığı kadar güçlü değildi.

3488. Amr b. Şimr

[Amr b. Şimr] el-Cu'fî. Altmış yıl boyunca *Cu'fî*[279] mescidinin imamlığını yaptı. Hikâyeler anlatan bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisler de vardı. Ancak hadis konusunda oldukça zayıftı. Rivayet ettiği hadisler metrûktur.[280] Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etmiştir.

3489. Muhammed b. Seleme

[Muhammed b. Seleme] İbn Küheyl el-Hadramî. Süfyân b. Uyeyne kendisinden rivayette bulunmuştur. Muhammed b. Seleme de babasından rivayet etmişti. Muhammed b. Seleme hadis konusunda zayıftı.

3490. Kardeşi Yahya b. Seleme

[Yahya b. Seleme] İbn Küheyl el-Hadramî. Emîrü'l-Müminîn Musa'nın hilafeti sırasında vefat etmiştir. Hadis konusunda oldukça zayıftı.

3491. Ebû İsrâîl el-Mülâî

[Ebû İsrâîl el-Mülâî] el-Absî. İsmi, İsmail b. Ebû İshâk'tır. Ricâl ilmiyle uğraşanlar onun sadûk olduğunu söylüyorlar. Behz b. Esed, Ebû İsrâîl'den, Osman [Osman b. Affân]'ın yeme içme ve buna benzer diğer hususlardaki davranışlarından kendisine anlatılan hususları dinlediğini anlatır.

3492. el-Cerrâh b. Melîh

[el-Cerrâh b. Melîh] İbn Adî b. el-Feres b. Süfyân b. el-Hâris b. Amr b. Ubeyd b. Rüâs b. Kilâb b. Âmir b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'a. Bu şahıs Ebû Vekî b. el-Cerrâh'tır. Hârûn'un hilafeti sırasında *Bağdat*[281] beytülmâlının sorumlusuydu. Hadis konusunda çok ketûm davranır; onları kolay kolay rivayet etmezdi. Ondan hadis almak oldukça zordu.

3493. Mufaddal b. Yunus

Emîrü'l-Müminîn Hârûn'un hilafeti sırasında 178 yılında vefat etmiştir. Sika bir zattı.

3494. Mufaddal b. Mühelhil

Sika bir zattı. Ebû Üsâme Hammâd b. Üsâme ve başkaları kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

3495. Hibbân b. Ali

[Hibbân b. Ali] el-Anezî. Künyesi *Ebû Ali* idi. O, yaşça kardeşi Mindel'den daha büyüktü. Halife el-Mehdî bu ikisini görmek istedi ve onların *Kûfe*'ye huzuruna gönderilmesini emretti. İkisi el-Mehdî'nin huzuruna girince selam verdiler. el-Mehdî, "Mindel hanginizdir?" diye sordu. Mindel de, "Ey Emîrü'l-Müminîn! [kardeşini göstererek] Bu Hibbân'dır." dedi. Hibbân, Hârûn'un hilafeti sırasında 171 yılında *Kûfe*'de vefat etti. Hibbân hadis konusunda zayıftı; kardeşi Mindel'den daha zayıftı.

3496. Kardeşi Mindel b. Ali

[Mindel b. Ali] el-Anezî. el-Aneze kabilesinin aslî unsurundandır. Künyesi, *Ebû Abdullah* idi. Hibbân'dan daha dikkatli ve hafızası daha güçlü idi. Yaşça da ondan daha küçüktü. Mindel, kardeşi Hibbân'dan daha önce el-Mehdî'nin hilafeti sırasında 167 veya 168 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Hadis ilmi konusunda zayıf bir tarafı vardı. [Hadis ilmiyle uğraşanlardan] bazıları onun hadislerini almakta arzulu davranıyor ve onu bu konuda sika kabul ediyorlardı. Ehl-i Sünnetten olan Mindel çok hayırlı ve faziletli bir zattı.

3497. Ebû Zübeyd

İsmi, Abser b. el-Kâsım'dır. Mezhic kabilesinin Zübeydoğulları kolundandır. Hârûn'un hilafeti sırasında 178 yılında *Kûfe*'de vefat etti. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3498. Ebû Küdeyne

İsmi, Yahya b. el-Mühelleb el-Becelî'dir. Reb'aoğullarından olup onların aslî unsurundandır. İnşaallah sika idi.

3499. Hüreym b. Süfyân

[Hüreym b. Süfyân] el-Becelî. Becîle kabilesinin aslî unsurundandır.

3500. Hâni b. Eyyûb

Hâni b. Eyyûb el-Hanefî.[282] Rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Hadis rivayeti konusunda kendisinin zayıf bir tarafı vardı.

3501. Mansûr b. Ebü'l-Esved

Leysoğulları'nın mevlasıdır. Tüccar bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3502. Kardeşi Sâlih b. Ebü'l-Esved

Kardeşi gibi o da hadis rivayet etmiştir.

3503. Abdurrahman b. Humeyd

[Abdurrahman b. Humeyd] er-Rüâsî. Bu zat Ebû Humeyd b. Abdurrahman'dır. Sika bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3504. Kardeşi İbrahim b. Humeyd

[İbrahim b. Humeyd] er-Rüâsî. Bu zat İsmail b. Ebû Hâlid'in arkadaşıdır. İsmail'e nazaran daha fazla hadis rivayet etmiştir.

3505. Mesleme b. Ca'fer

3506. Ca'fer b. Ziyâd

[Ca'fer b. Ziyâd] el-Ahmer. Teym er-Rebâb kabilesinden Müzâhim b. Züfer'in mevlasıdır.

Ebû Nu'aym'ı duydum; şöyle dedi: Ca'fer, Hârûn'un hilafeti sırasında 177 yılında *Kûfe*'de vefat etti.

3507. Amr b. Ebü'l-Mikdâm

[Amr b. Ebü'l-Mikdâm] el-İclî. Hârûn'un hilafeti sırasında vefat etmiştir. Ebü'l-Mikdâm'ın ismi Sâbit'tir. Hadis ilmiyle uğraşanların yanında Amr'ın herhangi bilimsel bir değeri yoktur. Onlardan bazısı Amr'ın hadis ilmindeki za'fından ve görüşlerinden dolayı hadislerini almamışlardır. Amr, müfrit bir Şiî idi.

3508. Seleme b. Sâlih

[Seleme b. Sâlih] el-Ahmer el-Cu'fî. Künyesi, Ebû İshâk idi. Hadis ilmini öğrenmek istedi; ancak daha sonra bunları ezberleme konusunda gel-gitler yaşamaya başladı. Bu yüzden insanlar onu bu konuda za'f sahibi biri olarak kabul ettiler. Seleme, *Vâsıt* şehrine kâdı olarak atandı; sonra azledildi. Hârûn'un hilafeti sırasında 188 yılında *Bağdat*'ta vefat etti.

3509. Haşrec b. Nübâte

Künyesi, Ebû Mükrim idi. Sa'îd b. Cemhân'dan hadis rivayet etmiştir.

3510. el-Kâsım b. Ma'n

[el-Kâsım b. Ma'n] İbn Abdurrahman b. Abdullah b. Mes'ûd el-Hüzelî. Kureyş kabilesinden Zühreoğulları'nın müttefiği idi. Kâsım'ın künyesi, Ebû Abdullah idi. *Kûfe*'ye kâdı olarak atandı. Vefat edene kadar bu görevden herhangi bir ücret almadı. Sika bir zattı. Aynı zamanda hadis, fıkıh, şiir ve insanlar arasında meydana gelen savaşlar [tarih] konusunda oldukça bilgi sahibi bir kişiydi. Ona, zamanın eş-Şa'bîsi denirdi. Oldukça da cömertti.

3511. Ebû Şeybe

İsmi, İbrahim b. Osman el-Absî'dir. Ebû Sa'de'nin çocuklarındandır. Ebû Sa'de'den hadis rivayet etmiştir. Ebû Sa'de de İbn Abbâs'tan rivayet etmiştir. Ebû Şeybe *Vâsıt* şehrinin kadılığını yapmıştır. Hârûn'un hilafeti sırasında vefat etmiştir. Hadis rivayeti konusunda zayıftı. Yezîd b. Hârûn da kendisinden rivayette bulunmuştur.

3512. Ebü'l-Muhayyât

İsmi, Yahya b. Ya'lâ b. Hermele b. el-Cüleyd b. Ammâr b. Ertât b. Züheyr b. Ümeyye b. Cüşem b. Adî b. el-Hâris b. Teymüllah b. Sa'lebe'dir. Hârûn'un hilafeti sırasında *Kûfe*'de 180[283] yılında vefat etti. Vefat ettiği sırada doksan altı [96] yaşındaydı.

3513. el-Mübârek b. Sa'îd

[el-Mübârek b. Sa'îd] İbn Mesrûk. Süfyân es-Sevrî'nin kardeşidir. *Kûfe*'de 180 yılının başında vefat etti. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3514. İsmail b. İbrahim

[İsmail b. İbrahim] İbn el-Muhâcir el-Becelî.

3515. Hamza ez-Zeyyât

[Hamza ez-Zeyyât] İbn Umâre. Künyesi *Ebû Umâre* idi. İkrime b. Rib'î et-Teymî ailesinin mevlasıdır. Bu zat *Kûfe*'den Hulvân'a zeytinyağı getirir; *Hulvân*'dan da *Kûfe*'ye peynir ve ceviz götürürdü. Kıraat ilminde ve Ferâiz konusunda ileri derecede bir bilgiye sahipti.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bana Süfyân b. Sa'îd es-Sevrî'nin şöyle dediği haber verildi: "Ey İbn Umâre! Kıraat ilminde ve Ferâiz konusunda sana herhangi bir itirazımız yok." Hamza, Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında 156 yılında *Hulvân*'da vefat etti. Takvalı ve salih bir zattı. Rivayetinde bulunduğu bazı hadisler vardır. Sadûk bir zat olup Ehl-i Sünnet mensubuydu.

3516. Muhammed b. Ebân

[Muhammed b. Ebân] İbn Sâlih b. Umeyr b. Ubeyd. Bu zat, Abdullah b. Hâlid b. Esîd b. Ebü'l-Îs b. Ümeyye b. Abdüşems'in mevlasıdır. Künyesi, *Ebû Amr* idi. Hadis rivayetleri vardır. Hârûn'un hilafeti sırasında 175 yılında Zilhicce ayından on bir gün geçe Pazar günü Rüûs gününde[284] vefat etmiştir. Vefat ettiğinde seksen bir yaşındaydı. Onun hanımı, Hasan b. Ali el-Cu'fî'nin kız kardeşi olan Usayme idi. Bu hanım kendisi için Ömer, Ebân ve İbrahim'i doğurmuştur. Muhammed b. Ebân'ın *Kûfe*'de Cu'fîler arasında devam etmekte olan nesli ve zürriyeti vardır.

---

[272] *Dârân*, *Kûfe* yakınlarında, sika hadisçileriyle meşhur bir yer. (M).

[273] Hüşkenânic veya hüşkünânic: Farsça bir kelimedir. Badem veya fıstık karıştırılarak susam yağıyla halis buğday unundan yapılmış ekmek manasına gelmektedir. Bkz. Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 495. (M).

[274] Ebû Avâne'nin, Süfyân'ın yanına iyi bir niyetle veya hadis dinlemek maksadıyla gelmediği, onu takip etmek için görevlendirildiği anlaşılmaktadır. Yahut başka bir nedenden dolayı Süfyan, onun kendisinin yanına gelmesini istememektedir. (M).

[275] Ebû Davud da bu şahsın hata yaptığını ifade eder. Ancak İclî ve Ahmed onun sıka olduğunu belirtmişlerdir. Bişr b. Velid ise onun saygıdeğer biri olduğunu ifade etmiştir. Bkz. İbn Hacer, *Tehzibü't- Tehzib*, IX, 212 (M).

[276] Tercüme ettiğimiz metinde her ne kadar 164 geçiyorsa da bunun 174 olması lazım. Bunun bir matbaa hatası olduğu açıktır. Çünkü o tarihte Hârûn Reşid henüz halife olmamıştır. Hârûn Reşid'in hilafeti, h. 170-192 yılları arasındadır. (M).

[277] Bu kelime Atâ neşrinde (VI, 355) el-Havvâl [] şeklinde yazılmıştır. (E).

[278] İbn Sa'd'ın metninde bu kısım, "Sahibu Sünne ve Cemâ'a" şeklinde geçmektedir. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat tabirinin daha geç tarihlerde kullanıldığı şeklinde bir itiraz yapılabilir ise de metinde kastedilen mananın Ehl-i Sünnet olduğu kanaatindeyim. Çünkü kitabın diğer bazı yerlerinde Ehl-i Sünnet dışındaki tüm mezheplerden adları zikredilerek bahsedilmektedir. Bu mezheplerin tamamı zikredildiğine göre bu mezheplerin dışında kalan ve Müslümanların sevad-ı azamını teşkil eden diğer Müslümanların da bu isimle zikredildiğini düşünüyorum. İbn Sa'd h. 230 tarihinde vefat ettiğine ve "Sünnî ve Ehl-i Sünnet" tabirlerinin de h. III. yüzyıldan daha önce kullanıldığına göre bu tabirden Müslümanların ana gövdesini teşkil eden çoğunluğun kastedildiği anlaşılmaktadır. "Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat" tabirinin tarihçesi için bkz. Ethem Ruhi Fığlalı, *Günümüz İslam Mezhepleri*, İzmir İlahiyat Vakfı Yay., s. 113-121; Yusuf Şevki Yavuz, "Ehl-İ Sünnet", *DİA*, X, 525-530. (M).

[279] Cu'f bir kabile ismidir. Kendi kabilesine ait mescitte imamlık yapmıştır. (M).

[280] Metrûk hadis, yalan söylemek ithamına maruz kalan yahut söz veya fiilinde fıskı açığa çıkan, yahut da çok yanılma ya da gafleti fazla olan zayıf bir ravinin tek başına rivayet ettiği hadise denir. Bk. Mücteba Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Diyanet Vak. Yay., s. 222. (M).

[281] Bağdat için burada "Medînetü's-selâm" ismi zikredilmiştir. (E).

[282] Bu isim diğer III. Ahmed nüshasıyla Leiden neşrinde el-Cu'fî şeklinde kaydedilmiştir.

[283] Leiden neşrinde "108 yılında" şeklinde geçmektedir. Dipnotta "Yazmada '108 yılında' şeklinde yazılmıştır. Ancak doğru olması mümkün değildir" denmektedir. Zira Hârûn, 170-193 yılları arasında hüküm sürmüştür. Doğru okuyuşun 180, 178 ya da 188 tarihlerinden hangisi

olduğu hususunda karar veremiyorum. Doğrusu III. Ahmed nüshasında kayıtlıdır. el-Mizzî'deki kayıt da aynıdır.

[284] Rüûs günü, Kurban bayramının ikinci veya üçüncü günüdür. Hicaz ahalisine göre Yevmü'r-Rüûs, Kurban Bayramının ikinci günüdür. Bkz. Zemahşerî, *el-Keşşaf*, I, 180. Diğer bazılarına göre ise Kurban Bayramının üçüncü günüdür. Bkz. İbn Kesîr, *es-Siretü'n-nebeviyye*, IV, 405. (M).

YEDİNCİ TABAKA

3517. Ebû Bekir b. Ayyâş

Kendisi Vâsıl b. Hibbân el-Ahdeb el-Esedî'nin mevlasıdır. Aslında bu tabakadan önceki tabakadandır. Ancak uzun bir ömür sürdü. Hatta öyle ki, olaylar ve meydana gelmiş hadiseler onun ağzından kayda geçirildi, yazıldı. Aynı zamanda kendisi çokça ibadet edenlerdendi.

Vekî şöyle dedi: Onun Cuma günü imamın selam vermesinden tâ ikindiye kadar namaz kıldığı dikkat çekince [Vekî] dedi ki: "Bu ihtiyarın kırk yıldan beridir bu namazı böyle kıldığını biliyorum." Ebû Bekir, Emîrü'l-Müminîn olan Hârûn'un *Tûs*'ta vefat ettiği ay olan 193 yılının Cemâziyelevvel ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Ebû Bekir sika ve sadûk bir zattı. Hadis konusunda derin bir bilgiye ve diğer İslâmî ilimlerde de genel bir malumata sahipti. Ancak sık sık da yanılırdı.

3518. Su'ayr b. el-Hıms

Benî Amr b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm'dendir. Su'ayr, lider ve saygın bir zattı. Arkadaşları onun çevresinde toplanırdı. Onların ülfet ettikleri, samimiyet buldukları bir melce konumundaydı. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine mensuptu. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3519. Abdüsselâm b. Harb

[Abdüsselâm b. Harb] el-Mülâî. Künyesi, *Ebû Bekir* idi. Hârûn'un hilafeti sırasında 187 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Hadis konusunda zayıftı. Kendisi de hadisleri kolay kolay rivayet etmezdi.

3520. el-Muttalib b. Ziyâd

[el-Muttalib b. Ziyâd] İbn Ebû Züheyr el-Kureşî. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Sakîflilerin arasında ikamet etmekteydi. Câbir b. Semüre es-Süvâî'nin mevlasıdır. Câbir de Kureyş kabilesinden Zühreoğulları'nın müttefiki idi. Bu yüzden el-Muttalib'e "el-Kureşî" denmiştir. Hadis

konusunda oldukça zayıftı. Hârûn'un hilafeti sırasında 185 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3521. Seyf b. Hârûn

[Seyf b. Hârûn] el-Bürcümî. Temîmoğulları'ndan olup onların aslî unsurundandır. Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3522. Kardeşi Sinân b. Hârûn

Kardeşi gibi ondan da rivayette bulunulmuştur.

3523. Ömer b. Ubeyd

[Ömer b. Ubeyd] et-Tenafisî. Künyesi, *Ebû Hafs* idi. İyâd b. Nizâr b. Me'ad'ın mevlasıdır. Hârûn'un hilafeti sırasında 185 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Oldukça yaşlı bir ihtiyardı. İnşaallah sika idi.

3524. Züfer b. el-Hüzeyl

[Züfer b. el-Hüzeyl] el-Anberî. Anber kabilesinin aslî unsurundandır. Künyesi *Ebü'l-Hüzeyl* idi. Hadis dinledi ve tahsil etti. Re'yi de düşündü. [285] Ancak Re'y konusuna ağırlık verince ona nisbet edildi [ona Ashâb-ı Re'y dendi]. *Basra*'da vefat etti. Vasiyetini Hâlid b. el-Hâris Abdülvâhid b. Ziyâd'a yaptı. Babası el-Hüzeyl, İsbahân valisiydi. Kardeşi Sabâh b. el-Hüzeyl de Temîmoğullarının zekâtlarını toplamakla görevliydi. Züfer'in hadis ilmindeki konumu kayda değer herhangi bir şey değildi.

3525. Ammâr b. Muhammed

Süfyân es-Sevrî'nin kız kardeşinin oğludur. Hârûn'un hilafeti sırasında 182 yılının Muharrem ayında vefat etti. Sika bir zattı. Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3526. Ali b. Müshir

Künyesi, *Ebü'l-Hasan* olup Kureyş'ten sığınma talep edenlerdendi. Kureyş kabilesinin de aslî unsurundandı. *Musul* şehrinin kadısıydı. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3527. Mes’ûd b. Sa’d

[Mes’ûd b. Sa’d] el-Cu’fî. Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3528. Ömer b. Şebîb

[Ömer b. Şebîb] el-Müslî. Mezhic kabilesindendir. Kendisinden de rivayette bulunulmuştur.

3529. Ammâr b. Seyf

[Ammâr b. Seyf] ed-Dabbî. Süfyân es-Sevrî (rh) kitaplarını ona bırakmış ve “Ben öldüğüm zaman onları göm.” diye vasiyet etmişti.

3530. Muhammed b. el-Fudayl

[Muhammed b. el-Fudayl] İbn Gazvân ed-Dabbî. Bu zat da ed-Dabbe kabilesinin mevlasıdır. Künyesi, *Ebû Abdurrahman* idi.

Bize Muhammed b. Süleym el-Abdî haber verdi; dedi ki: Muhammed b. el-Fudayl’ı duydum; şöyle diyordu: “Dedem Gazvân, ed-Dabbe kabilesinden bir adam olan efendisiyle beraber *el-Kâdisiyye* savaşına katılmıştı.” Ona, “Peki Gazvân’ın milliyeti ne idi?” diye sordum. “Rum’du.” dedi.

Muhammed b. el-Fudayl 195 yılında *Kûfe*’de vefat etti. Vekî b. el-Cerrâh cenazesine katıldı. [Muhammed b. el-Fudayl] sika ve sadûk idi. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Şîa mezhebine mensuptu. [Hadis ilmiyle uğraşan bazı alimler] onun rivayet ettiği hadisleri delil olarak kabul etmemişlerdir.

3531. Abdullah b. İdrîs

[Abdullah b. İdrîs] İbn Yezîd b. Abdurrahman el-Evdî. Mezhic kabilesindendir. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi.

Bize Talk b. Gannâm haber verdi; dedi ki:

Abdullah b. İdrîs b. Yezîd, Hişâm b. Abdülmelik’in hilafeti sırasında 115 yılında doğdu. Hârûn’un hilafetinin sonunda 192 yılının Zilhicce ayının 10’nunda da *Kûfe*’de vefat etti. Abdullah sika ve me’mûn bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Hadis sahasında hüccet idi. Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat mezhebine mensuptu.

3532. Musa b. Muhammed

[Musa b. Muhammed] el-Ensârî. Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3533. Hafs b. Gıyâs

[Hafs b. Gıyâs] İbn Talk b. Mu'âviye b. Mâlik b. el-Hâris b. Sa'lebe b. Âmir b. Rebî'a b. Cüşem b. Vehbîl b. Sa'd b. Mâlik b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir.

Bize Talk b. Gannâm haber verdi; dedi ki: Hafs b. Gıyâs, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti sırasında 117 yılında doğdu. Künyesi, *Ebû Ömer* idi. Emîrü'l-Müminîn Hârûn, onu Doğu *Bağdad*'a kâdı olarak tayin etti. Sonra onu *Kûfe*'ye atadı. Şiddetli bir hastalığa yakalanana kadar *Kûfe* kadılığı devam etti. Muhammed b. Hârûn'un hilafeti sırasında 194 yılının Zilhicce ayının 10'unda vefat etti. Hafs b. Gıyâs sika, me'mûn ve sebt idi. Ancak rivayetinde tedlis yapardı.

3534. İbrahim b. Humeyd

[İbrahim b. Humeyd] İbn Abdurrahman er-Rüâsî. Künyesi, *Ebû İshâk* idi. Hârûn'un hilafeti sırasında 178 yılında vefat etti.

3535. el-Kâsım b. Mâlik

[el-Kâsım b. Mâlik] el-Müzenî. Künyesi, Ebû Ca'fer idi. Sika bir zattı. Rivayet ettiği hadisler salih hadislerdir.

3536. Abdurrahman b. Abdülmelik

[Abdurrahman b. Abdülmelik] İbn Ebcer el-Kinânî. Kinâne kabilesinin aslî unsurundandır. Hârûn'un hilafeti sırasında 181 yılında vefat etti. O *Basra*'da, Süfyân es-Sevrî'nin cenaze namazını kıldıran kişidir. Çok hayırlı ve faziletli bir zattı. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine mensuptu.

3537. Abde b. Süleyman

[Abde b. Süleyman] İbn Hâcib b. Zürâre b. Abdurrahman b. Surad b. Sümeyr b. Müleyl b. Abdullah b. Ebû Bekir b. Kilâb. [Abde'nin dedelerinden] Surad, Peygamber dönemine yetişti ve Müslüman oldu. Abde'nin künyesi, *Ebû Muhammed*, ismi ise Abdurrahman idi. Ancak

kendisine Abde lakabı verildi ve artık bu lakabıyla tanındı. Hârûn'un hilafeti sırasında 188 yılının Receb ayını üç gün geçe *Kûfe*'de vefat etti. Cenaze namazını Muhammed b. Rebî'a el-Kilâbî kıldırdı. Sika bir zattı.

3538. Ebû Hâlid el-Ahmer

[Ebû Hâlid el-Ahmer] Süleyman b. Hayyân. Benî Ca'fer b. Kilâb'ın mevlasıdır. Hârûn'un hilafeti sırasında 189 yılının Şevvâl ayında *Kûfe*'de vefat etti. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3539. Yahya b. el-Yemân

[Yahya b. el-Yemân] el-İclî. İcl kabilesinin aslî unsurundandır. Künyesi, *Ebû Zekeriyyâ* idi. Hârûn'un hilafeti sırasında 189 yılının Receb ayında *Kûfe*'de vefat etti. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Çok da yanılmıştır. Kendisine muhalefet edildiği konularda, ilgili hadisleri delil olarak kullanılmamıştır.

3540. Ebû Şihâb el-Hannât

İsmi, Abdürrabbih b. Nâfi'dir. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3541. Ubeydullah b. Ubeydurrahman

[Ubeydullah b. Ubeydurrahman] el-Eşca'î. Eşca kabilesinin aslî unsurundandır. Sika bir zattı.

3542. Ali b. Gurâb

Bu zat, el-Velîd b. Sahr el-Fezârî'nin mevlasıdır. Bu aynı zamanda, İsmail b. Recâ'nın, el-A'meş'in Osman ile ilgili hadisini kendisinden rivayet ettiği şahıstır. Ali b. Gurâb'ın künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi. Hârûn'un hilafeti sırasında 184 yılının başında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Ali sadûktu. Ancak hadis rivayeti konusunda zayıftı. Ya'kûb b. Dâvûd ile arkadaşlık yapmaya başlayınca insanlar onu terk etti.

3543. Ebû Mâlik el-Cenbî

İsmi, Amr b. Hâşim'dir. Sadûk bir zattı. Ancak çok da yanılırdı.

3544. Ali b. Hâşim

[Ali b. Hâşim] İbn el-Berîd. Hârûn'un hilafeti sırasında 181 yılının Receb veya Şaban ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Ali, sadûk bir zattı. Rivayet ettiği hadisler salih hadislerdir.

3545. Abdurrahman b. Muhammed

[Abdurrahman b. Muhammed] el-Muhâribî. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Muhammed b. Hârûn'un hilafeti sırasında 195 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika bir şeyhti. Çok da yanılmıştır.

3546. Assâm b. Ali

Benî Vahîd kabilesindendir. Künyesi, Ebû Ali idi. Muhammed b. Hârûn'un hilafeti sırasında 195 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika bir zattı.

3547. Ebû Mu'âviye ed-Darîr

İsmi, Muhammed b. Hâzim'dır. Benî Amr b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm'in mevlasıdır. Su'ayr b. el-Hıms'ın da arkadaş grubundandır. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ancak rivayetlerinde tedlis yapardı. Mürcie mezhebine mensuptu. 195 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Vekî onu görmemiş, görüşmemiştir.

3548. Abdurrahîm b. Süleyman

[Abdurrahîm b. Süleyman] er-Râzî. Aslen *Rey* şehrindendir. Ancak o, *Kûfe*'de doğmuş, büyümüş ve orada hadis ilmini öğrenmiştir. Künyesi, *Ebû Ali* idi. 184 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Kinâneoğulları'nın mevlasıdır. el-Hulkanî lakabıyla tanınırdı. Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3549. Yahya b. Abdülmelik

[Yahya b. Abdülmelik] İbn Ebû Ganiyye. Künyesi, *Ebû Zekeriyyâ* idi. Benî Sa'd b. Hemmâm arasında ikamet etmekteydi. Hârûn'un hilafeti sırasında 186 veya 187 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika bir zattı. Rivayet ettiği hadisler salih hadislerdir.

3550. Yahya b. Zekeriyyâ

[Yahya b. Zekeriyyâ] İbn Ebû Zâide. Künyesi, *Ebû Sa'îd* idi. Hârûn'un hilafeti sırasında 183 yılında *Medâin*'de kâdı iken vefat etmiştir. İnşaallah sika idi. Emîrü'l-Müminîn Hârûn onu kâdı olarak tayin etmişti.

3551. Esbât b. Muhammed

[Esbât b. Muhammed] el-Kureşî. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Abdullah el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 200 yılının Muharrem ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika ve sadûk idi. Ancak onda hadis konusunda za'f vardı. Hadis râvîleri kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

3552. Muhammed b. Bişr

[Muhammed b. Bişr] İbn el-Fürâfisa el-Abdî. Künyesi, *Ebû Abdullah* idi. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 203 yılının Cemâziyelevvel ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3553. Abdullah b. Nümeyr

[Abdullah b. Nümeyr] İbn Abdullah b. Ebû Hayye b. Serh b. Seleme b. Sa'd b. el-Hakem b. Selmân b. Mâlik. Mâlik, Hârif b. Abdullah b. Kesîr b. Mâlik b. Cüşem b. Hâşid'dir. Hemdân kabilesindendir. Abdullah b. Nümeyr, Hemdânlıların el-Hârif kolundandır. Künyesi, *Ebû Hişâm* idi. 199 yılının Rebîülevvel ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Cenaze namazını arkadaşı olan Muhammed b. Bişr el-Abdî kıldırdı. Onun vefatı Abdullah el-Me'mûn'un hilafeti döneminde olmuştur. Sika ve sadûk bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3554. Vekî b. el-Cerrâh

[Vekî b. el-Cerrâh] İbn Melîh b. Adî b. el-Feres b. Süfyân b. el-Hâris b. Amr b. Ubeyd b. Rüâs b. Kilâb b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'a. Künyesi, *Ebû Süfyân* idi. 196 yılında hacca gitti. Hactan ayrıldıktan sonra Muhammed b. Hârûn'un hilafeti sırasında 197 yılının Muharrem ayında *Feyd*[286] denilen yerde vefat etti. Vekî b. el-Cerrâh sika, me'mûn ve hüccet idi. Yüksek derecede bir alimdi. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3555. Ebû Üsâme

İsmi, Hammâd b. Üsâme b. Zeyd b. Süleyman b. Ziyâd'dır. O, azat edilen kişi olup el-Hasan b. Ali [selam ikisinin üstüne olsun] b. Ebû Tâlib'in mevlası olan el-Hasan b. Sa'd'ın mevlasıdır.

el-Hasan b. Ali [selam ikisinin üstüne olsun] b. Ebû Tâlib'in mevlasının Ziyâd'ın bizzat kendisinin olduğunu söyleyen birini de duydum. Bunlar el-Hasan b. Sa'd ailesinin oturduğu aynı sokakta oturuyorlardı. Aralarında bir tartışma meydana geldi. Zeyd b. Süleyman onlara, "Biz ve siz eşit iki aileyiz [yani her ikimizin ailesi de mevladır]." dedi. [Zeyd b. Süleyman tarafı] onlardan uzaklaştıktan sonra el-Hasan b. Sa'd'ın evlatları, onların [Zeyd b. Süleyman ailesinin] aslında kendi mevlaları olduğunu ve bu yüzden insanların onu kendi ailesine nisbet ettiklerini iddia etti.

Ebû Üsâme'ye gelince, onun oğlunun ve onların durumunu bilip de bana anlatan diğer bazı kimseler, Üsâme'nin bu tartışmayla ilgili olarak asla herhangi bir şey duymadığını ve bundan bahsetmediğini bana haber verdiler. Ebû Üsâme, Me'mûn'un hilafeti sırasında 201 yılının Şevvâl ayının bitmesine 11 gün kala Pazar günü *Kûfe*'de vefat etmiştir. Vefat ettiğinde seksen yaşındaydı. Cenaze namazını Muhammed b. İsmail b. Ali b. Abdullah b. Abbâs el-Hâşimî kıldırdı. Bu zat cenazede hazır bulunmuş, o gün valinin orada olmayışından dolayı, yaşından ve konumundan ötürü insanlar onu öne geçirmişti. Ebû Üsâme sika ve me'mûn bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Hadisleri rivayet ederken tedlis yapar, ancak bu tedlisi açıklardı. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine mensuptu.

3556. el-Hasan b. Sâbit

Benî Tağlib kabilesindendir. Tağlib kabilesinin aslî unsurundandır. İbnü'r-Rûzkâr olarak bilinirdi. Künyesi, *Ebû Ali* idi. Abdullah b. İdrîs ve onun gibi olanların arkadaş grubundandı. el-A'meş ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Hadisçi olarak bilinirdi. Daha sonra hadis rivayet etmekten kaçındı ve vefat edene kadar da hadis rivayet etmedi.

3557. Ukbe b. Hâlid

[Ukbe b. Hâlid] es-Sekûnî. Sekûn kabilesinin aslî unsurundandır. Bu zat, el-A'meş, İsmail b. Ebû Hâlid, Abdülmelik b. Ebû Süleyman, Hişâm b. Urve, Ubeydullah b. Ömer ve Musa b. Muhammed b. İbrahim'den hadis rivayet etmiştir. Hârûn'un hilafeti sırasında 188 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3558. Ziyâd b. Abdullah

[Ziyâd b. Abdullah] İbn et-Tufeyl el-Bekkâî. Benî Âmir b. Sa'sa'a'dandır. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Bu zat, Mansûr b. el-Mu'temir, Muğîre, el-A'meş, İsmail b. Ebû Hâlid ve diğer bazı Kûfelilerden hadis dinlemiştir. Ferâiz ilmini Muhammed b. Sâlim'den aldı. Meğazî[287] ilmini Muhammed b. İshâk'tan aldı. Sonra *Bağdad*'a geldi. Onlara Ferâizi, el-Meğaziyi ve diğer bildiği hususları anlattı. Sonra tekrar *Kûfe*'ye döndü ve orada Hârûn'un hilafeti sırasında 183 yılında vefat etti. [Hadis ilmiyle uğraşanlara] göre hadis konusunda zayıftı. Ancak ondan hadis rivayet etmişlerdir.

3559. Ahmed b. Beşîr

Künyesi, Ebû Bekir idi. Şeybânoğulları'nın mevlasıdır. Bu zat, el-A'meş, Hişâm b. Urve, İsmail b. Ebû Hâlid, Abdülmelik b. Ebû Süleyman ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

3560. Ca'fer b. Avn

[Ca'fer b. Avn] İbn Ca'fer b. Amr b. Hureys el-Mahzûmî. Künyesi, *Ebû Avn* idi. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 209 yılının Şaban ayından on bir gün geçe Pazartesi günü *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3561. Hüseyn b. Ali

[Hüseyn b. Ali] el-Cu'fî. Künyesi, *Ebû Abdullah* idi. Hüseyn, Muhammed adındaki kardeşi ile bir batında doğmuş olup ikiz idiler. Muhammed evlendi; çocukları oldu. Hüseyn ise evlenmedi; herhangi bir kadını odalık veya cariye olarak da almadı. Cu'felilere ait mescitte tam altmış yıl müezzinlik yaptı. Çok ibadet eden zâhid ve faziletli bir zattı. Çok Kur'ân okur ve insanlara da öğretirdi. Leys b. Ebû Süleym, Musa el-Cühenî, el-A'meş, Hişâm b. Urve ve diğer bazılarından hadis rivayet etmiştir. Süfyân b. Uyeyne ona son derece saygı gösterirdi.

Onu gören birisinin bana haber verdiğine göre Hüseyn hac yapmak için *Mekke*'ye geldi. Süfyân b. Uyeyne onunla karşılaştı. Ona selam verdi; elini tuttu ve öptü. Abdullah b. İdrîs, Ebû Üsâme ve *Kûfe*'nin yaşlıları onun yanına gelir; ona saygı gösterir ve onunla sohbet ederlerdi. Hayır ve Kur'ân

ehlinin yanına gelip ülfet ettikleri ve onu görünce de rahatladıkları biri haline gelmişti. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 203 yılının Zilkâde ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3562. Âiz b. Habîb

Herâtlı bir tüccardı. Künyesi, *Ebû Ahmed* idi. Absoğulları'nın mevlasıdır. Bu zat, Ubeydullah İbn Musa'nın evinin bitişiğindeki komşusuydu. İnşaallah sika idi.

3563. Ya'lâ b. Ubeyd

[Ya'lâ b. Ubeyd] İbn Ebû Ümeyye et-Tanâfisî. Künyesi, *Ebû Yusuf* idi. İyâd'ın mevlasıdır.

Bize Talk b. Gannâm en-Neha'î haber verdi; dedi ki: Ya'lâ b. Ubeyd, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti sırasında 117 yılında doğdu. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 209 yılının Şevvâl ayından beş gün geçe Pazar günü *Kûfe*'de vefat etti. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3564. Kardeşi Muhammed b. Ubeyd

[Muhammed b. Ubeyd] İbn Ebû Ümeyye et-Tanâfisî. Künyesi, *Ebû Abdullah* idi. Uzun bir süre *Bağdad*'da ikamet etti. Sonra *Kûfe*'ye döndü ve orada el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 204 yılında kardeşi Ya'lâ'dan önce vefat etti. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine mensuptu.

3565. İmrân b. Uyeyne

Süfyân b. Uyeyne'nin kardeşidir. Künyesi, *Ebû İshâk* idi. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 199 yılında vefat etmiştir. Ebû Hayyân et-Teymî ve başkalarından rivayette bulunmuştur.

3566. Yahya b. Sa'îd

[Yahya b. Sa'îd] İbn Ebân b. Sa'îd b. el-Âs b. Sa'îd b. el-Âs b. Ümeyye b. Abdüşems. Künyesi, *Ebû Eyyûb* idi. Bu zat, el-A'meş, Hişâm b. Urve, Yahya b. Sa'îd, İsmail b. Ebû Hâlid ve daha başkalarından rivayette bulunmuştur. Meğazî konularını da Muhammed b. İshâk'tan rivayet etmiştir. Daha sonra taşındı, *Bağdad*'a yerleşti ve orada vefat etti.

3567. Kardeşi Abdülmelik b. Sa’îd

Bu zat edebiyatçıydı, Astronomi ve Tarih bilginiydi.

3568. Muhâdır b. el-Müverri

Hemdân kabilesinin el-Yâm kolundan olup bu kabilenin aslî unsurundandır. Künyesi, Ebü’l-Müverri idi. Kinde mezarlığı civarında ikamet ederdi. Bu zat, el-A’meş, Hişâm b. Urve ve başkalarından rivayette bulunmuştur. Sika ve sadûk bir zattı. Kolay kolay hadis rivayet etmez; ancak belli bir ısrardan sonra rivayet ederdi. el-Me’mûn’un hilafeti sırasında 206 yılının Şevvâl ayında *Kûfe*’de vefat etmiştir.

3569. Humeyd b. Abdurrahman

[Humeyd b. Abdurrahman] İbn Humeyd er-Rüâsî. Künyesi, *Ebû Avf* idi. Vekî b. el-Cerrâh mescidinin imamıydı. el-A’meş’ten rivayette bulunmuştur. el-Hasan b. Sâlih’ten de çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Hârûn’un hilafeti sırasında 170 yılında *Kûfe*’de vefat etmiştir. Sika bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. [Hadis ilmiyle uğraşan] insanlar onun yanındaki tüm bilgileri yazmadılar.

3570. Muhammed b. Rebî’a

Künyesi, Ebû Abdullah idi. *Bağdat*’ta vefat etmiştir. Kendisinden rivayette bulunulmuştur.

3571. Sa’îd b. Muhammed

[Sa’îd b. Muhammed] es-Sekafî el-Verrâk. Künyesi, *Ebü’l-Hasan* idi. *Bağdat*’ta vefat etmiştir. Hadis konusunda zayıftı. [Hadis ilmiyle uğraşan] insanlar ondan gelen rivayetleri yazdılar.

3572. Kurrân b. Temmâm

[Kurrân b. Temmâm] el-Esedî. Künyesi, Ebû Temmâm idi. Kendisi hayvan tüccarıydı. *Bağdat*’a geldi ve orada vefat etti. Bazı hadislerin rivayetinde bulunmuştur. [Hadis ilmiyle uğraşanların] bir kısmı onu bu konuda zayıf kabul etmişlerdir.

3573. Yunus b. Bükeyr

Şeybânoğullarının mevlasıdır. Künyesi, *Ebû Bekir* idi. O Meğazî bilgini Muhammed b. İshâk'ın arkadaşıdır. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 199 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3574. Abdülhamîd b. Abdurrahman

[Abdülhamîd b. Abdurrahman] el-Himmânî. Künyesi, *Ebû Yahya* idi. Hadis konusunda zayıftı.

3575. Ubeydullah b. Musa

[Ubeydullah b. Musa] İbn el-Muhtâr el-Absî. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. İsa b. Ömer ve Ali b. Sâlih b. Hay'dan Kur'ân öğrendi. Kendi mescidinde de halka Kur'ân öğretiyordu. Bu zat, el-A'meş, Hişâm b. Urve, İsmail b. Ebû Hâlid, Zekeriyyâ b. Ebû Zâide, Osman b. el-Esved, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla ve diğer bazılarından hadis rivayet etmiştir. O aynı zamanda İsrâîl b. Yunus b. Ebû İshâk'tan zamanının en çok rivayet edeni idi. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 213 yılının Şevvâl ayının sonunda *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika ve sadûk idi inşaallah. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Hoş görülü bir kişiliğe sahipti. Ayrıca Şîa mezhebine mensuptu. Şiîlikle ilgili bazı münker hadisleri rivayet edince bu yüzden hadis uzmanlarının çoğu tarafından bu konuda zayıf kabul edildi. Kur'ân hakkında geniş bir malumata sahipti.

3576. Ebû Nu'aym

el-Fadl b. Dükeyn b. Hammâd b. Züheyr. Bu zat, Talha b. Ubeydullah et-Teymî ailesinin mevlasıdır. el-A'meş, Zekeriyyâ b. Ebû Zâide, Mis'ar b. Kidâm, Ca'fer b. Bürkân ve diğer bazılarından hadis rivayet etmiştir. 219 yılının Şaban ayının bitiminde Salı gecesi[288] [Pazartesi günü gece] *Kûfe*'de vefat etti ve aynı günde [Salı gününde] defnedildi.

Bize Abdûs b. Kâmil haber verdi; dedi ki:

Biz *Kûfe*'de 217 yılının Rebîülevvel ayında bir gün Ebû Nu'aym el-Fadl b. Dükeyn'in yanındaydık. Ebû Nu'aym'ın yanına el-Muhâdır b. el-Müverri'in oğlu geldi. Ebû Nu'aym ona, "Dün rüyamda babanı gördüm.

sanki o bana, iki buçuk dirhem veriyordu. Bu rüyayı nasıl yorumlarsınız?" dedi. Biz, "Gördüğün hayırdır inşaallah." dedik. O da, "Ancak benim yorumuma göre ben, ya iki buçuk gün; ya iki buçuk ay veya iki buçuk sene yaşayacağım, sonra da [vefat etmiş arkadaşlar] grubuna katılacağım." dedi. Ebû Nu'aym, *Kûfe'*de 219 yılı Şaban ayının bitiminde Salı gecesi [Pazartesi günü gece] vefat etti ve Salı gününde de defnedildi. Vefatı, bu gördüğü rüyadan tam otuz ay [iki buçuk yıl] sonraydı. Vefat edeceği günlerde onun yanında hazır bulunan biri bana haber verdi; dedi ki: Ebû Nu'aym, ölmeden bir gün önce ve Pazartesi gecesi [Pazar günü gece] hastalığından şikayet etti. Pazartesi öğlene kadar konuşmadı. Sonra konuştu ve oğlu Abdurrahman'a, kendisinden daha önce vefat etmiş bulunan Meysem adındaki oğlunun çocuğuyla [yani torunuyla] ilgilenmesini vasiyet etti. Pazartesi günü akşam olunca boynundan yaralanmış gibi bir durum söz konusu oldu. Elinde de Vereşkîn[289] meydana geldi. Salı gecesi [Pazartesi günü gece] vefat etti. Geceleyin tekfin ve techizi yapıldı. İnsanların çoğunun haberi yokken de cenazesi sabahleyin erkenden çıkarıldı ve kabristana götürüldü. Muhammed b. Dâvûd adında Ca'fer b. Ebû Tâlib'in ailesinden bir zat da oradaydı. Bu zat mevtanın oğlu Abdurrahman b. Ebû Nu'aym'ı cemaatin önüne geçirdi ve o da babasının cenaze namazını kıldırdı. Daha sonra *Kûfe* valisi Muhammed b. Abdurrahman b. İsa b. Musa el-Hâşimî geldi. Kendisine onun ölüm haberini vermedikleri için onları kınadı. Cenazeyi kabrinden biraz uzaklaştırarak kendisi, beraberindekiler ve diğer insanlardan onlara yetişenlerle beraber cenaze namazını ikinci bir defa daha kıldılar. Ebû Nu'aym, el-Mu'tasım Ebû İshâk'ın hilafeti sırasında vefat etmiştir. Sika, me'mûn ve hüccet bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3577. Muhammed b. el-Kâsım

[Muhammed b. el-Kâsım] el-Esedî. Künyesi, *Ebû İbrahim* idi. *Kûfe*'nin *el-Künâse* mahallesi civarında deve ve merkep satardı. el-Evzâ'î ve başkalarından hadis rivayet etmiştir. *Kûfe*'de vefat etmiştir. Rivayetinde bulunduğu bazı hadisleri mevcuttur.

3578. Muhammed b. Abdüla'lâ

[Muhammed b. Abdüla'lâ] İbn Künâse el-Esedî. Esed kabilesinin aslî unsurundandır. Bu zat, zâhid bir kişi olan İbrahim b. Edhem'in kız

kardeşinin oğludur. el-A'meş, Hişâm b. Urve ve diğer bazı kişilerden hadis rivayet etmiştir. Arapça, şiir ve insanlar arasında vuku bulan savaşlar konusunda bilgin bir zattı. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 209 yılının Şevvâl ayından üç [3] gün geçe *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3579. Ali b. Zabyân

[Ali b. Zabyân] el-Absî. Künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi. *Bağdat*'ın Doğu kısmına kâdı oldu. Sonra Emîrü'l-Müminîn Hârûn onu, kendisinin ve askerinin olduğu yere [yani ordugahına] kâdı olarak tayin etti. Hüküm vermek için *"el-Huld"* olarak bilinen mescidde otururdu. Hârûn, *Horasan* taraflarına gittiğinde o da onunla beraber gitti ve 192 yılında *Karmâsîn*[290] denen yerde vefat etti. Bu zat, Ubeydullah b. Amr, İbn Ebû Leyla ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir.

---

[285] Ehl-i Rey, sözlükte "şahsî görüş, düşünce ve kanaat" manasına gelen re'y kelimesi fıkıh literatüründe "müctehidin, hakkında açık bir nas bulunmayan fıkhî bir konuda belli metodlar uygulayarak ulaştığı şahsî görüş" anlamında kullanılır. Ehl-i Re'y tabiri de "re'y taraftarı kimse veya kimseler" demektir. Ancak bu tabir, sahâbe döneminden itibaren *Irak* bölgesinde *Kûfe* merkezli olarak teşekküle başlayan ve *Irak* veya *Kûfe* ekolü olarak anılan fıkhî faaliyetin h. II. yüzyıldan itibaren özel adı olmuştur. Ekolleşmenin arttığı daha sonraki dönemlerde ise yeni yeni muhataplar ve anlamlar kazanmıştır (Geniş bilgi için bkz. M. Esad Kılıçer, "Ehl-i Re'y", *DİA*, X, s. 520-524). (M).

[286] *Feyd* şehri, *Bağdat* ile *Hicaz* arasında *el-Hâil*'in 120 km. Güneydoğusunda Abbâsî döneminin önemli şehirlerinden biridir. (M).

[287] el-Meğazî, Hz. Peygamberin düzenlediği askerî seferlerle ilgili bilim dalına denir. (M).

[288] İslâm kültüründe günün öğleden sonraki kısmı ve gecesi bir sonraki günün akşamı ve gecesi olarak kabul edilir. (M).

[289] Vereşkîn, Farsça (Fasih Farsçada) Ver: göğüs, Şkin: Kırılma kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşan bir kelimedir. Göğüs kırılması gibi bir anlam ifade etmektedir. Bu hastalığa yakalanan kimsede bir yıl içinde burnundan veya dübüründen kan gelmedikçe bu hastalıktan emin

olunmaz. Söz konusu yerlerden kan gelirse de kurtulur. Bkz. *Uyûnü'l-enbâ fi tabakâti'l-etıbbâ*, I, 113. Adı geçen kitaptaki tariften anlaşıldığı kadarıyla bunun bir tür verem hastalığı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak böylesi bir hastalığın 'elinde' meydana gelmesi metinde bir sorun olduğunu gösteriyor. Ebû Nu'aym'ın bu hastalığıyla ilgili diğer bazı rivayetlerde sadece "kendisinde Vereşkin hasıl oldu" şeklinde bir ifade geçip 'elinde' tabiri geçmemektedir. Bkz. İmam ez-Zehebî, *Tarihü'l-İslâm*, XV, 346. Bu tabirin sehven veya farklı bir nedenden dolayı buradaki metne girdiği kanaatindeyim. (M).

[290] *Karmâsîn*, *Hemedan* ile *Hulvan* arasında bir yerdir. Bkz. *Tarihu Esbahân*, I, 23. (M).

SEKİZİNCİ TABAKA

3580. Yahya b. Âdem

[Yahya b. Âdem] İbn Süleyman. Künyesi, *Ebû Zekeriyyâ* idi. Hâlid b. Hâlid b. Umâre b. Ukbe b. Ebû Mu'ayt'ın mevlasıdır. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 203 yılının Rebîülevvel ayının ortasında *Femü's-Sılh*[291] denen yerde vefat etti. Süfyân es-Sevrî ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Sika bir zattı.

3581. Zeyd b. el-Hubâb

[Zeyd b. el-Hubâb] el-Uklî. el-Ukl kabilesinin mevlasıdır. Künyesi, *Ebü'l-Hüseyn* idi. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 203 yılının Zilhicce ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3582. Ebû Ahmed ez-Zübeyrî

İsmi Muhammed b. Abdullah b. ez-Zübeyr'dir. Esedoğulları'nın mevlasıdır. O Fudayl er-Resân'ın[292] kardeşinin oğludur. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 203 yılının Cemâziyelevvel ayında *Ahvâz*'da[293] vefat etmiştir. Sadûk bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3583. Ebû Dâvûd el-Haferî

İsmi, Ömer b. Sa'd'dır. Babası edebiyatçı idi. Ebû Dâvûd Ömer b. Sa'd zâhid, âbid, fazilet ve tevazu sahibi bir zattı. Süfyân es-Sevrî'nin arkadaşlarındandı. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 203 yılının Cemâziyelâhir ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3584. Kabîsa b. Ukbe

Künyesi, *Ebû Âmir* idi. Benî Süvâe b. Âmir b. Sa'sa'a'dandır. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 215 yılının Safer ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika ve sadûk bir zattı. Süfyân es-Sevrî'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3585. Amr b. Muhammed

[Amr b. Muhammed] el-Ankazî. Adı, el-Ankaz[294] olan bir şey satıyordu. [Bu yüzden kendisine el-Ankazî denmiştir]. Ziyâd b. Ebû Süfyân ailesinin mevlasıydı. Peygamberler ve diğer bazı kimseler hakkındaki hadisleri rivayet etmiştir. *Kûfe*'de, Ebû Dâvûd el-Haferî'nin komşusuydu. İkisi de namazlarını mahallelerinde *Hafrüssebî* denen yerdeki mescidde kılarlardı.

3586. Mu'âviye b. Hişâm

[Mu'âviye b. Hişâm] el-Kassar. Esedoğulları'nın mevlasıdır. Künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi. *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sadûk bir zattı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3587. Abdülazîz b. Ebân

[Abdülazîz b. Ebân] el-Kureşî. Sa'îd b. el-Âs'ın çocuklarındandır. Künyesi, *Ebû Hâlid* idi. Vâsıt şehrinin kadısıydı. Sonra azledildi. *Bağdat*'a geldi, oraya yerleşti ve el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 207 yılının Receb ayından on dört [14] gün geçe Çarşamba günü orada vefat etti. Süfyân [es-Sevrî]'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Sonraları rivayetleri birbirine karıştırınca insanlar ondan hadis alma işini durdurdular.

3588. Ali b. Kâdim

Künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 213 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Münker hadisleri rivayet etmiştir. Bu yüzden hadisleri alınmamıştır. Aşırı bir Şiî idi.

3589. Sâbit b. Muhammed

[Sâbit b. Muhammed] el-Kinânî. Künyesi *Ebû İsmail* idi. Zâhid ve âbid bir zattı. Mis'ar b. Kidâm ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 215 yılının Zilhicce ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3590. Hişâm b. el-Mikdâm

3591. Ebû Gassân

İsmi, Mâlik b. İsmail b. Ziyâd b. Dirhem. Bu zat, Huzeymeoğulları'ndan biri olan Küleyb b. Âmir en-Nehdî'nin mevlasıdır. Ebû Gassân'ın annesi, İsmail b. Hammâd b. Ebû Süleyman'ın kızıdır. Hammâd b. Ebû Süleyman da İsmail b. Ebû Gassân'ın dayısıdır. Ebû Gassân, Ebû İshâk el-Mu'tasım'ın hilafeti sırasında 219 yılının Rebîülâhir ayının ilk gününde *Kûfe*'de vefat etmiştir. Ebû Gassân, sika ve sadûk bir zattı. Aşırı derecede bir Şîa taraftarıydı.

3592. Ahmed b. Abdullah

[Ahmed b. Abdullah] İbn Yunus. Künyesi, Ebû Abdullah idi. Benî Temîm kabilesinden Yerbû'un mevlasıdır. 227 yılının Rebîülâhir ayının bitimine beş gün kala Cuma günü *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika ve sadûk bir zattı. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine mensuptu.

3593. Talk b. Gannâm

[Talk b. Gannâm] İbn Talk b. Mu'âviye b. Mâlik b. el-Hâris b. Sa'lebe b. Âmir b. Rebî'a b. Âmir b. Cüşem b. Vehbîl b. Sa'd b. Mâlik b. en-Neha. Mezhic kabilesindendir. Talk'ın künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Talk, akraba olarak da Hafs b. Gıyâs el-Kâdî'nin amcasının oğludur. Onunla hukukla ilgili bazı konularda karşılıklı olarak mektuplaşmışlardı.

Bize Talk b. Gannâm haber verdi; dedi ki:

Büyük dedem Mâlik b. el-Hâris, *Kâdisiyye* savaşına katılmıştı. Dedem Talk b. Mu'âviye'nin doğumu ise Ebü'l-Abbâs'ın hilafetinin sonunda 140[295] senesindedir. Talk b. Gannâm, el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 211 yılının Receb ayında vefat etmiştir. Sika ve sadûk bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3594. İshâk b. Mansûr

[İshâk b. Mansûr] es-Selûlî. Selûl'ün mevlasıdır. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 205 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3595. Bekir b. Abdurrahman

[Bekir b. Abdurrahman] İbn Abdullah b. İsa b. Abdurrahman b. Ebû Leyla el-Ensârî. Bekr, Muhammed Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın derlediği hadis kitabını, İsa b. el-Muhtâr b. Abdullah b. Ebû Leyla'dan dinledi. Bu kitabı esas alarak ondan hadis rivayet ederdi. Bekr, on küsur yıl *Kûfe* kadılığını da yürüttü. Sonra azledildi. Bundan sonra da *Kûfe*'de vefat etti.

3596. Hâlid b. Mahled

[Hâlid b. Mahled] el-Katâvânî. Soyu Becîle kabilesine kadar uzanır. Künyesi, *Ebü'l-Heysem*'dir. Medineli bazı şahısların hadis bilgilerine sahipti. Şîa mezhebine mensuptu. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 213 yılının Muharrem ayının ortasında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Aşırı bir Şiî idi. Bu konuda rivayet ettiği hadisler münkerdir. [Hadis ilmiyle uğraşanların] bir kısmı onun hadislerini zaruretten[296] dolayı yazmışlardır.

3597. İshâk b. Mansûr

[İshâk b. Mansûr] İbn Hayyân b. el-Husayn b. Mâlik. [İshâk] Ebü'l-Heyyâc el-Esedî'nin kardeşinin oğludur. Bu zat, hayır sahibi ve faziletli bir kimseydi. Ebû Küdeyne, Şerîk ve Ebü'l-Ahvas'tan hadis rivayet etmiştir.

3598. Ubeyd b. Sa'îd

[Ubeyd b. Sa'îd] İbn Ebân b. Sa'îd b. el-Âs b. Sa'îd b. el-Âs b. Ümeyye. Süfyân ve diğer bazılarından hadis rivayet etmiştir.

3599. Kardeşi Anbese b. Sa'îd

[Anbese b. Sa'îd] İbn Ebân b. Sa'îd b. el-Âs b. Sa'îd b. el-Âs. Künyesi, *Ebû Hâlid* idi. Sika bir zattı. Abdullah b. el-Mübârek ve diğer bazı kimselerden çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

3600. Rebâh b. Hâlid

Künyesi, *Ebû Ali* idi. Bu zat, Züheyr, Hasan b. Sâlih, Kays ve Şerîk'ten hadis rivayet etmiştir. Çok sayıda hadis rivayet etmiş; ancak kendisindeki hadisler yazılmadan önce *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3601. Nevfel

[Nevfel] İbn …[297] Künyesi, *Ebû Mes'ûd ed-Dabbî* idi. ed-Dabbe kabilesinin aslî unsurundandır. Bu zat, Züheyr, Ebü'l-Ahvas, Şerîk, İbnü'l-Mübârek ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir. Çok sayıda hadis rivayet etmiş; ancak kendisindeki hadisler yazılmadan önce *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3602. Abdurrahîm b. Abdurrahman

[Abdurrahîm b. Abdurrahman] İbn Muhammed el-Muhâribî. Künyesi, *Ebû Ziyâd* idi. Zâide b. Kudâme ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 211 yılının Şaban ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika ve sadûk bir zattı.

3603. Zekeriyyâ b. Adî

Künyesi, *Ebû Yahya* idi. Teymullahoğulları'nın mevlasıdır. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 212 yılının Cemâziyelevvel ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir. Zekeriyyâ, salih ve sadûk bir zattı.

3604. Abdurrahman b. Mus'ab

[Abdurrahman b. Mus'ab] el-Ma'nî. Künyesi, Ebû Yezîd idi. Zâhid ve âbid bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3605. Ali b. Abdülhamîd

[Ali b. Abdülhamîd] el-Ma'nî. Ezd kabilesindendir. Bu zat da bir önceki gibi [Abdurrahman b. Mus'ab] faziletli ve hayırlı bir zattı. Kendisi, Abdurrahman b. Mus'ab'ın amcasının oğludur. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

3606. Avn b. Sellâm

Kureyş kabilesinin mevlasıdır. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. İsrâîl, Züheyr, Esbât b. Nasr, Mansûr b. Ebü'l-Esved, İsa b. Abdurrahman es-Sülemî ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir.

3607. Süveyd b. Amr el-Kelbî

3608. Yahya b. Ya’lâ

[Yahya b. Ya’lâ] İbn el-Hâris el-Muhâribî. el-Me’mûn’un hilafeti sırasında 216 yılında *Kûfe*’de vefat etmiştir.

3609. Amr b. Hammâd

[Amr b. Hammâd] İbn Talha el-Kannâd. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Bu zat, Esbât b. Nasr’ın es-Süddî’den rivayetle derlediği tefsir bilgilerine sahipti. 222 yılının Rebîülevvel ayında *Kûfe*’de vefat etmiştir. Aslen İsbahânlıdır. Dedesi *Kûfe*’ye geldi; Hemdân kabilesine mensup kimselerle dost oldu ve Hemdân meydanının yanında onların yanına yerleşti. Ebû İshâk’ın hilafeti sırasında vefat etmiştir. İnşaallah sika idi.

3610. Muhammed b. es-Salt

Künyesi, *Ebû Ca’fer* idi. Benî Esed b. Huzeyme’nin mevlasıdır.

3611. İsmail b. Ebân

[İsmail b. Ebân] el-Verrâk. Künyesi, *Ebû İshâk* idi. Kinde kabilesinin mevlasıdır.

3612. el-Hasan b. er-Rebî

Künyesi, *Ebû Ali* idi. O, el-Bevârî’nin[298] sahibi Mutayr’ın kardeşidir. el-Hasan, Abdullah b. el-Mübârek’in arkadaşlarındandı. Abdullah b. el-Mübârek, *Hît*[299] denen yerde vefat ettiği zaman o da yanındaydı ve onun gözlerini kapama işini o yerine getirdi. el-Hasan’ın kendisi de Ebû İshâk’ın hilafeti sırasında 221 yılının Ramazan ayının ilk günü olan Cumartesi gününde *Kûfe*’de vefat etmiştir.

3613. Abdülhamîd b. Sâlih

Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. *Kûfe*’de Şeytânoğulları arasında ikamet etmekteydi. Züheyr ve Hüreym’den hadis rivayet etmiştir.

3614. el-Hasan b. Bişr

[el-Hasan b. Bişr] İbn Selm b. el-Müseyyeb el-Becelî. Künyesi, *Ebû Ali* idi.

3615. Ahmed b. el-Mufaddal

Kureyş kabilesinin mevlasıdır. O Amr el-Ankazî'nin amcasının oğludur. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 215 yılının Zilkâde ayında vefat etmiştir. Esbât b. Nasr'ın râvîsidir.

3616. Osman b. Hakîm

[Osman b. Hakîm] el-Evdî. Şerîk ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir. Sika bir zattı.

3617. Kardeşi Ali b. Hakîm

[Ali b. Hakîm] el-Evdî. Künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi. Şerîk ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir.

3618. Şihâb b. Abbâd

[Şihâb b. Abbâd] el-Abdî. Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti sırasında 224 yılının Cemâziyelevvel ayından iki gün geçe Cumartesi günü *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3619. el-Heysem b. Ubeydullah

[el-Heysem b. Ubeydullah] el-Müftî. Kureyş kabilesindendir. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi.

3620. Yahya b. Abdülhamîd

[Yahya b. Abdülhamîd] İbn Abdurrahman el-Himmânî. Künyesi, *Ebû Zekeriyyâ* idi. 230 yılının Ramazan ayında *Samarra*'da[300] vefat etmiştir.

3621. Yusuf b. el-Behlûl

Künyesi, Ebû Ya'kûb idi. Temîm kabilesinin Benî Ebân b. Dârim kolundandır. Kabilenin aslî unsurundandır. Peygamber'in (sas) yaptığı askerî seferlerle ilgili bilgilere sahipti. Bu bilgileri Abdullah b. İdrîs'ten; Abdullah da Muhammed b. İshâk'tan almıştı. el-Me'mûn'un hilafeti

sırasında 218 yılının Cemâziyelevvel veya Rebîülâhir ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3622. Sa'îd b. Şürahbîl

[Sa'îd b. Şürahbîl] el-Kindî. Künyesi, *Ebû Osman* idi. Sa'îd, *Mısır*'a gelmiş ve İbn Lehi'a ve diğer bazı şahıslardan hadis yazmıştır.

3623. Osman b. Züfer

[Osman b. Züfer] İbn el-Hüzeyl. el-Me'mûn'un hilafeti sırasında 218 yılının Cemâziyelevvel veya Rebîülâhir ayında *Kûfe*'de vefat temiştir.

3624. Yahya b. Bişr

[Yahya b. Bişr] İbn Kesîr. Künyesi, *Ebû Zekeriyyâ el-Esedî el-Harîrî* idi. Onun evi, Simâk'ın mescidinin yakınındaydı. Tüccar bir zattı. *Şam*'a gelmiş Yahya b. Ebû Kesîr'in arkadaşı olan Mu'âviye b. Sellâm'dan, Sa'îd b. Beşîr'den ve Sa'îd b. Abdülazîz'den hadis dinlemiştir. Hârûn el-Vâsık'ın hilafeti sırasında 229 yılının Cemâziyelevvel ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

---

[291] Femü's-Sılh: Bağdat ile Vasıt arasında Dicle nehri kenarında bir köyün adıdır. Bkz. Aynî, *Umdetü'l-Karî Şerhu Sahihi'l-Buharî*, 13/47. (M).

[292] Bu şahsın ismi Leiden neşrinde Fudayl er-Rumânî olarak geçmektedir. (M).

[293] Basra'nın yaklaşık 120 km kuzeydoğusunda şu anda İran sınırları içinde bulunan tarihî bir şehir. (M).

[294] el-Ankaz, taze kamış demektir. (M).

[295] Burada bir yanlışlık söz konusu olmalıdır. Çünkü Ebü'l-Abbâs es-Seffah h. 132-136 yılları arasında halifelik görevini sürdürmüştür. Burada asıl metinden bazı kelimelerin düşmüş olma ihtimali vardır.

[296] Zaruretten dolayı yazmak, bazı hadisleri sahih bulmasa da bunların kaybolmaması için bunlar hakkındaki düşüncelerini de açıklayarak yazıya geçirmek anlamındadır. (M).

[297] "İbn" kelimesinden sonra III. Ahmed nüshasında ve Leiden neşrinde boşluk mevcuttur. el-Mizzî'de Abdullah b. el-Mübârek'ten

nakleden raviler arasında ismi “Nevfel b. Mutahhir” şeklinde geçmektedir.

[298] el-Bevârî, hasır dokuyan, hasır satan, hasırcı demektir. Bk. Aynî, *Umdetü’l-kârî Şerhu Sahîhi’l-Buhârî*, XXXIII, 214 [Şâmile]. (M).

[299] *Hît*, *Enbâr* şehrinin yukarısında *Fırat* nehrinin batısında yer alan bir yer. Ayrıca bu kelime *Mürûcü’z-Zeheb* I, 206’da *Heyte* şeklinde geçmektedir. (M).

[300] Bağdat’ın takriben 130 km Kuzeybatısında Abbasîler zamanında kurulmuş bir Irak şehri. (M).

DOKUZUNCU TABAKA

3625. İsmail b. Musa

[İsmail b. Musa] İbn bt. İsmail b. Abdurrahman es-Süddî. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Şerîk b. Abdullah ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir.

3626. Hamdân b. Muhammed

[Hamdân b. Muhammed] İbn Süleyman el-Esbahânî. Şerîk ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir. *Kûfe'*de vefat etmiştir.

3627. el-Mincâb b. el-Hâris

[el- Mincâb b. el-Hâris] et-Temîmî. Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Şerîk, Ali b. Müshir ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir.

3628. Osman b. Muhammed

[Osman b. Muhammed] İbn İbrahim b. Osman el-Absî. Ebû Sa'de'nin çocuklarındandır. Künyesi, *Ebü'l-Hasan* idi. Ebû Sa'de'nin kendisinden hadis rivayet edilmiştir. Ebû Sa'de de İbn Abbâs ve İbnü'z-Zübeyr'den hadis rivayet etmiştir. Osman b. Ebû Şeybe, Ebû Sa'de'nin Peygamber'den de hadis rivayet ettiğini zikretmiştir. Osman, Şerîk'ten, Ebü'l-Ahvas'tan ve Ali b. Müshir'den hadis rivayet etmiştir. Rey şehrine, Cerîr'in yanına da gitmiş, ondan yazdıklarını dinlemiş ve kitaplarını da yazmıştır.

3629. Kardeşi Abdullah b. Muhammed

[Abdullah b. Muhammed] İbn Ebû Şeybe. Künyesi, *Ebû Bekir* idi. Şerîk'ten, Ali b. Müshir'den ve Kûfelilerden hadis rivayet etmiştir. *Basra*'ya da gitmiş; orada görüşebildiği, ulaşabildiği üstatlardan da hadis yazmıştır.

3630. Ahmed b. Esed

[Ahmed b. Esed] İbn Âsım b. Miğvel el-Becelî. Bu zat, Mâlik b. Miğvel'in kızının oğludur. Künyesi, *Ebû Âsım* idi. Hârûn el-Vâsık Billah'ın hilafeti sırasında 219 yılının Safer ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3631. Ömer b. Hafs

[Ömer b. Hafs] İbn Gıyâs en-Neha'î. Ebû İshâk el-Mu'tasım Billah'ın hilafeti sırasında 222 yılının Rebîülevvel ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3632. Sâbit b. Musa

Künyesi, *Ebû Yezîd* idi. Hârûn el-Vâsık Billah'ın hilafeti sırasında 229 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3633. Muhammed b. Abdullah

[Muhammed b. Abdullah] İbn Nümeyr el-Hemdânî el-Hârifî. Künyesi, *Ebû Abdurrahman* idi. 234[301] yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3634. Hârûn b. İshâk

[Hârûn b. İshâk] el-Hemdânî. Künyesi *Ebü'l-Kâsım* idi.

3635. Muhammed b. el-Alâ

Künyesi, *Ebû Kureyb* idi. *Kûfe*'de *Hafe*[302] denen bölgede *Matmûre* semtinde Ebû Üsâme'nin evinin yakınında ikamet etmekteydi.

3636. Ubeyd b. Ya'îş

Künyesi, *Ebû Muhammed* idi. Hârûn b. Ebû İshâk'ın hilafeti sırasında 229 yılının Ramazan ayıda *Kûfe*'de vefat etmiştir. Sika bir zattı.

3637. Yusuf b. Ya'kûb

[Yusuf b. Ya'kûb] es-Saffâr. Künyesi, *Ebû Ya'kûb* idi.

3638. Leys b. Hârûn

[Leys b. Hârûn] el-Uklî. Ukl kabilesinin aslî unsurundandır. Künyesi, *Ebû Utbe* idi. Zeyd b. el-Hubâb bunların mevlasıydı. Hârûn b. Ebû İshâk'ın

hilafeti sırasında 228 yılının sonunda *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3639. Ferve b. Ebü'l-Meğrâ

3640. Ebû Hişâm er-Rifa'î

İsmi, Muhammed b. Yezîd b. Kesîr b. Rifâ'a'dır. Benî İcl kabilesinden olup kabilenin aslî unsurundandır.

3641. Ebû Sa'îd el-Eşec

İsmi, Abdullah b. Sa'îd el-Kindî'dir.

3642. Sa'îd b. Amr

Bu zat, el-Eş'as b. Kays el-Kindî'nin çocuklarındandır. Künyesi, *Ebû Osman* idi. Ebû Avâne, Abser ve diğer bazı kimselerden hadis dinlemiştir. Sa'îd b. Amr, sika, sadûk ve me'mûn bir zattı. Hârûn b. Ebû İshâk'ın hilafeti sırasında 230 yılının Safer ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3643. Cübâre b. el-Muğallis

[Cübâre b. el-Muğallis] el-Mâlikî. Himmânoğulları mescidinin imamıydı. Hadis ilmiyle uğraşanlar tarafından bu konuda zayıf görülmüştür.

3644. Dırâr b. Surad

[Dırâr b. Surad] et-Tahhân. Künyesi, *Ebû Nu'aym* idi. Hârûn b. Ebû İshâk'ın hilafeti sırasında 229 yılının Zilhicce ayının ortasında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3645. İsmail b. Muhammed

[İsmail b. Muhammed] İbn Ebü'l-Hakem es-Sekafî. el-Muhtâr b. Ebû Ubeyd es-Sekafî'nin çocuklarındandır. Dedesi, Ebü'l-Hakem idi. el-A'meş'ten hadis rivayet etmiştir.

3646. İsmail b. Behrâm

el-Eşca'î'den hadis rivayet etmiştir.

3647. Abdullah b. Berrâd

[Abdullah b. Berrâd] el-Eş'arî. Bu zat, Ebû Musa el-Eş'arî'nin çocuklarındandır. Künyesi, *Ebû Âmir* idi. 234 yılında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3648. el-Alâ b. Amr el-Hanefî

3649. Hüseyn b. Abdülevvel

[Hüseyn b. Abdülevvel] el-Ahvel. Künyesi, Ebû Abdullah idi.

3650. Yezîd b. Mihrân

Künyesi *Ebû Hâlid el-Habbâz* idi. Ebû Bekir b. Ayyâş'tan hadis rivayet etmiştir. Hârûn b. Ebû Vasık'ın hilafeti sırasında 228 yılının Şevvâl ayında *Kûfe*'de vefat etmiştir.

3651. Mervân b. Ca'fer

[Mervân b. Ca'fer] İbn Sa'd b. Semüre b. Cündeb el-Fezârî. Ebû Bekir İbn Ayyâş'tan hadis rivayet etmiştir. Onun yanında Semüre [b. Cündeb]'in oğluna yazdığı vasiyet vardı.

3652. Mesrûk b. el-Merzübân

[Mesrûk b. el-Merzübân] el-Kindî. Künyesi, *Ebû Sa'îd* idi. Yahya b. Zekeriyyâ b. Ebû Zâide ve diğer bazı kimselerden hadis rivayet etmiştir.

Kûfeli şahısların tabakalarının sonu.
Ardından Basralıların tabakaları gelmektedir.

---

[301] Müellif'in vefat tarihinden sonra olan mütercemlerin durumu hakkında detaylı bigiler için bkz. c. I, s. xxxviii-xli. (E).

[302] Kufe'de bir mahalle adı. (M).